Coperta de Gheorghe Baltoc

821.0
POP

d. r. popescu

TEATRU

*

Ediție îngrijită de
VALENTIN SILVESTRU,
Care a selecționat piesele, a scris prefețele,
a convorbit cu autorul (în *Prefață*),
a ales referirile critice la fiecare lucrare,
opiniile generale despre teatru ale dramaturgului,
precum și ale altora despre el,
a întocmit *Biobibliografia*.

10.088

1985
București, Piața Scînteii 1

editura eminescu

Biblioteca Fac. de Lb. și Lit. Română
SECȚIA
LITERATURA

CONVORBIRE CU DUMITRU RADU POPESCU

Despre teatru ca o mare iubire

— Din clipa cînd ați pătruns în teritoriul dramaturgiei — întîmpinat cu răceală ori cu hulă de criticii literari și teatrali (nu chiar de toți, dar de mulți), ignorat sau privit cu indiferență, ori cu neîncredere, de teatre (nu de toate, dar aproape), repudiat (sau neobservat) de oficialitățile care răspundeau în acea vreme de mișcare teatrală, refuzat de confrați (nu de mulți, de cîțiva, dar tari și cu opinie sonoră), pînă astăzi, cînd sînteți prezent pe multe scene (cu puține piese, ce-i drept) din țara noastră și din altele, notat în cărți de referință, dicționare și enciclopedii, reținut în antologii de însemnătate, beneficiind de exegeze întinse, special dedicate (unele scrise cu pătrundere), cu o operă îmbrățișată de întreaga critică teatrală (de data aceasta, aproape fără excepție) și agreat de o bună parte din cei care altădată aveau alte păreri, despre dv. — ați parcurs un drum lung, frumos, interesant și simptomatic pentru un destin.

Cum îl priviți (drumul) în retrospecție, din punctul de vedere personal?

— Am avut șansa, cred, ca primele piese să-mi fie publicate în reviste. Cum printre ele erau și unele într-un act, au fost privite și primite ca bucăți literare și au trecut neobservate de ascuțișul franc al specialiștilor teatrali.

Prima piesă mai lungă, publicată în revista „Steaua", a fost întîmpinată, de la bun început, cu o cavalerească paradă de către unii critici, oameni de specialitate, deși nici un teatru nu-și manifestase dorința s-o pună în scenă. Dar s-a considerat probabil că acea piesă putea să strice un anume echilibru al valorilor. Oricum, se socotea că aduce în peisajul ideilor noastre ceva lipsit de realism, că e lipsită de greutate, și e lipsită de obiect. Acea piesă, cu stîngăciile ei,

numită *Moartea nu vine din cer*, este o lucrare antirăzboinică, împotriva a ceea ce s-a întîmplat la Hiroshima. E un proces — gîndit cu mintea mea de atunci — făcut stronțiului și elementelor care prin dezagregare produc reacțiile în lanț capabile să distrugă și fizicește, și sufletește, omul. E deci o piesă împotriva posibilității de dezagregare a omului ca ființă și ca spirit. E un proces intentat și celor care, piloți fiind, au condus atunci avionul cu bomba spre punctul funest. Și, în sfîrșit, un proces împotriva savanților care, cu voie sau fără voie, au acceptat distrugerea, pentru ca apoi s-o regrete.

Apăreau foarte diverse personaje, — nu le pot enumera acum, că n-am citit-o de mult — e sigur că apăream eu, Picasso, unul din promotorii energiei nucleare... Acest dialog despre pace a fost considerat nerealist și ca intenție, și ca tratare. Într-adevăr, unele dintre personaje erau făcute dintr-o lume de mașini, ele constituiau o lume construită din tot felul de mașini care ar fi putut să reprezinte și o dezagregare a umanului pînă la mecanizare, dar și mecanismul declanșator al catastrofei.

Probabil că aceste mici sau mari preocupări stilistice, ca să le zic așa, au supărat și au deturnat, de fapt, sensul piesei pe care îl consider oportun și acum. Nu-mi mai aduc aminte de ea în amănunt și nu mai știu dacă ar rezista din punct de vedere literar; dar din punct de vedere ideatic, ca să zic așa, sînt convins că rezistă și azi.

Deci acesta a fost primul meu șoc, ca nou sosit în lumea teatrului. Așa am fost întîmpinat în presa literară și în ziarele vremii. Nu mai pomenesc nume de oameni, de personaje ale timpului, pentru că personajele sînt și ele, uneori, expresia unor vremi și a unor idei, trecătoare și ele, ca și vremile, ca și ideile, și poate că acum, citind ce au scris, ar crede ele însele că altcineva a scris cu propriile lor mîini acele vagi inepții.

Am continuat să public piese într-un act în reviste. Mi s-au tipărit și două de mai mare întindere: *Cezar măscăriciul piraților* și *Acești îngeri triști*. Din pagina de revistă am fost racolat de către scenă.

Ca o primă concluzie, aș zice, deci, că e bine ca revistele literare, nu numai revista de specialitate „Teatrul", să acorde

o șansă unor piese care ulterior să poată deveni spectacole. Revistele să publice piesele în primul rînd ca literatură. Iar dacă teatrele găsesc că această literatură poate fi transpusă scenic, cu atît mai bine. Din păcate, se publică foarte puțină dramaturgie în reviste, nu mai apar nici măcar piese într-un act.

Deci, iată-l ă — între 1960 și 1970 — ajuns pe scenă, jucat cu *Cezar*... — aproape fără ecou — la Teatrul din Sf. Gheorghe în versiune maghiară și la Teatrul din Oradea în versiunea în limba română.

— *N-ați apărut la rampă, mai înainte, cu* Vara imposibilei iubiri ?

— Ba da. Cu ea am început. S-a reprezentat la Cluj-Napoca. Pe urmă a venit, practic vorbind, debutul propriu-zis pe scenă, marcat de *Acești îngeri triști* — nu mai știu în ce an a fost publicată...

— *Premiera absolută, la Tîrgu Mureș, a fost în octombrie 1969. S-a editat în 1970.*

— După această reprezentație și după publicarea piesei am ajuns și eu să-mi spună unii nescriitori că iată „scriu dramaturgie". Mult mai tîrziu însă am ajuns „dramaturg". Ce s-a întîmplat după aceea, a fost aproape normal; mi-au fost jucate piese — unele n-au apărut în reviste dar, în general, am continuat să public în revista „Teatrul". Cîteva au ajuns pe scenă direct de pe masa mea de lucru.

— *Dv. spuneți că ceea ce s-a întîmplat după „debutul propriu-zis" a fost normal. Totuși, au continuat să existe și momente de anormalitate pe acest drum lung. Vă întrebasem cum priviți azi întregul parcurs. Mi-ați vorbit mai ales de începuturi, sau, mai exact, de etapa care s-a încheiat cu constatarea cvasiunanimă că, într-adevăr, ați devenit, sînteți dramaturg. A contribuit, desigur, și acea montare reușită, tinerească. Dar cu constatarea amintită nu s-a netezit calea, nu s-a împlinit destinul dv. de autor dramatic.*

— Trebuie să spun că multă vreme nu mi-a păsat de destinul meu de dramaturg, adică n-am acordat o atît de mare importanță apariției unei piese pe scenă. Odată încheiată piesa la masa mea de lucru, consideram încheiată

și datoria mea de dramaturg. Mă interesa mai puțin dacă se joacă sau nu se joacă. Ce-i drept, am mai cedat ceva din candoarea de atunci.

După *Acești îngeri triști* au urmat o serie de piese — unele jucate mai bine, altele mai rău, unele considerate mai reușite, altele mai normale, ca să zic așa. A trebuit să debutez cam de fiecare dată, cu fiecare piesă, dar nu mi s-a părut rău, fiindcă aceasta e un semn al tinereții, mereu ești luat ca debutant. Și-apoi cred că este și o satisfacție a criticilor teatrali, care și ei erau debutanți la fiecare premieră, pentru că și ei trebuiau să demonstreze din nou că este vorba de premiere. Și ei sînt mereu debutanți, și trebuie să fie crezuți ca atare.

— Au existat, în biografia dv. dramaturgică, și unele întîmplări, să le spunem eufemistic, ciudate. Deci privind și eu retrospectiv drumul pe care l-ați străbătut, un drum din ce în ce mai larg, dar, în timp, nu atît de lung (deși ați scris foarte mult): cum să ne explicăm, de pildă, faptul că există în teatrografia dv. piese tipărite și nejucate încă: Luminile paradisului, Baladă pentru nouă cerbi, Pădurea cu pupeze...

— Pădurea cu pupeze e jucată în Japonia.

— Vorbesc de implantarea pieselor în peisajul teatral românesc, fiindcă altminteri unele pot fi jucate în locuri despre care nici să nu avem vreodată vești.

— Nu știu care este misterul de nu se joacă. Au fost propuse de nenumărate ori.

— Aveți piese într-un act publicate în reviste, în almanahuri, chiar și în caiete ale unor teatre, cum ar fi acela al Teatrului „Bacovia" — aici a apărut de pildă Candelabrul, *pe care însă teatrul ce a tipărit-o n-a reținut-o și în repertoriu, optînd în schimb pentru una publicată în altă parte,* Cuiul sau iepurii... *— dar ignorate.*

Iată și alte curiozități. Ajungem — toți teatrologii și criticii teatrali, ca și autorii de dicționare și antologii — la o concluzie exprimată asemănător, în diverse versiuni, cam așa: avem de-a face, în persoana dv., cu cel mai important și mai expresiv autor român contemporan de dramă socială. Formula e împrumutată (sau certificată) și de unii din confrații noștri

critici literari — evident, dintre cei interesați de istoria dramaturgiei.

Privim însă lista pieselor dv. și observăm că Vara imposibilei iubiri *s-a jucat o singură dată la Cluj-Napoca;* O pasăre din altă zi *a beneficiat de o premieră într-un singur teatru, spectacolul avîndu-și istoria sa zbuciumată, dăinuind de altfel foarte puțină vreme, în raport invers proporțional cu valoarea lui, cît și cu aura de interes creată în jurul său;* Omul de cenușă *s-a jucat într-un singur teatru.*

Mai semnalez că majoritatea lucrărilor dv. dramatice nu s-au jucat niciodată la București. Nu mai sînteți pe scena Naționalului bucureștean de vreo zece ani...

— De 12 ani.

— Cele mai multe din reprezentații au avut o viață scurtă, în mod artificial scurtată. Un exemplu: Pisica în noaptea Anului Nou *a fost montată de trei teatre, la București, Brașov, Cluj-Napoca. Toate trei spectacole au fost premiate de juriul unui festival național (în care m-am aflat și eu) ceea ce este unic în istoria concursurilor noastre. Dar la puțină vreme după aceasta au dispărut toate trei de pe afiș.*

De aceea, propunîndu-vă să reparcurgem drumul creației dv. teatrale și să depistăm unele momente de anormalitate, avem în vedere elemente concrete și nu supoziții. Vă rog deci să formulați o opinie în această privință. Să ne ajutați să înțelegem ceea ce s-a întîmplat nu într-un an și nu în doi, nu într-un singur deceniu, ci în întreaga dumneavoastră activitate, cum de s-a instaurat acest decalaj între ceea ce spunem toți despre dv. că sînteți și însemnați, și refuzul acesta franc ori disimulat în unele perioade, al dramaturgiei pe care o scrieți și despre care n-am mai auzit pe nimeni, de multă vreme, zicînd ori scriind că n-ar avea importanță, ori portanță asupra publicului.

— Cred că teatrul fiind un gen mai expus, și cu 300 ori 3000 de spectatori, toți transformați, într-o secundă, în mari cunoscători ai teatrului — și mai ales primii 100, de la vizionări — devenind ei deci foarte pricepuți, peste noapte, în ale teatrului, ajung să creadă că o serie de probleme puse de dramaturgi, expuse pentru prima oară pe scenele noastre, realități ale zilelor noastre, n-ar putea fi suportate de urechile

altor zeci de mii de spectatori, astfel că doresc și așteaptă cuvinte mai moi, care să nu le deranjeze timpanul. Cei la care mă refer au avut probabil o prea puțină vibrare la adevăruri, care le-a deteriorat întrucîtva din audibilitate și din echilibrul ce există în cutia lor craniană.

Dacă poezia și proza care au venit după 1964 au avut o audiență mai rapidă și au cucerit mai repede laurii publicului, cred că teatrul, care, după mine, nu a fost mai prejos ca valoare și ca îndrăzneală, și ca cinste, ca responsabilitate, aducînd în dezbatere probleme importante ale deceniilor de după Eliberare — a trezit o reacție de apărare în niște organisme umane care n-aveau ele însele un sistem prea bun de apărare; sistemul lor imunitar era dereglat de ceea ce li se întîmplase pînă atunci și nu mai reacționa normal, la un atac mic făceau o reacție mare sau la un atac mare făceau o reacție mică, era un anume dezechilibru în mintea lor.

Vă dau un exemplu legat de *O pasăre dintr-o altă zi*. Deși piesa spunea niște lucruri recunoscute în documentele de partid, transfigurînd artistic și benign o lume mai îndepărtată, mai aproape de anul '50 — după cum bine știți fiindcă ați fost de față, — la Cluj-Napoca s-a organizat o confruntare între cei de pe scenă și cei din stal...

— *Printre care se afla un număr de falși spectatori...*

— ...specialiști făcuți peste noapte, și care veniseră de acasă cu concluziile gata confecționate, pe puncte; înainte de a vedea piesa aveau concluziile. Probabil că teatrul fiind, cum spunea Hugo, o scenă unde se înfruntă gladiatorii, pudibonderia, neparticiparea de fapt la problemele expuse clar în documentele politice, se manifestă prin feluri retracții din partea celor ce nu înțeleg sau nu vor să înțeleagă lucrurile în realitatea lor. Probabil că s-a ivit și un decalaj prea mare între teatrul care se făcuse pînă atunci la noi în țară și această nouă formulă de teatru — observabilă nu numai în piesele mele, să fie clar, nu vreau să apar ca singurul reprezentant. Pînă în '64 s-a practicat îndeosebi un teatru așa-zis propagandistic, în fapt vetust și festivist, s-a apreciat mai ales comedia, deoarece comediile, de cînd se știe, de la Molière încoace, se termină frumos — și se cunosc rețetele frumosului, și oricum, comedia este mai

repede înghițită, e o undiță mai ingurgitabilă de către pești și fiecare pește consideră că o poate înghiți în nădejdea că o vor macera ușor sucurile sale gastrice. Dar cînd piesele și-au mai pierdut zîmbetul, au devenit mai sobre, cu finaluri ne-„happy-end"-istice, cu o cădere de cortină mai bruscă — menită să separe mai clar ideile — atunci s-a trezit o împotrivire, o încercare de a determina timpul să facă un pas înapoi și să repudieze produse artistice care erau chiar ale timpului acela. Recepția și emisia nu funcționau pe aceeași lungime de unde. Între artist ca emițător de idei și cel care trebuia să recepteze și să întregească această recepție, dialogul nu se înfiripa. Aici a intervenit critica și trebuie evocat rolul criticii de teatru care ani de zile a luptat pentru această reconciliere, pentru înțelegerea dintre cele două procesoare, ca să zic așa, în strădania de a transforma publicul într-un receptor la înălțimea lui însuși, și lucrul a izbutit, fiindcă la ora actuală, după desele colocvii, extraordinare, care s-au întreprins în teatrele din țară, în diverse județe, unde s-a stat de vorbă cu publicul, cu diverse categorii de public, împreună aflîndu-se specialiști din teatru, critici, oameni de cultură din localitate și din diverse centre, muncitori, profesori, s-a creat un climat de înțelegere exactă a climatului din piesele noastre.

Cred chiar că, aici, criticii au făcut mai mult decît s-a făcut în descifrarea și înțelegerea poeziei și a prozei, fiindcă în materie teatrală ei au lucrat pentru mari mase. Poezia este mai particulară, se învață în liceu, unii au apetență pentru poezie, sînt mulți care nu iubesc poezia — chiar și dintre scriitori (așa cum alții nu iubesc teatrul) — teatrul însă are un public mai larg, mai compact și mai puternic, și deci cu atît mai însemnat este efortul depus întru creșterea acestui prieten al culturii, publicul, fără de care...

— *Explicațiile pe care le dați unor fenomene din istoria teatrului contemporan sînt, firește, posibile. Voi observa însă, din alt unghi de vedere, că drumul dv. de dramaturg trece prin cîteva zone — cum să le zic? — de mister. Acest drum, pe care l-ați străbătut cu un curaj bărbătesc apreciabil și cu o tenacitate admirabilă, chiar cînd ați întîlnit bolovani mari și hîrtoape adînci în cale — cu care, socot eu, vă veți mai întîlni — nu are, dacă-mi permiteți, toate marcajele clare.*

Chiar în convorbirea de față ați vorbit despre mai multe... debuturi. Vrasăzică, unul a fost debutul în revista „Steaua" cu piesa Moartea vine din cer, *debutul literar-dramatic. Apoi a avut loc debutul pe scenă, cu* Vara imposibilei iubiri...

— ...Dar înaintea lui a fost altul!

— Apoi vedeți?

Ați mai spus că după debutul în pagina tipărită și după debutul scenic s-a petrecut „adevăratul debut" cu Acești îngeri triști, *spectacolul tîrgu-mureșan care a adus efectiv la cunoștința lumii teatrale existența unui nou dramaturg. Firește, aici au avut contribuții importante teatrul, regizorul Eugen Mercus, actorii și, cum ați apreciat, în sfîrșit, și unii critici. Dar un coleg, prieten al dv. și al meu, care urmărește cu luare-aminte biografia dv. încă din anii de școală — e vorba de Stelian Vasilescu — produce undeva informația că ați scris piese într-un act cu mult înaintea debutului... oficial, piese care s-au și reprezentat de către amatori, în fața unui public restrîns, intim. În orice caz, s-a luat cunoștință de ele în mod public, chiar dacă nu de către un public de teatru în înțelesul deplin al cuvîntului. Deci care este, rogu-vă, adevăratul dumneavoastră debut dramaturgic? După o declarație mai veche, dintr-un interviu, rezulta că ați intrat în literatură prin dramaturgie, nu prin proză.*

— În tinerețe, elev fiind, am scris cam concomitent și poezie, și teatru, și proză, dar cred că prima mare lucrare a mea este o lucrare de teatru, adică o piesă despre elevi. Și mai e una despre lumea satului. Acestea erau un fel de piese în trei acte.

— Cum adică „un fel de piese"?

— Cred că sînt cele mai masive lucrări ale începutului meu.

— Pomeniți-mi, vă rog, un titlu.

— Am impresia că una se numea *Lupii;* e vorba de cea din lumea satului. Am mai scris una care s-a numit *Drumul,* tot din lumea satului și pe care am și dat-o la un moment dat (n-a apărut în nici o revistă) Teatrului de Comedie din București. Au citit-o ei pe acolo (cred că Geo Saizescu m-a îndemnat s-o duc — ori chiar el a și dus-o) și au

spus că are replici bune, are cutare, mai are și cutare, dar nu s-a ajuns la nici o concluzie.

Așadar, am mai scris niște piese, mai există niște piese lungi (*Drumul* am și găsit-o) care nici nu s-au jucat și pe care nici nu le-am publicat. Probabil că această aplecare spre ordonarea unei lumi într-un spațiu de trei acte, în același mediu, m-a ajutat la — sau poate și la — scrierea unor schițe ce presupuneau unitate de loc, de personaje. Și cred că m-a ajutat și la scrierea unor nuvele mai lungi. *Drumul* avea, mi se pare, vreo sută de pagini; în perioada aceea eu am scris nuvele, ca *Ploaia albă,* care avea tot cam o sută de pagini, inspirată tot din lumea satului. Nuvelele au putut să apară, piesa n-a apărut. Nu mai știu despre ce era vorba în acele piese de început, probabil că nereușitele lor m-au făcut să pun teatrul cam pe planul doi.

— Prin urmare, cu îngăduința dv., putem data ca debut piesa Drumul? *Scrisă și predată unui teatru, aflată acum în sertarul personal...*

— Nu. Primele piese sînt acelea din liceu. Una era scrisă pe un caiet cu pătrățele, de matematică; sigur, a fost, cel mai tîrziu, în ultimul an de liceu, 1953.

— Putem fixa ca dată a primei dv. încercări dramaturgice anul 1953?

— Pînă cînd găsesc altele, mai vechi, da...

— Misterul rămîne neclarificat.

— Păi da, fiindcă am găsit recent, scotocind eu la părinții mei acasă, într-un sertar, un vraf de hîrțoage. Cînd am început să cotrobăiesc, din întîmplare am găsit primul text scris de mine și de Mircea Bradu, cu care am debutat în ziarul „Crișana" din Oradea. Era un text manuscris; a apărut, după cum se știe, numai sub numele lui. Dacă o să caut mai pe îndelete acolo o să aflu și altele; s-ar putea să fie și producții teatrale. Dar, desigur, nu sînt importante decît ca o dovadă a preocupării pentru teatru, care preocupare venea și din faptul că, elevi fiind — și la internat — singura mare bucurie a noastră era teatrul, la care mergeam săptămînal, la „cucurigu", la balcon, unde biletul era mai ieftin cu un leu. Eram un mare amator de teatru. De asemenea, în vacanță, mai jucam prin comună teatru ca actor; o fă-

ceam pe actorii cînd ne duceau la munci voluntare, la cîrnit bumbacul; neavînd ce face, jucam piese într-un act. Știu că am jucat în *Stafia din hambar* a lui Aurel Baranga. Era o piesă cu niște stafii, cu niște chiaburi, cred că împotriva misticismului...

— *N-o știu. N-a publicat-o. Nu e în ediția definitivă.*

— O dau ca exemplu fiindcă pentru prima dată la noi, la țară, eu am introdus decorul pe scenă. Pînă atunci se juca așa, ca într-o cameră cu paturi acoperite de țesături, iar eu, pentru prima dată, am făcut un decor, adică un zid din hîrtie albă cu dungi roșii sugerînd cărămizi. Aici apăreau stafiile. Am pus și lumini, niște lămpi aduse pe scenă ca să lumineze „ca la teatru".

— *Ați fost deci și regizor, și scenograf, și maistru de lumini?*

— Într-un fel, da. Iar ca actor am jucat o dată și în travesti, în rolul unei țărănci. Simțeam o mare bucurie; și ne distram, fiindcă după aceea puteam face bal; aceasta era singura condiție pusă de noi, ca după teatru să ne lase să facem bal.

— *E interesant și simptomatic. Ați venit spre literatura dramatică, frecventînd teatrul, practicîndu-l.*

— Da.

— *Un alt „mister" înconjoară numărul pieselor care vă poartă semnătura. După cum vă amintiți, am ridicat problema aceasta la Seminarul de dramaturgie și teatrologie ce v-a fost dedicat (la Focșani). N-ați binevoit să răspundeți exact nici atunci și nici în alte împrejurări. Totuși, cîte piese de teatru ați scris? Nici unul din cei care se apropie de considerabila dv. operă de dramaturg nu reușește să înșiruie (să cunoască) toate titlurile și, deși mă prenumăr printre acei cercetători care ar dori să reconstituie corect întreaga biografie a dramaturgului — și am depus multă străduință în această privință și am stat de vorbă îndelung cu dv. — nu am izbutit pînă azi să obțin informația necesară. Ați putea replica, firește, că n-avem decît să ne interesăm la biblioteci și la teatre.*

— N-o fac...

— *În realitate, pentru majoritatea cercetătorilor, unele piese, jucate fulgerător, adică ieșite de pe scenă foarte iute după premieră și netipărite, par a nu exista; de altfel nici n-au cum să le citească. Apoi: ați încredințat texte nu numai revistelor de cultură, ci și unor publicații mai puțin frecventate, cum ar fi caietele unor teatre; nu le avem întotdeauna la dispoziție. Chiar și unele reviste din țară mai scapă atenției noastre. Mai departe: ați încredințat teatrelor și revistelor literare, ori celei de specialitate, manuscrise care n-au apărut. În sfîrșit, de cîte ori vă consultăm în chestiunea aceasta ne încredințați că „mai am acasă cîteva gata scrise", ceea ce e întru totul și totdeauna adevărat.*

În momentul de față am putea stabili cam cîte piese ați scris — scurte, lungi — de la prima, publicată în revista „Steaua"?

— Nu. Nu știu. Zău, nu știu.

— *Într-o carte a mea care a apărut de curînd, v-am notat, la capitolul ce vi l-am consacrat ca dramaturg fundamental al epocii noastre, cu 33 de piese de teatru. Dar citind volumul, pe care vi l-am dăruit, mi-ați atras atenția amical că mai aveți alte trei. Prin urmare ar fi 36... Eu însă bănuiesc că sînt mai multe.*

— Dar de atunci a mai trecut o săptămînă!

— *Cifra rămîne deci învăluită în ceață...*

— Așa rămîne.

— *Sînt consolat de faptul că cele 33, pe care le-am înșiruit, există.*

— Acelea sînt precise.

— *Știți cînd și unde s-a jucat prima dv. piesă peste hotare, în traducere?*

— Nu știu exact.

— *Harta traducerii (și, sau) reprezentării lor este destul de întinsă. Dacă am vrea s-o conturăm cu o linie pe glob, ea ar trece prin Tokio, Moscova, Sofia, Florența, Paris...*

— Mi s-au jucat piese la Chișinău, prin țările baltice...

— *În Cehoslovacia...*

— Da, au fost traduceri...

— *În Ungaria vi s-au tradus piese și au fost antologate.*

— *Mormîntul călărețului avar* s-a dat și la radio Budapesta, de două ori.

— *Piesa a fost publicată într-o revistă budapestană, cu o prefață interesantă, elogioasă.*

— S-a jucat *Damen-vals* la un teatru ungar din provincie. Însă, ca să fiu sincer, nu am, cum se spune, o evidență a prezențelor în alte țări. Ar fi trebuit să am măcar cîte un caiet-program și cîte un afiș al premierelor. Nu am — nici la cele din țară, nici la cele din străinătate.

— *Ce înseamnă pentru dv. teatrul? Ce loc ocupă, în această atît de amplă operă, acum constituită din proză — romane, nuvele, schițe — dramaturgie — bogată și reprezentativă — eseistică, scenarii cinematografice și — spre surpriza oamenilor care vă urmăresc, vă citesc și vă prețuiesc — în ultima vreme, și din poezie?*

— Teatrul mi se pare cel mai pretențios și mai greu de scris fiindcă presupune și o idee înflăcărată, și o armonie, și destinele personajelor, și scriitură cît se poate de substanțială — dacă s-ar putea și strălucitoare — și rigoare, mai ales rigoare, fiindcă genul nu suportă burțile (pe care proza le suportă), nici zonele de plictiseală (pe care proza nu le ia în seamă). El cere o distilare mai fericită a personajelor, a ideilor expuse de personaje, o decantare a balastului (care poate să existe în proză), o infuziune a poeziei, — dar strînsă în frîu această infuziune, ca să nu decadă în dulcegărie. Teatrul presupune un joc al ideilor, o scrimă a ideilor, un gust pe care și cei ce scriu eseuri îl au, fiindcă personajele trebuie să propună nu numai fapte și întîmplări, ci și anumite idei despre viață, rostite cît mai concis, dar cît mai adînc. El presupune, deci, pînă la urmă, o construcție totală a lumii în șapte zile; numai că autorul dramatic nu are la dispoziție, ca Dumnezeu, șapte zile, ci trei, trei acte. Ar fi cumva o sinteză fericită a genurilor, fiindcă dacă fugim la Shakespeare vedem că el este și un minunat poet, și un constructor de mari nave, și un om al epicului, și un fin gînditor despre om, despre social, despre etern și așa mai departe, tot astfel cum Dostoevski, prin romanele lui, este un dramaturg care a scris niște piese mai lungi.

Dacă la un roman ai ideile și nu știi cîtă extensie le vei da — poate să iasă 100 de pagini sau 500 — la piesă, oricum, trebuie să te oprești undeva, pe la două sute.

Cînd scriu o piesă nu țin cont de rigorile foii de hîrtie; știu că ar trebui să aibă cam 70 de pagini. Și chiar cînd vezi că depășești acest număr de pagini trebuie să te gîndești, de la început, că nu poți trece dincolo de o anumită cuprindere. Și nu-i vorba numai de cantitatea de pagini, ci de concentrarea ideilor pe pagină, adică dimensionarea schimbului de replici și a mișcării scenice, nu numai a ieșirilor și intrărilor în scenă, ci și a ieșirilor și intrărilor în idee, ciocnirea, totdeauna necesară. Ciocnirile, chiar într-o dramaturgie aparent statică, așa cum e la Cehov, sînt multe, dese. Ai impresia că personajele doar discută, beau ceai, se plictisesc, se lamentează — mai e și cîte-o pușcă pe-acolo, cu care se trage ori nu, se mai dă greș — dar pe dedesubt sînt conflicte și încordări nemaipomenite, din care vor țîșni flăcări. Este o mai mare descărcare electrică între poli în teatru decît, probabil, în alte genuri, deși poezia este o erupție, însă este un monolog, atît, nu e dialog. Or teatrul trebuie să fie făcut din mai multe asemenea explozii, avînd o lume încărcată tot timpul cu electricitate. Scena se cere încărcată necontenit de această forță a esențelor.

— *Și cum vă fixați limita de care vorbeați? Cea mai mare parte a pieselor dumneavoastră nu se sfîrșesc, nu închid problema cardinală pe care au pus-o, iar — cu unele excepții — nu încheie nici destinele, lăsînd să se întrevadă că eroii vor continua să trăiască, unii chiar și cînd nu mai vor, alții și după ce și-au isprăvit existența.*

— Aceasta est proiecția în timp, necesară. Descriu o parte din om; după ce l-am conturat, se poate duce cu destinul lui din viață în moarte, continuîndu-și viața în memoria unora.

— *Deci în ce fel, prin ce anume determinare hotărîți să puneți punct unei piese?*

— În general eu închei piesele de la început. Le încep uneori cu sfîrșitul. În afară de cîteva, al căror sfîrșit nu l-am știut, cum e *Pădurea cu pupeze*, al cărei al treilea act nu l-am

10. 0882
Biblioteca Fac. de Lb. și Lit. Română
SECȚIA
LITERATURA
București

știut. Am scris două acte și n-am știut ce să mai fac; mai tîrziu l-am elaborat pe al treilea.

Îndeobște, gîndesc o piesă plecînd de la final. În ce sens? În clipa cînd mă apuc s-o scriu eu știu cum se va termina și, de aceea, deși uneori scriu de la prima pagină la ultima pagină, alteori piesa e atît de clară în capul meu încît îi știu și forma, și, prin urmare, astăzi pot scrie o parte din actul III și mîine o parte din actul I.

Acum am terminat o piesă despre D. Anghel, Natalia Negru și Șt. O. Iosif, lucrare care cochetează masiv cu istoria literară, cu fapte din viața protagoniștilor, cu parte din ce au scris, fiind o piesă de reconstituire, unde documentul se implică, sucit puțin, interpretat de mine într-un fel sau altul, dar pe o bază reală. În atare cazuri fișez, în prealabil, o serie de idei în succesiunea ce au avut-o în realitate. Ceea ce s-a petrecut la sfîrșitul vieții protagoniștilor nu pun în pagină de la început. În general însă, cînd mă așez la masa de scris, universul piesei e, pentru mine, știut. Ce iese pînă la urmă, asta e altceva, fiindcă nu totdeauna condeiul te ascultă. Dar eu nu pot să mă așez acum la masă și să-mi spună cineva: scrie o piesă, sau scrie o poezie, sau un roman, sau un eseu. Într-o asemenea împrejurare aș deveni total analfabet. Nu încep să scriu decît dacă explozia s-a produs în capul meu. În clipa cînd îmi este limpede o idee mă apuc să scriu o piesă. Dacă nu-mi este clară ideea pot să stau în așteptarea ei o sută de ani. Trăirea în mine, prealabilă, mă face să cunosc exact universul de care mă ocup.

— Îngăduiți-mi să mă întorc la întrebarea privind locul pe care-l ocupă teatrul în preocupările dumneavoastră literare, în întreaga operă. Unii critici și istorici, în studii, ba chiar și în cărți care vorbesc despre dumneavoastră, despre literatura română, au tendința de a situa teatrul — din punctul de vedere al ierarhizărilor valorice, — pe un plan mai jos decît proza, să spunem. Unora li se apreciază ceea ce au produs și în alte genuri, se condescinde cumva, că „au scris și teatru" ca și cînd li s-ar releva, jenant, o infirmitate scuzabilă. Se manifestă și înclinarea de care vorbise Eugen Lovinescu, foarte afectat că atunci cînd îi apărea un roman, acesta era catalogat ca un fel de joc, o glumă nevinovată, un interludiu în activitatea criticului. E. Lovinescu a emis opinia, la un

moment dat, că fenomenul originar ar consta dintr-o reducere la o singură axă sufletească a unei personalități, cu acceptarea numai a unei manifestări unice, toate celelalte fiind socotite sau aleatorii, sau minore, ori fără perspectivă, sau ca „repaos" al personalității. Cum se discută și astăzi, în unele medii specializate extrem, ce anume vă reprezintă mai abitir, teatrul sau proza, v-aș ruga să apreciați ce loc acordați teatrului între preocupările dv. Îl socotiți egal, din punctul de vedere al valorii, cantității de muncă și de energie investite în scrierea lui, cu proza sau cu eseistica? Faceți vreo diferență de dificultate? De perenitate?

— Eu cred că cele mai bune piese ale mele nu pot să se rușineze de cele mai bune lucrări ale mele în proză, și invers. Cred că se poate vedea aceasta și din felul cum le-am scris, căci e în ele aceeași convingere și aceeași intensitate, nici una nu este subalternă. Nu pot gîndi că *Pisica în noaptea Anului Nou* ar fi superioară unei nuvele sau unui roman; din contra, am crezut în ea tot așa cum am crezut și într-o carte de proză. Le acord aceeași importanță.

Dar așa, într-o repede ochire prin lumea contemporană, constat că și în Europa, și în restul lumii, sînt scriitori care-s la fel de buni și în teatru, și în proză. Nu știu dacă romanele, celebre, ale lui Camus sînt mai slabe decît piesele lui; au aceeași ideologie estetică sau filozofică, aceeași doctrină. Că unele sînt la un moment dat mai difuzate, că altele au o priză mai mare, că un autor uneori a scris mai mult într-un gen decît în alt gen, n-are importanță, fiindcă valorile într-un gen se judecă prin vîrfurile lor.

Sigur că Dürrenmatt este un mare autor dramatic, dar are cîteva nuvele, printre care și o *Pană de automobil* absolut fenomenală, care, ca bucată literară, stă oricînd alături de oricare dintre piesele lui. Deci nu aș face o ierarhizare a genurilor — în ceea ce mă privește.

Sigur, ai dreptul să spui că nu poți fi egal în toate, pentru că n-ai timp în toate, am scris și proză, și poezie, și publicistică, și așa mai departe, dar eu nu consider teatrul ca o vioară pictoricească, ba aș putea spune că mi-a dat bătaie mai mare de cap decît proza și dacă nu m-am despărțit de teatru înseamnă că a existat ceva tot atît de profund în atitudinea mea față de el ca și în aceea față de proză.

— Ce satisfacții și ce insatisfacții vă aduce, în momentul de față, teatrul?

— Nici o insatisfacție. Dacă există un critic cu care dialoghez și care îmi înțelege o piesă, și îmi înțelege ideile, el, pentru mine, reprezintă un întreg popor. Dacă mi se joacă la un teatru o piesă doar o dată, e la fel ca și cînd mi s-ar juca de o sută de ori. Încă nu sînt tiranizat de marele succes, deși, ca orice autor, nu disprețuiesc succesul de public, adică m-a bucurat că *Mormîntul călărețului avar* s-a jucat foarte mult și la Brașov, și la Timișoara, și la „Bulandra"; mi-a plăcut foarte mult că s-a jucat *Ca frunza dudului...* la București și la Timișoara, dar, deocamdată, sînt încă un mare egoist și prima bucurie este atunci cînd termin o piesă, ca și atunci cînd isprăvesc o nuvelă. E o bucurie fundamentală. Pe urmă, cînd ea reverberează în public, este a doua sau a treia bucurie, dar prima rămîne. De aceea nu sînt nefericit.

— Pentru că ați făcut deseori referire la spectacol, *nu numai la piesă: socotiți teatrul, cu oamenii lui — actori, regizori, scenografi — un bun partener al dv. ca dramaturg?*

— În general da, și — prin colectivele importante, ca și prin unii regizori importanți — un cîmp de rezonanță extraordinar. El dispune de forțe care îți pot produce încîntare prin realizarea spectacolelor. Și este, efectiv, un partener de dialog.

Adaug că, uneori, colective mai mici, din provincie, au creat unele spectacole — chiar dacă n-au avut distribuții falnice — de o acuratețe, de o sinceritate și de o forță emoțională care te pot face, într-adevăr, să juri mai departe pe teatru.

— Vă înțeleg și spun că aveți toată îndreptățirea să amintiți acele reprezentații din țară care au lansat piese de-ale dv. (ca și ale altora) impunîndu-le întregii mișcări teatrale și publicului. Am fost, de altfel, martor la premiera absolută cu Acești îngeri triști *la Tîrgu Mureș, la aceea cu* Balconul *la Oradea, la* Muntele *la Piatra Neamț...*

— Ați fost martor la toate premierele mele...

— Cred că da. Și deci vă pot confirma.

Dacă ar fi să faceți un reproș lumii teatrale, în toată complexitatea ei și cu toți factorii implicați, convocați pentru aceasta, care ar fi acel reproș?

— Aș spune că decît să-i fac eu reproș, cei care nu iubesc teatrul, dar trăiesc din teatru, ar trebui să-și facă ei singuri reprosul că trăiesc de pomană. Niciodată n-am înțeles cum de te poți duce la cursele de cai și să mizezi pe unul aflat în cursă, dar să nu-ți placă nici cursele de cai, nici jocul la noroc, nici aerul hipodromului. Sînt unii, care țin absolut de teatrul absurdului, oameni care nu cunosc deloc viața teatrală, nu cunosc colectivele teatrale, regizori, dramaturgi, scenografi, nu-i pot deci prețui, nu cunosc lumea teatrului așa cum e, adică o mare familie, nu cunosc publicul și totuși scriu despre toate acestea ori pe marginea lor, se pronunță despre ele din fotoliu. Sînt și asemenea curiozități, legate — ori să le zicem dezlegate — de teatru. Eu cred că asemenea oameni trebuie să existe pentru ca să se poată exclude singuri, fiindcă ce mare tristețe să ajungi, tîrziu, la sfîrșitul unei căsnicii cu o femeie pe care n-ai iubit-o. E o mare tristețe aceasta, semnificînd un divorț continuu, o mizerie, un fel de antiteatru, cum să-i spun? ceea ce e și pentru regizorul care nu iubește teatrul, pentru autorul care nu iubește teatrul, dar scrie teatru. E o mare tristețe să știi că se scriu piese fără bucuria de a scrie piese, numai pentru prezență, sau uneori pentru vaga satisfacție materială pe care o poate procura, cîteodată, scena. Teatrul constă în solidaritatea factorilor care răspund de teatru și a acelora care creează teatru, fiindcă teatrul nu este creat numai de un dramaturg, un regizor, un actor, un cronicar, ci de ei toți, și înflăcărarea lor în sine este o piesă de teatru. Ca și acele festivaluri, colocvii și seminarii de creație la care am fost, — dimineața în jurul mesei rotunde, în holurile teatrelor, seara, în timpul spectacolelor, în sală, și în pauze, apoi după spectacol, în foaiere, ca o enormă piesă în trei acte, unde lumea se bucura, se întrista și crea un univers ce depășea templul care este teatrul. Această solidaritate, această unanimitate, această trăire colectivă, această confruntare necontenită formează și dau un imbold teatrului, iar ție îți dau siguranța că merită să faci teatru. Altfel, toți ar fi niște don Quijoți, fiecare pe drumul lui singuratic. Dar ce

grozav este cînd o armată de don Quijoți merg în aceeași direcție pentru că s-au legat într-o idee sublimă: morile de vînt! O ceată de don Quijoți mergînd să se bată cu morile de vînt: gîndiți-vă ce film grozav ar ieși!

— *E o imagine copleșitoare. Mai rămîne de văzut ce vînt anume mișcă aripile acelor mori.*

— Important e cum se duce această armată de don Quijoți către mori, pentru că ele se vor învîrti, dacă vor voi ei, e o iluzie a lor, a quijoților.

— *Sînteți de acord să considerăm teatrul ca una dintre marile dumneavoastră iubiri?*

— Sigur.

*

— *În opera fiecărui scriitor important criticii identifică un număr de obsesii. Le-aș spune, prin transgresare în plan estetic, laitmotive. S-a vorbit despre existența, în opera dv. dramaturgică, de pildă, despre perechea tată-fiu, apoi despre simbolul păsării, despre tînărul pur, despre bufonul întinat — și altele. Există o deliberare în repetarea acestor motive sau ele vi se impun în procesul creației?*

— Aici s-ar potrivi poate, un răspuns ardelenesc: și se, și se. Sigur că, în general, motivele de care vorbiți revin în timpul elaborării, dar elaborarea se petrece întîi în interiorul creatorului; lucrurile se limpezesc și se direcționează ulterior spre ceea ce se poate numi, cu sau fără ghilimele, obsesii. Dar cred că acestea sînt de fapt și pînă la urmă tipuri arhetipale. Să înșirăm un pic și unele conflicte arhetipale. Dacă pornim de la origini, din clipa cînd haosul s-a concluzionat, s-a cristalizat într-o formă, imediat vom întîlni tipurile fundamentale bărbat-femeie și conflictele fundamentale între bărbat și femeie; apar deîndată și fii, frați, neamurile, interesele ce-i apropie și-i despart, conflictele dintre ei... Extinzînd, vedem că găsim și în viață, și în literatură, în operele multor scriitori, asemenea date care vin din niște, zic eu, rădăcini arhetipale. Conflictul dintre Cain și Abel, trecînd printr-o mie de piese și de romane, conflictul tată-fiu, pe care-l aflăm într-o mie de romane,

printre care în „Frații Karamazov" al lui Dostoevski, în legende, în mituri etc. În ce mă privește, am apăsat intenționat uneori pe „atari elemente" ca să le dau o mai mare pregnanță. În „Balconul", povestea ce se petrece între tată și fiu are pînă la urmă o dimensiune sacră... Sau nu, nu acesta este cuvîntul — o dimensiune arhetipală, să-i zic așa; e revolta fiului Absalom împotriva tatălui David și bucuria pe care vor să i-o facă lui David lingușitorii săi, spînzurîndu-i de o creangă fiul, cel cu pletele lungi. Arhetipal este așadar dialogul dintre o generație și alta. Din cauza aglutinării de oameni „în spatele" unui promotor al unei generații, aglutinata lume devine un fel de oaste care împinge lucrurile de la un schimb de idei, la o ciocnire, la un conflict ce poate fi fatal (prin angrenarea și a cetei de neisprăviți din tabăra de vis-à-vis). Crima pentru plăcerea cuiva, asasinarea unui om pentru eliberarea cuiva de o obsesie, de un tip dintr-o altă generație, mi se pare monstruoasă de-a lungul timpurilor și de aceea nu întîmplător am urmărit-o. E o formă de lingușire această crimă, dar este și o formă de apărare a celor care nu stau pe propriile lor picioare și care vor prin reprezentantul lor (curat) să-și satisfacă propriile interese, punînd însă deasupra destinului său o aură neagră.

Ideea devine în piesă și mai dramatică în clipa cînd David simte acest lucru și mai ales cînd fapta s-a consumat; ori cînd el începe a bănui că s-ar putea consuma. De aici și ambiguitatea finală din „Balconul", fiindcă nu știm exact dacă faptele s-au consumat aievea sau doar în mintea tatălui, care și-a dat seama de ce anume ar fi capabili cei pe care el i-a ocrotit uneori cu bună-știință, alteori neintuind intensitatea veninului din ei. Sigur că nu e o calchiere a mitului pomenit anterior — dar meditînd asupra unor întîmplări fundamentale ale lumii, mereu poți găsi înțelesuri noi. Meditînd la cele întîmplate în „Miorița", ori în basmele noastre, reflectînd asupra miturilor noastre, — bunăoară asupra sacrificiului extraordinar al Meșterului Manole — poți descoperi mari apropieri de cultura lumii, dînd contemporaneității o mai mare încărcătură de ereditate. Fiindcă o literatură fără ereditate, fiindcă niște personaje literare fără o ereditate fundamentală în cultura lumii — dincolo de realitatea efectivă în care sînt angajate și de prezentul ce le-a invadat — nu au greutate și pot să se dea peste cap, ca acele jucărele

din copilăria mea care aveau plumb prea mult la un pol, iar la altul — cel de sus — erau prea goale. Ei, prea gol sus, — în cap! — personajul nu e bine să fie, e nevoie să fie solid de sus pînă jos și să aibă, repet, nu numai prezent, ci și ereditate, adică un trecut, o greutate mitică și ideatică importantă. Altfel, relațiile cotidiene simplificate duc la simplism și la derizoriu. Sigur, există și o mare artă a derizoriului, să știi să faci chiar dintr-un fapt fundamental un lucru derizoriu, dar asta e o altă problemă.

Aceea pe care mi-ați pus-o, a relațiilor dintre indivizii aceleiași familii — ca o obsesie — mă preocupă de mult, fiindcă, de fapt, și familiile sociale de astăzi sînt o altă formă a familiilor biologice de altădată, grupurile sociale de astăzi sînt un alt fel de familii. Oamenii care lucrează într-o colectivitate mai mare devin astăzi un fel de frați, surori, neamuri fiindcă își cunosc interesele de fiecare zi, visele și, fără să fie biologic rude, se constituie ca un clan grecesc, ca o lume a Troiei, ori ca o nouă lume a Terrei. Da, ca o lume dintr-un clan atrid, care a declanșat marea nebunie plutind încă prin secole, scrisă de orbul grec (căreia nu i-am dat nici o dezlegare pînă acum, ba chiar o contestăm, ca să-i conferim o și mai mare lumină). Vreau să spun, așadar, că și popoarele devin niște mari familii în ambianța intereselor cumplite ale secolului XX. Dar și aceasta este o altă problemă.

Mitul păsării e și el vechi, îl găsim și în folclorul nostru, l-a folosit și Blaga — pasărea care devine om — l-a folosit și Brâncuși, care sculptînd și stilizînd păsări, sculptînd zborul, a sculptat de fapt aspirația omului. Dar sculptînd și oul, a sculptat perfecțiunea lumii, rotundul lumii, sfera, imaginînd și realizînd esența, cred eu, a naturii umane, a naturii lumii. În acel ou transparent și greu zac — de ce nu? — toate enigmele lumii și toate viețile posibile. Cine știe ce poate să iasă din oul lui Brâncuși? Oricum, nu ceva rău. Nu un dinozaur!

— E interesant ce spuneți. Însă ați dat accepțiuni foarte diferite păsării. Un personaj care se numește Pasăre reprezintă, cel puțin în înțelegerea mea, aspirația cea mai pură din universul maculat în care trăiește (în Piticul din grădina de vară*), deși ca om e un declasat și se comportă ca un histrion, avînd o înțelegere ciudată a lumii. Din altă piesă însă,* Pădurea cu pupeze, *rezultă că oul primordial poate naște fel de fel de păsări. Apoi aveți un titlu care a dat de furcă exegeților* — Pasărea Shakespeare — *pentru că nu are rimă, în text, personajele joacă altceva decît ceea ce titlul ar sugera ca perfecțiune de gîndire, de înțelegere, de contacte multilaterale, ramificate ale insului. Or, în piesă este o lume care se adună în jurul unei fărădelegi, sau a unui fapt rău, tulburător.*

— Fiindcă și Shakespeare a arătat uneori prin negație fața luminoasă a lumii. Arătînd fața întunecată a lumii (și a lunii) de multe ori ne-a făcut să cerem și să visăm fața luminată a lunii, a lumii.

Eu spuneam undeva, referitor la *Pasărea Shakespeare*, că este o dorință, o aspirație spre adevăr, spre împlinire, dar, firește, titlul rămîne deschis. Acum mă gîndesc că el ar putea să însemne și această pasăre extraordinară a teatrului care a dat naștere artei teatrale moderne, și care este Shakespeare, venit după marea feerie de la baza teatrului lumii care este arta greacă, a celor trei tragici, — adică patru, dacă adunăm și comedia — Shakespeare deci a „ouat" piesa modernă și a dimensionat genul, a recreat un gen care decăzuse între timp, care se vulgarizase, care nu avea o dimensiune tragică, nu viza divinul, se comercializase, se bîlcizase. El a luat din teatrul mai vechi toate aceste defecte, să le zicem așa — cum a luat și Dostoevski, mai tîrziu, din romanul popular tot ceea ce erau derizoriu în el (o demonstrează Bahtin), tot ce era pe placul unui public minor — și l-a ridicat la mare înălțime. Așa e această uriașă Pasăre Shakespeare contestată, neștiindu-se dacă a fost sau n-a fost ca ființă... Dar era mai important dacă exista ca ființă și nu făcea nimic, sau e mai important că a visat și a construit ceva și că deși ființa îi este contestată, visul acestei păsări încă ne tulbură și mai vorbim și azi despre el?

— Dacă vă înțeleg bine, ceea ce numim obsesie în opera dumneavoastră dramatică ar reprezenta o condensare puternică a tuturor stărilor de spirit implicate, a conținuturilor, personajelor, ideii fundamentale. De pildă, fiindcă am vorbit de obsesia păsării (vezi și Hoțul de vulturi, Rezervația de pelicani, O pasăre dintr-o altă zi *etc.) în cuprinderea ei — chiar dacă se supune unor interpretări diverse în felurite piese —*

reprezintă o posibilitate de a înțelege întreg universul dramatic al unei lucrări printr-o alveolă...

— Deschisă și inefabilă.

— În sens filozofic, ar fi ca o cheie a sensurilor esențiale.

— Așa e.

Revin asupra conflictului între părinți și copii. Mă refer la acela pe care l-am utilizat în *Baladă penrtu nouă cerbi*. Curios, balada eu o știam mai de mult, dar ea nu s-a aglutinat în mine și nu m-a forțat „să scriu" decît în toamna anului 1968; atunci m-am trezit scriind această piesă. *Balada* pornește de la o baladă pe care a folosit-o și Bartok, o baladă românească de pe lîngă Reghin, vorbind despre fiii unui pădurar terorizați și abrutizați de canoanele părintelui tutelar, om care nu voia să dea nici o libertate propriilor săi copii și voia să-i transforme în simple instrumente de muncă acefale. Încercarea de a-și abrutiza fiii și de a-i acefaliza, duce la o revoltă a fiilor, la dispensarea lor de tată, de cămin, de siguranță, de civilizație, de lucru cunoscut, conturat, și la o risipire a lor în pădure — spațiu imperial al libertății, al aflării lucrurilor fundamentale, al regăsirii omului fundamental, al regăsirii omului începuturilor, liber și nu știutor a toate. Această aparentă degradare a fiilor în sălbăticiune, duce și la o firească decădere chiar și a limbajului — fiindcă fiii, pe măsură ce trece timpul (în piesă), încep să aibă un limbaj din ce în ce mai ezoteric, din ce în ce mai eliptic. Pentru aceasta am folosit diverse jocuri de cuvinte încifrate, am folosit cuvinte ciudate, aflate în folclor, unele sonuri care au semnificație, dar și altele care au doar semnificația fundamentală a comunicării. Această aparentă degradare a limbajului spre simple sonuri, și a vieții spre elementar, reprezintă, de fapt, recîștigarea unei independențe spirituale și a unei libertăți, o împlinire a omului — care se transformă în cerb. Aparenta „animalizare" constituie, în fapt, transformarea simbolică a omului într-un adevărat rege al pădurii, fiindcă cerbii sînt cele mai frumoase animale și cele mai pașnice — nu sînt nici răpitoare, nici carnasiere. Sigur, imperiul sedimentat, civilizat, ideologizat al tatălui nu poate să suporte acest lucru — și cum legea lui era pușca, ideologia lui era pușca, era forța care nu venea dintr-însul, ci dintr-un adaos al firii

lui, prin această armă, și cum el era obișnuit să vîneze tot și să stăpînească această lume, se ajunge la scena cumplită cînd își omoară toți fiii.

Aparent — dar și cu adevărat — este (de ce să nu mergem tot timpul pe ambiguitate?) o prelucrare a baladei. Dar, pe de altă parte, este și o piesă plină de idei contemporane, care pledează pentru libertatea fiecărui om, a fiecărei națiuni, a fiecărui individ, pentru unicitate, pentru independența fiecărui ins, pentru rostul lui de a se împlini și de a fi liber uneori chiar cu orice preț.

— Iată o cheie — cum ziceți —, inefabilă pentru înțelegerea mitului celor nouă cerbi. Nu l-am interpretat în acest fel cînd am citit piesa, m-am gîndit mai ales la conflictul dintre un tată autoritarist și a toate apucător, și generația nouă care dorește să se elibereze să-și croiască un drum independent în viață.

În convorbirea cu dv. apar cuvintele: ambiguitate, ezoterism, încifrare. Cum mai toți criticii — unii cu bună-cuviință, alții cu duritate — și-au exprimat în aceste sensuri rezerve privitoare la dramaturgia dv., și eu semnalînd golfuri de ezoterism, ambiguitatea dusă uneori la extrem, echivocul deliberat, încifrarea care obturează accesul cititorului obișnuit, și a spectatorului, la idee, răsucirea continuă a personajelor sau, cum spunea cineva care vă este foarte drag și apropiat, „îmbîrligarea" continuă a autorului, — care poate fi și o dramaticitate *particulară în sensul că oferă, cum spunea și Aristotel, surpriză continuă în evoluția caracterelor și a situațiilor — dar adeseori reduce posibilitatea de acces către universul de idei, v-aș ruga să-mi spuneți, iarăși, dacă e vorba de o deliberare, ori de un dat al creației dumneavoastră, al temperamentului dv. literar; fiindcă problema apare și în romane, nu numai în piese.*

— Și se, și se.

Cum stau lucrurile? Mă gîndesc că dacă lumea teatrului a plecat de la mituri, dacă a plecat de la regi, dacă a trecut prin tot felul de isme, uneori cantonîndu-se într-un naturalism acerb, unde toate erau clare de la început pînă la sfîrșit, autorii crezînd că au rezolvat, au găsit soluția conflictelor și a realității, au descoperit esența realității prin descriere rațională, pregnant realistă, naturalistă,

iată că au venit alții, mai tîrziu, care dintr-o revoltă împotriva acestui naturalism, acestei rațiuni ce avea ambiția că a descoperit totul și că știe totul, au dat teatrului o altă dimensiune, ei socotind că fața exactă a lumii nu este cea sesizată de către adepții acestui naturalism, ca să-i zic așa. Aceștia au sesizat mai degrabă laturile neesențiale ale lumii, au decis, cei care au decis, că și absurdul ar fi o esență a lumii. Alții au spus că există și cauze iraționale, dincolo de noi și deasupra noastră, ale comportării omului. De ce să nu ne oprim și la cei care au crezut într-o mistică a teatrului, nu numai în mistica pe care teatrul trebuie s-o aibă ca un catalizator al publicului, ci aceea venind dintr-o esență a personajelor? Unii au pretins că ne mînă întunericul din noi, inconștientul, subconștientul. Prin urmare, în decursul anilor au apărut diverse căutări ale receptării realității și ale sensului realității. Eu nu le-aș da dreptate tuturor și le-aș da dreptate tuturor, în sensul că există și cauze inefabile care declanșează anumite efecte și că teatrul, și literatura, au datoria să încerce a arăta aceste cauze. Aș fi deci pentru un teatru al cauzelor inefabile, nu întotdeauna exacte, dar la care trebuie să încerci a ajunge, ori măcar pe lîngă ele, să le „pipăi", să le detectezi și să arăți lumii nu neapărat efectele acestor cauze — fiindcă de multe ori efectele cauzelor sînt ale altor cauze, finalurile sînt ale altor premise, de multe ori ambigue, nesigure. Declanșarea unui conflict nu vine, ca într-un posibil război nuclear, neapărat din apăsarea pe buton ce duce la declanșarea turbată a neutronilor, cauzele în artă sînt dincolo de apăsarea pe buton, ele vin, la rîndul lor, din alte cauze, din altă zonă politică, socială, umană, sentimentală; sînt mai multe straturi de cauze care determină o conturare a unui conflict. Din această multitudine, din aceste multiple cauze, din aceste multiple voci, din această pluralitate a lumii, a destinelor, din această ambiguitate a vocilor, din acest cor care nu cîntă la unison, fiecare fiind o inefabilă ambiguitate, se aude încercarea de a se da un răspuns și a se descrie un eveniment, un personaj, o idee. Descrierea unei idei este și ea foarte grea, nu poate fi exactă ca în matematică. Arta nu este totuși nici algebră, și nici măcar unu și cu doi fac trei.

De aceea eu cred și în rațiune, și în rațiunea unor personaje, dar cred și în acel abscons al sufletului unui personaj

feminin sau masculin, cred și în acele replici nespuse între personaje și care sînt foarte importante în teatru. De multe ori conflictul noi îl vedem doar ca o ciocnire între replicile spuse. Cred că mai important este conflictul între replicile nespuse, între aceea ce oamenii se sfiesc să spună, sau le este prea clar, ori nu vor să spună și atunci se tatonează ca niște animale în călduri, ca niște cerbi frumoși în călduri, învîrtindu-se unii în jurul altora, nu întotdeauna deschis vorbind, nu întotdeauna franc — fiindcă francheța poate să ducă la simplificare și la simplism și să reflecte o anumită energie dintr-un personaj și nu totalitatea universului acelui personaj și totalitatea universului uman luat în cătare. De aceea eu nu sînt pentru o cădere de cortină care, ca o secure, să decapiteze net personajul, să elibereze acel fluid misterios, acel flux al sîngelui, iar lumea să aibă mulțumirea că un căpcăun a fost zdrobit sau să plîngă în hohote că un înger a fost decapitat. Lucrurile trebuie lăsate într-o dialectică a vieții, într-o ambiguitate a vieții. Ceea ce nu înseamnă că nu se dă un răspuns exact; ba se dă un răspuns, prin sensul ideii. Și totodată nu se dă un răspuns. Poate că de aici vine această ambiguitate: nu se dă un răspuns net, clar, el se oferă prin sensul întregii acțiuni și a întregii desfășurări a acțiunii.

— *Așadar, dv. nu doriți să* oferiți *un răspuns, ci să-l* determinați.

— Exact. Să-l determin împreună cu teatrul, cu publicul. Pe care îl consider un partener egal cu mine. O ignorare a publicului ar fi fatală pentru un dramaturg și pentru un scriitor, mai ales că astăzi sînt în sală spectatori (sau sînt cititori) care au mult mai multe cunoștințe decît scriitorul respectiv. Sînt oameni care știu matematică, biologie, anatomie, astronomie, medicină de o sută de ori mai mult decît un autor. Nu te poți bate cu ei pe aceste tărîmuri unde, cîteodată, specializarea unor indivizi nu mai are pete negre. Totuși nu trebuie să intri pe „tărîmul" zisului spectator și să-l convingi că adevărul este de partea ta, și să-l convingi că știi poate mai mult decît el despre stele prin alt mijloc decît prin cîntarul exact al științei lui; să ți-l faci însă partener. Să cooperezi cu toată gama foarte colorată de cititori și de spectatori, să-ți închipui întregul glob ca o scenă, gîn-

dindu-te că ai spectatori în aceeași clipă și la New York, și în Haiti, și specialiști în submarine, și specialiști în creșterea bobului de orez, și că această lume multiplă, ambiguă, această lume diversificată, aceste personalități multiple sînt convocate la un dialog. Ținînd cont de ei, și ei ținînd cont de tine să găsească în piesă acel halou ce pe toate le cuprinde, al inefabilului, acea frumusețe pe care numai arta o poate dărui lumii, luminînd-o altfel decît cum o luminează becul „de sub" microscop.

— Făceați aluzie, adineauri, la o putință de a înțelege dramaturgia de acest tip, cu o anume aură cețoasă, ca pe o reacție împotriva unui stadiu anterior, numit de dv. al naturalismului agresiv și violent, ceea ce în fapt este un adevăr verificabil și prin dezvoltarea actuală a romanului și a poeziei. În același timp însă — și acesta este un alt reproș pe care vi-l face adesea critica teatrală și cea literară, — folosiți uneori un limbaj abundent în cruditați, ca să utilizez termenul unui confrate, vă puneți eroii în situații de factură naturalistă, necruțînd nici personaje în care credeți, și pe care le considerați bune, care și sînt ca atare prin ideal, prin aspirații, prin gesturi esențiale.

Cum să explicăm această aplecare spre durități, pe care am observat-o, persistentă, chiar și în ultimul dumneavoastră roman, impresionantul eșafodaj epic Podul de gheață?

— Poate, prin faptul că și omul este un animal bipolar: stă cu capul în nori, în eter, este eteric, și cu bietele picioare se lovește de toate cruditățile, asperitățile, mlaștinile, noroaiele. Trecînd prin ele, și acest animal etern care e omul nu poate să se desprindă decît cu gîndul de partea sa terestră, de propriul său trup, care este o năclăială, în ultimă instanță, necunoscută de nimeni, un noroi sfînt, sau știu eu ce... Trebuie să ținem cont de acest întuneric din lume, de această zonă naturalistă a omului, care este uneori și vitalitatea lui — fiindcă fără această forță a instinctelor, a necuprinsului din om, nu am putea nici visa.

Partea „naturalistă" a vieții este totuși altceva decît naturalismul zolist și decît naturalismul unor piese de teatru care au fost nu numai în vremea lui Zola naturaliste, au fost și în anii '50 naturaliste, instituind un teatru naturalist

care credea că a depistat exact și efectele, și cauzele lumii. De fapt era o oglindire a ceea ce credeau ei, acei autori, că reprezintă natura lumii. Dar hai să lărgim discuția; bunăoară, să exemplificăm cu *Rezervația de pelicani*, a cărei acțiune se petrece în Delta Dunării. Ce este această deltă? De fapt, ea nu este o latrină a Europei, un depozit de gunoaie, de pămînt sfărîmat, adus, tîrît, umilit prin toată Europa de fluviu, un pămînt zdrobit, macerat, împuțit, scuipat, adunat, nu sînt aici toate zoaiele omului, ale industriilor, tot ce este urît? Nu este o esență a naturalismului în ultimă instanță? Nu este o dejecție, de care Europa și lumea vor să scape, aruncînd-o în mare? Și totuși, această natură putrídă, umilită, se revoltă înainte de a dispare în mare, nu vrea să intre în mare, se încăpățînează să rodească încă o dată și naște din nou pămînt, naște din nou flori, naște din nou cuiburi pentru păsări, devine o ouătoare a Europei, un paradis al pămîntului, al păsărilor, al oamenilor, al peștilor... Din acest naturalism, din această zodie a naturalismului, a ceea ce a fost ras din toată Europa dar nu numai de pe pămînt, ci și din aer — prin ploile care au curățat aerul de tot ce era smog și de tot ce era urît — iată că se iscă o revoltă a naturii împotriva ei însăși, o revoltă a naturii împotriva timpului care vrea s-o distrugă și, printr-o fermecătoare și ambiguă, și inefabilă, și cîteodată enigmatică alchimie, aceste zone dejectate se unesc și clădesc un alt pămînt, clădesc o lume dintîi, poate clădesc chiar un început de univers, poate chiar prima zi a lumii, de ce nu? În fiecare zi se clădește aici din apocalips lumea, în fiecare zi se zidește o zi a lumii, prima zi a lumii. Ce flori mai grozave sînt decît lotușii aceia de baltă? Ce animale mai grozave decît pelicanii aceștia generoși și frumoși, și albi? Ce lume mai imaculată este în altă parte decît aici?

Deci iată cum dintr-un „naturalism" se poate naște un ezoteric; dar trebuie păstrat mereu un echilibru între cauze, între lumi și trebuie ca cititorul să înțeleagă subjacent ce vrei să-i spui, fiindcă atunci cînd lucrurile sînt prea clare, plutesc la suprafață, sînt de staniol, oricine le poate îngurgita și scuipa. Mai bine să fie o „dificultate" a citirii și o dificultate a receptării decît să produci și să servești bomboane în staniol. Trebuie să găsești cauze nu numai ale

creșterii și lucrurilor clare, ci și cauzele mai adînci care duc la aceste lucruri clare.

Noi vorbim de revolta omului de-a lungul timpului împotriva castrării libertății, împotriva oprimării adevărului, împotriva închiderii adevărului între tot felul de gratii, de o revoltă a omului — pe bună dreptate — o revoltă începută cu Prometeu, care a încercat să lumineze lumea cu propria-i jertfă. Dar dacă este o revoltă a naturii umane împotriva timpului și a dezordinii timpului, de ce n-ar fi și o revoltă a naturii însăși împotriva timpului care vrea totuși s-o disperseze?

Nu știu dacă am fost prea clar *eu* cu toate acestea, plecînd de la piesa *Rezervație de pelicani*...

— Cred că da. Cîte ceva în acest sens au înțeles și unii comentatori.

— V-aș mai da un exemplu.

Eu am descoperit tîrziu delta, care a devenit o obsesie a mea dar, culmea, această obsesie o „aveam" înainte de a vedea delta, era o obsesie a apelor începutului și sfîrșitului, și a unui haos lichid care poate să nască și monștri, dar și inefabila pasăre. Am mai tratat problema deltei într-un capitol care se numește „Arcul" din romanul *Iepurele șchiop*...

— Mi-amintesc, era un personaj Papil...

— De ce-mi amintesc eu de acest capitol? Fiindcă chiar astăzi, chiar acum, de dimineață, un personaj dintr-o piesă pe care o scriu și-a adus aminte că în anii războiului s-a întîlnit cu un personaj în deltă, chiar personajul Papil din romanul *Iepurele șchiop*, evocat în capitolul *Arcul*. Ce se petrecea acolo? Era vorba de un om care ajunge într-un spațiu mirific al naturii ca să scape de timp și de obsesia timpului, și de tarele sociale, un om ambiguu, care a fost citit în general de critici ca un ticălos și care de fapt era un om ce lucra într-un timp ticălos, angajat de niște instituții ticăloase. Lucra într-o agentură de siguranță, dar nu era ceea ce credeau toți că este și ceea ce au crezut și unii critici că este — fiindcă n-au descifrat exact capitolul *Arcul*, în care nu e vorba decît de această retragere a unui personaj în el însuși. El are o forță, deține un secret, posedă un arc, ca Filoctet, fără de care nu se poate cuceri cetatea vecină.

Secretul lui, acest om îl va da sau nu-l va da. E ros de propriile sale gînduri, de ambiguitatea în care trăia și de opiniile altora, dejectat; și el vine să se purifice, sau să cîștige încredere, sau să moară acolo; se revoltă împotriva lui și împotriva ticăloșiei lumii; dar acolo asistăm la o revoltă a naturii — nu știu, împotriva lui, poate și a lui? — care, profitînd de boala lui, de febra în care se afla, de o defecțiune fizică de moment, îl va roade, îl va măcera, îl va mînca, îl va transforma, prin revolta asta împotriva timpului, împotriva omului.

— Cum și împotriva cui se poate revolta natura?

— Nu știu dacă natura se poate revolta împotriva unei forțe divine, a lui Dumnezeu, nu știu dacă natura crede în Dumnezeu, dar omul pe care-l pomenesc este măcerat, mîncat de această revoltă. Nu știu încă, este ambiguu și acolo, dacă pînă la urmă arcul lui va fi folosit, dacă omul va găsi căile căutate, fiindcă eu nu închei capitolul cu desăvîrșire. Vroiam doar să arăt sensul acestui personaj într-o lume, într-o vegetație care-l asedia, într-un puhoi de furnici și de animale, de gîze care, ca un imperiu, veneau să-l ucidă pe acest zeu căzut, pe acest om prăbușit, asediindu-l ca să-l neantizeze și să-l transforme poate, cu gînd cu tot, în ceea ce el era, în ceea ce natura este, și să-l readucă la ceea ce poate, sigur, a fost cîndva sau ceea ce trebuia să fie mai tîrziu, să-l aducă mai repede în sînul ei. Deci închizînd niște căi, tot timpul trebuie să deschizi niște uși, fiindcă un teatru cu toate ușile deschise, cu toate sensurile deschise „face curent" și curentul nu-i bun la urechi, te doare capul și nu mai calci în asemenea teatru.

— Să recunoaștem, însă, dacă-mi îngăduiți, că există și o posibilitate de înrîurire a teatrului declarat rațional și limpede.

— Eu nu-l neg.

— Această posibilitate coexistă cu aceea evocată de dv., iar alteori se ivește în succesiune temporală sau spațială. Fiindcă anumite perioade istorice încețoșate au nevoie și din partea teatrului de răspunsuri tranșante și clare; după cum există perioade prea limpezi, fără nici un nor, în care teatrul poate să ducă la ceea ce spuneți, la deschideri spre universuri noi.

După părerea mea, în întreaga dv. operă e o anume osmoză nelămurită dar fermecătoare între regnuri, stiluri, modalități, genuri, natură vie și natură moartă, lume reală și transcendentală. Înlocuiți, uneori, brusc, o pagină de proză cu una de teatru, cu un poem, cu descifrarea unui mit, cu un articol chiar. Mă îndeamnă către o asemenea considerație structura ultimelor două romane care fac parte dintr-un ciclu vast și în care, să spunem, un dramaturg de meserie cum ar fi Virgil Stoenescu, ce adaptează scenic romanele lui Dinu Săraru, ar găsi imediat motive dramaturgice, unele episoade gata de pus pe portativ teatral, după cum eseiștii au la îndemînă un material bogat în ceea ce privește propria dumneavoastră gîndire asupra personajelor; fiindcă uneori ieșiți din roman și vă comentați cu patimă personajele luînd distanță față de ele.

Altminteri, în ultimii ani mai ales, ați produs originale eseuri asupra teatrului antic și teatrului shakespearian. Preocupările pe care le vădesc — ca și materia unor piese — mă îndeamnă să cred că sînt și rodul unor cercetări personale asupra metodei psihanalice de investigare a universului lăuntric. Citind Ca frunza dudului din rai, Rugăciune pentru un disc-jockey, Rezervația de pelicani, Baladă pentru nouă cerbi, *ce se ocupă de raporturile între părinți și copii, între tată și fiică, sau între mamă și fiică, dar mai ales între tată și fiu, mi-am adus aminte de o interpretare dată de doctorul Freud complexului oedipian, în care el vorbește nu numai de raporturile dintre mamă și fiu, ci și de spaima fiului față de tată, de posibilitatea tatălui de a-l castra, spaimă străveche, sublimată în vremurile actuale, în aspecte de alt ordin. Greșesc eu atribuindu-vă atare apropieri sau cercetarea acestor tehnici investigatorii al eului?*

— Deși am făcut cîțiva ani de medicină (și acum citesc cu mare plăcere cărțile de medicină; am acasă două cărți deschise la capitolul despre psihopatologie — cunoștințe pe care le voi folosi, probabil, într-o lucrare viitoare) nu consider știința medicinei decît orientativă și în așa fel încît să ne oblige să nu facem gafe cumplite. Dar nu socotesc că trebuie să scriu despre un personaj care are anumite probleme psihice, cu cartea de medicină deschisă; ar fi o mare greșeală.

Fac această precizare fiindcă l-am citit pe Freud, bineînțeles, mai de mult și îl mai recitesc, și am recitit chiar

capitolul despre Oedip — dar nu plecînd de la Freud spre Oedip, ci plecînd de la piesa cu *Oedip rege* spre Freud, adică citind piesa și preocupîndu-mă această relație extraordinară, găsind apoi diverse interpretări în literatura lumii... Și așa, din una în alta, nu puteam să o scap pe a lui Freud, care este fundamentală, sau care reprezintă un capitol extraordinar în cercetarea modernă. Că îi dai dreptate sau nu asta e cu totul altceva, fiindcă și el pare, la un moment dat, în analiza sa morală savantă, un băsmuitor. Uneori parcă sînt niște povești și legile pe care le expune, fiindcă eu cred că problema e cu mult mai complexă decît a văzut-o acest ochi de savant. De!

Nu știu dacă v-am spus vreodată — am scris de altfel — despre o degradare a mitului Oedip găsită în folclorul românesc, o variantă... Să vedeți și acolo ce ciudate sînt interpretările relațiilor dintre tată și fiu. Cred că trebuie să avem asemenea nuclee în vizor, să cercetăm cît mai mult, să vedem ce au spus și alții... Dar toate acestea n-au importanță dacă nu propui un unghi de vedere al tău. Chiar dacă acest unghi nu rezistă științific, el poate să reziste ca direcție, ca sens, și să ne ajute în luminarea unui personaj, fiindcă, totuși, literatura nu face neapărat știință, nu dă verdicte medicale, nu internează pe oameni în sanatorii sau în spitale, rostul ei este să înnobileze umanul, chiar dacă uneori greșește științific.

Vedeți, lectura freudismului poate să însemne în același timp și o necesitate. E, la urma urmei, necesitatea ca orice scriitor să citească cu plăcere și o carte de geografie, să-și bată capul citind despre alte științe exacte, despre cibernetică, despre ce a crezut Odobleja, bunăoară. Fiecare poate găsi tot felul de insule de documentare, fișînd documentul pentru ca să extragă din el ceea ce îi convine și ceea ce crede că îl ajută.

Spun acest lucru, fiindcă totuși n-aș vrea să se creadă că numai psihanaliza este calea de descifrare cea mai justă a relațiilor umane.

— Am pus întrebarea nu pentru a detecta o orientare ci doar o posibilă apropiere.

—...

— De altfel, rodul lecturilor dv. — care sînt foarte întinse și pe domenii neașteptate...

— Nu întinse; și discontinui...

— ...de mare extensiune, transpare în imagini. Vă preocupă multe din domeniile științelor și artelor și uneori materialul acumulat transpare evident. Ajung iar la termenul de deliberare. *În unele piese,* Ca frunza dudului... *și, încă o dată,* Rezervația de pelicani, *dar și în drama mai veche* Piticul din grădina de vară *se descoperă analogii cu miturile antice. Nu numai că nu ascundeți preluarea, dar uneori dați personajelor nume proprii din care să reiasă similitudinile. Probabil că această reinterpretare o vedeți ca o ipostază a universalizării.*

— Aici aș vrea să fac o acoladă. Eu am simțit nevoia de document pentru o orientare a fanteziei, uneori și pentru o corectare a imaginarului. Am utilizat documentul și în anumite romane; au fost pagini strict documentare și într-o piesă, *Mormîntul călărețului avar*. Ce-i drept, tocmai acele pagini nu s-au jucat.

— Dar au fost tipărite.

— Dar au fost scrise. Această prințesă, cenzura care vine din partea autenticului, poate să dea o aură mai învolburată și mai bogată, multicoloră, ca să zic așa, sensului pe care îl propun. Deși, uneori, documentul se dovedește și el, în timp, parțial, ambiguu, tendențios și la fel de plin de imaginația autorului ca și imaginația însăși. Documentele puse și ele într-un dialog, sînt ca niște voci intrate într-un conflict, bineînțeles într-un conflict mut, pentru că documentele nu vorbesc între ele, doar își arată fețele. Dar am simțit această nevoie de a implanta niște stîlpi care să borneze și timpul, și anumite evenimente, și anumite personalități existente în istorie. Nu e nici o descoperire, nimic nu-i nou în literatură, cred eu.

Ce piesă extraordinară a scris Camil Petrescu, *Danton*. Piesa pleacă de la documente. Ce piesă extraordinară este *Dantonul* lui Bűchner, făcută din documentele Convenției, el recunoscînd, într-o scrisoare, că n-a avut nici un rol. Însă fantezia lui a operat asupra felului cum sînt puse cap la cap acele documente, ca un colaj. „Tăietura" în aceste documente e partea lui de originalitate. În *Marat-Sade*-ul lui Peter Weiss nu mai știi la un moment dat dacă această operă este „documentară" sau fruct al fanteziei, fiindcă istoria este impregnată de atîtea documente și de atîta fantezie încît și ele se îngemănează și pînă la urmă nu contează cantitatea dintr-o parte sau alta, ci mesajul, ca să zic așa, direcția propusă de autor, sensul.

Am făcut o paranteză atît de lungă acum, încît chiar am ajuns la o bîjbîire a sensului acestei paranteze...

— În această relativă cunoaștere pe care o evocați...

— Stați nițel... mi-am mai adus aminte de ceva. Uneori citarea mitului este deliberată, făcută ca o mînă întinsă către cititor, ca o cochetărie, ca o devalorizare a mitului. Nu e nici un secret că o Medee care devine Marghioală, ca în piesa mea *Ca frunza dudului...*, pierde din aura ei de criminală, de Medee infernală. Dar acea Marghioală, în derizi-unea ei, este oare mai puțin tragică? Deci acest sens dă cheia exactă a direcției, dar asta nu înseamnă neapărat că este chiar o calchiere a personajului elin, deși eu, în această piesă urmăresc toate datele, ca să zic așa, ale mitului Medeei. Uneori însă, după metoda lui Montaigne, mai induc în eroare cititorul și fac unele semne care *ar putea să fie*, dar care nu neapărat *sînt* cutare personaj sau cutare idee. Este și o cochetărie a mea și o încurcare a minților, fiindcă nu poți face totuși ca fiecare personaj din fiecare piesă să aibă un corespondent în mitologie, în folclor. De multe ori mă distrez și zic: ia să-i mai pun eu pe o pistă greșită și să se ducă așa două mii de ani pe o pistă greșită. Vedeți ce orgolios sînt?

— Oare orgoliu o fi?

Fiindcă ați pomenit adineauri despre terenul mișcător pe care îl reprezintă imaginația, dar și de imprecizia documentelor, socotite, îndeobște, absolute în autenticitatea lor: pe acest teren foarte mișcător nu simțiți totuși nevoia cîtorva certitudini absolute? Mie unul mi s-a părut că recursul frecvent la mit ar fi expresia unei atare nevoi de certitudine.

— Foarte bine formulată nevoia de certitudini absolute și reperul propus.

— Mai ales pentru că mitul, constituit și șlefuit prin milenii, și-a căpătat o identitate precisă.

— El a dăinuit ca cifra unu.

— *O întrebare — cum să-i zic? — mai personală, deşi în această prelungă şi, pasionantă pentru mine, convorbire cu dv. n-aş vrea să ne referim — decît în măsura în care este absolută nevoie de explicarea dramaturgiei pe care o practicaţi — la date intime ale biografiei. Întrebarea: sînteţi sentimental cu propriii dv. eroi? L-aţi iubit pe Dromichaites din* Muntele? *Aveţi rezerve afective faţă de Ion din* Aceşti îngeri trişti? *Ce atitudine sentimentală încercaţi faţă de personajul aproape inexistent, Cezar, măscăriciul piraţilor? Sînteţi legat de Maria din* Mormîntul călăreţului avar?

— Cred că sînt sentimental; chiar şi personajele mele cele mai rele se bucură din partea mea de înţelegere şi de dragoste.

— *Chiar şi cele mai rele?*

— Chiar şi cele mai rele.

— *Chiar şi numitul Bască din* Studiu osteologic...?

— Chiar şi Bască. Bască este o victimă inconştientă, un om care n-a putut să rămînă om şi din vina lui, dar şi din vina altora, şi, vai, atîta l-a presat timpul că nici n-a mai putut să fie digerat şi a ajuns excrement.

— *Întorcîndu-mă la regele Dromichaites, din acea piesă pe care o consider exemplară, sub multe raporturi, ca dramă istorică de substrat contemporan: cum anume l-aţi iubit?*

— Vedeţi, şi această piesă pleacă din document, cheia acestei piese este într-un document; la un moment dat, în acel timp predacic, pe aceste meleaguri, un atotbiruitor a venit şi a fost înfrînt; dar nu numai înfrîngerea lui era cumplită, ci faptul că a fost atotbiruit de bunătatea celui mai slab, de generozitatea celui care se ştie mai slab şi care mai ştia că oricînd, chiar dacă îl distruge pe cel puternic, el tot în gura lupului, în gura imperiului rămînea, fiindcă imperiul acela, chiar dacă murea conducătorul său, tot imperiu rămînea, lupul tot cu gura căscată rămînea. Sau nu lupul, spuneţi-i cum vreţi altfel; un animal rău.

Sigur că am cercetat foarte mult aceste documente ale istoriei, m-am consultat şi cu nişte profesionişti de la Cluj-Napoca, după care am citit multe legate de zonele vechi

ale folclorului nostru, ale limbii noastre, chiar, aşa cum am mai spus într-o scrisoare către un critic — vă amintiţi? — unele nume ale personajelor sînt cuvinte vechi. Deci plecînd de la un document, l-am făcut să respire, să se apropie de noi şi să devină contemporan cu noi, pe acest personaj îmbrăcat într-un costum nedefinit, alb probabil. Să devină un om cumva aproape de azi, dacă nu chiar de azi, sau chiar de mîine, un arhetip al omului care înţelege greutatea şi forţa gurii căscate din jurul său şi care nu îşi tratează învinsul cu armele cu care învinsul l-ar fi tratat pe el, şi care Dromichaites crede că, ucigînd, nu poţi construi un popor, nu poţi edifica o morală pe crimă, victoria nu poate fi obţinută cu preţul murdăriei şi cu preţul crimei, construirea unui popor, a unui omenesc, a unei concepţii, a unei umanităţi, a unei lumi trebuie făcută cu mijloace umane, cu ceea ce e mai bun în om. Iată, aş putea spune că Dromichaites este un erou exemplar.

Personajul poate părea, la un moment dat, un naiv, un dus pe gînduri; el trăieşte într-o lume a forţelor primare, a oalelor de lut, a obiceiurilor vechi, a albinăritului, fiindcă încă de atunci, de la acel popor, albinăritul era una din condiţiile cumplite şi una din forţele cumplite ale acestor meleaguri, el poate părea, dar el nu este aşa, sau doar atît. Într-o lume paşnică, plină de albine.

— *Într-adevăr, de la Herodot citire...*

— Nu întîmplător Mehedinţi-ul are acum pe stema judeţului o albină. Erau, pe vremuri, păduri pline de miere. Iată, erau pline de albine, prin miere erau păduri ale paradisului, mierea din paradis există, se pare, pe aceste locuri binecuvîntate.

Ei, aceasta era forţa omului, a acestui localnic, bunătatea venind din relaţiile cu natura, cu lumea, cu albinele, cu semenii săi — şi el nu putea decît pe baza unei morale să-şi judece duşmanii şi nu să-i umilească doar prin bunătate, ci să încerce chiar să-i redreseze moral. De aceea şi faţă de cei răi din piesele mele eu am o largă înţelegere, fiindcă poate ei n-au ajuns să dea ochi în ochi decît cu moartea, cu violenţa, cu urîtul şi nu întotdeauna au fost puşi într-o ecuaţie cu forţele benefice ale naturii, ale umanităţii.

Dar sînt sentimental față de alte personaje chiar în situații dramatice de ale lor, încerc să găsesc chiar unele dialoguri mute între ei, sau relații ridicole, romanțioase. Bunăoară, o romanță pe care și-o cîntă în *Pisica în noaptea Anului Nou* două personaje care se întîlnesc după o lungă absență, — deși pentru unii poate să pară un lucru desuet această enclavă sentimentalistă — este mai elocventă decît un act întreg despre cum s-au întîlnit doi soți după o lungă absență. Aceasta arată și o dragoste a mea față de personaje, dar și o dragoste a unor personaje față de altele.

— *Și tăcerea personajului din* Rugăciune pentru un disc-jockey *mi se pare a avea melodia aceasta de care vorbiți, cînd vă referiți la romanța din* Pisica în noaptea Anului Nou.

— Da, tăcerea lor a început să fie o obsesie a mea. Îmi plac aceste răgazuri între personaje pe un timp al lor, pe un timp știut numai de ele și care este materializat într-un cîntec, într-o amintire banală, într-o cădere de frunze, adică într-un element care cîndva i-a unit și pe care eu îl aduc în seamă ca un laitmotiv, ca o față uitată a lor.

— *Iată cum cred eu că vă iubiți personajele — fiindcă mi-ați răspuns afirmativ la întrebarea dacă le agreați și pe cele rele. După ce le-ați modelat, suflați asupra lutului lor cea mai largă și mai caldă înțelegere posibilă și în felul acesta devin oameni adevărați și complecși pe care îi simțiți aproape chiar și atunci cînd se luptă cu dumneavoastră și vă neagă. La urma urmei, ceva din biografiile înscrise în fiecare piesă transpare și în relațiile dv. cu personajele. Și fiii aceștia se rup de tată, dar tatăl, chiar neiubindu-i...*

— Nu-i ucide...

— *Nu, îi lasă să trăiască în veac.*

*

— *Teatrologia — ca și știința literaturii — e interesată de familia de spirite din care face parte — sau în care poate fi integrat — scriitorul de teatru. I-ați citat, în cursul convorbirii, pe Lucian Blaga, Camil Petrescu. Căror înaintași socotiți că le sînteți dator?? Ce dramaturgi români de odinioară sau confrați contemporani v-au înrîurit creația dramatică?*

— Am învățat din operele tuturor genurilor literare, considerînd că dramaturgia este o sinteză a genurilor și că marile pasaje lirice sau marile încărcături sau descărcături epice se pot învăța unele de la poeți, altele de la prozatori. Am învățat să scriu piese nu numai de la dramaturgi. Iată, o piesă formidabilă este *Ciocoii vechi și noi*; aparent e un roman. Sigur că este un roman, dar ce gînduri poartă, ce personaje, ce pitoresc al situațiilor, ce plan secund!... Desigur, nu puteam să nu învăț și de la ceilalți dramaturgi. Poate, înainte de Caragiale, am învățat de la Alecsandri, chiar unele lucruri pe care le găsim la Caragiale sublimate, folosite altfel. Se vede că și ei, antecesorii noștri, au învățat unii de la alții și, bineînțeles, de la marele teatru al lumii. Caragiale este poate primul care duce piesa românească spre o perfecțiune și formală, adică spre o construcție absolută, perfectă aproape — vezi *O scrisoare pierdută*. De la expunerea motivelor pînă la închiderea ultimei cortine, sînt perfect gradate, intrarea personajelor, ieșirea lor, deznodămînturile, deznodămîntul fiecărui personaj, expedierea fiecărui personaj atunci cînd i se încheie rolul.

În aceeași ordine de idei: nu poți să nu înveți de la straturile doi și trei ale teatrului lui Blaga, cu un atît de amplu suflu simbolic, național, arhaic, atît de aplecat spre istoria țării. La el găsești preocuparea pentru cultura populară și pentru istoria noastră, de pildă în *Avram Iancu* sau în *Meșterul Manole*.

— Și în *Anton Pann*...

— Da, și în *Anton Pann*. Nu poți să nu înveți de la Camil Petrescu, de la teatrul lui stufos din *Danton*, amalgamat, aluvionar, ca un rîu năpăstuit de propria lui greutate, dar care aduce o umanitate în fierbere, în disoluție și cu implicații profund tragice. Dar nu poți să nu înveți și de la celălalt Camil Petrescu, și el, poate, tributar — după cum a recunoscut — unor modele străine. Mă refer la perfecțiunea *Actului venețian*, care mi se pare o capodoperă — de alt gen față de *Danton*. Sînt apoi o serie de dramaturgi așazișii post-Caragiale, despre care eu cred că au mari merite în literatura noastră chiar dacă n-au adus tipologii noi, chiar dacă vin cu lumea mahal lei bucureștene, a tîrgurilor, a oamenilor mărunți, a micului politicianism. Peste tot

e însă o aspirație, o tendință de a sparge această lume de gaițe, a unei mici burghezii care se închide în propriile tabuuri și în propriile împliniri mărunte. Personajele lor așa-zis negative nu sînt maligne, posedate de diavol, ci suferă cel mult de mărginire, fiind robite propriilor lor insuficiențe culturale de educație, propriilor limitări de clasă. E o dramaturgie foarte bună în *Gaițele*, *Omul care a văzut moartea*, *Capul de rățoi*, *Titanic vals*, și în altele, scrise de V. Voiculescu, și de alții. O direcție dramaturgică fertilă care s-a pierdut în literatura noastră contemporană este cea inaugurată de Victor Eftimiu: basmul. S-a pierdut, fiindcă basmul a devenit dulceag, s-a transformat într-o sfătoșenie dialogată, cu demarcarea netă a lucrărilor rozalii și negrilii. Ceea ce a încercat Eftimiu la începutul secolului — mi se pare că în 1904 a avut premiera cu *Înșir-te mărgărite* — nu a fost continuat pe măsură în zilele noastre.

Celelalte direcții parcă și-au găsit totuși continuare.

— Aici e semnalabilă și o întrerupere datorată unui motiv special. Au fost scriitori care, în deceniul 5, au încercat să continue linia basmului în forme moderne. Dimitrie Stelaru — cu două basme dramatice — George Magheru, redescoperit recent, cu cîteva basme dramatice de asemenea de substanță, dar necunoscute lumii teatrale, Dan Botta, Radu Stanca...

— Asta este și drama literaturii noastre; *Țiganiada* a pătruns în literatură la mulți ani după ce a fost scrisă, foarte tîrziu cunoscută. Or, se întreabă specialiștii, cărturarii, ce ar fi însemnat această epopee dacă cultura românească ar fi cunoscut-o de la început, ce influență ar fi avut ea asupra dezvoltării culturii noastre? Dar și lucrurile uitate pot exercita o influență tîrzie și pot fi extrem de eficiente în timp. Ei, dar marii dascăli ai teatrului, pe lîngă cei ai noștri, rămîn cei ai tuturor: tot la Grecia ne ducem...

— În ce privește legătura dumneavoastră concretă, ca să zic așa, cu Sofocle și cu Euripide, cu Shakespeare, ați depus suficiente mărturii. Deci nu atît asupra capitolului dramaturgiei vechi aș stărui, cît asupra relațiilor cu dramaturgii străini moderni.

Într-o considerație a unui critic, N. Carandino, se spune că ați fost, „la școala lui Osborne, Wesker, Pinter, Dürrenmatt,

Albert Camus", dar, adaugă criticul precaut, „după toți acești profesori pe care i-a urmat, nu imită pe nimeni". Frecventarea operelor acestor confrați a însemnat pentru dv. un prilej de îmbogățire a mijloacelor? De verificare a formelor? Și, în general, a fost un contact efectiv, sau doar de lectură, într-un cadru de cultură generală?

— Ar fi o mare gafă ca un scriitor de astăzi să nu-și cunoască contemporanii. Aș cita aici marii dramaturgi americani, peste care nu se poate trece în acest secol. Să-i luăm pe cei trei: Tennessee, Miller, Albee. Să-i mai citățm pe Beckett și pe Ionescu. Și pe alții. Sigur că un dramaturg trebuie să-i cunoască pe toți, fiindcă, în general, peste teatru se depune din cînd în cînd o mantie de praf și numai arderile din piesele contemporanilor risipesc acest praf. Iar ei sînt convins că i-au citit pe Racine și pe Corneille, și pe alți viteji de demult ai teatrului în care cred că au descoperit multă pletoră, dar sublimarea ideilor ce i-au animat pe toți dramaturgii nu putea să nu-i sensibilizeze.

În linii mari, cred că în dramaturgie, ca și în alte genuri, nu există prea mare progres de la un timp la altul; există numai o acuitate într-o anumită direcție sau într-o altă direcție, o accentuare a unor idei sau o recitire a unor destine. Să plecăm tot de la a, adică de la greci, de la Oedip: ce era destinul? Acolo era ceva din afară față de care viața eroului era culpabilă și inocentă în același timp, el trebuia să se supună unui program exterior lui. Ce devine mai tîrziu destinul? Nu cumva o asumare chiar de către om a propriei sale soarte? Adică nu devine o problemă interioară, o problemă a sa personală, nu se angajează el cu conștiința sa, cu credința sa pe calea pe care o urmează? N-au fost oameni care au pierit tot atît de violent ca și Oedip pentru convingerile lor? Nu mă refer neapărat la perioada Inchiziției sau la alte perioade revolute, dar hai să-l luăm, să zicem, pe Horia al nostru. Destinul lui nu era rău neapărat, el și-a asumat această soartă nu pentru a acumula bunuri materiale, deci lucruri trecătoare, ci pentru o idee. Iată că și el decît să trădeze această ideea sau decît să renunțe la ea moare tras pe roată, crezînd în idea lui. Ixion cel grec este pus pe roată și sfărîmat pe roată de zei, deci de o forță din afară; nu putea fugi de acest destin. Horia ar fi putut fugi, renunțînd

la propriul său destin, renunțînd la propria sa conștiință, renunțînd la o idee pusă în slujba semenilor săi.

Iată deci că un dramaturg contemporan poate să mute focarul atenției spre altceva, rămînînd în același timp consecvent cu o credință de demult. Sigur, roata este aceeași, dar destinul este un destin interior, un destin asumat, un destin al omului care răspunde de propria sa faptă și de propria sa conștiință. Poate că asta e de învățat de la dramaturgia contemporană, de la proza contemporană: deplasarea spre un destin interior.

— Aici sînt două idei pe care le-aș reține ca importante. Întîi, că nici un erou al dramaturgiei universale nu și-a abandonat vreodată credința — și în aceasta a constat măreția sa; și, al doilea, că sacrificiul conștient devine o esență a tragediei moderne. Într-un fel, Ifigenia și-a asumat și ea destinul, la un moment dat. Nu mai avea nici o ieșire și a înțeles necesitatea, Tot dv. ați spus-o, într-un eseu.

— E adevărat, dar eu plecasem de la Oedip, unde destinul este mai clar de la început. Dar fug către alt personaj, tot eroic, Prometeu. După mine, e un erou extrem de contemporan. El înfruntă zeul, înfruntă forța, nu neapărat oferind focul. Și nu e pedepsit pentru că a adus focul, ci pentru că a îndrăznit, a cugetat că trebuie să aducă focul. Acest război spiritual este mai important, cred eu, decît fapta în sine și pedeapsa ce i se dă este o pedeapsă exemplară pentru că a gîndit și a înfăptuit. Focul, la urma urmei, putea fi stins de către zeu la o adică; dar un dramaturg vechi ar fi insistat asupra relației, sau asupra actului aducerii focului, iar un dramaturg mai nou ar fi insistat asupra războiului spiritual dintre om și zeu.

— E ceea ce a și făcut, de altminteri, într-o măsură, Victor Eftimiu în piesa sa închinată eroului.

— Această idee nu numai la Prometeu o găsim, ci la diverse alte personaje prometeice, care au aceeași deschidere a aspirației și aceeași forță de a lupta pentru o idee.

— Faust vă exemplifică remarca. Și el e tot o gîndire liberă în acțiune.

— Aici însă e și un pact...

— Pactul nu face decît să țărmurească o clipă această gîndire.

Am convingerea că piesele dv. ilustrează cîteva din direcțiile cele mai moderne ale dramaturgiei universale de astăzi.

Unul din criticii literari care v-au studiat cu luare-aminte dramaturgia, Mircea Iorgulescu, observă la un moment dat că una din atitudinile moderne ale acesteia provine din faptul că pentru autor materialul verbal e o sursă a dramaticului. El socoate că încercați să revitalizați elementul verbal, dar că o faceți în așa fel încît literatura este pusă în acord cu evoluția mijloacelor scenice. Dacă socotiți observația conformă muncii creatoare pe care o depuneți?

— Am descoperit în Ortega y Gasset o caracterizare extraordinară a lui Dostoevski. Se spune acolo, nu-mi aduc aminte chiar exact, că personajele lui sînt saturate cumva de limbaj, se exprimă fundamental prin oralitate, lungile lor destăinuiri îi dezvăluie, îi epuizează, îi umplu, îi caracterizează într-un chip extraordinar. S-ar putea spune că și aceste romane ale lui Dostoevski sînt niște piese de teatru, fiindcă dialogul e preponderent; și chiar atunci cînd analizele sînt făcute în afara dialogului, tot cu mijloacele dialogului sau cu mijloacele monologului se înfăptuiesc, deci nu cu acelea ale detașării din punctul de vedere al personajului trei sau patru, sau al oglinzii care înregistrează. Iată o primă problemă.

A doua problemă: despre romanul *Ulysse* al lui Joyce s-a spus că reprezintă o odisee a limbajului. Nu știu dacă aceasta este, dar în orice caz a fost sesizată și aici o întrepătrundere. Printre preocupările autorului de astăzi se află modalitățile scenice ale romanului, dar și modalitățile epice ale piesei. Nu mai există o separare netă între genuri — care, de altfel, nici nu cred că a existat. *Nepotul lui Rameau* ce este? O piesă de teatru? Un dialog filozofic? Un eseu dialogat? Nu știm ce este. Este și una, și alta; poate un discurs filozofic teatralizat. De aceea cred că oralitatea dă o mai mare autenticitate discursului ca atare, fiind mai vie, mai concretă, mai plastică decît neooralitatea, decît discursul balzacian (unde și acolo este multă oralitate), decît discursul acelor cărți care văd eroii din afară. De aceea piesele și romanele mai noi par niște puncte de vedere ale eroilor descriși, par

scrise cumva — cum am mai discutat o dată despre *Hamlet*, că pare scrisă chiar de Hamlet — ca o mărturie, un dosar, o autobiografie a eroului principal, autorul fiind aparent străin, figurînd doar pe copertă, ca redactor. De aceea, probabil, există o infuzie a oralității și în proză și, normal, și în dramaturgie.

— E și ceea ce explică, într-un fel, socot eu, acum, osmozele dintre unele pasaje întinse din romanele dv. și unele episoade din piese.

Iată o observație a altui critic, Ion Cocora, care se referă tot la ceea ce aș numi înscrierea dramaturgiei dv. într-o direcție modernă. El spune că stratul fabulistic al pieselor este străbătut de curenții investigației sociale și politice, cum se petrece în genere în marea dramaturgie contemporană, ilustrată printre alții de autorii pe care i-ați citat — și cărora le pot fi adăugați latino-americani interesanți ca Rodolfo Usigli, Plinio Marco, Griselda Gambarro, vest-germani ca Günther Grass și Hochhut, polonezi ca Mrożek. Ea nu mai este deloc de gratuitate și de facilitate, ci e saturată de socialitate. Considerați îndreptățită observația lui Ion Cocora?

— Este legitimă. Personajele nu se mai pot abstrage din social și din politic, sînt cuprinse în acest timp. Sigur că nu întotdeauna timpul unor personaje este sincron cu timpul unei epoci, fiindcă de fapt nici o epocă în totalitatea ei nu este sincronă cu ea însăși.

Iată, în plin secol XX întîlnim revoluții feudale sau cruciade religioase foarte sîngeroase. Timpul nu curge neapărat cum credem noi, mereu înainte, ci mai merge și înapoi; depinde pe ce meridian se află. Dar peste tot plutește politicul, socialul și această moară cumplită și necruțătoare a luptelor, în ultimă instanță, dintre clase, e o descoperire pe care Brecht a folosit-o foarte mult și pe care alți dramaturgi au folosit-o poate mai puțin, sau cu mai mare finețe, dar de care nu se poate să nu ținem cont. Brecht întotdeauna a afișat-o, a pus degetul în ochii spectatorilor, nu s-a mulțumit numai cu dialogurile și cu monologurile de pe scenă, ci a mai adus și cîntece, și lozinci, și afișe care să explice toată această cavalcadă a luptelor sociale. Dar ele sînt un adevăr. Că, repet, acest adevăr nu este sincron cu liniile cele mai nobile ale timpului e cu totul altceva, dar omul nu se poate retrage din

această avalanșă. Chiar atunci cînd s-a retras — cum se întîmplă la Cehov, unde timpul pare oprit pe niște moșii boierești, într-o lume ce are bucuriile, iubirile și dezamăgirile ei, fiind aparent retrasă din marele marș al timpului, aici neapărînd personaje strict de dreapta sau de stînga, așezate la polii extraordinari ai socialului și ai politicului acelui timp — tot e un suflu anume care bate peste aceste localități un vînt al secolului, al secolelor noastre ce destramă acea societate și anunță o altă lume. Deși, repet, aparent nu vedem atît de pregnant, să zicem, ca în direcția Brecht, forțele sociale luptîndu-se, contrazicîndu-se, ciocnindu-se. Depinde, desigur, și de modalitatea autorului, de specificul lui, de geniul lui, cum vedem spiritul secolului în cutare și cutare operă; dar nici la Cehov nu există o izolare, ba, din contră, ce puternic e situată lumea lui Cehov chiar în vîrtejul timpului, acolo unde este presată și de malul din dreapta, și de malul din stînga, și unde apa este cea mai repede și duce cel mai iute spre actul final.

Iată o piesă formidabilă — ca să mă refer în aceeași chestiune, la alt autor, la două din orientările sale. Cu anume mijloace operează Gorki în *Azilul de noapte* și cu alte mijloace în *Mama*, sau în unele romane și piese de-ale lui de mai tîrziu. În decursul unei treimi de secol, același autor și-a diversificat personajele și mijloacele de a prezenta timpul. Dar ce cumplită și ce adevărată este prezentarea acestui timp din fundul societății, din *Azilul de noapte*, acest timp care parcă vine prin ușa din dos a istoriei, din mîlurile cele mai de jos ale istoriei și care relevă totuși frumuseți umane extraordinare ce vor deschide, în final, izolatul Eden putrid care este azilul de noapte!

— După ce am citat din atîția critici, care au încercat să vă cunoască, îngăduiți-mi să citez și o propoziție a dv., utilă în același sens. Ați scris-o în 1973: „Destinul piesei politice, revoluționare e chiar destinul teatrului". O contrasemnați în 1983?

— O contrasemnez.

— Intru în alt domeniu de discuție, privind compoziția dramaturgică. Cîțiva critici literari sînt de părere că dramaturgiei dv. i-ar lipsi „compoziția". Ei fac observația, dorind să demon-

streze că aveți toate harurile unui prozator, dar acesta, al dramaturgiei, v-ar lipsi. Dar, întreb eu, ce ar însemna compoziția „după legile dintotdeauna ale teatrului", cum se exprimă un bun estetician într-o carte recentă? Care sînt aceste legi ale compoziției și ce înseamnă în fond „a compune teatral"? Vă „compuneți" piesele ori ba?

— Cred că tipul cel mai slab la compunerea pieselor — mult mai slab decît mine — este Cehov. Alt ins mult mai puțin perfect decît dramaturgi ai bulevardului contemporan, un dezlînat, este Brecht. Dar culmea lipsei de control dramaturgic, dacă ar fi să dau un exemplu de om care nu știe nici o rețetă și nu răspunde nici unei logici cerute de unii receptori, tipul cel mai imperfect de dramaturg este perfectul Shakespeare. Nu poți spune despre nici o piesă de-a lui că nu are lungimi, personaje inutile, două-trei finaluri — sau măcar două, fiindcă și *Hamlet* s-ar fi putut opri cînd a murit regele, pe urmă cînd a murit Hamlet însuși, și iată că, împotriva tuturor așteptărilor, se oprește de abia cînd vine Fortinbras. Dar pînă la urmă cred că tot Shakespeare are dreptate și că acele personaje pe care unii regizori le elimină din piesă, și acele acte pe care unii le elimină, și acele pasaje ce se elimină pentru o mai riguroasă expunere fac parte din construcția subjacentă. Avea dreptate acel autor care spunea că e mai important într-un ghețar nu ceea ce se vede, ci ceea ce este dedesubtul apei. Mi se pare că a spus-o Engels.

Am dat adineauri exemplul — pe care l-am mai discutat — al *Danton*-ului lui Camil Petrescu. Nu este o piesă perfectă. Dar din ce punct de vedere nu e perfectă? Din punctul de vedere al celor trei sau cinci acte, al intrărilor și ieșirilor unor personaje? Eu cred că nu mai putem vorbi decît de o perfecțiune a sensurilor. Aceasta e importantă; ce și cîtă claritate a ideilor există într-o piesă, iar nu neapărat dacă eroii ies din scenă sau intră în scenă la timp.

Am revăzut acum, la o vizionare, *Acești îngeri triști* (la Teatrul „Nottara") și am constatat cu stupoare că oamenii care au privit cu luare-aminte această piesă la premieră și mi-au făcut obiecții la vremea premierei au dreptate: personajele nu știu cînd să iasă din scenă, sînt anunțate formal cu niște sonerii, vine unul, pleacă altul și așa mai departe. Toate lucrurile acestea sînt adevărate, dar pînă la urmă eu am ajuns la concluzia că piesa în cauză este prea perfectă.

Și iată de ce. În primul rînd, are puține personaje: șapte. În al doilea rînd, aceste personaje intră în contact și în conflict între ele, adică fiecare este legat de destinul celuilalt sau cel puțin legat de destinul jumătății din numărul personajelor, ceea ce întărește unitatea subjacentă a subiectului propus, a ideilor propuse, a acelei amintiri pe care trebuie s-o dezvălui.

De ce sînt acești oameni „îngeri triști" în ultimă instanță? Fiindcă și tatăl eroului principal — care este tipul cel mai odios — e un nenorocit și el, vai de capul lui, nimeni n-ar vrea să fie ca el, nimeni dintre spectatori ori dintre celelalte personaje n-ar vrea să aibă destinul acestui om. Or, atunci, de ce atîta meschinărie și răutate? Din limpezimea minții lui, din universul lui mărunt, dintr-o presiune a timpului în care a intrat și el, dintr-o tragere de pulpană a domesticului din el care nu l-a lăsat să se elibereze de partea lui telurică, aceea ce-l trage în jos și îl abrutizează.

Deci observația formală că piesa nu e bine construită rămîne în vigoare, dar pe de altă parte mie mi s-a părut acum că este prea rotund construită — de la intrarea despletită în scenă a personajelor pînă la finalul închis, care nu închide însă nici un personaj într-o mică morală și nu cantonează adevăruri într-o rezolvare de moment, ci le lasă o respirație și o dezvoltare, și o angajare în viitor. Cel puțin pentru cele două personaje principale, finalul e deschis. Poate și pentru destinul celorlalte personaje.

Deci piesa mi se pare normal construită și tot astfel adusă în scenă. Dar din punct de vedere formal poate că există și unele imperfecțiuni care, pe mine, sincer să fiu, nu mă deranjează.

— Acesta este cursul firesc al lucrurilor. Cînd v-au apărut piesele, ele au provocat multora observații privitoare la imperfecțiunea construcției. Tot așa s-a întîmplat și cu Marin Sorescu, care a scandalizat, îmi amintesc, prin faptul că „nu știe să scrie teatru". Una din observațiile fundamentale care i s-au făcut lui Teodor Mazilu, la începutul începuturilor, cînd a ieșit în lume cu capodopera lui Proștii sub clar de lună, *a fost că nu s-a eliberat încă de servituțile prozei; i se făcea însă urarea ca să ajungă să scrie bine și teatru. Așa s-a întîmplat și cu alții. La debutul lui Brecht cu piesa* Baal, *în 1924, toți*

criticii teatrali i-au spus că va deveni dramaturg în măsura în care va învăța să construiască și nu să povestească pe scenă. Văzînd noi piesa în 1980, într-un seminar de dramaturgie internațional, la Leipzig, l-am ascultat cu uimire pe un critic german bătrîn și serios care spunea că la început *Brecht știa să facă o piesă, mai tîrziu însă a pierdut ceva din acest meșteșug. Dar ce a fost oare marea și îndelungata pledoarie a lui Shaw pentru Ibsen, pe ideea că, deși novatoare, fără modele anterioare, e și aceasta o dramaturgie posibilă? Deci și aici am rămîne la o veche observație a lui Spinoza care spunea că unele lucruri nu pot fi explicate prin altele, nu-l putem explica de pildă pe Beckett prin Feydeau și nici invers.*

— Vedeți, cei ce au scris teatrul absurdului par și ei foarte slabi constructori și foarte slabi meșteșugari. Dar să luăm două capodopere: *Hangița* de Goldoni și, să zicem, *Regele moare* de Ionescu. Totul este aici drămuit cu minuțiozitate. Dacă citești cu lupa aceste piese vezi că au o construcție diabolică, nimic nu e lăsat la voia întîmplării, dar fiecare pe cîte o altă direcție decît ar trebui să fie pentru gustul unora. Nimeni nu-l încrimineză pe Feydeau sau pe alții, care sînt mari constructori teatrali; dar fiecare dramaturgie, cred eu, lărgește puțin aria construcției dramatice și imperfecțiunile aparente se înscriu ca niște cîștiguri pentru literatura dramatică, nu ca niște pierderi. Dacă toate piesele ar fi rotunde și perfecte ca niște ceasornice ne-am plictisi de atîta minuțiozitate, de atîta tic-tac și de atîta rutină, am ști că la 5 moare unul, că la 7 intră altul ... Or, o piesă nu trebuie să prezinte perfecțiunea formală a ceasului, ci să aibă bătaia timpului care trece prin ceas și care uneori nu se aude ca bătaia ceasornicului, dar erodează personajele și ne arată înfățișarea lor reală.

Încă ceva. Am mare stimă pentru dramaturgii care vin din beletristică. Și Mazilu, și Sorescu vin din beletristică. Ei nu pot să nu aducă în dramaturgie cohorta de lucruri învățate în genul pe care l-au practicat pînă atunci, nu pot să nu sintetizeze ceea ce au învățat în acele genuri, deci nu se poate să nu împrospăteze cu ceva, chiar cu această imperfecțiune, genul dramaturgic în care au sosit.

Apariția fantasticului în proză și în teatru pe mulți i-a scandalizat, li s-a părut un lucru venit din afară, un lucru facil uneori, sau neadevărat. De fapt însă aceste excrescențe

ale frumosului sau ale sublimului, ori laturi ale unor zone de absolut, fie că dobîndesc o alură mai neagră, mai ridicolă, fie că apar mai liniare, sînt vechi de la începuturile literaturii. Le găsim în toate marile cînturi dinaintea secolului I din culturile vechi. Invazia fabulosului și a fantasticului nu este de dată recentă. E în basmul dintotdeauna. Cred însă că o dimenisune nouă pe care au adus-o unii dramaturgi sau unii prozatori este aceea a unui fantastic interior, proiecție a unor zone de monstruozitate sau de lumină ce capătă forme fantastice în interior. Această punere pe tavă a unui timp interior, a unui fantastic interior, o întîlnim uneori și în piesele de teatru. Poate că monștrii aceia mici din *Balconul*, — tipologia aceea care roiește în jurul eroului principal David — reprezintă proiecții fantastice ale unui coșmar; poate că sînt elemente concretizate și concrete ale răului. În acest caz — sigur, citită fiind piesa cu rigoare, nu cu exagerări — construcția pare și mai deșucheată. Și mai dezechilibrată. Totuși, regizorul, care este primul cititor și care propune soluția scenică, trebuie să găsească cheia echilibrării întregului. În ultimă instanță, el poate să-l ajute pe autor în fața publicului său, arătînd că unele imperfecțiuni formale sînt de fapt modalități noi de prezentare a unor zone mari.

— Din fericire, cea mai bună parte a regizorilor români a dat dovadă de această înțelegere față de dramaturgia românească modernă.

— Mai ales cei tineri.

— A fost o șansă.

Spuneați că memoria este o gîndire care nu gîndește, un fel de îmburghezire a gîndirii. Totuși, doriți să resuscitați memoria noastră atunci cînd vă adresați unor subiecte din realități trecute: Piticul din grădina de vară, Două ore de pace, Muntele. *Cum să înțelegem fraza anterioară în raport cu această preocupare de a reîmprospăta, mereu, memoria noastră?*

— Există o memorie națională care e vie și care trebuie mereu văzută cu ochii contemporaneității și cu care se poate dialoga și care te îmbogățește ca om prin faptele de măreție ale trecutului, după cum probabil că există și o memorie îmburghezită, limitată, sătulă de sine însăși, a unor personaje care, refuzînd trecutul, se recuză pe ele și în prezent.

Eu sînt deci pentru o memorie mai activă și nu pentru memoria aceasta, sătulă de ea însăși, a unor personaje care și-au făcut din memorie un capital și un depozit de adevăr, numai al lor, ori un piedestal pe care să se afișeze.

— *De ce dați mai multe titluri aceleiași piese?* Omul de cenușă *are patru titluri,* Timpul în doi *are patru, dintre care unul criptic. Este un număr mare de inițiale,* F.M.S.M.I.O. *pe care nu le-a deslușit nimeni...*

— Fiindcă piesele au mai multe personaje și își propun un număr de idei de care eu, neapărat aș vrea să se țină cont. Deci ar fi cîte un titlu pentru fiecare act în parte; iar uneori pentru fiecare din personajele principale; iar cîteodată pentru fiecare din ideile principale ale piesei. *Omul de cenușă* este titlul al doilea; întîiul e *Mai suna-vei, dulce corn?* Sub acest titlu, aș și ruga să se joace, fiindcă personajele principale se leagă de nostalgia, cuprinsă în versul eminescian, după un timp de altădată, după o amintire pe care o lași și care te va rechema din imposibil. Oamenii te vor uita și nu te vor cita niciodată; or personajul pledează pentru ceea ce rămîne din om și după moarte, ceea ce lasă contemporanilor săi și viitorului ca o moștenire, aura binelui făcut de el cu propriul său sacrificiu. Iată cornul care va suna pentru el și pentru amintirea lui.

Omul de cenușă este un alt pol al piesei, un alt prototip de om care e o urnă pe două picioare și care a ars fără să producă nimic alta decît cenușă, un om care s-a autoflambat, ca să zic așa, pentru micul lui univers, ce n-a reprezentat nimic și pentru care niciodată, nici un corn nicicînd nu va suna.

Deci iată cei doi poli posibili ai aceleiași piese.

În piesa *O piele de capră,* într-un loc, personajele vin de undeva și merg undeva. La un moment dat se duc în R.P. sau caută această zonă. Trebuie să spun cu surprindere că și eu, recitind piesa după cîțiva ani, n-am înțeles în prima secundă ce însemna acest R.P. și mi-a părut, într-o primă clipă, că atît de neatent am fost că am uitat să dau cheia și o să se piardă. Fiindcă este o cheie... Sigur că o enigmă este mai plurivalentă decît un adevăr și dacă ar rămîne o enigmă ar fi mai bine și pentru critici, adică să-și bată ei capul și să deducă ei din piesă spre ce timp tind acele personaje, și spre ce loc. Iar pentru că veni vorba, vă și deconspir semnificația acelor inițiale: personajele caută *Raiul pierdut,* un loc al omului fundamental — nu în sensul religios, ci al unui om împlinit, al unui vis, al unui absolut; nu este vorba de o reîntoarcere la diagrama biblică, sau la o grilă mistică, ci de o idee de absolut.

F.M.S.M.I.O.? E titlul care nu a apărut pe nici un afiș de teatru, căci toți s-au temut să nu însemne cine știe ce. Vă spun ce reprezintă primele două inițiale: *Fata Morgana.*

— *Și celelalte?*

— Vi le spun în alt interviu.

— *În felul acesta ne întoarcem la una din primele întrebări din această convorbire. De ce sînt atîtea enigme în jurul dramaturgiei dv.? Scrieți uneori piese de proporții mai mari decît le poate încăpea un spectacol; oferiți 160—180 de pagini.* Studiu osteologic... *este o piesă de mare întindere; dacă s-ar juca toată așa cum am citit-o eu în manuscris ar ține cinci-șase ore. Acordați însă deplină libertate regizorilor să-și facă „o versiune scenică", fatalmente mai redusă. Unii critici, tot dintre aceia cu „compoziția" imperfectă, spun că este imposibil ca un autor să se regăsească într-o parte a unei piese pe care el a oferit-o ca întreg — chiar dacă această parte este mare.*

— Acei critici nu înțeleg un lucru. Piesa este scrisă ca o lucrare de sine stătătoare, așa cum sînt scrise și romanele, de sine stătătoare. Dar și un roman este făcut din capitole de sine stătătoare care pot fi citite sau care pot fi puse uneori în altă parte a cărții. Ei, și aici capitolele, tablourile sînt ca niște piese, după părerea mea, de sine stătătoare, ca niște piese într-un act și dacă lipsește un episod din viața unui personaj inclus în aceste piese într-un act, întregul existenței și destinului personajelor principale pierde într-o anumită dimensiune, dar nu se schimbă în totalitate.

— *Să înțeleg de aici că, de pildă, cele trei versiuni scenice ale* Mormîntului călărețului *avar v-au dat egală satisfacție, deși înfățișau trei texte relativ diferite?*

— Mi-au dat satisfacție fiindcă fiecare respecta în general ideea principală a piesei și fiindcă la unele tablouri — chiar dacă unii critici ar ține foarte mult ca ele să se joace — am

renunțat eu însumi cînd a fost vorba de montarea scenică. Am terminat recent o piesă despre Dimitrie Anghel și Șt. O. Iosif, care are vreo 160 de pagini și care poate fi citită ca un roman teatral. De ce nu? Și aceasta are 20 de titluri; fiecare capitol de aici are un titlu. Cred că poate fi jucată integral. Sper că va fi jucată în întregime. Și de ce adică nu s-ar putea juca și la noi, odată, un spectacol de șase ore? De aceea le scriu, ca să fie jucate... șase ore, sau astăzi o parte și mîine o parte, trei ore astăzi și trei ore mîine.

Filmul *Cupola* făcut de japonezi durează șase ore. În varianta făcută pentru Europa, ține doar trei ore. Înseamnă că astfel s-a distrus filmul? S-a mutilat? Nici vorbă; au făcut o versiune mai acceptabilă pentru spectatorul grăbit. Cine vrea să vadă adevărata capodoperă, o poate vedea, cu mare plăcere, în șase ore.

— De ce n-au indicate vîrstele și alte date biografice personajele din piesele dumneavoastră?

— Fiindcă vîrstele sînt niște dogme, adevăruri care țin de timp și nu de mentalitatea și de bătrînețea sau tinerețea unui personaj. Și fiindcă scrierea unor cifre ar închista nu numai organizarea distribuției, ci și raporturile dintre personaje, care pot fi mai flexibile și mai adevărate dacă i se dă regizorului posibilitatea aceasta de a opta pentru vîrsta pe care o simte el, regizorul, și interpretul ca necesară. Eu nu pot crede, pe de altă parte, că un personaj de 30 de ani e mai tînăr decît un personaj de 50 de ani. Numai atunci cînd e neapărat nevoie să fie o despărțire de timp pentru alte motive, arăt că unul e mai bătrîn decît celălalt. Iar cînd unul este tată și altul fiu se vede de acolo. Vîrstele sînt deja, din capul locului, opresive, diferențiază personajele și le pun în niște raporturi subalterne față de vîrsta biologică și de adevărul și sensibilitatea cu care fiecare trebuie să vină în acest dialog, la această masă rotundă care e o piesă.

— De ce sînt atît de sinistri bufonii din unele piese? Am observat că în multe din acestea — Rugăciune pentru un disc-jockey, Balconul, Hoții de vulturi, Rezervația de pelicani — *gravitează unu, două, trei personaje de un comic lugubru. Am propus, la un moment dat, o explicație. Nu știu dacă e întemeiată. Ortega y Gasset, studiind arhivele Escu-*

rialului, a descoperit că principalul spion al lui Filip, la Curtea Spaniei, cel care a trimis, fără să se știe, multă lume la moarte, pe rugurile Inchiziției, era bufonul Zuñiga.

— Iată un subiect! Să-mi dați și mie cartea, pentru că în mine, în clipa aceasta, s-a scris o piesă.

— Am pornit de la bufonii creați de dv. și m-am gîndit la ciudățenia coincidenței. Fiindcă și aceștia sînt un fel de zeflemiști de profesie și sub zeflemeaua de profesie colcăie crima. Ați urmărit în mod special acest lucru? Cum au apărut personajele cu pricina în contextul general al piesei? Impresia e că ați dorit mai totdeauna să implicați în făptura lor o amenințare.

— Bufonii shakespearieni sînt niște înțelepți și niște tipi mai blajini. Niște filozofi. În general, agenți ai binelui Cred că bufonul de astăzi este un tip care, nemaiputînd fi bufonul regelui, este bufonul propriei sale conștiințe. Ei ascund sub veselia benignă o mare pată de cerneală otrăvită. Un întuneric. Sigur, am și personaje mai drăgălașe: Cășină și Băsat. Dar, bineînțeles, și aceștia, ca și ceilalți pomeniți sînt de pe un meridian mai negru, mai întunecat. Sînt periculoși fiindcă nu cred nici în propria lor ticăloșie, nu cred nici în rău; adică, sistemul lor de adaptabilitate față de cotloanele timpului, ale istoriei, fosgăiala lor, ține mai degrabă nu de o retardare, ci de o ascuțire a inteligenței care nu crede în propria inteligență. Fiindcă inteligența ar trebui să deschidă ferestre, să aducă binele. Ei sînt ca un fel de insecte care se multiplică și a căror solidaritate e în războiul dintre ele și în neputința de a respira aer curat.

— Interesant e că nu ați folosit niciodată unul singur; ori sînt perechi, ori sînt mai mulți.

— Ei nu pot trăi decît în haite, fiindcă sînt prea slabi ca să atace singuri, ca să se expună singuri, ca să înfrunte singuri. De aceea au nevoie, dînd coate, între ei să stea cot la cot. Sînt înfrățiți, dar merg înainte dîndu-și coate unul în burta celuilalt. E o solidaritate ticăloasă a ticăloșiei.

— Ultimul volum de teatru, pe care l-ați semnat, intitulat **9**, *are o mare diversitate în ceea ce privește stilul, specia, formula pieselor. Varietatea aceasta e, dealtminteri, a întregii dv. dramaturgii. Cum se explică?*

— Ca să nu greșesc, fug la clasici. Pun întrebarea asta lui Camil Petrescu și lui Lucian Blaga. De ce a scris unul *Danton* și celălalt *Meșterul Manole?* Pentru că intrau în preocupările lor istoria și mitologia. Scriind despre război, Camil a scris despre un capitol important din istoria României; și iată-l aproape de istoria revoluțiilor și a lumii și, deci, aproape de Danton. Lucian Blaga a scris, alături de Meșterul Manole, și despre Pann (în poezie) și despre Avram Iancu, iar în lucrările filozofice s-a ocupat de cultura românească străveche, de structura noastră, de matricea poporului nostru, de istoria noastră și piesele sale se înscriu în toate preocupările scriitorului și ale dramaturgului Lucian Blaga. Dar dacă sar la niște contemporani și pun întrebarea amintită lui Dürrenmatt el o să spună că a scris și *Vizita bătrînei doamne*, în strictă actualitate, și *Îngerul a coborît la Babilon* și *Romulus cel Mare*. Și dacă dau o fugă pînă la iubirea noastră cea de toate zilele și-i pun o asemenea întrebare, din mormîntul său pecetluit cu un avertisment-blestem anume că acela ce va deschide cripta va pieri (fiindcă misterul privitor la viața lui Shakespeare „a existat ori n-a existat?" se continuă și în moarte, fiindcă s-ar putea ca în acel mormînt, unde se zice că zace el, să se afle altcineva — ceea ce n-ar schimba însă ecuația Shakespeare, ba ar spori misterul lui) și el mi-ar răspunde că a scris despre istoria Angliei, a Danemarcei, a Romei, Egiptului, deci despre istoria lumii, vorbind deci despre istoria omului, despre iubirile romeojulietiene... Și a mai scris și despre rase — cred că e primul — despre negri, evrei, despre toate meseriile (vezi și *Visul unei nopți de vară*) și despre breslași. Prin urmare, universul lui e plural ca timp de desfășurare, loc al acțiunii, grupuri de personaje, sentimente, idei propuse — fiindcă nu e numai ce a vrut să demonstreze (și a demonstrat-o bine) Ian Kott, că totul se reduce la ideea puterii, nu e numai atît, deoarece astfel ar fi vorba de un autor cu un singur picior. Și numai cu un deget din acel unic picior.

Strîngînd la un loc răspunsurile celor de mai sus, cu umilință, de după ei, din umbra lor, zic că e posibil ca un autor să se exprime prin exprimarea diversității locurilor și a diverși secoli. Importantă rămîne pledoaria esențială a autorului în cauză. În fond, dacă autorul îmbracă o sută de haine, de la prinț la cerșetor, dacă Hamlet e și prinț și actor — că de n-ar fi și actor n-ar da sfaturi actorilor (și e chiar un creator de artă, propune versuri, e dramaturg, căci elaborează el însuși trama propriei sale piese și a propriului său destin) — deci dacă acest personaj care e, în același timp, personaj și actor, și autor al propriului său rol, îmbracă aceste haine pînă la vestmîntul final — de timpul său îmbrăcat — vestmîntul morții, ca un răspuns capital la întrebarea „A fi sau a nu fi"? răspuns pe care-l dă, mort fiind, în favoarea vieții (dar nu în favoarea putreziciunii din viață, pe care putreziciune o desființează prin jertfa sa, deschizînd porțile închisorii Danemarca, prin moartea lui, și lăsîndu-l pe Fortinbras, tizul său, să intre aici ca un argument al vieții) și un autor poate să îmbrace mai multe haine și care haine să cuprindă istorii, destine, idei etc., etc.

După această prelungă paranteză, zicem că e posibil.

— Și care e pledoaria esențială a dramaturgului român contemporan Dumitru Radu Popescu?

— În general, declarațiile autorului pot fi suspectate de partizanat față de propriu-i text sau pot să fie tangente — ori aberații, iluzii ale sale cu privire la textele de el scrise. De aceea eu aș acorda mai multă încredere criticilor și spectatorilor care-l descifrează și-l descriptează pe autor, care-i simt (ori nu-i simt) predica. Dacă nu i-o simt, s-ar putea ca ea să nu prea existe.

Dar aș da un alt exemplu. Ortega Y Gasset vorbește despre unii autori care nu se explică pe ei înșiși deși propun o serie de simboluri, parabole și texte poetice, cu o pădure de posibile interpretări. Nu se lasă însă niciodată descoperiți total. În această categorie așează romanul *Don Quijote*. Și mai spune că există un alt tip de autor care-l ajută pe cititor în aflarea ideilor propuse de el. Un asemenea scriitor-ideolog al propriei sale opere, ar fi, după părerea gînditorului spaniol, Shakespeare, care oferă niște oaze clare de înțelegere — a teatrului său și a părerilor sale despre teatru. Eu cred că și dacă schimbăm autorii, ambele afirmații rămîn valabile pentru fiecare dintre ei. La fiecare lucrurile par obscure sau clare în ceea ce propun. Principalul e ca *predica* lor să rezulte din ansamblu și să fie explicată, declarată, chiar retorică, venind mai mult dintr-o intenție a autorului, în rostirea și nu în spiritul personajelor.

— *Volumul dv. de eseuri și autocomentarii* Virgule *s-a născut dintr-o nevoie de explicitare?*

— S-a născut dintr-un dialog purtat cu mine însumi și pe care am vrut eu să-l am cu niște confrați. Dintr-o dorință de eliberare. Și de a spune ce nu am vrut să spun explicit în teatru. Și de a-mi fixa un spațiu geografic al iubirilor mele, care nu-s multe, dar sînt profunde și definitive.

— *Lumea teatrală, căreia i-ați dăruit opera dramatică, v-a înțeles?*

— Cred că da. Am avut destui spectatori. N-aș spune mulți, ci destui. Și cred că am găsit în critica teatrală, de specialitate, o receptivitate... — cum să-i spun?

— ... *Corectă?*

— ...

— *Exactă?*

— Corectă și exactă. Spun *critica de specialitate*, fiindcă teatrul românesc în general se dezvoltă în afara criticii literare, lucru foarte ciudat și specific probabil Balcanilor. Nu știu dacă... Adică știu precis că dramaturgii din alte țări sînt discutați în primul rînd ca scriitori. La noi, de exemplu, Teodor Mazilu era comentat de critica literară și pentru ultimele sale volume de însemnări și reportaje. Lui Fănuș Neagu i se fac cronici și la volumele sale de cronici sportive. Foarte bine că i se fac: există în aceste cronici poezie, umor. Și la Mazilu există, în reportaje, o sensibilitate anume în cuprinderea realului. Și scrierile pentru copii ale lui Marin Sorescu au fost discutate, pe bună dreptate, de critica literară. Mai puțin a stat în atenție dramaturgia acestor autori. Deși probabil că Mazilu e mai mare dramaturg — sigur că e mai mare — decît autor de reportaje, Fănuș e mai bun dramaturg decît autor de cronici despre Rică Răducanu, iar Sorescu, dramaturgul, e cel puțin egal poetului Sorescu. Dar asta nu trebuie să fie luată decît ca o simplă constatare, fiindcă avem critici de teatru care cunosc foarte bine mișcarea mondială a teatrului, a dramaturgiei, și pana lor, cînd se pronunță despre o piesă contemporană, ține cont de toate aceste elemente ale actualității. De context. Și

autorii se simt implicit făcînd parte nu numai din mișcarea contemporană, ci și din aceea europeană — cel puțin.

— *Mă apropii, cu bunăvoia dv., de încheiere. Credeți în teatru ca o șansă morală pentru lumea de azi?*

— Văd teatrul ca un templu, un loc sacru, unde oamenii să se regăsească și să se purifice nu la modul total, fiindcă nu sîntem atît de naivi încît să credem că merg ca la oracolul lui Apolo; dar solidaritatea care se naște între spectatori în fața unui act teatral este benefică. Dacă cititorul de literatură este un om singur cu cartea în față, cu propria inteligență în fața inteligenței personajelor și a autorului respectiv, la teatru se naște un flux între spectatori, o solidaritate, un magnetism ce creează din toți spectatorii un singur pesonaj. Acest pesonaj simte o dată, dintr-o parte mai bună, un element comic, să zicem, și capătă un surîs care imediat se simte de către tot acest trup și ajunge la hohote de rîs și la urale; sau simte o amărăciune, cu alt personaj, care e o altă parte din acest mare organism, ori percepe o idee mai gravă și și-o însușește, o simte și el pînă la urmă. Colocviul spectatorilor din antracte, de acasă, duce la o continuare a piesei. Da, cred în teatru.

— *Convorbirea aceasta prelungă, pe care cu atîta generoasă îngăduință și răbdare mi-ați acordat-o și care pe mine m-a îmbogățit spiritual, și cu multe date despre creația dumneavoastră văzută din interior, apare ca prefață a unei cărți, cartea dramaturgiei dv. Vă întreb deci dacă doriți în încheiere să-i spuneți ceva anume* cititorului, *ceva care n-a putut rezulta din întrebările mele; și apoi, — deoarece trag nădejde că vom trăi și momentul cînd un autor român, dv. de pildă, își va putea vedea pe scenă* toată *opera sa — dacă vreți să-i spuneți ceva* spectatorului *care vede ori va vedea toate aceste piese.*

— Văd teatrul în primul rînd ca literatură, deci ca un obiect destinat lecturii. Independent de spectacol. Cînd scriu o piesă, o scriu așa cum aș scrie un roman, urmînd ca cititorul, după lectură, să-și dea seama de ceea ce am vrut să-i comunic, de ce l-am provocat la dialogul cu acel titlu și cu acele personaje. Ceea ce însă nu exclude defel bucuria pe care o am și eu atunci cînd văd o piesă pe scenă. Fiindcă o piesă pe scenă capătă o împlinire prin marea vitalitate a

teatrului, care constă în concretețea personajelor, în suflul lor și în posibilitatea spectatorului de a recepta cu toate simțurile realitatea ideilor. Aici el vede, aude, se bucură, plînge, rîde, este ori nu de acord și se simte mai aproape de această lume care devine *a lui*.

— *Fiindu-vă recunoscător pentru acest îndelungat dialog, poate obositor, dar necesar ca mărturie pentru cunoașterea operei dv. teatrale, îmi permit să vă întreb dacă sînteți de acord ca, împrumutînd ceva din metodologia dv. creatoare, evocată aici, să lăsăm acestei convorbiri un final deschis...*

— Absolut.

VALENTIN SILVESTRU

AUTORUL DESPRE TEATRU

Dramaturgii au fost de la greci încoace oameni ai cetății, apărători ai cetății — *și, slavă domnului, numai unul a murit fiindcă din cerul cetății sale i-a căzut în cap o broască țestoasă. Teatrul își are și el rostul de a construi o lume mai bună și de a face ca binele să înainteze. În* Acarnienii, *Aristofan spune despre sine: „Niciodată, în comediile sale, el (Aristofan) nu aruncă ridicolul asupra lucrărilor oneste; el n-are în vedere decît binele public și îl va apăra cu toate puterile sale, nu prin lingușiri, prin intrigi sau prin măguliri ascunse, ci prin eforturi salutare. Cleon poate să urzească împotriva lui: dreptatea va fi întotdeauna pentru poet și niciodată el nu va avea teamă, nici nu se va prostitua pentru bani, așa cum face dușmanul lui". Iată cum de peste două mii de ani acest testament ce are în vedere binele public își păstrează vigoarea, iată cum acest adevăr, ca orice adevăr, nu poate fi ruinat nici de trecerea a peste două mii de ani. Adevărul este puterea artistului și el nu poate fi învins de nimeni și nici de timp. Din contră, așa cum spune Euripide: „Timpului înaintînd îi place să adeverească toate".*

*

Teatrul adevărat nu-i o floare de lotus care să-ți umple inima de uitare și să-ți taie din rădăcină rădăcinile și să nu mai cunoști de unde te-ai iscat și care e rostul tău, teatrul adevărat nu-i acea plantă minunată bună pentru lotofagi, bună să-ți uiți țara și neamul din care te-ai ivit și să te îndepărtezi de propria ta zestre și fire, teatrul nu-i o mîncare preparată din lotus care să-ți umple burta și să adormi aplaudînd propria ta sărăcie spirituală, teatrul e altceva, ce exact nu știu nici eu definì în două cuvinte, oricum, mai degrabă o buruiană ce nu

poate pieri de la greci pînă azi, trăind sub cerul liber sau sub cupole somptuoase, în ganguri și prin poduri, o buruiană ce ține mintea trează și pune întrebări și luminează de lîngă dragostea lui Romeo cerul Italiei și al lumii, și cînepă nebună ca nebunia lui Hamlet, purifică lumea ca destinul prințului danez, împrăștie ceața și face să răsară soarele... Unde stau piesele mele în acest context? Ce autoportret mi-aș putea schița? Unii consideră unele scene de-ale mele ciudate. Le-aș putea răspunde cu atîtea exemple aparent ciudate din Shakespeare, sau cu formularea lui Sartre: „Teatrul nu se preocupă de realitate, el se preocupă de adevăr". Realitatea e schimbătoare, adevărul nu, realitatea poate fi ciudată, adevărul mai puțin. Unii zic că scriu piese lungi. Aș putea răspunde că Shakespeare le-a scris și mai lungi, dar n-ar fi un argument... Aș putea răspunde că sunt lungi fiindcă proza m-a învățat să articulez substantivele principale, cheie, dar nici asta n-ar fi un argument serios... Ce mi se mai reproșează? Simbolurile, ambiguitatea, muchea de cuțit unde răul și binele își pot schimba valențele electrice, clipa unde iubirea se poate degrada în nebunie, sau pustiul poate înverzi, ce mi se reproșează?... Multe. Dar dacă un scriitor s-ar lua după reproșurile ce i se aduc, ar trebui să pună armele în cui și să se apuce de table sau de țintar. Teatrul nu-i o floare perfectă, de-aceea e atît de divers și fără de moarte, teatrul e o buruiană plină de enigme.

*

Teatrul ultimilor ani e sigur că trece printr-o acută renunțare la zei și la zeițe și, dacă n-a renunțat încă definitiv să-i aducă pe scenă, întreține cu ei o relație polemică. Dialogul fiind o formă a democrației și zeii nesuportînd dialogul decît într-o anume direcție și nesuportînd deci democrația care este esențialmente umană, ei au început să năpîrlească pe scenă și să nu mai apară nici măcar în finele actului trei ca să aducă multă lumină în gușă, ori au fost înlocuiți cu oameni, cu cît mai mulți oameni. Astfel dramaturgia s-a apropiat foarte mult și uneori s-a contopit cu etapa istorică în care trăim și astfel pe scenă și-a găsit reflectarea gradul dezvoltării sociale de la noi, caracterul forțelor și relațiilor de producție. Teatrul e o tribună unde ciocnirea dintre mentalități, dintre epoci și dintre oameni are loc în văzul tuturor și ce are loc la vedere cu

greu poate ascunde minciuna și falsul. Ultimii ani au scos din arenă deci poleirea și giganții mintoși și plini de mușchi care ne învățau ca doctorii docenți cum se bea apa și cum se dă bună ziua, efervescența dramatică a conflictelor s-a îndepărtat de exteriorul atitudinilor majestuoase și exterioare și s-a mutat în interiorul anonimilor care de fapt construiesc lumea. Eu personal nu regret — și cred că nici alții nu plîng cînd n-au prilejul s-o vadă pe scenă pe zeița înțelepciunii Pallas Atena răsărind din capul marelui Zeus, scoasă cu dalta și ciocanul de Hefaistos, gata cu scutul și coiful și lancea ei să ne aducă niște minunate sfaturi și să ne copleșească în mod dezinteresat cu ele. Personajele vin în teatru din toate colțurile țării, cu ideile lor în cap, bune sau mai puțin bune și în dialogul ce se înfiripă între ele regăsim o efervescență a societății noastre și-o nouă zidire a societății noastre. Pe scena devenită tribună deschisă eroii dramaturgiei noastre încearcă o judecată a lor și a lumii, participă cu gravitate și nu cu emfază la rosturile, bucuriile și tristețile lor și ale semenilor lor, și astfel teatrul exprimă realitatea socială în procesul dezvoltării ei istorice. Omul ocupă scena și scena istoriei, omul devine măsura tuturor lucrurilor, așa cum l-a văzut Protagoras făcînd pe om măsură a totul...

*

Vorbind despre adevărul vieții, trebuie să acceptăm acest adevăr al vieții, nu doar să vorbim despre el. Iată un exemplu, În Brazilia se descoperă în zilele noastre oameni care fac focul ca în epoca de piatră. Nu cunosc fierul, filozofia, arta, deci nu cunosc nimic. Mi-e foarte greu să găsesc o soluție care să-i mute pe acești semeni ai noștri în secolul nostru. Cu toate că ei sînt contemporanii noștri. Omul, contemporanul nostru, ce complex și ce simplu este acest animal vertical! O piesă de teatru poate să semnalizeze printr-un personaj o lume, dar nu știu dacă o piesă este și un medicament universal, gata să vindece această lume. Tribul, în cazul de față. Deci secole de mizerie și de incultură. Dar să nu ne speriem de o piesă care trage un semnal de alarmă. Ea semnalizează, ea nu înseamnă că nu dorește altceva decît să ne transforme în pesimiști iremediabili. Alt exemplu. Aflu că în America bogată și multistatală cîinii și pisicile sînt cei mai bogați cîini din lume și cele mai

bogate pisici din lume. Şi că trăiesc în specia lor cel mai bine din lume. Ba mai mult. Ei trăiesc mult mai bine decît majoritatea oamenilor din lume. E ceva tot atît de — hai să-i zic înspăimîntător, dacă vreţi — şi tot atît de interesant ca exemplul dat cu contemporanii noştri descoperiţi în ţara celebrului Pele. O piesă despre aceşti cîini şi aceste pisici nu poate rezolva problema acestor cîini şi acestor pisici, o poate doar semnala. Dar să nu ne înspăimîntăm de un semnal de alarmă şi spectatorul nu trebuie să se prefacă surd, sau prea ascuţit la auz, spectatorul mai ales trebuie să fie conştient că o stare de fapt este mai importantă decît o piesă care o identifică. Să nu se acrească faţă de autorul piesei şi faţă de starea de fapt. Altfel ajungem să ne învîrtim în jurul cozii, crezînd că de vină este efectul nu cauza. Altfel ajungem nu doar să credem coada pisicii vinovată, ci să ne furăm căciula din cap, crezînd că-i mai importantă căciula decît capul. Altfel ajungem unde nu trebuie să ajungem.

Alt exemplu. Se vorbeşte pe bună dreptate în ultima vreme mult despre poluare. Eu nu-i consider sceptici pe cei care vorbesc de moartea oceanelor, de moartea mărilor şi a rîurilor, de moartea oxigenului. Eu nu-i consider reacţionari pe cei care vorbesc despre moartea fotosintezei, de moartea vieţii vegetale, de moartea în ultimă instanţă a vieţii. Eu îi consider nişte oameni care trag un semnal de alarmă. Dacă preţuim viaţa, să-i preţuim şi pe cei care chiar exagerînd nu vor altceva decît ca viaţa să nu moară. Acestea ar fi cîteva cuvinte despre adevărul vieţii.

Literatura dramatică a ultimilor ani mi se pare formidabilă. Să nu se grăbească cei ce nu sînt de acord cu mine, sau să se grăbească dacă vor să fie stigmatizaţi de viitor. Pe toate meridianele lumii, teatrul a devenit mai politic, mai răspicat. Unii scriu piese document, alţii parabole etc. Literatura dramatică de la noi mi se pare de asemeni formidabilă. Să nu ne luăm după cîteva insuccese. Ele nu reprezintă o literatură şi nu-i reprezintă nici pe autorii acelor insuccese. Nu-i important dacă am reţinut un personaj sau un altul, important e că am reţinut autori. Nu există un pericol al imitării modelelor străine, fiindcă cine imită se elimină singur dintr-o competiţie, dacă nu în anul imitaţiei, în anul descoperirii imitaţiei. Şi chiar nedescoperită, o imitaţie se simte. Şi mai departe, autorii mari nici nu pot fi imitaţi. Cine spune altfel n-are decît să-l imite

pe Shakespeare. Glumesc, bineînţeles. Un adevăr nu poate fi imitat. Nici măcar nebunia nu poate fi imitată. Originalitatea înseamnă o observaţie personală, o descoperire personală. Columb a descoperit America, asta nu înseamnă că miile de cetăţeni care lunar merg în America de Sud şi de Nord cu vapoare, cu avioane, cu submarine o să descopere America şi o să se numească Cristofor Columb. De asemenea glumesc.

Adevărul scriitorului este şi adevărul vieţii. Nu există sper decît un fel de adevăr. Altfel riscăm să ne aflăm într-un turn Babel, unde fiecare strigă propriul său adevăr şi nimeni nu-l înţelege. O societate umanistă sau, dacă vreţi, de omenie, trebuie să aibă la bază un adevăr care este valabil pentru toată lumea. Altfel societatea devine burgheză, inchizitorială, neumană şi adevărul ei, al societăţii, nu corespunde cu adevărul omului acestei societăţi. Deci această societate devine schizoidă, ruptă, bolnavă. Eu cred că adevărul din piesele noastre este adevărul din realitatea noastră. Trebuie doar să descoperi acest adevăr în realitate să-l descoperi real şi adevărat în operă. Dar să nu pretindem unei piese să epuizeze tot adevărul vieţii, să se ocupe şi de matrozi şi de fotbalişti, şi de mulgători şi de problema cutare şi cutare şi să nu zicem că o piesă nu este adevărată dacă nu se ocupă şi de cutare şi de cutare şi de cutare.

Lumea, care este o imensă navă rotundă lumea, această planetă rotundă, nu se sperie de un semnal de alarmă, căci un semnal de alarmă nu este nici un blestem şi nici o alifie cerească. Este un semn care indică o atitudine, este semnul unei conştiinţe care doreşte ca această planetă rotundă să nu se polueze. O conştiinţă care vrea ca zilele calendarului să fie pline de o lumină umană.

*

În ce priveşte problema calităţilor umanismului contemporan trebuie să ţinem cont de toate florile, să le zic astfel, ale umanismului dintotdeauna. Shakespeare, care n-avea studii universitare şi n-avea catedră şi nu era de meserie umanist cu doctorantură este, cum se ştie, un mare umanist. Estropiaţii şi bestiile care abundă prin piesele sale au doar rolul de-a arăta ce minunaţi sînt oamenii şi ce minunată e lumea! Fiindcă nici o baie de sînge n-o poate face să accepte pieirea frumuseţii ei,

a dreptății, a libertății. Umanismul contemporan mizează, cum e și firesc, pe dezrobirea omului și a luminii, pe libertatea omului și a luminii. Omul poate fi învins, dar nu înfrînt, spunea autorul minunatului bătrîn ce se lupta cu rechinii pe nesfîrșitele întinderi ale mării. Murdăria morală este inacceptabilă pentru contemporanii noștri. Am să-ți relatez un caz: eu sînt un autor lipsit de fantezie, am folosit și folosesc și voi mai folosi în scrisul meu întîmplări din viață: în romanul Ploile de dincolo de vreme *am urmat aproape pas cu pas o întîmplare petrecută într-o localitate din Transilvania; iat-o, în faza ei inițială: Un bărbat iubește o femeie. Nimic neobișnuit. Nu sînt căsătoriți. Se mai întîmplă. După un timp, ea rămîne gravidă. Se mai întîmplă. El nu dorește să aibă un moștenitor, fiindcă ar trebui să se căsătorească și deci și-ar pierde dumnealui libertatea. Se mai întîmplă. El insistă să caseze povestea cu odrasla, ea nu vrea. Bine, se-mpacă, își cumpără mașină împreună: fericire mare! Și el într-o noapte o duce trecînd prin alte orașe pînă lîngă un rîu și-o strînge de gît și-o aruncă în apă. Aici apare deci monstruozitatea. Să-ți omori femeia iubită, e o monstruozitate. Bine, să zicem că-i mai trecuse dragostea și nici la început nu fusese cine știe ce. Da, dar să ucizi o femeie care are în pîntec propriul tău copil, să-ți ucizi propriul copil, ce este? Dar mai îngrozitor mi s-a părut ce-a urmat: femeia n-a murit și în fața instanțelor legii cei doi protagoniști au dat din coate, că... Și s-au împăcat și s-au căsătorit. Să închei o pace pe o monstruozitate și să-ți clădești o căsnicie și o fericire pe o monstruozitate mi s-a părut abominabil. Justiția nu s-a lăsat indusă în eroare, reîndrăgostitul și-a primit ce merita. Opinia publică a condamnat monstruozitatea. În romanul meu, descriu doar vocile opiniei publice, fără capitolul final al întîmplării, cel al hotărîrii judecătorești. Un scriitor nu trebuie întotdeauna să scrie acest capitol final, ajunge să-i condamne moral pe cei în cauză prin opiniile încrucișate ale celorlalți protagoniști ai romanului și să le lase cititorilor plăcerea de a scrie în mintea lor acel capitol final. Ancheta pe care o întreprinde scriitorul trebuie terminată de cititor. Spiritul justițiar al istoriei triumfă doar atunci cînd toate forțele istoriei își conjugă forțele și scriitorul nu trebuie să aibă neîncredere în cititorii săi atîta vreme cît acești oameni au făurit și făuresc istoria de ieri și de azi a țării.*

Umanismul contemporanilor noștri se caracterizează prin respingerea inumanului, prin promovarea inteligenței umane, a valorilor muncii, a dreptății.

*

Noutatea unei formule literare a fost întotdeauna legată (mă refer aici în primul rînd la proză și teatru) nu atît de scriitura propriu-zisă, cît de conștiința aș îndrăzni să zic politică a autorului.

Lukács consideră Bătrînul și marea *o capodoperă care marchează un sfîrșit — sfîrșitul literaturii burgheze din secolul XIX. Argumentația sa se întemeiază pe faptul că mediul social este absent aproape cu desăvîrșire din această nuvelă și Bătrînul, eroul adică, omul adică se găsește aici sociologicește absolut singur, înfruntînd singur Marea, înfruntînd o realitate pur naturală. Preluînd o idee a lui Lukács trebuie să adaug că într-adevăr realitatea nouă o vom găsi în literatura unor scriitori din țările socialiste, scriitori care anunță prin pana lor viitorul literaturii socialiste. Realismul nu este o sperietoare decît pentru cei care nu-și dau seama cîtă forță, cît aur, cîtă dinamită poate cuprinde cuprinderea în litere a realității societății contemporane. Dar trebuie să ne înțelegem: cine înțelege prin realism lipsă de talent se înșală, cum se înșală cei lipsiți de talent care consideră că realismul îi poate salva de la înec. Realismul este o rampă de lansare, o rachetă cu multe trepte care poate conține toate cuceririle tehnicii moderne literare. O „doză de realism" găsim și în fantasticele călătorii ale omului pe lună și dincolo de lună. Dar cel mai dificil rămîne pentru un scriitor nu să descrie omul de pe lună, ci omul de pe pămînt. Prejudecățile și confuziile care au existat cu privire la realism considerau că omul de pe pămînt trebuie descris ca avînd gîndurile omului de pe lună. Realismul lunatec n-a dat roade literare, a creat doar niște avortoni veseli și guralivi. Pentru cei fără har și vertebre, realismul este o piatră de moară legată de gît, o compromitere garantată, o moarte sigură. Dar literatura întotdeauna se face cu scriitori și nu cu voluntari și din fericire scriitorii români de azi au scris o operă cu care ne putem mîndri, o operă inspirată din realitatea*

noastră, o operă care descoperă din interior experiența inedită a umanității noastre.

*

Se spune că Büchner în șase scene din Moartea lui Danton *a preluat aproape literă cu literă documentele publicate de Thiers și Mignet (discursurile de la Convenție și de la Tribunal). Ba mai mult, criticii vremii califică piesa drept un soi de „dramatizare a relatărilor lui Thiers". Dar iată ce scrie Büchner într-o epistolă către părinții săi: „Autorul dramatic nu este în ochii mei nimic altceva decît un istoric, fiind însă superior acestuia din urmă prin faptul că el creează istoria pentru a doua oară și, în loc să servească o narațiune seacă, ne transpune nemijlocit în viața unei epoci, dă caractere, în loc de* caracteristici *(sublinierile noastre), și personaje, în loc de descrieri". Büchner a murit la nici 24 de ani de tifos și, deși nu ne-a lăsat o largă și ambițioasă profesiune de credință, ne-a lăsat o operă remarcabilă. Labiș n-a avut timp să-și teoretizeze răspicat programul său literar, așa că drept profesiune de credință îi putem citi poeziile.* Moartea căprioarei *e cel mai bun răspuns pe care Labiș l-ar fi putut da la orice anchetă literară. Deci am putea noi conchide că întîi trebuie să avem o operă și apoi să vorbim despre ea, și mai ales să-i lăsăm pe alții să vadă de ce am scris așa și nu altfel și tot ei să vadă și pentru cine am scris ce-am scris. Borges, întrebat de curînd la Paris de ce scrie, spune: „O să vă răspund printr-o butadă a lui Charles Lamb: «Scriu pentru antichitate. A scrie, gîndindu-te la eternitate, e insuportabil»". Borges are 77 de ani și, oricît de spiritual ar fi răspunsul său, el nu acoperă tranșant întrebarea ce i s-a pus. Dar lui Shakespeare nu i se pare insuportabil și nu-i este frică să vorbească de eternitate: deosebirea ar fi minimă, dar fundamentală între Borges și Shakespeare: primul spune că nu există o literatură spaniolă, cu excepția lui Cervantes și Quevedo, fiindcă limba e foarte săracă, cel de-al doilea are o încredere extraordinară în limba engleză și, implicit, în scrisul său. Spune: „Nu-i marmură, nu-s lespezi de morminte / regești, mai mult ca versul meu să țină". Și un ultim citat, dintr-o prefață a lui Shakespeare la* Troilus și Cresida: *„Și dacă acest nume vanitos de* Comedii *l-am înlocui cu titlul* Comodități, *sau în loc de piese de teatru le-aș numi*

pledoarii, i-ai vedea pe toți acești mari cenzori, care le socot deșertăciuni, adunîndu-se în jurul lor de dragul propriei gravități; mai ales comediile acestui autor, căci ele sînt atît de aidoma vieții, încît oferă comentariile cele mai generale la toate faptele vieții noastre"...

Ascunzîndu-mă după spusele acestor mari scriitori, e lesne de înțeles că există mai multe răspunsuri la întrebarea: de ce scrieți și pentru cine? Fie că scrisul ne transpune nemijlocit în viața unei epoci, fie că ne oferă comentariile la toate faptele vieții noastre, el rămîne deci în primul rînd o mărturie prin care un popor se definește pe sine în lungul istoriei sale. Prima definiție majoră despre poporul român s-ar numi Eminescu. Prin Eminescu limba română și-a definit frontierele și cuvintele noastre s-au înnobilat și s-au încărcat de sensuri. Polivalența cuvintelor suplinește numărul lor ce nu poate concura cu numărul cuvintelor altor popoare mai substanțiale în spațiu. Eminescu și-a dăruit poporului său gîndurile și sentimentele sale, visele sale, nopțile și zilele sale, viața sa. Prin Eminescu și prin bisericuțele pictate din Moldova și prin mînăstirea de la Curtea de Argeș și prin Brâncuși noi știm cine sîntem și cum ne numim. Geniul unui popor se definește prin operele și oamenii acestui popor. Prin geniul lui Eminescu poporul român s-a văzut pe sine. Doamne, ce minune! am exclama noi bucuroși. Eminescu este oglinda patriei sale, este limba patriei sale, istoria sa, este patria sa, așa cum Shakespeare este Anglia. Cînd ești întrebat de ce și pentru cine scrii, sigur că te gîndești înainte de a da răspunsul la înaintașii tăi și la răspunsurile pe care ei le-au dat acestor întrebări. Și-ți amintești de Eminescu, și de acei poeți, frați ai săi de dinaintea sa, care ne-au lăsat drept moștenire creșterea limbii românești și a patriei cinstire. Cine ocolește acest testament, sau îl uită, se uită pe sine.

*

Eu personal nu mă simt jignit că Shakespeare n-a lăsat să moară în cronici povestea prințului danez și povestea atîtor regi și îndrăgostiți. Sigur, el n-a făcut chiar o operă științifică, construindu-și piesele exclusiv pe niște documente, sigur, el mai are și lipsuri, s-a mai folosit, ca să zic așa, și de fantezie, n-a lăsat doar actele să vorbească, registrele, n-a fost capabil

să lase doar exactul să vorbească, documentul ştiinţific, care este, cum ştim, rodul raţiunii (şi nu al fanteziei), al analizei precise. Dacă el nu s-a bazat întotdeauna exclusiv pe puterea de demonstraţie a raţiunii, asta nu înseamnă că a disprețuit realitatea (a cronicilor sau cea imediată, vie), fantezia lui (parcă uneori, nu?) i-a ascuţit simţul realităţii. El era un mare constructor de personaje (şi de piese, mă rog) dar parcă (uneori) are groază de orice lucru perfect disciplinat şi te lasă (chiar cu Hamlet) în coadă de peşte. El simte că orice perfecţiune are în ea ceva extrem de vulnerabil, chiar raţiunea lui Hamlet poate fi o nebunie, sau invers, el simte, presimte că orice echilibru perfect disciplinat are o fragilitate ce ţine de arbitrar şi care poate... o, la el atîtea sînt posibile! Şi iată cum părintele teatrului-document îşi distruge singur odrasla, precum acel personaj mitologic ce-şi mănîncă propriul fiu.

Ce ne mai rămîne, ce cale? Absurdul, violenţa, sexualitatea, psihologia? Shakespeare le-a folosit pe toate, şi s-ar putea spune, pe nici una. El n-a închis teatrul, epuizînd o singură formă şi o singură cale. Lecţia lui este că toate căile sînt bune dacă spun adevărul. Toate căile sînt bune dacă duc la Roma, căci Roma este adevărul. Şi în teatru adevărul se numeşte Shakespeare. El e pasărea adevărului.

*

Principala problemă a conştiinţei literare de azi este de fapt principala problemă a conştiinţei, şi anume: să nu ajungi să-ţi fie teamă şi ruşine de propria ta conştiinţă. Nimeni nu te poate umili şi măcina şi anula cum excelent o poate face, fără să-ţi dai seama, din interior, la fiecare pas şi dormind propria ta conştiinţă. Sigur că sînt şi alibiuri, sigur că există şi puncte într-adevăr greu de explicat şi foarte greu de fixat în viaţa unui om, sigur că sînt şi greşeli, sigur că sîntem şi oameni, nu numai conştiinţe, însă e tot atît de adevărat că, mereu, una vorbind şi alta fumînd, putem ajunge zilnic buni să ne dăm conştiinţa la spălat, şi cărţile la spălat şi, doamne, ce spectacol mai trist poate exista decît acela al unor cuvinte şi litere fugite din pagini o dată cu apa şi rămînînd la capătul unei vieţi de trudă cu condeiul şi cerneala drept operă de căpătîi, o imensă carte cu foi albe.

Aşa că lucrarea asupra conştiinţei este lucrarea asupra literelor, asupra adevărului din fiecare literă. Şi să avem grijă şi de semnele de punctuaţie, şi ele sînt gînduri, şi semnul exclamării, şi al mirării, şi virgula, şi mai ales punctul, semnul sfînt care pus la timp nu te-mpinge în ridicol şi ratare.

Sîntem martorii unor prefaceri planetare şi martorii unor conştiinţe, uneori mai explozive şi mai puternice decît orice exhibiţie nucleară, cu o putere de penetraţie mai formidabilă decît laserul şi poveştile despre laser. E drept că trăim într-o eră electronică, dar e tot atît de drept că tot ce se realizează în lume e rodul muncii omului, al conştiinţei omului, că el este centrul acestei epoci. Ne bucurăm de paşii noştri pe lună, ne bucurăm cînd depăşim barierele ce ascund în biologia celulei secretele vieţii, ne bucurăm şi ne mai şi întristăm, nu de puţine ori, fiindcă nu în orice zi este duminică, şi nici în sport nu în fiecare duminică e duminică, mai e şi cîte o marţe neagră, ne bucurăm însă văzînd cum şi după ani adevărul nu moare ascuns în crimă, ne bucurăm, chiar cu întîrziere, şi după lungi îndoieli, văzînd cum omul se arată capabil de mari performanţe, cum puterea sa este fără limite, ne bucurăm că omul este o fiinţă fără graniţe, genial şi liber. Cînd te bucuri şi te întristezi, eşti implicat.

ACEȘTI ÎNGERI TRIȘTI

piesă în trei acte
(6 tablouri)

PREFAȚĂ

Drama românească nouă înalță pe o culme insolită dialogul omului cu propria-i conștiință și așează dezbaterea pe terenul ferm al eticii, într-o atitudine intransigentă ce exprimă, în fond, aspirația spre puritatea idealului. Un erou ilustrativ, e al piesei lui Dumitru Radu Popescu Acești îngeri triști. *E o personalitate contradictorie, cu candori cucerite după aspre experiențe de viață și înverșunări împotriva oricărei insinuări a filistinismului. Ca și alți eroi tineri ai noii dramaturgii, el se declară ostil și se comportă cu neînduplecare față de inautenticitate; urmărește cu ochi critic vigil translația ideii în practică, explodînd la sesizarea oricărei anomalii de natură a meandra acest drum. Piesa e impregnată în toate fibrele de spirit justițiar, conștiința pură apărînd ca un judecător nu în absolut, ci în contingent, furia personajelor sau tandrețea lor fiind aspectele unei stări de spirit, eroii veghind la intangibilitatea scării autentice de valori în indiferent ce împrejurare. Acești „îngeri" nu au tabu-uri, ci o sete ... luciferică de adevăr și frumusețe, care nu poate fi potolită cu fetișuri-idei, fetișuri-fraze, fetișuri-gesturi și a cărei contrarietate unică e că nu-și poate încă formula distinct și argumenta peremptoriu aspirația, în spiritul clar și ferm în care își exercită demersul critic.*

„Îngerii" sînt Ion și Silvia, doi tineri dintr-un oraș mic; el, muncitor și ea, soră medicală. Amîndoi sînt încercați de o tristețe funciară, căci n-au avut parte de familii normale și au fost mistificați la cea dintîi iubire, ori de cel dintîi prieten. Aspirația lor spre puritate se lovește mereu de neînțelegerea celor din jur, de obtuzitate și fariseism. Li se dau lecții de tot felul cum se poate reuși în viață, dar aceste lecții sînt detestabile și ei nu vor să izbîndească astfel, rămîn liberi și neîmpliniți,

cu o foame continuă de adevăr și frumusețe. Piesa, părînd unora, la început, malformată, se descoperă ca o construcție ireproșabilă, cu o mare densitate a materiei dramatice și o originalitate absolută a raporturilor. Căci fiecare nou personaj aduce cu sine o dramă, fie că e un om curat, sau un ticălos. Și toate aceste drame sînt — iar uneori ni se sugerează ambiguu că de nu sînt, pot fi — conexe, într-o înlănțuire subterană misterioasă. Cazurile stau sub semnul probabilității: Marcu e culpabil prin compromisuri, dar impulsul către acestea nu i-l dă cumva sufletul său generos? Soția sa, Ioana, e frivolă și blazată, dar gestul ei ultim, de a-și părăsi și soțul, și posibilul amant, nu e un gest curajos, al unui caracter? Fotbalistul cu chitară, fluture de noapte, n-a fost cumva împins de alții — bărbați și femei care i-au supralicitat facil însușirile reale — spre un stil de viață factice?

Toți închid în ei cîte o amărăciune, tristețea e a tuturor și iremediabilă, pentru că ori au săvîrșit ceva împotriva voinței lor, ori au pierdut ceva ce nu mai poate fi recuperat. N-au trăit frumos și urîtul din ei îi mistuie sau îi ucide. Numai tinerii, Ion și Silvia, sînt în stare să meargă încrezători mai departe; ei au păstrat o rezervă de ideal și o speranță. Ei cred în visul lor. Vor izbîndi, cîndva; înfrîngerea de-o clipă nu-i zdruncină, nu le retează aripile. Astfel că spectacolele au dreptate să propună, în ideația lor, lupta dintre angelic și teluric ca o constrîngere a unor efluvii tragice într-o matcă stenică.

VALENTIN SILVESTRU

CUVÎNTUL AUTORULUI...

Ion Mării (cumnat) mi-a povestit într-o zi lunga istorie a unui văr de-al său foarte tînăr care și-a cumpărat o diplomă școlară, a furat o bicicletă, a fost bătut de taică-său pînă la surzire (îi murise mama, și tatăl se recăsătorise și avea un alt băiat) etc., etc. După cum se vede, acesta este (sau a devenit) Ion din „Îngeri". Aș mai putea da și alte exemple care să confirme lipsa mea totală de fantezie. (Episodul cu sticla furată s-a petrecut într-o „Alimentara" din Cluj). Deci:

Toate personajele acestei piese sînt reale. Eu n-am făcut altceva decît să le adun de pe drumuri și să le oblig să trăiască împreună, spre bucuria unora și spre nebucuria altora dintre ele.

Eu n-am pus decît niște accente. Și m-am semnat.

PREMIERA ABSOLUTĂ
TEATRUL NAȚIONAL DIN TÎRGU-MUREȘ
25 octombrie 1969

DISTRIBUȚIA

ION FISCUTEANU — Ion (Mențiune de interpretare la Festivalul Național de Teatru, 1969); ANCA NECULCE MAXIMILIAN — Silvia (Mențiune de interpretare la Festivalul Național de Teatru, 1969); VICTOR ȘTRENGARU — Marcu; MAYA INDRIEȘ — Ioana; ȘTEFAN SILEANU — Petru; Al. FĂGĂRAȘAN — Cristescu; MIRCEA CIRVĂSUȚA — Tatăl.)

Regia: EUGEN MERCUS
Scenografia: ZSOLT KÖLÖNTE

SPECTACOL DISTINS CU PREMIUL SPECIAL AL JURIULUI PENTRU „CEL MAI BUN SPECTACOL CU O PIESĂ DE ACTUALITATE" LA FESTIVALUL NAȚIONAL DE TEATRU DIN 1969.

■

ALTE PREMIERE ALE PIESEI

Teatrul Național Timișoara (1970), Teatrul „Mihai Eminescu" din Botoșani (1970), Teatrul dramatic din Brașov (1970), Teatrul Giulești (1970 — spectacol transmis și de televiziune), Teatrul Dramatic din Baia Mare (1971), Teatrul „Victor Ion Popa" din Bîrlad (1971), Teatrul din Sibiu (1972), Teatrul maghiar de stat din Cluj-Napoca (1973), Teatrul Național din Craiova (1973), Teatrul din Oradea (1973), Teatrul de Nord din Satu Mare

(1975), Teatrul „Bacovia" din Bacău (1975), Studioul Institutului de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale" din București (1976 și 1980), Teatrul din Oradea (secția maghiară, 1976), Teatrul „Nottara" din București (1983), Teatrul Municipal din Ploiești (1983).

Piesa a fost editată în volumul *Acești îngeri triști*, Editura Dacia (1970). În colecția „Rampa", Editura Eminescu (1973). În *O antologie a dramaturgiei românești, 1944—1977*, antologie, studiu introductiv și aparat critic de Valeriu Râpeanu, Editura Eminescu, 1978.

PERSONAJELE

ION
AMINTIRILE LUI ION
MARCU
IOANA, NEVASTA LUI MARCU
PETRU
SILVIA
AMINTIRILE SILVIEI
VOCI
TATĂL LUI ION
CRISTESCU

Acțiunea se petrece în zilele noastre

ACTUL I

Scena e goală. Dar avem impresia că ne aflăm la o mare serbare, într-un bîlci. Și de fapt acolo și începe acțiunea. Se aud trompetele circarilor, sau ale celor de la călușei (căci, proiectat pe peretele din spate se pot vedea învîrtindu-se călușeii), sau trompetele oamenilor cu trompete ce se plimbă prin acest mare bîlci. Dar nu se văd oamenii, ci numai se aud. Nu se văd, ca să nu încurce desfășurarea piesei noastre, și ca să-i lase pe protagoniști să se vadă. E spre seară. S-au aprins lumini colorate.

Ion stă în fața unei tarabe (sugerate de scenograf), — (deși ea ar putea probabil să nu existe, dar mai bine să existe, din linii) și trage cu pușca la țintă. Pușca însă e reală. Însă e doar o jucărie, se-nțelege. Cu ea nu se pot omorî oameni — decît în cazuri foarte rare, așa se spune. E sigur că pînă la sfîrșitul piesei Ion nu va împușca, nici măcar în ultima scenă, nici un om cu această pușcă. E foarte atent. Dar nu uită din cînd în cînd să scoată din buzunar o sticluță în care nu e lapte și să bea cîte puțin. Îi dă și lui Marcu să bea. Apare, căutînd pe cineva, Petru.

PETRU: Salutare!
ION: Poftim?
PETRU: Am zis: salutare!
ION: Salutare...
PETRU: N-ai văzut-o pe...
ION: Vorbește mai tare, n-aud prea bine!
PETRU: N-auzi din cauza tămbălăului de-aici?
ION: N-aud fiindcă sînt surd.
PETRU *(rîde)*: Lasă că auzi destul de bine pentru un surd...
ION *(bea)*: E drept, destul de bine... *(Trage.)*
PETRU: Ce faci, bei?
ION: Nu se vede? Beau. Beau ca să fiu în formă. *(Îi întinde sticla. Petru refuză.)* Tu nu bei?
PETRU: Eu beau numai lapte.

ION: Ca Pelé.
MARCU: Fotbalistul e fotbalist.
PETRU: Beau lapte ca Pelé, dar fotbal nu joc ca el. Deocamdată.
ION: Poate la anu...
PETRU: La anu și la mulți ani! Dar n-ați văzut-o pe iubita mea?
ION: N-am văzut-o, fiindcă nu știu care e iubita ta de astăzi. Pe cea de ieri am văzut-o...
PETRU: Să nu-i spui, de te-ntreabă, că m-ai văzut! *(Iese.)*
ION: Nici nu te-am văzut! *(Trage.)*
MARCU: Degeaba te-ncăpățînezi, nu nimerești... O fi stricată nunta...
ION: Nu e, am văzut înainte mireasa dansînd...
MARCU: E o mireasă de fier, ca orice jucărie de-aici. Trage la altă țintă, uite, la porumbel!
ION: Nu, trag unde vreau eu... Și e imposibil să nu reușesc... Unul a făcut înainte să danseze mireasa... Vreau și eu s-o văd dansînd...
MARCU: Mai bine te însor eu cu o fată în carne și oase.
ION: Astea sînt mai ușor de nimerit... *(Bea.)* Dar n-am chef, să mă însor! Îți jur! Mă însor numai în cazuri excepționale.
MARCU *(rîde)*: Ca să nu plătești pensie alimentară?
ION *(trage)*: Nu, nu-i vorba de asta... N-am nimerit! Dar sînt calm. Calmează-te, Ioane, calmează-te.
MARCU *(care tot timpul a vorbit tare știindu-l pe Ion într-adevăr cam tare de urechi)*: Dacă te-ai calma așa și la combinat, ar fi bine!
ION: Poftim?
MARCU: Zic să ai grijă cum te comporți cu oamenii în secție, să te porți bine, să nu zică cine știe ce...
ION: Eu sînt destul de bătrîn acum, și n-am să mă port bine cu nimeni. Cu toți am să mă port, cum mă port de obicei. N-am să încerc acum să mă lingușesc, ori să fiu așa cum nu sînt, ca să creadă ei că sînt om bun, fiindcă în primul rînd eu m-aș înșela apoi crezînd că ei mă cred bun... Cînd de fapt ei l-ar crede bun pe omul care nu sînt, pe omul ce se preface în mine bun... *(Trage, cum a tras mereu, vorbind, fără succes)*. Nu,

hotărît, teatru n-o să joc. De fapt nu mai joc nici în echipa de amatori...
MARCU: Dar acolo n-ai jucat niciodată.
ION: Chiar n-am jucat? Eu trăiam cu impresia c-am jucat...
MARCU: Am să-ți fac cunoștință cu o fată frumoasă...
ION: Dă-le dracu de fete, că toate sînt frumoase... Toată lumea îmi prezintă numai fete frumoase, în viața mea nu mi s-a prezentat o fată urîtă. De parcă n-ar mai fi urîte pe lumea asta!
MARCU: Asta chiar că e frumoasă... I-am spus Ioanei să se plimbe cu ea, fără să-i spun nici Ioanei despre ce e vorba, bineînțeles.
ION *(trage. Cu gîndurile lui)*: Și urîtele umplu pămîntul! Bea!
MARCU: Nu mai pot să beau...
ION: De ce?
MARCU: Am ulcer.
ION: Foarte bine.
MARCU: Ba-i foarte rău!
ION: Foarte bine! Ai ulcer, fiindcă n-ai băut, n-ai mîncat, n-ai vorbit... Ai ulcer fiindcă ai tăcut și toate gîndurile au fiert în tine și nu le-ai spus... Ți-au ars stomacul, foarte bine! Ai ulcer, să-l porți sănătos!
MARCU: Tu glumești și eu sufăr... Merg să găsesc fata... *(Pleacă)*.
PETRU *(revine, făcîndu-și loc prin mulțime cu chitara lui)*: N-am întîlnit-o...
ION: Cine e?
PETRU: O pupăză.
ION: Măritată?
PETRU: Bineînțeles, ca orice pupăză. E măritată, dar asta n-o deranjează.
ION: Și-o fi găsit alt chitarist... Cîntă-mi ceva...
PETRU *(îi cîntă, acompaniindu-se la chitară, un cîntec la modă. De muzică ușoară, bineînțeles)*: Dar unde-a plecat maistrul Marcu?
ION: Să-mi caute o fată. Frumoasă. Vrea să mă însoare.
PETRU: Și tu te lași?
ION: Există un dumnezeu al amorului și care de-o vrea să mă-nsor...
PETRU: Prostii! Cum, te vinzi?

ION: Eu?!
PETRU: Sigur. Pentru ce au luptat strămunii noștri?
ION *(bea)*: Pentru... băutură.
PETRU: Și pentru mai ce?
ION: Și pentru mîncare...
PETRU: Pentru ce luptă omenirea de mii de ani de zile?
ION: Pentru... pentru libertate.
PETRU: Perfect! Și tu vrei să-ți vinzi ce ai mai scump, libertatea?
ION: A, nu...
PETRU: Vrei să-ți vinzi libertatea, să te-nsori?
ION: O, dar în privința însurătorii văd că și strămunii au trădat, și ei s-au însurat...
PETRU: Din lipsă de cultură! Ai dreptate, strămunii noștri niciodată n-au fost moderni. Dar iată două ființe mai puțin plicticoase ca tine... *(Se îndreaptă prin mulțime spre Ioana și Silvia)*. Ce ziceți de înghesuiala asta? Nu poți arunca un ac...
SILVIA: Iepurașule, vrei să-mi cînți mata o melodie veselă?
PETRU: Cum să nu, chiar și una tristă...
SILVIA: Sînt eu destul de tristă, nu mai vreau și muzică tristă... *(Petru rîde.)* Ce, nu se vede că sînt tristă?
PETRU: Numai dacă te uiți de-aproape, probabil...
SILVIA: Tu cîntă, iepurașule, nu te uita... *(Petru cîntă alt cîntec la modă, acompaniindu-se la chitară.)*
IOANA: Te-am văzut duminecă la meci... Mi-a plăcut cum ai marcat primul gol... cu stîngul...
PETRU: Cu stîngul l-am marcat? *(E foarte atent o clipă. Apoi cîntă.)*
IOANA: Sigur. Din întoarcere, după ce fentasei fundașul...
PETRU: Am fentat fundașul?
IOANA: Da, pe Carcalache II.
PETRU: Aha, pe Carcalache II...
IOANA: Cînd marci, mereu fentezi... Ai stil...
PETRU: Am un stil personal... *(Cîntă.)*
MARCU *(văzîndu-le pe Ioana și Silvia)*: Pe voi vă căutam... Ioana, vreau să-i spun ceva Silviei *(Îi face cu ochiul.)*
IOANA: Spune-i... *(Lui Petru.)* Nu vrei să-mi cumperi o înghețată, e înghesuială și n-aș vrea să-mi rup ciorapii...

PETRU: Imediat...
MARCU *(Silviei)*: Voiai să te măriți... Mai vrei?
SILVIA: Sigur. Vreau neapărat să mă mărit ca să am pe unul să-mi taie lemne, iarna. Și să facă focul în sobă.
ION *(la tarabă)*: Mai dă-mi douăzeci de cartușe.
SILVIA: Mai ales dimineața vreau să facă focul... Nu suport frigul... Și un soț e foarte bun, iarna. Dacă nu e bun, la primăvară cînd o da frunza, și soarele, îi dau drumul. Valea!
IOANA: E o înghețată foarte bună. Cu zmeură.
PETRU: Îți mai cumpăr una.
IOANA: Vai, nu te deranja...
PETRU: Dar nu e nici un deranj... E o plăcere.
SILVIA: Dar nu mă mărit cu el pînă nu-i cunosc caracterul.
MARCU: Dar spuneai că îți trebuie un bărbat, nu un caracter.
SILVIA: Totuși, e necesar să-i cunosc caracterul. Așa e moda. Și noi femeile ținem foarte mult la modă.
MARCU: E un om bun.
SILVIA: Asta prea puțin mă interesează. Dacă e rău, e rău pentru el, c-o să-l fac eu bun în foarte scurt timp. Așa că mai bine să fie bun de la început, ca să nu mai sufere transformîndu-se. Mă interesează caracterul lui financiar.
MARCU: Aha!
SILVIA: Adică cît cîștigă dumnealui.
MARCU: Nu mult, deocamdată.
SILVIA: Fii sincer pînă la capăt: Cît?
MARCU: Păi...
SILVIA: Puțin sau foarte puțin?
MARCU: Ce înțelegi prin foarte puțin?
SILVIA: Ce înțelege orice femeie.
MARCU: Cred că foarte puțin...
SILVIA: Excelent! Atunci mă mărit cu el. De-ar cîștiga mult, ar cheltui mult cu amantele și n-ar avea timp pentru mine. Așa, cîștigînd puțin, n-are decît să se ocupe de mine. Și să mă iubească. Eu cîștig mai bine, eu o să fiu cu banii, el cu iubirea. O să fim o căsnicie model.

IOANA: Ah, și mîine iar începe serviciul... Și-așa mă plictisesc... Pînă duminecă, la meciul viitor... Plictiseală...

PETRU: Mîine la ora cinci gîndește-te la mine...

IOANA: Eu?

PETRU: Da. Doar cinci minute.

IOANA: De ce?

PETRU: Am să mă gîndesc și eu la tine...

ION: Mai dă-mi treizeci de cartușe. *(Trage mereu.)*

SILVIA: Eu aduc bani, el să vină cu sentimentele... Eu sentimente n-am, le-am epuizat pe toate. De altfel nici n-am avut prea multe. Dar am o meserie sigură și cîștig mult. El n-are decît datoria să mă iubească foarte mult.

MARCU: O să te iubească...

SILVIA: Nu că m-ar interesa asta pe mine, dar așa, de ochii lumii... Să nu zică lumea că sîntem însurați și că nu ne iubim. Și că nu sîntem moderni.

MARCU: Ce-nseamnă... moderni?

SILVIA: Adică putem să și iubim, după ce înainte ne-am făcut de cap.

MARCU: Aha...

SILVIA: Dar dacă tîmpitul ăsta...

MARCU: Care tîmpit?

SILVIA: Ăsta, bărbatu-meu...

MARCU: Nu e tîmpit.

SILVIA: E. Din moment ce vrea să se însoare, e. Nu-cunosc eu pe bărbați? Deci, dacă tîmpitul ăsta nu se dovedește capabil de amor în toată regula, îl las, că mai am un pretendent. La ora asta am doi. Se vede c-am început să mă ramolesc, dac-au început și bărbații să mă iubească și să mă ceară de nevastă. Doi! Înalți ca brazii, frumoși ca îngerii, și proști, exact ce-mi trebuie!

MARCU: Dar ăsta nu e chiar frumos ca un înger...

SILVIA: Nu-i nimic, să fie frumos la suflet... Doi! Dacă nu e bun unul, îl iau pe cellalt...

MARCU: Mai bine pe ăsta, nu fugi după doi iepuri.

SILVIA: De ce să nu fug? Nu cred în proverbe.

MARCU: Să crezi, sînt sfinte!

SILVIA: Eu nu cred nici în sfinți, n-am fost la biserică de cînd m-am botezat. Dacă m-o fi botezat cineva vreodată. Nu-mi fac cruce și nici chip cioplit. Și nici nu prea sînt ușă de biserică. E plictisitor să fii ușă. Vreau doar un bărbat. Că vine iarna. Un bărbat care să mă iubească, sufletește mai ales. Dacă nu e ăsta... Cum îl cheamă?

MARCU: Ion...

SILVIA: Dacă nu e Ion, e Petre, sau Vasile... Că nu știu nici pe-al doilea cum îl cheamă.

MARCU: Nu fugi după doi iepuri. Înțelepciunea populară e înțelepciunea curată. Cine fuge după doi iepuri, nu prinde nici un bărbat.

SILVIA: Atunci fii mata mai înțelept și adă-l aici pe tîmpit. *(Marcu pleacă prin mulțime spre Ion.)* Culme-ar fi chiar să mă mărit! *(S-a apropiat de Petru și de Ioana care mănîncă înghețată.)* Să nu răcești, mîncînd atîta înghețată.

IOANA: Nu răcesc, că mi-am scos amigdalele. *(Petru pleacă spre Ion.)*

MARCU *(lui Ion)*: Am vorbit cu ea... Vrea... E acolo, n-o vezi?

ION: N-o văd...

MARCU: E una cu ciorapi negri.

ION: Acuma atîtea femei sînt cu ciorapi negri, încît nu mai știi care sînt văduve și care tîrfe.

CRISTESCU *(apare)*: Dulce băiat, Petrică. Eu sînt microb mare la fotbal...

ION: Eu nu sînt microb.

CRISTESCU *(lui Petru)*: Mi-a plăcut grozav cum ai deschis scorul... În minutul patru, la o centrare de pe dreapta, ai țîșnit printre doi apărători și din plonjon ai introdus balonul în poarta adversă... 1:0 pentru noi... Zău, lucrez în locul tău în schimbul trei săptămîna viitoare... Am mai lucrat eu... Ești amicul meu, fotbalistul nostru numărul unu... Trebuie să lucrezi în primul schimb, să te poți antrena după masa, și să poți dormi noaptea...

ION: De la anul, mă apuc și eu de fotbal...

CRISTESCU: Meserie grea... Condiție fizică, tehnică individuală... Eu pentru Petrică, adică pentru fotbal,

fac orice... Fac cu plăcere, o iubire am și eu: fotbalul! *(Petru pleacă spre Ioana și Silvia, cumpărînd în drum, înghețată.)*

ION: Atîta ți-a mai rămas.

CRISTESCU: Ce, e puțin? E o pasiune nobilă să urmărești jocul cu balonul rotund, am citit în „Magazinul"...

ION: Vrei să te plimbi în altă parte, mă deranjezi și nu pot să ochesc... Și eu nu iubesc fotbalul! *(Cristescu iese.)*

IOANA: Mă duc să-mi caut bărbatul, mă dor picioarele de-atîta umblat...

SILVIA: Trebuie să vină...

IOANA *(îi șoptește ceva Silviei)*: Înghețata... *(Pleacă.)*

SILVIA: Te pomenești că ai îndopat-o cu înghețată...

PETRU: Îi place grozav...

SILVIA: Mi se pare că nu se împacă bine cu Marcu...

PETRU: Nu se-mpacă sigur. Altfel crezi c-aș mai fi eu prietenul casei?

SILVIA: Tot păduche-ai rămas.

PETRU: Ea spune că mă iubește.

SILVIA: Și tu n-o crezi?

PETRU: Ba da, o cred. Eu cred toate minciunile femeilor.

SILVIA: De-aceea ai succes, păduche cu chitară ce ești.

PETRU: Înainte îmi spuneai iepuraș...

SILVIA: Iepuraș e prea dulceag... Păduche e un cuvînt mai realist... Cîntă...

PETRU *(el cîntă ceva la chitară)*: Nu sînt fericit, Silvia... Cine a greșit o dată nu mai poate fi fericit... Eu am greșit față de tine, Silvia...

SILVIA: Credeam că zici c-ai greșit cu mine... Așa ai mai fi avut humor...

PETRU: Zău, Silvia...

SILVIA: Lasă-te de glume, de cioace, cum le zici tu, că nu ține...

IOANA *(revine)*: Vine Marcu... E cu Ion, nu-l știți pe Ion?

PETRU: Eu îl știu. Îl țin minte toată viața. Prima dată l-a luat la pușcărie în ziua cînd eu am marcat primul gol într-o partidă oficială...

SILVIA: Va să zică e un om de nădejde... Dar a mai fost și-a doua oară la pușcărie?

PETRU: A doua oară n-a stat decît trei luni... A treia oară a stat mai mult...

SILVIA: Adică are și biografie, nu e un fieștecine! E bun, ăsta e un soț ideal!

MARCU *(a sosit cu Ion)*: Faceți cunoștință... *(Ion dă mîna cu Silvia. Moment de liniște.)*

IOANA *(lui Petru)*: Duminecă joci în deplasare?

PETRU: În deplasare, da, avem meci greu...

IOANA: Speri să dai gol?

PETRU: Dacă dă clubul ceva, dau... Dacă dai, dau... E un proverb!

SILVIA: M-ați înnebunit astăzi cu proverbele. *(Lui Ion.)* Dumneata nu știi un proverb?

ION: Știu mai multe.

SILVIA: Spune cîteva, reprodu-te.

ION: Poftim?

SILVIA: Am zis să te reproduci...

ION: Nu-nțeleg, vorbiți mai tare.

SILVIA: Ești surd?

ION: Da, nu prea aud bine...

SILVIA: Bravo! Mor de fericire! Asta-mi mai lipsea.

ION: Poftim?

SILVIA *(tare)*: Spuneam să spui un proverb!

ION: Să mă gîndesc care...

SILVIA: Gîndește-te încet... *(Celorlalți, mai încet.)* Grozav ce-mi plac mie surzii. Îi ador.

ION: Cine fură azi un ou, mîine fură o găină!

SILVIA: Nu rimează!

PETRU: Nu rimează, da-i adevărat. Esența e aceeași!

SILVIA *(lui Marcu)*: M-ai procopsit. Ăsta e un soț ideal pentru mine. Surd, frumușel — că e frumușel... Și-mi spune și proverbe...

IOANA: Vrei să-mi cumperi o înghețată?

PETRU: Cu plăcere... *(Pleacă împreună, nu departe.)*

MARCU *(Silviei)*: E un băiat deștept, a făcut și liceul la fără frecvență.

SILVIA: Da, am auzit că e trecut prin școli...

ION: Vorbiți mai tare...

MARCU: Îi spuneam că ai școala medie la bază...

ION: Da, dar certificatul de șapte clase e fals.

SILVIA: Cum fals?

ION: N-am făcut decît patru clase primare. Certificatul de șapte clase l-am cumpărat cu trei mii de lei de la un director din Lugoj... Îmi trebuia să mă înscriu la liceu...

SILVIA: Și nu s-a aflat?

ION: La început n-am spus eu, iar cînd am spus, nu m-a crezut nimeni...

MARCU: E glumeț... Dar cinstit...

ION: Foarte cinstit. Între Orșova și Constanța am mers ultima dată pe acest traseu, n-am furat decît cinci biciclete, deși aș fi putut fura paisprezece...

IOANA *(lui Petru)*: Bărbatu-meu e prost, zău, nu știu de ce tot umblă să le facă bine la oameni... Și lui Ion, mai ales! L-a băgat în combinat, i-a dat o pîine, ajunge! De ce să umble să-l și însoare...

PETRU: Nu se-nsoară el. Mi-a spus că e hotărît. Nu se-nsoară decît în caz excepțional! Ori cred că nu e cazul...

ION *(scoțînd sticla și întinzînd-o Silviei)*: Beți... E o băutură de la sursă, nefalsificată... Creangă!

SILVIA: Așa... fără pahar?

ION: Sigur... Băutura îi face pe oameni mai deștepți, mai frumoși...

SILVIA *(a băut)*: E groaznic de tare! *(I-o restituie.)*

ION *(bea și el)*: Băutura îi face pe oameni să se iubească... Căci asta ne lipsește, iubirea... Nu?

MARCU: Mai spală-ți și tu gîtul cu apă, că tot timpul duhnești a vinalcool!

ION: Eu? N-aud...

MARCU: Tu. Mai bea și tu apă!

ION: Apă?! Apă?! Unde dracu am mai auzit eu cuvîntul ăsta?!

SILVIA: E trecut în dicționare. Apa se bea cînd ți-e sete.

ION: Cred că numai animalele beau apă cînd le e sete. Eu încă n-am decăzut atît de tare încît să beau apă.

SILVIA: Vai, ce simpatic ești! Dar cum e cu iubirea? *(Lui Marcu)*. Să-l aud cum îmi vorbește despre amor...

ION: Trebuie să învățăm să iubim. Fiindcă nu știm să iubim... Să ne iubim...

SILVIA *(lui Marcu)*: Mă mărit cu el. Sigur. *(Lui Ion)* Așa, și mai departe?

ION: În școli... Să se facă universități unde să se predea numai arta de a iubi...

SILVIA: Dacă vrei să te culci cu o femeie, nu trebuie să înveți cinci ani la facultate cum trebuie să faci...

ION *(bea)*: Dar eu vorbeam despre altceva...

SILVIA: Hai să te pup! *(Îl pupă.)* Ești foarte dulce! Merg să-mi iau o susană. *(Pleacă la Ioana și Petru.)*

MARCU: Ce zici de fată?

ION: Vai de capul ei! *(Bea.)*

SILVIA: Îmi place că e romantic și prost ca o oaie...

PETRU: Prost, prost, dar știe să se bată. S-a bătut cu trei milițieni odată, la 1 Mai...

SILVIA: Petre, vrei să-mi aduci o susană? *(Petru se îndepărtează.)* Ioana, pe ăsta l-am mai cunoscut acum vreo cinci zile, într-o noapte... L-am recunoscut tîrziu, după voce... În noaptea aia veneam de la... Vasilica...

IOANA: Da, da, de la Vasilica...

SILVIA: Zău, chiar la Vasilica fusesem, la televizor... Și mai întîrziasem nițel... Și pe stradă mă acostează un cetățean cam matolit... Ăsta adică... M-a condus pînă acasă și mi-a vorbit, nici nu mai știu ce, că nu eram atentă... Destul c-am rîs tot timpul... Și la despărțire a vrut să mă sărute... El a zis că pe frunte... Eu nu m-am lăsat și el mi-a zis: „Du-te și te culcă, ești prea copilă". Și eu am plecat și nu știam cum să rîd mai tare de prostia lui... El mă considera pe mine copilă! Asta-i culmea! Și mă mîngîia pe păr, tot timpul m-a mîngîiat, de-am murit de rîs... „Ești prea copilă"! Și eu i-aș putea da lecții cinci ani despre amor. La universitate! Ioana dragă, pînă azi n-am crezut că un bărbat poate fi mai naiv, și mai prost ca o femeie! Asta e! Și cred că s-a și îndrăgostit de mine! Din care se vede că amorul nu e numai orb, e și surd. Că e surd, zău! Mă duc să-l duc acasă la mine, să nu-l pierd. La revedere! *(Se apropie de Ion și de Marcu.)*

IOANA *(către Petru)*: Te-a trimis după susane...

PETRU: Da? Și?...

IOANA: Și n-ai băgat de seamă? S-a dus la Ion... Nici pe ea n-o pot suferi dar nici de dragul lui nu mor...

Se potrivesc... Sînt amîndoi curați și luminați, și nevinovați, ca niște îngeri...

TABLOUL II

Acasă la Silvia. După puțin timp. Scena e goală. Două paturi, puse cap la cap. Între ele se află cîteva linii verticale ce sugerează peretele. Un pat, nu contează care, e acoperit c-o pătură mai modestă, semn că se află în bucătărie. Silvia a intrat urmată de Ion. A aprins lumina.

SILVIA: Aici te afli acasă la mine. Aici e raiul meu.
ION: Raiul tău personal?
SILVIA: Da. Îți place?
ION: E drăguț. *(O prinde de umăr.)* Vreau să te privesc și pe tine.
SILVIA: Nu pune mîna pe mine, sînt operată la sîn... Nu, nu te speria, nu mă doare, m-am operat mai demult. Dar am un sîn de nylon. Dreptul. Dar nu se vede, așa-i? Nici n-ai crede de ce minuni e în stare nylonul... E foarte rezistent... Nu știu cum să fac să-mi fac rost de-un suflet de material plastic... Se spală bine plasticul, și nu intră la apă... Și zici că vrei să te însori?
ION: Sigur. Vreau să perpetuez specia.
SILVIA: Sper să n-o perpetuăm împreună! Eu dacă mă mărit, mă mărit doar ca să am un bărbat să-mi taie lemne la iarnă. Știi să tai lemne?
ION: Știu.
SILVIA: Sper c-o să fii un soț ideal. Trebuie să te anunț de la început că eu am o mare experiență de viață și știu cînd un bărbat nu mă mai iubește...
ION: Cînd?
SILVIA: Cînd îmi vorbește de amor. Așa că te rog să nu-mi vorbești de amor. Să tai lemne și să faci focul și eu o să fiu sigură că mă iubești. Am obosit... *(Se așează pe pat.)* Stai jos... *(Ion se așează pe un scaun, la masă.)* Ca să-mi fac raiul care-l vezi, am muncit mult... Acuma mi-am achitat toate ratele, și la televizor, așa că te afli exact ca în rai: nu mai ai de plătit

nici o rată. Deși știu că ți-ar fi făcut plăcere să plătești rate.
ION: Nu, cred că nu. Eu nu cumpăr nimic pe rate.
SILVIA: De ce?
ION: Fiindcă nu cumpăr niciodată nimic. Nimic ce ar putea fi cumpărat în rate.
SILVIA: Asta-nseamnă că nu prea ești bogat, și n-ai nici măcar motocicletă.
ION: N-am. Tot ce am, e ce se vede pe mine.
SILVIA: Mare lucru nu prea se vede. Dar dacă ai suflet curat... Dar de iubit ai mai iubit vreo fată pîn-acum?
ION: Două.
SILVIA: Și cum ai ieșit cu ele, la plimbare, dacă n-ai avut motocicletă?
ION: Am fost cu ele numai la cinematograf.
SILVIA: Eu la cinema nu mă duc decît cînd plouă. Ultima dată am fost acum doi ani, la Brașov... Acolo am fost repartizată prima dată, la un spital... Sînt soră medicală, ori nu știai?
ION: Nu știam.
SILVIA: Mai aveam o lună de vacanță... Brașovul mi-a plăcut, am fost la Poiana, la Bran, la serele de la Codlea... Nu cu autobuzul. Mi-am găsit un prieten la Brașov... Dimineața mă plimba cu mașina... Nu el, șoferul lui, că el avea treabă la birou. După masa eram cu el, cu șeful... Așa-i ziceam și eu: Șefule... El spunea acasă că are ședință, ori o consfătuire, și venea cu mine pînă la zece seara. Atunci se ducea la nevastă.
ION: Obosit de consfătuire.
SILVIA: Da. Și rămîneam liberă. Așa că de la nouă mi-am găsit alt prieten. Unul venit în deplasare. Mergeam la restaurant, și în altă parte, pînă noaptea tîrziu... Am fost și pe la Sinaia, într-o noapte, dar n-am văzut nimic, era ceață.
ION: Și dimineața, iar te-ntîlneai cu Șeful.
SILVIA: Exact. Lucra la Vinalcool și era punctual. Fiindcă nu bea niciodată seara. Acasă. Să nu zică nevastă-sa că-i bețiv. Dar a început de la o vreme Șeful să fie gelos pe șofer. Și-avea și de ce. Șoferul era bărbat, el era cu funcție mare și cu mașină.

ION: Ce marcă avea?
SILVIA: Moskvici.
ION: Atunci nu era prea mare șef.
SILVIA: Tu n-ai de unde să știi, tu nu te-ai prea plimbat cu mașini mici...
ION: Eu, cu duba... Dar nu putea să fie un șef mare.
SILVIA: Totuși, era șef.
ION: Află că nu mă dai gata cu un babalîc cu mașină.
SILVIA: Nu era babalîc. Și șoferul era splendid. Și de la o vreme Șeful nu-mi mai dădea voie să stau în față, lîngă șofer, cînd mă plimbam dimineața...
ION *(stînd cu picioarele pe masă)*: Te lauzi și tu ca s-arăți că ți-a dat cineva importanță... Vrei să-ți faci o autobiografie cît mai bogată, să mă impresionezi... Cît ai valorat... Ce merite ai avut, și ce succese, în meseria ta de tîrfă! Ei bine, sînt de acord, ai avut succese mari! Acum ești mulțumită? Ei, și?
SILVIA: Cum: ei, și?
ION: Ei, și ce dac-ai avut? Tot mă însor cu tine.
SILVIA: Nu mai sta cu picioarele pe masă ca americanii!
ION *(calm)*: Să știi că e recomandabil să stai așa, se odihnesc picioarele. Nu faci varice. Americanii or fi consultat și ei ceva medici, or fi știind ei de ce stau așa cu picioarele, n-or fi chiar atît de proști cum îi credem noi.
SILVIA *(deschide televizorul)*: Poate e un program spiritual astă-seară, că de spiritele tale m-am săturat...
ION: Tot mă însor cu tine.
SILVIA: Și de ce, mă rog?
ION: Fiindcă ai început să te lauzi, deci — să mă minți.
SILVIA: De ce să te mint?
ION: Ca să-ți bați joc de mine și să mă dai afară... Crezi că n-am băgat de seamă că tot timpul ți-ai bătut joc de mine?...
SILVIA: Și făceai pe surdul...
ION: Sînt cam surd, dar nu sînt tîmpit...
SILVIA: Ți-a spus Marcu că te-am făcut tîmpit?
ION: Nu, dar era clar... Dar nu ești chiar atît de... de năzdrăvană, cum arăți... Ai început să te lauzi, să minți... Dar o tîrfă nu spune ce-a fost, cine e... Ea spune cît e de frumoasă, cît de mult iubește cravata celui cu care se află...

SILVIA: Dar tu nici cravată n-ai.
ION: Puteai să spui că-ți place cămașa mea, sau nasul meu...
SILVIA *(toarnă băutura în două pahărele. Ciocnește, scurt, și bea din paharul ei, înainte ca el chiar să pună mîna pe paharul lui)*: Na, bea, nas frumos. *(A băut.)* Sînt fata unei surdomute. M-a făcut cu un bărbat, desigur, dar nici ea nu știe cu cine. *(Ion s-a ridicat în picioare de la masă și stă cu paharul în mînă.)* Sau nu știe să spună... Fiind mută. *(Ion a băut, și a pus paharul pe masă.)* Sau se teme să spună... Mama a stat toată viața la o soră a ei, ca o servitoare... Face totul și nu primește nimic... „Ce-i trebuie ei? zice mătușe-mea. Ea e mută. Ei nu-i trebuie nimic. Și și-așa ne-a făcut de rîs"... Și pe sora ei, o ține mai rău ca pe o slugă. Eu am făcut școala în sat, pe urmă am venit la oraș, servitoare. Cînd mergeam acasă, mă înjurau toți, pe tăcute, și n-aveau ochi să mă vadă. Să nu-i încurc. Mama nu știa nimic. Ea n-auzea, ea nu vorbea. Ea nu știa decît să plîngă. Și eu am jurat că n-o să plîng niciodată. Orice-ar fi. Ea a plîns destul. Și n-am plîns niciodată pînă acum. Ori nici asta nu crezi?
ION: Ba da, cred că n-ai plîns.
SILVIA: Dar de mama nu crezi, da? Uite! *(Scoate dintr-un dulap.)* Și-a cumpărat haine de mireasă... Tata n-a venit să meargă cu ea prin sat, la cununie, să nu se facă de rîs... Ea n-a fost niciodată mireasă, și mi-a dat hainele ei de mireasă mie, uite-le! Coronița, rochia, savonul... Dar toate astea n-au nici un haz... Le țin doar pentru ea, să nu mă-ntrebe vreodată de ele, altfel le-aș vinde... Mama e atît de naivă... *(Le pune iarăși în dulap.)* Ei, ce-ai rămas așa? Mai bea o gură, și să nu cumva să-mi faci acum o declarație de dragoste, că te dau pe ușă afară! Să nu-mi faci pe cavalerul, pe eroul.
ION: De-aș fi cavaler poate nu te-aș asculta... Dar la moartea mea pămîntul nu va fi îndoliat, nu sînt un erou... *(Bea.)* Și stinge televizorul ăla, nu-l auzi pe individ cum vorbește de parc-ar avea gîlci? *(Silvia stinge televizorul.)* Dar cum de-ai făcut școala mai departe?

SILVIA: Atunci a apărut tata... După ce-am stat vreo doi ani pe la oraș. M-a înscris la școală, mi-a plătit internatul, mi-a dat bani pentru haine...

ION: Și cine era?

SILVIA: Nu știu. Eu nu l-am văzut. Un unchi a primit banii și o scrisoare... Și vremea trecea..

ION: Și-atunci te-ai îndrăgostit!

SILVIA: De cine?!

ION: De un ins. Nu iubisei pe nimeni cît fusesei mică, în afara mamei, nici un neam, pe nimeni, toată dragostea se strînsese în tine și zăcea, cînd a apărut el, Făt-Frumos...

SILVIA: Ți-a povestit cineva ceva?

ION: Nu. Dar așa se-ntîmplă, vine o zi cînd...

SILVIA *(mai toarnă în pahare)*: Noroc! Vrei să deschid radioul...

ION: Deschide-l, numai să n-aud pe nimeni vorbind. Caută pe unii care cîntă.

SILVIA: Vrei muzică grea? Sau modernă? *(El aprobă.)* Chiar îți place muzica modernă?

ION: Foarte mult. E foarte frumoasă. Nici nu mai trebuie să ai ureche muzicală ca s-o-nțelegi.

SILVIA *(a găsit o muzică lejeră)*: Mie-mi place muzica ușoară... Am chiar și ceva voce... M-am înscris atunci la școala populară de artă, aveam șaisprezece ani... El mă acompania la pian...

ION: Făt-Frumos?

SILVIA: Da, Făt-Frumos cînta la pian... *(În fundul scenei a apărut un ins îmbrăcat ca un balerin, în negru. Cîntă la pian, Silvia, fără să-și schimbe ținuta, deci cu vîrsta de acum, intră în amintirile ei. Vocalize.)* El îmi dădea sfaturi. îmi cumpăra înghețată. *(Tipul îi întinde o înghețată.)* Mă plimba cu motocicleta *(Se aude motorul unei motociclete)*, îmi vorbea despre teatrul lui Shakespeare, — era mult mai matur ca mine, despre muzica lui Beethoven, despre meciurile de fotbal din divizia A... Și așa a trecut toamna, iarna și a venit iarăși vara... De-abia așteptam zilele cînd mă acompania la pian... *(Vocalize.)* Și într-o zi ne-am plimbat cu motocicleta în afara orașului, departe... Era soare, era cald. *(Se aude motocicleta*

mergînd.) Și într-o pădure de fagi el a oprit motocicleta și a zis: „S-a prea încălzit motorul, trebuie să se mai odihnească". *(Motorul s-a oprit.)* Și mie mi-e cald, am zis, și-aș vrea să mă pieptăn și să mă spăl puțin pe față... *(A apărut iarăși tipul în costum de balerin.)* E un izvor aproape, a zis el. Și-am plecat spre izvor. *(Fac cîțiva pași împreună.)* Eu m-am spălat pe față, m-am pieptănat *(se piaptănă)*, stînd jos pe iarbă. *(Se așează împreună.)* El mi-a dat o floare și m-a privit lung în ochi. De ce te uiți așa la mine? l-am întrebat. Mă gîndesc, a răspuns el, să te mai cresc, ori te-am crescut destul? Nu mă mai crește, am zis eu...

ION: Ce tîmpenie, parc-ai fi fost o gîscă pe care o îndopi pentru sfintele sărbători...

SILVIA *(vine lîngă el)*: Nu vorbi așa, îl iubeam... *(Se apropie iarăși de insul în negru.)* Atunci, sărută-mă, a zis el. Și eu l-am sărutat. *(Îl sărută.)*

ION: Da, *(bînd)* și pe urmă a urmat marea dragoste, flori, iarbă, întîlniri, biletele pe care le sărutai, toată ciulamaua numită amor. Ciulama! Mi-e lehamite!

SILVIA: Îl iubeam! *(Insul în negru a dispărut. Silvia bea și ea.)*

ION: Cine e escrocul?

SILVIA: De ce, escroc?

ION: Fiindcă e clar ca lumina zilei că te-a escrocat. Tu-l iubeai ca o... pisică proastă și el îți escroca iubirea, e clar, nu? *(Se aude soneria. Silvia deschide. Intră Marcu.)* Vorbeam de lup, și Făt-Frumos era la ușă. Ce vînt te aduce Măria Ta?

MARCU: Am uitat să vă invit la noi... Azi împlinesc niște ani, nu spun cîți...

ION: Minți, nu-mplinești nici o vîrstă, nu poți împlini nici o vîrstă... Ne minți ca să ne chemi la tine și să uităm, să ne împrietenim...

MARCU: Împlinesc și niște ani, zău, de cînd sînt maistru și ocup locul ce-l ocup.

ION: Ești un om deștept, și te felicit pentru anii ce zici că-i împlinești... Și pentru postul pe care-l ocupi. Îl meriți. Ești om deștept și l-ai fi putut ocupa și intrînd pe ușa din față, dar l-ai ocupat intrînd pe

ușa din dos. Drept pentru care, cu toată deșteptăciunea ce-o ai, în fața mea continui să rămîi o balegă.

MARCU *(arătînd paharele)*: Văd că... sînteți avansați... Cu atît mai bine, n-o să mai beți alcool la mine, o să mîncați numai...

ION *(Silviei)*: Ți-am spus că e deștept? Eu îl scuip în față și el se face că nu mă vede... Ca să ne împăcăm... Ori ca să aibă răgaz să-mi dea un picior în fund... Are un cap de primus! Adică de lampă... Uite la el cum rîde...

MARCU: Vrei să plîng? Tu mă lauzi și eu vrei să plîng?

ION: Maistrul Făt-Frumos are un cap mare ca de dovleac... Și dovlecii ăștia au fost duși de valuri, apa a crescut, și ei, ca niște dovleci ce sînt, s-au înălțat o dată cu apa... Și iată astăzi la avansare... Cîți ani împlinește dovleacul dumitale, Făt-Frumos? *(Marcu rîde, turnînd în pahare.)* Și plutind pe ea, apa li s-a urcat la cap — cum se urcă și țuica. *(Bea, dînd noroc cu ei.)* Și li s-a mărit dovleacul. *(Silviei, arătîndu-l pe Marcu.)* El crede că s-a făcut mai deștept. Dar are hidrocefalie. Trepanați puțin țeasta acestui ins *(îl lovește ușor cu paharul în cap)* și-o să vedeți cum curge apă din ea, apă chioară. Dar vezi că și el își ciocănește singur țeasta, crezînd că e timpul să facă minuni, și dă pe piață apă clocită. Din dovleacul lui Făt-Frumos nu ies minuni, nici măcar capodopere. Dovleacul se dezumflă singur și dedesubtul lui, al acestui cap *(îl bate cu paharul)* cît o minge de cîrpă, bună de jucat fotbal, rămîne o balegă. Adică dînsul.

MARCU: Ei, hai acuma, că sîntem așteptați!

ION: Pe mine nu m-așteaptă nimeni. Pardon. Mă așteaptă o fată. Imposibil să nu mă aștepte! Mă așteaptă la fereastră, citind povești, gata de nuntă. Numai că i-am pierdut adresa, și ea pe-a mea... Ne-am pierdut adresele, urmele... Dar o voi găsi! Ea e fericirea mea, dragostea mea de la miazăzi, de la miazănoapte, de la răsărit și de la apus...

MARCU: Din cer și de pe pămînt.

ION *(cîntînd)*: Nu rîde, că te dau uitării, și nici nu plînge, că te las...

MARCU: Hai să plecăm... Silvia, spune-i să mergem...

SILVIA: N-auzi că are o fată?

MARCU: Are-o minciună pe care-o vinde... Ce fată? De ce să fii geloasă, n-ai pe cine... Pe minciunile lui, pe vise, pe trăznăile lui? Iluzii, Silvia dragă...

ION: Nu sînt iluzii... Există undeva...

MARCU: Sigur, în rai, acolo e fericirea... Cînd o să mergi mata nițel în rai, o vei găsi... Dar pînă atunci, ne așteaptă un purcel fript!

ION *(Silviei)*: Ăsta ori e prea deștept, ori e nebun! Ăsta e omul care m-a omorît odată, și-acuma uită-te la el că mă pupă în bot... Hai, pupă-mă, să te vadă și Silvia că mă pupi...

MARCU *(îl sărută pe obraz)*: Eu n-am nimic cu tine, prostule...

ION: Dar am eu cu tine, deșteptule... L-ai văzut, m-a pupat... Ptiu! Ce scîrbă mă apucă... Mi-e lehamite!

SILVIA: Bea un pahar, că-ți trece...

ION *(bea)*: Am mai băut o sută, dar nu-mi trece.

MARCU: Să nu te-mbeți!

ION: În viața mea nu m-am îmbătat niciodată. Ori m-ai văzut vreodată beat?

MARCU: Nu te-am văzut...

ION *(Silviei)*: Vezi, nici Făt-Frumos, care e cel mai ticălos personaj, nu m-a văzut beat... Dar m-a văzut treaz și m-a omorît nițel... Poate ca să mă încurajeze să beau... Noroc. *(Bea.)* Dumnealui are două fețe, una spune și alta face, are două meserii în cap...

SILVIA: Și eu am două meserii, una la spital, și alta cînd dorm...

ION: Tu ești un înger, Silvia... Vino să te pup pe frunte...

SILVIA: Sînt un înger cu gheare, lasă, nu mă mai pupa... Du-te la fecioara care te așteaptă...

ION: A, dar pe tine n-am de ce să fiu supărat...

MARCU: Toată lumea ne așteaptă, oameni buni... Ioane...

ION: Pupă-mă. *(Marcu îl sărută.)* Vezi, așa fac bețivii: se pupă. Dar el e treaz, și tot mă pupă, ca să-mi facă plăcere... Acuma mă pupă, după ce m-a furat... Și cît țineam la tine, Făt-Frumos! Cît te invidiam, cît voiam să fiu ca tine, priceput și harnic. Silvia, omul ăsta m-a furat! Mi-a furat tot ce-aveam eu mai bun, încrederea mea în el, totul...

MARCU: Ai un dar de-a minți, grozav...
ION: Ascultă, Silvia... Așa cum mă vezi, nu prea deștept, am făcut și eu o invenție... Nu cine știe ce... Era un fierăstrău obișnuit în secție... Și eu i-am pus altă pînză, altă pînză de fierăstrău, ascuțită special... O pînză de la un fierăstrău uzat am ascuțit-o sub anumite unghiuri... Asta-i tot... O femeie croia și tăia cu foarfeca patruzeci de bucăți de stofă, în opt ore... Stofă pentru tapițarea scaunelor... Ei, cu mașina taie trei sute... Asta-i tot!
SILVIA: Și el ți-a furat invenția asta!
ION: Nu, el mi-a furat onoarea ei. Am fost invitat la Combinatul de lemn de la Tîrgu-Jiu s-o văd cum o pusesem și ei în practică și să-i mai fac ceva rectificări dacă era cazul... Dar în locul meu s-a dus el. Asta care mă pupă acuma! Făt-Frumos din pădurea de fagi!
MARCU: Inginerul șef, și ceilalți, au zis să merg eu, nu eu am vrut...
ION: N-ai vrut, dar te-ai dus.
MARCU: El spărsese tocmai atunci geamurile unui autobuz, cu cinci sticle de bere, și era în cercetări pentru huliganism.
ION: Și nu puteați trimite la Preajba un huligan.
MARCU: Așa a zis...
ION: Bine! Dar nu trebuia voi să trimiteți, fiindcă eu fusesem invitat pe banii lor! Nu pe ai lui... Dar te-ai dus. Află că din ziua aia n-am mai putut să te văd în ochi. Mă uit la tine, și-acuma, ca la o balegă. Și din ziua aceea, Silvia, nici n-am mai avut chef să muncesc, parcă-mi tăiase fierăstrăul mîinile și beregata... Dacă el mă fură în plină zi de un drept al meu, care e un fleac, da, un fleac, ce poate să facă el cînd n-ar fi vorba de un fleac? Perspectiva asta m-a distrus, parcă s-a prăbușit tot combinatul pe mine...
MARCU: Dar nimeni n-a avut cu tine nimic, dacă nu era povestea cu autobuzul, mergeai... Așteptam să se termine cercetările, ți-a spus și Cristescu...
ION: Din moment ce Cristescu, și alții, mi-au spus că n-are nimeni nimic cu mine, în povestea cu Preajba,

înseamnă că a fost ceva putred la mijloc, altfel nu văd de ce m-ar fi chemat să-mi explice așa și pe dincolo și să mă roage să nu mă supăr... Vasăzică și-au dat ei seama că m-au jignit și acum considerau că pot să mă îmbuneze spunînd că nu e nimic grav... Ba mai mult, mi-au zis: nu s-a întîmplat nimic cu dumneata, din punctul nostru de vedere, ca să ne faci să renunțăm la plecarea ta la Preajba... Ce să se-ntîmple? le-am zis. Eu mă simt nevinovat, așa că de ce trebuie să-mi explicați că n-aveți nimic contra mea, fiindcă n-ați avea ce?... Sînt curios, tu ce le-ai spus celor de la Preajba, că sînt răcit? De-aia n-am putut să merg, nu? Ori le-ai spus că eram la Hollywood, să joc într-un film cu Sophia Loren?
MARCU: Ți-aș fi spus ce le-am spus, dar cînd m-am înapoiat nu mai erai în combinat...
ION *(Silviei)*: Luasem două luni de concediu la stuf... A, îți amintești, Silvia, că nu mi-am adus aminte la bîlci unde-am mai auzit eu cuvîntul apă? La stuf, acolo. E apă destulă. *(Lui Marcu.)* Cred c-o să rămînă și pentru tine destulă... Cristescu a văzut că ești deștept, și ești șef, și fiindcă știa că se apropie alegerile de sindicat și de partid, ca să se pună bine cu tine, și să te îmbuneze, că tot te-ai plîns, pe șoptite, că n-ai fost trimis la nici un schimb de experiență, te-a trimis în locul meu... Să ai și un mic concediu... Că el e un maistru de paie, și tu, ajungînd și mai mare... A încercat Cristescu să te cumpere și a reușit, te-ai prins și el s-a pus la adăpost... Te-a cumpărat cu dreptul meu, cu biletul meu de tren... Și el, Silvia, acuma mă pupă...
MARCU: Dar eu am refuzat categoric să merg!
ION *(Silviei, ca și cum Marcu n-ar fi de față)*: A refuzat la început, c-o jumătate de gură, ca s-arate că se jenează de mine... Și ca să-i facă și pe ei să-l roage, deci să-și dea ei seama ce mare e el, și ei l-au ru-gat, și a plecat ca un erou în locul meu... Sacrificatul... *(Lui Marcu.)* Ca și cum ai fost singurul om capabil să se ducă la Preajba și să ne reprezinte. Și față de mine ai jucat rolul victimei, al celui pus între ciocan și nicovală, ca eu să cred că nu tu ai vrut să mergi,

că ai fost forțat. *(Silviei.)* A primit sarcină, mi-a spus, și pe urmă a început și el să creadă că într-adevăr era o sarcină și n-o putea refuza... Dar dacă el primea sarcină să dea cu mine de pămînt? Dădea, chit că știa că nu sînt vinovat. Adică el s-a ascuns în spatele acestei sarcini. Și m-a uimit seninătatea lui și perspectiva... Dacă mi-o făcea altul, nu mă supăram... Dar el era prieten cu mine și zicea că mă apreciază... Palavre...

MARCU: Te apreciam... Nu ți-am dat chiar atunci premiu pentru invenție?

ION: O! Ca să-mi astupați gura!

SILVIA: Măcar ți-au astupat-o c-o sumă mare?

ION: A fost un premiu foarte gras...

MARCU: Îl meritai, nu era de astupatul gurii... Și dac-ar fi fost așa, nu l-ai fi primit... Știi și tu că l-ai luat pe merit, și l-ai primit.

ION: Cel mai penibil lucru e atunci cînd ți se dă un premiu — o onoare — și nu te poți bucura de el fiindcă ți-a fost dat cu pile... Deși îl meritai din plin... Premiul acela a fost o jignire, încă una... Mai ales cînd am aflat că altora li s-a dat la modul negustoresc, nu după valoare, cu aranjări... Și eu am intrat în aceeași oală cu ei... Mi s-a dat ca să nu mă supăr... Nu că aș fi meritat să-l primesc atunci! Lui Cristescu i-ați dat tot atunci premiu... Poate pentru că mai avea de plătit un cauciuc la mașină. Și că s-a plîns că el împlinește patruzeci de ani și n-a luat niciodată, deși a avut contribuții...

SILVIA: Am să fac focul, e tîrziu... *(Aprinde focul.)*

ION: El te-a trimis la Preajba, nu? Parc-așa mi-amintesc. Lui Meșniță i-ați dat un premiu mai mic, e drept, poate pentru că e clientul cel mai bun al bufetului de lîngă combinat... Mi-ai pus o pilă să iau atunc premiu, ca să văd că la Preajba pleci fără voia ta... Dar ce, erai colet, să te pună la coletăria rapidă și să te trimită la Preajba?

MARCU: Dezgropi niște morți care-au putrezit de mult... Și nici măcar n-ai dreptate...

ION: De ce nu eram eu bun să merg?... Aveam holeră?

MARCU: S-a stabilit că acolo era nevoie de un om care să cunoască toate problemele prelucrării lemnului...

ION: Eu nu puteam face față? Eu eram întîrziat mintal? Atunci parcă mi s-a mai spus că acolo era nevoie și de un cap politic!

MARCU: Era...

ION: Vasăzică ați hotărît că eu nu sînt bun de nimic, numai tu. Ți-ai dat și importanță politică!

MARCU: Degeaba faci pe ariciul, mă jignești degeaba.

ION *(Silviei)*: Mă fură de dreptul meu și pe urmă tot el e indignat că eu sînt supărat pe el... Ca și cum ar fi trebuit să fiu bucuros... Și-acuma să te pup. Dacă erai atît de capabil, să te fi trimis Cristescu pe banii lui, nu pe ai mei...

MARCU: Și-acuma te comporți tot ca un huligan... Eu vorbesc frumos cu tine, vreau să te-ajut, și te-am ajutat cînd ai venit din pușcărie, te-am luat în schimbul meu, și tu faci pe ariciul... Și atunci te-ai purtat tot ca un huligan, nu numai spărgînd geamurile autobuzului... Strigai, înjurai, erai și atunci, nemulțumit de premiu... Și ți-am spus și-atunci, ce-o să-ți repet și-acuma, să audă și Silvia: ți-o luasei în cap, înfumurat de faptul că munceai bine, și de inovație. Dar nu era cine știe ce mare inovație, și tu recunoști acuma... Și întîlnirea de la Preajba depășea o simplă invitație, era o întîlnire legată de producție și de inovații și la care fusese invitat și cineva de la noi, și în paranteză fuseseși trecut tu, fiindcă pe tine te știau pe nume, dintr-un reportaj apărut în ziarul „Scînteia tineretului". Dar nu se spunea precis să mergi tu... Și tu te-ai făcut foc și pară și eu ți-am spus și în ședință că atitudinea ta e departe de a unui tînăr comunist...

ION: E drept, așa mi-ai spus.

MARCU: Dar tot atunci am arătat că tu ai merite mari și ești un băiat de viitor, harnic...

ION: E-adevărat, m-ai înălțat atunci, mi-ai spus că de la un tînăr comunist, m-ai lăudat, e drept... Dar m-ai lăudat la început doar ca să mă poți înjura în continuare... M-ai ridicat pe piedestal, ca să poți să-mi retezi mai bine capul și să dai cu mine de pămînt...

Și să simt cînd cad pe pămînt... Înainte nu mi-ai zis niciodată tînăr comunist... Acuma cînd ai dat jos cu mine, m-ai lăudat întîi ca să arăți cît de mult te-am dezamăgit, cît de mult am greșit, cît de mult am călcat în picioare demnitatea de tînăr comunist... Și dacă nu vorbeai așa în ședință, poate scăpam de pușcărie, că mă împăcasem cu șoferul autobuzului și-i și plătisem geamurile... Trecea ca accident, nu ca huliganism... Dar așa s-a auzit că și șeful meu, și alții condamnă purtarea mea, și mi s-au mai găsit și alte bube, și-am intrat la pîrnaie...

MARCU: N-am știut că vorbele mele au contat... Cred că faptele tale au tras în cîntar... Dar de ce-mi cer tu acuma să fi mințit? Te-ai fi îndreptat tu dacă eu mințeam, ori tăceam?

ION: Trebuia să fii mai înțelept, poate, nu să taci... Sau nu știu ce trebuia... Dar nu mă mai învinui pe mine cînd e clar că ești cu musca pe căciulă!

MARCU: Nu sînt cu nici o muscă.

ION: Nu?! Mincinos bătrîn, dar cu Silvia cum a fost?

MARCU: Tu n-ai dreptul să te amesteci în povestea cu Silvia!

ION: De ce n-am? Dar dacă vreau să mă-nsor cu ea?

MARCU: Oricum! N-ai nici un drept!

ION: Dar ți-ai bătut joc de ea!

MARCU: Silvia, eu plec. Crede că e un arici care poate intra oriunde și poate mînca orice, că nu moare... Dar de atîta venin cît are în el, poate muri...

ION: Aricii nu mor de venin, pot să mănînce oricîte vipere, nu le pasă... Dar tu ești o balegă, n-o să te mănînce nimeni... Sau cel mult o viperă bășinoasă... Pleci, zici? Dar ce-ai căutat în pădurea de fagi?

MARCU: Ce pădure de fagi?

ION: Curios om ești, niciodată n-ai memorie. În pădurea de fagi, cu motocicleta, cu Silvia... Făt-Frumos niciodată n-are amintiri? Cînd ți-ai bătut joc de ea, escrocule...

MARCU: Silvia, ăsta e nebun! Ferește-ne doamne de nebuni! *(Își face cruce și iese. Silvia plînge.)*

ION: Ce faci, plîngi? Nu plînge, Silvia...

SILVIA: O, doamne... *(Plînge cu hohote.)*

ION: Nu dau doi lei pe lacrimile tale! Doi lei! Ce, te simți insultată? Ce ai? Of! Termină! Voi femeile lăcrimați și cînd tocați ceapă... Cum vă irită ceva, superficial, gata un șiroi de lacrimi cărora le ziceți suferință! Pe cel ce-l doare adînc, nu varsă lacrimi de crocodil, nu lăcrimează inima. Ea urlă, dar n-are nimic cu glandele lacrimale! Durerea adîncă e surdă, e mută, n-are... Termină, Silvia! Voi cînd n-aveți pantofi noi, lăcrimați, cînd bate vîntul, lăcrimați, cînd tăiați ceapă...

SILVIA: Ioane, în pădurea de fagi n-a fost Marcu...

ION: N-a fost el?!

SILVIA: Nu.

ION: Atunci de ce plîngi?

SILVIA: Fiindcă tu mă iubești, Ioane...

ION: Eu?! Asta ar fi culmea! Eu pe tine te iubesc? Mor de rîs. Ha, ha, ha. *(Rîde forțat.)*

SILVIA: Mă iubești... Ai crezut că Marcu a fost... De-aceea te-ai certat cu el, de-aceea i-ai amintit tot ce-a fost între voi... *(Își șterge lacrimile, brusc trează, redevenind stăpînă pe ea.)* Dar să nu mă iubești, eu te-aș fi luat doar pentru o bucată de vreme, să am și eu un bărbat, să nu se mai spună că n-am avut niciodată bărbat... Nu țin la tine, nu te agăța de sufletul meu, sînt rea, nu te pot iubi, te-aș fi luat doar ca să-mi tai lemne la iarnă... Du-te dincolo, la culcare, e tîrziu. *(Ion trece în bucătărie și începe să se dezbrace. Se dezbracă și Silvia.)* O să dormi noaptea asta acolo, mîine o să pleci... Nu ne potrivim, n-o să împărțim niciodată același pat, nici în glumă, nici de plictiseală... Mîine dimineață poți să pleci fără să mă trezești, și cînd m-oi trezi să cred că totul a fost un vis. *(S-au culcat fiecare în patul destinat.)* Poate pleci și din orășelul nostru...

ION: O să dorm pînă tîrziu, n-o să plec devreme, ca un vis... Și din orășel nu plec pînă nu dau de pămînt cu Marcu Făt-Frumos...

SILVIA: Dar nu e el...

ION: Silvia! *(Sare din pat.)*

SILVIA: Ce-i?

ION *(vine în camera ei)*: Silvia, tu ai plîns! *(Toarnă în pahare, îi întinde unul, ciocnește.)* Să bem pentru plînsul tău! Ura! *(Bea.)* Îți dai seama? Tu n-ai plîns niciodată pînă azi, îți dai seama ce zi fericită e azi?

SILVIA: Marcu avea dreptate: ești țicnit!

ION: Nu, Silvia... Azi ai învățat să plîngi, azi ai început să fii om pe d-a-ntregul... Cine nu plînge, se împietrește, Silvia... *(Își mai toarnă, bea.)* E bine să mai și plîngi, nu e nimic rău în asta... *(Îi zburlește părul.)* E omenește... ești un om întreg, ca mine, ca alții...

SILVIA: Bine... Noapte bună, omule... Du-te... Mi-e somn, și cînd dorm vreau să fiu singură, și liberă... Cînd dorm nu-mi împart plapoma cu nimeni...

ION: Noapte bună...

SILVIA: Și ziua dormeza aceasta e bucata mea de libertate, pe care m-așez, fac ce vreau... I-am spus cuiva că dormeza e locul meu de odihnă, de vis... Și mi-a zis: ce poți visa în pat, dragă?

ION *(din patul lui)*: Un dobitoc!

SILVIA: Și mi-a mai zis: nu vrei să-mparți visele tale cu mine, dragă?

ION: Un dobitoc!

SILVIA: Ce faci, tremuri? Dacă ți-e frig, poți să vii aici, și să dormi la picioarele mele... Nu ca la o prințesă... Doar așa, ca să ne-acoperim și cu pătura ta...

ION: Nu...

SILVIA: Nu mă tem de tine, să știi.

ION: Știu.

SILVIA: Vino numai dacă simți că ai chef de vorbă, și ești prea singur, și ți-e frig... Noapte bună...

ION: Noapte bună... *(Se ridică în picioare și vine în prag și-o privește pe Silvia.)* Silvia...

SILVIA: Da...

ION *(e cu pătura în spinare)*: Silvia...

ACTUL II

ION *(pășind în camera Silviei)*: Silvia... mi-e frig... Și vreau să discut cu cineva, nu de alta... Nu pot dormi. *(Se așează pe marginea patului ei.)* Silvia, mi se pare că te cunosc de-o mie de ani... Dar nu mi-amintesc unde ne-am întîlnit prima dată...

SILVIA: După ce mă recunoști?

ION: După voce... Eu asta reținde la oameni, glasul, vorbele... Ele îmi spun mai mult, și pe ele mi le amintesc mereu... Nu cum e îmbrăcat un om, ce pantofi poartă, dacă e gras sau negricios, dacă e tuns cicero... Vocea și noaptea i-o recunoști unui om, n-ai observat? Și noaptea totul se pierde, toate detaliile fizice... Parcă omul moare — sau parcă e într-o negură, la mare distanță, numai vocea i-o recunoști, foarte clară... Aseară, la bîlci, ți-am recunoscut vocea... Altfel mi-aș fi bătut și eu joc de tine, și de Marcu... Dar tu nu ești așa cum te arăți între oameni... Îți bați joc de orice, ca ei să creadă într-adevăr ce cred despre tine, că ești o... Nu vrei să-i dezamăgești... Dar ești o mincinoasă, Silvia...

SILVIA: Eu? Te-nșeli amarnic!

ION: Eu? Uite un exemplu: n-ai nici un sîn de nylon!

SILVIA: De unde știi?

ION: Am văzut acuma...

SILVIA: Du-te și dormi, că pe urmă cine știe ce mai vezi... Poate vezi stele verzi...

ION: Și tu mă amenințiți cu bătaia?

SILVIA: Te-a mai amenințat cineva?

ION: Tata.

SILVIA: Întrebam... dacă vreo femeie.

ION: Femeile nu m-au bătut.

SILVIA: Atunci am să te bat eu. Dacă nu te astîmperi.
ION: Dar nici nu mă mișc.
SILVIA: Privești. Și vezi prea multe. Și ce nu trebuie.
ION: Așa zicea și tata. Dar el propriu-zis nu zicea, el mă bătea ca să înțeleg eu ce-ar fi vrut să spună.
SILVIA: Avea humor, eu n-am...
ION: Avea un humor teribil... În fiecare dimineață îmi spunea ce-a visat... Ioane, îmi zicea, astă noapte am visat că te îngropam cu lăutari în cimitir... Sau:
VOCEA TATĂLUI: Ioane, am visat că erai foarte frumos spălat și cu lumînarea pe piept...
ION: În fiecare dimineață îmi spunea că visase cum mă îngropa... Îți dai seama ce poftă de viață îmi făceau visele lui.
SILVIA: O fi fost nebun...
ION: Nu, mă iubea... Mă iubea atît de tare încît nu voia să mă vadă în fața ochilor, ca să nu-i stric iubirea... Așa a iubit-o și pe mama... La un an după ce m-a născut pe mine, mama s-a îmbolnăvit de tuberculoză... Se zice c-ar fi luat-o de la laptele unei vaci... Medici... Dar el s-a plictisit de boala ei, și-a trimis-o la părinții ei... Și s-a însurat... Mama era tînără, era frumoasă, avea optsprezece ani cînd a murit... Și eu am crescut... Tata cu noua lui nevastă l-au făcut pe frati-meu Nicolae... Eu eram cel mai tăcut copil din sat, îmi zicea bunică-mea, după mama, cînd mergeam pe la ea. Ce am? mă întreba. Eu stăteam cu capul în pămînt. Tata m-a dus la doctor, la oraș. Și doctorul a spus că nu aud prea bine. La șaisprezece ani am fugit de-acasă, cu haine de rugă pe mine, într-o duminică. După două luni m-a adus miliția acasă... Apoi am fugit din nou, și-am fost o vreme ajutor de magazioner la un gostat... Aici am avut lipsuri în magazie, și-am intrat la pușcărie... Și cînd m-am dus din nou acasă, poarta de la drum era deschisă... *(Se vede o poartă, Ion se apropie de ea).* Se legăna în țițîni, bătută de vînt, izbindu-se de popul porții... Era înaltă, mult deasupra pămîntului, să poată ciinii trece pe sub ea... M-am urcat cu un picior pe poartă *(se urcă)* la locul meu, și m-am legănat cu ea... *(Se leagănă.)* Cum mă legănam cînd eram

mic. Era singurul meu joc... Și pentru asta mă snopea în bătăi tata, că-i rup poarta... Mă legănam acum, cînd a apărut tata... *(Apare un ins îmbrăcat tot ca un balerin, în negru.)* Bună ziua tată, i-am spus, legănîndu-mă... El a zis:
VOCEA TATĂLUI: VenișI, Ioane? *(Se aude o voce, dar nu vorbește insul în negru. Acesta doar execută mișcările ce le are de îndeplinit).*
ION: Și s-a apropiat de mine... *(Insul în negru se apropie de el și începe să-l lovească.)* Și-a început să mă bată și să strige:
VOCEA TATĂLUI: Îmi strici poarta, Ioane? O scoți din balamale, Ioane? *(Se aude soneria.)*
SILVIA: Sună cineva... *(Poarta, insul în negru, dispar. Ion se apropie de Silvia).* Sper să nu fie miliția. Știi, n-avem încă acte...
ION: Ce acte?
SILVIA: Nu știi că o femeie nu poate vorbi cu un bărbat la ea acasă, dacă n-are acte la sfat? *(Soneria insistă.)* Treci în bucătărie... În caz de forță majoră, îi spunem că mîine mergem la sfat...
ION: Bine... *(Se îndreaptă spre bucătărie.)*
SILVIA: Dar numai în caz de forță majoră... *(Deschide.)* Tu ești, mortule?
PETRU: Eu. *(Intră. E cu chitara. Vrea s-o sărute, de bun venit.)*
SILVIA: Astîmpără-te!
PETRU: De ce? E cineva aici?
ION *(apare)*: Este...
PETRU: Ah, scuzați-mă... Ce făceați, discutați, nu?
SILVIA: Discutam.
PETRU: Scuzați-mă că v-am întrerupt discuția...
ION: Cîntă-ne ceva...
PETRU: Pe unde mă duc, tot cînt... Tot timpul cînt ca greierele... Dar și muncesc, nu ca în fabulă. *(Începe un cîntec la modă. Se oprește.)* De fapt am venit cu un țel... N-a fost Marcu pe-aici? L-am așteptat cu nevastă-sa, acasă la el, pîn-am obosit... A plecat după voi și nu s-a mai înapoiat...
ION: Nu l-am văzut...

PETRU: Voia să discute cu voi, mai ales cu tine... *(I s-a adresat lui Ion.)* Mîine e ședință în secția lui și se teme, mi se pare, c-o să te agăți de el... E pus în fața secției pentru furtul acela de la Alimentara... Vine și procuratura și miliția, e o ședință deschisă...

ION: Nu știam că e mîine... Dar cîntă-ne ceva...

SILVIA: Cîntă-ne, iepurașule. Tu și-așa pe unde te duci ești responsabil cu vraja...

PETRU: Mă iei peste picior?

SILVIA: Tu ai zis așa... Că ești binevenit în fiecare casă.

PETRU: E drept. Pe neveste le cuceresc cu muzica ușoară, iar la bărbați le povestesc meciuri de fotbal...

SILVIA: Bărbații te iubesc pentru că marci goluri, iar femeile pentru că le pui coarne bărbaților...

ION: Coarne, cu muzică...

PETRU: Sînt obligat, fiindcă n-am locuință, să dorm în fiecare noapte în altă casă... Viață grea. Sînt obosit...

ION: Silvia, fă-i o cafea, că-i obosit. *(Silvia trece în bucătărie.)*

PETRU: Bărbatul trebuie să fie ticălos. Altfel rîd femeile de el. Nu mai trăim într-un secol dulce... Totul cere ritm, ritm, pînă și muzica. *(Se acompaniază la chitară.)* Eu sînt un trubadur modern.

ION: Îți mai lipsește o mașină mică...

PETRU: Dar am motocicletă!

ION: Ai motocicletă?!

PETRU: Adică am de gînd să-mi cumpăr... Am mai avut una, tare demult, dar era o rablă și-am vîndut-o...

ION: Bine că n-ai motocicletă. Nu-mi plac oamenii cu motocicletă...

PETRU: Dar de ce? Sînt foarte simpatici.

ION: Nu-mi plac fiindcă mi-e milă de ei... Am impresia că-și caută singuri moartea, cu lumînarea... Sînt prea multe accidente...

PETRU: Accidente... Așa poate să-mi cadă acuma tavanul în cap... *(Cîntă la chitară.)* Ritm, ritm în gîndire, în acțiune... Ca la fotbal... Eu le apreciez foarte mult pe femei de aceea nu le consider romantice...

Iubire? Candoare, drăgălășenie? În secolul nostru atomic? Iubire? Rîd și curcile de tine, mascul, dacă umbli cu asemenea repertoriu... Fmeile m-ar crede idiot... Și-ar însemna să le subapreciez, dacă nu le-aș crede deștepte, capabile de viclenii, de tactici... Adică: complexe. Cum adică, o femeie care se mărită să se uite ea numai la frumusețea fizică și spirituală a bărbatului? Și să fie romantică, să nu se uite deloc la faptul dacă acesta rămîne în oraș sau nu, are apartament, relații, mașină? A, nu! Eu știu una și bună: fotbalul se joacă pe goluri!

ION: Astea le spui și femeilor?

PETRU: Sigur. Am doar o conștiință!

ION: Și nu te dau afară?

PETRU: Ba da, dacă e cineva străin de față. Dar mă primesc pe ușa din dos. Și dacă nu e nimeni de față, îmi dau dreptate! Înțelegi, le spun adevărul, cu obrăznicie, și obrăznicia mea le impresionează și mă consideră singurul om care le înțelege... Și mi se confesează și ele... Se confensează din tot sufletul... Dar fără să uite și celelalte...

ION: Ai o tactică nemaipomenită!

PETRU: Păi de ce crezi că joc fotbal? Ca să învăț tactică! Antrenorul ne ține numai în ședințe tactice.

ION: Repertoriul ăsta îl ai pentru toate femeile?

PETRU: A, nu! Ar fi o greșeală capitală! Acesta e un repertoriu pentru femeile măritate. Pentru fecioare am altul. Ți-l spun altă dată, dacă vrei. Ce vrei, domnule, eu am jucat la paisprezece echipe pînă acuma, și în A, și în B, și în C, am experiență de viață... Acum vin de la Ioana... Ioana, nevasta lui Marcu...

ION: Da, da, știu care Ioana...

PETRU: Oare chiar așa de mărginite să le consider eu pe femei, să vadă la un bărbat numai dragostea? i-am zis. Dragoste, dragoste, dar dacă altul pe lîngă dragoste oferă și o perspectivă materială bună? Căci sîntem materialiști, totuși, nu? i-am zis. Și i-am explicat de ce nu mă însor eu: că nu mă ia nimeni fiindcă n-am mașină. De fapt, îți spun ție, am bani de mult pentru mașină, dar de mi-o cumpăr, sigur

n-o să mai scap de însurătoare... Pe cînd așa, femeile văd în mine numai dragostea, nu și partea plicticoasă, dar sigură, căsnicia adică... Ioana m-a înțeles și cred c-o să mă înțeleagă total, dar acuma îi era teamă că se înapoiază Marcu prea devreme... I-am spus: Ioana, în secolul atomic n-ar fi o insultă adusă femeii s-o cred eu tot ca pe vremea bunicii — romanțioasă, pupîndu-se numai la logodnă cu un bărbat, și atunci numai pe obraz — și doar după nuntă, pupîndu-se mai acătării? Ele să nu pună nimic la bătaie, din grațiile lor, ca să rămînă în oraș? Fiindcă și un bărbat, și mă dau pe mine de exemplu — nu se poate mulțumi numai cu dragoste spirituală. Dacă una, frumoasă, e romanțioasă, alta, ca să-l prindă de mușteriu pe cutare — să zicem pe mine, ca să nu dau exemple necunoscute — e și realistă. Ce vrei, concurența! Sînt și femeile mai realiste! Mai judecă și ele cu mintea, nu numai cu sufletul! Asta e fotbalul: se joacă pe goluri! *(Rîd amîndoi.)* Dar tu ai de gînd să te însori cu Silvia?

ION: Asta mă privește numai pe mine.

PETRU: Am tăcut! *(Acord de chitară.)* Fiecare cu tactica lui!

SILVIA *(intră cu cafelele. Lui Petru)*: Ei, i-ai povestit totul?

PETRU: Ce, totul?... Nu i-am povestit nimic... Adică i-am povestit ceva despre stilul meu, sigur, i-am povestit...

SILVIA *(lui Ion)*: Ți-a spus cum iubește el în stil personal?

ION: Așa... în linii mari...

PETRU: Eu cînd joc fotbal, am stilul meu personal: trec peste adversar și marc.

ION: Și în... cu femeile, că e o problemă complexă, nu se poate să-i zici simplu, amor — ei, cu ele, treci și peste suflete?

PETRU: Trec și eu peste ce pot. *(Bea cafea.)* Însă în general să știi că n-am dat de nici un suflet pînă acum. Dar să știi că sînt discret: nu spun niciodată nimic despre o femeie cu care... Ca să nu-i stric reputația. Sînt domn. Nu mă laud, nu bîrfesc. Sînt mormînt. Vin chiar și la nunta ei. Foarte bună cafeaua, Silvia. Am plecat, mă scuzați pentru deranj...

SILVIA: Știi, eu am să mă mărit cu el... De-aia doarme la mine...

PETRU: Nu mă interesează tactica personală a nimănui. Eu sînt mormînt! *(Iese.)*

SILVIA: Ce zici de greierașul ăsta?

ION: Cam vorbăreț, dar e foarte simpatic...

SILVIA: Da? De cît timp îl cunoști?

ION: De-o lună, aproape... În orice caz, mai de mult nu, că numai de-o lună am venit de la... Și el înainte a jucat la altă echipă...

SILVIA: A mai jucat și la noi, mai demult...

ION: Eu nu prea merg la fotbal... E simpatic, zău e simpatic.

SILVIA: El e Făt-Frumosul cu motocicleta...

ION: Poftim?

SILVIA: N-ai auzit?

ION: Știi, eu sînt cam surd... N-am înțeles...

SILVIA *(mai tare)*: El e Făt-Frumosul cu motocicleta...

ION: Care?...

SILVIA:... Motocicleta din pădurea de fagi... Dar atunci îl iubeam... Nopți întregi nu dormeam... Îl visam... Mă plimba pe brațe... Mergeam la rîu... *(Se retrage în spatele scenei. Apare un ins în maieu de balerin.)* Și el mă plimba pe brațe. *(Insul o plimbă pe brațe).* Și îmi culegea flori... *(Insul o așează jos și culege flori.)* Și mă acoperea cu flori... *(Insul o acoperă cu flori.)* Avea brațele încărcate cu flori de cîmp... Pînă într-o zi... El s-a dus să culeagă flori. *(Tipul iese.)* Și a întîrziat mult, a mers departe... Și atunci a venit la mine un fost coleg de-al meu de școală... *(Apare un alt ins în maieu.)* Cel mai puști și mai timid dintre colegi... Mi-a spus:

VOCEA COLEGULUI: Te-am văzut singură... Ce mai faci, Silvia?

SILVIA: Bine, Puiule... Dar tu?

VOCEA COLEGULUI: Și eu... Ce vești mai ai despre colegii noștri? Vasile Tudor, ai aflat, are gemeni...

Și Veturia s-a măritat cu un chimist, sînt la Săvinești...

SILVIA: Și-așa am tot sporovăit... Pînă a venit Petru... *(Apare însul plecat.)* Avea brațele pline cu flori... Puiu se așezase lîngă mine... Petru a lăsat să-i cadă florile din brațe... S-a apropiat de Puiu și i-a zis:

VOCEA LUI PETRU: Tinere, te-am mai văzut pîndindu-mi logodnica, viitoarea mea nevastă...

SILVIA: Și i-a dat două palme... Apoi l-a luat de ceafă... *(Între cei doi totul se petrece după cum spune ea.)* Și l-a dus spre salcia unde erau hainele... Eu rămăsesem pe pămînt, surîzînd... Credeam că e o glumă, cînd l-am auzit pe Petru spunîndu-i să semneze ceva, că altfel îl taie în bucăți.

VOCEA LUI PETRU: Scrie: am primit suma de 500 lei de la tovarășul Petru...

SILVIA: Am crezut că e tot glumă... Dar Puiu a plecat... Îl șantajase? Îi spusese că-l iartă, dacă semnează... Semnase...

ION: Înseamnă că Puiu te iubea... Sau era prea fricos...

SILVIA: Atunci n-am mai judecat deloc... M-am aruncat cu fața la pămînt, în florile aduse de Petru... *(Face întocmai.)*

ION: Petru își bătuse joc de iubirea puștiului...

SILVIA: Și eu n-am zis nimic! N-am protestat! Nu l-am apărat. Și dacă Petru ar fi fost deștept și-ar fi dat seama că eu eram într-adevăr vinovată, dacă nu-l apărasem pe puști... Că-l trădasem pe el, pe Petru! Și într-adevăr în clipa aceea eram vinovată! În clipa aceea, adică în momentul cînd el s-a apropiat de mine și mi-a ciufulit părul... *(Însul îi ciufulește părul.)* Dar i-am zis, calmă: numai pentru cinci sute a semnat nătăfleață ăsta? El mi-a zis: E puști, nu poți întinde coarda cu puștii. Un amic de-al meu de la Galați, fundaș — era pe vremea cînd jucam la Galați — și-a prins odată nevasta cu unul în casă. Trei mii a scos după el. După un dramaturg aflat în documentare a ciupit cinci mii... Plăteau fazanii, să scape de scandal... Și teferi.

SILVIA: Eu tăceam, ca frîntă... El...

VOCEA LUI PETRU: Și-au început să cîștige bani... Ea ademenea fazanii, el îi scutura de bani...

SILVIA: Scroafa! am zis eu moale.

VOCEA LUI PETRU: Dar era cinstită, Silvia! Nu funcționa cu ei! Era nevasta lui, numai cu el funcționa...

SILVIA: Scroafa! am zis eu. Porci, amîndoi!

VOCEA LUI PETRU: De ce, ăia nu erau porci care se dădeau la ea, o femeie căsătorită... Ei nu voiau să-l înșele pe el, adică pe fundaș, dacă el n-ar fi știut? Ei nu erau porci?

SILVIA: Și cum s-a terminat povestea lor? Mai trăiesc și azi împreună, mai colaborează?

VOCEA LUI PETRU: Nu. Și nici nu mai colaborează. S-au despărțit. Propriu-zis el a jucat odată poker și cînd a pierdut totul, a mizat pe nevastă-sa. Și-a pierdut-o. A cîștigat-o altul. Amicul, fundașul, a divorțat. Și ea „colaborează" acum cu omul care-a cîștigat-o...

SILVIA: Porci, toți trei.

VOCEA LUI PETRU: Dar ei recrutau alți porci, Silvia...

SILVIA: Îmi faci o propunere?!

VOCEA LUI PETRU: Ce?!

SILVIA: Să fiu și eu ca ea? Pleacă! *(Pînă aici vocea ei a crescut mereu. Și va mai crește.)* Pleacă!

VOCEA LUI PETRU: Dar nu ți-am făcut nici o propunere...

SILVIA: M-ai vîndut pentru cinci sute de lei... Unde e procura? Dar nu contează unde-ai pus-o... Atîta mă iubeai tu? Și atît costă dragostea mea? Cinci sute lei! Și l-ai jignit în preajma mea pe Puiu, care poate mă iubea... Ai rîs și de el, și de mine... Știai că mă iubește, da? Eu nu știam...

VOCEA LUI PETRU: Am vrut să-l îndepărtez...

SILVIA: Așa?

VOCEA LUI PETRU: Țin la tine, Silvia...

SILVIA: Să-i fi cerut atunci un milion, un miliard... Atît? Cinci sute? Nu ți-e rușine? Du-te!

VOCEA LUI PETRU: Silvia...

SILVIA: Mîine o să mă joci și la poker, tot ca prietenul tău, fundașul de la Galați...

VOCEA LUI PETRU: Am glumit, Silvia, voiam să-l speriu...

SILVIA: Pleacă, Petre, să nu te mai văd, Petre!

VOCEA LUI PETRU: Am glumit...

SILVIA: Pleacă! am țipat. Și s-a dus *(Insul iese.)* Înțeles, Ioane, s-a dus... Și în clipa aceea am fost sigură că nu glumise... Dar și de-ar fi glumit, pentru mine tot dus era... Dar asta numai pentru mine... Dar ce era mai groaznic, era pentru el, că nu glumise, că era un om de nimic dacă nu glumise... Deși un om care face glume d-astea ajunge să le și înfăptuiască, să-și vîndă și nevasta, și orice... Chiar pe el să se vîndă...

ION: Deci era vinovat, așa că nu înțeleg de ce spui că te simțeai tu vinovată?

SILVIA: M-am simțit vinovată înainte de a-l întreba: numai cinci sute a semnat nătăfleață ăsta? Înainte cu o clipă. Fiindcă l-am întrebat doar ca să-l aud spunînd cu gura lui, ceea ce bănuisem în clipa cînd deja mă simțeam vinovată...

ION: Nu-nțeleg... Doar m-ai lăsat să cred că n-ai avut nimic cu Puiu...

SILVIA: Nici n-am avut. Eram vinovată fiindcă în clipa aceea mi-am dat seama că-l voi înșela pe Petru cu adevărat, și că el este un păduche... În gîndul meu îl și înșelasem...

ION: Cu Puiu?

SILVIA: Nu neapărat cu Puiu. Cu oricine.

ION: Îl înșelasei, înainte de a ști cu cine! Bravo! Ești zăpăcită, fato! Zici c-ai fi fost în stare să faci orice prostii, din clipa aceea, că te simțeai vinovată... Dar, fato, nu erai vinovată, în clipa aceea tu îți cîștigaseși independența, nu era nici o vinovăție în asta...

SILVIA: Și, totuși, n-am avut nici o bucurie în clipa aceea. Toată noaptea am plîns...

ION: Așa se plîng morții...

SILVIA: De ce atîția morți să am în mine? Am un cimitir de morți în mine. Și sînt grei...

ION: Și eu am un cimitir, dar morții mei sînt ușori, le știu doar numele... Eu i-am ars în mine, ca la crematoriu... Și cenușa le-am aruncat-o, romantic, în cele patru vînturi... De uitat însă nu-i uit și cînd îi întîlnesc pe stradă pe acești morți vii îi salut, ca să-și amintească mereu că-mi vor plăti...

SILVIA: „Am plîns amorul meu defunct", parc-așa scrie cineva, nu?

ION: Nu știu. Nu citesc cărți despre amor. Prefer să fac amor.

SILVIA: Pe mine m-ai iubi?

ION: Numai pe tine?

SILVIA: Da.

ION: Nu. Nu pot să te iubesc. Ca să iubesc o singură femeie ar însemna să le urăsc pe toate celelalte... Ori nu am eu o inimă atît de haină. Și nu e frumos... Obrazul... Și nu e nici comod.

SILVIA: E drept. O singură iubire, înseamnă căsătorie. Adică cel mai plicticos lucru din lume. Chiar dacă unul iubește, celălalt face pe păduchele, parazitează dragostea...

ION: Păduchele este un animal conștiincios: parazitează tot ce i se oferă de bunăvoie...

SILVIA: Petru m-a considerat o gîscă, o proastă, nu mi-a dat nici o importanță... Sînt o gîscă...

ION: Nu, ești altceva... Nu amesteca aici gîștele...

SILVIA *(cu ciudă)*: Ba da, sînt o gîscă!

ION: Lasă gîștele în pace. Ele sînt deștepte. Gîștele au salvat Capitoliul... Nu?

SILVIA: Sînt o gîscă!

ION: Bine, gîscă! Dar atunci ce-ai căutat în pădurea cu fagi?

SILVIA: Să iau aer...

ION: Să iei aer cu un bărbat?

SILVIA: Întotdeauna mi s-a jurat că mi-e prieten și nu... S-a jurat!

ION: Dar tu știai că n-o să se țină de cuvînt. Altfel nu acceptai să faci drumul de pomană. Și n-ați plecat să luați aer, ci ca să fugiți de oraș... Vă trebuia un decor romantic, să nu spuneți pe urmă că n-a fost dragoste, ci numai altceva... Ca și cum în decor

romantic măgarul nu mai poate fi măgar... Dragostea nu se plătește cu bani... Căci ți-a dat și bani, adică ți-a cumpărat pantofi, ciorapi, rochii...

SILVIA: El spunea că din dragoste...

ION: Păi ce să-ți spună? Pantofii, ciorapii — sînt niște bani dați într-un decor romantic... Pentru puștoaice, e alt repertoriu... Lună, pădure, pantofi, Shakespeare, ciorapi, Beethoven...

SILVIA: Eu am plătit mai greu... A fost ca un cutremur de pămînt...

ION: Ascultă, eu admit autocritica la ședințe, dar în probleme d-astea, sexuale, n-o pot suferi. Te căiești, du-te la biserică, la popii adevărați. Eu nu sînt popă fraier să cred tot ce-mi mint credincioșii ca să-i spăl de păcate. Fiindcă credincioșii cred că dacă popa le-a iertat păcatele, ei sînt curați. Absolviți! Nu-mi place autocritica în dragoste, nu-mi place felul ăsta de demagogie în dragoste. Punct!

SILVIA: Dar de ce țipi? Eu nu te-am mințit!

ION: Mă uit la tine și mă îngrozesc cît ești de bătrînă!

SILVIA: Eu?! Mai am pînă la treizeci de ani o sută de ani!

ION: Ești teribil de bătrînă!

SILVIA: Sînt bătrînă că știu multe?

ION: Nu, că nu știi nimic. Decît un singur lucru: să nu fii ce ești! Ești obosită, Silvia...

SILVIA: De rele? De amor?

ION: Nu. N-ai iubit pe nimeni, Silvia.

SILVIA: Cu sufletul poate, căci altfel *(cu trupul)* m-am mai străduit...

ION: Ești teribil de mincinoasă și de tînără... Și n-ai iubit pe nimeni, Silvia! Asta e îngrozitor!

SILVIA: Crezi că n-am iubit pe nimeni?

ION: Cu adevărat, nu. Ai avea și tu o amintire frumoasă, un Dumnezeu, dar nu crezi în nimic și asta înseamnă că n-ai iubit niciodată ... Te-ai înșelat... Nu l-ai iubit pe Petru... L-ai plăcut... Și după cele întîmplate ți-ai găsit o scuză, zicîndu-ți că l-ai iubit...

SILVIA: Ioane, chiar mă iubești de ești atît de gelos pe Petru?

ION: Eu nu sînt gelos pe morți. *(Sună soneria. Ion merge furios și deschide.)* Uite, vorbești de morți, și mortul e la ușă... Bună seara, mortule... Poftim intră. *(A intrat un ins.)* Silvia, să-ți prezint un mort...

SILVIA: Ce e gluma asta?

ION: Nu e nici o glumă: mortul e tata. Ce-i tată, e ora moroilor de-ai apărut?

TATĂL: Bună seara... Dumneata ești Silvia? *(Dă mîna cu ea. Ea dă aprobativ din cap. Lui Ion.)* Te-am căutat la gazdă. Nu erai...

ION: Dacă eram aici, nu puteam fi și acolo.

TATĂL: Mai adineaori a venit un prieten al tău, Petru, mi-a spus că-l cheamă... A zis că l-ai trimis tu să doarmă la tine, și că tu ești aici... Mi-a dat adresa... Te-ai însurat?

ION: Silvia, uită-te la omul ăsta! Toată viața m-a bătut și-acuma vine să-mi pună întrebări. Dragă tată, nu te supăra, n-am să-ți răspund. Mă privește... Ia loc... *(Tatăl se așează.)* Te-ai mai îngrășat, tată...

TATĂL: Am fost și mai gras, dar am avut o răceală, o gripă.

ION: Ești gras și roșu.

TATĂL: Am fost și mai roșu...

ION: Dar ai avut o gripă ... Nu-i nimic, o să-ți revii... Văd că te strînge cămașa la gît de gras ce ești...

TATĂL *(rîde)*: O să te îngrași și tu...

ION: Ferească-mă Dumnezeu!

TATĂL: Așa e după însurătoare, mai se așează carnea pe tine, că nu-ți mai umblă gîndurile după... Dar mie de ce nu mi-ai scris că te-nsori?

ION: Dar dumneata m-ai întrebat cînd am venit de la pușcărie dacă am haine? Sau ce am de gînd să fac? Nimic nu m-ai întrebat. Mi-ai spus doar că... *(Se vede în spate un ins în maieu.)*

VOCEA TATĂLUI: Din cauza ta n-o să mă aleagă președinte!

ION: Și eu ți-am zis. *(Vorbește cu insul în negru.)* Cum din cauza mea? Atunci de ce te-au făcut candidat de partid și brigadier cît timp am stat eu la pușcărie?

TATĂL: Am muncit cel mai bine...

ION: Dar n-o s-ajungi niciodată președinte, nu ești cinstit... O să fii dat și-afară din partid.

TATĂL: De ce?

ION: Îți garantez eu. Acuma n-am timp să mă ocup de tine, dar o să-ți vină timpul...

TATĂL *(îl bate pe umeri)*: Sîngele apă nu se face...

ION: Crezi?

TATĂL: Adică ești tot aprig, ca mine...

ION: Te înșeli, tată... Eu nu-mi fac cămăși mai strîmte la gît ca s-arăt mai gras. Silvia, privește gulerul cămășii lui ... E strîmt, nasturele e gata să plesnească... Și nu fiindcă tata e prea gras, nu, așa își coase cămășile, să-l strîngă, să-i umfle gîtul, să creadă lumea că-i merge bine și e foarte gras...

TATĂL *(rîzînd, Silviei)*: Arăți bine, noru-mea... Ai o nevastă frumoasă, Ioane...

ION: Nici a doua oară cînd am venit acasă nu m-ai întrebat ce am de gînd. Ai zis că pleci în Păușa la un schimb de experiență!

TATĂL: Era un schimb de experiență în domeniul tineretului bovin, căci eu lucrez la animale...

ION: Ai plecat ca să scapi de mine. Te-ncurcam. Ți-era poate rușine de mine... Și-ai vrut să plec, să te las...

TATĂL: Eu? Nu, tată...

ION: Nu minți, mi-a spus frati-meu, Nicolae. Cît ați fost plecați — c-ai luat-o și pe maică-mea vitregă — eu am jucat cu el moară... *(Joacă moară cu un ins în maieu.)* El mi-a spus că vă hotărîserăți să-i lăsați lui casa... El ține la mine, să știi! El a făcut mîncare... *(Insul se ridică și se aude un cocoș cîntînd.)* A tăiat un cocoș... A crescut mare Nicolae, e mare.

TATĂL: E mare mincinos...

ION: E mare... Cînd am venit de la pușcărie, nu l-am mai cunoscut, atîta era de înalt... *(apare iarăși un ins)*. Și nu l-aș fi cunoscut că e el, dacă nu vedeam pe el hainele mele... *(Insul îmbracă o haină și își pune o pălărie pe cap. Silviei:)* Prima dată am fost închis pentru furt de biciclete... Am avut lipsuri la magazie, și-am fugit ca să nu mă prindă...

A trebuit să fur, ca să am ce mînca... Dar plecasem de-acasă fiindcă mă băteai. Îți mai aduci aminte, tată?

TATĂL: Bătaia e ruptă din rai. Arată-mi un tată care nu-și bate copilul și-l mănînc de viu...

ION *(Silviei)*: Mă bătea și-mi spunea să plec de-acasă. Cu funia mă bătea, întotdeauna avea motive... Să mă lași în pace, tată. Cu mine ai terminat-o. Eu încă n-am terminat cu tine, dar o să-ți vină rîndul. Hai pleacă. M-ai văzut, du-te. O să te mai primesc pe la mine, cum o să primesc pe oricine, dar să știi că n-am nici o datorie față de dumneata... Nici măcar în bani...

TATĂL: O cană cu apă poți să-mi dai? Noru-mea, mi-e sete...

SILVIA *(îi aduce o cană cu apă)*: Poftim...

ION: Silvia, una din greșelile mele, pentru care am ajuns unde sînt, a fost că n-am spus niciodată nimic. N-am spus adevărul, Silvia. Despre tata, bunăoară ... Că mă snopea în bătăi... *(Merge în spatele scenei, insul în maieu îl bate.)* Stăteam cu capul în pămînt și nici nu strigam. M-a bătut și cu furca de fier. *(Insul ridică o furcă de fier, și-l lovește o dată. Ion se adresează insului în maieu.)* Stai! *(Insul rămîne cu furca ridicată.)* Uite-l cum rămîne cu mîna ridicată... Îmi place, în gînd, să-l opresc întotdeauna cu mîinile în sus și să-l țin așa, drept pedeapsă, cît vreau eu... Atunci nu i-am zis nimic, n-aveam curaj... Dar acum pot să-i zic... Am o memorie grozavă, tată, și nu mă lasă să uit nimic. Și nu-ți iert nimic din ce mi-ai făcut. Și nimănui n-o să-i mai permit nimic. În fiecare zi! Nu mai vreau să iau bătaie, fiindcă nu mai mi-e frică, Silvia, nu mai sînt laș, înțelegi? Mă bătea omul ăsta de-l vezi aci că pare atît de bun... Mama se îmbolnăvise, o lăsase. N-a răbdat niciodată să vadă pe cineva suferind lîngă el, n-a răbdat nici o durere care nu era a lui, nici o suferință... Îl deranja. Scăpa de ea. Și cînd mama a murit, el s-a mai liniștit... A băut de bucurie *(insul bea dintr-o sticlă și se leagănă, beat)*, în fața satului nu mai avea nici un păcat, putea trăi liniștit cu noua nevastă...

A băut de bucurie, dar lumea a crezut că de durere, și el a lăsat lumea să creadă că de durere bea... N-am să-l uit:

VOCEA TATĂLUI: Ioane, muri mumă-ta, Ioane, și rămaserăm singurei...

ION: Mințea ca un porc! Era tînăr, voia să se bucure de viață... Cu mine n-a vrut apoi să-și cheltuiască banii, să mă dea la școli... Avea alt copil, alte planuri... Eu îl deranjam... Mă snopea în bătăi...

SILVIA: Și tu de ce n-ai spus?

ION: Cui?

SILVIA: Neamurilor, oamenilor...

ION: Fiindcă ar fi însemnat că mint, el îmi cumpăra bomboane de la cooperativă... *(Însul în maieu îi dă bomboane.)* Și chiar de lumea mă credea, i-ar fi spus lui să se potolească, dar eu tot cu el rămîneam... Eram ca într-un coteț de pui... Odată am spus, și-am mîncat o bătaie de-am stat trei zile în pat și n-am auzit o lună cu urechea stîngă decît un bîzîit neîntrerupt, ca de bondar... N-am mai spus, am tăcut.

SILVIA: De ce? De ce?

ION: Fiindcă m-am temut că mă omoară!

SILVIA: Nu se poate...

ION: Am văzut că vrea să scape de mine... Și eu nu puteam pleca în altă parte. Eram prea mic, prea mic! Tot timpul am fost prea mic și prea lipsit de curaj. Am așteptat să mai cresc... Și cînd am fugit și-am fost ajutor de magazioner și m-au furat cei care m-au furat, n-am spus... Am fugit... Eu muncisem acolo și n-am băgat de seamă că alții mă furau... Știau că fugisem de-acasă și m-au pus acolo ca să mă fure... Magazionerul m-a pus, un om cu ochii albaștri și cu părul alb, ca un Dumnezeu arăta... Și eu nu mi-am putut închipui că ei contează pe prostia și pe neprieceperea mea, pe faptul că sînt copil, ca să mă fure... Cum să furi un copil, Silvia? N-am crezut... Și cînd magazionerul gostatului — că la un gostat întrasem — mi-a spus că am deficit, mi-a făcut cu ochiul și m-a bătut pe umăr. *(Un ins în maieu îl bate pe umăr.)* Adică, dă-i înainte, dar pe șest! Am fugit, nu voiam să fiu închis. Știam că n-o să mă creadă nimeni că

n-am furat, mai ales că fusesem cu unii la beții și cînd e vorba de beții, lumea se întreabă de unde sînt banii pentru băutură? N-am avut curajul să spun adevărul! Fiindcă nu știam nici cine mă furase, precis... Beam, m-am bătut și la niște baluri... Și nu m-am mai prezentat la miliție... Mi-era teamă că n-o să fiu crezut! Și nu voiam să creadă cineva că mă milogesc. Și am fugit prin țară, ca un iepure... Mă urmăreau... De un milițian, la Constanța, am scăpat smulgîndu-i buletinul din mînă și ieșind printr-un geam... *(Se aude un geam spart.)* Toți chelnerii credeau c-o să ies pe ușă și voiau să mă prindă ca pe-un criminal... Vezi, Silvia, intram pe-o ușă undeva, și ieșeam tot prin altă parte... Mi se părea că toți mă urmăresc... Și tata... Mă vînase ca pe un iepure, cît stătusem acasă, dar nu crăpasem... Fugisem din cotețul lui... Dar aici s-au înșelat toți, crezîndu-mă iepure, fiindcă eu am început să învăț să mușc și să înțep, ca un cîine, ca un arici... Mă fugăreau ca pe un iepure, dar eu eram mai degrabă un cîine rîios cu piele de arici... Asta mi-a spus tata, cînd am venit apoi acasă, n-am să-l uit...

VOCEA TATĂLUI: Ce urli, mă, la mine ca un cîine rîios, ce tot rîcăi lumea cu pielea ta de arici? Vezi să nu te-afum!

ION: Așa ai spus, tată?

TATĂL: Nu-mi aduc aminte...

ION: Nu-nțeleg... Vorbește mai tare, sînt cam surd...

TATĂL: Nu-mi aduc aminte, n-am zis așa ceva!

ION: Da, nu-ți amintești... Nu-ți amintești nici de mama? Ai îmbolnăvit-o în bătăi, nu de lapte s-a îmbolnăvit ea... Și ei îi spuneai c-o visai noaptea murind. Dar ea te-a iubit, nu te-a spus... Cum te-am iubit și eu la început și-am crezut c-așa trebuie să fie un copil, să nu se supere pe taică-său. Găsisei una cu case mari. Voiai să scapi de mama... O călcai în picioare!

TATĂL: Nu-i adevărat! Nu e nici un martor, ai ceva cu mine, Ioane...

ION: Martori? Țintele de pe bocancii tăi... Aveai niște bocanci cu ținte, ți-amintești?

TATĂL: Nu-mi aduc aminte de toți bocancii...

ION: Eu mi-i amintesc... I-ai purtat mult timp, și după moartea mamei... Două ținte am luat și eu de pe tălpile lor, ca amintire... Una pentru mama, pe care n-am cunoscut-o, și alta pentru mine. Ai călcat-o pe mama cu bocancii... Și cînd au spălat-o moartă, se mai vedeau încă, vinete, urmele bocancilor tăi. Uite țintele! *(I le întinde.)* Pipăie-le! Cînd o să mori, o să ți le pun la căpătîi!

TATĂL: Ioane, tu ar trebui să te cauți la un doctor de nervi...

ION: M-ai mai dus tu la doctor... De cîte ori nu-ți conveneа cineva, îl duceai la doctor... De ochii lumii, să vadă lumea că nu ești vinovat. Și pe mama ai dus-o la doctor, și pe mine m-ai dus... Dar din cauza bătăilor tale îmi vîjîiau urechile! N-o să mă mai duci la doctor! Nu. Știi care a fost ultima dorință a mamei? Cea mai fierbinte dorință a ei înainte de a muri? Să nu te primească la înmormîntarea ei! A murit tînără, la optsprezece ani, și tu ai omorît-o... Și te-a iubit, păcătosule... A fugit cu tine de la părinți, din dragoste... Erai lumina ochilor ei, așa-ți zicea, îmi spunea bunica... Îți dai seama cum a crăpat pămîntul sub ea cînd a văzut cît ești de porc? A murit de durere, nu numai de țintele bocancilor tăi, de durere c-ai înșelat-o pentru niște case mari... Nu voia să te mai vadă, nu mai avea pentru ce trăi, de rușine, îmi spunea bunica...

TATĂL: Nu te lua după ce spun babele... Ar fi avut pentru ce trăi, te avea pe tine...

ION: Și pe mine mă luasei de la ea, că e atacată la plămîni, tuberculoasă. Mă luasei, să nu-i mai lași nici un reazim...

TATĂL: Am plîns cînd a murit...

ION: Ai plîns de beat...

TATĂL: Ce știi tu, nu puteam să te cresc fără să-mi iau o muiere care să te spele și să gătească... Am plîns...

ION: Am văzut și-un măgar plîngînd... L-a îmbătat magazionerul gostatului să vadă ce face... Măgarul răgea trist și plîngea, avea lacrimi și uitase să dea cu copita, și s-a culcat între rațe plîngînd...

TATĂL: Am plîns și cînd ai fugit tu prima dată de-acasă...

ION: Știu. Ți-a fost teamă c-o să-mi fure cineva hainele pe care mi le cumpărasei... Mi-a spus Nicolae. Mă duc să iau aer... Mi-e lehamite!... Cînd viu, nu vreau să te mai găsesc aici! *(Iese.)*

TATĂL: Asta-i răsplata copiilor... Îi crești și pe urmă tot tu ești vinovat... Li se năzare că tu ai fost rău!... Uite, și-acuma mi-a venit o amendă de trei sute de lei pentru el... A spart nu știu ce vitrină, că nu mă pricep, și i-a venit amenda la mine... Dacă nu plătesc, zice că iar îl bagă la zdup... Nu zic să dea toți banii, poate n-are, dar măcar jumătate...

SILVIA *(caută într-o poșetă)*: Poftim trei sute... Are și el necazurile lui, de-aceea vorbește cum vorbește...

TATĂL: Silvia zici că te cheamă? Și ce meserie ai?

SILVIA: La spital...

TATĂL: Moașă?

SILVIA: Soră...

TATĂL: Aha... *(Sună soneria.)* Păi, să-ți dea Dumnezeu noroc, eu mă duc... Dar dă-mi drumul pe altă ușă, să nu mai dau ochi cu el, să-i treacă supărarea... *(Silvia îl conduce prin bucătărie.)* Sănătate, fată...

SILVIA: Mergi cu bine...

TATĂL: Poți să-mi zici tată, m-aș bucura dacă măcar tu n-ai crede că...

SILVIA: Drum bun, tată... *(Tatăl a ieșit. Silvia revine și deschide ușa principală. Intră Petru.)*

PETRU: Bună dimineața... N-a venit tatăl lui Ion pe-aici? Nu? O să vină... Tare mult îl iubește pe Ion, mi-a vorbit despre el... S-a bucurat cînd i-am spus că voi sînteți aproape înșurați... Evident, l-am mințit... Ca să-i fac o plăcere... Silvia, tot mai ești supărată pe mine?

SILVIA: Pentru ce-ai venit?

PETRU: Bine, n-am să te mai întreb... Am și eu demnitatea mea... Voiam să-i spun lui Ion... A plecat?

SILVIA: Revine. Și te rog să nu mă mai vizitezi prea des, s-ar putea ca Ion să se supere...

PETRU: Da?...

SILVIA: Da. Din noaptea aceasta e amantul meu. *(Privește ceasul.)* Ce mai aștepți, mi se pare că lucrezi în primul schimb...

PETRU: Plec... Dar nu mai lucrez în schimbul întîi... Lucrez în schimbul trei. *(Îl vede pe Ion intrînd.)* Bună dimineața... Salutare...

ION: Salutare... De ce lucrezi în schimbul trei? Parcă te înlocuia Cristescu...

PETRU: M-a înlocuit... Dar azi dimineață m-a sculat din pat și mi-a spus că mai schimbă cu mine numai dacă...

SILVIA: Dacă?...

PETRU: Mi-a cerut bani.

ION: Și?

PETRU: I-am dat, pentru ce-a făcut... Dar de azi mă duc la lucru în schimbul meu...

ION: Păi zicea că e o plăcere a lui, că ești prietenul lui ... Dobitocul! Și nu i-ai dat două picioare în fund?

PETRU: Nu banii m-au durut... Că am... Dar era cel mai mare susținător al meu, cel mai fanatic microb... Îmi aprecia jocul, mă pupa.

SILVIA: Cînd văd doi bărbați pupîndu-se, m-apucă greața!

ION: Cam jigodie, Cristescu ăsta... Jigodia, tot jigodie rămîne, chiar de-i microb...

PETRU: Mi-a zis că eu cîștig destul de bine, și nu-s nici însurat. Mă iubea, microbul meu, pentru franci, adică. I-am spus-o, de la obraz. Și atunci s-a simțit ofensat și mi-a zis că nu sînt chiar cine știe ce fotbalist, și că de lucrat nu mai știu să lucrez în lemn, nu mai știu să-mi cîștig pîinea cu mîinile, ca oamenii... Numai cu picioarele... Și vreau să-i demonstrez că nu mi-e frică de meseria mea și nici de muncă...

ION: Dă-mi voie să-ți spun că ești prost, dacă tu vrei asta să-i demonstrezi jigodiei de Cristescu... El din mare șef de secție a ajuns la locul lui, dar a rămas plin de ură și convins că nimeni nu-i mai priceput ca el... Ești fotbalist, ai întîietate în schimburile de zi... Joci pentru combinat... Vorbește cu Marcu.

PETRU: I-am dat telefon... Dar i-am spus că vreau să lucrez în schimbul în care-am fost repartizat...

SILVIA: Te-ai supărat ca văcarul pe sat!

PETRU: Am și eu dreptul ăsta, de a mă supăra. La revedere. *(Iese.)*

ION: Ambiție prostească... N-o să-l lase Marcu... Tata a plecat?

SILVIA: Da.

ION: Curios, e prima dată cînd tata nu-mi cere parale... Întotdeauna venea și mă întreba de sănătate, dacă mă însor, și pînă la urmă mă ciupea de gologani. Că s-a stricat țigla de pe casă, că i-a venit o amendă... Mințea... *(Cască.)* Mi-e somn... Am fost la combinat, le-am spus că sînt obosit și nu mă duc azi la lucru... Să-mi taie din salar. Cred că e mai cinstit, decît să tac vreo porcărie pe-acolo, ori să mă accidentez cumva... Nu sînt bolnav, dar nu vreau să mă duc... Mi-e somn... I-am spus și lui Marcu... Și mi-a zis că dacă eu consider asta conștiință, să lipsesc... Da, s-ar putea să fie și conștiința, i-am zis eu, și-am plecat să beau o țuică bătrînă, la gară. Aici toate sînt apropiate, și gara, și combinatul, și miliția. Oraș nou. *(Se dezbracă, rămînînd în pijama.)*

SILVIA: Ascultă, ai spart vreo vitrină în ultimul timp?

ION: Nu, n-am mai spart un geam de la Constanța...

SILVIA: Vai, ce fire negre ai în barbă, mă lași să ți le scot cu penseta?

ION: Numai să nu mă doară. *(Silvia ia o pensetă, Ion stă pe pat și ea îi smulge firele negre din barbă.)* Au! Eu fiecare nouă deplasare am început-o cu un geam spart...

SILVIA: Nu da din picioare, stai cuminte!

ION: Autobuzului i-am spart geamurile, fiindcă atunci am aflat că fata cu care voiam să mă însor călca în strachini cu altcineva...

SILVIA: Cu tine nu călcase?

ION: Nu, cu mine era sobră. Și atît de mult mă iubea și voia să se mărite cu mine, încît nici nu mă săruta... Să n-o cred superficială. Sărutatul, luatul de braț și altele, toate astea, îmi spunea, sînt, pentru după nuntă... Mă iubea profund. Hai să mai vorbim și despre viață, despre amor, îi ziceam... Nu, răspundea ea, despre amor nici nu poți vorbi, amorul îl simți în suflet. Ura pălăvrăgeala. Dar, mi-a spus șoferul autobu-

zului, la o bere, de ce nu vorbea ea? Fiindcă ea era mai concretă. M-am supărat și-am vrut să-l bat, el a fugit la autobuz și eu nu l-am ajuns decît cu trei sticle, nu cu cinci. Trei sticle, trei geamuri. Am fost și eu concret. Și tot nu l-aș fi crezut pe șofer, dar peste cîteva zile Marcu a acceptat să meargă la Preajba... Atunci am fost și mai atent la purtarea fetei... Au!

SILVIA: Nu te fîțîi pe scaun!

ION: Voiam un semn... Ea, lemn! Voia fata să se mărite neapărat cu mine și nu risca... Vedea că o iubesc și credea că m-a prins de fraier... Dar aici a greșit, c-a gîndit totul foarte bine: să se poarte sobru, să nu pară superficială. Dar greșeala ei a fost, repet, c-a gîndit foarte bine totul... Dacă gîndea numai bine, poate mă ducea de nas... Dacă, să zicem, mă săruta, mă giugiulea, — tot aș fi crezut că e pură, dar aș fi crezut că mă și iubește. Fiindcă sîngele e sînge, trebuie să miște în om, oricît ar fi el de pur. Ea însă prea și-a domolit și sîngele cu planul ei prea deștept, și-aici am intrat eu la idei... Căci orice suflet de femeie are și ceva sînge în el... Uite eu te simt pe tine acuma cum arzi în sîngele meu ca un venin... Au! Ca un venin dulce, am vrut să spun... Au! Dar zău că arzi în sîngele meu...

SILVIA: Arde țuica bătrînă... Și ce-ai rezolvat cu fata?

ION: Am aflat adevărul!

SILVIA: Adică fata era virgină... *(Sună soneria.)* Cine mama dracului o mai fi?

ION: Mă duc să mă-ascund?

SILVIA: De ce? Stai să-ți scot ultimul fir negru... Așa! Uite-l! Acum ești frumos. *(Soneria sună iarăși.)*

ION: O fi lăptăreasa.

SILVIA: Eu nu beau lapte, prefer țuica...

ION: Nu știam, ți-aș fi adus și ție măcar o sută de la gară... *(Soneria.)*

SILVIA: Lasă-l să sune... Va să zică fata era fecioară și cu asta te-a convins...

ION: De unde să știu că era fecioară?

SILVIA: Păi n-ai dus-o la doctor? Pe mine a zis unu că mă ia de nevastă, numai dacă merg cu el la doctor

și-mi dă doctorul certificat să sînt neîntinată... Dobitoc!

ION: Eu n-am fost dobitoc. Nu m-am dus la doctor. Eu m-am dus la sfat. La cununie. Eram sigur de felul ei de a fi cînd m-am dus la sfat... *(Soneria insistă.)*

SILVIA: Intră în patul meu, dacă vine vreo prietenă, să nu mă fac de rîs... Hai! *(El intră în patul ei. Ea merge și deschide. Intră Marcu.)* A, poftim...

ION: Suni, suni, insiști, încăpățînat ca un catîr.

MARCU: Bună dimineața... Nu mă fă măgar.

ION: Am spus catîr, nu măgar...

MARCU: Am venit să te iau la lucru...

ION: Ai grijă de mine, să nu umblu ca oaia domnului pe căi rătăcite...

MARCU: Îmbracă-te, Ioane... Te-am luat pe răspunderea mea, garantez pentru tine în secție... Răspund de tine.

ION: Cu ce răspunzi?

MARCU: Cu... cu mine, cu postul pe care-l ocup, cu conștiința mea politică...

SILVIA: Petru zice că...

MARCU: Petru e un dobitoc!

SILVIA: Și el zice despre tine că ești un dobitoc. Și tu despre el că e dobitoc... Ce să mai cred? Ioane tu ce crezi?

ION: Eu cred că amîndoi au dreptate.

MARCU: Hai, Ioane, sus!

ION: Mă simt foarte bine în patul ăsta!

MARCU: Trebuie să vii la lucru, zău, crede-mă că vreau să-ți fac numai bine... Garantez pentru tine!

ION: Și nu vrei să te faci tu de rîs... Că de mine, nu cred că mori... Silvia, l-ai auzit? Garantează pentru mine cu postul lui, cu conștiința lui... Asta, Marcu! Evanghelistul! Auzi ce-mi spune el ca să mă convingă? Cu ce-și justifică el postul? Cu conștiința lui politică... Asta e garanția adevărului, cu asta garantează el că are dreptate... Înainte un adevăr se garanta cu bani, ceea ce era o măgărie... Fiindcă însemna că adevărul costa atît cît putea da cel mai tare... Un adevăr putea fi luat cu doi lei sau cu trei lei — și garantat! Cum cumperi ciorapii,

chiloții de damă și umbrelele... Silvia, cît e o pereche, zece lei, patruzeci? Silvia, calitatea e dată de prețul de pe etichetă, calitatea și garanția acestei calități, nu? Adevărul se vindea, evanghelistule, era garantat de bani.

MARCU: Sînt cu mașina întreprinderii, Ioane, așteaptă afară...

ION *(ca și cum nu l-ar fi auzit)*: Îl puteai lua la preț întreg, îl puteai lua și la solduri... Acuma, Silvia, el îmi garantează un adevăr cu conștiința lui... Zice să merg cu el că m-așteaptă mașina... Ce onoare, să merg cu mașina directorului la lucru... E a directorului?

MARCU: Silvia, eu vreau ca el să nu mai pățească nimic rău... Și să vă înțelegeți bine...

ION *(neluîndu-l în seamă)*: Și eu merg cu el, să zicem, bazîndu-mă pe conștiința lui?

MARCU: Atunci, hai!

ION: Am spus: să zicem! Da, nimic nu e mai valoros, nici aurul, ca sinceritatea unui om... Dar cînd eu constat că conștiința lui nu e decît o vorbă goală, — vorbe, vorbe! — pot cel puțin să zic, nu? că nimic nu e mai gol decît o conștiință goală... Și mai fără valoare, ca o supă falsă! Asta e conștiința lui, Silvia, un rahat! Ornamentat cu vorbe mari. Adevărul el mi-l garantează cu apă chioară, cu conștiința lui. Mulțumesc! Nu merg cu mașina. Prefer să sforăi.

MARCU: Silvia, te rog să-l rogi.

ION: Silvia, te rog nu mă ruga...

MARCU: Ioane, ai văzut, și tu ai spus, că eu insist, sunt sînt încăpățînat ca un catîr... N-o să mă iau după vorbele tale, hai sus! *(Trage pătura de pe el.)*

ION: Dar eu sînt și mai încăpățînat... Sînt mai catîr decît orice catîr! Chiar îi povesteam Silviei o întîmplare... Stai, poți s-o asculți și tu... Silvia unde am ajuns?

SILVIA: La sfat...

ION *(se ridică din pat și trece în spate, în pijama, unde apare o fată, îmbrăcată ca o balerină, cu flori în brațe. Mai mulți nuntași, toți în maieuri negre, Ion o ia de*

braț pe fată. Pășesc tacticoși): Silvia, am ajuns la sfat cu ea, cu nașii, cu nuntașii, cu martorii... Flori, voie bună... Omul de la sfat a întrebat-o întîi pe ea...

VOCEA CELUI DE LA SFAT: Îl iubești?

ION: Și ea a răspuns:

VOCEA FETEI: Da...

VOCEA CELUI DE LA SFAT: Și vrei să te căsătorești cu dînsul?

ION: Și ea a răspuns...

VOCEA FETEI: Da...

ION: Și apoi omul m-a întrebat și pe mine...

VOCEA CELUI DE LA SFAT: O iubești?

ION: Nu, am răspuns eu.

VOCEA CELUI DE LA SFAT: Ași! Dumneata glumești.

ION: Ba nu glumesc deloc, i-am răspuns eu.

VOCEA CELUI DE LA SFAT: Atunci... Vrei să te căsătorești cu dînsa?

ION: Nu, i-am răspuns eu. Silvia, el credea că n-o iubesc, dar totuși vreau să mă însor cu ea... Cînd a văzut că nu, m-a întrebat:

VOCEA CELUI DE LA SFAT: Atunci de ce-ai venit aici?

ION: Ca să-i dau o lecție acestei domnișoare...

VOCEA FETEI: Ion glumește...

ION: Nu, nu glumesc dragă, spun adevărul.

VOCEA FETEI: Dar m-ai iubit, am fost și logodiți...

ION: Aici ai dreptate! Te-am iubit și-am fost și logodiți. Dar cît timp eu te iubeam, tu ai trăit cu el... Cu nașu, uite-l aici, de față... Ea credea că eu o iubesc atît de tare încît o iau cu trecutul ei cu tot, cu toată cartea de imobil, și uit acest trecut, ca și cum acest trecut n-ar mai face parte din viața ei... Însă vezi, face... Nașul o să mă ajute și de-acum încolo... Ea voia să mă ia de bărbat doar ca pe o firmă... Și ea, cu năsicul... Cu nașul, care vrea să-mi facă numai binele... Uite-l, poate să confirme... Sau poate să infirme... Așa că florile astea du-le la gunoi, florile astea de nuntă... Îmi pare rău de flori, i-am zis... Și acum, i-am zis celui de la sfat, vă rog să mă iertați

pentru deranj... Vă salut, domnule! Și vă salut și pe dumneavoastră, domnilor și doamnelor! *(Salută nuntașii.)*

SILVIA: Al dracului nășicu!

ION: Ei, nășicule, unde plecași? *(Se uită după Marcu. Acesta a ieșit.)* Cum de pleacă, păi n-a venit el cu mașina să mă ia? N-a vrut el să-mi facă mie un bine, să-mi fie de folos? *(Deschide ușa de la stradă și strigă:)* Nășicule, ca să fii de folos altor oameni, în primul rînd tu trebuie să fii om! Auzi, nășicule? *(Se aude o mașină pornind grăbită.)* Trebuie să fii om, auzi?!

ACTUL III

TABLOUL I

Un hol, în fața unei săli de ședințe — Pe ușa din mijloc scrie: Sală de ședințe.

ION: O muscă e vinovată și cînd nu e vinovată. E vinovată fiindcă e ce e, încolo n-are nici o vină, e sfîntă! Cred că sînt și popoare unde muștele sînt sfinte, de vreme ce sînt și popoare unde vacile sînt sfinte și nevinovate.

SILVIA: El e nevinovat...

ION: Am spus vacile, nu boii. Deși îmi aduc aminte că sînt și boi sfinți. De exemplu, Boul Apis. De altfel Marcu nu e un bou, cred mai degrabă că e cerb... Sper că Ioana are grijă să aibă în casă un cerb serios.

SILVIA: De data aceasta e nevinovat... Am fost de față... Eram în fața magazinului alimentar... Cel de lîngă bufetul „Zorii pompierilor"...

ION: E un bufet foarte prost, întotdeauna se bagă apă în țuică acolo... L-am șters din drumul meu!

SILVIA: Marcu era cu mine... Înainte de a intra în magazin, am văzut un om făcînd o criză de epilepsie. Eu m-am apropiat de ins, a venit și Marcu și l-am văzut cum s-a înspăimîntat, s-a făcut alb ca laptele... Epilepticul a fost dus cu Salvarea. Marcu a intrat în magazin, hăbăuc...

ION: Suferea, sărmanul, de parcă și-ar fi prins nevasta cu cineva... parlamentînd, bineînțeles... Lucru posibil de altfel, nu numai lui... La orice bărbat... Căci fiecare bărbat e în felul lui un cerb...

SILVIA: M-asculți, sau nu? Marcu a luat un coșuleț de sîrmă și a început să pună în el ce voia să cumpere... Alba-Lux, untdelemn, zahăr.

ION: Făcea piața adică...
SILVIA: Punea în coșuleț, automat... Pînă l-a umplut. Atunci a mai luat o sticlă de spirt, de-un sfert, și fiindcă nu mai era loc în coșuleț, a pus-o în buzunarul de la haină... Și s-a dus la casă... Era coadă. Nu l-am mai urmărit de-atunci... Dar pe urmă am auzit țipete. O vînzătoare îl oprise în ușă și-i striga: Hoțule! Și el rămăsese prostit... Ce se-ntîmplase? Plătise la casă totul, dar sticla de spirt n-o plătise... Eu zic c-a uitat... Costa șase lei, înțelegi? Șase lei! Dar vînzătoarea a chemat milițianul...
ION: Ăla gras care face de gardă la „Zorii pompierilor"?
SILVIA: Da...
ION: Are un pumn grozav. De cînd l-au pus acolo, e pustiu la „Zorii pompierilor", nu se mai bate nimeni...
SILVIA: Vînzătoarea a cerut să-l legitimeze, să-i facă acte... Eu am încercat să-i explic... Dar se vede că nu vrea nimeni să înțeleagă, dacă au convocat și adunarea asta...
CRISTESCU *(a apărut, auzind ultimele cuvinte)*: N-o să-i facă nimic... Puțin tămbălău, așa, de ochii lumii. S-a convins și miliția că nu e vinovat, și cei de la Alimentara... Marcu e un băiat bun, n-a furat un pai în viața lui... O să se facă așa nițel circ, dar i-a spus și conducerea combinatului că nu-l consideră vinovat...
SILVIA: Atunci de ce mama dracului fac circul ăsta?
ION: Silvia, tu înjuri?
SILVIA: Nu, drăcui.
CRISTESCU: Nu, n-o să pățească nimic... E o simplă formalitate... O să-l criticăm formal, doar știm și noi că e cinstit... Șase lei?
ION: Cristescule, vrei să-mi faci un bine?
CRISTESCU: Da.
ION: Atunci cară-te din fața mea!
CRISTESCU: Dar nu ți-am făcut nimic...
ION: Și nici n-o să-mi faci. Nu sînt nici măcar fotbalist...
CRISTESCU: Dar, Ioane...
ION: Nu — Ioane, domnule Ion. Eu sînt domn, așa să-mi spui: domnule Ion.
CRISTESCU: Domnii au cam dispărut, tovărășele...

ION: Cu mine nu ești tovărășele, nici tovarăș, nici mă Ioane! Domnule Ion! Scurt. Cară-te, că m-am schimbat. Nu-ți plătesc nimic că stai de vorbă cu mine...
CRISTESCU: Ești nebun, dar nici n-am cerut...
ION: Nu-i nimic, poate-o să-mi ceri altă dată! Valea! *(Îi întoarce spatele. Cristescu intră în sala de ședințe.)*
SILVIA: Marcu e nevinovat.
ION: Și Adam a fost nevinovat pînă în clipa cînd a păcătuit cu preafrumoasa Eva...
SILVIA: Ioane, pe cuvîntul meu!
ION: Ai văzut filmul „Viață particulară"! Cineva spunea că Brigitte Bardot ar semăna cu Eva... Mie nu mi s-a părut... În primul rînd fiindcă n-am văzut-o niciodată pe Eva.
SILVIA: Ioane, pe cuvîntul meu! Și nu mai rîde!
ION: Nu rîd, surîd. Și nu țipa tare la mine fiindcă tot atît de prost te aud ca și atunci cînd țipi mai încet... Știi, eu am un scurtcircuit la urechi... Și nu-ți da cuvîntul, Silvia, pentru omul ăsta, căci eu tot n-o să te aud... În mine au ars toate siguranțele... Și poate de-aceea rîd cînd nu trebuie...
SILVIA: Sau surîzi...
ION: În mine a avut loc un scurtcircuit... Și nu știu dacă un ins ca mine mai poate deveni bun, cum îmi ceri tu... Fiindcă pentru asta îți dai cuvîntul de onoare, ca să mă faci să devin înțelegător, bun... Dar mai am eu putere, asta de ce nu te întrebi? Da, da, e întuneric, siguranțele sînt arse și maestrul e nebun! Cum crede pînă și idiotul de Cristescu.
SILVIA: Pentru tine toți sînt idioți...
ION: Cristescu nu înseamnă toți... *(Intră Ioana.)* A, Silvia, uite-o și pe Brigitte Bardot...
IOANA: Marcu n-a venit?
SILVIA: Nu...
ION: Nu moare năsicu, nu te speria. Se adaptează la mediu... Nu-l cutremură nimic, nici adevărul, nici ședința de azi, nici altele, mai grele sau mai ușoare, nici minciuna, nimic... Peste toate o să aștearnă un strat de cenușă, căci iubitul de el n-are memorie, uită frumos, asta e calitatea lui esențială de mascul. În afara celei de cerb. Ioana, n-ai vrea să-l facem

împreună cerb? A, Silvia, am uitat să ți-o prezint pe Ioana... Ea este fata aceea de care ți-am povestit... Fata cu care am fost la sfat, iubita mea sobră...

IOANA: Ai putea să taci, Ioane!

ION: Dar, dragă, e posibil să mă însor cu Silvia și vreau să-mi cunoască toată autobiografia...

IOANA: Ar putea să-ți fie și puțină rușine...

ION: Mie? În nici un caz.

IOANA: Ce-a fost a trecut... Să-ți fie rușine.

ION: Nu poate să-mi fie rușine, fiindcă sînt nerușinat! Dar uite-l și pe iubitul tău soț! *(Apare Marcu.)* Vezi, el nu e supărat pe mine, el nu e trist, el nu e vesel, el nu iubește prea tare, el nu urăște prea tare, pentru el toate au aceeași valoare, — adică nici o valoare!

MARCU: Petru și-a tăiat degetele la circular...

SILVIA: Cum?

IOANA: Azi dimineață... Era aproape de terminarea schimbului... *(Lui Marcu.)* Tu ești de vină că l-ai pus să muncească la circular...

MARCU: Eu sînt de vină! L-am plimbat prin toate locurile de muncă din combinat, și nu și-a găsit locul, n-a fost bun nicăieri... A lucrat la scaune color, la ambalaj, la pus pe bandă...

ION: Fiecare trebuie pus la muncă, după aptitudini, parcă așa se spune... Fiecare are locul lui.

MARCU: Locul lui Petru nu e în combinat, lui îi e tot timpul somn cînd lucrează, aptitudinile lui sînt pentru somn...

ION: Și tu l-ai pus în schimbul de noapte ca să poată dormi, da?

MARCU: În schimbul trei nu se observă că muncește prost. Schimbul trei n-are productivitate. Dorm tinerii, dorm care pe unde apucă. Cunosc toate colțurile unde se ascund și dorm... Fiindcă nu dorm ziua, se plimbă, vin obosiți... Accidentele, cîte au fost numai în schimbul trei au fost, și toate spre dimineață... Petru de muncit nu muncea. A venit la combinat numai pentru bani, ca fotbalist...

SILVIA: Dar are o meserie: e tîmplar, are școala profesională...

MARCU: A trăit din fotbal, nu din meseria lui... Bea, nu dormea noaptea...

ION: N-avea locuință, unde să doarmă?

MARCU: Unde? La femei. Mă întrebi cum mă întreba și el. De ce nu și-a luat o cameră cu chirie?

ION: Aștepta să-i dea combinatul.

MARCU: Îi dă, cînd i-o veni rîndul. Sînt alții, căsătoriți, care așteaptă și sînt mai vechi în combinat ca el.

ION: Eu n-am înțeles cum faci tu de întotdeauna ai dreptate?! Și la toți le vrei numai binele! Lui Petre, să-l pui în schimbul trei, și el a fost păcătos și-aci și și-a tăiat degetele! Mie îmi vrei binele... Dacă nu m-am însurat eu cu Ioana, te-ai însurat tu...

IOANA: Eu plec! Silvia, mai vrei să rămîi?

SILVIA: Vin și eu. Ioane, te rog să ții cont de un singur lucru: că nu-mi dau decît foarte rar cuvîntul de onoare. *(Iese împreună cu Ioana.)*

MARCU: M-am căsătorit cu Ioana ca s-o scap de rușinea ce i-ai făcut-o...

ION: Eu nu i-am făcut nici o rușine, n-am fost naș...

MARCU: Ți-ai rîs de ea la sfat... Am luat-o ca să-i salvez onoarea...

ION: Uite unde zăcea cavalerismul!

MARCU: Dar eu n-am trăit cu ea, cum ai zis tu... M-ai învinuit, fiindcă erai supărat că nu plecai la Preajba... Și în loc să te răzbuni numai pe mine, cum voiai, ai făcut-o pe ea de rîs, ca prin ea să mă faci pe mine și mai de rîsul lumii.

ION: Nici nu știam cît sînt de viclean! Dar tu, deși n-aveai nimic cu ea, n-ai vrut să sufere fata și-ai luat-o de nevastă... Ce om bun ești! Ca o mămăligă cu lapte! Și cu muște. Acuma vrei să-mi faci un bine, să mă-nsori cu Silvia... Dar ești prea egoist ca să poți face un bine fără să nu tragi mai multe foloase din el... Ca să-mi arăți că te-ngrijești de mine mi-ai făcut cunoștință cu Silvia, dar și ca să mă-nsor cu ea, și-a atunci să nu te mai temi c-o să mai umblu după Ioana... Că o să am casa mea. Și Silvia, te-ai gîndit, o să mă țină din scurt, dacă tot a pus mîna pe un bărbat. Te temeai c-o să te fac de rîs, trăind cu Ioana... Ai vrut să mă potolești, să stingi tot din mine...

Dar mi se pare că te urăsc și ura nu se stinge c-o femeie... Voiai să-mi cumperi durerea mea căci nu te uit că din cauza ta am fost ultimii doi ani la stuf — dîndu-mi un post bun și o nevastă? Nu-mi cumperi liniștea, sufletul, libertatea, pacea mea, cu niște grăunțe care pe tine nu te costă nimic! Uite, am mușchi, și am și ceva în căpățînă, și nici măcar nu-mi închiriez bruma asta de putere și de conștiință pe care o am! Pentru nimic, nici nu vînd, nici nu închiriez! E clar? Mi-e lehamite!

CRISTESCU *(vine din sală)*: Începe adunarea... Curaj, Marcule... O să fie bine... Se ține un referat. Se ia cuvîntul... O să-ți iei și tu angajamentul c-o să fii mai atent... O să vorbesc și eu, o să te condamn nițel pentru c-ai fost distrat, așa, formal... *(Lui Ion.)* Vrei să participi și tu?

ION: Nu e voie?

CRISTESCU: E, dar nu știu dacă e cazul. Eu, personal, sînt împotriva răfuielilor personale... Cred că nici n-o să-ți dea cuvîntul, sînt înscriși prea mulți. Eu nu înțeleg de ce ești tu nemulțumit? Ai putea să fii!

ION: Numai după ce-o să mor, o să fiu mulțumit. Atunci n-o să mai am pretenții.

CRISTESCU: Ai tot ce-ți trebuie, salar, o să-ți dăm și casă, te trimitem și la Călimănești, dacă o să fii cuminte...

ION: Acuma ai ajuns la sindicat? Trimiți oamenii la Călimănești? Acolo nu mă duc, nu-mi place apa... Apa chioară nu-mi place, întreabă-l și pe Marcu... Nu, cu tine nu mă pot înțelege. Eu visez să am mult mai mult decît ceea ce am...

CRISTESCU: Îmburghezire treptată?

ION: Aiurea.

CRISTESCU: Ba da. Așa începe îmburghezirea, prin acumulări treptate: frează cicero, televizor, Fiat 600, Fiat 1300, și se produce saltul calitativ în conștiință, și îmburghezirea e gata... Cunosc problema...

ION: Te-ai cultivat?...

CRISTESCU: Rîzi, dar m-am cultivat mult în ultima vreme... Am luptat, am învățat, m-am pus la punct, m-am cultivat...

ION: Ți-ai cultivat gura. Asta ai învățat, să dai din buze, să vorbești în ședințe despre respectarea disciplinei tehnologice, despre organizarea procesului de fabricație, să critici realizarea în grabă a reperelor... Să fii Prezent, vorbind! Asta e! tu ești mereu prezent, în toate problemele...

CRISTESCU: Asta dovedește dragoste față de combinat...

ION: Să lăsăm demagogia... Nici Marcu nu te mai crede, care e un naiv și fricos, dar eu? Ți-ai cultivat gurița, Cristescule, nu mintea. Gura, că prin ea trec bunătățile pămîntului! Spre stomac. Gura! Mintea e mai sus, și ea doarme acolo, la etaj, în timp ce gura turuie, și mănîncă, mănîncă, tot felul de lucruri ce se pot mînca, și iar turuie...

CRISTESCU: Tu-mi faci morală, mie?

ION: Dar cine ești tu, Sfîntul Petru?

CRISTESCU: Tu nici măcar nu ești om cinstit...

ION: Mi-nchipui ce trebuie să-ți zică un om cinstit... Dacă într-adevăr e cinstit.

CRISTESCU: Marcule, eu nu sînt cinstit?

MARCU: Ești...

CRISTESCU: Vezi? Mă rog, de mine nu-ți place, e o opinie a ta personală că nu sînt bun, perfect, eu respect opiniile personale ale oamenilor. Dar ce-ți place? Că visezi tu, reîntoarcerea burgheziei?

MARCU: El nici n-a cunoscut-o, cum s-o viseze?

CRISTESCU: Ține cont, Marcule, că morala burgheză e morala burgheză și ea mereu se strecoară și străbate...

ION: Da, ca chiaburii! Nu fă pe prostul Cristescule, că vina ta cea mai mare nu e că vorbești cum vorbești...

CRISTESCU: Eu veghez!

ION: Nu veghea! Sau veghează-te pe tine. Eu am altfel de vise, și dacă acuma, pe pămînt, cît trăiesc, și în timpul nostru, în socialism, nu visez, atunci cînd mama dracului să mai visez? În ceruri? Vreau foarte, foarte multe!

CRISTESCU: Nemulțumitului i se ia darul!

ION: Dar eu nu cer de pomană, în dar. Eu îmi iau cu mîinile mele — ce realizez cu mîinile mele...

CRISTESCU: Asta-i drept, ai niște mîini de aur, și ai luat cu ele tot ce era pus la loc prost: biciclete, ceasuri, deșteptătoare, prețuri...

ION: Aia a fost...

CRISTESCU: Și va mai fi... Istoria se repetă, a zis un mare om, nu știu care...

ION: Am furat, dar n-am fost milog. Ca tine, bunăoară.

CRISTESCU: Nu mai stau de vorbă cu tine! Am să și aduc la cunoștința forurilor competente injuriile astea... Marcu mi-e martor.

ION: Mor de frică! Uite cum dîrdîi!

CRISTESCU: O să vedem noi care pe care... Doar n-o să ne dea lecții declasații și huliganii!

ION: Ai dreptate. Însă ține cont că eu nu sînt nici declasat nici huligan! Și dacă-mi mai zici așa te pleznesc de-ți aduni măselele cu fărașul!

MARCU: Potoliți-vă...

ION: Nu te pune între mine și dobitocul ăsta, că te-ai mai pus și altă dată... Și ai zis ca el, fiindcă el era ciocanul... Cînd a mai zis ăsta că sînt huligan și trebuie să fiu dat pe mîna forurilor competente...

CRISTESCU: Îl vezi, Marcule, n-are loc nici de tine!

ION: Lasă-mă să vorbesc, că altfel chiar te pleznesc!

MARCU: E mai bătrîn ca tine...

ION: Și ce, asta-nseamnă că trebuie să-i dau dreptate, dacă e prost?

CRISTESCU: Întotdeauna te-ai arătat nemulțumit de ce făceam noi în combinat... Niciodată n-ai încetat să strigi la mine, la Marcu, la alții, niciodată n-ai încetat să te lupți cu noi și cu alții...

ION: Niciodată!

CRISTESCU: Deci, recunoști?

ION: Da. Niciodată n-am încetat să fiu om. Și sper să nu poți tu să-mi rozi mustățile, și tot părul ce-mi aparține, părul personal, mustățile, freza cicero și restul...

CRISTESCU: Chiar la adunarea asta am să pun spre dezbatere atitudinea ta... Nu-mi place atitudinea ta, Ioane!

ION: Domnule Ion!

CRISTESCU: Mereu fugi de sarcini concrete, nu-ți iei angajamente personale, nu participi la munca voluntară, recunoști?

ION: Recunosc. Fiindcă n-am timp.

MARCU: De ce-ți place răfuiala, Ioane?

ION: Îmi place răfuiala personală.

MARCU: Cum n-ai timp?!

CRISTESCU: N-ai timp să-ți iei un angajament?

ION: N-am timp să-l îndeplinesc.

MARCU: Trebuie să-ți faci timp...

ION: E greu... Sînt în restanță cu timpul, cu cîțiva ani... Poate acum aș fi fost demult la facultate, poate m-aș fi căsătorit... Vedeți, n-am timp! În primul rînd am nevoie de timp pentru dragoste... Dragoste personală, bineînțeles.

CRISTESCU: Pentru femei, adică.

ION: Exact. Pentru una sau mai multe femei. Cum o da Dumnezeu.

CRISTESCU: Tu pui înaintea combinatului, femeia?

ION: Absolut. De la femeie, încep toate, și cerul și pămîntul, cred c-a spus un mare savant, nu știu care...

CRISTESCU: Trebuie mai mult sacrificiu personal... Socialismul le-a dat oamenilor case, pîine, e altfel decît în trecut, orice reacționar recunoaște.

ION: Perfect, și eu recunosc, care nu sînt reacționar. Dar socialismul trebuie făcut acum cu oameni de același nivel cu el, nu cu corigenți... Ideile mari cer oameni mari, am citit undeva... Ne aflăm într-o altă fază. Nu poți construi o lume mare cu căcăcioși ca tine sau ca Marcu.

MARCU: Vrei să-mi iei locul?

ION: Niciodată. Eu am locul meu.

MARCU: De cînd ai venit, mereu mă înjuri, mereu parcă vrei...

ION: Fiecare are locul lui, după capacitatea și munca lui...

CRISTESCU: Locul tău ar fi atunci la stuf...

ION *(lui Marcu)*: Tu confunzi locul tău, adică valoarea ta, cu postul tău de maistru... Cu siguranță că vei zbura din postul ăsta, toate au un timp... Trebuie doar

să se coacă timpul... Dar vei rămîne tot în locul tău, și scofală ăsta de Cristescu la fel... Postul n-o să vi-l iau eu, că sînt cam tembel, dar sînt destui mai ciopliți ca voi... Omul potrivit, la locul potrivit, mai scria acolo...

MARCU: Ne dai lecții?

ION: Nu, vă fac atenți.

MARCU: De ce vrei să participi la adunarea asta? Doar știi că sînt nevinovat...

ION: Vreau să văd cum arăți cînd știi că ești nevinovat și lumea spune că ești...

CRISTESCU: Dar nu crede nimeni. E o formalitate... E nevinovat... *(Intră în sală.)*

ION *(urmîndu-i)*: Dar dacă e vinovat.

TABLOUL II

Acasă la Marcu. Ioana și Petru.

PETRU: Nu-mi pare rău de degete, decît că n-o să mai pot cînta la chitară... Propriu-zis nu mi le-a tăiat de tot, le-a tăiat doar vîrfurile... Le-a tuns... Cu o mînă ca asta poți lucra, dar nu mai poți mîngîia o femeie... Probabil! Deși cred c-o să mă obișnuiesc. Mai mult mă tem că n-o să pot zdrăngăni la chitară... Ioano, ție nu ți-am spus niciodată să te gîndești la mine la ora cinci?

IOANA: Nu.

PETRU: Atunci înseamnă că nu te-am mințit încă. Aveam un obicei: cînd vedeam o femeie că nu-i cu toate gîndurile acasă, îi spuneam să se gîndească la mine — mîine la cinci, cinci minute. Că și eu mă gîndesc la ea. Era o minciună, nu mă gîndeam.

IOANA: Dar lor le părea bine, ele se gîndeau... E ceva să știi că se gîndește cineva la tine cinci minute.

PETRU: Era o escrocherie din partea mea, dar pe ele le făceam fericite... Cîteodată. Cinci minute de fericire! Ce, e puțin? Unde găsesc eu o femeie să se

gîndească la mine cinci minute? Ori măcar să mă mintă că se gîndește? Fiindcă în dragoste e nevoie și de nițică minciună... A, nu, nu multă... Așa, ca piperul, să-i dea gust... Femeile sînt tare proaste, ele cred tot ce aud de bine despre ele. Cu asta pot fi cucerite, cu complimente și cu înghețată.

IOANA: Tu ești cam uituc, Petre... Și mie mi-ai cumpărat înghețată.

PETRU: Atunci înseamnă că ți-am spus să te gîndești și cinci minute la mine!

IOANA: Da, în fiecare zi la ora cinci.

PETRU: Sper că nu te-ai gîndit...

IOANA: M-am gîndit... *(Sună soneria.)*

PETRU: Cine e? Marcu?

IOANA: De ce tresari? Doar nu ești vinovat cu nimic...

PETRU: Știi cum vine asta, nu ești vinovat, dar ai putea să fii... Și soții întotdeauna cred a doua ipoteză... *(Soneria.)*

IOANA: El e la ședință, vine tîrziu... O fi vreo cunoștință...

PETRU: N-aș vrea să fiu văzut...

IOANA: Bine, treci dincolo... *(Petru trece în camera alăturată. Ioana deschide. Intră Silvia.)*

SILVIA: N-am mai putut sta singură... Ședința nu se mai termină... Trei ore... A început să-mi fie teamă, Ion ar putea să facă cine știe ce...

IOANA: Ți-e teamă?! Îl iubești?

SILVIA: Nu... Nu știu, nu cred... Eu? Ar fi o prea mare răspundere, să iubești e o mare răspundere... Și omul ăsta nu mai poate suporta nici o pierdere... Ar trebui să fiu foarte sigură de mine, ca să... N-ai un coniac, sau o țuică bătrînă?

IOANA: Și el bea țuică bătrînă...

SILVIA: Am învățat, vezi, și lucruri bune de la el... Țuica îmi place... *(Ioana îi toarnă într-un pahar băutură.)* Sînt foarte obosită... Aș vrea să fac o baie, să mă spăl pe mîini, pe cap... Parcă aș avea rîie și păduchi... Tu ai baie?

IOANA: Am, poți să vii cînd vrei...

SILVIA: Mulțumesc, am să vin... Eu n-am baie... O vreme m-am dus la baia populară, în fiecare joi...

La aburi îmi plăcea, la cei calzi mai ales... Că nu te vezi, totul e alb și simți cum merge jegul de pe tine, de parcă te-ai vindeca... Ioana, pot să fac acuma un duș?

IOANA: Nu, acuma nu curge apa. După amiaza între două și șapte nu curge apa.

SILVIA: N-ai pe nimeni în casă?

IOANA: Nu... De ce?

SILVIA: Aș vrea să-mi dau jos bluza, să mă mai răcoresc... Eu, vara, umblu prin casă în pielea goală... Cînd sînt singură. Ca să nu-mi fie cald... *(Se face comodă.)* Bărbatu-tău are cheie?

IOANA: Nu... Și-a pierdut-o, sună cînd vine, n-ai teamă...

SILVIA: Nu te-am întrebat niciodată... Cum de te-ai căsătorit cu el?

IOANA: L-am iubit... Vezi, Ion, mă înjură, știu, dar n-are dreptate... El ținea la mine, dar pe vremea aceea era tare plicticos, nici măcar nu înjura... Era prea serios... Fusese deja de două ori la „studii", cum zicea el, și mereu se grăbea să cîștige timpul pierdut... Și iarăși făcea cîte un pocinog. Era grăbit. Voia să termine liceul, să urmeze istoria... Îmi vorbea de Ștefan cel Mare și mie îmi venea să mor de rîs... Zău, pe mine nu mă interesa Ștefan cel Mare. Și nici războaiele lui cu turcii. Nici lupta lui pentru independență... Eu voiam să mă distrez... Ieșeam de la lucru și voiam să dansez. Îmi plăcea dansul și atletismul. Și l-am cunoscut pe Marcu, Ion mi l-a prezentat, la o bere... Marcu n-a vrut să bea, mergea la antrenament... Era cel mai bun alergător la garduri, la 400 metri... Cred că din țară... Cîștigase și cîteva concursuri de selecție... Am mers atunci la stadion, cu Ion, să-l urmărim cum se antrenează... Parcă zbura peste garduri... Dar de cînd s-a lăsat de atletism, conduce exercițiile de gimnastică în producție, la combinat... Unu-doi, unu-doi... Și nici eu n-am ajuns nici măcar în finală pe regiune, m-am îngrășat și gătesc foarte bine... Ce vrei, tinerețea nu ține o sută de ani... Și Ion s-a înrăit, înjură ca un birjar, scuipă, se îmbată... Eu cînd îl văd, fug... A rîs de mine în plin centru, acum cîteva zile, și m-a arătat

cu degetul... E țicnit, mi-e frică să-l văd, urlă ca un cîine turbat.

SILVIA: Nu urlă, cred că geme mai degrabă... Nu e felul lui ăsta, dar nu-l cunoaște nimeni, Ioana... Are sufletul ca o rană deschisă... Minte, înjură, dar uneori minte fără să mintă, minte ca să nu rîdă cineva de el, minte ca să se vadă că minte, și cîteodată înjură lucrurile după care tînjește... Eu îl văd, fiindcă așa fac și eu cîteodată... Crezi că eu n-aș vrea să am un amant sau un iubit adevărat? Nu zic soț, zic iubit...

IOANA: Marcu era sigur c-o să te măriți cu Ion...

SILVIA: Amîndoi am fi făcut o partidă bună... Eu am un nume pe care-l știi...

IOANA: Fii serioasă, bîrfe...

SILVIA: Lasă, nu bîrfește lumea de pomană. Crezi că-i proastă? De m-aș mărita cu Ion, m-aș pune la adăpostul căsătoriei, al numelui lui, iar el n-ar fi prea pretențios cu ce-am făcut pîn-acum, ar avea unde să locuiască, și căsătoria ar fi o siguranță că s-a făcut om serios, de casă...

IOANA: Și de ce nu vă luați?

SILVIA: Fiindcă eu aș vrea, și cred că și el, și nițică dragoste... Totul e bine, dar lipsește puțină dragoste!

IOANA: Dragostea vine cu timpul...

SILVIA: Eu nu mai risc... Sînt prea bătrînă...

IOANA: Mă faci să rîd. Bătrînă?

SILVIA: Plec, nu mai am răbdare. Ședința s-a terminat demult, cred că bărbatu-tău o fi rămas la vreo... țuică...

IOANA: Nu bea... În casa noastră numai eu beau.

SILVIA *(în picioare, lîngă ușă)*: Vezi, pe Ion îl înțeleg, dar... Doar într-o noapte, în vis, m-am simțit legată de el... Se făcea că aveam aripi de înger, eu! Și el... Și ne-am ridicat peste combinat, am trecut peste gară și peste farmacie, în zbor... Pluteam, și era o muzică așa ca în filme... Aveam aripioare amîndoi, ca doi îngeri și zburam...

IOANA: Visele sînt semne de dragoste...

SILVIA: Nu, mă culcasem cam matolită... De țuică bătrînă... *(Iese.)*

PETRU: Cînd aud două femei vorbind, și mai ales lești-nături de dragoste, mi se pare că trebuie dintr-o clipă în alta să înceapă iarăși potopul... Cel de-al doilea potop universal, cu apă și cu foc. Cînd le aud vorbind despre dragoste, parcă văd scene din apocalips. Ioana, ce mai atîta vorbărie, eu trebuie să plec, poate sosește bărbățelul tău iubit... Dar cînd ne mai întîlnim? Cînd mai are el o ședință? Una de analiză n-are în zilele viitoare?

IOANA: Dacă mă iubești, mă mut la tine...

PETRU: Să nu ne pripim... Trebuie să judecăm... Și eu nici măcar n-am casă...

IOANA: Mă iubești sau nu, spune?

PETRU: Da, sigur... Dar să nu judecăm cuvîntul iubire, așa mecanic... Problema e mai complexă, ar spune Cristescu... Știi, noi bărbații, în materie de dragoste, ți-o spun cinstit, sîntem niște porci. Și cînd sîntem, sîntem niște porci adevărați. Noi nu glumim. Noi nu trișăm. Eu ți-o spun limpede... De ce să umblăm cu romantisme? Mai bine să ne iubim normal. De ce să știe Marcu? Are vreun sens? De ce să-l supărăm? E un băiat cumsecade.

IOANA: Da, dar vezi, și eu aș vrea nițică dragoste... Ce vrei, sînt femeie slabă. Nițică...

PETRU: De ce să ne mințim, Ioana? Iubire, chestii d-astea nici la liceu nu mai țin...

IOANA: Totuși, parc-aș vrea și eu să mă minți...

PETRU: Bine. Se poate. Am făcut eu porcării mai mari, asta, c-o să-ți spun vorbe frumoase, nici n-o să conteze. Dar n-o să folosim, totuși, vorbe prea mari! Iubire! Ce penibil sună cuvîntul ăsta. Ce răsuflat! Parc-ar fi un tango în vremea twistului... Dar o să ne iubim dacă n-avem încotro. O să ne iubim, odihnindu-ne spiritele pe pămînt, pe iarbă verde. Sau chiar pe un pat. *(Soneria.)* Cine mama dracului e? Marcu?

IOANA: El sună altfel... S-o fi înapoiat Silvia.

PETRU: Iar să m-ascund? Nu. Voi sta aici... *(Soneria.)* Altă ușă n-ai, căci e bine să aibă casa omului cît mai multe uși...

MARCU *(de afară)*: Ioana!

IOANA: E Marcu. *(Soneria.)*

PETRU: Nu deschide... O să creadă că nu ești acasă... *(Se ascunde.)*

IOANA: Termină cu prostiile... *(Deschide).*

MARCU *(intră, lăsînd ușa deschisă)*: De ce n-ai deschis? *(Privește în jur.)* Ioane, ieși, nu te mai ascunde! *(Iese Petru.)* Tu erai? *(În acel moment în prag a apărut Ion. Nu intră.)* Tu erai?

PETRU: Sigur, e o situație cam penibilă... Dar nu e nimic... Trecusem de la spital spre casă... E stupid, însă cred că înțelegi...

IOANA: De ce te-ai ascuns, Petre?

PETRU: Știți, e un reflex... Eu cînd aud orice sonerie, îmi pierd cumpătul... Și degetele așa mi le-am tăiat, c-am auzit deodată sunînd încetarea lucrului... M-am speriat...

MARCU: Stai jos, Petre... *(Marcu se așează și el pe un scaun.)*

ION: Și la fotbal tresari cînd auzi fluierul arbitrului?

PETRU: Cîteodată... *(Rîzînd.)* Știți, mă mai prinde în ofsaid...

MARCU: Ioane, de ce-ai venit?

ION: Te-am urmărit tot timpul, vreau să-ți mai spun ceva...

MARCU: Ioană, n-ai o aspirină?

ION: N-ai jucat niciodată fundaș?

PETRU: Nu... Decît mai demult, cîteodată... Cînd se accidenta vreun fundaș, mai ales...

ION: La Galați, pe ce post jucai?

PETRU: Nu-mi amintesc precis... Tot înaintaș, cred... Dar eu pot să joc pe toate posturile, chiar portar.

ION: Ca Pelé...

PETRU: A, nu, nu chiar ca el...

MARCU: Ioane, de ce-ai venit? De ce mă urmărești? Parc-ai fi o pacoste, nu pot să închid ochii fără să te văd, și în vis te văd, m-am săturat de mutra ta!

ION: Poate te-ai săturat de tine... Nu știi că noi întotdeauna ne vedem mutrele numai în alții, ca într-o

oglindă? Ce sîntem, nu ne putem vedea, decît în ce zic alții că sîntem... Așa că nu urla prea tare la mine și nu mă scuipa, că te spurci pe tine...

MARCU: De ce-ai zis că n-am fost vinovat cînd am luat spirtul, de ce m-ai apărat? Ca să mă umilești, din bătaie de joc...

ION: Pe cuvîntul meu de onoare că ți-am luat apărarea cinstit.

MARCU: Ba nu, ai vrut să-mi dai o lecție, că eu te-am judecat pe tine aspru atunci. Ca să faci pe mărinimosul! Tu nu m-ai văzut la Alimentara, atunci de ce m-ai apărat? De ce? Tu n-ai fost acolo.

ION: Iată o dovadă că-ți pierduseși capul și nu mai vedeai nimic în jur. Am fost acolo.

MARCU: Dar eu nu sînt vinovat să știi! N-am furat spirtul!

ION: Nu.

MARCU: Atunci de ce m-au pedepsit? De ce mi-au dat mustrare în scris?

ION: E o simplă formalitate, un compromis...

MARCU: Nu admit nici un compromis, nici o formalitate, fiindcă sînt total nevinovat.

ION: Le-au dat o satisfacție reclamanților, dar nu ești vinovat...

MARCU: Dacă nu sînt, să nu le fi dat nici o satisfacție. De ce să le dea, pe pielea mea?

ION: Nu-nțelegi, omule, e un compromis, o...

MARCU: Au pus la îndoială cinstea mea, calitatea mea de maistru, munca mea... De ce să am eu umbra asta, de ce? Le voi arăta că nu sînt vinovat! Și nu voi admite nici o formalitate.

ION: Acuma, că-i vorba de tine. Dar cînd a fost vorba de alții de ce-ai fost surd? Compromis nu vrea dumnealui, pe pielea dumnealui... Se simte nevinovat... Dar eu n-am fost nevinovat?

MARCU: Atunci de ce m-ai apărat?

ION: Îmi pare rău că ai fost pedepsit, și formal, acuma, cînd nu ești vinovat, cu spirtul... Dar ai pentru ce să fii pedepsit, ai mari merite... Uite, și pentru degetele ăstuia trebuie să dai seamă, și-o să dai. Și pentru anii mei pierduți la ușurica...

MARCU: De ce urli, de ce nu mă lași în pace? Eu toată viața am fost cinstit...

ION: Ai fost slab ca o muscă, nu cinstit... Ia să ne uităm noi bine, de ce ești tu unde te afli? Și de ce tremuri acuma, nu de muscă ce ești, de laș? El e mîndru, că nu e vinovat pentru spirt! Dar pentru degetele ăstuia de ce nu urli? De ce nu spui că ești vinovat? Ia să ne uităm noi nițel la izvoarele puterii tale, ia să vedem ce-i acolo? Putoare, lipsă de răspundere, căcățișuri, lașitate... Uite cheia, lașitatea ta de muscă... Ciupi și zbori și crezi că ești cinstit, și crezi că zbori cu adevărat înainte... Ai auzit de pasărea muscă? E singura pasăre din lume care zboară înapoi, care poate, înțelegi, poate să zboare înapoi... Așa cum zbori tu, crezîndu-te cinstit și liber. Dar ce libertate e asta dacă nu poți să răspunzi de degetele lui?...

MARCU: Nu-mi vorbi acuma de el, doar ai văzut și tu că l-am găsit aici, cu nevastă-mea...

ION: Pentru asta ar trebui atunci să-i ceri socoteală, de ce nu-i ceri? De ce nu răspunzi?

MARCU: Mi-e rușine de mine, ce vrei? Și tu ai fost aici, și-ai văzut tot, toată rușinea asta în care m-au băgat ei...

ION: Și iarăși ești laș, te faci că nu vezi... Aici taci, aici îți place să închidă toți ochii, compromisul ăsta nu te face să urli? Cum poți trăi în porcăria asta? Ah, mi-e lehamite! De ce nu răspunzi? De ce nu vrei să fii liber, muscă ce ești? Așa ai fost tot timpul, te-ai prefăcut că ești cinstit, că răspunzi, că ești liber, că ești fericit, dar tot timpul ai fost josnic. Mi-e lehamite! Ai fost josnic, tu în socialism, în socialism, înțelegi? n-ai fost liber niciodată, n-ai avut curajul, de ce, răspunde măcar, de ce? Că era mai călduț să trăiești ca o muscă, nu? Acuma de ce n-o iei pe Ioana de păr să mături casa cu ea?

MARCU: Am iertat-o...

IOANA: După ce te faci de rîs, mă ierți... Crezi că asta mă bucură?

MARCU: Dar eu m-am bucurat cînd te-am găsit cu el aici?

IOANA: Acuma pui întrebări? De ce n-ai zis nimic cînd ai intrat pe ușă? Era mai important spirtul decît eu,

și ce-au zis despre tine acolo... Numai tu, tu și treburile tale sînt importante... Eu pot să crăp... Ori să fac orice, că tot nu însemn nimic, mă ierți... Dar tu n-ai nici o vină?

MARCU: Sigur, am! Întotdeauna cînd bărbatul își găsește nevasta cu altul, el e de vină! Că nu i-a văzut sufletul, că nu i-a cîntat la chitară... Soții sînt vinovați. Tu n-ai nici o vină. Tu ești o victimă. Și nici el cu chitara lui n-are nici o vină...

IOANA: Petre e un caraghios, spune numai tîmpenii și se crede spiritual... Și crede că toate femeile mor după el... El e ca un fluture, simpatic, fotbalist...

MARCU: Tu de ce te-ai încurcat cu el, nu avuseseși de-a face cu fotbaliști?

IOANA: Nu fi bădăran, Marcule... Poate l-aș fi iubit, dacă nu mi-aș fi dat seama cu timpul cine e... Un fluture, zău, un fluture alb...

ION: Un fluture de varză, ăștia sînt albi...

IOANA: Du-te, Petre... Și nu uita că ești îngrozitor de caraghios...

ION: Pleacă, omule, nu vezi că e o scenă penibilă, pleacă ce dracu, fii bărbat, nu fi și la plecare fluture.

PETRU: Plec, dar să știți că nici eu nu mă simt vinovat. Ioano, tu ai vrut să mă însor cu tine, atunci n-aș mai fi fost fluture? *(E la ușă.)*

ION: Pleacă, omule! De ce nu știi să mori la timpul potrivit? Vrei s-ajungi academician?

PETRU: Ioane, sînt învinuit de pomană... Eu nu consider că dacă cunosc o femeie, trebuie s-o iau și de nevastă! De ce mă înjură și el, și ea, de pomană? Ca să aibă ei liniște pe spinarea mea? Eu n-o să mă însor ca să-i fac cuiva hatîrul... Și tu ai spus că te însori numai în cazuri excepționale, este? *(Ion aprobă, făcîndu-i semn să plece.)* Dar nu mi-ai spus: cînd?

ION: Cînd o să văd că o femeie e mai nenorocită ca mine, ești mulțumit?

PETRU: Să vă ia dracu pe toți! *(Iese.)*

IOANA: Marcule, eu o să plec... Nu mai are nici un rost. Nu te mai iubesc, Marcule, demult...

MARCU: Pleci cu Ion?

IOANA: Nu, de ce? Pe tine te-am urît, Ioane, erai prea prost de bun, și prea plicticos... Marcu era mai nebun, glumea, alerga... De ce te-ai dezumflat așa, Marcule? De cînd te-ai lăsat de atletism, i-ai urît pe toți care jucau fotbal ori făceau atletism, pe toți tinerii, pe toți sportivii... Ai devenit, corect, nu mai erai nebun...

ION: Cînd nu mai poate omul să fie nebun, devine corect.

MARCU: Și de-atunci nu mai ții la mine?

IOANA: Mai dinainte... Chiar de mai înainte de-a ne căsători... Dar am sperat că-mi va trece... Nu te-am mai iubit de cînd mi-ai spus să mă mărit cu Ion... Eu îți spusesem să mă despart de el...

MARCU: Dar nu te-ai despărțit, și-ai ajuns chiar la Sfat...

ION: De ce nu mi-ai spus?

IOANA: Mi-era tot una cu cine mă mărit, de-aceea am venit cu tine... Nu te iubeam... Dar nici pe Marcu... Văzusem că el doar voise să-i fiu amantă, atît... M-am măritat apoi cu el, fiindcă voiam și eu să am o casă... Și să am copii... Pentru copii. Credeam c-o să-mi iubesc copiii... Dar Marcu s-a temut să aibă și copii... O, încă sînt tînără... Plec...

ION: Du-te, Ioana... Te-aș săruta pentru că te văd pentru prima dată întreagă... Te-aș pupa, dar mie nu-mi place să pup morții... Nici pe cei care învie pentru ei... Sînt prea egoist. Hai, totuși să-ți întind mîna... Pa. Și să faci copii frumoși, Ioano.

IOANA: Am să fac o mie de copii, o mie! *(Iese.)*

MARCU: Ioane, nu vrei să-mi dai mie pulovărul acesta al tău? Are o culoare, verdele ăsta, care-mi place foarte mult... Ți-l cumpăr cu oricît...

ION *(își dă jos pulovărul)*: Poftim, dacă-ți place... Nu-mi trebuie nici un leu... Cadourile nu se plătesc...

MARCU: Vezi, ea a plecat... O să rămînă casa goală.

ION: Te-nsori, îți găsești o nevastă...

MARCU: Da, desigur... N-ai o aspirină? Mă doare capul și nu știu unde ținea Ioana aspirinele...

ION: Nu lua medicamente, bea o țuică, spală-te, dormi, și-o să-ți treacă...

MARCU: Am să dorm, am să mă culc chiar mai devreme astă seară... Știi, Ioane, în fața Alimentarei, atunci m-am speriat nu atît de cum se zbătea epilepticul, neputincios și fără vină, cît m-am speriat de pulovărul lui... Avea un pulovăr ca al tău, verde... Mi-a adus aminte de pulovărul tău.

ION: Dar eu nu mă zbat neputincios!

MARCU: Nu, nu-i vorba de asta. Dar vreau să-ți spun că pulovărul lui m-a făcut să-mi fie frică de tine...

ION: Ai ajuns în anul morții, dacă a început să-ți fie frică de flanelul meu...

MARCU: Nu de flanel, nici de tine... Știi, mi-am dat seama atunci că am greșit...

ION: De ce nu mi-ai spus?

MARCU: De frică, mă tem... Știi, eu sînt fricos... Am greșit, de-acum încolo o să fie bine, am vrut să-ți spun, dar m-am temut c-o să-mi zici că: nu, n-o să fie bine, întîi să recunoști în fața lumii că ai greșit și apoi să plătești...

ION: E drept, așa ți-aș fi spus, și-ți spun și-acuma... Altfel cine-mi garantează mie că mîine n-o să greșești din nou?

MARCU: Tu o să știi...

ION: Eu am știut și data trecută că n-ai dreptate.

MARCU: Dar n-ai spus nici tu.

ION: N-am spus, dar acum chiar de-o să spun, lumea o să spună că tot tu ai dreptate, fiindcă ai mai avut dreptate. Și eu sînt vinovat, fiindcă am mai fost vinovat. Povestea asta s-a mai repetat, și mie nu-mi mai plac repetițiile... Prea multă fasole strică la stomac... Ah, o să mă omoare în bătăi Silvia, am uitat să-i cumpăr iaurt... O să-i mai găsesc? Plec...

MARCU: Eu sînt fricos, Ioane, dacă n-aș fi fricos aș fi mult mai deștept...

ION: Și mai om. *(E la ușă.)*

MARCU: Dar am să dau dovadă că sînt curajos...

ION: Dă! Dar nu prin vorbe, de vorbe mi-e lehamite! *(Iese, Marcu închide ușa în urma lui, apoi îmbracă încet, puloverul verde.)*

TABLOUL III

Acasă, la Silvia. Spre seară. Silvia, în bucătărie, taie pîine.

SILVIA: E prea tare muzica la radio... *(Ion nu aude, citește o carte în cameră, stînd la masă.)* Muzică ușoară, muzică ușoară, dar prea tare ai pus aparatul... Mai încet, te rog... *(Cum Ion nu-i răspunde, vine în cameră, și pune pe masă pîinea tăiată.)* Ești surd, iubitule?

ION *(o vede. Tot cu o ironie caldă.)*: Sînt surd, iubito... *(Silvia dă aparatul mai încet.)*

SILVIA: Nu auzi, cîntă muzică ușoară...

ION *(lăsînd cartea)*: Nu aud decît muzica executată la fanfară *(surîde.)*

SILVIA *(aduce și cîteva borcane cu iaurt. Se așează amîndoi la masă)*: Excelență, masa e servită... *(Mănîncă amîndoi iaurt)*. Un mare savant a recomandat iaurtul... zicea că prelungește viața...

ION: Dar el nu mînca iaurt.

SILVIA: Ba da.

ION: Și?

SILVIA: A murit la vreo... patruzeci de ani. *(Ion rîde.)* Dar nu din cauza iaurtului...

ION: Eu vreau să trăiesc o sută de ani, tînăr. Pe urmă, pot să mor.

SILVIA: Atunci, consumă iaurt... Serios, distruge flora microbiană.

ION: Dac-ar distruge și prostia, ar fi și mai bun.

SILVIA: Ce carte e asta?

ION: O carte de povești... Am cumpărat-o pentru tine... Voiam să ți-o dau după cină... E cu poze, o să-ți placă... Las-o acuma, nu citi cînd mănînci... *(Pune cartea pe colțul mesei.)*

SILVIA: Spune-mi, azi ce ți-a zis Marcu cînd v-ați întîlnit?

ION: Nimic.

SILVIA: De ce?!

ION: Fiindcă nu ne-am întîlnit. N-a venit la combinat. Eveniment!

SILVIA: I-ai luat apărarea, bine... Dar de ce-ai spus c-ai fost atunci la fața locului?

ION: Am fost!

SILVIA: Dar eu ți-am povestit.

ION: Dacă ai fost tu, nu înseamnă că eram și eu acolo? Și să știi că n-am mințit prea tare... Mi-am adus aminte de un vis, în ședință mi-am adus aminte... Cu o noapte înainte visasem că aveam aripi, așa, ca un înger... Și și tu aveai... Și zburam amîndoi, pluteam peste lume, și era o muzică...

SILVIA: În ce noapte-ai visat?...

ION: În noaptea de... de 14 spre 15...

SILVIA: Da, ciudat...

ION: De ce, crezi că e vreun semn rău dacă visezi îngeri?

SILVIA: Nu, și eu am visat...

ION: Măcar să visăm îngeri, dacă nu sîntem.

SILVIA: În orice caz, îngerii nu mănîncă iaurt. Mai vrei iaurt?

ION: De ce strigi la mine?

SILVIA: Dar nu strig.

ION: Ba strigi, rîzi de surzenia mea, strigi!

SILVIA: Nu, zău, vorbesc absolut normal...

ION: Da?!

SILVIA: Da.

ION: Mai vorbește...

SILVIA: Ce?

ION: Orice... Mi se pare că aud iarăși... Povestește-mi ceva... De cînd erai mică, bunăoară, de cînd aveai șaisprezece ani.

SILVIA: Dar ce?

ION: Orice, orice... Ce voiai tu să fii?

SILVIA: Albină...

ION: Din cauza mierei?

SILVIA: Nu... Aș fi vrut să fiu albină pentru că albinele zboară sus, deasupra pămîntului, cînd se îndrăgostesc... Sus, în văzduh, în lumină, acolo unde aerul e curat, acolo zboară albina, plină de dragoste, beată de dragoste...

ION: Vorbește, vorbește, te aud...

SILVIA: Aș fi vrut să fiu toată viața o albină și să zbor. *(Încet de tot.)* Acolo sus... Auzi?

ION: Aud... Mi-a revenit auzul...

SILVIA: Dar vezi, una visezi, și alta se-ntîmplă... Vise...

ION: Și eu visam că Ștefan cel Mare cutreieră lumea, pe un cal alb... Și cucerește toate continentele, și la fiecare îi dă un nume nou. Și fiecare continent devine un continent al dragostei... Știi, bătrînul Ștefan știa să iubească și oamenii, și locurile, și femeile... Toate continentele, continentele dragostei... Fiecare om, un continent de dragoste, fiecare colț de pămînt, un continent al dragostei...

SILVIA: Vise, vise... Azi oamenii fac atîta amor încît nu mai au nevoie de dragoste. *(Soneria.)* Cine o fi? *(Deschide. Intră Cristescu.)* A, dumneata erai...

CRISTESCU: Nu l-ați întîlnit azi pe Marcu?

SILVIA: Nu.

CRISTESCU: Am sunat și la el acasă, nu răspunde nimeni...

ION: O fi plecat în vreo delegație la Preajba, nu l-ai trimis chiar domnia voastră? Silvia, unii oameni sînt ca fierul cald. Întotdeauna iau forma pe care le-o dă ciocanul. Marcu făcea ce zicea Cristescu, dînsul aici de față... Bineînțeles, pe post de nicovală am fost și eu...

CRISTESCU: De ce ești tu răzvrătit?

ION: Vorbește mai încet, acuma aud... Răzvrătit, pentru că-ți spun ție cine ești? Nu, nici răzvrătit, nici reacționar, nici eu, nici ea, nici alții...

CRISTESCU: N-am zis nimic de Silvia...

ION: De ce? Poți să zici, n-ai de ce s-o aperi, doar nu e fiica ta. Nu?

CRISTESCU: Poftim?

ION: Știu că nu ești surd, și eu m-am exprimat clar, am spus: nu e fiica ta! Nu?

CRISTESCU: Nu, nu e...

ION: De-ar fi fost, i-ai fi spus, mai de mult, normal... Așa că și ea e la fel ca mine, n-ai de ce s-o sperii. Nu sîntem ce crezi tu, buni să ne dai afară din viața asta cînd vrei tu... Că ne-ai mai dat. Dar nu ești

Dumnezeu, nu ești tu întruchiparea a ce e bun azi. Pe scurt: nu ești Dumnezeu! Nu ești, simplu! Ești un înlocuitor, un tichet, vremelnic, reține cuvîntul... Vremelnic, am spus. Eu văd dincolo de tine... Lucrez în combinat și nu tremur deloc de frica ta. Muncesc cinstit să știi, acolo în secția de scaune... Combinatul nostru face altfel de scaune acuma, sper c-ai observat... Am făcut multe mai așa și-așa, că n-avem deloc. Dar acuma e nevoie de scaune bune și frumoase, calitatea primează! Pentru oameni frumoși! E anul calității, anul acesta, 1965, știai? Ori nu știi nici că ești tatăl Silviei?

CRISTESCU: Nu sînt...

ION: Mă mir, că ai toate datele... Nu recunoști, una. Doi: o iubești pe Silvia — păstrînd distanța cuvenită, ca să nu te compromită. O iubești, ai vrut, poate prin Marcu, s-o măriți chiar cu mine...

CRISTESCU: Aiureli... Silvia, sînt eu tatăl tău?

SILVIA: Nu, nu ești.

ION: Normal să zică așa, cine s-ar lăuda cu un asemenea tată? Și într-adevăr nu ești tatăl ei.

CRISTESCU: Atunci ce să mai vorbim?

ION: Să vorbim, fiindcă ai putea fi. Cînd credeai că Petru o să se însoare cu ea, împăcîndu-se cu ea, erai prieten cu el, îl admirai ca fotbalist, ați schimbat turele... Pe urmă, i-ai cerut bani. Dar să lăsăm asta. Vrei să spui că nu ești nici din același loc cu Silvia?

CRISTESCU: Ba da... altfel poate nici nu ne-am cunoaște.

ION: Dar pe mama ei o cunoști?

CRISTESCU: Sînt plecat de mult de-acasă, dau rar pe-acasă... Așa, din vedere...

ION: Altceva nu-ți amintești? Nu-ți amintești că într-o vară te-ai dus acasă și...

CRISTESCU: Nu, nu-mi amintesc.

ION: Atunci o să faci carieră. Oamenii care au memorie scurtă, fac carieră mare. Trec peste orice, fiindcă nu-și aduc aminte de nimic. Ești bun! *(Îl bate pe umăr.)* Bravo!

SILVIA: Dar tu de unde știi că noi sîntem din același loc?

ION: Eu cînd am o idee în cap, rar, că n-am prea multe, din fericire, merg pînă la capătul ei... Marcu știa că vă cunoașteți mai demult, dar nu știa de unde. Ei, și eu m-am dus și m-am interesat unde te-ai născut, domnule Cristescu.

CRISTESCU: Unde te-ai interesat?

ION: Unde? Te poți informa la cadre, la gazdă, la cunoscuți. Și chiar la miliție. Nu? M-am interesat din simplă curiozitate. Sînt maniac. Nu pot suporta să nu știu precis o cifră, un cuvînt, un adevăr, o adresă. Maniac.

SILVIA: Ieri seară a fost și mama pe la mine... A stat o oră. A venit cu un camion de ocazie, să mă vadă... Mi-a adus pîine... Nu știu de ce, întotdeauna cînd vine pe la mine îmi aduce pîine... Am condus-o cu Ion pînă la camion, în piață... N-a vrut să mai rămînă, credea că noi...

ION: Asta e pîinea... Am mîncat din ea și adineaori, cu iaurt. E frămîntată cu mîna, are alt gust. *(Mănîncă.)* E formidabilă. *(Lui Cristescu.)* Poftim, vrei să guști?

CRISTESCU: Nu, am mîncat...

ION: Nu-ți dau să mănînci, să guști...

CRISTESCU: Nu, eu nici nu prea consum pîine. Să nu fac burtă.

ION: Burticică ai, ce să mai faci? Oamenii care nu iubesc, fac burtă. Cel puțin așa zic medicii, mi se pare.

CRISTESCU: Ce program e la televizor?

SILVIA *(deschide televizorul)*: Nu știu, să vedem... *(Lui Ion.)* Mai mănînci? *(El face semn că nu. Ea strînge masa.)*

CRISTESCU: Ce ușor vorbești. Ai un trecut, și ai o faimă...

ION: Cu tine nu vorbesc. Tu ești o... o mobilă, un cîrnat, o ceapă, un cocean de varză, un aparat de radio cu tranzistori, un scăunel cu trei picioare, într-un cuvînt un găinat.

CRISTESCU: Hoția și huliganismul o să-ți mănînce zilele...

ION: Despre cine vorbești? Sper că nu pe mine mă faci hoț și huligan...

CRISTESCU: Ba pe tine, drăguțule...

ION: Dacă-mi mai spui așa o singură dată, te calc în picioare, drăguțule. *(Furios.)* Din moment ce sînt liber, înseamnă că mi-am plătit datoriile, înseamnă că statul m-a repus în dreptul meu de om întreg. Hai, ieși, pînă nu mă înfuriu! Silvia îl vezi? Asta e un om care nu s-a însurat și n-a iubit pe nimeni ca să nu-și risipească dragostea, ca să poată ține cu dinții numai la pielea lui, să facă, sărmanul șobolan, carieră...

CRISTESCU: Îți interzic să mă faci șobolan! Am să te reclam la...

ION: Stai, nu te grăbi. N-o să mă reclami, o să taci ca un șobolan, de frică.

CRISTESCU: De frica ta?

ION: Nu, de propria domniei voastre frică, probabil. Adică n-o să taci, nu ești omul care tace, nu, o să uiți.

CRISTESCU: Nu uit nimic.

ION: Atunci ține minte: Ai iubit o fată într-o vară, singură, neajutorată, tristă, o fată care știa să tacă... Să nu spună că nu știi să iubești, ai iubit o fată care se mulțumea cu foarte puțină căldură, și care nu știa ce e dragostea, și care nu știa să spună că tu ești cu sufletul șchiop și că iubești puțin și rău, și că nu vrei să se știe nimic...

CRISTESCU: Baliverne... Plec, n-o să-ți ascult balivernele...

ION: Ai și început să le uiți, de le zici baliverne, nici n-ai făcut doi pași și-ai început să uiți... Du-te, găinațule, uită, c-ai să faci carieră!

CRISTESCU: Mă interesează ce fac în viața mea, asta e. *(Iese.)*

ION *(strigîndu-i din urmă)*: Dă doamne să faci carieră la cariera de piatră. *(Închide ușa Silviei.)* De ce tremuri?

SILVIA: Cred că am gripă, mă doare capul... Să iau niște antigripale.

ION: Nu lua, trateaz-o cu indiferență. Se zice că e bun usturoiul, vitaminele. Nimic. Numai indiferența e bună.

SILVIA: Mi-e frig, cred c-am răcit aseară cînd am condus-o pe mama, ploua...

ION: Aseară am văzut-o, lîngă gară, pe mama ta că se încruntă, dintr-odată, speriată... Tu intraseși să cumperi țigări... Se uita înspre telefoane, tremurînd... N-am știut ce are, și m-am uitat și eu... Și l-am văzut pe Cristescu făcînd stînga împrejur și intrînd în biserică.

SILVIA: Mă doare ceafa, în gît, și peste mijloc, e gripă...

ION: Nu căuta leacuri, ai încredere în tine, lasă organismul să se bată... Să nu te apleci în fața bolii cînd te pîndește și simți că te atacă...

SILVIA: Dar gripa e stupidă, poate fi mortală...

ION: Toate bolile sînt mortale. Ce m-a făcut pe mine să cred că el e tatăl tău?

SILVIA: Că s-a speriat mama? Ea e sperioasă... Și el n-o fi vrut să se întîlnească cu o consăteană... Să iau o vitamină C...

ION: Nimic, înseamnă că ți-e frică... Că e tatăl tău am crezut nu cînd l-am văzut fugind... Numai cînd l-am văzut intrînd în biserică. Îți dai seama, Cristescu a fost atît de surprins, c-a intrat în biserică! Trebuia să aibă un motiv serios, și altul nu mi-a trecut atunci prin cap decît... Dacă ți-e frig, mai bine bea o țuică, țuica nu-i medicament, o bei și cînd nu ești bolnav... Ia pătura asta pe tine. *(Îi pune pe umeri pătura de pe pat.)* Numai așa scapi de gripă, tratînd-o intransigent.

SILVIA: E o șansă.

ION: E.

SILVIA: Dar în cazul ăsta mai e și șansa a doua.

ION: Care?

SILVIA: Să te dărîme gripa și să mori.

ION: E drept. Dar dacă te zbați, suferi, nu te mai poate doborî. Corpul se apără singur, învață. Secretă anticorpi. În cantități mari. Și te imunizezi singur. Eu n-o să mai mor niciodată de gripă. Marcu era mereu gripat și mereu se cocoloșea, stătea la pat ca un tenor...

SILVIA: Și eu am mai fost gripată în primăvară, am fost la baia populară și pe drum, spre casă, am răcit...

Nu m-am mai dus la baia populară de-atunci, țin minte gripa... Nimic nu mă enerva atît cît faptul că-mi curgea nasul.

ION: Nu uita gripa, ca să știi cum s-o calci cînd își mai arată obrăjorii. *(Soneria. Ion deschide. Apare Cristescu.)* Ai venit să te spovedești? Recunoști, vasăzică... Uite-l cum arată de pocăit, Silvia... A venit să-ți spună adevărul și să-ți ceară iertare. Eu vă las, nu-mi plac scenele siropoase. *(Intră în bucătărie.)*

CRISTESCU *(șoptit)*: Marcu a murit.

SILVIA: Cînd?

ION *(tare)*: Ce-i, nu recunoști, taci? Silvia, să știi că-i e teamă c-o să ceri despăgubiri bănești, de aceea nu-ți spune... *(Revine.)* Ei?

CRISTESCU: Cînd am plecat de-aici am trecut pe la Marcu, să văd de s-a reîntors...

ION: Fusese la pescuit?

CRISTESCU: Ușa era deschisă, lume multă... Marcu s-a spînzurat.

ION: Marcu?!

CRISTESCU: Du-te să vezi... *(Ion iese.)*

SILVIA: Unde-ai fost aseară?

CRISTESCU: La club, am jucat șah. Sînt înscris în campionatul...

SILVIA: Joci bine?

CRISTESCU: Am categoria întîia...

SILVIA: La biserică mergi?

CRISTESCU: Numai la înviere mergeam, pînă acum cîțiva ani, să văd cine merge din combinat să ia pești...

SILVIA: Și nu-ți era rușine?

CRISTESCU: De ce, trebuie să luptăm împotriva obscurantismului religios...

SILVIA: Bine, dar tu nu luptai, nu vorbeai cu oamenii acolo, mergeai să-i vezi, să-i notezi, îi pîndeai... Și te ascundeai, cînd te vedeau, mi-a spus Ioana... Aseară ai jucat șah?

CRISTESCU: Și Ioana a plecat ca o nebună de la Marcu... Am jucat...

SILVIA: Ce bine-mi pare că joci șah, și că nu intri prin biserici, seara... Ion s-a înșelat, nu te-a văzut pe

tine aseară... Jucai șah la club... Ar fi fost îngrozitor să nu fi jucat șah!

CRISTESCU: De ce?

SILVIA: E îngrozitor să nu ai tată, și stupid, și melodramatic să spui că nu ai, dar e mai bine să nu ai, decît să ai unul care știi că e porc...

CRISTESCU: Văd că ai început să vorbești ca Ion...

SILVIA: Nici nu știi ce bucuroasă sînt! Zău, îmi vine să te sărut de bucurie!

CRISTESCU: Dar, zău, nu sînt eu...

SILVIA: Îmi vine să te sărut pentru că joci șah, și pentru că aseară ai jucat șah la club... Zău, vino să te sărut. *(Îl sărută. În acel moment intră Ion.)*

ION: N-a putut să moară discret, tot ca un șobolan a murit, atîrnat de curea, ca la expoziție... Obraznic, a murit făcînd zgomot, să fie luat în seamă, pupat, plîns... Cît a trăit a deranjat toată lumea cu exercițiile lui de gimnastică suedeză, și-acuma a mai deranjat-o o dată, să-l vadă... Și s-a îmbrăcat, dobitocul, cu flanelul meu verde...

CRISTESCU: A lăsat o scrisoare pe scaun, că n-a furat spirtul, că e total nevinovat.

ION: Atunci de ce s-a sinucis acest cabotin?

SILVIA: A fost rănit în sensibilitatea sa de om...

ION: Și ce dac-a fost lovit, nu putea să suporte? Orice rană se vindecă.

CRISTESCU: La cei mai în vîrstă rănile se vindecă mai greu, sîngele nu mai e atît de tînăr...

ION: Și nu mai circulă nici pînă la creier?

CRISTESCU: Oasele se lipesc mai greu...

ION: Atunci să umble mai atent pe stradă, să nu-și frîngă picioarele alunecînd pe polei, că au minte și știu ce înseamnă poleiul, nu sînt tineri proști. Vîrsta nu-i o scuză, bisericosule. De ce s-a agățat în curea? Să-mi arate mie, și altora, că a fost cinstit în meseria lui? Dar eu eram sigur de asta. Era un meseriaș cinstit. Ori ca să-mi arate că era un om cinstit? Ei bine, cu toată expoziția lui, nu era un om cinstit. Meseriaș, da, dar om, nu! Aici a confundat el ariciul cu pogoniciul! A murit ca un cabotin!

CRISTESCU: Nu vorbi așa de morți.

ION: Dar el nu e mort, e întîi de toate un sinucigaș. Sinucigaș rimează cu laș. Nu-ți spune nimic rima asta? Ori nu faci poezii? Silvia, te mai doare capul?

SILVIA *(stinge televizorul)*: Nu. Televizorul ăsta mă enervează...

CRISTESCU: S-a simțit pătat...

ION: Aiurea, limonada asta sentimentalistă! A fugit! N-a vrut să răspundă. A, ori a vrut să dea o lecție? Sînt sătul de lecțiile lui proaste — că preda lecții proaste și la cursurile de instruire, dar acuma, a fost... Pah! Mi-e lehamite!

CRISTESCU: Era maistru, a fost jignit...

ION: Ca maistru, da!

CRISTESCU: Nu despărți omul de meseria lui.

ION: Ba da, fiindcă el întotdeauna s-a despărțit de meseria lui. Cînd el, ca om, mergea, la Preajba, de exemplu, și ca maistru era excelent, de ce nu s-a atîrnat de curea? De ce cînd a mințit nu s-a?... De ce n-a fost atunci plin de sensibilitate? Fiindcă îi mergea meseria bine, era lăudat, lua prime — și trecea cu vederea un mic compromis. Dar eu n-am să trec cu vederea nici unul și nu dau doi lei nici pe expoziția lui!

CRISTESCU: Omul trebuie să ierte...

ION: Lasă mila asta bisericească. Eu l-am iertat pe taică-meu cînd mă bătea cu coada furcii. L-am iertat că-mi era tată. Acuma, ciuciu!

CRISTESCU: Ai obosit?

ION: M-am săturat. Asta e altă mîncare de pește. Dar nu vreau și nu sînt obosit deloc. Mă enervează Marcu mai rău, acuma, mort, decît cînd trăia... Viu putea să răspundă de orice tîmpenie, acuma a tras oblonul ca lașul cel mai laș și-a scris pe ușă: închis pe vecie! E sensibil? A fost rănit? Atunci eu de cîte ori trebuia să-mi pun funia la gît?

SILVIA: Tu ai crezut în oameni.

ION: N-am crezut, dar ei m-au jignit.

SILVIA: Ai crezut în dreptate, atunci.

ION: N-am crezut, nu știam ce-i aia.

CRISTESCU: Credeai în Dumnezeu...

ION: Nu fi idiot...

SILVIA: Credeai în tine...

ION: Nu, nici în mine, începusem să-mi dau seama că devin o treantă...

SILVIA: A fost totuși un moment important, chiar acesta, cînd ai început să fii conștient de ce ești! Poate cel mai important moment din viața ta.

ION: Nu judecam atunci dacă e important ce gîndesc eu.

SILVIA: Dar totuși, credeai în ceva, în tine...

ION: Nu, nu, nu... Tocmai asta e, că nu credeam în mine, și în nimic. Dar nu credeam nici în bătaia tatii, nici în gripele lui Marcu, nici în moarte, nici în șah... Cristescule, ori mă înșel, mi se pare că te-am văzut scris în „Flacăra" c-ai cîștigat campionatul orășenesc... Silvia, omul acesta e șahist, știai? Șahist, adică face și el sport. Îmbină plăcutul cu utilul! Nu, nu credeam în astea, de-aș fi crezut în ele mi-aș fi găsit un echilibru, aș fi fost fericit, deveneam un hoț autentic de biciclete, cu o conștiință de hoț de biciclete, sau un magazioner ce-și face casă cu marchiză și-și cumpără Trabant — nu-și cumpără Fiat 1100 ca să nu pară suspect, că fură — ori aș fi devenit campion de șah. N-am crezut în dreptate, în demnitate, în etc., etc., dar nici în lipsa de etc., etc. Eram la punctul zero, la punctul unde omul se găsește cel mai jos, între om și porc, acolo atîrnam într-un echilibru...

SILVIA: Jos de tot...

ION: Pînă acolo m-au coborît domniile lor... Dar acolo m-am oprit. Acolo începeau ei, și eu nu voiam să semăn cu ei. Vezi, într-un fel le sînt foarte recunoscător, și-mi pare rău că Marcu s-a dus la plimbare, odată și-odată voiam și lui să-i mulțumesc... Mi-au fost un exemplu viu, cum se spune, și le sînt foarte recunoscător că n-am ajuns, din cauza lor, ca ei... Cristescule, măria ta, dă-mi voie, drept mulțumire, să-ți pup mîna... *(Îi prinde mîna și i-o strînge puternic, încet, ridicînd-o să i-o sărute. Dar Cristescu, și-o smulge și iese pe ușă.)* Silvia, de ce l-ai sărutat, a recunoscut?

SILVIA: Nu, tocmai de-aceea l-am sărutat, că nu e el. E mai frumos așa... Vezi, asta nu-mi strică deloc imaginea pe care mi-am făcut-o cînd eram mică despre

venirea mea pe lume... Toate fetele cu care mă jucam cu păpușile, și toți băieții, aveau tați, numai mie îmi spuneau că sînt făcută din flori... Dar nimeni nu mi-a spus ce înseamnă asta și atunci eu tot m-am gîndit pînă ce am aflat... Și uite cum credeam că am venit eu pe lume: mama s-a dus în grădina noastră, avem o grădină mare, cu flori și cu iarbă, cu meri și cu salcîmi... Mama s-a dus între flori și a stat între flori și a luat busuioc și părăluțe, și îndrușiaim, și măgheran, și iarbă neagră, și regina nopții și mi-a făcut din ele mîinile, și a luat siminoc și scînteioară, și mușcată și oman, și floare de vin, și lămîiță, și îndrușiaim iarăși, și busuioc și mi-a făcut ochii, și gura, și obrajii, și tălpile, și genunchii, și urechile, iar din floarea miresii și din boabe de vin, și iarăși din busuioc și indrușiaim, din izmă creață și din floarea pîinii, din leandru, din mentă și din bucuria casei mi-a făcut lumina ochilor, sîngele, și bucuriile, părul, visele, din busuioc și indrușiaim și din toate florile m-a făcut pe mine mama într-o dimineață, stînd ea între flori, într-o dimineață nu mult după răsăritul soarelui. Și simțeam că toată sînt numai flori, și niciodată nu mă supăram cînd îmi spunea cineva că sînt fată din flori...

ION: Silvia, tu ești frumoasă, acuma te privesc și văd că ești frumoasă. Aici miroase a indrușiaim, a floarea pîinii, a măgheran și a regina nopții și a busuioc, zău, Silvia.

SILVIA: Nu, Ioane, nu...

ION: Pe cuvîntul meu de onoare, Silvia...

SILVIA: Nu, nu zi așa, te rog!

ION: Pe cuvîntul meu de onoare! Nu te mai gîndi la Cristescu acuma, și nici la Marcu... O, dobitocul ăsta a fost și el o dată folositor la ceva... A arătat un adevăr, cum a sfîrșit, că nu se poate trăi așa... Că așa sfîrșește orice bolnav de gripă, orice... Silvia, zău, miroase a busuioc și indrușiaim, a floarea pîinii...

SILVIA: Nu, Ioane... Nu te iubesc... Am vrut să te iau doar ca pe o firmă, ca o garanție... Dar acuma nu te pot lua nici așa, ar însemna să te urăsc. Și nu te urăsc. Vezi, sînt clipe cînd nici nu știu dacă exiști cu adevărat sau ești doar o părere fiindcă prea strigi în gura mare lucruri pe care parcă le aud strigate în mine, de parcă eu aș striga...

ION: Sînt, Silvia, asta e mîna mea...

SILVIA: Știu, dar nu e nimic de făcut... Prea mult ne cunoaștem prea mult... Tu ar trebui să uiți foarte multe din ce ți-am povestit eu, foarte multe... Dar și așa, n-ar avea nici un rost, nu simt nimic pentru tine. Ai fost foarte bun; niciodată, mi-am zis de multe ori, n-o să mai găsesc un bărbat cu care să mă înțeleg așa. Dar n-am simțit niciodată că vreau să te sărut, să te strîng în brațe... Și de-aceea nici nu te-am sărutat, n-am vrut să te mint cu nimic, nici cu minciuna cea mai mică, sărutul. Nu mă costa nimic să fiu drăgălașă cu tine, dar mi-am zis c-ar fi o murdărie din partea mea dacă te-aș mîngîia, dacă te-aș înșela prefăcîndu-mă că te iubesc...

ION: Și de ce nu mi-ai spus?

SILVIA: N-am avut curajul, n-am vrut să te jignesc. Mi s-a părut că tu prea mult mă iubești, și n-am vrut să-ți jignesc dragostea, spunîndu-ți că nu țin deloc la tine... N-am putut... Am crezut că tu o să observi. Dar tu poate ai crezut că sînt timidă... Și-aseară, după ce-am condus-o pe mama, ai vrut să mă săruți. Dar eu n-am vrut, și-am crezut c-o să înțelegi că nu țin deloc la tine. Ori c-o să crezi că sînt o tîrfă și-o să te desparți de mine. Vezi, eram rece ca o broască, nu te iubeam.

ION: Să-mi fi spus...

SILVIA: N-am putut, te-ar fi durut... Dar văd că tot trebuie să-ți spun acuma... Vezi, am crezut c-o să-ți găsești un motiv ca să te superi pe mine și să mă lași... Să ai mulțumirea că tu m-ai lăsat.

ION: La început am crezut că rîzi de mine. De ce nu mi-ai spus de la început adevărul?

SILVIA: Fiindcă la început n-am fost sigură de mine. Credeam că mă înșel, ori că te voi iubi cu timpul... Aș fi vrut să te superi pe mine, să mă faci să sufăr, poate așa te-aș fi iubit, dar nu te-ai supărat... *(A pus pătura de pe umeri pe patul ei, de unde fusese luată de Ion.)*

ION: Nu mai ți-e frig?
SILVIA: Nu.
ION: Și nici ceafa nu te mai doare, nici gîtul?
SILVIA: Nu, dar mi-e foame.
ION: A mai rămas pîine și iaurt, mănîncă... *(Silvia mănîncă. Ion își îmbracă haina.)*
SILVIA: Dar nu trebuie să pleci, poți să dormi aici...
ION: Nu, trebuie să-mi găsesc fata pe care o caut... Parcă am povestit de ea, da? Ea mă așteaptă, trebuie s-o întîlnesc... Și tu o să-ți găsești un băiat, dacă vei ști să-l aștepți... Dă-mi și mie puțină pîine, mi s-a făcut foame... *(Mănîncă amîndoi pîine numai.)* Plec, o să colind toată lumea asta pînă o s-o găsesc. Căci ne-am pierdut urmele, ne-am rătăcit unul de altul. Ea mă așteaptă, simt, are încredere în mine, știe că vin... Stă la geam, învelită ca o mireasă, cu sovon alb și cu coroniță, stă la geam și citește o carte de povești... A fost odată... Mă duc, mă așteaptă. La revedere, Silvia. *(Nu mai mănîncă.)*
SILVIA: La revedere.
ION: Și nu fi supărată...
SILVIA: Nu, nu sînt.
ION: La revedere, Silvia. *(A ieșit.)*
SILVIA: La revedere... *(Ea se culcă pe patul din bucătărie, unde dormise el, și se acoperă cu pătura pe picioare.)* Nu, nu, nu mi-e somn... *(Se ridică și aprinde toate becurile din casă.)* Sau mi-e somn, și mă mint? Nu, nu mi-e somn... Dar de unde să știu eu... uite și-a uitat o carte la mine... Ba nu, e cartea mea... *(O lasă pe masă.)* De ce nu sună soneria, de ce nu mă vizitează nimeni, de ce nu vine nimeni? A, e tîrziu... Toată lumea s-a culcat... *(Se duce și deschide dulapul și ia gătelile de mireasă pe care i le dăruise mama ei. Își pune rochia. Sovonul. Cununița. Merge în bucătărie și se așează pe pat, lîngă fereastră, cu cartea în mîini.)* A fost odată ca niciodată...

CORTINA

PIESA VĂZUTĂ DE:

NICOLAE MANOLESCU

Acești îngeri triști este a unsprezecea piesă de teatru publicată de D.R. Popescu (în revista clujeană „Steaua" din martie 1969) și una din primele care au atras atenția asupra dramaturgului, mult mai cunoscut fiind, pînă la acea dată, prozatorul. Astăzi, (1983 — dar criticul se înșeală asupra cifrei n.n.) cu peste treizeci de piese la activ, scriitorul trebuie considerat în dublă ipostază. Alături de Horia Lovinescu, Paul Everac, Teodor Mazilu, Marin Sorescu, Ion Băieșu, Aurel Baranga nuvelistul și romancierul D. R. Popescu se numără printre cei mai apreciați și jucați autori de teatru contemporani.

Formula pieselor lui D. R. Popescu nu e ușor de definit. Aș înclina s-o numesc eclectică. De altfel, eclectismul este o caracteristică a teatrului modern, în general. Comentatorii pieselor lui D. R. Popescu au descoperit ecouri din Brecht, Ionesco, Adamov, Beckett, dar și din Büchner sau Shakespeare.

Oricine citește aceste nume își dă seama că unitatea teatrului lui D. R. Popescu se bazează pe o mare diversitate stilistică. Regăsim, topite laolaltă, mai mult sau mai puțin distincte, trăsături uneori incompatibile, cum ar fi un anumit sentimentalism structural, pe care se grefează o viziune satirică și grotescă; de asemenea, puncte de plecare realiste și chiar anecdotice, învăluite în fantezia cea mai liberă, mergînd pînă la fantasmagoric; conflicte sociale precise, din imediata noastră actualitate, sînt scăldate adesea într-o atmosferă onirică; în sfîrșit, elemente de teatru tradițional abstractizate pînă la parabola și alegoria dramatică. Acest amestec de convenții vechi și noi pune nu puține probleme regizorilor și interpreților. Nici o piesă nu se lasă citită într-un singur registru. Macazuri invizibile deviază conflictul și personajele de pe o linie pe alta și aceste „noduri" dramatice pot deruta pe spectatorul neavizat. Piesele sînt în fond etajate: un eveniment sau un personaj se află simultan în planuri diferite. Indicilile clare lipsesc. Exemplele sînt numeroase. Aleg, la întîmplare, unul din *acești îngeri triști*: este sau nu este Cristescu tatăl Silviei? Textul, superficial

parcurs, ne conduce către al doilea răspuns, dar există, la unii din criticii teatrului lui D. R. Popescu, părerea că, în pofida concluziilor trase de eroina însăși, Cristescu este totuși unul și același cu odiosul ei tată.

O notă comună aproape tuturor pieselor este aceea „polițistă". S-a discutat enorm — în legătură cu piesele dar și cu romanele autorului — despre procedeul anchetei, care vizează latura morală a acțiunilor umane. S-a afirmat, chiar, că ne găsim în fața unui moralist și încă a unuia care așează în centrul fiecărei piese o dezbatere de natură etică. Mă deosebesc în această privință de majoritatea comentatorilor. Dacă nu pot nega prezența tezei morale, mi se pare că nu putem totuși vorbi de moralism, cîtă vreme lipsesc soluțiile. Moralistul nu e un simplu observator al vieții, ci unul inspirat de o clară idee etică, în funcție de care apreciază comportarea eroilor săi. Această apreciere nu e aproape niciodată directă la D. R. Popescu. De obicei ea este pusă în gura unor personaje și, fapt demn de a fi reținut, relativizată, în felul acesta făcută inoperantă. La originea atitudinii dramaturgului (și a romancierului) se află probabil credința că viața e atît de complexă încît orice concluzie care ar încerca să desfacă ghemul de motivații individuale riscă s-o falsifice. Nimeni nu este, pînă la capăt, rău sau bun; actele noastre cele mai divers apreciabile pot avea justificări care să nu ne permită etichete sumare. „Ancheta", întîlnită în piese și în romane, este o investigație cu obiect moral care nu pretinde totuși a oferi soluții morale. În acest sens trebuie interpretat cred „polițismul", „detectivismul": ca o metodă de a răscoli conștiințele, de a dezvălui erorile, de a spulbera iluziile facile, la capătul căreia nu ne așteaptă un singur și indiscutabil adevăr, ci o rețea de conjecturi etice la fel de inextricabilă ca și aceea de la care s-a pornit.

Acești îngeri triști verifică cea mai mare parte din aceste constatări generale. Avem, la început, un grup de oameni, aflați, nu întîmplător într-un bîlci, între care există (stabilite dinainte) relații foarte complicate: o tînără soră medicală care visează să se mărite, după ce a dus o viață dezordonată și care apare în ochii celorlalți drept o ființă neserioasă sau chiar imorală; un bărbat care a fost închis, pentru furturi repetate, pe care prietenii par a urmări să-l aducă pe calea cea bună, dar care se revoltă contra pedagogiei lor, socotindu-se în sinea lui mult mai puțin vinovat decît își închipuie lumea; un alt bărbat ajuns la o situație de stimă în colectivul în care muncește prin compromisuri și concesii mărunte etc. Acțiunea piesei va destrăma, unul cîte unul, toate firele care leagă inițial grupul acesta de oameni. Vom afla, despre fiecare protagonist, lucruri pe care le ignoram sau pe care nici măcar nu le puteam bănui. Comportarea unora ne va părea explicabilă după ce, în prima clipă, am crezut-o aberantă. O transformare

lentă se petrece nu în realitate, ci în ochii spectatorilor. Tînăra soră medicală se dovedește o femeie înșelată de alții și de ea însăși. Bărbatul trecut prin închisori se dovedește un fundamental ins onest, aspru judecător al lașității celorlalți. Muncitorul pus pe compromisuri se sinucide, oarecum spre a proba că infimele și repetatele lui lașități n-au trecut fără urme adînci de conștiință. Soția lui îl părăsește, gata a lua de la capăt o viață pe care (acum știe) n-a trăit-o cum trebuie. Pînă și netrebnicul Cristescu are pasiunea lui, forma lui de autenticitate, care-l justifică: șahul. Doar fotbalistul rămîne ce fusese: un hedonist fără simț moral. El e și cel mai neinteresant personaj din piesă. Dar, odată țițele descurcate, finalul nu ne așează în față raporturi clare și așa-zicînd ideale. Silvia nu-l iubește pe Ion, deși amîndoi își dau seama ce rol uriaș a jucat celălalt în viața lui. Nu-l iubește, dar îi recunoaște cinstea și intransigența. Ion își ia haina (unica lui avere) și pleacă, părăsind-o pe femeia pe care, probabil, o iubea și în care descoperise o ființă în fond curată, dar extrem de vulnerabilă. Marcu, spuneam, se sinucide, Ioana trece cu buretele peste nu știu cîți ani din viață. Ultima scenă ne-o arată pe Silvia, tristă și singură. Așteaptă să vină bărbatul, pe care să-l iubească și să-l ia de soț. Ea, ca și Ion, ca și Ioana, ca și Marcu a învins: dar ce tristă victorie! Grupul s-a rupt, a rămas fiecare în singurătatea lui: fiecare a învățat ceva (să se cunoască mai bine!) dar fericirea, dorită, visată, unde este?

Așteptarea de la sfîrșit a Silviei, îmbrăcată în rochia de mireasă pe care mama ei n-a ajuns s-o poarte, sugerează foarte bine unul din sensurile principale ale piesei.

Ca și în alte opere ale scriitorului, mediul uman este alcătuit din oameni relativ simpli, țărani pe care industria nu i-a transformat decît pe jumătate în muncitori, cu o spoială de cultură, vizibilă în limbajul ce nu ocolește clișeele, dar și cu un anume bun simț care le permite să aibă intuiția justă a evenimentelor lor sufletești. Nu sînt nici mai răi, nici mai buni decît alții. Nu sînt nici sublimi, nici ridicoli. Dramele sau tragediile (o sinucidere, în definitiv!) îi afectează, fără a-i scoate totuși din tiparul lor moral. Poate că piesa ar fi cîștigat în complexitate, dacă Ion (care e și un fel de *raisoneur*) ar fi fost privit, o clipă, în final, nu doar ca un om care a suferit pe nedrept și care nu mai poate ierta pe alții, ci și ca un om pe care nedreptatea l-a asprit, l-a înveninat. Sinuciderea lui Marcu îi apare ca un spectacol cabotin. Nu este în această neputință de a ierta și o neputință de a înțelege? Oare nu-și dezvăluie Ion cu această ocazie partea urîtă a rănii lui morale? Cred că putem discuta. Dacă mi se îngăduie o sugestie, eu aș fi pus refuzul final al Silviei de a-l lua de bărbat nu pe absența sentimentului, ci pe revelația acestei trăsături de caracter a lui Ion,

care putea s-o îndepărteze de el așa cum alte trăsături, descoperite pe parcurs, o apropiaseră. S-ar fi atenuat și substratul sentimental al piesei, vinovat de o parte din „răsturnările" morale, de faptul că pușcăriașul se vădește un intransigent și femeia care a luat viața în ușor, o victimă a familiei și a mediului: ar fi dispărut ușoara impresie de facilitate lăsată de confesiunile principalilor eroi (Ion și Silvia), în care răspunderea pentru eșecurile lor revine unor factori externi (toți lipsiți de scrupule sau ticăloși, condiții de formare nefavorabile etc.).

Scutită (prin indicațiile exprese ale autorului) de orice balast „realistic", simplificată pînă la sugestia de cadru și decor presărată de simboluri, piesa lui D. R. Popescu seamănă cu o parabolă esențialmente lirică a omului care caută (și nu găsește totdeauna) o fărîmă de fericire.

Din *Caietul-program*
al Teatrului „Nottara"

DINA COCEA

Acești îngeri triști este o piesă care te obligă s-o asculți, un text care te duce cu el, purtînd pe fiecare replică semnul unui autor autentic, al unui scriitor original, al unui real talent.

O temă a zilelor noastre, o piesă sinceră, aparent tristă, dar din care pulsează vitalitate, optimism, voință de mai bine, intransigență curajoasă, refuz îndîrjit al compromisurilor de orice fel.

Un limbaj crud — dar nu vulgar — generat de revolta unei conștiințe civice, dar totodată un limbaj plin de poezie, izvorît din curățenia sufletească, din setea de dragoste și de frumos a tinerilor din zilele noastre.

Astfel ne-a rămas în amintire „huliganul Ion" — un înger trist, dar nu desperat —, pentru că deși a suferit mult el nu a capitulat.

Un spectacol tonic care datorită textului și interpretării te menține într-o permanentă emoție, tensiune și încîntare.

N. BARBU

Acești îngeri triști ai lui D. R. Popescu sînt crescuți dintr-un trunchi puternic de sentimente și pasiuni, ură și iubire, îngîndurare și revoltă morală, antrenînd comportările, atitudinile, orientarea în viață a oamenilor de astăzi. Înșuvoierea aceasta viguroasă de viață și gînd înscrie, prin

forța ei de torent, întrebările principalului personaj, între marile întrebări ale prezentului (...) Ceea ce-i creează piesei lui D. R. Popescu drum și ecou adînc în inimile spectatorilor este sinceritatea frustă, caracterul colțuros, inconformist, dar sincer și neabătut al tînărului care cade și se ridică mai dîrz, mai însetat de dreptate, mai vulcanic. Restul nu-i decît... literatură, literatură dramatică, în adevăr, dar nu totdeauna și în egală măsură adevăr și artă sau adevăr artistic.

Sine ira...
Iași, Editura Junimea, 1971

DINU KIVU

Acești îngeri triști este una din cele mai sincere mărturii dramatice ale epocii noastre, o piesă pentru tineret în cel mai bun și mai nobil înțeles al cuvîntului (deci deschisă tuturor vîrstelor), o piesă care afirmă cu îndîrjire, cu violență chiar, puritatea și calitatea morală a omului comunist, o piesă adevărată. *Acești îngeri triști* a fost, pentru Teatrul din Tg. Mureș (secția română), motivul unui spectacol bun (regia Eugen Mercus), marcat de pasiunea susținerii idealurilor etice, de severitatea condamnării unor mentalități nefaste. Doi foarte personali actori — Ion Fiscuteanu și Anca Neculce Maximilian — alături de Victor Ștrengaru, într-un rol de mai mică întindere (Marcu), dar pe care l-a complinit, în schimb, prin subtila construcție a unui univers interior — au dat strălucire spectacolului, au făcut ca scena să comunice cu sala într-un circuit adeseori electrizant. *Acești îngeri triști* va fi, o spunem cu satisfacție, un mare succes de public; satisfacție cu atît mai întemeiată, cu cît cauza acestui succes nu este o comedioară oarecare, cu implicații satirice de minimă rezistență, ci o piesă — cum spuneam — adevărată.

ION COCORA

Suma cauzelor și situațiilor angrenate în stratul fabulistic al dramei lui D. R. Popescu atestă, de la bun început, un mod de punere în subiect șocant prin schimbare de atitudine în investigarea realității sociale. Căci traumele de care e marcată existența lui Ion și a Silviei nu sînt niște accidente, ele țin de o conjunctură anume, sînt urmarea unor mentalități incompatibile cu spiritul revoluționar. Înțeleasă astfel, drama atinge, la

fel de puternic, dar din altă perspectivă, condiția tuturor personajelor. Subiectul apare, deci, întîi prin structura existențială a dramei și abia apoi prin anecdotica închipuită, circumscris unui moment istoric și politic precis. Iar noutatea constă aici atît în tratarea faptelor, în deznodămînt, cît și în subtextul polemic pe care acestea îl angajează. Piesa reprezintă, în esență, un context particular, limitat oarecum la realitatea descrisă, dar și altul meditativ, afirmat dincolo de subiect, vizînd omul și condiția lui în general.

Datele ce declanșează și particularizează drama lui Ion și a Silviei, a lui Marcu, a celorlalți, se adîncesc într-un adevărat complex tragic, edificat, atît de condiția socială a personajelor, prin determinări obiective, cît și de radiografierea și situarea unor relații speciale. În primul rînd de ordin familial. Privit din acest punct de vedere, conflictul în teatrul lui D. R. Popescu se dimensionează pe motive și analogii proprii dramei din totdeauna, implică frecvent relația de sînge și aprofundează ideea de destin. Iată de ce la patru ani de la premiera absolută, dar la mai mulți de la data cînd a fost scrisă, avînd în urmă un număr mare de transpuneri scenice, între care și un echilibrat spectacol (cel al Teatrului Giulești) preluat și transmis de Televiziune, *Acești îngeri triști* continuă să rămînă o piesă de incontestabilă forță și originalitate, cu o temă care depășește litera imediată a subiectului, deschizîndu-l unor semnificații scenice departe de a se epuiza de la o montare la alta. Deoarece chiar dacă i se recunoaște epica, gradul de interes al piesei nu se diminuează, perenitatea fiindu-i asigurată de profunzimea meditațiilor și reflecțiilor, de pregnanța cu care acțiunilor și actelor sociale și existențiale, eronat înțelese, li se relevă nefastele consecințe morale și politice.

Privitor ca la teatru
Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973

N. CARANDINO

Aparent, D. R. Popescu a suferit influența dramaturgilor englez contemporani. El a fost firește la școala lui Osborne, a lui Wesker, a lui Pinter, dar, în aceeași măsură, nu a neglijat nici învățătura lui Camus și a lui Dürrenmatt. Remarcabilă este însă la scriitorul român persistența bine conturată a unui mesaj propriu în legătură cu meditațiile sale personale și cu condițiile în care trăiește și scrie. D. R. Popescu nu imită pe nimeni, deși autenticitatea lui românească este în consonanță cu notele timpului european.

Acești îngeri triști poartă o culoare neonaturalistă, dar în substanța textului se găsesc elementele cele mai disparate. Este, într-un fel, în confuzia de planuri, în încîlceala naivă a intențiilor și a realizărilor, oglindirea aproape perfectă a dezorientărilor juvenile. Dar eroii lui D. R. Popescu ascund anevoie, dincolo de vulgarități și de violențe, o veritabilă și înaltă tensiune morală. Pentru această noblețe evidentă a conținutului, pentru motivele de încredere pe care ne place să le ghicim, trecem cu vederea imperfecții și stîngăcii; am prefera, desigur, în locul tristeței descurajate — optimism, dar angelismul pe care D. R. Popescu ni-l recomandă cu atît de sinceră dăruire este, în sine, o garanție și o promisiune de viitor. Iată că un scriitor din generațiile intermediare desprinde din grosolănia provocantă și vulgară a mijloacelor puritatea unor scopuri care ar putea fi desigur mai bine servite, dar care, îngropate în vulgaritatea diurnă, își mai păstrează intactă strălucirea.

Autori, piese și spectacole,
București, Editura Cartea Românească, 1973

TRAIAN ȘELMARU

A spune că piesa lui D. R. Popescu e o piesă frumoasă ar fi prea puțin Deși i se pot aduce și obiecții. Poate că succesiunea tablourilor nu e destul de închegată dramaturgic, poate că partea a doua se pierde în prea multe direcții și insistă prea mult pe unele elemente din biografia personajelor, dar asta n-are nici o importanță față de pulsația vieții, pasiunea și credința în adevărul închis în replicile sale. Din această pasiune, din acest adevăr, izvorăște excepționala vigoare a dialogului scris scînteietor. Ambele personaje comunică, o dată cu furia lor față de bîlciul ticăloșiei sau al pasivității, un umor trist, cînd violent polemic, dublat de un univers poetic cu totul aparte. Frumusețea și bogăția interioară a personajelor se împletește cu neînduplecarea față de tot ce mutilează pe om și urîțește viața. De aceea, pînă și violențele de limbaj ale lui Ion, departe de a cădea în vulgaritate, au în ele o noblețe frustă. Expresiile argotice nu sînt folosite de dragul pitorescului, ci fac parte integrantă din încrucișările de spadă ale eroului.

Premiera de aseară,
București, Editura Eminescu, 1975

ION VLAD

Mai apropiată de condițiile unei lucrări disciplinate compoziționa în conformitate cu normele consacrate, *Acești îngeri triști* afirmă însușiri în ce privește scriitura, ridicate, în *Pisica în noaptea Anului nou*, la o nouă altitudine... Piesa realizează — sub semnul dezbaterii și al denunțării violente — un curs dramatic angajat în probleme fundamentale: adevărul și falsitatea, setea de candoare și de puritate, posibilitatea de a recuceri un univers afectiv grav atins și demonetizat... „Îngerii" traduc ideea aspirației spre fericire și frumusețe, în timp ce indignarea și cinismul lor vin dintr-o experiență acumulată, dar neconformă decît parțial cu valorile reale.

Însemnări la teatrul lui D. R. Popescu, *Tribuna*, 6 mai 1971

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

...dacă meritul de căpetenie al unui spectacol este să ne ofere o viziune proaspătă și inedită asupra unui text dramatic, spectacolul lui Manea ne oferă o astfel de viziune cu prisosință. Mai întîi, prin calitatea și frumusețea poetică a metaforei: căci spectacolul timișorean a potențat, mai cu seamă prin metafore vizuale, poezia textului. Apoi, ca un corolar al bogăției metaforei, al neostenitei fantezii regizorale, prin investirea fiecărui element din spațiul de joc cu funcții proprii și specifice: valențele textului dramatic sînt subliniate prin mijlocirea unor microfoane; în scenă apar figuri alegorice care amintesc de moralitățile medievale; năzuința spre ideal e surprinsă proiectînd pe fundal, într-o lumină irizată a reflectorului, cățărarea opintită a unui înger spre înălțimi; sensul replicilor e subliniat de bătaia unui gong. Iată cîteva din exemplele care înveșmîntează nu numai măiestria profesională a tînărului regizor, ci și o viziune regizorală bine conturată.

Dar singularitatea acestei viziuni ridică nu puține întrebări; una de pildă e aceea a raportului între text și spectacol; nu voi spune că textul e doar un... pretext pentru spectacol, dar, cred, în spectacol textul slujește, uneori, doar ca un punct de plecare. A doua problemă privește raportul între regie și actori. Am impresia că în munca sa cu actorii regizorul nu s-a străduit destul. De aici inegala izbutire a creațiilor actoricești.

Drapelul roșu, 11 martie 1970

NATALIA STANCU

Au trecut aproximativ 13 ani de la premiera absolută (1970) a piesei *Acești îngeri triști*.

Îmi este viu în memorie și acum (drept una dintre cele mai durabile amintiri legate de întîlnirea cu dramaturgia română), sentimentul pe care l-am încercat la prima lectură. Senzația aceea că textul îți arde sub privire, că ții în mîini nu pagini de piesă, ci nodul fremătător al unor conflicte puternice, autentice și importante, emoția dată de pregnanța notației dezvăluirilor psihologice și sociale sau cea provocată de poezia tristă a unor experiențe dramatice, ori de poezia sublimă a idealului etic apărat și impus. Scriitorul te aruncă brusc, de la primele replici ale „Acestor îngeri triști", nu atît în mijlocul unei „felii de viață", cît al unei stări sufletești adevărate, înlăturînd cu rară energie convenții, speranțe false și prejudecăți, făcînd să cadă spectaculos măști mediocre pentru a lumina chipuri vii, emoționante. El dezvăluia viermii grași ascunși în merele rumene, dar mai ales, punea cu extremă violență verbală degetul pe răni deschise — relevînd caracterul eroic al existenței ca și nebănuitele frumuseți morale ale unor oameni obișnuiți (...). După atîția ani textul continuă să fie urmărit cu sufletul la gură. El sună puternic, nervos, convingător, se dovedește viu, adevărat, actual — prin personalitatea eroilor, prin acuitatea observației psihologice și sociale, adăugată stărilor surprinse, prin forța mizelor critice, prin afirmarea plenară a adevărului moral, viguros asociat rostirii adevărului, spiritului justițiar. Dincolo de aspecte absolut evidente și actuale piesa conține, ca o structură de rezistență, o problematică mai adîncă, mai larg, mai general umană. Spectacolul de la „Nottara" nu își propune o perspectivă nouă asupra *Acestor îngeri triști* și nici transfigurarea universului lucrării printr-un limbaj teatral original cu orice preț. Este o serioasă și lucidă descifrare a piesei în cheie realistă — un realism ce urmărește și fructifică datele imaginii scenice și mai ales ale expresivității actoricești într-un chip, aș zice, cinematografic, concentrînd atenția asupra unor planuri mai largi, cînd asupra unor amănunte psihologice revelatoare. Spectacolul de care vorbim este totodată o excelentă demonstrație a adîncimii și a actualității scrierii lui Dumitru Radu Popescu.

Radio-emisiunea *Rampa și ecranul*,
1 februarie 1984

ALICE GEORGESCU

...Acești îngeri triști își păstrează (cum se spune, cu un termen destul de uzat) actualitatea, datorită, cred, în special lucidității cu care este întreprinsă analiza personajelor, luciditatea neexcluzînd, în cazul protagoniștilor (ce aparțin unei lumi rareori adusă la lumina rampei altfel decît ca fundal pitoresc), o undă de duioșie și aliniindu-se, în cazul așa-zișilor „nepătați", cu un fel de compătimire dispreţuitoare, de un efect mai corosiv decît ar fi avut o denunțare violentă. Luciditatea este, în același timp, caracteristica definitorie a montării semnată de Mircea Cornișteanu. Regizorul a tratat textul ca pe o dramă socială, o dramă a relației individ-societate, aducînd lumea evocată foarte aproape de spectatorii ce ocupă cele trei laturi ale sălii. Unica scenă „de exterior" — cea inițială, care se desfășura într-un bîlci —, este mutată în clubul întreprinderii la care lucrează eroii; sala de ședințe s-a transformat în sală de dans, cadru ideal de petrecere a timpului liber (...) totul se petrece „între noi", în cotidianul cel mai obișnuit, în care nu e loc pentru dezlănțuiri necontrolate ori pentru reverii romanțioase. Cei care își permit să calce regula, ca Ion și Silvia, plătesc scump.

Teatrul, decembrie 1984

JULIETA ȚINTEA

...Acești îngeri triști, piesă cu tîlcuri mari dincolo de întîmplările mici în care doi tineri eroi, cazuri ale purității ultragiate, descoperă lumea din jur și vor să o purifice, nedescurajați de înfrîngerea de moment. În miezul notației realiste își face loc lecția de morală dar își mai face loc și poezia, adică se deschide, așa cum autorul însuși dorește de la piesele sale, drumul spre o lume a încrederii în om .(...) Reușita (spectacolului de la „Nottara") s-a bazat pe un consens profund între autor, regizor și actori, pe descifrarea profundă a partiturilor cu necesara pătrundere psihologică, cu limpezirea sensurilor existente, cu sugerarea altora noi (...) Este tulburătoare în rol Dana Dogaru. Ea dă statură și reflexivitate personajului cu acea interiorizare care face atît de dureroasă o dramă a maculării, cu acea forță care face posibilă suferința fără strigăt, credința energică în șansa unei redresări, superioare, înțelegere față de toți și de toate. Atinge un punct înalt al carierei sale Horațiu Mălăele, actor multilateral care susține aici o partitură grea, cu modernă complexitate a mijloacelor și cu mare

cheltuire de sine, evidențiind asumarea destinului propriu de către personaj cu categorică decizie. El compune din tumult și tensiune, dar și din tandrețe copleșitoare, din patima sarcasmelor verbale ce convertesc în ironie distrugătoare, și în autopersiflare, amarul unei vieți greșite... Ion Siminie joacă scînteietor obtuzitatea iremediabilă a șefului mărunt, „obiectiv", cu afectare, înclinat să reteze vîrfurile rebele, fals în mai toate împrejurările".

România Liberă, 3 februarie 1984

TANIA RADU

Ceea ce pare a fi stat în primul rînd în atenția regizorului este, de astă dată, fidelitatea față de spiritul textului lui D. R. Popescu bazată pe o evidentă cunoaștere a întregii creații a scriitorului, a sensurilor ei de adîncime și a formelor de expresie speciale. Pornind de la datele fundamentale ale piesei—singurătatea, vulnerabilitatea, nevoia de adevăr, ambiguitatea realului, dificultatea de a separa tranșant binele de rău — Mircea Cornișteanu concepe un spectacol a cărui primă calitate este firescul compunerii iluziei...

Flacăra, 5 februarie 1984

ADRIAN DOHOTARU

Surprinde plăcut și permanent, în special la protagoniștii Dana Dogaru și Horațiu Mălăele, jocul controlat, temperat, cu contrapunct, jocul cu dedesubt imagistic, jocul cu contrast și subtext la idee, cu o tensiune interioară limită care dă spectacolului un aer straniu de poezie, dar și de luciditate, de ireal, dar și de strict concret, aproape naturalist. Dana Dogaru a înțeles că aparența personajului pe care-l interpretează (Silvia) este de sinceritate cinică, dar a sesizat că aceasta este o mască a personajului afișată din instinct de conservare sau din nevoia de a se pedepsi, pe sine, fondul ei fiind candid și neverosimil de cald, de atașat.

Horațiu Mălăele a încărcat personajul său (Ion) cu un suflu tragic cu gust amar, cu revoltă și imensă tristețe, dar și cu speranță, tandrețe care nu frizează nici un moment melodrama, cu sensibilitate ultragiată, e adevărat de experiența dură a vieții eroului, cu necrutătoare și limpede

judecată asupra lumii în care trăiește. Elena Bog are o liniște și o copleșitoare tristețe care conturează bine personajul Ioana. C. Guriță ne amintește că este unul dintre cei mai mari actori ai detaliului; face o compoziție care luminează chipul ascuns al șireteniei criminale și al egoismului fără scrupule. Ion Siminie a observat exact tipul de canalie cu principii pe care le încalcă la primul colț de stradă, elaborîndu-l cu firesc dar și cu o detașare care fac translația dintre portretul tragic și caricatură. Dorin Varga joacă în forță, cu adîncime și rezonanță, un tip de adaptat cu defecte la condițiile vieții, halucinat de jocul absurd al întîmplărilor.

Flacăra, 2 decembrie 1983

AUREL BĂDESCU

...*Acești îngeri triști* este o extraordinar de generoasă ofertă dramaturgică pentru interpreți, propunerea ei (cumva perfidă) fiind aceea a unei regii cuminți, dar în nici un caz lenețe... Mircea Cornișteanu s-a supus acestei idei nu presupuse, ci deduse, astfel încît spectacolul său are echilibru și mai ales o rotunjime cu totul eficace, punînd (dar nu manevrînd) actorii în cele mai faste ipostaze posibile ale lor. *Acești îngeri triști*, în varianta '83, la „Nottara", mi se pare un spectacol incitant prin fidelitate față de spiritul unei piese de acum „clasicizate" prin seriozitate și echilibru în demersuî regizoral, prin excelența interpretării rolurilor principale și — dar nu în ultimul rînd — prin „aura" specială pe care o așează asupra acestor oameni numiți Ion și Silvia: ei nu sînt, fie vorba între noi, chiar niște îngeri, dar sînt sigur triști....

Contemporanul, 25 noiembrie 1983

VALENTIN TAȘCU

În *Acești îngeri triști*, fraza primordială de la care pleacă autorul este: omul nu e și nu poate fi singur pe lume, chiar dacă în mod accidental o serie de aparențe l-ar putea îndemna să se creadă astfel și să se izoleze. Demonstrația lineară a unei asemenea credințe n-ar fi dat în nici un caz teatru, ci, eventual, un plicticos studiu de sociologie. D. R. Popescu introduce însă următoarea ipoteză: dar dacă lumea se opune la un moment dat în chip fățiș și violent necesității de conviețuire a individului? Acestei

întrebări îi este sacrificat un personaj, cel principal, Ion. El este supus unei duble serii de încercări, unele care au avut loc înainte de începerea acțiunii, altele chiar în timpul ei. Înainte de ridicarea cortinei biografia socială a lui Ion este încărcată de evenimente dure: rămîne orfan de mamă, este bătut în mod sadic de tatăl lui, e închis în două rînduri din motive mărunte, care ar fi trebuit să fie mai puțin drastic interpretate, este împiedicat în idealul său de desăvîrșire, este înșelat crunt în iubire etc. Întreg fondul sufletesc bun al personajului este înrăit, parcă în mod sistematic, experimental. Iar experiența reușește: debutul piesei ne prezintă un Ion aflat cu pușca în mînă, e drept, de tir sportiv, trăgînd cu o dușmănie care îi ține loc de distracție, în toate figurile (se înțelege că în toată lumea) mai cu seamă într-o mireasă (dar refuză să facă același lucru în direcția porumbelului). Situația susține o simbolistică străvezie, ușor de descifrat. Ion se opune cu încăpățînare întregii lumi, în replică la barierele pe care aceasta i le-a ridicat în fața destinului său. Toate punctele ipotezei sînt în acest fel active. Ion pare a fi desocializat cu desăvîrșire, personajul recunoscînd chiar propria-i eroare pentru care a ajuns astfel.

După o regulă frecventă pentru personajele lui D. R. Popescu, Ion își inventează o vinovăție, în scopul de a justifica perfect, din două sensuri, războiul său cu lumea; aceasta fiindu-i ostilă, îi e dușmănos și el ei, din caracter. Ei bine, în această situație extremă, dramaturgul conduce acțiunea exact din sens contrar, făcînd o încercare de recuperare socială a eroului: Marcu îi face cunoștință cu Silvia în ideea unei căsătorii. Deja, sub aspect formal, ipoteza inițială, este supusă prin aceasta unui atac demonstrativ. Silvia va reprezenta pentru Ion un moment al adevărului, al sincerității, despre sine și ceilalți. Chiar dacă întreprinderea preconizată, căsătoria, eșuează pentru că nu s-a pornit de pe baze afective, încercarea are menirea de a clarifica toate conflictele prin care a trecut Ion și, mai cu seamă, cel cu sine însuși.

România Literară, 2 decembrie 1980

MARIUS ROBESCU

Acești îngeri triști i-a adus (autorului), dacă nu mă înșel, primul succes important pe scenă. După patru ani succesul se justifică încă, lucrarea dovedind aceleași calități: actualitate, patos, poezie. Se distinge cu atît mai bine și principala ei lipsă, care este, după părerea mea, un ușor decalaj între fapt și urmarea lui, între fapt și conștiința personajelor. Ciudat

lucru, accept întru totul frămîntarea acestora, ceea ce o provoacă însă mi se pare, uneori, inferior. Admit sinuciderea lui Marcu, nu și motivul ei aparent: sticla de spirt strecurată absent în buzunar, într-un magazin cu autoservire. E ca și cum faptul — benign — ar fi fost gîndit ulterior. Trec însă fără părere de rău peste propria-mi obiecție. Căci ader pe deplin la aceea ce piesa afirmă cu sete de adevăr, cu necesară cruzime. Montînd-o, Teatrul din Oradea i-a înțeles corect virtuțile. Desigur, miezul dramatic se află între cei doi tineri care caută, pentru propria lor existență, un sens. (Oare se poate cineva lipsi, în afară de mediocri, de o astfel de căutare?) Reductibili, Ion și Silvia sînt deopotrivă și anti-eroi; cinici, dar plini de iluzii, fac împreună poate cel mai interesant și mai autentic cuplu al noii noastre dramaturgii.

România literară, 4 octombrie 1973

CEZAR, MĂSCĂRICIUL PIRAȚILOR

sau

CAPCANA

sau

CINE ÎNDRĂZNEȘTE SĂ VERIFICE DACĂ ÎMPĂRATUL ARE CHELIE FALSĂ

SPECTACOL ȘI PARABOLĂ

Iată o comedie macabră, despre ineluctabilitatea destinului dar și despre libertatea acestuia de a-și alege indivizii. Va exista un general roman care va deveni dictator, imperator și va sfîrși înjunghiat de republicani? Da, va exista, spune parabola lui Dumitru Radu Popescu, dar identitatea *lui reală n-are importanță: alți actori, aceeași piesă... Rolul va fi jucat chiar de un general, ori de-un pirat, ori de altcineva, ce se va socoti predestinat — fiindcă oricum va fi un* uzurpator *al dreptului poporului de a alege.*

Glumind cu premonițiile, într-o viziune pancronică, autorul își pune și ne pune întrebarea: ce fac oamenii care-și cunosc destinul, ba sînt și gata să și-l asume? Nu fac nimic — sună răspunsul din piesă, deoarece, în fond, nu ei și l-au ales, ci el i-a ales pe ei. Dar destinul ce e? Cine-l hotărăște? Aici nu e răspuns. Se presupune însă că atîta timp cît oamenii, mulțimile, nu pot hotărî, destinul e chiar nehotărîrea lor, devenind o forță independentă de ei și arbitrară. Oricine poate deveni Cezar? sună altă întrebare. Da — zice autorul — dacă are sfruntarea necesară, în care intră și credința mistică precum că e chemat să fie, și puterea de a folosi mijloace... cezarice împotriva celorlalți. Cezarismul e o artă — pe care dacă n-o stăpînești, riști să-ți pierzi rolul în favoarea altuia, mai dotat din punct de vedere histrionic. Și mai îndrăzneț.

Dramaturgul nostru a pornit de la istoricii latini (Plutarh) în primul rînd și de la confidențele lui Iulius Cezar însuși. Istoria antică i-a dat astfel un chenar. Înăuntrul acestuia el imaginează un joc sarcastic pe teme moderne, în primul rînd pe tema libertății. Sîntem pe o corabie, dar puntea corăbiei devine o scenă. Scena va sugera o Romă. Iar Roma aceasta va semnifica, de la un moment dat, istoria clipelor întunecate ale umanității, cînd nebuni ce se considerau geniali și mai tari

ca zeii voiau s-o stăpînească în chip absolut. În joaca aceasta atît de imaginativă, dramaturgul român nu-l uită pe marele său maestru, Shakespeare: Cezar, capturat de pirați, îi va convinge să-l elibereze, prin discurs meșteșugit, — ca shakespearianul Antoniu vorbind cetățenilor romani în fața cadavrului lui Cezar și întorcîndu-i împotriva lui Brutus. Pe corabie, Cezar va da sfaturi piraților cum să joace teatru, ca Hamlet trupei venite la Elsinor. Etc.

Desigur, nu sîntem în istoria romană, de vreme ce viitorul împărat dansează tango cu o femeie, alții evocă buletinul meteorologic, se divagheză despre angoasă, iar un pirat e descumpănit vizibil prin întrebarea pusă brusc dacă e la curent cu structuralismul. Toate anacronismele sînt de un umor gras. Dar care e și negru: distracția Căpitanului e să spînzure prinșii în timp ce le cîntă din fluier, cum făceau muzică suavă gardienii naziști ai lagărelor în timp ce cuptoarele ardeau din plin; se vorbește despre oameni transformați în porci, iar unul se preschimbă în cîine, chiar sub ochii noștri; distracția nostimă de-a stăpînitorii, duce la asasinarea în șir a pretendenților la coroana de lauri. Și, deodată, avem sentimentul că sîntem proiectați în istorie, dar în istoria secolului nostru, pe firul unui șir lung de evenimente, aici condensate iscusit în parabolă grotescă de sens politic limpede. Cezar e deci un măscărici, un măscărici al bandiților, care-și vor distribui totdeauna rolurile între ei dacă publicul nu va huidui și nu va opri spectacolul...

VALENTIN SILVESTRU

CUVÎNTUL AUTORULUI ÎN ATENȚIA REGIZORILOR (Dacă vor exista)

Într-o revistă italiană (care putea fi și din Paris, Londra etc.) am văzut pe aceeași pagină două fotografii, una înfățișîndu-l pe Johnny Halliday în genunchi, cîntînd disperat, în pantaloni argintii, muzică ușoară pentru fanaticii săi admiratori, și alta prezentînd un copil vietnamez, desculț, rănit la brațul stîng și privind în pămînt, să nu i se vadă parcă lacrimile (deși el n-are nici o vină de acest simbol al rușinii celor ce pilotează din aer și de pe pămînt, mai ales, avioane enorme, a căror valoare este egală cu greutatea lor în aur); deci, pe aceeași pagină, se aflau două imagini opuse, una ce poate friza ridicolul, la o adică, și alta ce de bună seamă pune răspicat problemele responsabilității omului; pe aceeași pagină două imagini opuse și în același timp complementare, se puteau explica, cu ușurință (dacă voiai) una prin cealaltă. Două absurdități ale anilor noștri, care, paradoxal sau nu (depinde de cititor), pot să pară logice; deși e clar că ele există independent, fiecare, cu adevărat. Vreau să spun că există o ambiguitate a paginilor de reviste ilustrate, care respectă ambiguitatea absurdă (de un absurd logic, dacă preferați această asociere) a cotidianului și care luminează, prin contrarii, orele atît de confuze uneori ale fiecărei zile. Vedetismul „juvenil" al stelelor de muzică lejeră cutreieră lumea însoțit de monstruozitatea cu care maturii masacrează în numele unor criterii dubioase viețile tinerilor vietnamezi, bunăoară. Efemerul pompos, strălucitor, gol, e mereu însoțit de crime, moarte și, în fizionomia timpului, amestecul de farsă, grotesc și dramă autentică a devenit cumva firesc — firești fiind marile depărtări economice, geografice (spirituale, de ce nu?) ce-i despart astăzi pe oameni. Așa că parodia se învecinează firesc cu pateticul, uneori se contopesc. Și o definiție clară a fiecărei imagini nu e greu de găsit. Setea de absolut specifică nu doar existențialiștilor (bătrînul Faust era chinuit de o sete... faustică), ajunge uneori, prin trîmbițarea ei, o „modă" și, ca orice modă — o parodie. O înșiruire de cuvinte tot atît de banale ca orice precepte proletcultiste. Și orice imagine (prefer cuvîntul imagine în locul cuvîntului adevăr, care e mai complex) vie poate deveni, printr-o proliferare, o schemă, o banalitate. Deci, trebuie ținut seama — mai ales în ce privește rolul CEZAR — de ambiguitatea „stă-

rilor" sale, de momentele cînd el se respectă pe sine sau se autoparodiază, dar cînd este atît de fals și de pompos încît mai greu îl accepți. Trebuie jucat acest rol de un actor inteligent, care să posede cel puțin două registre: al unor momente de dramă, și al unor momente „lucide" de „flecar spiritual" care se distrează, rămînînd convins că are geniu. Cezar dorește atît de multe încît devine un ins abstract, care nu poate să existe cu adevărat. Și care poate fi înlocuit cu oricine. E ca un soclu ce poate suporta orice statuie. Devine o idee, nu un individ. Și nici detaliile fizice nu mai contează, fiindcă, așa cum visele sale pot fi „transferate" în alte capete, și chelia sa celebră poate fi opera machiajului. Nu Cezar, deci, a creat epoca ce-l consemnează, (și pe care și el o consemnează), ci istoria a avut nevoie de un ins care să poarte numele acelei epoci. Deci Cezar poate că nici n-a existat ca om (a existat doar ideea ce se numea Cezar). Dar nu acest amănunt contează — cum nu contează în ultimă instanță nici dacă Homer sau Shakespeare au existat cu adevărat sau nu. Important e ca interpretul lui Cezar să fie atît de sigur pe sine la un moment dat, încît nici el pe sine să nu se mai ia în serios. Și absolutul pe care-l dorește — și care nu prea există în el — să rămînă un orgoliu van, un vis mai uriaș decît propria sa persoană. Actorii ce-și vor însuși visele sale, ideile sale, trebuie să prezinte această mutație nuanțat, ca transplantul să fie firesc, sau măcar să pară. Slabul, lăsîndu-se bătut, va puncta clipele de umilire cu dorința secretă de a fi ce este Căpitanul, și mai tîrziu Cezar; perspective ce i se întrezăresc mai ales datorită nerealismului funciar ce-l caracterizează pe Cezar, care, în ultimă instanță, poate rămîne un poet. Și, ca orice poet, e greu să fie mai mult de atît, împărat; lăsînd istoriei să aleagă pe cel care poartă chelia, falsă sau nu, și pe care să-l numească Cezar. Dincolo de aceasta, autorul lasă o interpretare largă și cît mai personală fiecărui regizor. Dar dacă autorul s-a bazat în scrierea acestei piese pe lucrările unor autori celebri (Plutarh etc.) și pe acelea ce i se atribuie lui Cezar, important e ca regizorul să nu „vadă" spectacolul ca o reconstituire a unui trecut istoric, ci să se gîndească mai degrabă la viitor (prin prisma prezentului), ca să nu se repete la infinit poveștile criminale; povestea spațiului vital, povestea escaladării războaielor din Vietnam și de aiurea. Și ca să nu se confunde setea unora de dominare a lumii cu poveștile ce le debitează, să nu se confunde crima cu poezia.

PREMIERA ABSOLUTĂ

TEATRUL MAGHIAR DE STAT
DIN SF. GHEORGHE

14 septembrie 1968

DISTRIBUȚIA

DOBOS IMRE — Cezar, BIRÓ LEVENTE — Căpitanul, BOTKA LÁSZLÓ — Piele, KIRÁLY IOZSEF — Grasul, BRĂTESCU IANOS — Slabul, BORBÁTH OTTILIA — Dînsa, LACZI PAP MARTON — Piratul Chior, VÖLGYESI IÁNOS — Piratul beat; și alții.

Regia: B. ERNÖ
Scenografia: BIRÓ GÉZA

■

ALTE PREMIERE ALE PIESEI:

Teatrul de stat din Oradea (1968)

PERSONAJELE

CEZAR
CĂPITANUL
PIELE
GRASUL
SLABUL
DÎNSA
PIRATUL CHIOR
PIRATUL BEAT
PIRAȚI, SOLDAȚI

Corabia piraților. Puntea. Senin. În fundul scenei, pe un catarg, se văd atîrnînd două picioare. E clar că un ins a fost spînzurat. Apoi mai apar două picioare, atîrnînd. În acest timp, pe punte, pirații cîntă din fluiere o melodie duioasă. Căpitanul piraților îi dirijează avînd drept baghetă un fluier. Între moartea primului spînzurat și a celui de al doilea, el a cîntat la fluier, solo, dirijîndu-și cîntăreții totodată. Un pirat duce spre catargul din fundul scenei un ins mătăhălos.

CĂPITANUL *(Insului)*: Ești foarte potrivit pentru spînzurat: ai fundul greu. N-o să am probleme cu tine, o să mori repede, fundul tău atîrnă mai mult decît capul.

PIRATUL BEAT *(Insului)*: Nu vrei să tragi o dușcă? O să-ți fie drumul presărat cu stele.

CĂPITANUL: Lasă-l, o să moară frumos, văzînd mii de stele verzi. O să se înalțe pînă în înaltul cerului, o să atingă cu mîna stelele verzi ale cerului, frumoasele stele verzi... Te invidiez. *(Îl bate pe Ins pe umăr.)* Du-te. *(Dirijează din nou.)*

PIRATUL BEAT: Bea o gură, omule, nu strică nici mortului o gură de băutură!

PIRATUL GRAS: Nu strica orzul pe gîște.

PIRATUL SLAB: Dar nu e gîscă.

PIRATUL GRAS: Dar n-am spus că e gîscă, cum n-am spus nici că băutura e orz. Pur și simplu am făcut o sinteză a faptelor existente, sinteză ce mi-am exprimat-o plastic printr-un proverb. *(Insul dispare cît vorbește Grasul. Cînd se aude ultimul cuvînd al grasului, apar, atîrnînd, picioarele Insului.)*

CĂPITANUL *(către cei doi)*: Liniște! *(Tobe.)* Noi cîntăm aici, sau ce facem? Vreți să nu vă mai las să cîntați?
SLABUL: Nu, maestre.
GRASUL: Noi adorăm arta, căpitane.
CĂPITANUL: Acum nu sînt căpitan, sînt dirijor.
PIRATUL BEAT: Maestre, trage o duşcă!
CĂPITANUL: În timpul spectacolului nu beau, ți-am mai spus!
SLABUL: Marii artiști se îmbată după spectacol.
PIRATUL BEAT: Și eu sînt artist, dar eu mă îmbăt înainte de spectacol. Ca să vibrez cînd cînt.
CĂPITANUL: Liniște! Spectacolul nu s-a terminat! *(Către un ins pe care un pirat îl duce spre catarg.)* Drum bun, tinere!
PIRATUL BEAT *(Insului)*: Vino să te sărut! *(Îl sărută.)* Pa! *(Insul dispare. Căpitanul cîntă solo.)*
SLABUL: Azi avem zi liberă, cîntăm, ne distrăm...
CĂPITANUL: Gura! *(Vine și-l ia pe Slab de urechi.)* Eu vă ofer un spectacol magnific și tu trăncănești, nesimțitule! Eu vreau ca toți oamenii mei să fie bine dispuși, să se distreze, și tu trăncănești!
SLABUL: Dar și eu mă distrez, maestre.
CĂPITANUL *(furios)*: La spectacol se tace, nu se trăncănește! Arta se simte! *(Se văd, atîrnînd, picioarele insului dus.)*
PIRATUL BEAT: Ăsta a murit prea repede! Cretin! S-a grăbit, n-am văzut nimic frumos pe fața lui cînd a murit. Maestre, mai oferă-ne unul!
CĂPITANUL: Nici unul! Pe azi, gata, m-am înfuriat!
BEATUL: Dar avem destui, ne putem permite la distracție cîte un supliment!
CĂPITANUL: Nimic!
BEATUL: Un singur bis, maestre! Vrem să mai admirăm măcar moartea unuia! Hai, maestre, măcar unul. Căci mai frumos ca moartea, în afară de băutură, se-nțelege, ce poate fi?
CĂPITANUL: Bine! Încă unul! *(Urale. E dus încă unul spre spînzurătoare. Căpitanul cîntă. Se aude gălăgie în stînga. Prin dreapta erau aduși cei trimiși la spînzurătoare. Gălăgia crește. Apar cîțiva pirați, ducînd doi inși.)*

PRIMUL INS: Idioților, nu mă îmbrînciți!
PIRATUL CHIOR: Cum ai zis?
PRIMUL INS: Văd că ești chior, de-asta n-auzi?
PIRATUL CHIOR: Aud, dar parcă n-am auzit bine.
SLABUL *(către piratul care venise din stînga cu un alt ins pentru spînzurătoare)*: Așteaptă! Poate-l spînzurăm pe ăsta.
PRIMUL INS *(Slabului)*: Scrumbie afumată, du-te de te pitulă pînă nu te-arunc peste bord.
PRIMUL PIRAT: Tinere, ești beat?
PRIMUL INS: Eu? Tu duhnești ca un butoi. Eu sînt treaz.
PIRATUL BEAT: Păcat. Va trebui să-ți atîrnăm ceva de fund, ca să mori mai repede, că prea ești căpos. Maestre, hai să-l vedem pe vorbărețul ăsta cum o să mai vorbească în streang.
PRIMUL INS: Idiotule... *(Moare de rîs.)* Ce glume proaste spui, butoiașule. *(Rîde).*
CĂPITANUL *(îi pune mîna pe frunte)*: Băiete, ai ceva la cap... în cap?
PRIMUL INS: Da.
CĂPITANUL: Ce?
PRIMUL INS: Geniu.
CĂPITANUL *(îi pune mîna pe frunte)*: Ce-i aia? Sifilis?
PRIMUL INS: Ia mîna de pe mine, idiotule!
CĂPITANUL: Repetă ce-ai spus!
SLABUL: Te-a insultat pe propria ta corabie, căpitane, aruncă-l la pești!
PRIMUL INS: Să te arunce pe tine, limbricule! Cum să mă arunce pe mine, omul care va ajunge împăratul Romei.
PIRATUL BEAT: Ha, ha... Vino să te sărut! *(Rîde voind să-l sărute.)*
PRIMUL INS: Sărută-mi mîna *(îi întinde mîna să i-o sărute.)* Și nu rîde că te pleznesc.
PIRATUL BEAT *(murind de rîs, stă în genunchi și îi sărută mîna)*: Ești mulțumit, slăvite împărat?
PRIMUL INS: Pentru un beţivan ca tine, merge.
PIRATUL BEAT: Dar de unde știi că vei ajunge împărat?
PRIMUL INS: Am visat într-o noapte.
CĂPITANUL *(vine lîngă el)*: N-ai repetat ce ți-am spus.

PRIMUL INS: Nimic mai simplu. Am zis: Ia mîna de pe mine, idiotule!
SLABUL: Taie-i capul!
PRIMUL INS: Asta o să fie foarte greu!
CĂPITANUL: Crezi?
PRIMUL INS: Sînt sigur. Fiindcă eu nu voi muri decapitat.
CĂPITANUL: De unde știi?
PRIMUL INS: Am visat.
CĂPITANUL: Și moartea ți-ai visat-o?
PRIMUL INS: Și. Și gloria. Și moartea. Voi muri în Senat, străpuns de pumnalele unui complot, străpuns și de pumnalul fiului meu Brutus.
CĂPITANUL: Ai un fiu?
PRIMUL INS: Nu, dar voi avea.
CĂPITANUL *(piraților)*: E glumeț, nu putem să-l omorîm, îl ținem, tot n-avem bufon pe corabie. Ne va distra.
PRIMUL INS: Degeaba rîdeți, eu spun adevărul. O să vă tai capetele. Și o să vă arunc în mare.
CĂPITANUL: Și asta-i visat? *(Rîd toți.)*
PRIMUL INS: Nu.
SLABUL: Căpitane, ai grijă! Are ceva în mînă!
CĂPITANUL: Ce ai în mînă?
PRIMUL INS: Niște bucăți de mozaic. Sînt mare amator de lucruri de artă!
PIRATUL BEAT: Ești artist?
PRIMUL INS: Deocamdată sînt doar colecționar de lucruri frumoase. N-aveți ceva statui pe aici? Vechi, grecești, bineînțeles, voi doar furați ce vă cade în mînă.
SLABUL: Noi nu sîntem hoți, sîntem pirați. Și pirații sînt gentilomi ai aventurii. Sîntem cavalerii norocului.
PRIMUL INS: Sînteți niște găinari. Ești un pirat ordinar, căpitane.
CĂPITANUL: Sînt pirat fiindcă am o singură corabie. De aș avea o flotă, aș fi împărat. *(Cezar rîde oarecum surprins.)* Chiar nu te temi deloc de noi?
PRIMUL INS: Eu? De ce?
CĂPITANUL: Noi sîntem cei mai sîngeroși pirați, vestiții pirați din Cilicia.
PRIMUL INS: Și ce-i cu asta?

CĂPITANUL: Noi venim din Asia Mică, în calea noastră tremură...
PRIMUL INS: Fii serios, nu tremură nimeni. Sînteți niște bieți găinari. Spune, ai ceva nestemate de vînzare? Ceva mărgăritare?
CĂPITANUL: Ăsta nu-i măscărici, e nebun de-a binelea!
PRIMUL INS: Ține-ți fleanca, burtosule, eu nu sînt nebun! Eu sînt coborîtor din zei.
CĂPITANUL: E clar! *(Piraților.)* Coboară din zei, băiatul. Și din ce zei cobori, puștiulică?
PRIMUL INS: Familia Iulia, familia mea, coboară din zeița Venus...
CĂPITANUL: Și cum face cînd coboară?
PRIMUL INS: Idioți! Barbari! Necioplți! Îmi pierd vremea cu voi! N-o să vă tai capetele, sînt prea proaste, să le despart de trupurile voastre de vite! Am să vă spînzur!
CĂPITANUL: E încîntător puștiulică! *(Piraților care l-au adus.)* Unde l-ați găsit?
PIRATUL CHIOR: I-am prins pe amîndoi lîngă insula Pharmacussa.
CĂPITANUL *(arătînd spre cel de al doilea ins adus)*: Și ăsta e tot așa de vesel?
PIRATUL CHIOR: Nu știu, noi i-am înhățat și gata, nu i-am întrebat de-s veseli sau nu.
CĂPITANUL *(celui de al doilea ins)*: Cum te cheamă?
AL DOILEA INS: Piele...
CĂPITANUL: Ce fel de nume-i ăsta? Nume sau poreclă?
PIELE: Cum vreți dumneavoastră.
CĂPITANUL: Eu nu vreau nicicum. De vreau, eu pot să-ți atîrn pielea în catarg.
PIELE: Cum credeți dumneavoastră de cuviință.
CĂPITANUL: Sau să te arunc în mare, să faci băiță.
PIELE: Eu nu obișnuiesc să fac baie în mare, că nu știu să înot, dar dacă ziceți...
CĂPITANUL: Dar ce știi tu să faci?
PIELE: Precum cîinele știu să fac.
CĂPITANUL: Adică ce, precum cîinele?
PIELE: Tot, precum cîinele... Să latru, bunăoară.
CĂPITANUL: Latră.

PIELE: Ce să latru? Că și lătratul e de mai multe feluri. Să vă latru o nuntă de cîini, să vă latru la lună?
CĂPITANUL *(Piraților)*: Fraților, bucurați-vă! Avem un măscărici și un cîine.
GRASUL: Stai să-l auzim întîi dacă face precum cîinele, poate se laudă.
PIELE: Eu? Să vă fac o probă... uite, să zicem că un cîine june prim se întîlnește pentru prima dată printre palmieri sau printre urzici, cu o respectivă și intră în discuție, vorbesc despre lună, despre buletinul meteorologic, adică ei, indivizii, cochetează... *(Începe să imite, „cîinește", cele ce-a spus. Pantomimă. Cei de față mor de rîs. Primul ins își curăță unghiile stînd pe gînduri.)*
CĂPITANUL *(primului ins, rîzînd)*: Tu de ce nu rîzi?
PRIMUL INS: De ce să rîd? N-ați mai văzut cîini?
SLABUL: E invidios pe ăsta, el nu poate să latre.
PRIMUL INS: Eu pot orice. Dar nu vreau să latru. Deocamdată.
SLABUL: Nu știi să latri.
GRASUL: Cine coboară din zei știe orice, chiar să latre.
PRIMUL INS: Omul acesta latră ca să vă facă să rîdeți, idioților, și să nu-l omorîți. Se teme de moarte, de aceea face orice, chiar precum cîinele.
SLABUL: Și tu nu te temi, bineînțeles.
PRIMUL INS: Eu voi fi răscumpărat. Și voi asta vreți, să luați bani pe oamenii pe care-i răpiți, nu să-i omorîți.
CĂPITANUL: Ești deștept.
PRIMUL INS: Tu trebuie să fii prea deștept ca să știi ce vor niște oameni sărmani ca voi.
SLABUL: Noi, sărmani?
PRIMUL INS: Uită-te-n oglindă, și pe urmă să vorbești. Căpitane, am început să mă plictisesc, auzi!
CĂPITANUL: Și ce vrei?
PRIMUL INS: Femei.
GRASUL: N-avem femei.
PRIMUL INS: Și ce faceți voi cînd aveți poftă de femei?
SLABUL: Ne descurcăm noi, n-avea grijă.
PRIMUL INS: Căpitane, fă-mi rost de o fată care să-mi omoare plictiseala, plătesc oricît!

CĂPITANUL: Plătește atît! *(Îi arată o cifră scrisă cu degetul pe podea.)*
PIRATUL BEAT: E o sumă prea mare, căpitane.
PRIMUL INS *(se apropie și privește suma)*: Atît?!
CĂPITANUL: Da.
PRIMUL INS: Mă insulți, căpitane.
CĂPITANUL: Nu scad nimic.
PRIMUL INS: Atîta ar mai trebui, idiotule, să scazi! Mă insulți cerînd pentru o femeie o sumă atît de mică!
CĂPITANUL: Dar femeia e o tîrfă.
PRIMUL INS: Dar orice tîrfă e femeie. Și eu nu pot să plătesc o femeie cu o sumă atît de meschină. Și un împărat, ca mine, — adică un viitor împărat — nu poate fi meschin.
SLABUL: Mai ales dacă se trage din Venus...
PRIMUL INS: Ce știi tu ce e femeia, limbricule!
SLABUL: Ce e, mă rog?
PRIMUL INS: Nu pot să-ți explic, trebuie s-o cunoști singur. Dar uitîndu-mă la tine, nici o nădejde nu-ți întrezăresc.
SLABUL: Nu fi obraznic.
PRIMUL INS *(ciufulindu-i părul)*: Sărmane pirat, femeia este singurul adăpost al nostru pe lumea asta, singura ființă care ne poate face să uităm ce vom fi, adică nimic... Adică voi veți fi nimic, eu voi încerca să fiu nemuritor.
SLABUL: Adică zeu?! Bravo! Nu mai sînt supărat pe tine.
GRASUL: Nu te poți supăra pe zei. *(Moare de rîs.)*
PRIMUL INS: Ce știți voi, capete seci! Voi iubi regine!
PIRAȚII: Bravo!
PRIMUL INS *(rîzînd)*: Căpitane, am ajuns pe corabia ta în primul rînd, se înțelege, datorită destinului...
CĂPITANUL: Se-nțelege... *(Piratului din stînga arătîndu-i pe insul ce trebuia să-l ducă la spînzurătoare.)* Du-l!
PRIMUL INS *(care nu e atent la ce a spus căpitanul, ci doar la fluierul cu care acesta începe să cînte)*: Dar propriu-zis am ajuns aici datorită Corneliei, fiica lui Cinna.
CĂPITANUL *(cîntînd)*: Desigur... *(Piratul îl duce pe ins spre catarg.)*

PRIMUL INS: Dictatorul Sylla n-a putut să mă despartă de ea... I-a confiscat dota... Apoi eu am fugit... Am ajuns în Bythinia, după care, întorcîndu-mă acasă pe mare am fost prins de oamenii tăi... Îmi găsești sau nu o femeie? Cînți mizerabil, cît vrei să te mai tolerez?

PIRATUL BEAT: Maestrul cîntă din tot sufletul, și asta contează. El e cu trupul și cu sufletul alături de muzică.

PRIMUL INS: Alături, poate. *(Bețivului.)* Butoiule, am să-ți pregătesc o moarte ușoară de-mi aduci o ființă care să... să mă înțeleagă. Nu contează rangul ei. Deși eu o să seduc femei de prim rang, pe Postumia, soția lui Servius Sulpicius, pe Lollia, soția lui Aulus Gabinius, pe Tertulla, soția lui Crassus, chiar și pe Mucia, soția lui Pompei... Și mai presus de toate o voi iubi pe Servilia, mama lui Brutus...

SLABUL: Turnați niște apă rece pe el! *(Cîntînd la fluier.)* Ne strică melodia.

PRIMUL INS: Și soldații mei, care mă vor iubi și mă vor urî, după cum am să-i plătesc, vor cînta în cor cînd voi triumfa asupra gallilor, vor cînta așa: „Păziți-vă soțiile, orășeni, aducem pe desfrînatul chel"...

PIRATUL BEAT: Dar despre ce chel e vorba? Cine e chelul?

PRIMUL INS: Chelul sînt eu. Căci voi cheli. *(Toți rîd, cîntînd la fluier.)* Voi iubi regine. Pe Eunoe, soția lui Bogud, regele maurilor, dar mai ales pe Cleopatra...

PIRATUL BEAT: Cine e Cleopatra?

PRIMUL INS: Nu știu. Așa am visat. Dar n-am visat și amănuntele.

CĂPITANUL: Liniște! *(Tobe. Se văd picioarele noului spînzurat. Pirații cîntă la fluiere, dirijați de căpitan. Primul ins începe să plîngă, retras în stînga.)*

GRASUL: Ce face nebunul? Parcă plînge...

PIRATUL BEAT: Să-i dăm o fecioară, să-l mai înveselească și pe el cineva...

CĂPITANUL: Aruncați morții în mare! Puștiul e sensibil, nu-i poate vedea. *(Spînzuraților sînt aruncați în mare.)* E trist măscăriciul, nu-i obișnuit cu asemenea distracții. Nu e tare, ca noi. Hai, puștiule, nu mai

fi trist. *(Primul ins plînge cu fața în palme.)* De ce plîngi?

PRIMUL INS: Cum să nu plîng și cum să nu fiu trist cînd Alexandru cel Mare, deși tot așa de tînăr ca mine a domnit peste atîtea popoare, iar eu n-am făcut nici o faptă strălucitoare pînă la vîrsta asta!

CĂPITANUL *(uimit)*: Atunci nu din cauza crimelor noastre plîngi?

PRIMUL INS: Voi, criminali?! Fii serios, domnule. Sînteți niște poeți. Sînteți singurii care iubiți moartea așa cum e, și n-o folosiți — ucigînd, deci — ca să deveniți mari, să cuceriți lumea. Poeți. Aveți simțul gratuitului! Nu veți face niciodată carieră politică, sau militară. Voi, cadavrele, inocenților, le aruncați peștilor, nu vă construiți nimic pe ele, cariera bunăoară. Voi îi spînzurați să le admirați moartea, și ei mor în admirația voastră. Ba le mai și cîntați, artiștilor. Voi cîntați moartea, eliberarea omului de rele, de suferință! Sînteți niște inocenți și corabia voastră e o corabie a inocenților. Vă mulțumiți cu puțin. Sînteți niște copilași. Beți lapte!

CĂPITANUL: Am îmbătrînit, nu mai pricep nimic!

PRIMUL INS: Ai îmbătrînit copil, asta e trist, nu c-ai îmbătrînit. Lumea voastră a trecut, dulci pirați. Sînteți depășiți de timp, nevinovaților.

SLABUL: Asta e o insultă grosolană! Protestez! Eu sînt mai bătrîn ca tine, nu-mi da sfaturi!

PRIMUL INS: Eu sînt mai bătrîn ca voi, fiindcă sînt mai tînăr. Ascultați-mă, știu mai multe. Beți lapte!

PIRATUL BEAT: Eu nu beau lapte!

PRIMUL INS: Copilașilor, pirații de azi se cheamă altfel și sînt mult mai dați dracului! Voi sînteți niște visători, niște romantici, aș putea spune, dacă termenul nu s-ar încetățeni mai tîrziu...

CĂPITANUL: Dar noi pustiim totul în calea noastră, spînzurăm oameni...

PRIMUL INS: Îi spînzurați doar pe acei pe care nu-i răscumpără nimeni, și decît să tragă toată viața la galere, nefericiți, le faceți un bine atîrnîndu-i în streang. Și le și cîntați...

CĂPITANUL: Noi îngrozim lumea...

PRIMUL INS: Asta e himera voastră, păsărica voastră! Măi copii, beți lapte!
CĂPITANUL: Noi călcăm toate legile, scrise și nescrise!
PRIMUL INS: Sst! Liniște! *(Se gîndește.)*
CĂPITANUL *(curios, speriat)*: Ce faci?
PRIMUL INS: Traduc niște versuri din Euripide.
SLABUL: Lasă versurile, eu calc, personal, toate legile!
PRIMUL INS: Ți-am spus să te uiți într-o oglindă? *(Căpitanului.)* Ascultă ce spune Euripide: „Dacă e într-adevăr să calci legea, calc-o spre a stăpîni, altminteri păzește-o cu sfințenie!".
SLABUL: Eu n-am auzit de nici un Euripide!
PRIMUL INS: Tu n-ai auzit nici de mine, copilașule! Stai de vorbă cu mine și nici nu știi cu cine vorbești, căci de-ai ști n-ai mai fi obraznic.
SLABUL: Ei, și cine ești tu?
PRIMUL INS: Sînt Cezar, Iulius Cezar.
SLABUL: N-am auzit de tine.
CEZAR: Eu sînt acela care în momentul cînd mă voi afla pe malul Rubiconului, cugetînd gravitatea luptei, șovăind — îmi va apare un semn ceresc...
GRASUL: De la zei, nu?
CEZAR: Un semn al zeilor.
GRASUL: Ce semn?
CEZAR: Un cioban cîntînd din fluier...
GRASUL *(Slabului)*: Ascultă-l și taci, altfel n-are nici un farmec.
CEZAR *(care a căutat o goarnă și a găsit-o)*: Și atunci eu voi smulge goarna unui soldat și voi porni întins peste rîu, sunînd cu nemaipomenită putere marșul! *(Sună.)*
GRASUL *(Slabului)*: El și chestia asta a visat-o! El cînd visează, visează nu se joacă.
CEZAR: Și voi zice: „Să mergem acolo unde ne cheamă semnele zeilor și strîmbătatea dușmanilor noștri. Zarul a fost aruncat".
PIRATUL BEAT: Apropo, n-ar fi mai bine să jucăm niște zaruri?
GRASUL: Sigur! Între timp Cezărică ne mai spune niște chestii de astea cu zeii... Ne spune ce-a visat, nu băiețică? *(Încep să joace zaruri.)*

CĂPITANUL *(lui Cezar)*: Aia cu Euripide, e bună. Adică ai vrut să spui că noi călcăm legea și nu stăpînim nimic!
CEZAR: Stăpîniți doar pustiul apelor.
PIRATUL CHIOR *(lui Cezar)*: Hai, e rîndul tău, dă cu zarurile.
CEZAR *(aruncă zarurile)*: Am cîștigat!
GRASUL: Nu-i nimic, jocul continuă *(Dă el cu zarurile.)*
CĂPITANUL *(lui Cezar)*: Oare numai pustiul apelor?
CEZAR: Atît.
CĂPITANUL: Nu, pustiule. Noi chiar de stăpînim numai pustiul apelor, tot stăpînim ceva, stăpînim ce nimeni n-are curajul să stăpînească... Și cel mai principal lucru e că nimeni nu ne stăpînește pe noi!
CEZAR: Ești un poet, căpitane. Un artist! Un om deosebit. Și credeam privindu-ți burta asta enormă că din clipă în clipă o să nașți! Îmi sînteți simpatici toți, caraghioșilor! Hai mai bine să jucăm șotron, e un joc mai inocent și mai potrivit pentru voi decît barbutul. *(Face desenul de rigoare, pentru șotron.)* Nu sînteți niște inși mediocri, și să vă feriți să ajungeți. *(Începe să sară, jucînd șotron.)* Mediocritatea va ruina republica romană. Mediocritatea întotdeauna are dreptate, fiindcă nu face nimic și nu i se poate imputa nimic! Ea roade cu tenacitatea cariilor. *(Căpitanul începe să sară într-un picior șotronul.)* E plină lumea de haina lor aurită — mediocritatea aurită. Invidia lor se numește cinste. Mă vor înjunghia cu 24 de pumnale! 24 de capete mediocre! Ei întotdeauna, porcii, vor cîștiga partida, căci lor nu le e scîrbă de nimic, nici de propria lor scîrnă. Ei nu se scîrbesc ca să renunțe, ei rod, sînt tenaci, și oricît ai da cu ei de pămînt au slănina groasă și nu crapă și au întotdeaana dreptate, căci fac pe modeștii...
CĂPITANUL *(arătîndu-i că e rîndul său să joace)*: Tu nu ești modest...
CEZAR: Eu sînt genial.
CĂPITANUL: Crezi?
CEZAR: N-am nici o îndoială.
CĂPITANUL: Pe ce te bazezi?

CEZAR: Chiar pe întrebarea ta. Întrebîndu-mă, înseamnă că ai văzut pe fruntea mea strălucind geniul.
CĂPITANUL: Dar dacă te-am întrebat ca să rîd de tine?
CEZAR: Doar idioții din naștere pun asemenea întrebări, ca să rîdă, ei neptuînd recunoaște geniul.
CĂPITANUL: Adică sînt idiot?
CEZAR: Nu. Categoric nu. Spuneam că doar idioții pun asemenea întrebări, dar și geniile mai pun astfel de întrebări altor genii ca să se distreze...
CĂPITANUL: Adică sînt geniu?
CEZAR: Nu. Categoric nu. Ești un om obișnuit și oamenii simt geniul și, ca să se convingă că au dreptate, întreabă. Vezi, chiar această explicație logică te-a convins, deși erai convins de la început. Și un om nu poate fi convins de două ori despre același lucru decît de un geniu. Și eu sînt genial, dar în momentul acesta nu lua seama la tot ce spun, sînt obosit de șotron, și cînd sînt obosit mă distrez. Acum mă distrez vorbind cu tine.
SLABUL: Căpitane, ăsta își bate joc de noi, vrea să ne ducă cu prețul. Mai bine să-l întrebăm dacă poate cineva să-l răscumpere. Dacă ies ceva bani pe nebun înțeleg să-i suportăm visele, dar m-aș mira să dea cineva ceva pe un scrîntit...
GRASUL: Greșești, amice, nebunii astăzi sînt foarte scumpi. Mai ales cei care sînt coborîtori din zei. Și geniali!
SLABUL: Ăsta e un măscărici ordinar!
CEZAR *(Slabului)*: Cînd mă uit la tine, mă întreb: ce este porcul?
SLABUL: Eu nu sînt porc!
CEZAR: E drept. Dar ai tendințe să fii. Îmi pizmuiești geniul, iată o dovadă! Dar ține minte, scrumbie afumată, că geniul meu mă va răzbuna și după moarte, ucigînd pe toți ucigașii mei, pînă la ultimul.
SLABUL: Căpitane, m-a făcut porc.
CĂPITANUL: Îmi pare rău, a zis c-ai putea să devii porc.
CEZAR: Asta e condiția geniului, să fie pizmuit...
SLABUL *(furios)*: Să dea numele celor care crede că l-ar putea răscumpăra. Și suma. 20 de talanți!
GRASUL: Prea mult.

CEZAR: Liniște! *(Slabului.)* Ai zis — suma. Încă un argument care mă face să mă întreb: Ce-i face pe oameni porci? Lăcomia de a avea mai mult, dorința de a fi mai sus? *(Slabului.)* Mai sus decît ți-e rangul și statul! Adică în știreang! Acolo ești tu mai sus decît tine. Dar am să te spînzur înainte de a deveni porc, nu-mi plac porcii spînzurați.
SLABUL: Bine, o să mă spînzuri, sigur, sigur, dar scrie aici numele acelora, ce e sigur e sigur. *(Îi arată pe ce să scrie.)*
CEZAR *(Scrie. Și arată Căpitanului)*: Poftim, adresa și suma. *(Toți privesc speriați.)*
CĂPITANUL: E prea mult, Cezar. 50 de talanți?!
CEZAR: Nimic nu e prea mult pentru Cezar.
CĂPITANUL: Dar e o sumă fantastică.
CEZAR: Geniul costă enorm!
SLABUL: E o sumă nerușinată, ăsta e nebun!
GRASUL: Dar tu te mai îndoiești că nu e nebun?
CEZAR: E vorba de propria mea ființă, idioților. Mă răscumpăr pe mine, și eu sînt cel mai de preț om din univers! Cum valorez mai puțin? Și nici n-am cerut mult ca să nu vă îngreunez corabia cu aur. Și vă plătesc și pe voi bine ca atunci cînd vă voi tăia capetele să tai niște capete de oameni bogați. Și apoi prețul nu e mare, căci tot în buzunarul meu vor reveni după ce vă omor. *(Ei rîd.)* Rîdeți, rîdeți, dar cine rîde la urmă rîde mai bine.
GRASUL: Ăsta-i un proverb! Foarte frumos proverb. Mai cunoști și alte proverbe?
CEZAR: Porcul îl bați și el zice că-l scarpini.
SLABUL: Iar face aluzie la mine!
CĂPITANUL: Nu, nici vorbă, el filozofează... *(Unor pirați.)* Să mergeți în acest loc... *(Se sfătuiește cu ei.)* Cereți suma... E vorba de unul care spune că-l cheamă Iulius Cezar... *(Pirații pleacă.)* Fiți atenți, băieți! Și acuma să vină Piele, să facă precum cîinele. *(Piele apare din stînga.)*
CEZAR: De ce-ți plac cîinii?
CĂPITANUL: Sînt cei mai buni prieteni ai omului.
CEZAR: Și cele mai bune slugi.
PIELE: Eu nu sînt slugă... *(Latră demn.)*

CEZAR: E mai bine slugă, decît porc. Ce este porcul? That ist the question! Problema fundamentală a omenirii.

GRASUL: Porcul oriîncotro face, lui tot noroiul îi place, și din ce e nu-l poți preface. Porc la porc, cel mai curat se pare, și între ei nu s-apucă de nare. *(Slabului.)* Spune și tu un proverb.

SLABUL: Acest individ e prizonierul nostru și nu concep ca noi să-i satisfacem nazurile! El e servitorul nostru, nu noi servitorii lui.

CEZAR *(îl prinde, îl îndoaie pe genunchi, gata să-l bată la fund)*: Voi sînteți slugile mele, căci voi așteptați răscumpărarea mea, nu eu.

SLABUL: Ești prizonierul nostru, să taci.

CEZAR: Sînt singurul om liber de pe corabia asta, eu, Cezar, căci singurul pot să spun adevărul! Vouă, în față. Și voi aveți mai mult de cîștigat dacă-mi suportați adevărul, decît dacă m-ați lichida, simțindu-vă jigniți. La dracu, după ce vă plătesc bine, mai vreți să n-am nici plăcerea să-mi bat joc de voi.

CĂPITANUL *(Slabului)*: Omul plătește, are dreptul să se distreze.

SLABUL: Dar se poartă cu noi de parc-am fi sclavii lui.

CEZAR: Sclavii banilor mei. Sînteți lacomi, și lăcomia vă va împiedica să vă atingeți de mine. Dați-mi voie să vă exploatez nițel lăcomia și să vă transform în sclavii mei.

GRASUL *(Slabului)*: Spune-i un proverb despre porci și scapi.

CEZAR: N-am spus că sînteți porci. Eu am harul, de la zei, desigur, să transform oamenii în porci. Așa că-i cunosc pe rîmători destul de bine. *(Slabului.)* Nu ești, pe cuvînt, nici nu miroși a vier.

GRASUL *(Slabului, glumind, căci nu crede o iotă din ce spune Cezar)*: Are darul de la Venus.

CEZAR: Nu de la Venus, grasule. Am învățat vrăjitoria cu care Circe a devenit celebră...

GRASUL: Venus, Circe, tot una-i!

CEZAR: Nu crezi, grăsimea de pe creierul tău te împiedică să înțelegi ceva. *(Cu dispreț.)* Hai, mai spune un proverb!

GLASUL: Asta pot. Cu porcii? *(Cezar aprobă.)* Cine cu porcii din aceeași troacă mănîncă, de ei va fi mîncat.

CĂPITANUL *(Piratului beat)*: Hai cu mine să aducem fata, poate ne mai spune vreun banc și despre femei. *(Ies.)*

SLABUL: Dă-mi drumul! *(Se zbate, Cezar nu-i ia în seamă.)*

CEZAR: Circe i-a transformat pe tovarășii lui Ulise în porci. Le-a dat o licoare minunată. Eu îi transform altfel pe oameni, nu le dau licoare, le dau mai mult, le dau putere. Circe, fiica soarelui, fiica lui Apollo, prin descîntece și ierburi îi schimba pe oameni în rîmători cu coada încîrligată. Și le da ghindă. *(Slabului.)* Vrei să te transform în porc?

SLABUL: Nu poți.

CEZAR: Nu pot doar ce nu vreau. Fă-l general sau guvernator pe un limbut ca tine, și va mînca ghindă din palma mea ca un purceluș de lapte. Grasule, aveți ceva ghindă pe aici?

GRASUL: N-avem. Dar pot să-ți aduc niște lături. *(Slabului.)* Vrei să facem o încercare? *(Slabul tace. Lui Cezar.)* Tace ca porcul în păpușoi.

CEZAR: Decît să-l transform în porc, mai bine am să-l scap de păcate, spînzurîndu-l. *(Slabul se zbate.)* Nu acuma, lasă că-ți spun eu cînd, Piele, ținîndu-l pe acest nefericit pregătit pentru bătaie, simt cum îl voi bate măr, așa cum presimt că voi dobîndi domnia lumii întregi, cum lumea stăpînită de mine va fi mărginită pretutindeni de ocean...

SLABUL: Nu vezi că aiurează?

CEZAR *(începe să-l bată cu palma la fund. Slabul țipă)*: Ăsta e băiat inteligent, dar din cînd în cînd mintea de la cap îi coboară la fund, și trebuie să-l bați la fund ca să i se urce din nou mintea la cap.

SLABUL: Lasă-mă, te rog.

CEZAR: Ați văzut? A devenit politicos! *(Îi dă drumul.)* Cară-te. Adă-mi ceva de băut. *(Slabul pleacă să-i aducă. Cezar se piaptănă cu grijă.)* Priviți-mă, mă piaptăn! Și acum mă scarpin cu degetul în urechi! E ceva fioros în gestul meu, Piele?

PIELE: Nu.

CEZAR: Răspunde ca un cîine, doar așa ai farmec! Mă piaptăn deci, e în asta ceva neomenesc? *(Piele latră: că nu.)* Ei bine, ei vor spune că vreau să distrug republica romană! Sînt un om fin, cu un singur deget mă scarpin și pe piept și la ceafă, cum să distrugă un asemenea om Roma? *(Piele latră: că nu e posibil.)* Dar voi lupta să distrug mediocritatea republicii romane. Mediocritatea, cerșetoria de onoruri, de avere, specula, demagogia. Nu vreau să fiu șeful unei comunități de cerșetori. De inși umili, care stau cu capetele plecate și așteaptă. Fiindcă n-au realizat nimic și nu-s buni de nimic, stau cu capetele plecate. Și nu doar teatrul și dansul și muzica e artă și a conduce o țară este o artă. Acum Roma este umbra unui stat ilustru, stat care n-a existat niciodată... Eu o voi acoperi de glorie, nu Brutus! Nici Crassus! Cînd vor încerca să mă ucidă ei vor fi umbrele a doi oameni mari care n-au fost niciodată mari. Ei vor încerca să mă omoare pentru păcatele ce-aș putea să le săvîrșesc devenind rege. Deci nu mă condamnă pentru ce nu sînt, ci pentru ce ar fi posibil să devin. Dar cum să condamni un om la moarte pentru ce-ți închipui tu c-ar fi posibil să devină?! Piele, condamnă posibilul! Condamnă ce-și închipuie ei, deci propria lor închipuire e monstruoasă. Nu mă lasă să ajung rege, și greșind, să mă omoare, nu, mediocritatea mă omoară *înainte* de a ajunge, ca să nu greșesc. Îți dai seama ce ipocrizie, grasule? Ei se tem că ajungînd rege — îi voi stîrpi pe ei. Fiindcă eu întotdeauna voi da poporului drepturi, avere, spectacole. Și ei o să spună că mă prefac, și vreau să cuceresc mulțimea dîndu-i pîine și libertate. Dar ei dacă știu atît de bine cum se cucerește mulțimea de ce nu-i dau poporului pîine, libertate și spectacole? De ce nu vor merge în războaie alături de prostime? E ușor să ai dreptate cînd vorbești în Senat, ca ei, fără să-ți culci oasele în taberele din Gallia, din Egipt... Ei zic că vreau să strivesc republica și să devin tiranul Romei. Dar ce-nseamnă pentru ei republica romană? Înseamnă lenea lor, bunăstarea lor, viața ce-o duc înfruptîndu-se ca porcii din luptele purtate de mine în Gallia, Britania...

SLABUL *(intră și-i întinde o cupă)*: Hai bea, să te mai răcorești, că pînă la urmă ești în stare să spui că vei cuceri și Africa. Stăpînește-te. Ai dormit de cînd am plecat eu de ai visat atîtea cuceriri? *(Cezar bea.)* Ei, ce taci? Piele, înveselește-i nițel c-o istorie cîinească.

GRASUL: Nu-l mai necăji, nu mai da năvală ca porcul! *(Iese.)*

SLABUL: Piele, ți-am spus! *(Piele se așează în patru labe.)*

PIELE: Porunciți! Care istorie?

SLABUL: Fă precum o cățea care se ceartă c-o vecină pentru un vecin. *(Piele face.)*

CEZAR: Acum mă distrez, e singura libertate ce o am... *(Surîde.)* Sînt o paiață, pentru voi, ca Piele... *(Piele continuă dialogul început.)* O paiață în mîna destinului. Și nu voi avea nici o vină că vă vor ucide, și nici un merit. Sîntem sclavii destinului. *(Slabului.)* Dar ce știi tu ce e destinul...

SLABUL *(lui Piele)*: Fă precum o cățea care își așteaptă destinul... *(Piele face.)*

CEZAR: Piele, crima ei o s-o numească virtute. Latră, fă ca virtutea asta. *(Piele face.)* De-o să mă omoare, o să fie plini de virtute, nu asasini.

PIELE: De ce? *(Și latră această întrebare.)*

CEZAR: O să pună mîna pe putere și cine e puternic dă înțeles cuvintelor cum vrea. *(Piele latră ca această virtute.)*

SLABUL: Dar tu cînd vei ucide oameni?

CEZAR: Eu nu voi ucide, eu voi fi doar mîna care e obligată de ei să ucidă. Ei mă vor conduce. Ei sînt soarta mea; latră, Piele, această soartă... *(Piele latră.)* Ei sînt mîna cu care zeii vor să-mi conducă pașii. Dar și ei sînt în capcană, asasinii mei. Timpul e deasupra tuturor nesfîrșit. Piele latră, fă ca timpul. *(Piele face. Grasul vine în fugă și vrea să-i spună ceva confidențial lui Cezar.)* Îți pute gura, grasule.

GRASUL: Te deranjează?

CEZAR: Grașii nu mă deranjează, sînt proști și ascultători, dar gura ta pute îngrozitor și putoarea asta mă deranjează, nu tu. E o deosebire.

GRASUL: Ce să fac, să slăbesc?

CEZAR: Nu, slabii nu-mi plac, prea mult gîndesc și de aceea nu se-ngrașă.
GRASUL: Atunci ce să fac?
CEZAR: Să nu mai mănînci ceapă!
GRASUL: Ceapa îmi dă putere, așa simt! Sînt cel mai tare om de pe corabie, nu te-apucă groaza cînd îmi vezi mușchii?
CEZAR: Nu mă tem prea mult de cei grași și păroși, cît de cei slabi și palizi.
SLABUL: Vezi, de mine-i dîrdîie cămașa de frică!
GRASUL: Cezărică, băiete, voiam să-ți spun că șeful nostru, căpitanul, a făcut rost de-o femeie... e în cabina căpitanului...
CEZAR: Să vină imediat aici!
GRASUL: Cine, căpitanul?
CEZAR: Nu, femeia.
GRASUL: E goală.
CEZAR: Să vină goală. Nu ne deranjează.
GRASUL: Vrea să se-mbrace.
CEZAR: O să se-mbrace dup-aceea, după ce pleacă de aici. De ce întîrzie grasule?
GRASUL: Se-mbracă, domnule!
CEZAR: Dar mult timp se mai îmbracă.
GRASUL: Cezărică, femeia se-mbracă mai greu decît se dezbracă.
CEZAR: Femeile n-ar mai trebui să umble îmbrăcate, ca să nu se mai deranjeze cu dezbrăcatul. *(Intră Căpitanul și Piratul beat ducînd pe brațe ceva învelit într-un covor. Pun acest ceva în picioare. Dau la o parte covorul. Rămîne o ființă frumoasă ca o statuie.)* Căpitane, îți mulțumesc. Îmi place statuia. O cumpăr. Sper că e autentică. Priviți-o și voi neciopliților. Admirați ce splendori au creat sculptorii greci. E minunată, și se vede de departe că-i un exemplar original. Da, e clar, nu e o copie.
CĂPITANUL: Totuși, e o fecioară, puștiule.
CEZAR: De ce ești naiv, căpitane? Nu știi că mai repede descoperi o statuie greacă decît o fecioară!
CĂPITANUL: Totuși, e o fecioară, puștiule.
CEZAR: A, da, sculptura, e posibil, credeam că vrei să-mi spui că-i o fecioară vie.

CĂPITANUL: E chiar vie, puștiule.
CEZAR: Pare vie, căpitane. Așa se spune. O statuie pare să fie ca o ființă vie, nu este o ființă vie. Trebuie să te mai cultivi.
PIRATUL BEAT: Dar e vie, doar am pus eu mîna pe ea.
CEZAR: Tu duhnești ca o butie putredă și îți face impresia că orice măturâ e o domnișoară.
PIRATUL BEAT: Nu, măturile sînt mături, și asta e ce este...
CEZAR: Căpitane, îți mulțumesc din nou că aflînd de pasiunea mea pentru statui, doar eu ți-am spus, mi-ai făcut rost de una. Pentru mine zău e un chilipir... Statuie, ești frumoasă ca o statuie.
DÎNSA: Aș prefera să fiu frumoasă ca o femeie.
PIRATUL BEAT: Vezi că vorbește? Măturile nu vorbesc. E femeie.
CEZAR: E statuie.
PIRATUL BEAT: De pe asemenea statuie mi-ar place și mie să șterg praful.
CEZAR: E vie?
PIRATUL BEAT: E destul de vie. Femeie în toată regula.
CEZAR: Asta trebuie să demonstreze, că este femeie. *(Dînsei.)* Eu te văd ca o statuie, frumusețe pură.
DÎNSA: Frumusețea pură e moartă... Eu sînt vie. Nu auzi, vorbesc.
CEZAR: De vorbe sînt sătul, vreau fapte.
DÎNSA: Vino să te sărut. *(El se apropie. Îl sărută.)*
CEZAR: Merge. Știi să și cînți?
DÎNSA: Știu. Do, re, mi, fa, sol, la, si, do, do, si la, sol, fa, mi, re, do.
CEZAR: Știi să și gătești?
DÎNSA: Știu. Mai ales fasole cu costițe.
CEZAR: Știi să și...
DÎNSA: Știu tot.
CEZAR: Mai sărută-mă o dată.
DÎNSA *(îl sărută)*: Mai susții că sînt statuie?
CEZAR: Parcă nu...
DÎNSA: Parcă? *(Bate cu piciorul în podea.)* Și eu care te-am îndrăgit de la prima vedere, coborîtorule din Venus, zeule...

CEZAR: De unde știi că sînt coborîtor din zei, se vede pe mine?
DÎNSA: Mi-a spus grasul...
PIRATUL BEAT: Ți-am spus că e femeie?
CEZAR: Tot mai sînteți aici? Hai, cărați-vă de aici, nu vedeți c-am o conversație cu o doamnă?! *(Toți pirații ies.)*
DÎNSA: Mi-au spus băieții că te cam lauzi c-o să seduci numeroase regine...
CEZAR: Cîteva, nu prea multe regine, fiindcă nu sînt mai multe...
DÎNSA: Pe mine mă iubești?
CEZAR: O să-ncerc.
DÎNSA: Grasul spune că vorbești cam multe, dar ți-e teamă că vei muri. TE TEMI DE MOARTE?
CEZAR: E singura problemă care nu-mi place.
DÎNSA: Și ai visat și cum o să mori?
CEZAR: Da.
DÎNSA: Ar fi frumos să mori în brațele mele.
CEZAR: Ar fi o victorie prea mare pentru tine.
DÎNSA: Spuneai că sînt frumoasă ca o statuie...
CEZAR: Am spus asta ca să te simți bine, însă, într-adevăr, ești ca o statuie.
DÎNSA *(revoltată)*: Dar nu sînt statuie, dragă!
CEZAR: Nu ești, dar fiindcă te iubesc, o să-ți fac o statuie.
DÎNSA *(neînțelegînd de ce)*: De ce?!
CEZAR: De ce nu? Și calului meu o să-i ridic o statuie.
DÎNSA: O, glumețule! Mare mincinos ești. Mi-au spus băieții că le-ai spus ceva de s-au prăpădit de rîs. Dar țin la tine, i-ai cucerit.
CEZAR: Cu vorba he... he.
DÎNSA: Hai, povestește-mi și mie cum vei muri. Grozav ce-mi plac basmele. De ce vrei tu să ajungi mare?
CEZAR: Fiindcă așa sînt sortit. *(Ah! Se miră Dînsa.)*
DÎNSA: Dar de ce nu renunți?
CEZAR: Nu pot. Și nu vreau. Și nici un scrupul nu mă va face vreodată să renunț sau să zăbovesc executarea unui proiect.
DÎNSA: Chiar de vei muri?
CEZAR: Poate nu voi muri. Poate voi ajunge asemeni zeilor.

DÎNSA: Aicea voiam s-ajungi, la zei. Dă-i înainte.
CEZAR: Hai mai bine să dansăm. Vreau să te strîng în brațe. Te învăț să dansezi un dans care se va descoperi mult mai tîrziu.
DÎNSA: Bine. Ce dansăm?
CEZAR: Tango. *(Încep să danseze.)* Cezar poate totul. Și tangoul. Vezi, tu, gîsculițo...
DÎNSA: Cu cine vorbești?
CEZAR: Cu tine, scumpa mea. Nu te supăra că-ți spun gîscă fiindcă gîștele o să rămînă celebre în istorie. În dreptul lor, în dicționare se va consemna: ele au salvat Capitoliul. Deci, gîsculițo, nu încerca să mă provoci, că nu sînt prost cum îți închipui tu și cum o să-și închipuie asasinii mei!... Adică ei n-o să fie proști, dar o să facă prostia să-și închipuie că în ziua cînd vor voi să mă ucidă eu n-o să știu. O să știu.
DÎNSA: Sigur. Fiindcă o să visezi totul cu o noapte înainte.
CEZAR: Gîsculiță, dragă, o să visez și atunci, dar visele toate cu le-am visat pînă acum.
DÎNSA: Atunci ai visat c-o să mă întîlnești și pe mine și c-o să dansăm tango?!
CEZAR: Și încă ceva am visat, în legătură cu tine.
DÎNSA: Spune-mi.
CEZAR: Lasă c-o să-ți spun atunci cînd trebuie.
DÎNSA: Sper că n-o să mă spînzuri, cum le-ai spus băieților c-o să-i spînzuri.
CEZAR: Nu, pe tine nu te spînzur. Ar fi inutil. Chiar de ți-aș pune ștreangul la gît, tot n-ai muri, ești atît de ușoară, ca o gîscă...
DÎNSA: Adică atît sînt de proastă?!
CEZAR: Nu, iubito. Ușoară. Adică diafană, aeriană.
DÎNSA: Eu nu sînt ușoară, sînt destul de consistentă, nu mă simți?
CEZAR: Nu, doar te presimt.
DÎNSA: Și-o să ne înțelegem minunat, nu-i așa, ca doi porumbei!
CEZAR: Ca doi porumbei. Chiar mai mult.
DÎNSA: Rămîi atunci cu mine, ne vom iubi mereu, rămîi!
CEZAR: Nu pot, trebuie să bat monedă de aur, să reformez calendarul.

DÎNSA: Lasă calendarele!... Rămîi...
CEZAR *(dansînd mereu)*: Nu pot, trebuie să învîng la Pharsalus. Să ajung „Părinte al patriei"...
DÎNSA: Aș prefera să n-ajungi părinte... Rămîi...
CEZAR: Nu pot, trebuie să-l învîng la Tralles, pe Pompei și atunci să mi se arate un nou semn al zeilor...
DÎNSA: Iarăși zeii?
CEZAR: Da. După victorie, în templul Victoriei, acolo unde va fi statuia lui Cezar, cred că știi care Cezar, lîngă statuie, unde pămîntul va fi tare și așternut cu piatră va răsări un lăstar de curmal, semn că zeii sînt cu mine...
DÎNSA: Văd că-ți cunoști toată autobiografia.
CEZAR: Îmi cunosc destinul. Chiar scena din For. Moartea. Și ce va fi după aceea.
DÎNSA: Ce va fi pe urmă, pot să-ți spun și eu: te vor mînca viermii.
CEZAR: Nu! Asta nu vreau! De-aceea voi accepta să mor, ca să nu mă mănînce viermii.
DÎNSA: Eu sînt o gîscă, nu pricep, dacă știi că te vor omorî în For, de ce te duci acolo? Sau nu crezi că te vor ucide? De ce vrei să-i înfrunți?
CEZAR: Nu pe ei vreau să-i înfrunt. Destinul vreau să-l înfrunt.
DÎNSA: Vrei să fii mai tare ca el?
CEZAR: Mai tare ca el, ca zeii ce-mi vor duce pașii pînă acolo. Mai tare ca ei. Căci a fi mai tare ca zeii, înseamnă a fi egalul lor. Adică a fi zeu. Altfel toată viața mea e inutilă.
DÎNSA *(strîngîndu-l)*: Dar tu ești tare, dragă, de-acuma. Deși ești cam slăbănog și ai trupul cam alb, delicat. N-ai cumva dureri de cap?
CEZAR: Crezi și tu că aiurez?
DÎNSA: Nu, dragă, cum să aiurezi, doar te țin în brațe, știu ce spun, numai că pe slăbănogi îi cam doare mereu capul, simt o sfîrșeală, o amețeală...
CEZAR: Nu, amețeli n-o să am, o să am doar epilepsie.
DÎNSA: Și epilepsia te bucură?!
CEZAR: E o boală a marilor personalități. Un semn al cerului.
DÎNSA: Sper să nu te lovească chiar acum semnul zeilor.

CEZAR: Nu. Dar niciodată n-o să fac din slăbiciunile trupului meu prilej de descurajare. Și o să socotesc expedițiile militare ca un leac de vindecare.
DÎNSA: Iar te gîndești la războaie! Mai gîndește-te și la mine. Și amorul poate fi un leac de vindecare.
CEZAR: O să țin cont de sugestia ta! *(Se aude un tunet.)* Auzi?
DÎNSA: Da. Trăznește pe undeva, departe, că marea-i senină, tună...
CEZAR: E un semn al zeilor!
DÎNSA: Învață-mă ce să fac!
CEZAR: Pe tine nu te pot învăța nimic, ești o fată cultă. Zeii mi-au dat de știre că sînt de acord cu dragostea noastră. Însă trebuie întîi să ne aruncăm în mare.
DÎNSA: A, nu, în mare, nu! Nu știu să-not! *(Se opresc din dans.)*
CEZAR: Știu eu. Hai, e cald, în apă e bine acum.
DÎNSA: Nu. Prefer să fac un duș.
CEZAR: Eu vreau să mă scald nițel. *(Aruncă hainele, rămînînd în chiloți.)* Tu privește zborul pescărușilor... *(Se aruncă în mare.)*
DÎNSA: Ascultă, băiete, dacă zeii au consimțit, de ce te-ai aruncat chiar acum în mare? Am impresia că ai impresia că prostia mea te-a aruncat în mare.
CEZAR: Nu, dragă, tu nu ești proastă, tu ești așa cum trebuie să fie o femeie. *(Iarăși fulgeră și tună departe.)*
DÎNSA: Asta ce mai înseamnă?
CEZAR: Ar trebui să înveți să iei auspiciile...
DÎNSA *(îl privește cum înoată)*: N-aud! Ce să iau?
CEZAR: Să înveți să observi semnele cerești, tunetul; privește zborul și cîntecul păsărilor...
DÎNSA: Pe aici nu cîntă nici o pasăre. Și chiar de le-aș asculta, la ce mi-ar folosi?
CEZAR: Prin semnele astea îți dai seama dacă zeii aprobă sau ba ce vrei să faci...
DÎNSA: Dacă m-aș fi luat eu pînă acuma după zei și după păsărici... Lasă, ce să ne mai uităm la păsări, fiecare ins are păsăricile lui!
CEZAR: De ce nu vrei să încerci să înțelegi ce este dincolo de puterea omului...

DÎNSA: Unde dincolo?
CEZAR: Dincolo...
DÎNSA: Nu-ți pierde vremea cu mine încercînd să-mi explici, eu tot nu-nțeleg decît ce văd și pe ce pui mîna.
CEZAR: Nu ție-ți vorbesc, mie-mi povestesc încă o dată minunatele semne ale cerului... Fericirea.
DÎNSA: Fericirea, în cer, e prea sus pentru mine, prefer fericirea, stînd pe pămînt.
CEZAR: Habar n-ai de metafizică! de zei... Nu crezi în ei?
DÎNSA: Eu sînt o fată simplă, nu cred decît în dragoste.
CEZAR: Înainte de moartea mea o să văd fulgere stranii pe cer... Păsări singuratice o să se coboare în For. Iar cînd o să jertfesc un animal, o să se întîmple o minune îngrozitoare: animalul acela n-o să aibă inimă! Semn înfricoșător, căci nu există animal pe pămînt fără inimă!
DÎNSA: Ba există, sînt fără inimă o grămadă de bărbați!
CEZAR *(apare pe punte. Se șterge cu cămașa pe piept)*: Ascultă, brută mică, eu îți vorbesc de moartea mea, de acest mare mister, care e moartea! După uciderea mea, cel mai formidabil semn al zeilor va fi marea cometă care va arăta splendid pe cer, și apoi va pieri. Iar lumina soarelui va slăbi. Eu, pierind, lumina mea pierind, lumina zilei va scădea. Și tot anul discul soarelui va avea o culoare galbenă, de ceară, de moarte, iar căldura lui va fi palidă, anemică, cerul va fi mai întunecos, mai trist, mai apăsător, aerul mai insuportabil, iar fructele își vor pierde frăgezimea și dulceața.
DÎNSA: Iar eu îmi voi pierde răbdarea de mai vorbești mult despre moarte!
CEZAR *(îmbrăcat)*: Tu m-ai rugat.
DÎNSA: Eu te-am rugat de banc, ca să avem ce conversa și tu ai luat-o în serios. Zău, ești neserios! Tu îți închipui că poți cuceri o femeie vorbindu-i despre moarte? *(Cezar se piaptănă.)* Spune-mi și tu că am ochi frumoși.
CEZAR *(pieptănîndu-se.)* Ai ochi frumoși.
DÎNSA: Tu ai ochi negri, iubitule.
CEZAR: Știu.

DÎNSA *(dînd cu piciorul în podea)*: Dar nu te mai pieptăna atîta, nu vezi c-ai început să chelești!
CEZAR: Se observă?
DÎNSA: Se vede, nu se observă. Și o să chelești de tot.
CEZAR: De unde știi?!
DÎNSA: N-am luat auspiciile, nu m-am uitat la păsărele ca să știu cînd sînt semne de chelie. Știu din experiența mea personală. Am văzut multe chelii la viața mea.
CEZAR: Să-mi pieptăn părul mai pe frunte. *(Se piaptănă.)* Nu pot suporta chelia! Ascultă, iubito, ei o să-mi întindă coroana, puterea adică, dar eu am s-o refuz. Ei zic c-am să mă prefac.
DÎNSA: Dar de unde știu ei mai bine decît tine totul? Ei, aceștia? Că mă și enervează cum o să te tot cicălească.
CEZAR *(o sărută)*: Mediocri, dragă. Ei n-o să-și dea seama că de fapt eu vreau coroana, coroana nu puterea ei, coroana o vreau, numai pentru ca să-mi ascund chelia. Căci atunci voi fi chel complet. Și nu vreau să rămîn fără coroană ca să rîdă ei de chelia mea. Deși am să chelesc aducînd aur Romei, aducîndu-le lor bogății. Tot ce mi-am dorit în viață a fost să nu chelesc, ca să nu fiu nevoit să port o coroană de lauri care să-mi ascundă chelia. Dar ei, și viața, o să mă facă să chelesc. Îți dai seama ce caraghios poate fi un împărat chel?!
DÎNSA *(mîngîindu-l)*: O, dragul meu împărat chel. Și parcă știam niște leacuri împotriva cheliei. Da, dacă te dai pe cap cu mușchi amestecat cu miere...
CEZAR: La nimic nu folosește. Ăsta e destinul meu.
DÎNSA: N-ai de ales: trebuie să porți coroană!
CEZAR: Da... Și să știi că din toate cinstirile pe care o să mi le dea Senatul și poporul pe nici una n-o s-o primesc cu mai multă bucurie ca pe dreptul de a purta în permanență o cunună de lauri... Bineînțeles, ca să-mi ascundă chelia. Tot sensul vieții mele este să-mi ascund chelia!
DÎNSA: Zeii ți-au luat părul și tu pui în locul lui laurii. Deci tu îți dai singur lauri, ceea ce e mai mult decît

un păr oarecare, deci tu ești mai tare ca zeii. Exact ce vrei tu!

CEZAR *(o strînge în brațe și o învîrte în jurul său)*: Ai înțeput să mă-nțelegi, frumoaso! *(O sărută. Intră Grasul, pirații, Slabul, Piratul beat.)* Plecați de aici, nu vedeți ce fac?

SLABUL: Și ce te deranjează prezența noastră?

CEZAR: Cînd fac ce fac îmi place să fiu singur. *(Pirații se uită unul la altul, nedumeriți.)* Cînd fac dragoste nu dau spectacol.

PIRATUL BEAT: Dar noi jucăm barbut, nu ne pasă ce faci. *(Joacă.)*

CEZAR: Dar mie-mi pasă! Cînd eu fac dragoste nu admit ca niște animale să joace barbut!

GRASUL: Ce fel de animale?

CEZAR: Animale! Vite!

SLABUL: Adică noi sîntem vite?

CEZAR: Da, vite, căci de-ați fi oameni n-ați putea în asemenea clipe să jucați barbut! Ieșiți, pînă nu vă crap capetele, idioților!

DÎNSA: Lasă-i, dragă, enervarea strică părul. E mult mai bine să plecăm noi. Nu vrei să mergem dincolo? Dincolo.

CEZAR: Bine. Să mergem. *(Ies. În drum.)* Dar eu cînd spuneam dincolo mă gîndeam la metafizică, la eternitate...

DÎNSA: Sigur că da, metafizică, eternitate, zei, de toate... *(Ies.)*

SLABUL: E o fată inteligentă, educată.

GRASUL: E o fată frumoasă ca o pasăre.

PIRATUL BEAT: Ce fel de pasăre?

PIRATUL CHIOR: E frumoasă ca un pescăruș.

PIRATUL BEAT: Ca o privighetoare.

SLABUL: Ca o learsă.

GRASUL: E frumoasă ca o pasăre.

SLABUL: Ca o păuniță.

PIRATUL BEAT: Ca o ghionoaie, nu vedeți ce botișor are?

SLABUL: Ca o ciocănitoare.

PIRATUL CHIOR: Ca un pescăruș.

GRASUL: Ai mai spus!

PIRATUL CHIOR: Și ce? Dar e vorba de alt pescăruș.

PIRATUL BEAT: Ca o ghionoaie.

GRASUL *(extaziat)*: Ca o libelulă!

CĂPITANUL *(intră ducînd pe Piele de zgardă, ca un cîine)*: Cuțu, cuțu. *(Piele se lingușește.)*

GRASUL: Căpitane, ce face libelula?

SLABUL: Nu ea contează, ce face Cezar?

CĂPITANUL: Filozofează. Piele, latră tu ca filozofii. *(Piele latră.)* Filozofează despre viață și moarte.

PIRATUL BEAT: Va să zică îi ține discursuri!

CĂPITANUL: Mi-a spus o grămadă de nume, dar nu l-am luat în serios. E preocupat de propria sa viață și de propria sa moarte. Mi-a spus să ne facem rost de niște măști de porci ca să jucăm împreună cu el, ca actorii, un fel de piesă. „Moartea lui Cezar", așa se numește piesa.

SLABUL: Asta e degradare curată! Eu nu vreau să fiu actor!

CĂPITANUL: Nici eu n-am vrut dar mi-a spus că noi toți sîntem niște actori într-o piesă scrisă de altcineva.

GRASUL: De zei, cu siguranță. Și, cum el se vrea zeu, a început să scrie piese de teatru!

CĂPITANUL: Zice c-a mai scris una: *Oedip!*

SLABUL: Eu nu mă fac actor, sînt pirat!

CĂPITANUL: Zice că nu putem ieși din rolurile astea care sînt scrise... Tu nu poți ieși, Slabule. Numai el poate! El va încerca să nu joace exact rolul care i-a fost scris. Nu vrea. Mi-a spus că Roma va încerca să facă din el un tiran, ca să-și ascundă putreziciunea ei. Roma să mănînce, să bea, să-și petreacă, și el să pută: căci a zis el, întotdeauna burta bea și se înveselește și gura pute.

GRASUL: Dar el nu știe că peștele de la cap se-mpute?

CĂPITANUL: Știe, dar are ceva pe suflet... O să jucăm scena morții lui, asta vrea. Noi să ne mascăm în porci, să ne mascăm a zis, fiindcă nu sîntem porci, dar aceia care-l vor ucide cu adevărat vor fi porci cu adevărat... Ei vor spune că el a abuzat de puterea sa și pentru acest abuz ei pe bună dreptate vor să-l ucidă. Ce caraghioși, a zis Cezar. Ce superficialitate, cum să consideri drept bună dreptate uciderea unui om?

SLABUL *(Piratului beat)*: Du-te și cheamă fata aici. Dacă nebunul o să-i vorbească tot despre viață și moarte, o ucide! *(Piratul beat iese.)* Trebuie să salvăm fata, dacă n-o ucide cu discursurile, o îmbătrînește!

GRASUL: Și fata dacă îmbătrînește, pune paie și-o pîrlește.

PIRATUL BEAT *(revine)*: Nu vrea să vină.

SLABUL: Nu există femeie să nu vrea să vină.

PIRATUL BEAT: Stă în pat ca o cloșcă, lîngă el.

GRASUL: Bărbatul e cea mai odioasă cloșcă, nu femeia, el nu se dă jos din pat cînd e o femeie lîngă el, nu ea. Ea n-are nici o vină. Ea vine, dar tu n-ai știut ce să-i oferi. I-ai zis doar: hai, vino, dar nu i-ai oferit nimic, și pentru nimic de ce să vină?

PIRATUL BEAT: Am să-i ofer băutură. *(Iese grăbit.)*

SLABUL: O să-l adoarmă cu alcool... Și-o să-l părăsească, doar n-o să stea lîngă un om care sforăie. Sforăitul nu înseamnă amor.

GRASUL: Vezi cum le știi tu pe toate dacă sforăi!

PIRATUL BEAT *(intră cu Dînsa)*: Poftiți. Dînsa e aici.

GRASUL: Vedeți? Fata e ca salcia, unde o pui, acolo se prinde.

PIRATUL CHIOR: Și el ce face, sforăie?

DÎNSA: Nu. El s-a aruncat în mare.

SLABUL: S-a sinucis?!

DÎNSA: Nu, se scaldă.

GRASUL: E igienic. Și ce ți-a mai spus?

DÎNSA: Mi-a spus că va fi neîntrecut în războaie.

SLABUL: Un lăudăros ordinar!

DÎNSA: Nu. Va fi neîntrecut în războaie! E un războinic teribil, pe cuvînt. Sub masca lui glumeață se ascunde o fire teribilă, dîrză.

SLABUL: Un țîr, un slăbănog...

DÎNSA: Priviți-l cum înoată acolo, departe! Nimeni n-ar putea înota atît de departe ca el, fără să se teamă de moarte. E uimitor cît e de puternic și de pasionat de tot ce face și spune, și niciodată nu minte și nu se laudă.

SLABUL: Fleacuri de fată mare la care i-a ținut discursuri un măscărici nebun ca să ne pună pe noi în umbră, piratii vechi, vînjoși, autentici. Războaie cîștigate, regine cucerite, Cleopatra, Gallia, vise... Ca să ne

pună pe noi în umbră se compară cu noi, vrea să se întreacă cu noi și la înot! El!...

DÎNSA: El nu se întrece decît cu sine însuși, asta e pasiunea lui, ca și cum această întrecere ar fi îndreptată împotriva altuia...

PIRATUL BEAT: Vedeți ce deșteaptă s-a făcut fata de cînd a vorbit cu el?! Mai spune dragă ceva...

DÎNSA: Nu-s vorbele mele, sînt ale lui, dar eu le cred.

SLABUL: Și ce țări va mai bate, ce victorii va mai obține?

DÎNSA: Tot ce vrea el e ca victoriile viitoare să fie mai presus decît cele cîștigate.

SLABUL: El are mereu planuri noi, pentru o slavă nouă. Dar cînd e să treacă la fapte, cum a fost și cu Dînsa, — că se tot lăuda cîte regine o să cucerească, — ei i-a vorbit despre războaie... Demagog.

CEZAR *(apare din apă, pe punte. Dînsa îi dă un cearșaf. Se învelește în cearșaf. Cezar.)*: Slabule, eu voi avea dreptul să declar război și să închei pace! Cînd voi dori eu.

SLABUL: Vrei să-mi declari război?

CEZAR: Nu, nu pot să declar război unui limbric. Vreau să spun că voi avea puteri nelimitate! Și ca dovadă, îți ordon, scarpină-mă în talpă! *(Slabul, impresionat îl scarpină în talpă.)* Cine e demagog între noi doi, răspunde, băiețele!

SLABUL: Nu știu... Cred că eu.

CEZAR *(ridicîndu-l de urechi și dîndu-l la o parte)*: Ești un copil cu gura mare, du-te adă-mi ceva de mîncare. Dacă te băteam bine la fund, tăceai. Hai, du-te, n-am nimic cu tine, ești un copil și pe copii nu pot fi supărat. *(Slabul iese.)*.

CĂPITANUL: Vei fi puternic, zici?

CEZAR: Voi putea totul. Voi putea înfrunta cu succes totul!

CĂPITANUL: Posibil, dar moartea n-o s-o poți înfrunta. N-o să poți fi mai tare ca ea!

CEZAR: Căpitane, nu mă tulbura.

CĂPITANUL: Tot o să mori și tu!

CEZAR: Nu! Nu vreau!

GRASUL: Dar spuneai c-o să mori în Senat?!

CEZAR: A muri nu e totuna cu moartea. Chiar de voi fi ucis în Senat, nu vreau să mor cu adevărat, să dispar... Cîntați-mi ceva, căpitane...

DÎNSA: Mă duc să-ți pregătesc eu mîncarea și vinul... *(Iese.)*

CEZAR: Vedeți, ea s-a și îndrăgostit de mine... *(Căpitanul dirijează corul mut al piraților. Cezar s-a așezat pe un balot, ca pe un tron.)* Stau pe acest tron, căpitane, și aici știu că viața nu-mi este în pericol. Este cel mai comod scaun pe care eu voi sta, căci aici capul meu n-are nici o valoare, nu eu sînt căpitanul. Tu ești, aici numai tu poți fi urît. Dar n-are cine să te urască, pirații tăi sînt niște serafimi... Cîntă foarte frumos. Piele, ia cîntă și tu un imn al iubirii omului. *(Piele începe să cînte. Pirații îl ascultă. Apoi încep să rîdă cu hohote.)* Voi sînteți niște lupi, dacă vă amuză lătratul cîinilor. Lupi de mare...

CĂPITANUL: Ne mîndrim că sîntem ce sîntem.

CEZAR: Vă mîndriți că sînteți ce sînteți, niște lupi. Dar eu sînt o oaie! *(Piraților nu mai rîd de Piele.)* Beee... *(Piraților rîd de el.)* Și eu vă voi înghiți pe voi, căci acesta mi-e rolul. Oile să mănînce lupii, nevinovăția e mai perfidă.

GRASUL: Mai fă ca oaia.

CEZAR: Beee... Și alți lupi, care nu vor recunoaște că sînt, vor face pe mielușeii și mă vor alege pe mine, oaia, regele lor, lupul lor. Și știți de ce? Ca să poată acești lupi să mă mănînce. Pardon! Nu lupi, porci. Întîi mă vor face puternic, ca să poată ei să fie puternici, bogați, și apoi vor încerca să mă omoare ca să rămînă ei cu toată puterea. Dar asta o să vedeți cînd o să jucăm piesa... Sînteți gata cu costumele?

CĂPITANUL: Am dat ordin la piraților croitori și la piraților pictori să se îngrijească de costume și de măști, și de cozi, căci porcii au și cozi și-am vrea să fie un spectacol cît mai realist.

CEZAR: Recuzita să se-ngrijească și de ghindă. Butaforie, dar să pară ghindă.

CĂPITANUL: Și cum o să te mîncăm?

CEZAR: Simbolic. Ei o să-și facă un merit din faptul că au luptat împotriva mea. Prin gestică, prin pantomimă, trebuie să arătați ce se petrece în sufletul acestor porci, care vor, punînd mîna și pe puterea mea, să rămînă singuri posesori ai puterii.

CĂPITANUL: Și cum o să faci pe oaia?

CEZAR: Dar sînt o oaie, căci gîndesc. Porcii doar mănîncă. Ei fac totul din instinct.

GRASUL: Cezărică, nu te supăra, eu nu-nțeleg: ce ești, oaie sau zeu?

CĂPITANUL: Mă faci de rîs, grasule! Teatrul este transfigurare...

GRASUL: Adică cum?!

CEZAR: Veniți cu mine în cabina Căpitanului, să vă explic. Doar cîțiva să vină. Hai, trebuie să vedem și costumele. *(Iese.)*

GRASUL *(Căpitanului)*: Are dreptate Slabul, ăsta ne tiranizează.

CĂPITANUL: E un artist! Și tirania artiștilor, nebunia lor e de acceptat și va fi acceptată tot timpul. Fiindcă ne amuză. E un bufon mofturos, atît. *(Îl ia de brat explicîndu-i, și ies în urma lui Cezar.)*

PIELE: Bine c-au plecat filozofii! Pot și eu să latru liber, nesilit de nimeni. E o zi splendidă, senină, se vede și soarele și luna... Pot să latru liber la lună, de amorul artei. Căci ce este arta pură decît dreptul de a lătra la lună? *(Latră la lună.)*

SLABUL *(intră aducînd mîncarea și băutura)*: Am sosit mărite Cezar! *(Nu-l zărește pe Cezar.)* Unde e idiotul?

PIRATUL BEAT: S-a dus să vadă costumele și ghinda.

PIELE: Și să dea indicațiile de regie.

SLABUL: Tu să taci, stai în patru labe ca să-ți aperi pielea. Îți cerșești viața! N-ai pic de demnitate!

PIELE: Nici nu susțin că am.

SLABUL: Latri ce ți se comandă.

PIELE: Mi-e foarte greu să nu latru.

SLABUL: Ai învățat să latri frumos ca să distrezi lumea și mai susții că ești și artist!

PIELE: Sînt. Dar menirea mea de artist îmi cere să latru. N-am demnitate? Dar dac-aș avea, aș muri. Știu acest amănunt. Și eu vreau să trăiesc. Știu că nu sînt zeu nemuritor. Vreau să trăiesc, și ce e înjo-

sitor în asta? Oare ar fi mai demn să mor demn, ori să trăiesc ca un cîine, sperînd?

SLABUL: Mai bine latră ceva mai vesel, mă plictisești. Îl înțeleg pe Cezar, prostia plictisește... Latră ce am filozofat eu, să văd cum sună. *(Piele latră.)*

CEZAR *(intră urmat de pirații cu măști de porci, cu cozi etc. Căpitanul nu e mascat, poartă un veșmînt ca de împărat. Pirații grohăie.)*: Slabule, tu ești slab și palid, ești ideal în rolul unuia dintre ucigașii mei. Fugi și te costumează.

SLABUL: Merg, dar du-te la fată, te așteaptă cu masă. *(Iese.)*

GRASUL: Acum nu poate pleca, repetăm.

CEZAR: Niciodată n-am refuzat și n-o să refuz o femeie. Mă reîntorc imediat. *(Căpitanului.)* Tu îl joci pe Cezar, adică pe mine, ai grijă că porcii se descurcă și fără mari indicații de regie. Trebuie s-o aduc și pe Dînsa aici, ea va juca rolul Calpurniei, soția mea, ea va visa că mă va duce pe brațe, înjunghiat. Hai băieți, repetați. *(Iese.)*

PIRATUL BEAT *(mascat)*: Cezare, care este moartea cea mai bună?

CĂPITANUL *(fiind Cezar)*: Cea fără de veste.

PIRATUL CHIOR: Cezare, ferește-te de Idele lui Marte!

PIRATUL BEAT: Acuma te îndrepți spre Senat, Cezar, e ziua de 15 Martie. De ce nu umbli cu gardă personală, de ce nu te păzești?

CĂPITANUL *(fiind Cezar)*: Mai bine să mori dintr-o dată decît să stai mereu cu frica în sîn. *(Surîzînd.)* Vedeți, Idele lui Marte au venit!

PIRATUL CHIOR: Da, au venit, dar n-au trecut.

CĂPITANUL *(fiind Căpitan, piraților care nu sînt mascați)*: Voi dați-vă mai la o parte, sînteți poporul, voi doar priviți, nu știți ce se întîmplă în Senat. Trecînd pe lîngă voi spre Senat eu voi gîndi astfel... *(Fiind Cezar.)* Brutus, Crassus, ei toți au nevoie de o victimă, ca să-și ascundă fața! Și victima se va numi Cezar.

GRASUL *(Pirat)*: Ascultă căpitane, dar dacă ăștia l-au pus șef peste ei, dîndu-i impresia că el face ce vrea? Că-i conduce și de fapt el e păpușa lor, și fiind păpușă, o să-l și ucidă, ca să fie jocul perfect. Eu asta cred că e cheia: jocul perfect.

CĂPITANUL *(Căpitan)*: Nu mi-a dat nici o indicație în privința asta. *(Cezar.)* Dar știu că toți ucigașii mei vor fi uciși. *(Căpitan.)* Și ei nu știu chestiunea asta, deci problema cu păpușa e discutabilă. O să-l întrebăm. Vouă vă plac rolurile? Mie îmi place grozav. *(Dînsa intră necostumată. deci la fel ca pînă acum. Căpitan.)* A venit la tine?

DÎNSA: A venit, m-a văzut și m-a cucerit.

CĂPITANUL *(Cezar)*: Veni, vidi, vici! Și prin aceste vorbe voi rămîne celebru. Dar tu ai cam schimbat ultimul cuvînt: e vorba de verbul a învinge — învingere, nu de verbul a cuceri — cucerire. Ai trădat nițel vorba mea.

GRASUL *(Pirat)*: Trădarea este o parte esențială a caracterului femeii.

CĂPITANUL *(Căpitan)*: El de ce nu vine?

DÎNSA: Nu poate să-l convingă pe Slab să poarte pumnalul. Slabul plînge și zice că el nu vrea să-și omoare căpitanul. *(Intră Slabul plîngînd, tras de mînă de Cezar).*

CĂPITANUL *(Căpitan, Slabului)*: Doar e teatru, dragă, o să ne distrăm...

SLABUL: Lasă c-am văzut eu cum o pupa ăsta pe Dînsa, cînd eu mă îmbrăcam ca porc, și zicea că nu se pupă, că repetă, că joacă teatru.

DÎNSA: El mă iubește!

CĂPITANUL: Cine?

DÎNSA *(arătîndu-l pe Cezar)*: Ăsta. *(Lui Cezar.)* Apropo, dar pe tine de fapt cum te cheamă?

CEZAR: Iulius Cezar.

DÎNSA: Iulius Cezar mă iubește!

CEZAR *(repetiția s-a întrerupt, unii și-au scos măștile, fumează etc.)*: E ușor să seduci o femeie, e foarte greu să păstrezi secretul.

GRASUL: Trebuie să taci.

CEZAR: Bărbatul tace, dar femeia n-ar mai fi femeie dacă n-ar vorbi. Cea mai frumoasă parte a aventurii ei cu un bărbat nu e amorul propriu-zis, ci ce-o să spună după aceea lumii. Dacă n-ar putea vorbi, femeia nu s-ar mai culca cu nimeni. Zeii i-au dat grai, limbaj articulat, ca să ne salveze pe noi.

DÎNSA: Eu ce folosesc din dragostea asta, dacă nu spun?
GRASUL: Spui ca să-ți crească acțiunile.
DÎNSA: Acțiunile aici și așa îmi sînt crescute. *(Lui Cezar.)* Spun, ca să mă văd și eu în ochii lor mai frumoasă. Ca să simt că sînt mai mult decît femeie, că sînt iubita ta.
CEZAR: Asta poți să-mi spui doar mie, eu te cred.
DÎNSA: Tu ești Cezar, nu poți să crezi: trebuie să ți se spună de către alții că te iubesc. De-ți spun eu o să zici că te lingușesc ca orice gîsculiță.
CEZAR: Și așa n-o să mă iubești decît pînă în momentul cînd vei îmbrățișa alt bărbat.
DÎNSA: Eu cred că ești Cezar, că vei deveni marele Cezar.
CEZAR: Fiecare femeie crede despre amantul ei că e marele Cezar. De ce nu crezi că sînt Paris?
DÎNSA: Paris era prea frumos ca să fie bărbat. Era hermafrodit. Paris n-a făcut nimic, n-a adus dragoste pe unde-a fost.
CEZAR: Dar l-a iubit Elena din Troia.
DÎNSA: N-a existat nici o Elenă la Troia. Elena, dacă exista și era femeie, și de s-ar fi iubit într-adevăr cu Paris, n-ar fi aflat nimeni, și războiul n-ar fi avut loc. Dar Paris era ca Narcis, se iubea pe sine, și s-a considerat atît de grozav ca bărbat, c-a inventat faptul că l-ar fi iubit cea mai frumoasă femeie, Elena. A inventat o mare iubire, n-a trăit-o, ca orice hermafrodit.
CEZAR: Ești foarte cultă, ai și concepții personale.
DÎNSA: Nu sînt cultă, sînt femeie. Și o femeie știe cînd să păstreze un secret și cînd să vorbească. Elena n-a păstrat secretul, deci n-a existat.
GRASUL: Dar nici tu nu păstrezi secretul cu Cezărică.
DÎNSA: Aș fi o proastă să fac un secret dintr-un lucru pe care voi toți îl cunoașteți.
CEZAR: Ești mai inteligentă ca o regină, crede-mă. Reginele sînt niște adevărate rațe care cred că e de datoria altora să le iubească. Tu ești iubirea, întruchiparea iubirii, așa cum trebuie să fie iubirea, pătimașă, sinceră și proastă. Asta ești tu, dragostea, și altceva nici nu știi să fii. Te voi răscumpăra de la

acești pirați și te voi lua cu mine la Roma și peste tot. Am nevoie de dragoste pe unde voi merge.
GRASUL: Mai bine am relua repetiția și i-ai da și ei un rol de porc în Senat.
CEZAR: Nu, ea nu va juca, ea n-are ce căuta în piesa asta, fiindcă atunci, acolo în Senat nu va fi nici o umbră de dragoste.
PIRATUL BEAT *(punîndu-și masca de porc, intră în rol. Lui Cezar.)*: Cezar, ai ajuns mai sus decît un om și oamenii ți-au adus și tu ai primit cinstiri mai presus de măsura unui om!
CEZAR *(furios)*: Idiotule, dar nu înțelegi că eu vreau să fiu mai presus de un om? Să frîng starea de om, să mă înalț mai sus decît această stare de om?
CĂPITANUL *(lui Cezar)*: Cezar, ăsta e rolul meu, eu trebuie să-i răspund... Dar el, beat fiind, a încurcat piratul cu împăratul, nu ne mai deosebește...
PIRATUL BEAT: Scuzați-mă.
CEZAR: Ce să te scuz! Gîndește-te că la premieră ai face gafa asta, în loc să-l ucizi pe Cezar *(îl arată pe Căpitan)* ucizi un conspirator de al tău. *(Îl arată pe Slab.)*
SLABUL: Ba pe mine nu, mai bine pe Gras.
CEZAR: Fie, pe Gras. Ai strica tot efectul piesei. Și doar e clar că pe Gras nu-l poți ucide.
GRASUL: Sigur, fiindcă porc la porc nu-și scoate ochii.
PIRATUL BEAT *(care între timp și-a pus masca)*: N-o să mai greșesc. *(Își pune masca și începe patetic.)* Puterea e o vrajă, o himeră pe care le-o vîntur pe la nas și toți o vor... Și eu am secretul: averea, ambiția etc. tot ce este mai omenesc cumva sau mai puțin... da, da, îi transformă în contrariul lor, adică în porci.
CĂPITANUL *(smulgîndu-i masca)*: Încetează! Ăsta e rolul meu!
CEZAR: Lasă-l Căpitane. E un actor modern, vorbește cînd nu trebuie, încurcă rolurile. Bravo, băiete. Drept premiu am să te spînzur pe cel mai înalt catarg. Acolo!
PIRATUL BEAT: Mulțumesc, ești un autor glumeț...

CEZAR: Toți motanii sînt glumeți cu viitoarele lor victime.
PIRATUL BEAT: Cu pisicile?
CEZAR: Nu. Sînt glumeți cu șoriceii... Ca să le arate cît sînt de umani. Pînă pun laba pe ei, ca ei să nu observe, înțelegi?
PIRATUL BEAT: Nu-înțeleg. Fiindcă nici în glumă și nici într-o piesă, ca actor, n-ai dreptul să mă spînzuri. N-ai avea dreptate.
CEZAR: Minte cine spune că el are întotdeauna dreptate. Nimeni n-are dreptate.
PIRATUL BEAT: Atunci nici tu.
CEZAR: Cînd vorbesc de nimeni, nu vorbesc de mine.
PIRATUL BEAT: De ce n-are nimeni dreptate?
CEZAR: Fiindcă toți au dreptate, și victima, și călăul. Ăsta e cel mai absurd lucru, înțelegi?
PIRATUL BEAT: Dacă-i absurd, cum să-nțeleg?
CEZAR: Și ce spui tu e adevărat, fiindcă e absurd. Da actorașule! Și nici eu, marele Cezar, nu voi fi întotdeauna drept. Nu pot să fiu drept. Dar mediocritatea nu vrea să fie dreptate, căci atunci locul ei nu e în față.
CĂPITANUL *(Cezar, continuînd)*: Scaunele din față, asta e legea lor. Eu nu pot, de la verbul a putea, și ei nu vor de la verbul a voi, a vrea... *(Căpitanul, surprins, lui Cezar.)* Dar parcă spuneai că tu poți totul?
CEZAR: Totul n-o să-l pot decît după ce ei mă vor ucide.
GRASUL: E clar!
SLABUL: Cum adică e clar, ce vezi tu aici clar?
GRASUL: Nu trebuie să vezi, ca să fie clar. Și unde nu înțelegi trebuie să crezi, fiindcă el e de viță nobilă, se trage din Venus și va ajunge zeu.
SLABUL *(șoptit, Grasului)*: Eu cred că are ceva la cap...
GRASUL: Ce? Doar nu crezi că e zeu!
SLABUL *(tot șoptit)*: Nici vorbă. Dar cred că are ceva... ceva sifilis.
CEZAR: Ce i-ai spus?
SLABUL *(automat)*: I-am spus că eu nu mai înțeleg chiar totul și asta cred eu din cauză că am ceva la cap.
CEZAR: Ce?
SLABUL: Ceva. O boală marinărească.

CEZAR: Sifilis? *(Slabul aprobă din cap.)* N-ai nimic, de-ai avea, ai fi mai ascuțit la minte. N-ai nimic, ești sănătos tun, copile. Și nici eu n-am, din păcate.
SLABUL: Asta-i o boală pentru prostime, nu-i pentru regi și împărați.
CEZAR: Ei, cît ar da ei, împărații, să aibă boala asta, măcar așa s-ar simți mai apropiați de prostime. Și-ar avea cu ce să se laude și la banchete.
SLABUL: N-au cu ce se lăuda cum te lauzi tu bunăoară că-i poți transforma pe oameni în porci.
CEZAR: N-aș vrea să am prilejul să vă demonstrez pe propria voastră piele. De fapt voi sînteți niște îngeri, nu puteți fi porci. *(Piele rîde.)* Ce rîzi, javră?
PIELE: Rîzînd, mai ies și eu din anonimat. Dacă nu rîdeam, nu mă observai.
CEZAR: Nu-i bine să rîzi singur, devii suspect.
PIELE: Nu-s nebun, am rîs ca să-ți fac plăcere, împărate.
CEZAR *(dîndu-i să bea)*: Udă-ți gîtul, cățeluș cu părul creț. *(Piele latră de plăcere.)* Nu ești doar actor, nu imiți doar plăcerea, văd că ești în stare s-o și trăiești. *(Piele latră frumos.)* Bea, dar nu te mai uita la femeia asta, nu ți-o dau. *(Piele schelălăie.)* Nu ești discret cînd dorești ceva.
PIELE: Sînt cîine, împărate.
GRASUL: Vezi-ți lungul nasului, cetățene!
CEZAR *(lui Piele)*: O iubești?
PIELE: Da, împărate. Numai o clipă s-o strîng în brațe.
CEZAR: Nu fi obraznic! E iubita mea, nu pot să ți-o dau, femeile nu le-mpart cu nimeni.
PIELE: Măcar o clipă...
CEZAR: Din momentul ce ai curajul să-mi spui în față și să riști să mă înfuriu, înseamnă c-o iubești.
PIELE: Da, împărate.
CEZAR: Uite punga asta cu aur, să n-o mai dorești. Poți să alegi, și va fi cum zici tu. Punga sau femeia?
PIELE: Punga, împărate, că e mai sfîntă. *(Ia punga.)*
CEZAR: O mai dorești pe Dînsa?
PIELE: Nu.
CEZAR: E normal. Nu mai ești cîine. Aurul te-a transformat în porc.

PIELE: Și dacă spuneam c-o doresc? *(Rîde.)*
CEZAR: Știai că-ți iau aurul. Ori între o oră de plăcere și o pungă de aur, cu care poți să-ți răscumperi viața, ai ales viața.
PIELE: Viața e una singură, femei mai găsesc eu cu sutele. *(Rîde.)* Viața e principalul. Viața mea de cîine.
CEZAR: Viața ta de porc, ori nu crezi că nu mai ești cîine? Uite, ți se zburlește părul, gura ți se face bot, gîtul ți se îngroașe. Închideți-l într-o cocină.
PIRATUL CHIOR: Închideți-l într-o cocină!
SLABUL: N-avem cocină.
CEZAR: Țugu, țugu, na ghindă! *(Îi aruncă ghindă, Piele o ia.)*
PIRATUL CHIOR: Țugu, țugu, na ghindă!
CEZAR: Porcilor le place galbenul, culoarea aurului, a porumbului, a scîrnei. *(Lui Piele.)* Grohăie puțin!
PIELE *(rîzînd)*: Nu știu...
CEZAR: Încearcă!
PIRATUL CHIOR: Încearcă! *(Piele grohăie.)*
CEZAR: Vezi că merge? Hai să te scarpin pe spinare. *(Îl scarpină și Piele grohăie de plăcere.)* Drama ta e că n-ai rămas cîine! Mi-erai simpatic, acuma puți! Erai umil, nu erai josnic. Se vede însă că cine se umilește, repede ajunge josnic. Poftim ghindă!
PIRATUL CHIOR: Poftim ghindă!
CĂPITANUL: Cezar, băiete, ne strici toată recuzita pentru repetiție! Nu mai avem altă ghindă și ăsta și-a luat rolul în serios, în loc să se prefacă, virgulă, c-o mănîncă, o mănîncă cu adevărat! E un actor prea bun.
CEZAR: Nu-i actor, e porc autentic. A ales aurul. *(Lui Piele.)* Trebuia să alegi dragostea, ține de om. Viața e dragoste, iar tu ai decis să fii porc. Dragostea e veșnică... *(Piele grohăie amuzat.)*
PIRATUL CHIOR: Dragostea e veșnică...
PIELE: Mai scarpină-mă nițel...
CEZAR *(îl scarpină)*: Ai slănină bună, o baltă îți mai lipsește. *(Piele grohăie aprobator.)* Hai, piraților, aruncați-l în baltă să se scalde. *(Piratul îl aruncă pe Piele în mare.)*
SLABUL: Dar l-am aruncat în mare și el nu știe să înoate!

GRASUL: Porcii nu știu să înoate?!
PIRATUL BEAT: O să moară!
CEZAR: O să moară fericit. Apa pentru porc e suprema fericire.
PIRATUL BEAT: Uite-l moare, se duce la fund!
CEZAR: Îl văd, grohăie de plăcere. Mă bucur c-am putut să-i fac un bine. Ținea foarte mult la viață. A murit într-un moment cînd era fericit. Ce moarte mai frumoasă poate cineva să-și dorească?
PIRATUL CHIOR: ...să-și dorească?
GRASUL: Ești înțelept!
CEZAR: Toți cei care îi trimit pe alții la moarte sînt înțelepți. El cînd a ales aurul, și-a semnat moartea. Cu mîna lui. Soarta era în mîna lui.
PIRATUL BEAT: Era foarte bun actor, a jucat pe purcelul ca să-ți facă plăcere. Pe mine nu m-ai convins că l-ai transformat tu în porc! Și nu mai joc în piesa ta! *(Se aruncă în mare.)*
CĂPITANUL: El e mai umanist! S-a aruncat în mare ca să se mai trezească. Eu zic să începem piesa. Băieți, puneți-vă măștile. *(Piraților îndeplinesc ce va spune el și Cezar.)* Voi, cei din Senat, care cîndva ați fost oameni cu firi deosebite, aprigi ca leii, tari ca ursii, fioroși ca lupii — acum sînteți porci și vă mișcați cozile în aer, liniștitor.
CEZAR: Sînteți toți în Senat, ca într-o cocină. Și mă așteptați să vin. Tu ești Marcus Brutus, tu Crassus, tu Decius Brutus, iar voi cei pe care v-am numit înainte... Pumnalele sînt la voi?
TOȚI: Da.
CEZAR *(Căpitanului)*: Tu te îndrepți acum spre Senat. *(Căpitanul se îndreaptă spre cei strînși în Senat.)* Tu, Cezar, știi tot ce se va întîmpla.
GRASUL *(redevenind pirat)*: Sigur, ai visat. Dar de ce nu-i ucizi tu pe ei, e mai omenește.
CEZAR: Nu mai întrerupe repetiția! Cezar chiar la asta se gîndește acum! *(Căpitanului.)* Cezar, gîndește-te cu voce interioară...
CĂPITANUL *(fiind Cezar)*: Sau îi voi ucide, căci știu ce vor, sau, scîrbit, mă voi lăsa ucis, ca mîna altora să-i ucidă pe ei? De îi voi ucide, voi deveni rege, de mă

voi lăsa ucis, ei, tot vor muri, iar eu voi deveni nemuritor! Zeu!

CEZAR: Suprimă cuvîntul zeu, se-nțelege. Și nu-l spune atît de patetic, nu-i convingător patetismul. Cînd intră Cezar, fiți atenți, tot Senatul se ridică în picioare, să-l salute, așa bravo... Cei din jurul lui Marcus Brutus îl înconjoară, pe la spate, rețineți amănuntul, iar ceilalți ies în întîmpinare cu pumnalele ascunse...

GRASUL *(redevenit pirat)*: Dar Cezar nu se teme?

CEZAR: Cine se teme, e trecător. Dacă m-aș teme în Senat, acum, înseamnă că nu sînt nemuritor...

GRASUL: E clar, foarte clar, o dăm pe nemurire și înțelegem totul.

CĂPITANUL *(Căpitan)*: Grasule, te dau afară din rol! Apropiați-vă de mine, lingușiți-mă, hai, slăviți-mă, sărutați-mi mîna, picioarele, *(ei execută)* ca să fiu orb și să nu văd ticăloșia gîndurilor voastre...

CEZAR: Nu, e exagerat, picioarele nu trebuie să ți le sărute.

CĂPITANUL: Nu strică nițică exagerare conștientă, ca să evidențiem ideea. De-ar fi fost vreunul dintre ei luptător, curajos, s-ar fi luptat cu mine, Cezar, pe față. Hai, lingușiți-mă. *(Redevine Cezar, se lasă lingușit.)*

CEZAR: Strigați: Trăiască Cezar!

TOȚI: Trăiască Cezar!

CEZAR: Acum repeziți-vă la Cezar cu pumnalele, însetați de sînge, dorind cu toții să gustați din măcel... Loviți! *(Ei lovesc.)* 23 de lovituri. Acum, mîinile înroșite în sîngele meu ridicați-le deasupra capetelor și strigați: Trăiască libertatea!

TOȚI: Trăiască libertatea!

CEZAR: Libertatea voastră de a lovi pe la spate un om pe care-l lingușeați. Mi-e lehamite de voi, tîrîturi. *(Căpitanului.)* Nu te ridica încă, încă le asculți glasurile...

TOȚI: Trăiască libertatea!

CEZAR: Nu te mai zbați, închide ochii, nu de teama lor, ci de lehamitea de-ai mai vedea vii. Gîndește...

CĂPITANUL *(șoptit)*: Oameni, nu vreau să vă mai văd... M-am predat, n-am fost învins... Predat, scîrbit că și fiul meu Brutus a ridicat pumnalul. *(Subit, Căpitan.)* Cezar, am uitat replica „Și tu, fiul meu Brutus".

CEZAR: Joacă acum pînă la capăt. Nu oamenii te-au învins, ci propria ta silă față de ei. Puteai să nu mori, dar atunci ieșeai doar încă o dată învingător și cu victoriile te obișnuiseși, voiai totul, nemurirea, și ai cucerit-o cu propria ta moarte... Ce n-ai dobîndit prin moartea miilor de soldați, dobîndești acum prin propria ta moarte.

CĂPITANUL *(Cezar)*: Numai propria moarte ne înalță, ne arată ce sîntem.

CEZAR: Mai convingător! Trebuie prin mimică să arăți că Cezar, măscăriciul piraților, nu e și măscăriciul sorții... că eu voi fi ce vreau...

PIRATUL CHIOR: ... măscăriciul sorții... că eu voi fi ce vreau...

CEZAR: Nu mai repeta ca un papagal.

PIRATUL CHIOR: Dar nu sînt papagal. Eu sînt ecoul tău!

CEZAR: Gura! *(Automat Piratul chiar zice: Gura.)*

CĂPITANUL *(Cezar)*: Am vrut puterea? Citiți-mi testamentul!

UN PIRAT *(din popor, citind)*: Fiecărui cetățean Cezar îi lasă moștenire șaptezeci și cinci de drahme!

ALT PIRAT *(din popor)*: Grădinile sale toate ni le lasă moștenire nouă.

CĂPITANUL *(Cezar)*: Spiritul meu îi va urmări pe ucigașii mei. Brutus, noaptea o să-ți apar în cort și-o să-ți spun c-o să ne mai întîlnim la Philippi. La Philippi o să mori, Brutus... Spiritul meu n-o să mai poată fi atins de pumnalul vostru! Sînt zeu...

CEZAR: Chiar voi, Senatul, a doua zi ați hotărît ca Iulius Cezar să fie cinstit ca un zeu și să nu se schimbe nimic din cele înfăptuite de el... Iar voi, poporul, prin adîncă tăcere, îl deplîngeți pe Cezar.

GRASUL *(fără mască)*: Dar ai vrut să fii dictator, am uitat replica asta, dictator...

CEZAR: Peste niște porci nu poți fi dictator, doar porcar!

PIRATUL CHIOR: Doar porcar!

SLABUL *(fără mască)*: Tu i-ai făcut porci, trebuie să te aștepți că te vor mînca.

CEZAR: Ei își joacă soarta, eu mă aștept. Dar dacă mă mănîncă, înjunghiindu-mă sînt sigur c-au devenit iremediabil și pe vecie porci. Și asta e pedeapsa lor, să mă omoare, ca să piară leacul, cel ce știa leacul ce i-ar mai fi putut face din nou oameni. Și ce pedeapsă mai cumplită pot să le ofer, decît să rămînă rîmători și să fie căsăpiți așa cum cere rasa lor?

GRASUL: Dar lăsîndu-te omorît de ei, de fapt te sinucizi.

CEZAR: Lehamitea e mai greu de suportat decît moartea.

CĂPITANUL *(Căpitan)*: Eu ce mă fac, mai stau mult aici mort?

CEZAR: Ridică-te. Am să-ți arăt eu cum trebuie să joci. Băieți, reluăm... Îl joc eu pe Cezar... Pumnalele sînt gata? La locuri... Deci, eu mă îndrept spre voi. *(Merge încet.)* Ei, prietenii mei mă vor căsăpi și vor spune că au iubit statul, Roma, mai mult decît pe mine, prietenul lor... Decius Brutus, fiul meu, va spune c-a iubit Roma mai mult decît pe tatăl său... Ce gogoriță, că vor ucide din dragoste pentru Roma! Ca să nu devin călăul Romei, ajungînd rege. Dar ei au devenit călăi înainte ca eu să devin rege. Acești inși care devin călăi din dragoste pentru stat, pentru Roma, acești călăi care zic că iubesc Roma... Dar cine are nevoie de dragostea călăilor, Romă? Roma, răspunde! Nu vei putea niciodată răspunde! Te blestem, Romă! Ăsta e blestemul meu: să te iubească mediocritatea și călăii! Romă, murind eu, te vor iubi călăii! Ești mulțumită? Orașul, statul care se sprijină pe dragostea față de el a călăilor, e cel mai îngrozitor călău! Prefer să mă las ucis. Dragostea de patrie a porcilor mă umple de putoare. *(Intră în Senat, piratii mascați îl lingușesc.)*

TOȚI: Trăiască Cezar!

CEZAR: Acești călăi însetați de putere, aruncă pe mine această pacoste groaznică, dragostea de putere. Am să mă las ucis de acești călăi îndrăgostiți de Roma, așa cum jură ei că sînt, și fapta lor să umple de rușine Roma... *(Piratii se reped cu pumnalele la el. Cezar e în mijlocul lor, nu se mai vede, doar glasul i se aude.)* Și sîngele meu să nu se șteargă niciodată de pe numele tău, Romă! Romă, care ai îngăduit crima... de unii ce spun că te iubesc... Iubită de ei, Romă, ești un călău...

TOȚI *(Piratii ridică pumnalele pline de sînge)*: Trăiască libertatea! *(Cezar, singur, jos, învelit doar cu cearceaful cu care s-a șters cînd a ieșit din baie, stă nemișcat.)*

CĂPITANUL: Sper că nu l-ați omorît! A jucat frumos, sincer, se vede că și-a jucat propria moarte.

GRASUL: Își cunoaște rolul... Acuma devine zeu, priviți-l! *(Cezar stă nemișcat.)*

CĂPITANUL: Va muri la 56 de ani...

SLABUL: Nu te supăra căpitane, dar ăsta îi face pe alții asasini, dar și el va fi, după cum pare, tot un fel de asasin, nu?

CĂPITANUL: Nu știu, în rolul care mi l-a spus să-l zic, n-a pomenit nimic în acest sens... Dar de ce nu se ridică?

DÎNSA: Nu cumva l-ați înjunghiat? *(Se apropie de Cezar.)* Nu mișcă, nu răsuflă! E mort!

GRASUL: Gîdilă-l, poate se trezește. Și ia-l cu tine și arată-i soarele, marea, marea cu sarea...

DÎNSA: Aveți pumnalele roșii de sînge!

SLABUL: E sînge de pește!

DÎNSA: Minți! E sîngele lui!

SLABUL: E sînge de pește, am luat un pește, uite-l lîngă măscărici, și am înfipt cuțitele în el ca să le înroșim. Să pară piesa mai asemănătoare cu viața.

PIRATUL BEAT *(apare pe punte ducînd în spate un ins)*: Fraților, l-am salvat! Mai suflă! Dacă-l lăsam, după mintea nebunului vostru, murea bietul Piele.

CĂPITANUL: Du-l la voi și fă-l să verse apa. *(Piratul iese, cu Piele.)*

DÎNSA: Cezar, te-au omorît!

GRASUL: Acum e zeu. Ne privește din cer. Uitați-vă la cer, îl vedeți acolo, călare pe un nor? Ne face cu mîna. *(Îi face și el cu mîna.)* Noroc, servus!

DÎNSA: Ucigașilor!

CĂPITANUL: Dragă fată, nu-i strica momentul, el încă își joacă rolul. Ascultă-mă pe mine, cunosc rolul...

DÎNSA: E mort!
CEZAR *(fără să se miște)*: Cum să fiu mort, n-ai auzit c-o să mor la 56 de ani?
DÎNSA: Dragul meu, credeam că ăștia din joacă...
CEZAR *(ridicîndu-se în șezut)*: Dac-ai crezut că sînt mort, înseamnă că mă disprețuiești și nu crezi că sînt Cezar...
DÎNSA: Eu cred ce vrei tu, dar numai cînd te văd viu.
CEZAR: Necredința ta e un semn că ești femeie și că mă iubești. *(O mîngîie pe păr.)* Ai păr nespus de minunat.
DÎNSA *(îmbrățișîndu-l)*: Dar ce-ai la gît, un medalion?
CEZAR: Nu, usturoi. Usturoiul mă apără de farmece.
SLABUL: Crezi?
CEZAR: Sigur. Și Ulise purta usturoi la gît. Și Circe n-a putut să-l transforme în porc.
GRASUL: Și tu ai învățat vrăjile ei, și de la el, cum să te aperi de vrăji... Vezi, pe ăia i-ai transformat în ce-am jucat noi, cu trupul și cu sufletul, dar eu cred că indivizii ăștia nu erau nici înainte întregi la minte...
DÎNSA: Parcă mai e azi vreun bărbat întreg la minte? Toți sînt într-o doagă. Angoasa, dragă, alienarea... Este, iubitule?
CEZAR: Da, iubito. Văd cum mă privești, îți înțeleg toate gîndurile...
GRASUL: Ce vrea?
CEZAR: Vrea să adorm lîngă ea.
SLABUL: Poți să dormi și fără ea.
CEZAR: Am spus: să adorm lîngă ea, nu să dorm.
SLABUL: Nu-nțeleg.
CEZAR: Lasă că ea înțelege. *(Ies.)*
PIRATUL CHIOR: Lasă că ea înțelege.
GRASUL *(Căpitanului, aruncîndu-și masca într-un colț, la fel ca ceilalți)*: Și acum ce va rămîne din Roma?
CĂPITANUL: Nimic. Decît ruinele Romei de odinioară.
SLABUL: Adică o poveste... *(Intră un grup de piraţi.)* Ce-i?
UN PIRAT: Am adus jumătate din bani! Îl recunosc pe Iulius Cezar și-l răscumpără! Trebuie să-l duc lor și să primesc restul aurului...
GRASUL: Serios? Să văd arginții. *(Piratul îi arată pungile.)*

SLABUL: Parcă-mi pare rău de el să-l predăm. Era un măscărici simpatic.
UN PIRAT: Căpitane, sînt așteptat.
CĂPITANUL: Chemați-l pe Cezar! Și pe ea. Spuneți-i să ne scuze, dar trebuie să le redăm libertatea. *(Cîțiva piraţi ies.)* Pe dînsa i-o dăm lui, ca amintire de la noi... Vin?
GRASUL: Nu-i auzim, urletul mării ne-a cam betegit urechile.
CĂPITANUL *(cu nostalgie)*: Marea e nemărginită, ca timpul, ca viața, ca moartea, ea asurzește orice gînd...
CEZAR *(intrînd)*: De-aceea sînteți voi fericiți și liberi. Acuma plec. Rămîneți cu bine. Și beți lapte! Inocenților, voi nu știți că vă puteți înălța pe capetele căzute la picioarele voastre... Vă las! Nu uitați, beți lapte! *(Iese.)*
DÎNSA *(confidențial, lor)*: Nu-l ascultați, Cezar dă multe sfaturi, ca orice împărat. N-are rost la vîrsta voastră să beți lapte. *(Iese.)*
CĂPITANUL: Ba nu, o să bem lapte!
PIRATUL BEAT *(vine speriat)*: Căpitane, pe cuvîntul meu că Piele mănîncă lături.
CĂPITANUL: Nu s-o fi trezit încă și nu știe ce face!
PIRATUL BEAT: Grohăie!
CĂPITANUL: Poate joacă teatru.
PIRATUL: Dar și rîmă!
CĂPITANUL: Asta e mai grav.
PIRATUL BEAT: Și umblă în gură cu paie!
GRASUL: Cînd porcul umblă cu paie în gură, e semn că se schimbă vremea.
UN PIRAT *(vine)*: Căpitane poftim și restul banilor. S-au bucurat cînd l-au văzut pe Cezar...
GRASUL: Dar cînd au văzut-o pe ea, ce-au zis?
UN PIRAT: Sînt obișnuiți! Ziceau că nu putea Cezar să nu găsească pe mare vreo femeie! Au crezut că e regina piraților. Dar le-am spus că noi n-avem regat, și rege, așa că n-avem cum avea regine.
PIRATUL BEAT: Ce fac cu Piele?
CĂPITANUL: Dă-i ghindă!

GRASUL: Căpitane, privește, sîntem înconjurați de vase dușmane!

SLABUL: Ne-au prins în capcană, au ieșit din ceață...

CĂPITANUL: La arme, băieți!

GRASUL: Căpitane, parcă-l văd pe puntea unui vas chiar pe Cezar...

CĂPITANUL: El e... Lăsați armele, vine, liber fiind, să ne salute. Întîmpinați-l! *(Cîțiva pirați ies.)*

SLABUL: Sper că nu ne mai pune încă o dată să-i jucăm piesa.

CEZAR *(intră, urmat de mulți soldați)*: Băieți, scuzați-mă, am plecat fără să-mi îndeplinesc ce v-am promis... Căpitane, dă-mi fluierul tău.

CĂPITANUL: Poftim... Vrei să cînți cu noi?

CEZAR: Altceva v-am promis: că vă spînzur. Și un împărat nu poate minți. Soldați, luați-i pe acești bravi pirați și spînzurați-i de cel mai înalt catarg. Dar să respectăm gradele, întîi pe cei mici. *(Beatul, rîzînd de acest joc, se lasă dus de soldați spre catarg.)* Trebuie să vă spînzur, ca să-mi încep cariera. *(Tobe.)*

SLABUL: Asta e o nouă piesă pe care trebuie să o jucăm?

CEZAR: Nu copile. Acum nu mai jucăm teatru... Vezi, voi spînzurați omul, înălțîndu-l în văzduh, uitîndu-vă de jos la el, umiliți, cinstindu-l, cu spaimă și venerație în priviri!... Voi știți că murind, omul scapă de chinul corabiei, al acestei vieți hodorogite....

SLABUL: Frumos discurs... asta aș putea, rolul să-l joc eu...

PIRATUL CHIOR: Cezar, privește, l-au spînzurat pe bețivan! *(Toți privesc uimiți picioarele beatului atîrnînd.)*

CEZAR: Da, dragă, știu... Cum spuneam, voi îl eliberați pe om de necinste, de lașitate...

GRASUL *(luat de soldați)*: Cezar, ce fac ăștia? Lasă glumele!

CEZAR: Eu vă prețuiesc, băieți, nu vreau să ajungeți porci... Vreau să vă eliberez... *(Tobe. Alt pirat e spînzurat. E luat altul.)* În viața care mă așteaptă vreau să fiu și eu o clipă pirat, să rîd, nevenindu-mi să cred că lumea este așa cum este, și să fiu o clipă poet: să admir moartea — *(cîntă la fluier)*. Să privesc moartea, acest mare mister... Lumea săvîrșește omoruri, dar n-are timp să privească moartea. O clipă vreau să fiu pirat ca voi, iubiții mei pirați... *(Cîntă la fluier, privindu-i pe cei spînzurați, ale căror picioare se văd atîrnînd.)*

CEZAR *(soldaților)*: Acum luați-l pe căpitan... Nu e frumos să-l las la urmă. *(Căpitanul e luat și dus spre spînzurătoare. Tobe.)* Erai un actor foarte bun, căpitane. *(Dînsei.)* Mă imita foarte bine, nu? *(Soldaților.)* Ungeți bine frînghia cu săpun, căpitanul e protejatul meu, vreau să se bucure de o moarte frumoasă?! *(Căpitanului i se pune funia la gît. Tobe.)*

CĂPITANUL: Cezar! O clipă.

CEZAR: Te ascult. Ce dorești, spune repede, că piratii tăi de-abia așteaptă să fie spînzurați. Sînt nerăbdători, nu le strica plăcerea.

CĂPITANUL: Cezar, eu cred în destinul tău!

CEZAR: Nu-mi spui o noutate. Eu ți-am spus că destinul meu se va împlini.

CĂPITANUL: Dar eu nu te-am crezut, te-am crezut un măscărici. Cezar, ascultă-mă: Cezar, acest nume va străluci peste Roma!

CEZAR: Știu, dragă.

CĂPITANUL: Acest nume, dar nu tu!

CEZAR: Nu-nțeleg. Acest nume, dar nu eu? Nu vezi că te contrazici?

CĂPITANUL: Și tu ai spus lucruri care se contrazic. Se vede că va veni o vreme a contrazicerilor logice.

CEZAR: Observ că filozofezi, că mă imiți.

CĂPITANUL: Observi excelent, Cezar, dar nu tragi concluzii. Se vede că ți-e lene. Sau și asta face parte din destinul tău și al omenirii viitoare. Da, te imit, fiindcă pot. Și spun că te-ai contrazis — de fapt fără să te contrazici — uitînd să spui ce rol vor avea în viitor actorii. Ai lăsat doar să se înțeleagă că vor fi mari, fără să spui răspicat. Și vor fi mari, căci o lume fără actori mari nu poate fi mare...

CEZAR: Vorbești frumos despre artiști, bravo!

CĂPITANUL: Nu mă întrerupe, nu vorbesc despre actorii de teatru. Era actorilor care latră în scenă sau imită pe nu știu cine a trecut. A venit era marilor actori.

CEZAR: Ai început să mă plictisești cu discursuri.
CĂPITANUL: Și tu m-ai plictisit pe mine. De la tine am învățat.
CEZAR: Ce-i este permis lui Dumnezeu, nu-i este permis și boului.
CĂPITANUL: Dar acum nu ești zeu, Cezar, ești nimic. Ca și mine. Tu ești ce vei fi în viitor, împăratul Romei, genialul Cezar! Dar acum ești un biet pasager pe o corabie, un nimic, un ins care poate fi aruncat la pești.
CEZAR: Iarăși te contrazici!
CĂPITANUL: Sînt perfect logic.
CEZAR: Ai spus că eu sînt ce voi fi, viitorul! Marele Cezar, nemuritorul!
CĂPITANUL: Cel ce vei fi, nu cel ce ești. Dar cel ce vei fi, voi putea fi și eu, bunăoară. Eu, ca actor, pot să joc rolul marelui Cezar. Și-l voi juca, în locul tău! Tu nu ești acum decît țărînă, Cezar, mîncare pentru pești; și nu vei fi nimic în viitor! Eu voi fi!
CEZAR *(Dînsei)*: E amuzant, căpitanul. Se vede că apropierea de moarte, de streang, te face mai deștept. *(Căpitanului.)* Văd că ai idei! Idioate, dar idei!
CĂPITANUL: Cezar, nu m-ai urmărit atent! Ți-am spus cînd mi-au pus funia la gît, că eu, repet, eu cred în destinul marelui Cezar!
CEZAR: Nu sînt tembel, am înregistrat. Probabil voiai să le spun soldaților să-ți ia funia de la gît, altfel de ce m-ai fi lingușit în loc să mă înjuri înainte de a muri?
CĂPITANUL: Dar eu n-o să mor acum, Cezar.
CEZAR: Foarte interesant! Dar cînd o să mori?
CĂPITANUL: Dac-o să vreau, o să mor la Roma, în Senat!
CEZAR: Ai început să mă imiți cu obrăznicie!
SLABUL: E nebun, căpitanul! De cînd a văzut funia, a bolunzit! Își ia rolul în serios, se crede Cezar și crede că nu poate muri decît în Senat.
CĂPITANUL: Toată viața ta ai tot așteptat, Slabule, să crăp eu cumva ca să-mi iei locul.
SLABUL: Acum și-așa nu mai ești un biet căpitan, tu ești Cezar! Așa că o să devin eu căpitanul corăbiei, n-o s-o las fără căpitan, că nu se poate!

CĂPITANUL: Banditule, mă vezi cu streangul la gît și-mi furi postul de căpitan!
SLABUL: Ori ești căpitan, ori ești Cezar, răspunde?
CĂPITANUL: Sînt Cezar!
CEZAR: Terminați cu țigănia asta! Soldați, spînzurați-l pe dumnealui *(îl arată pe Căpitan)* că așteaptă să fie spînzurat și dumnealui. *(Îl arată pe Slab.)*
CĂPITANUL *(soldaților)*: Dobitocilor, sînt Cezar!
SLABUL *(lui Cezar)*: Are insolație... Soarele, prea tare și puterea prea mare te înnebunesc!
CEZAR: Liniște! Soldați, lăsați-l puțin. Căpitane, mi-a plăcut cum ai spus replica: dobitocilor, sînt Cezar! Exact așa aș fi spus-o și eu. Mă imiți perfect.
CĂPITANUL: Te-nșeli Cezar. Tu mă imiți pe mine.
SLABUL *(lui Cezar)*: Vă jur că are insolație...
CEZAR: Nebunii întotdeauna mă amuză...
CĂPITANUL: Cezar, eu am dreptate! Tu nu mai ești Cezar, eu sînt, fiindcă mă crezi nebun! Și crezîndu-mă nebun, îl crezi pe Cezar nebun!
SLABUL: Și Cezar nu e nebun!
CĂPITANUL: Ba da! Cezar este foarte nebun! Fiindcă Cezar, crede în destinul lui Cezar, în ce va fi, în viitor!
GRASUL: Are dreptate, și mie mi s-a părut că Cezar e cam sărit din țîțîni!
CĂPITANUL: Cezar nu e un farseur, care minte că va preacurvi și va ajunge zeu, el e convins că va fi așa.
GRASUL: Deci e nebun!
CEZAR: Nu e nebun, terminați odată! Cezar e lucid, fiindcă el știe care e viitorul lui Cezar, l-a visat! Dacă crezi, nu înseamnă că ești nebun! Poate pentru alții pari nebun!
CĂPITANUL: Dar tu socotindu-mă pe mine nebun, eu, Cezar, ți-am părut ție nebun! Deci tu nu mai crezi în destin, nu mai crezi în tine!
CEZAR: Ba cred!
CĂPITANUL: Nu crezi, dar eu mai cred în destinul lui Cezar.
CEZAR: Cred!
CĂPITANUL: Atunci dă-mi un argument! Dă-mi o probă!
CEZAR: Orice vrei!

CĂPITANUL: Dacă crezi că Cezar e nemuritor, și nu poate muri aici pe corabie, hai să mai jucăm o dată scena: asasinarea lui Cezar!

CEZAR: S-o jucăm!

CĂPITANUL: Și tu să-l joci pe Cezar, cel ce va fi asasinat!

CEZAR: O să-l joc!

DÎNSA: Nu-l asculta, te provoacă! Vrea să te omoare!

CEZAR: Cezar nu poate muri aici!

DÎNSA: Dar acești oameni care acum știu că îi vei spînzura dacă trăiești, te vor înjunghia!

CEZAR: Imposibil!

DÎNSA: Mîndria ta o să-ți răpună capul!

CĂPITANUL: Mîndria o să-i răpună capul și în Senat! Cezar, dacă mai ești Cezar și mai crezi în destin, trimite soldații la corăbii și hai să jucăm asasinarea! Rămîi doar tu!

DÎNSA: Te provoacă, Cezar.

CEZAR: Soldați, mergeți la corăbiile voastre și pe țărm. O să vin singur spre voi, gol, înotînd, după ce le voi dovedi ce vor ei să le dovedesc. *(Soldații pleacă.)* *(Căpitanului.)* Vezi, nu mi-e frică să rămîn cu voi! Degeaba forțați imposibilul!

DÎNSA: Cezar e o capcană! Oprește soldații, ți-a întins o capcană!

CĂPITANUL: Scena din For va fi o capcană. Și Senatul e o capcană!

CEZAR: Și viața e o capcană.

CĂPITANUL *(coborînd și aruncînd funia)*: Tu ai spus! Și eu cred ce spui tu, doar voi juca rolul tău în istorie! Căci te voi omorî, aici, acum, Cezar, în scena înjunghierii din Senat!

CEZAR *(surîzînd)*: Adică chiar vrei să mă uzurpi, căpitane?

CĂPITANUL: Tu vrei, omorîndu-mă, să-mi uzurpi cariera actoricească. Dă-mi bagheta. *(I-o ia.)* Ai și devenit dirijor, în locul meu. Și toți dirijorii, căpitanii de vase, de imperii, sînt niște actori cabotini!

CEZAR: Eu nu sînt un cabotin.

CĂPITANUL: E adevărat. Nu ești, fiindcă nu tu vei ajunge împăratul Romei, ci eu!

CEZAR: Cum să ajungă un actor împăratul Romei, nu vezi ce absurdități spui?!

CĂPITANUL: Îmi știu rolul! Și-am să-l interpretez excelent!

CEZAR: Dar eu nu pot muri, trebuie să duc bătălii, să iubesc regine...

CĂPITANUL: Le voi iubi eu pe regine, nu-i cine știe ce mare lucru, voi duce eu bătălii. Dacă zeii nu mint și trebuie ca tu să ajungi împărat — te omor și voi merge eu pe drumul tău. Toți vor crede că eu sînt tu.

CEZAR *(tot surîzînd)*: Te-ai obrăznicit.

CĂPITANUL: Seamăn leit cu tine.

CEZAR: Dar nu înțelegi, neghiobule, că chiar dacă trupul meu va fi ucis, spiritul meu va triumfa...

SLABUL: Da, eu înțeleg perfect: spiritul tău va intra în trupul altuia, al celui care-ți va continua cariera. Și mie mi-ar place să joc rolul tău, Cezar.

CĂPITANUL: Gura! Nu uita că mai sînt căpitan! Du-te și adă vopselele și machiază oamenii, asta e priceperea ta, să boiești oamenii și să-i faci altfel, nu să ajungi Cezar.

SLABUL: Eu cînd eram mic, jucam teatru, pe cuvînt, Sînt talentat, pe cuvînt!

CĂPITANUL *(îl ia de urechi și-i dă un picior în fund)*: Marș, idiotule!

SLABUL *(continuînd cu îndărătnicie)*: ...spiritul lui va pătrunde în trupul care...

CĂPITANUL: Nu mă interesează metafizica, ieși! Eu vreau să joc rolul lui Cezar! *(Slabul iese.)*

DÎNSA: Cezar, omul acesta te va omorî!

CEZAR: De ce crezi?

DÎNSA: Fiindcă el știe că Cezar poate ucide! Și el vrea să-și demonstreze în primul rînd lui că e un actor teribil, un actor ce poate fi Cezar!

CEZAR: El nu aspiră spre zei!

DÎNSA: Nici nu ține. El e realist. El nu crede în ceea ce nu există, căci pentru el zeii nu există. *(Slabul a revenit. Îi machiază pe pirați.)*

CĂPITANUL: Te înșeli fetițo. Eu cred că Cezar va ajunge zeu. Adică, nimic. Căci zeii sînt nimic. O să devii nimic, Cezar! Nemurirea înseamnă nimic. Olimpul e gol.

CEZAR: Asta cu Olimpul o s-o mai spună și alții.
CĂPITANUL: Nu mă deranjează. N-am pretenția să rămîn singular în istorie. Singura fericire e să mă amuz. Să rîd de aspirațiile voastre, să joc aceste deșertăciuni.
GRASUL: Să nu ajungi, jucînd, să crezi în ele. Porcul sătul se joacă cu dovleacul.
CEZAR *(luîndu-și mantia de împărat)*: Eu o să-mi împlinesc destinul, căpitane.
CĂPITANUL: Te-nșeli: din moment ce destinul trebuie împlinit, fiind destin, nu contează cine, care e omul ce trebuie să-l împlinească. Nu omul contează, ci nevoia de-a avea un asemenea om. Eu voi juca rolul acestui om, în locul tău, și nimeni nu va ști niciodată acest adevăr!
CEZAR: Hai să-ncepem! Deci eu vin din dreapta și intru în Senat... Atenție, pornesc... *(Pornește agale spre piraţi.)* Și mă gîndesc: cît sînt de liber, dacă și spre moartea pe care o știu că m-așteaptă mă îndrept fără teamă! Fiindcă nu vreau să mă opresc aici, cu pasul acesta *(se oprește o clipă)* căci de m-aș opri, ar însemna că n-aș mai trăi în viitor, cu gîndul și cu fapta, c-aș trăi pe locul acestui pas, și atunci aș fi lipsit de libertate, aș fi mort, căci a trăi fără libertate înseamnă moarte...
CĂPITANUL: Te-ascult, te-ascult, replicile acestea trebuie să le învăț bine...
CEZAR: ...Căci a mă opri, înseamnă a muri înainte de a fi omorît. Înseamnă să mă sinucid. Nu mă voi opri! Libertatea — înseamnă că exiști, că decizi singur.
CĂPITANUL: Nu țipa și nu mai spune bazaconii despre libertate. Ei bine, cînd o să ajungi în centrul scenei, o să te cîrpesc. Să-ți demonstrez că nu există nici o libertate de-a alege singur, de a fi, ci că ești supus voinței altora. Capriciului altora. Nu decizi singur, Cezar, nu ești unicul care decide pașii. Pașii tăi sînt orbi. Eu te pot ucide și-acum, deși te puteam ucide și înainte de-a face pasul la care ai spus replica odioară că nu te temi de moarte etc., etc...
CEZAR: Nu mă tem! *(Pornește iarăși.)*

DÎNSA: Oprește-te, Cezar! Fugi! Tu înoți foarte bine! Fugi, ai destui păzitori care te-așteaptă! Nu te juca, Cezar, nu te juca!
CEZAR: Liniștește-te, dragă. *(Ieșind din rol, din „scena omorului".)* Ascultă, căpitane. Bine, să acceptăm că vine era actorului, a falsului, a celui care mimează dragostea...
DÎNSA: Nu se poate mima dragostea.
SLABUL: Asta nu-i o problemă serioasă, și eu pot mima cu tine iubirea...
DÎNSA: De mimat poți, dar cu-adevărat nu te văd în stare...
SLABUL: Nu te lua după aparențe...
GRASUL: E drept. Nu știi pe ce creangă cîntă cucul.
CEZAR: Căpitane, eu nu mai pot vorbi, ce mama dracului!
CĂPITANUL: Liniște! *(Grasului.)* Folcloristule, te spînzur de limbă!
CEZAR: Deci, acceptînd, prin absurd, că tu vei juca în istorie, rolul meu, că mă vei mima... Cum vei mima moartea mea în For? Căci va trebui să mori!
CĂPITANUL: O să găsesc un idiot care să mă dubleze în scena asta. O să crape ca prostul. Eu în nici un caz n-o să merg acolo. La regine, da, o să merg, dar la moarte — trebuie să fiu idiot să merg. Îl plătesc pe unul, îl machiez... Eu o să mor de bătrînețe, ți-o jur, ca o canalie bătrînă. După scena morții din For, mă autopensionez ca actor. O să am destui bani puși de-o parte, ca să pot apoi rîde de toată istoria Romei pe care-am încurcat-o, distrîndu-mă...
CEZAR *(moare de rîs)*: Perfect! Să reluăm! Însă, căpitane, am uitat să-ți spun: dacă eu nu mor aici, ceea ce e sigur, o să te spînzur cu capul în jos. De aceea am acceptat să joc scena, ca să te văd cu capul în jos, și să văd cum prea tîrziu și inutil îți ajunge mintea de la fund la cap.
CĂPITANUL: Spui că ești liber să faci orice, joacă atunci scena care ți-o cer: capcana!
GRASUL: La urma urmei, ori Cezar, ori căpitanul, tot un drac e: amîndoi se învîrt în aceeași capcană și cred că fac ce vor. Vă pîndiți ca fiarele, dar amîndoi

sînteți liberi doar să crăpați sub cuțitele noastre. Căci pe unul îl vom căsăpi, ca să nu mai reluăm la infinit scena asta.

CEZAR: Eu nu sînt pregătit pentru moarte, eu mă distrez pe seama voastră.

GRASUL: De moarte și de nuntă nimeni, niciodată, nu poate fi gata.

CĂPITANUL: O să te omor chiar eu, Cezar, primul pumnal înfipt în tine va fi al meu, fiindcă eu nu iubesc zeii, nemurirea, iubesc viața și vreau să trăiesc.

DÎNSA: Și ca să trăiești, trebuie să ucizi?!

CĂPITANUL: Nu pot trăi decît dacă-l ucid. Altfel mă spînzuri, Cezar, așa-i?

CEZAR: Nu mă puteți înjunghia, nefericiților! De m-ați omori ar triumfa pe această corabie absurdul cel mai absurd, moartea.

DÎNSA: Moartea a mai triumfat aici, Cezar, chiar sub ochii tăi. De ce nu înțelegi, de ce ești orb?

CĂPITANUL: Pămîntul se învîrte orb, ăsta e destinul său. Și al omului.

CEZAR: Te ocupi cumva cu rotația pămîntului și a astrelor?

CĂPITANUL: Mă ocup cu de toate, sînt doar actor. Totul se rotește orb, fără nici o importanță dacă vrea sau nu vrea. Asta e problema: să vrei sau să nu vrei. Și ăsta e răspunsul: de vrei sau de nu vrei, n-are nici o importanță. Dacă tu, Cezar, vrei sau nu vrei acum să mori, n-are nici o importanță dorința ta intimă. Ești sortit rotirii. Ăsta e destinul.

CEZAR: Dar eu sînt conștient de ce voi ajunge, am visat! Cleopatra va exista!

CĂPITANUL: Pretențiile tale sînt absurde, Cezar, nu contează Cleopatra! Ea va exista și te-asigur c-o s-o iubesc eu la fel de bine ca și tine, sau ca și altul...

SLABUL: Și asta e o idee care trebuie reținută.

CĂPITANUL: Contează doar că omenirea va avea nevoie oarbă de un ins care va fi geniu sau tiran, de un Cezar. Roma are nevoie de un măscărici. Că vei fi tu sau altul...

SLABUL: N-are importanță. Aș putea fi chiar eu!

CĂPITANUL: Vezi să nu-ți dau cîteva la fund!

SLABUL: De ce, dragă? E o posibilitate. Adică eu nu spun altceva decît ce spui tu. Omul, ca persoană fizică n-are importanță, zic rău? Omul este un rahat, o cîrpă, o mătură, un schelet care vorbește.

CĂPITANUL: Este pămînt. Omul este un astru mort.

CEZAR: Dragă căpitane, atunci e clar: dacă eu sînt acuma mort, de ce vrei să mă mai omori?

CĂPITANUL: Nu fă pe prostul. Tu ești un mort care umbli prin viață ca să mori mai profund și pentru totdeauna. Nu înțelegi că viața este o față a morții?

GRASUL: Cînd încep piratii să filozofeze, e nemaipomenit. Dar mie mi-e foame. Ori vă omorîți odată, ori plec să mănînc ceva.

CĂPITANUL: Doar burduhanul vă interesează, burta! Du-te, ce știi tu ce e moartea!

GRASUL: Dar cine știe ce e moartea? Ea e ca semnul femeii: cine i-a văzut partea cealaltă?

CEZAR: Strigați: Trăiască Cezar! *(Se apropie de ei.)*

PIRAȚII: Trăiască Cezar!

DÎNSA: Nu te apropia de ei, au în mîini pumnale adevărate!

CĂPITANUL: Pe el, băieți! *(Sar pe el cu pumnalele, busculadă. Nu se mai deosebește Cezar de Căpitan. Amîndoi, în învălmășeală, cad jos. Nu se mai vede nici unul.)*

PIRAȚII: Trăiască libertatea! *(Cercul se desface și în mijloc se vede Cezar, cu fața în jos.)*

DÎNSA *(apropiindu-se)*: E mort!

GRASUL *(celui căzut)*: Vezi, te lăudai că n-o să mori decît în Senat! Și ești un biet mort!

DÎNSA: Și un pirat dobitoc va juca rolul tău, Cezar! Visele, idealurile tale vor fi împlinite de pirați! Și le vor însuși! Ideile sînt ale geniilor! Și de rodul lor se bucură piratii! Unde ești Căpitane? Unde ești?

PIRATUL CHIOR: N-o fi mort Căpitanul? Că seamănă leit?

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Căpitanul a murit! M-a înfruntat ca un nemernic, și a murit. Cezar e nemuritor. V-am spus doar!

DÎNSA *(cercul s-a dat în lături complet. Îl vedem pe Căpitan (Cezar) stînd pe o buturugă ca pe un tron)*: Dar tu ești Căpitanul, nu ești Cezar! Te cunosc după chelia ta falsă! Te lauzi c-o chelie falsă!

CĂPITANUL *(CEZAR)*: De-aș avea păr, n-aș mai avea chelie.

GRASUL: Decît un păr rar, mai bine o chelie deasă.

DÎNSA: Cezar a visat să revoluționeze lumea, și tu, un pirat păduchios, fudulindu-te, căpătuindu-te în numele acelor visuri, o să-ți faci de cap și-o să-ți zici Cezar!

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Sînt Cezar! Fetițo, Cezar a avut dreptate: el nu va muri decît în Senat! Ori de cîte ori el va fi ucis, nu va muri decît la Roma! Așa e destinul său! Glorios și nemuritor va fi și după moarte!

GRASUL: E Cezar! Căpitanul ar fi zis: vă las vouă gloria de după moarte, eu mă mulțumesc cu gloria și cu paralele din viață!

DÎNSA: Un moment: dar dacă Cezar, cel căzut aici, înroșit de sînge, dacă e viu? Dacă se preface că e mort, ca data trecută?

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Imposibil! Sîngele de pe pumnale e sîngele lui Cezar!

DÎNSA: Deci recunoști că tu nu ești Cezar?

CĂPITANUL: Nu recunosc. Eu sînt Cezar! Căci Cezar despre care vorbești tu a murit! El nu era un om liber! De-aceea a murit! El era robul destinului său, al bătăliilor ce trebuia să le ducă, al femeilor pe care trebuia să le iubească, el era o unealtă! Deci Cezar nici n-a existat ca om. A existat doar ca unealtă a destinului său. Și eu am suprimat această unealtă, ca să-l salvez pe Cezar, ca să salvez ideea care se numește Cezar! Ca să nu mai fie rob, omul. Și eu n-o să fiu rob, jucînd rolul său, eu o să-mi bat joc de zei și de romani! Asta e superioritatea mea; că nu vreau să devin egalul zeilor, ci să-mi bat joc de ei! El, Cezar, era prizonierul lor, nu era liber, și prin asta fiindcă credea în ei, înjosea ideea de om.

DÎNSA: Deci ești Căpitanul, ai chelie falsă?

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Cine îndrăznește să verifice dacă chelia împăratului e falsă?

GRASUL: Numai dînsa poate să spună adevărul, de ești Cezar sau Căpitanul, ea i-a cunoscut pe amîndoi!

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Adevărul n-are nici o importanță. Ce-i pasă lumii de adevărata existență a lui Cezar sau de surogatul ei jucat de altcineva? Și femeia asta o să spună ce vrea bărbatul! Cezar zice el că este, Cezar va zice și ea! Și de fapt sînt Cezar! V-am spus că sînt Căpitanul, ca să nu vă supărați pe mine că v-am pus să vă omorîți Căpitanul.

DÎNSA: Priviți-l pe Cezar! *(Îl arată pe cel de jos.)* Mișcă!

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Și morții mișcă. Aruncați-l în mare! *(Îl pipăie.)* Este mort, s-a răcit. A vrut să fie zeu, adică nimic, în burta peștilor o să ajungă un nimic. Adică un zeu în burta peștilor. *(Îl aruncă, ajutat de cîțiva pirați, peste bord.)* După cum vedeți: eu sînt singurul Cezar!

DÎNSA: Un pirat ajuns împărat!

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Cine va ști că sînt pirat? Nu v-a promis Cezar că vă omoară?

GRASUL: Ba da. Dar a murit el.

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Dar am rămas eu. Și o să vă omor, eu. Destinul lui Cezar trebuie împlinit. *(Face semn către corăbiile soldaților romani.)* Veniți, soldați!

PIELE *(vine. Se apropie de Dînsa)*: Îți mulțumesc, femeie. Am dormit bine. Cezar, cînd s-a îmbrăcat în împărat, a venit la mine în cabină și văzîndu-mă bolnav, mi-a luat din suflet vraja ce mă făcuse porc. Acum sînt iarăși cîine. Am dormit, m-am refăcut! Unde este Cezar să-i mulțumesc?

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Sînt aici, băiete!

PIELE: Tu ești un actoraș, nu ești Cezar!

CĂPITANUL *(CEZAR)*: O să-ți dovedesc că sînt Cezar! Băieți, spînzurați-l! *(Cîțiva pirați îl prind pe Piele și se îndreaptă cu el spre spînzurătoare.)* O să crapi, cîine.

PIELE: N-o să crap. Cîinii nu sînt obișnuiți să moară spînzurați!

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Ba da, nu ești nemuritor. Doar eu sînt nemuritor, doar eu pot ce doresc.

PIELE: Omul nu poate fi ce dorește, el poate fi doar ce poate. Poate fi cîine, nu zeu.

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Zeu fiind, pot să fiu și cîine. Poftim. *(Latră.)* Și Zeus s-a transformat în taur ca să

violeze o ființă de gen feminin. Și eu, ca distracție, pot fi cîine. Ca distracție, nu ca structură, înțelegi? Ești la curent cu structuralismul? *(Cîntă la fluier.)* Lumea săvîrșește omoruri, dar n-are timp să...

GRASUL: Vin soldații!

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Să vină! Să vă spînzure mai repede. *(Cîntă la fluier.)* O clipă vreau să fiu pirat ca voi iubiții mei pirați...

CEZAR *(însoțit de soldați a pășit pe corabie)*: Cine este dobitocul care mă imită? *(Stupoare.)* Nu cumva e căpitanul?

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Eu sînt Cezar!

CEZAR: Fleacuri! Cezar nu pot fi decît eu! Piele, iubitul meu prieten, ce cauți acolo sus? Vino la mine, trebuie să-ți mai aud glăsciorul...

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Soldați, eu sînt Cezar, acesta e un farseur!

CEZAR: Nu le vorbi, e inutil! Soldații nu cunosc decît limba mea, decît limba celui ce le-a mai comandat. Limba celui ce le comandă! Tu te rogi de ei, le explici, deci nu ești Cezar! Eu sînt, fiindcă am venit cu ei.

PIRATUL CHIOR: Dar te-am căsăpit aici de-adevăratelea.

CEZAR: Mă faci să rîd...

PIRATUL CHIOR: Am jucat teatru, bineînțeles... Deși cam serios, nu în glumă. De-aceea mă mir.

CEZAR: Nu te mira. Cine se miră, e prost. Grasule, și tu m-ai înjunghiat?

GRASUL: M-am gîndit că e mai bine să înfig pumnalul în tine aici pe corabie decît să te las să te chinuiești o viață ca s-ajungi să te omoare în Senat niște inși fără humor.

PIRATUL CHIOR: Exact. Te-am omorît ca să-ți facem o bucurie. Ca să te scăpăm de suferințele călăilor...

CEZAR: Vă cred. Sînteți pirați buni. Vă mulțumesc pentru că m-ați omorît. Din prostie ați făcut-o, adică din naivitate. *(Le strînge mîna.)* Vă felicit! Naivilor, nu v-am spus că nu pot muri?

GRASUL: Și-ai întins-o cînd ai simțit că te vom căsăpi?

CEZAR: N-am întins-o. M-am dat la o parte. Și l-am băgat pe altul sub cearșaful meu...

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Slabul! Formidabil!

GRASUL: Și tu ai zburat ca un zeu...

PIRATUL CHIOR: E clar, ești zeu. Ai învitat din morți.

CEZAR: Nu drăguță: n-am înviat. Ca să înviezi, trebuie să mori. Eu n-am murit, m-am strecurat printre voi și m-am aruncat în mare să mă scald. Și înotînd am ajuns la corăbiile soldaților.

GRASUL: Dar ai mantie!

CEZAR: Nu e a mea, cea originală. Mi-a dat-o un oștean. De fapt sînt în pielea goală, priviți! *(Își dă mantia jos.)* Ați jucat prea realist scena și l-ați omorît pe bietul pirat Slab...

PIRATUL CHIOR: Pe Slab l-ai pus sub mantia ta?

GRASUL: Pe el l-am omorît?

CEZAR: Probabil! Căci am văzut că l-ați aruncat în mare!

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Nu-i adevărat! El e Slabul. Vrea să-mi ia rolul! Toată viața m-a invidiat! Trișorule, banditule! *(Soldații îl prind, nu-l lasă să se apropie de Cezar.)*

CEZAR *(SLABUL)*: E nebun, omul acesta! Soldați, urcați-l nițel lîngă spînzurătoare, poate funia îl face om normal. *(Soldații îl duc.)*

CĂPITANUL *(CEZAR) (zbătîndu-se)*: Am avut totuși dreptate: începe era actorilor. Rolul oiței, rolul tiranului pot fi jucate de mai mulți inși. Slabul m-a învins cu propria mea armă. *(În strengă.)* Trăiască teatrul!

GRASUL: O clipă! *(Căpitanului.)* Tu ești Cezar sau ești Căpitanul?

CĂPITANUL *(CEZAR)*: De ce vrei să știi?

GRASUL: Fiindcă n-are nici o importanță. De aceea.

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Sînt Cezar!

PIRATUL CHIOR: Atunci se pune problema dacă Cezar acesta, noul sosit, este Cezar cel adevărat sau tot vreun ins care a învățat pe de rost rolul lui Cezar?!

GRASUL: Asta n-are nici o importanță. Poate că Cezar nici n-a existat și nici nu va exista, vor fi doar niște inși care mereu se vor numi Cezar.

CĂPITANUL *(CEZAR)*: Eu sînt cel autentic, priviți-mi chelia! Nu vreau să mor aici!

DÎNSA: Cezar va trăi mereu, crima, inteligența, tirania, dreptatea... Cezar doar își va schimba actorul.
CĂPITANUL *(CEZAR)*: Slabul m-a uzurpat!
CEZAR *(SLABUL)*: Piele, latră tu nițel ce înseamnă Cezar... *(Piele latră.)* Ce înseamnă viața...
CĂPITANUL *(CEZAR) (murind în streang)*: Eu sînt Cezar! Vă blestem mediocrilor! Te blestem, Romă!
CEZAR *(SLABUL)*: Piele, latră tu blestemul ăsta... *(Piele-latră.)* Căpitanul a fost un actor bun. A blestemat din suflet. Dar a fost un naiv. Și-a început cariera cînd soldații nu erau la spatele lui să-l păzească. Fără arme, nu poți fi Cezar. Priviți cum căpitanului îi ajunge mintea de la fund la cap.
PIRATUL: Tu ești Cezar sau Slabul?
GRASUL: E Slabul, dar n-are nici o importanță. Ăsta ne spînzură, îl cunosc foarte bine.
CEZAR *(SLABUL)*: Ai dreptate: n-o să mai rămînă nici o urmă din voi toți. *(Dînsei.)* Domniță, vino lîngă mine, pînă o să mergi lîngă cei de sus. *(Îi arată pe spînzurați. Cîntă din fluier.)* Piele, latră ce vrei... O clipă vreau să fiu pirat ca voi, iubiții mei pirați... *(Cîntă la fluier. O ia în brațe pe Dînsa.)* Să fim optimiști! *(În timp ce le face semn soldaților să-i spînzure pe pirați. Pirații sînt duși la spînzurătoare. Piele latră ce crede el că este esența vieții și a morții.)* Piele, fii mai optimist. Latră-mi: ce e omul...? *(Piele latră.)*

PIESA VĂZUTĂ DE:

ILEANA POPOVICI

Avem de-a face aproape cu prototipul a ceea ce se cheamă o lucrare de tinerețe: o idee originală, de o mare forță și amplitudine, a cărei descoperire se simte trăită cu o tulburată intensitate, ne este înfățișată deghizată în frivol joc al paradoxurilor; scriitura este excesiv de dezinvoltă, chiar neglijentă; nonconformismul intelectual veritabil își încrucișează căile cu poante de o calitate discutabilă. Acest coctail de calități și defecte are însă un sunet nou în dramaturgia noastră, nu amintește de nimic, nu trăiește din reminiscențe și nici nu invită la imitații: e un unicat — și asta îi conferă dreptul la atenție și simpatie. Iuliu Cezar — adolescent, prizonier pe o corabie a piraților, se dedă, în așteptarea răscumpărării, la voluptăți estetice și senzuale; asistăm la un îndelungat duel verbal, înțesat de aluzii la politică, artă și filozofie și de glume în doi peri. E un bun prilej de aforisme; scriitorul se amuză, savurează anacronismul, experimentează tot felul de jocuri de cuvinte, de la cel gratuit la cel cu miez, fără să se grăbească să-și ducă piesa spre deznodămînt. Abia către sfîrșit, intențiile se înnoadă deodată, cu o neașteptată vigoare dramatică: pășim brusc într-altă atmosferă, rece și tăioasă. Acum, *Cezar* ni se descoperă ca o piesă despre destin — implacabilă și misterioasă forță, pe care „descifrarea" n-o poate supune.

E un chip nou al destinului: desprins de om, autonomizat, destinul gîndit de D. R. Popescu nu e nici categorică necesitate a istoriei, dar nici fatalitate mistică; mai degrabă, o structură în sine, ca un „cec la purtător", servindu-l pe acel ce și-l ia în stăpînire; sau ca o ramă ce împrumută forma și prestanța sa oricărui portret. Revelîndu-se întreg și închis, de nepătruns, el provoacă, atît la Cezar, cît și la pirați, o acută nevoie de a-l pune la încercare, de a obține o dovadă supremă; e un mod de a dialoga cu absolutul. Piraților care, ucigîndu-l pe Cezar și ucigîndu-se apoi unul pe altul, îi vor uzurpa titlul și menirea, nu vor izbuti prin aceasta să nege predestinarea, ci doar i se vor integra succesiv, înlocuindu-se ca sentinelele în post. Dar pe scriitor nu „drama" îl interesează, ci pur și simplu mișcarea ideii;

de aceea, el își execută protagoniștii cu o fantastă și ingenuă detașare, cu grația cu care ar conduce un dans de salon. Efectul e de un comic straniu, „stopat" înainte de a se consuma, un soi de rînjet vesel și uimit în fața rebelei alchimii a posbilului și imposibilului. Existența nu e apărată de cunoaștere, nu poate întemeia cu aceasta o alianță certă și triumfătoare; oricînd, lanțul de fapte se poate rupe, lăsînd loc atotputernicului mister al imprevizibilului. Modest în fața acestui mister, D. R. Popescu se dovedește astfel poet; cu atît mai mult are dreptul la luciditatea acelui final superb în care, proiectate în timp, evenimentele revin la proporțiile lor normale: ce importanță mai are dacă eroul a fost substituit sau nu, o dată ce și-a împlinit menirea?

Așa că, la rîndul nostru, să dăm cezarului ce-i al cezarului, chiar dacă de data aceasta și-a pus piesa într-o situație inconfortabilă; ea triumfă greu împotriva propriului său eșafodaj de replică, se desprinde cu efort dintr-un „ambalaj" ce nu o merită. Dar farsa ciudată și amețitoare a destinului „trucat", pusă într-o ingenioasă ecuație dramatică, reprezintă un miez de adevăr artistic.

Teatrul, decembrie 1968

DUMITRU CHIRILĂ

În *Cezar, măscăriciul piraților*, găsim elemente ale dramei de idei, în care se dă o întruchipare sensibilă unor adevăruri generale și abstracte, găsim și conceptul pirandelean al dedublării, al lumii ca teatru, găsim și multe procedee care țin de literatura absurdului. Faptul că toate aceste elemente sînt detectabile denotă că, deocamdată, ele sînt în unele momente îmbinate și nu contopite, că scriitorul nu și-a pus la punct procesul tehnologic prin care să realizeze aliajul propriu. Originalitatea și progresul pe care D. R. Popescu le aduce în dramaturgia românească sînt însă de pe acum vizibile. Nu o originalitate stearpă, pur formală, ci una activă, bazată pe idei proprii. Iar progresul rezultă din asimilarea și dezvoltarea (nu mimarea) a tot ceea ce precursorii au descoperit.

Cezar, măscăriciul piraților, dezvăluie mecanismul de formare al dictatorilor (indiferent de nume: dictator, rege, împărat, conducător – genial sau genialissim-führer, comandant etc.), la punctul de tangență al necesității apariției unui asemenea personaj în anumite condiții istorice și întîmplarea ce decide care anume individ să-l întruchipeze. Ajuns pe corabia piraților, Cezar are viziunea traiectoriei sale ulterioare, dovedind

(dincolo de artificiul literar al anticipației) o previziune de geniu, intuiția evoluției statului roman și o mare încredere în propriile forțe. Cezar deține paternitatea ideii de dictator, permițîndu-și să însceneze momente care se vor petrece peste decenii. Dar Cezar cel autentic este ucis, Căpitanul (piraților) îi ia locul pentru că dictatorul nu este decît un rol, pe care nu-l joacă neapărat autorul său, ci un actor talentat, cu aplicație pentru acest rol.

Familia, noiembrie 1968

HALÁSZ ANNA

Ne este la îndemînă o paralelă cu piesa *Zamolxe* de Lucian Blaga. Se remarcă unele similitudini ideatice: novatorul conducător de mase al lui Blaga este asasinat și transformat în zeu pentru a nu mai putea acționa. Geniul „cezaroman" al lui D. R. Popescu este ucis și el, locul său fiind luat de mărunte și idioate paiațe. În fața măreței apoteoze a personalității progresiste, D. R. Popescu aduce argumentul înțelegerii marxiste a rolului personalităților în istorie. După a sa părere, tirania, aparatul puterii devenite scop în sine, precum și opusul său dialectic, atitudinea lingușitoare a supușilor, fac indezirabilă personalitatea, eliminînd-o din structura mecanismului după concepția: dacă există rolul de tiran nu mai e nevoie de actor, totul desfășurîndu-se în virtutea inerției.

(...) Cadrul concretizării prin acțiune și al dramatizării ideilor autorului este o dramă istorică apocrifă cu înstrăinare grotescă dürrenmattiană. Un simplu element al biografiei lui Iulius Caesar (și anume acela că în tinerețe a fost făcut prizonier de pirați) devine în piesă o trambulină pentru un salt mortal psihologic și caracterologic. Autorul disecă componentele politice, etice, umane și inumane ale atentatului împotriva lui Caesar, printr-o ideie jucăușă, pe motivul unui spectacol de amatori susținut de pirați, în care tînărul Caesar și jovialul căpitan al piraților interpretează succesiv viitoarea moarte a împăratului, criticîndu-și reciproc interpretările.

(...) Este o sarcină scenică incitantă aceea de a materializa, de a învia în tablouri gîndurile dense, de a transforma în joc sîngeroase întrebări capitale. Mai de mult se spunea: dramă de lectură; azi se zice: dramă de idei. În ultima vreme s-a dovedit că unele „drame de lectură; sînt interpretabile scenic, mai mult, că sînt mai pasionante decît o acțiune exterioară seacă. Pentru aceasta, însă, este necesară o reciclare a spectatorului și a teatrului.

Előre, 19 septembrie 1968

VALENTIN TAȘCU

Iată acum personajul denumit chiar „măscărici", Cezar. El nu este exact ce este considerat, pentru că își acceptă condiția impusă de către piraţi. În acest sens Jan Kott precizează: „Măscăriciul care se consideră măscărici, care s-a împăcat cu faptul că este doar un măscărici în serviciul principelui, încetează de a mai fi măscărici. El trebuie să accepte faptul că lumea se împarte în bufoni și nebufoni și că principele nu este un bufon. Dar premisa fundamentală a filozofiei măscăriciului este ideea că nebuni sînt toți, iar cel mai nebun este acela care nu știe că este nebun: însuși principele. De aceea măscăriciul trebuie să facă măscărici din alții. Altfel nu este măscărici". În această interpretare este limpede că Cezar încetează de a mai fi bufon, cînd acceptă situația impusă de piraţi. El face jocuri piraților, dar acestea sînt serioase, deși se rîde de ele. În realitate Cezar i-a transformat pe toți ceilalți în bufoni caraghioși. Dar s-a anulat și pe sine ca individ, devenind obiectul propriului său destin. Abia acum și mai ales după ce a fost ucis și înlocuit de Căpitanul-Cezar se transformă în măscărici, pentru că vrea să rămînă *Cezar* și nu mai recunoaște că e măscărici. Într-un anume fel, din aceste pricini, piesa *Cezar, măscăriciul piraților* este un fel de teorie a adevărului bufon în toate formele lui de manifestare. Iar, pentru că este una dintre piesele cele dintîi scrise și publicate de D. R. Popescu, poate fi considerată ca o previziune a viitoarei serii de slujitori ai adevărului bufon.

Dincoace și dincolo de „F"
Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981

ROMULUS DIACONESCU

Puterea fiind una din obsesiile existenței, D. R. Popescu a scris *Cezar, măscăriciul piraților* ca parabolă despre accesul și vocația puterii. De fapt, în multe din piesele sale, puterea și mobilurile ei sînt prezente sub o formă sau alta, dramaturgul fiind preocupat de mecanismul intim, de raportul dintre dorința puterii și *atitudinea* destinului. În *Cezar, măscăriciul piraților* distanțarea față de faptul istoric este evidentă; optînd pentru un destin excepțional, autorul propune o meditație incitantă despre rolul destinului istoric în selectarea valorilor.

Se observă pe parcursul piesei că D. R. Popescu folosește cu adevărat cîteva falii din adevărul istoriei pentru a contura apoi, într-un stil divagant, filosofic, adevărul unei istorii date, dar și ale istoriei în general. Absolutul înseamnă dictatura în arta de a conduce care, o spune el, este tot artă ca și „teatrul, dansul, muzica .(...) Dar artă nu s-a făcut niciodată cu capetele plecate". În consecință, dorește să fie cezar pentru a distruge „mediocritatea republcii romane. Mediocritatea, cerșetoria de onoruri, de avere, specula, demagogia. Nu vreau să fiu șeful unei comunități de cerșetori".

Un critic afirma că fără mulțime personajele se golesc de substanță. Piraţii corăbiei alcătuiesc mulțimea, este un prim test pentru P r i m u l i n s care declară ritos: „Eu sînt genial"; „Pe ce te bazezi" — îl întreabă, ros de îndoială, Căpitanul. „Chiar pe întrebarea ta — îi răspunde P r i m u l i n s. Întrebîndu-mă, înseamnă că ai văzut pe fruntea mea strălucind geniul". Aici, subtilul filozof C. Noica ar adăuga că *întrebarea luminează lucrurile*. În schimbul unei sume considerabile, Cezar este eliberat, dar se întoarce pe vas, cum promisese, ca stăpînul lor, pe unii chiar pedepsindu-i. Cum aminteam, primul Cezar echivalează eronat supremația puterii cu absolutul; puterea ține de individ, este materială, deci perisabilă, el nu este decît un orgolios ales întîmplător de destin, pe cînd absolutul este de neatins, aparținînd idealității. Va fi ucis, în consecință, de căpitanul navei, acesta i se va substitui nu înainte de a-i administra o lecție morală: „Eu sînt Cezar! Căci Cezar despre care vorbești tu a murit! El nu era om liber! De aceea a murit. El era robul destinului său, al bătăliilor ce trebuia să le ducă, al femeilor pe care trebuia să le iubească, el era o unealtă! Deci Cezar nici n-a existat ca om. A existat doar ca unealtă a destinului său. Și eu am suprimat această unealtă, ca să-l salvez pe Cezar, ca să salvez o idee care se numește Cezar!"

Mulți teatrologi văd în *Cezar, măscăriciul piraților* cea mai bună piesă a lui D. R. Popescu; argumente există din belșug. Ceea ce frapează mai întîi este claritatea demonstrației sub cupola convențională a absurdului. Se discută despre obsesiile dintotdeauna, ale existenței, uneori fulgurant, alteori apăsat, ceea ce face din piesă un imens covor persan în care bogăția ornamentației nu stînjenește, ci dă strălucire detaliului. Există o acerbă propensiune spre încununarea absolută și, în același timp, un tragic sentiment al relativului. „Sîntem sclavii destinului", iată o propoziție ce acționează cu fluxuri contrarii, propulsînd și coborînd destinele individuale. Cînd Cezar mărturisește că vrea să fie zeu, după ce a fost stăpînul tuturor (inclusiv al cuvintelor, fiindcă le schimbă sensul conform propriei

voințe), el va deveni, desigur, o abstracție, căci zeii aparțin mitologiei. Peste tot plutește un comic acru, hrănit de o inteligență insomniacă ce zărește imediat repetițiile istoriei, precum și relativitatea adevărurilor.

Dramaturgi români contemporani
Craiova, „Editura Scrisul românesc" 1983

APÁTHY GÉZA

Atunci cînd D. R. Popescu, tînărul prozator și, în ultima vreme, dramaturg cu reale propensiuni către experimentări curajoase, a scris drama-dezbatere *Cezar, măscăriciul piraților* (numită pe bună dreptate dramă grotescă de idei, tragedie burlescă sau piesă istorică simbolică) s-a adresat tocmai lui... Plutarh pentru „materie primă", pentru schița acțiunii piesei. Această privire retrospectivă cuprinzînd și depășind două milenii, este mult mai mult decît o descoperire a vreunei „relicve": D. R. Popescu nu a creat numai o piesă care descoperă și inventariază problematica antichității, ci a optat pentru un ideal și pentru o ideatică pe care a avut posibilitatea să le aducă la un unison constructiv cu sistemul de comunicare intelectuală și afectivă al secolului XX. Autorul a făurit consensul între acțiunea antică și problematica modernă prin implementarea organică, creatoare a elementelor burlești, exacerbate pînă la grotesc.

Új Idő, (Vremea nouă),
Brașov, 19 septembrie 1968

CONSTANTIN CUBLEȘAN

Avizul direct la actualitate se resimte pregnant în metafora dramatică a lui D. R. Popescu, *Cezar măscăriciul piraților* — departe de a fi o reconsiderare sau o reactualizare a momentului istoric *Cezar*. La drept vorbind, există în această piesă un timp istoric suspendat, neconcret, dar care include în sine o întreagă dinamică a evoluției politice de-a lungul ascensiunii omenirii, dintru început și pînă în prezent. Cezar apare ca erou al acestei „comedii" înainte ca Imperiul roman să-l fi cunoscut ca prezență concretă, reală, iar perspectiva ce se deschide cu fiecare nouă scenă îl aduce, ca idee, pînă în actualitatea imediată El nu este un personaj istoric, ci ideea unei forțe istorice. Înțeles astfel, Cezar, eroul lui D. R. Popescu, întruchipează ideea puterii autocrate, a despotismului tiranic, dictator. El poate îmbrăca,

de-a lungul istoriei, diverse măști, poate fi înlocuit de oricine altul, ca persoană fizică, dar ca expresie ideatică a forței brutale, va rămîne în esență același.

Cezar apare în scenă ca prizonier pe bordul unui vas de pirați. Condamnat la spînzurătoare, el refuză să se supună și reușește prin abilitate „politică", inteligență, chiar romantism și poezie, prin cinism și orgoliu, să și-i apropie pe pirați, pentru ca mai apoi, odată cîștigați aceștia, să-i și domine. Ajuns însă în vîrful piramidei de dominație, el se autoidolatrizează și legănîndu-se pe iluziile unui narcisism dictatorial, se izolează undeva într-o singurătate a ideii sale, devenind vulnerabil. Este momentul prielnic pentru Căpitan să acționeze montat de aceeași sete de dominare. Îl va ucide pe Cezar și-i va lua locul. Altă mască, aceeași idee. Dar dinamica „istorică" se accelerează. Căpitanul este și el înlăturat de către altcineva, de Slabul, care va fi exponentul aceleiași idei în alte veșminte. Și ciclul rămîne deschis ca un destin al răului. Toate personajele își au de asemenea cheia lor simbolică. (O tentativă de a expune într-un rezumat „narațiunea" piesei este hazardată, căci nu contează aici firul epic propriu-zis, ci evoluția și dezvoltarea ideii pe care se susține.) Unul din meritele dramaturgului este și acela de a fi individualizat pe fiecare din eroi cu o precizie remarcabilă, creîndu-se nu numai un limbaj propriu, dar și o fizionomie spiritual-morală distinctă, proprie, în funcție de conținutul ideatic pe care-l acoperă.

Teatrul, istorie și actualitate
Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979

VIRGIL BRĂDĂȚEANU

Cezar măscăriciul piraților reprezintă o îndrezneață, utilă și subtilă încercare de demitizare. Îndrăzneață pentru că o face avîndu-l ca pretext al experimentului pe Iuliu Cezar, pentru mulți eroul prin excelență, omul ambițios care prin agerimea minții și curajul său, prin capacitatea organizatorică și atîtea alte virtuți s-a impus aproape ca supraom contemporanilor. Dar nu pe acest Cezar, ci mai degrabă pe cel care avea să fie Cezar, îl prezintă în postura de „măscărici al piraților", măscărici atîta vreme cît își proclamă rolul său în lume, victimă a încrederii în marele și ireversibilul său destin, încrezător, ca mulți dintre cei dominați și de dorința măririi, în implacabilitatea sorții, dedusă de ei întotdeauna ca favorabilă lor.

Disputa lui D. R. Popescu nu este cu personajul identificabil istoicește ,a cărui aură reprezintă rezultatul capacității sale transpusă în fapte,

ci cu ideea de „cezar", ceea ce face ridicolul atîtor epigoni care de-a lungul secolelor, pe meridiane și paralele diferite, și-au manifestat similar megalomania, mai întîi prezentîndu-se apoi ajungînd să se creadă. În piesă tocmai visele lui Cezar, certitudinile asupra destinului său istoric, constituie partea incredibil amuzantă pentru piraţi și totodată tăria încercării dramaturgului nostru. Căci, mai la urmă, scriitorul izbutește să-și susțină experimentul cu vervă datorită celor debitate de personajul central, cu culoare prin prezența piraților, tipuri bine marcate, cît și a unei nostime tinere, crezută a fi la început statuie, dar fiind cît se poate de vie. Nu lipsește printre apariții un ins cu funcție și comportament de cîine, un animal ascultător care — firește — îi e aproape lui Cezar, dar ciulește urechile și la ceilalți, fiind gata să devină porc atunci cînd cei mai puternici o cer. Eroul piesei, din măscărici al piraților devine stăpîn al lor, interesîndu-i ca valoare de răscumpărare, apoi călău al cîtorva, nu al tuturor și în cele din urmă victimă a prea marei sale încrederi în soartă. Cezar, insul, personajul piesei, e ucis, dar Cezar-ideea rămîne și se găsește imediat nu unul, ci se găsesc doi gata să i se substituie, să umple cu ființa lor carcasa care amenința să rămînă goală, a ideii, cezari amatori, adică indivizi atrași de mirajul puterii, de-a se autoaureola în lătratul binevoitor al cîinilor sau grohăitul porcilor, destui și ei, nelipsind.

Acesta e Cezar, o necesitate și nu o persoană, o idee personificată sau o nevoie reprezentată printr-o ființă, „chelia" — va să zică nimbul de Cezar — putînd s-o poarte și cei care n-o au autentică, fiind destul s-o poată declara și să aibă cu ce-o susține, adică inconștiență și forță brutală, cea de-a doua condiție sine qua non, totdeauna în slujba inconștienței. Primul Cezar, adevăratul, urmașul lui Venus, încrezătorul copil al destinului său, nu era deloc lipsit de calități, el însă e ucis și înlocuit de o brută, de căpitanul piraților, la rîndu-i spînzurat de Slabul, tipul intrigantului. Acesta știe că „fără arme nu poți fi Cezar" și cîștigă.

Cezar, eroul piesei, adevăratul, coborîtorul din Venus și alesul sorții, cel convins că este geniu, ca personaj dramatic este definit prin suma de situații create în piesă tocmai pentru a sugera o anume instabilitate. La el se referă autorul într-o notă destinată eventualilor regizori ai piesei și, firește, interpreților actori. „Deci trebuie ținut seama mai ales în ce privește rolul lui Cezar, scrie D. R. Popescu, de ambiguitatea «stărilor» sale, de momentele cînd el se respectă pe sine sau se autoparodiază, cînd nu se autoparodiază, dar este atît de fals și de pompos încît greu îl accepți". Cezar, eroul alături de ale cărui sclipiri evident este și autorul, a cărui „flecăreală" izvorînd din conștiința superiorității geniului și a destinului sigur, flecăreală însă de intelectual subțire, place, are vînă și meritul nereal-

ismului, socotit de către dramaturg urmare a „nesansei de a se considera geniu". D. R. Popescu acceptă posibilitatea existenței unor „cezari" reali, atestați de calități, la aceștia observă slăbiciunea oamenilor cu adevărat superiori. Nerealistul Cezar poate rămîne un poet. Și ca orice poet, e greu să fie mai mult decît atît, împărat. „Împărații" îi stabilește istoria, alegînd din sutele de pretendenți pe cel care să poarte chelia, falsă sau nu, și pe care să-l numească Cezar.

Astfel, cu toate că lumea nu e lipsită de individualități înzestrate pînă la a justifica postura de „cezar", în funcție poate fi oricine și pot aspira să fie mulți intriganți ambițioși.

D. R. Popescu atrage atenția asupra cezarilor de contrabandă.

Viziune și univers în noua dramaturgie românească,
București, Editura Cartea Românească, 1977

FLORIN FAIFER

Un joc ingenios, de livrești rafinamente, subtil pînă la inutilitate, este pirandelliana farsă *Cezar, măscăriciul piraților*. Pe un vas de piraţi, un ins ce-și spune Cezar își înscenează moartea care îl așteaptă în Senat. Cunoscîndu-și destinul, el năzuiește să-l ia în stăpînire — să nu mai fie deci „măscăriciul sorții". Destinul însă rămîne orb și implacabil. Dacă nu acest personaj, atunci un altul va fi alesul. Contează — glosează dramaturgul — doar nevoia omenirii, la un moment dat, de un Cezar, pe care, altfel, îl poate interpreta oricine. Istoria își creează eroii de care are trebuință. Poate că Cezar nici n-a existat, sau, în orice caz, altcineva se poate să fi fost cel pe care romanii socoteau că știu cine este. Prezumțiile se îmbîrligă, se rotesc pînă la ameţală. Acest joc de speculații și ipoteze pare, în fond, o variantă alambicată a unei vechi butade: dacă Homer n-a existat, atunci cu siguranță a fost un alt aed — ce s-a numit Homer!... La fel și Cezar, sau oricine s-ar fi ascuns sub acest nume, împlinind „ideea de Cezar". Jocul poate continua la nesfîrșit. Tot astfel Shakespeare, trecător prin lume, aproape fără urme, ca într-un zbor de pasăre.

Cronica, 12 septembrie 1977

PISICA ÎN NOAPTEA ANULUI NOU

PROCESUL CANALIILOR

Scrisă inițial în 1965, publicată în revista „Teatrul" în 1970, Pisica în noaptea Anului Nou *era, pînă în 1971, cea mai bună și mai dură piesă a lui Dumitru Radu Popescu — cum și apărea, de altfel, în reprezentația Naționalului bucureștean, a celui clujean și a teatrului brașovean, care, toate, au fost prezente în competiția națională* Zilele dramaturgiei originale, *desfășurată la București.*

Se vădea a fi un proces public patetic, cu rezonante implicații civice și etice, intentat acelor canalii care își justifică fărădelegile făcînd apel la principii, mistificînd pînă la automistificare. Dramă a revelațiilor — prin clivajul unei celule familiale unde se dezvăluie felurite grade de pervertire a umanului, uneori furnizîndu-se și etiologii istorice ale cazurilor — piesa reprezenta o culminație paroxistică a mîniosului spirit justițiar al autorului.

Deși — după discuțiile ce au durat în total 14 ore — juriul (la care am participat) a acordat distincții tuturor reprezentațiilor, lucrarea a plecat mult prea iute, artificial, de pe toate scenele unde fusese montată. A rămas însă ceea ce a fost (și este) — ca valoare, semnificație și carat tragic — în pagina scrisă, care dăinuie, după cum se vede, fiind îndeobște mai tare decît bronzul, marmura ori amintirea, fiindcă este absolut ireversibilă și pentru că nici măcar închipuirea nu poate face neîntîmplate cele ce s-au petrecut (Shakespeare).

VALENTIN SILVESTRU

CUVÎNTUL AUTORULUI

— Cum ați ridicat eșafodajul dramatic *Pisica în noaptea Anului Nou?* Piesa s-a bucurat de mare succes, apoi a intrat într-un con de umbră. Cînd ați scris-o, cum ați scris-o, ce v-a îndemnat s-o scrieți?

— Știu că am scri-o după întîmplările legate de Leul albastru, *deci într-o perioadă sufletească mai obscură. Am conceput-o foarte repede — am impresia că într-o lună. Am plecat de la un amănunt; dar n-am mai citit piesa de atunci. Dacă aș fi citit-o, aș fi reperat mai exact punctele legate de realitatea de la care am plecat. Dar unul e sigur și îl țin bine minte o persoană pe care o cunoșteam a avut o viață tulbure. O mamă care a cîștigat foarte greu o bucată de pîine; venea acasă de la locul de muncă umil și obscur, un loc de muncă sub capacitatea ei intelectuală, dar impus de o anumită condiție a vieții, și copiii o așteptau ca într-un basm — căci erau mici — ca pe capra din povestirea* Capra cu trei iezi. *Ea este de fapt mama din această piesă și constituie planul principal al piesei, pentru că în jurul ei se învîrt toți ceilalți protagoniști. Ea este o esență care rămîne mereu vie, oricum s-ar suci și răsuci rozele vînturilor. Deci acțiunea piesei se petrece într-o epocă de patriarhat, de domnie a bărbaților — în care numai ei intrau în funcții, și tot ei erau cei avansați, și propulsați, sau trași de mustăți. Fiindcă primii ani de după Eliberare au însemnat o epocă — o putem numi — de patriarhat, de domnie a bărbaților. Iată deci că în plină împărăție a bărbaților, cea care păstrează esențele și valorile, și temeiul lumii, este, totuși, o femeie, instaurînd, în cadrul amintit, un străvechi matriarhat pentru copiii ei.*

— De ce i-ați spus *Pisica în noaptea Anului Nou?*

— Fiindcă acțiunea se petrece într-o noapte de Anul Nou, cînd se schimbă zodiile, cînd se pot întoarce pe dos destinele. Pe vremuri, într-o asemenea noapte fetele își citeau norocul în tot felul de obiceiuri. Și tot într-o astfel de noapte, joc al soartei, o pisică poate să fie și albă, și neagră, și bună, și rea, și poate fi și acel animal care își ascunde murdăria. Fiindcă acest animal, pe cît este de lucios la păr și cu cît îi este sănătatea mai bună, cu atît străvechiul obicei de a-și îngropa murdăriile, de a nu le scoate la iveală, și-l păstrează mai bine. Cît este în unul sau altul din protagoniști mai mult sau mai puțin

din esența unui asemenea animal, mică zeitate pe jumătate curată și pe jumătate murdară? Și cu ochi care și noaptea luminează, care și noaptea văd? E un zeu inventat, dar e o ființă care la rîndul ei poate fi cuprinsă într-un joc, nu numai ea tronînd; poate fi și ea băgată într-un sac și să se joace cu ea jocul de-a baba-oarba, să nu știi dacă este în sac, dacă nu este, dacă este prinsă, dacă te domină. Din această ambiguitate a Anului Nou a început o descătușare, o desprimăvărare, un dezgheț, fiindcă piesa marca un dezgheț la noi în țară.

Am fost în vara acelui an în Finlanda cu Nichita Stănescu și acolo, la o reuniune internațională, am devenit dintr-o dată din niște simpli anonimi, vedete, și nu știam de ce. Nu era meritul nostru. Ziarele au scris că în România au fost eliberați toți oamenii din închisori, vinovați sau mai puțin vinovați, și această clemență a unui regim, această putere a unui regim de a-și ierta și dușmanii — fiindcă erau și dușmani printre ei nu numai victime, nu? — ,deci această generozitate și această forță, acest act uman, de a elibera și de a ierta, a trezit un mare ecou în acea țară. Lucru care m-a impresionat teribil. Poate că și această idee se găsește în piesă.

PREMIERA ABSOLUTĂ
TEATRUL DRAMATIC DIN BRAȘOV
9 martie 1971

DISTRIBUȚIA

DAN SĂNDULESCU — Platon; MIRCEA ANDREESCU — Victor; VICTOR IONESCU — Elizeu; ION JUGUREANU — Aurel; VIRGINIA ITTA MARCU — Gilda; GETA GRAPĂ — Octavia; ANGELA COSTACHE — Veturia; CONSTANȚA COMĂNOIU — Livia; GEORGE FERRA, COSTACHE BABII — Ion; GEORGE GRIDĂNUȘU — Tudor; MADA FLORIAN — Mama; MIHAI BĂLAȘ-JUJUCA — Mutu.

Regia și scenografia
EUGEN MERCUS

■

ALTE PREMIERE ALE PIESEI

Teatrul Național „I. L. Caragiale" (1971), Teatrul Național din Cluj-Napoca (1971), Teatrul Național din Tg. Mureș (1971), Teatrul Național din Timișoara (1971). În cadrul Concursului național de creație și interpretare teatrală organizat de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă („Zilele dramaturgiei originale") piesa a fost distinsă cu Premiul pentru dramaturgie, Premiul pentru cel mai bun spectacol (Brașov). Premiul I de interpretare l-a obținut G. Ionescu-Gion, (rolul Tudor — Cluj-Napoca), iar Premiul II pentru interpretare, George Motoi (rolul Victor-Cluj-Napoca.).

PERSONAJELE

AUREL
PLATON
VICTOR
MAMA
GILDA
OCTAVIA
VETURIA
ELIZEU
ION
TUDOR
LIVIA

PROLOG

Petrecerea e în toi. Aurel, urcat pe un scaun, cu o furculiță în mînă, dirijează; toți îl privesc și cîntă *Traviata* act. I.

Zorile pe cer se-arată,
Este vremea de plecare.
Mulțumim, preascumpă doamnă,
De serbarea ce ne-ați dat.
Zorile pe cer se-arată,
Munca în oraș începe
Și noi nici nu ne-am culcat.
Este vremea de odihnă
Ca să prindem noi puteri,
Și astfel vom fi în stare
Să reîncepem noi plăceri...

PLATON *(precum Alfredo)*:
Amor, amor ce farmecă
Și-mi stăpînește ființa mea întreagă,
Tainică vrajă, tainică suferință.

AUREL: De ce cînți pînă nu-ți dau intrarea?

VICTOR: Mai bine jucăm „capra din insulă", e o piesă care pe mine întotdeauna mă amuză.

AUREL: Mamă, de ce nu împarți cu noi bucuria noastră?

MAMA: Aurel, știi foarte bine că eu n-am ureche muzicală...

GILDA: Nu-i adevărat, cu tata obișnuiai să cînți...

MAMA: Lasă, cîntați voi, eu sînt mulțumită dacă v-aud.

OCTAVIA și VETURIA *(Traviata, act. II)*:
Noi sîntem țigăncuțe venite de departe,
În mînă, ca-ntr-o carte, citim în viitor,
La fel citim în stele,

Nimic nu ni se-ascunde
Orișicînd și oriunde, prezicem tuturor.

VICTOR: Zău, „capra în insulă" e mult mai amuzantă decît *Traviata*... Sau să auzim maximele unchiului Elizeu... „Astă-vară am prins la mare un cal de mare și-acum e la uscat"...

ELIZEU: Nu... „Și-acum e la călcat". Nu-i o maximă, e un procedeu de a formula paradoxal o...

AUREL *(se piaptănă, în mîna stîngă ținînd o oglindă mică)*: Întotdeauna cînd îi aud pe unii filozofînd și spunînd prostii sau maxime cu cai verzi de mare pe pereți, zic după fiecare vorbă a lor: cu izmene, fără izmene, cu castraveți, fără castraveți, cu nasturi... Și e foarte amuzant...

ELIZEU: E amuzant să rîzi de mine?

AUREL: Nu de tine, în principiu... Uite, recită dumneata o poezie, oricare, și eu o distrug prin patru vorbe... Hai, din *Hamlet*, bunăoară...

ELIZEU: „A fi sau a nu fi..."

AUREL: ...cu izmene. *(Rîde cu hohote.)* E un joc, dar e teribil. Tatăl nostru carele ești în ceruri, cu nasturi, dă-ne nouă, fără nasturi... *(Rîde singur, distrat.)*

GILDA *(lui Platon, arătîndu-i sacoșa pe care acesta o ține mereu legată de mînă)*: Ce-ai în sacoșă, aur, de n-o pui jos?

PLATON: Am o pisică...

GILDA: S-o văd...

PLATON: Nu, că e beată cui... l-am dat coniac cu pîlnia, să simtă și ea în noaptea de Anul nou binefacerile alcoolului... Și să viseze.

AUREL: ...cu izmene... *(Rîde cu hohote. În fața lui Platon, pisicii.)* Dansați?

PLATON: Cine, eu?

AUREL: Nu, pisica... *(Ia sacoșa din mîna lui Platon și începe să danseze cu ea.)*

ION: Parcă miroase ceva, nu cumva pisica...

PLATON: Ea visează acum... Să-i cîntăm din *Traviata*.

AUREL: Cîntă, s-o distrăm... *(Dirijează, dansînd.)*

PLATON *(precum Gaston, din Traviata)*:
Din Madrid au sosit matadorii,
Cei mai strașnici dintre toți toreadorii,
Veți vedea cum Parisul petrece în iubire,
Nimeni nu ne-ntrece,
E o poveste...
(Ia sacoșa de la Aurel și fuge în bucătărie.)

VICTOR: Liniște! Jucăm „Capra din insulă". Prolog: Într-o insulă se aflau trei inși. Aveau o capră, care le dădea lapte: îi hrănea. O păzeau pe rînd. O mulgeau pe rînd. Alaltăieri unul — eu, bunăoară —, ieri, altul — Ion, bunăoară —, azi, el — Aurel, bunăoară. Și Aurel, seara, vine de la cîmp. *(Îl face pe Aurel să mimeze că intră pe ușă, venind de la cîmp.)* Eu îl văd și-l întreb: Unde este laptele? Și Aurel îmi răspunde:

AUREL: Care lapte?

VICTOR: Și Ion:

ION: Laptele caprei.

VICTOR: Și Aurel:

AUREL: Care capră?

VICTOR: Și Ion:

ION: Capra ce-o avem noi și cu care ai plecat azi de dimineață la păscut. Îți amintești?

VICTOR *(lui Aurel, șoptit)*: Zici: da.

AUREL: Zic: da.

VICTOR *(lui Ion, șoptit)*: Tu întrebi: Ei, atunci unde e capra?

ION: Ei, atunci unde e capra?

AUREL: Care capră?

VICTOR: N-am avut nici o capră?

ION: Ba da.

VICTOR: Nu tu, el răspunde. Deci: n-am zis noi că fiecare să ducă la păscut capra într-o zi și s-o mulgă, să avem lapte și s-o păzească să nu ne-o mănînce lupul, sau să ne-o fure cineva? Este?

AUREL: Este.

VICTOR: Nu m-am dus eu cu capra la păscut în prima zi?

AUREL: Ba da.
VICTOR: Nu s-a dus el *(îl arată pe Ion)* a doua zi cu capra la păscut, și-a venit seara cu laptele?
AUREL: Ba da.
VICTOR: Și a treia zi nu trebuia tu să te duci cu capra la păscut?
AUREL: Ba da.
ION: Și te-ai dus, azi...
AUREL: Da.
VICTOR: Ei, atunci unde este laptele?
AUREL: Care lapte?
VICTOR: Laptele caprei.
AUREL: Care capră?
PLATON *(intră. Precum corul toreadorilor)*:
În Biscaya a fost odată un tînăr matador temut,
Brațul tare, ochiul ager, iar în lupte neîntrecut.
De o tînără andaluză ca un nebun s-a-ndrăgostit...
VICTOR: Ai o voce!... Mai bine ai cînta ceva din *Tosca*,
PLATON: Eu nu știu ce te distrează pe tine povestea cu capra.
ELIZEU: Nu fabula în sine îl amuză, ci limbajul fabulei...
GILDA *(precum corul toreadorilor)*:
Dar frumoasa lui, ursuză,
Iată, astfel i-a vorbit:
Vreau să văd de poți răpune
Patru tauri într-o zi.
Ca răsplată îți voi spune:
Mîna mea a ta va fi!
PLATON: Da, răspunde el pe dată,
Și-n arenă s-a și dus;
Patru tauri dintr-o dată
Brațul sprinten i-a răpus.
VICTOR: Mamă, nu te distrează deloc noaptea aceasta, te gîndești cumva la tata?...
PLATON: Plin de lauri, el, pe dată,
Către mîndra-i s-a-ndreptat;
Ea atuncea, drept răsplată,
Inima cu drag i-a dat.

AUREL *(dirijor)*: Să reluăm de la... „zorile pe cer se-arată..."
VICTOR: Mamă, da?...

Luminile se sting sau se aprind ciudat, ca într-o coborîre în interior. Moment de liniște. Un fel de stop-cadru cinematografic.

În atenția regizorilor: se poate juca piesa și fără prolog. Sau se poate, prin pantomimă, sublinia prologul. Las regizorilor libertatea să facă exact cum doresc.

ACTUL I

Seara Anului nou. O încăpere cu mai multe uși. Într-un colț, un brad. Bărbații pun vin în sticle, din damigene. O ușă e mereu solicitată: dă în bucătărie. Se aude zgomotos apa trasă la W.C. Lumina se stinge în spatele ușii de unde vine zgomotul. Această ușă se deschide și apare, în halat alb, Platon.

PLATON: Pardon! *(Vrea să pună mîna pe o damigeană dar renunță, cum renunță să ajute și la împodobirea bradului. Evident, nu-și găsește locul.)* Pardon *(îi spune și lui Victor, cînd vrea să ia damigeana)*. Pardon... *(zice și cînd vrea să agațe o bomboană în brad, și bomboana cade)*.

OCTAVIA: Se vede că ești îndrăgostit... *(Scuipă în batistă, și va scuipa mereu.)*

PLATON: De ce?

OCTAVIA: Nu-ți găsești locul, încurci borcanele...

PLATON: Care borcane?

VICTOR *(strigă)*: Gilda! Gilda! *(Apare Gilda din bucătărie.)* Ia-l pe tîmpitul ăsta de-aici și du-l la bucătărie să frigă curcanul.

PLATON *(aude)*: Dar nu sînt tîmpit...

VICTOR: Știu, ești îndrăgostit de Gilda. Dar toți îndrăgostiții sînt tîmpiți.

PLATON: Dar nu sînt nici îndrăgostit de Gilda...

ELIZEU: Ești timid, de n-ai curajul să mărturisești? Te știam om cu umor.

PLATON: Am umor, dar asta nu înseamnă că trebuie să fiu îndrăgostit de Gilda.

VICTOR: Atunci îmi retrag cuvintele: nu ești tîmpit. Eu, de fapt, am spus: cine este îndrăgostit de Gilda e tîmpit. Repet: de Gilda! Dar dacă spui că nu ești, atunci e altceva. Totuși, du-te cu ea și frigeți curcanul. Nu te supăra, ne cunoaștem de la rugby... am jucat împreună... Atunci țineam la tine, acum nu te pot suporta. De cînd ai devenit director, nu te pot înghiți. Nu înghit directorii.

PLATON: Dar eu sînt directorul spitalului de nebuni.

VICTOR: Dacă mă iubești, du-te de frige curcanul...

PLATON: Cu plăcere. Eu gust spiritele... Gilda, te urmez... *(Pleacă în bucătărie. Deschizîndu-i ușa, zice, precaut.)* Pardon...

AUREL: Am terminat! Acuma ce-o să facem pînă la miezul nopții? E de-abia șapte. Vreți să batem o carte? *(Se așază la masă, împreună cu Elizeu.)* Șeptici? *(Lui Victor.)* Nu joci?

VICTOR: N-am timp.

AUREL: Dar ce faci?

VICTOR: Nu fac nimic: stau.

AUREL: Spiritualule! De ce nu-i suferi tu pe directori? Asta-nseamnă că nici pe mine nu mă suferi, că și eu sînt director.

VICTOR: Știu: doar ai cumpărat doi brazi. Unul pentru Moș Crăciun, și altul pentru Moș Gerilă. La Crăciun, cît timp mama și mătușile au făcut pomul de Crăciun, tu ai pus bradul celălalt în balcon, să vadă lumea că nu ții Crăciunul, că aștepți Anul nou. Hai, joacă șeptici cu unchiul Elizeu, știu că nu poți sta nici un moment: tu mereu ești activ, mereu trebuie să faci ceva. De parc-ai avea limbrici. *(Se aude soneria de la intrare.)*

ION *(intră; e în pantaloni scurți)*: Am vorbit cu cei de la Teatrul de păpuși. Mi-au promis că ne trimit și nouă astă-seară pe Moș Gerilă. Am și plătit. Ca să fiu sigur.

AUREL: Ce distracție stupidă: să chemați pe Moș Gerilă într-o casă unde nu sînt copii, numai adulți.

ION: A fost dorința Gildei.

AUREL: Sper că Gilda n-o să se încurce în noaptea asta chiar cu Moș Gerilă. Moș Gerilă de la Teatrul de păpuși. Nu-i ajunge directorul spitalului de nebuni?

MAMA: Aurel nu vorbi așa!
AUREL: De ce, mamă? Glumesc... *(Lui Ion.)* Joci? *(Ion aprobă.)*
MAMA: E sora ta...
VICTOR: Glumește! Culmea! Frati-meu glumește! În sfîrșit, am început să înțeleg și eu cum stăm cu absurdul în literatură! *(Lui Elizeu.)* Unchiule, cum e cu Kafka, cu Joyce, cu Proust? Hai, dă-ne o lecție de snobism! Trebuie să fim și noi la curent, sîntem oameni subțiri... Directori...
ELIZEU: Mai bine ne-ai aduce niște țuică...
AUREL: Aduc eu... *(Merge în bucătărie și revine cu o sticlă.)*
VICTOR: Ioane, frati-meu cred că are limbrici! Tu, ca doctor, ce-i recomanzi? Vanitoșii sper să aibă niște limbrici speciali, așa că ai grijă! *(Aurel toarnă în pahărele țuică și apoi se așază la masă.)* Beți, mîncați, jucați șeptici! *(Face o cruce asupra lor.)* Ca să nu se spună c-ați terminat de pomană învățămîntul superior! *(Merge lîngă brad.)* Mamă, spune drept, tata a murit?
MAMA: De ce mă-ntrebi?
VICTOR: Fiindcă te-am mai întrebat și niciodată nu mi-ai răspuns precis: da sau ba?
MAMA: Fiindcă n-am știut...
VICTOR: Tu întotdeauna ne-ai mințit mamă... Dar ne-ai mințit frumos, ca să nu ne faci să suferim... Eu nu l-am cunoscut, eram prea mic... Știu doar de la voi că purta mustață și avea șase degete la mîna stîngă... Aurel zice că e mort...
MAMA: O fi... Au trecut foarte mulți ani... Cei care-au fost la pușcărie ca el au fost eliberați și-au venit acasă... El n-a venit... O fi mort...
VICTOR: O fi... Dar Aurel e sigur că e mort. De unde are el certitudinea asta? *(Lui Aurel.)* Directore, te ocupi de spiritism?
AUREL: Șapte! Am cîștigat! V-am băgat robi.
VICTOR: Excelența-voastră nu aude?
AUREL: Nu aude toate obrăzniciile! *(Se aude soneria. Victor deschide.)*

OCTAVIA: Tu, mîndru-i Tom Jom ăista la televitori!
VETURIA: Ie. *(Au intrat amîndouă pline cu pachetele.)*
OCTAVIA *(tuturor)*: Și n-are decît 35 de ani! Dar ce-i de-i strîmb așa de șale, e cocoșat?
VETURIA: D-apoi eu de unde să știu?
OCTAVIA *(lui Victor)*: E cocoșat?
VICTOR: Întreabă-l pe director *(îl arată pe Aurel)*, el știe totul.
OCTAVIA *(lui Aurel)*: E cocoșat?
AUREL: Nu e.
OCTAVIA: Nu e, dar cîștigă șapte mii pe lună, că face și plăci.
ION *(Octaviei)*: Cum e afară, frig?
OCTAVIA: Nu-i frig, da-i plin de milițăni, de parc-ar fi ieșit toți la biserică. Acuma sînt, sara, cît îi vede lumea, că la noapte parcă văd că te poate omorî hoții și nu e nici un sfînt de milițian pe floaștăr... *(Trece lîngă brad, cu Veturia.)* Auzi, tu, trecu peste linia-ferată o femeie cu pită într-o coșarcă. Și-a izbit-o trenu și i-a desfigurat fața.
VETURIA: Ie.
OCTAVIA: A urîțit-o.
MAMA: Și-a murit?
OCTAVIA: A murit. Păi, e și normal, dacă te izbește trenu.
AUREL: Dar era tînără sau bătrînă?
OCTAVIA: Tînără, avea cin'zeci de ani.
VICTOR: Livia, nevastă-ta, unde e?
AUREL: La bucătărie.
VICTOR: N-am văzut-o cînd a venit. Unchiule, de ce te-ai mutat la București?
ELIZEU: Acolo sînt mai multe șanse pentru un literat: editurile, revistele, televiziunea, radioul.
ION: Adică sînt mai multe grăunțe...
ELIZEU: Da, dacă vrei. Și-apoi: scapi de bîrfa provinciei. Bucureștiul e mare, te pierzi... Sînt mulți rechini, literați vreau să spun, care se mănîncă între ei... Asta nu-i împiedică să fie buni amici. Pe cînd în provincie spiritul e mai provincial: dacă te războiești cu unul, trebuie să nici nu mai vorbești cu el! În București e un alt spirit, mai european.

ION: Văd că publici mereu, ești activ.
ELIZEU: Chiar citești ce scriu?
ION: Nu. Eu nu citesc revistele, le răsfoiesc. Ca să fiu la curent. Pe tine de ce să te mai citesc, doar te cunosc.
VICTOR: Eu îl citesc. E un critic care s-a impus...
ELIZEU: Mă măgulești...
VICTOR: Nici vorbă. Critica fiind un oficiu — cum ziceți voi, oficiul critic —, un oficiu, cum zic eu, de împărțit injurii și laude, te-ai impus! Ești gălăgios. Și critica e gălăgioasă, ca o fanfară. Parazitezi, unchiule, parazitezi, faci carieră! Te-ai și îngrășat parcă! Așa-i stă bine unui toboșar: gras și frumos! Nu de pomană critica e fanfara literaturii! Fă burtă, nu te lăsa! Un om cu burtă întotdeauna e un om fericit! Uită-te la frati-meu!
AUREL: Mamă, trimite-l pe zurbagiul ăsta la bucătărie!
MAMA: Victore, ce faci?
VICTOR: Discut, mamă. Și mă simt foarte bine. Cine nu se simte, să se ducă el la bucătărie!
ION *(lui Elizeu)*: Am auzit că te-ai dus la București și fiindcă te-ai încurcat cu o jună...
ELIZEU: A, o fantezie de vară...
ION: O jună studentă, nu?
ELIZEU: Da... Am fost cu ea la munte, la mare, în deltă...
VICTOR: Și ce-ați făcut?
ELIZEU: Am făcut împreună un copil din flori.
VETURIA *(la brad)*: Bărbatu-meu, Costăchel, cîștigă foarte bine la C.F.R. Vreo două mii. Tocmai ziceam și eu să mă duc la școala lor de impiegați. E bine la C.F.R. Te plimbi cu trenul de pomană, prin toată țara. M-aș plimba cu Costaiche prin toată țara... Eu lucrez la poștă... Pe vremuri eram proastă, în concediu mă duceam la mama acasă, în sat, și stam toată vara cu ochii în mărăcini. Niciodată nu m-am dus la mare. Acuma nici nu pot să mai merg, sînt bolnavă de nervi.
OCTAVIA: Te iei după doctori? Niște mincinoși.
VETURIA: Ba nu, sînt bolnavă de nervi. Am astenie. Așa mi-a spus: astenie!

MAMA: Trebuie să nu te enervezi, Veturio.
VETURIA: De vreo lună sînt foarte calmă. Soțul meu, Costaiche, e foarte taciturn. Cînd sînt supărată, sau răcită, simt că îmi fug ochii. Mai ales stîngul! Și mă uit cruciș.
PLATON *(vine din bucătărie)*: Unde e telefonul? A, da. *(Merge la telefon.)*
VETURIA: Ăsta cine e?
OCTAVIA: Un domn mare: e directorul spitalului de nebuni.
VETURIA: Și ce caută aici?
OCTAVIA: Îi face curte Gildei.
VETURIA: Nebunei ăleia?
VICTOR *(care a auzit, zice pentru el)*: Da, nebun, la nebun cu bucurie.
PLATON *(la aparat)*: Garda? Sînt aici, desigur... Dacă e ceva grav, mă anunțați... Nu, deocamdată, nimic... Am să vă chem eventual... Acasă o să merg mai spre ziuă. Da... Depinde... Cu mașina... Să fiți pregătiți, noi n-avem niciodată liber... Cazurile nu țin cont de sărbători... La revedere. *(Închide.)*
ION: De ce-ai venit în halat?
PLATON: Fiindcă sînt de serviciu în noaptea aceasta și oricînd pot fi chemat... Și halatul e alb, nu-i plin de microbi... La noi nu sînt microbi... Și spitalul nostru e atît de aproape...
VICTOR: El e mereu în exercițiul funcțiunii. Și cînd doarme e director. N-aveți „microbi", dar aveți ceva mai grav... Și Aurel e director și cînd joacă șeptici. El trebuie să cîștige... Să ne bage robi. Cum cîștigă și cînd are accidente mortale în combinat. La tine, Platon, cînd moare cineva, nimeni nu-i vinovat. Și la frati-meu e la fel. Alaltăieri a murit un muncitor, și altul a rămas fără o mînă. Nimeni nu e vinovat. Destinul!
VETURIA *(lui Platon)*: Cred că dacă nu mă căsătoream, niciodată nu mă îmbolnăveam. Eu fusesem sănătoasă. Nu mă durea capul deloc. Și rîdeam de alea pe care le durea. Acuma mă doare dacă stau în curent. Mi-a intrat un reumatism în tot organismul. Am mers în rochiță pe motocicletă. Cu Costaiche. Și mi-au

ieșit bășici la nas, de curent. Ei, mă căsătorisem, și eu nu știam ce-i aia durere de cap. Pe urmă m-a durut.

VICTOR: Frati-meu joacă șeptici, ce-i pasă. A omorît un om, l-a îngropat azi frumos, cu primă de la sindicat și cu fanfară, și toată lumea a zis: ce director bun avem, să-i dea Dumnezeu sănătate!

AUREL: Da' ce, l-am omorît eu? Accidente de muncă sînt în toată lumea.

VICTOR: Trebuia făcută o groapă de ciment unde să se facă proba agregatului. Nu s-a făcut. S-au făcut economii. Ca să se depășească planul! Și-a murit un om. Omul nu contează, el nu-i trecut în planul de economii.

AUREL: Inginerul de sector n-a făcut groapa de ciment, nu eu.

VICTOR: Va să zică, nu tu l-ai omorît, inginerul! Perfect. Dar atunci de ce l-ai îngropat tu, de ce te-ai simțit tu responsabil să-i „reabilitezi memoria"? De ce nu-l tragi la răspundere pe inginer? Mușamalizezi totul ca să nu se răsfrîngă și asupra ta vina, să nu se spună că la tine în combinat se întîmplă asemenea fapte... Pentru gloria ta...

GILDA *(a intrat și-a auzit)*: Gata, gata, gata! M-am săturat de voi! Treceți și puneți masa, hai, voi, bărbații! Măcar în noaptea Anului nou să nu vă mai aud!

VICTOR: Așa să strigi la Platon, nu la mine! Eu am ureche muzicală și aud foarte bine.

OCTAVIA *(lui Platon)*: De ce să strige la tine, te măriți cu ea?

VETURIA: O iubești pe Gilda?

PLATON: N-o iubesc propriu-zis numai ca femeie, o iubesc și ca pacientă. Cred că-i o erotomană care...

GILDA: Taci din gură, Platon, toată lumea te știe cît ești de tîmpit! Nu nebun, tîmpit. Sau dacă e cineva nebun aici, tu ești!

MAMA: O, Doamne, nici o zi nu e curată, nici una... *(Pleacă în bucătărie, foarte tristă.)*

GILDA *(lui Platon)*: Ai venit aici, te-am primit, o să mănînci bine, sarmale, curcan, o să bei vin și-o să ne cînți din fluier. Ăsta e programul tău, respectă-l!

OCTAVIA: Gilda, nu vorbi așa cu un cavaler...

GILDA: Vorbesc cum îmi place. El știe că n-a venit la mine ca un cavaler, a venit ca la o tîrfă, așa că-i vorbesc ca o tîrfă... Asta sînt, și altfel nu vorbesc.

OCTAVIA: Gilda dragă...

PLATON: Lăsați, eu nu mă supăr... Eu am experiență, am văzut multe... Gilda e supărată, deși nu știu de ce...

GILDA: Nu sînt cumva nebună? Tu, ca director...

PLATON: Eu am umor. Am văzut mulți nebuni autentici și știu să-i depistez pe nebunii falși. Căci sînt și nebuni falși, cum sînt și bani falși!

VICTOR: Uite un înțelept!

ELIZEU: Eu mă duc să pun farfuriile! Mi-e foame! *(Iese.)*

PLATON: Dacă vrei, orice nebun, e un înțelept. În felul său. Eu am supraviețuit multor nebuni, așa c-ar fi greu de spus care nebun a fost sau e mai nebun ca mine! Adică vreau să spun că din moment ce toți nebunii sînt pacienții mei, eu sînt mai puțin nebun ca ei. Dacă-i înțeleg, și-i suport.

GILDA: Sau mai nebun ca ei. Din moment ce ești directorul lor. Te-am văzut și cînd am fript curcanul...

VICTOR: Măcar l-ați fript bine?

GILDA: Tu n-ai de unde să știi dacă l-am fript bine sau nu, nu te pricepi!

VICTOR: În familia noastră, te pricepi tu și pentru mine.

PLATON: Ca să vă-mpăcați, să fie o atmosferă cordială, vă pot cînta ceva la fluier...

AUREL: Cîntă, cîntă! Eventual, o sonată!

PLATON: De ce nu? *(Scoate fluierul și începe să cînte.)*

ION: Nu cînta! N-ai voie să cînți în casă.

PLATON: De ce?

ION: Trebuie întîi să plătești taxă pentru compozitori. Nici în baie nu mai ai voie să fluieri, dacă n-ai plătit taxă pentru compozitori... E lege.

AUREL: De-am asculta de legi, am da faliment.

ION: Eu știu că tu niciodată n-asculți de legi, d-aia ești un faliment...

AUREL: Nu rîd de glumele tale în pantaloni scurți...

PLATON: Să cînt o sonată? Am voie...

VICTOR: Sigur, ești directorul...

GILDA: E compozitor, are voie. E membru.
AUREL: Sigur c-ai voie să cînți, fiecare are voie să facă ce vrea.
ION: Dar nu să-și ucidă tatăl.
AUREL: Nu-nțeleg.
ION: Înțelegi foarte bine. Te-a întrebat și Victor și nu i-ai răspuns... De unde ai tu certitudinea că tatăl tău e mort?
AUREL *(rîde)*: A, da, de-acolo... că l-am ucis. Ești mulțumit?
ION: Nu rîde, Aurel: ți-ai ucis tatăl!
AUREL: De ce? Pentru că nu l-am căutat? Unde? Morții cu morții, cei vii cu cei vii. Lasă-mă-n pace, iar de nu vrei, du-te acasă, putem să petrecem și fără insultele tale...
ION: Dacă te consideri nevinovat, de ce te enervează?
PLATON: Să cînt o sonată?
AUREL: Cîntă. *(Platon cîntă.)* Nu poți mînca alături de un mort, nu poți bea, nu poți cînta... Nu-l poți iubi pe un mort, chiar de-ar fi tatăl tău... Fiindcă morții nu există. Tatăl meu nu există, Ioane, și aș fi un dobitoc să-l plîng în fiecare clipă, să nu pot bea un pahar de vin, să nu pot rîde niciodată... El nici n-a existat, nu l-am cunoscut...
ION: Nu numai că l-ai omorît, Aurel, dar acum faci un lucru și mai îngrozitor: îi insulți cadavrul!
AUREL: Sînt un prost, m-am înfuriat inutil, luîndu-te în seamă... Ești un biet măscărici cu pantaloni scurți, un doctoraș ratat... Mă insulți în propria mea casă fiindcă ți se pare că n-o iubesc destul pe sora ta... Insultă-mă, dar mănîncă la masa mea, să nu te sfiești... n-o să cad în capcană, cum îșți închipui, să recunosc ce-am săvîrșit: că mi-am ucis tatăl. Nu puteam să ucid pe cineva care nu exista!
VICTOR *(lui Platon)*: Cîntă, fericite Platon... *(Lui Aurel.)* Și totuși, dacă nu l-ai ucis, l-ai insultat. Nu cadavrul lui, amintirea tatălui nostru o insulți cu orgoliul tău... Moartea există, Aurel, eu o simt în mine...
AUREL: Mai bine ai munci și ți-ai cîștiga singur pîinea...

VICTOR: Cîntă, fericite Platon, vreau să fiu mustrat în acordul muzicii...
AUREL: Sînteți niște cretini fără număr care vreți să-mi stricați noaptea de Anul nou... Dar am să vă accept așa cum sînteți... *(Rîde.)* Sînt generos.
VICTOR: Regele e generos, își acceptă măscăricii...
GILDA: Platon, cîntă, pacienții tăi sînt cam nervoși...
AUREL *(lui Ion)*: Hai, spune-mi pe cine-am mai sugrumat, cu ce-am greșit?
ION: Greșeala ta capitală este că ești convins că orice faptă se sfîrșește o dată cu înfăptuirea ei: că orice crimă se termină cînd ai ucis...
AUREL: Și tu, înțelepte Solomon, spui că nu-i așa: ci că apoi ești prins și pedepsit...
ION: Nu. Eu spun altfel: că fapta nu se termină cu pedeapsa; sau, mai precis: că pedeapsa este: să mai comiți o crimă.
AUREL: Nu-nțeleg.
ION: Cine și-a ucis o dată tatăl, îl va mai ucide o dată.
AUREL: Nu-nțeleg.
ION: Și încă o dată, la infinit. Moartea nu este o scăpare de ceva, chiar de o rudă... Moartea nu acoperă totul, cum vrei tu: nu acoperă nici viața celui ucis, nici moartea lui, nici trecutul, nici viitorul tatălui tău... Atît timp cît tu ești viu, îl porți în tine pe tatăl și pe mama ta, așa cum ei te-au purtat în carnea lor cînd tu nu erai venit pe lume...
AUREL *(aplaudă)*: Bravo...
ION: Și n-o să-l poți sugruma în tine și n-o să-l poți opri să vorbească în tine, chiar de l-ai omorît...
AUREL *(aplaudă)*: Excelent! Nu vrei să cînți acum din fluier? *(Îi dă fluierul lui Platon.)*
PLATON: Nu. Fluierul, nu! E un proverb: să nu-ți împrumuți nevasta, stiloul și fluierul...
VICTOR: Și tu cum n-ai decît fluier...
PLATON: Vă pot cînta un Bach...
AUREL: Cîntă!
PLATON: Nu, mai bine o învîrtită de la Gorj. *(Cîntă.)*
AUREL *(deschide ușa de la bucătărie)*: Mamă, Elizeu, veniți! Directorul cîntă la trișcă... *(Elizeu apare mama nu.)*

VETURIA *(Octaviei)*: Știi ce trebuie să faci în concediu? Curățenie. În toată casa. Soțul meu și-a luat anul trecut concediul iarna. Că cică era prea ger. Și n-avea chef să meargă la serviciu, că-i îngheța nasu..

OCTAVIA: Pss! Ascultă ce mîndru horește directoru...

VETURIA: Soțul meu, Costaiche, așa de mult ține la somn!... Mai mult ca la mîncare. Nu-i bine. Dar el zice că să nu-ți pară niciodată rău dacă dormi prea mult. Dar eu nu pot să dorm. De ce să dormi? O viață are omul, și pe-aia s-o dormi? C-așa e viața, trece, și odată mori. *(Doctorul a terminat. Aplauze. Unele ironice, bineînțeles.)*

OCTAVIA: Bravo, bravo! Fain, tare fain! Vino să te țuc. *(Îl sărută pe frunte.)*

ELIZEU: Cînți foarte frumos, nu știam.

PLATON: Cîntecul liniștește spiritele, e concluzia mea... Nu sînt un talent, dar am cîntat de foarte multe ori bucata aceasta... Mi s-au oferit și ocazii... *(Rîde.)* Vedeți, domnule Elizeu, eu cînt la fluier cum ar cînta oricine, dar mie nu mi se admite... Pentru asta mulți mă consideră...

ELIZEU: Înțeleg, înțeleg...

PLATON: Dar fluierul e pentru mine, cum să vă spun... *le violon d'Ingres*...

VETURIA: Ce zice?

OCTAVIA: Zice că fiecare om e cu păsărica lui...

VETURIA: Dar de ce nu mai cîntă? Cînta așa de frumos, ca un înger.

PLATON: Odată au venit cinci contabili în control la spital, pentru niște sume din care construisem laboratorul cel nou, deși banii fuseseră destinați pentru construirea unui alt pavilion... Le-am explicat. Inutil, nu mă-nțelegeau.

GILDA: Și-atunci, le-ai cîntat din fluier...

PLATON: Da.

VICTOR: Și te-au înțeles.

PLATON: Nu. Am constatat că de fapt contabilii n-au ureche muzicală.

ELIZEU: Și pînă la urmă cum te-ai înțeles cu ei?

PLATON: Le-am spus că nu puteam lucra fără noul laborator. Ei, totuși, nu m-au înțeles. Domnilor, le-am spus, dar n-am băgat banii în buzunar, tot în folosul spitalului i-am dat... Ei — nimic! Le-am repetat o dată! Nimic. De trei ori! Nimic. De cinci ori! Nimic! De douăsprezece ori! Nimic! Și-atunci, am făcut un număr de telefon, calm, și-am sunat poarta: să vină gardienii de serviciu! Și-au venit. Luați-i, le-am spus, arătîndu-i pe contabili, luați-i, dînșii sînt nebuni, nu înțeleg nimic! Două săptămîni i-am ținut pe contabili în șocuri electrice.

GILDA: V-am spus: e scrîntit!

PLATON: Draga mea, azi toată lumea e scrîntită.

MAMA *(deschide ușa)*: Veniți, masa e gata. *(Se îndreaptă cu toții spre bucătărie.)* Poftiți, poftiți, în sufragerie e cald... Aici însă e prea cald... Gilda, deschide tu puțin fereastra... *(Gilda a rămas singură. Deschide fereastra. Se aude soneria. Gilda deschide.)*

TUDOR *(intră)*: Bună seara...

GILDA: Să trăiești, moșule... Dar așa vii, nemachiat, neînveșmîntat? Noi n-avem cu ce să te mascăm...

TUDOR: Nu sînt chiar moș...

GILDA: Nu, nu... Dar din moment ce faci pe Moș Gerilă, ești.

TUDOR: Nu sînt Moș Gerilă.

GILDA: Mă rog, Moș Crăciun. Dacă vrei așa. Mie mi-e indiferent. Între noi, poți să-ți spui oricum, nu te reclamăm...

TUDOR: Nu mă cunoști, Gilda?

GILDA: Nu. Ai mai fost pe la noi? Nu ești de la Teatrul de păpuși?

TUDOR: Nu, Gilda...

GILDA: Îmi spui pe nume... Te-ai culcat cumva cu mine? E posibil, să știi... Eu nu-mi mai amintesc, așa că nu te supăra. Ar trebui să am o memorie de creier electronic ca să-mi amintesc toți bărbații care...

TUDOR: Gilda, eu sînt...

GILDA: Hai, dă-mi un detaliu... Poate-mi amintesc. De altfel, bătrînii îmi plac, sînt sentimentali și plătesc bine. Și nu te obosesc... prea mult. Hai, moșulică, îndrăznește, spune cum te cheamă, cine ești, unde... Ori vrei să-ți dau un pupic, ca să prinzi curaj? *(Îl sărută pe frunte.)*

TUDOR: Gilda, eu sînt tatăl tău.
GILDA: Ei!... Asta-i bună!... Tatăl meu e mort. Ți-ai găsit să faci bancuri proaste chiar în seara de revelion. Tatăl nostru... ce straniu... Tatăl nostru credeam că e în ceruri. Și nu e nici acolo, nici pe pămînt. Sper că glumești, bătrîne actor angajat la Teatrul de păpuși... Dar nu te-am plătit să-l joci pe tatăl nostru, ci pe Moș Gerilă... Sau nu e mort tata?!... Nu-mi mai amintesc precis... Mama spunea ceva... Chiar ești tatăl meu? *(Intră Victor.)* Omul acesta spune că e tatăl nostru... Îl recunoști?
VICTOR: Nu... nu, fiindcă eu eram prea mic cînd a plecat el...
TUDOR: N-am plecat, am fost dus...
GILDA: Și de unde vii acuma?
TUDOR: De la pușcărie.
VICTOR *(luîndu-i mîna stîngă)*: Da, da... Tata avea șase degete la mîna stîngă... Bine-ai venit, tată...
TUDOR: Cine ești tu? Victor?
VICTOR: Da, fiul dumitale cel mic. Aveai mustață, și ochi albaștri, și glasul... Mustață nu mai porți... Dar ochii și glasul... Scuză-mă, nu pot să te sărut... Încă nu-mi vine să cred... Deși întotdeauna am știut și am crezut că trăiești!
GILDA *(deschizînd ușa ce dă spre sufragerie)*: Mamă, Aurel... A venit tata! *(Intră toți trei în sufragerie.)*
VETURIA *(apare din bucătărie, urmată de Octavia, în mîini cu platouri pline cu mîncăruri)*: Mîncăruri prea multe nu-s bune, că se urcă la cap, ca țuica. Eu știu de cînd am fost la niște prieteni... Apropo, tu ai văzut nebunii de la Fîntînele? De la marginea orașului?
OCTAVIA: Nu.
VETURIA: Ai pierdut mult. Erau foarte dulci. Dar acuma nu mai sînt. I-a desființat.
OCTAVIA: S-au mutat la spitalul central... Lasă-i, ce zice de curcan?...
VETURIA: Am avut și eu un vecin nebun. Striga: Ia Universul! Curentul! Ziareee! Universul!
OCTAVIA: Și cum a înnebunit?

VETURIA: A înnebunit deodată cu nevastă-sa. În aceeași zi. Era foarte dulce ea, o chema Iolanda. Tînără și drăguță. Și el era drăguț. Au citit o carte bisericească și-au înnebunit. Zicea către Iolanda: Te tai și te pun în oală!
OCTAVIA: Vai de mine!!
VETURIA: O carte din care înveți să vorbești cu morți. A vorbit el și cu maică-sa.
OCTAVIA: Nu mă bolunzi!
VETURIA: Domnule Dragoș — îl striga lumea într-o zi, cînd a plecat de acasă, cu trei copii după el. Acuma e la Sibiu, la nebuni... Acolo sînt mulți nebuni. Și cînd a ajuns în pădure cu copiii, a adunat frunze... O saltea, așa le-a pus. Și-a culcat copiii pe frunze. Le-a făcut linguri din lemn.
OCTAVIA: Tulai, Doamne!
VETURIA: Și le-a gătit o ciorbă din buruieni, urzici.
OCTAVIA: Hai, că ne-așteaptă la masă...
VETURIA: Umbla cu securea la spinare prin sat. Și zicea: Trăiască nu știu cine!
OCTAVIA: Și Iolanda?
VETURIA: Ea nu s-a dus la Sibiu, și-a revenit... Se zice că la muieri nebunia trece mai repede. Ori nu trece deloc. S-a dus pe la el, la Sibiu, cu mîncare. L-a găsit gras! Gras și frumos! Ea a vrut să-l ia acasă. Dar el n-a vrut. I-a zis: Nevastă, eu nu mai vin acasă, că nu te mai iubesc, rămîn aici și mă căsătoresc cu una de teapa mea.
OCTAVIA: Și cum să bolunzești dintr-o carte?
VETURIA: Așa spun bătrînii: cartea aia cine o citește, gata, la Sibiu.
OCTAVIA: Eu nu m-ating de cărți nici moartă! De nici una. Știu eu care e blestemată?
TUDOR *(vine din sufragerie urmat de Mama, Victor, Gilda etc.)*: Uite-o și pe Victoria! Ai încărunțit... Ce bine-mi pare că arăți bine, vecină, ce bine... *(O strînge în brațe.)*
VETURIA: Una a înnebunit din dragoste. Acuma fluieră pe străzi. Și umblă cu șoșoni și vara. Și se întîlnește cu unu pe care-l cheamă Preda Buzescu, unu gras, tot nebun și el. Și discută toată ziua și se plimbă prin

parc ca doi porumbei cu pene. Preda Buzescu are o bască pusă a la șmecherie. Ea nu e înaltă, e cam ca mine. Și el are o forță în brațe și antebrațe!... Că nebunii au o forță extraordinară! Tot pe brațe o poartă și pe antebrațe prin parc și-i recită poezii personale...

TUDOR *(către Ion)*: Maică-ta e...?

ION: De aproape zece ani...

TUDOR: Și cine-o îngrijește? Soru-ta, Livia?

ION: Nu, stă cu mine... Livia de cînd s-a căsătorit cu Aurel, are și ea treburile ei... Dar mama e pașnică, gătește, spală...

MAMA: Nu ești oobsit? Nu vrei să te speli? E apă caldă...

TUDOR: Nu... Am un prieten cu care-am venit... L-am lăsat în oraș, la o cîrciumă... M-aș duce să-l iau...

VICTOR: Te duce Aurel cu mașina... Mașina e jos, la scară, și el e un șofer excelent...

TUDOR: Nu... Merg pe jos .. E mai bine... Vin repede. *(Iese.)*

VICTOR: Aurele, parcă nu te bucuri c-a venit tata...

AUREL: Ți se pare... Mă bucur... Dar ce vrei, să țip, să mă tăvălesc?

ELIZEU: Se ține bine, chiar foarte bine... Eu nu credeam că mai scapă...

MAMA: Aprindeți lumînările... Bradul... Aprindeți fiecare cîte o lumînare... Să lumineze bradul cînd s-o reîntoarce... Atîția ani...

VETURIA *(Octaviei)*: Dragoș tot timpul striga: Trăiască nu știu cine!

ELIZEU: Astă-seară m-a invitat la el și doctorul Pălădescu... M-aș duce la el, să nu vă deranjez...

ION: Dă-l dracului, e un escroc.

ELIZEU *(glumind)*: Ți-e șef, și-aș putea să te spun... *(Serios.)* Cred că exagerezi! E un chirurg de talie europeană! Un savant!

ION: Un escroc.

MAMA: Nu, nu poți să pleci... E cea mai mare bucurie a mea... Și tu ești fratele meu...

ELIZEU: O să vin mîine. Voi aveți atîtea să vă povestiți... Zău, ar trebui să vă lăsăm singuri, pe tine și pe Tudor...

MAMA: Nu te-mbrăca, mă superi...

ION: Și Pălădescu e un escroc, cum să-ți petreci revelionul cu un escroc?

ELIZEU: E cel mai bun oncolog din țară... Operațiile lui asupra cancerului mamar au fost apreciate și în străinătate! Știu că o anumită gelozie există și între doctori, nu numai între literați, dar adevărul nu se poate ascunde. Eu am citit cu ochii mei o revistă străină în care era foarte apreciat... Să operezi sîni bolnavi de cancer și să ai un procentaj de aproape sută la sută de vindecare, nu e puțin! Eu nu mă pricep în medicină, dar ca profan cred că...

ION: E un escroc, ascultă ce-ți spun eu!

ELIZEU: El mi-a vorbit tot timpul frumos despre tine. Ați lucrat împreună...

ION: La început...

ELIZEU: Spunea că ai o siguranță deosebită în mînă... Te vedea urmașul lui.

ION: Ferească-mă Dumnezeu!

TUDOR *(sună. Gilda îi deschide. Apare urmat de un ins. Bradul are toate lumînările aprinse)*: El este prietenul meu... Dați mîna cu el...

GILDA *(dă mîna cu el)*: Gilda...

TUDOR: Nu aștepta răspuns... Nu vorbește. E mut. *(Mutul dă mîna cu toți.)* A intrat în pușcărie la șaptesprezece ani, după rebeliunea legionară...

AUREL: E prietenul dumitale?

TUDOR: Da, e prietenul meu.

AUREL: Mă rog, dumneata, acolo, ai avut fel de fel de prieteni...

MAMA: Adică ce vrei să spui, Aurele? Să-l fi lăsat afară?

AUREL: Nu, mamă... Dar așa, poate că mai are și alții...

TUDOR *(Mutului)*: Stai jos, aici, nu pleca... Dacă pleci tu, plec și eu.

AUREL: Dar nu se pune problema așa, tată... Unde să pleci, dumneata? Eu zic să rămînă, n-am zis nimic, dar poate că omul ar vrea să meargă acasă la el.

TUDOR: N-are unde să meargă...

MAMA: Și e noaptea de Anul nou... Tudore, du-l să se spele în baie... Apoi punem masa... *(Tudor îl duce pe Mut în baie.)*

ELIZEU *(Mamei)*: Nu te supăra, Aurel are dreptate... Aduce în casă un legionar... Mîine o să aducă pe altcineva. *(Tudor a ieșit încet din baie și aude.)* Oricum, Aurel e inginer-șef la combinat, are o responsabilitate și...

VICTOR: Și prietenii tatei o să-i strice reputația!

MAMA: Gilda, du-te cu Veturia și Octavia și puneți masa...

ELIZEU: Să nu credeți că dacă ei au fost eliberați de la pușcărie nu sînt urmăriți... Eu n-aș vrea ca pentru un capriciu al lui Tudor să plătească Aurel...

TUDOR: Adică, vă încurc...

AUREL: Nu, dar...

ELIZEU: Tudore, trebuie să fii înțelegător... Sînt alte vremi...

TUDOR: Ce vremi? Adică, cum: voi, cei liberi, vă temeți de mine? De cei care-au fost închiși?

ION: Nu se teme nimeni, nea Tudore. Atunci ce libertate-am mai avea noi, dacă ne-am teme de ea? De propria noastră libertate?

ELIZEU: Sigur, nu-i vorba de teamă... După mine poate să rămînă Mutu, ca să-i zic așa, fiindcă nu știu nici măcar cum îl cheamă...

TUDOR: Mutu, zi-i așa... E cel mai singur și nefericit om pe care l-am întîlnit. N-o să te cheme la Securitate să-i spui numele, nu-ți fie frică.

ELIZEU: De ce crezi că n-o să mă cheme?

VICTOR: Dac-ar fi să cheme pe cineva, l-ar chema pe Aurel, care e gazda... Sau pe mine...

TUDOR: N-o să te cheme, fiindcă ai să te duci tu să spui. *(Intră Mutu.)* Stai jos, omule.

ELIZEU: Te rog să nu mă jignești, Tudore.

TUDOR: Te simți jignit?

ELIZEU: Nu sînt agent de securitate.

TUDOR: Posibil. Dar ai fire de agent.

AUREL: N-are rost să ne certăm pentru un fleac. Omul rămîne cu noi la masă în noaptea asta, și gata.

TUDOR: Dar nu ne certăm. Vorbim. Am spus că are fire de agent. Ce e neadevărat în asta? La ora aceasta toată lumea știe adevărul despre mine, despre Mut, despre alții... Și-am plătit. Toți. Așa că nu e nici o jignire dacă mie mi se spune ce-am făcut înainte...

Am făcut, am plătit. Și-acuma nu mă mai tem de ce-am făcut atunci... Elizeu de ce să se simtă jignit? Doar nu se teme de nimic. Pentru ce-a făcut, a plătit și el. Cîți ani ai stat la pușcărie, Elizeu?

ELIZEU: N-am stat, de ce să stau?

TUDOR *(rîde)*: Cum să nu stai... Hai, spune, cît?

VICTOR: Unchiul Elizeu n-a fost la pușcărie.

TUDOR: Aha... Înseamnă că ți-e frică... O, atunci avem multe să discutăm...

AUREL: Ce rost are să mai dezgropați morții?... Unchiul chiar dacă n-a avut o orientare de stînga mai demult, nu-i o greșeală... Au fost alte timpuri... Acuma s-a lămurit...

VICTOR: Dă-o dracului, nu ne ține o ședință chiar în noaptea Anului nou! Hai la masă!

TUDOR: Și unde lucrezi acuma?

ELIZEU: Sînt în București, la o...

TUDOR: București... Oraș mare... Acolo te pierzi... Era să mă rătăcesc în el acuma, c-am trecut și prin București... Nu l-am mai recunoscut...

VICTOR: Așa, tată, fă reclamă regimului!

TUDOR: Nu fac nici o reclamă... Așa e.

VICTOR: Spune, spune, uite ce fericit e Aurel cînd te aude! O să spună la toți: Tata s-a restructurat! L-au uimit realizările noi!

AUREL: Nu fi cabotin!

VICTOR: Da, e adevărat, pardon; n-o să spui: Tata a fost uimit... O să spui: Pînă și pușcăriașii eliberați au rămas uimiți de realizările noastre!

TUDOR: Lîngă Sala Palatului, cum mă plimbam, am văzut un om că se uita la mine. Avea ochelari fumurii. Și se ținea după mine... De-abia fusesem eliberat... Mi-am zis: omul acesta cu siguranță mă va aresta din nou. Dar nu voiam să mă las arestat... Voiam măcar să vă văd pe voi... Dacă mă arestează, mi-am zis, am să mă zbat, și-am să strig: Totul e o minciună! Ne-au dat libertate doar ca să se scrie în ziare! Și ei ne culeg imediat, pe altă parte. Voiam să dau în el cu cîrja, cu cîrja asta. El s-a apropiat e pmine. Nu te cunosc, i-am spus. Nici dacă-mi spun numele? m-a întrebat el. Nici, i-am zis eu convins,

fiindcă nu puteam ține minte numele fiecărui anchetator. Sînt Dragu Iosif, mi-a zis. Îi cunoșteam numele. Era un fost prieten... De frică cred că nu l-am recunoscut. Sau am îmbătrînit amîndoi cu douăzeci de ani.

MAMA: Dragu Iosif? Mai trăiește? N-am mai auzit de el. Ce face?

TUDOR: Trăiesc, mi-a răspuns, cînd l-am întrebat ce face. Trăiește. Da. Asta face. Trăiește.

MAMA: Fusese amestecat în...

TUDOR: Totul s-a uitat, mi-a spus el. Aici, în București, mi-a spus, te pierzi... Nu te urmărește nimeni cu biografia... Cu denunțuri... Și ai mai multe variante de încercat, ca să trăiești... Dacă nu reușești în una, reușești în a doua, sau într-a treia... În provincie n-ai variante! Și te știe tot tîrgul!

MAMA: Era un bărbat scund, negricios... Și cam gălnar.

TUDOR: Da... Numai Elizeu nu și-l amintește...

ELIZEU: Eu am cunoscut sute de oameni de-atunci...

TUDOR: Pe el poți să ți-l amintești, doar erați amîndoi informatori la Siguranță...

ELIZEU: N-am fost în viața mea agent de siguranță.

TUDOR: Am spus informator... Erai intelectual încă de-atunci, și intelectualii nu sînt agenți...

ELIZEU: Nu știu de ce ții să mă jignești neapărat.

TUDOR: Dacă nu-i adevărat, de ce nu iei totul ca pe-o glumă? Ți-e teamă de ceva? Hai, rîzi, Elizeu, doar eu și înainte glumeam... Hai să mîncăm... *(Îl ia pe Mut de mînă.)* Hai, bătrîne! *(Intră în sufragerie. Sună telefonul.)*

VICTOR: Alo! Cine e?... Domnul Pălădescu... Să văd dacă este aici... *(Lui Ion.)* Un oarecare Pălădescu întreabă dacă ești aici...

ION: Spune-i că nu sînt aici...

VICTOR: Nu pot să mint: spune-i tu că nu ești aici.

ION: Atunci spune-i că sînt aici, dar sînt la closet. *(Intră la toaletă.)*

VICTOR: Alo, domnul Pălădescu? Ion e aici, dar e la closet. *(Închide.)*

GILDA *(deschide glasvandul ce separă sufrageria de camera în care se află bradul și în care s-a petrecut pînă*

acum acțiunea): Victore, ajută-mă... Sîntem mulți și trebuie să mai punem o masă...

VICTOR: Cu plăcere, surioară. Ei, ce plăceri fizice ai mai avut în această ultimă zi a anului?

GILDA: Adă scaunele, lasă gargara. Altceva nu faci, numai vorbești.

VICTOR: Eu vorbesc și tu faci. Diviziunea muncii. Ei, ce bucurii fizice sau fiziologice ai mai avut? Intelectuale nu te întreb, fiindcă nu poți avea. Unde nu e cap, nu dă nici Dumnezeu. *(Lui Elizeu.)* Unchiule, nu te mai învîrti atîta, lasă paltonul, aici nu e frig și de plecat nu te lăsăm să pleci. Unde vrei să fugi?

ELIZEU: Măcar să trec zece minute pe la Pălădescu...

VICTOR: Treci după ora zero... După ora zero, libertate deplină... *(Lui Ion, care a ieșit de la toaletă.)* Pălădescu voia să-ți ureze noroc și sănătate!

ION: E o rușine să primești asemenea urări de la un escroc.

ELIZEU: Totuși, e o urare. De la oricine ar veni.

ION: Nu e din inimă. Din interes. Personalitate! Rahat! L-a omorît pe copilul pictorului Stanca, alaltăieri din prostie. O operație simplă, o hernie... Și copilul suferea de inimă și el n-a știut asta decît după deces... Funcționar, nu medic! Subtil! Are legături cu pictorii, cu actorii, e amic cu criticul Elizeu Pedestru... Cunoaște pictură, literatură, muzică. Totul poți discuta cu el, afară de medicină. Eu măcar spun sincer: nu citesc nici o carte, nimic, decît rubrica de box din „Sportul popular".

ELIZEU: Ai fost boxer, te-ai luptat în ring... Dar clinica nu-i un ring... Dă-i un telefon lui Pălădescu, te rog eu, și-o să-ți meargă bine... De ce să-ți periclitezi postul dintr-o ambiție de băiețandru?

ION: Nu suport gloria! Nu vreau glorie plătită cu rahat, cu lașități. Mi-e silă, zău cînd îmi amintesc de Pălădescu. Și în clinica lui, tot timpul îmi vine să vărs: clinica lui pute ca un closet.

ELIZEU: Are faima unei clinici foarte curate. Și foarte călduroase, la propriu și la figurat...

ION: Călduroase, poate, într-un fel... Călduțe.

ELIZEU: Tu umbli și iarna prin clinică în pantaloni scurți?

ION: Umblu în pantaloni scurți și pe stradă, și-acuma sînt în pantaloni scurți.

ELIZEU: Extravaganțe... Cum extravaganțe sînt și băile pe care le faci iarna în apa din lac, tăind gheața și...

GILDA: De ce nu faci și tu la fel? Extravagant... Adică și tu ai putea, dar nu vrei? De ce nu vrei? Aș vrea să te văd în pielea goală pe gheață...

MAMA: Gilda, vorbește mai frumos.

GILDA: Lasă, mamă, că l-am mai văzut eu în pielea goală...

VICTOR *(rîzînd)*: Mă mir... Eu credeam că unchiul și cînd face baie se-ascunde după un neologism... Așa scrie critică, altfel de cum mănîncă... În fiecare frază, cinci neologisme.

PLATON: Asta semnifică un bagaj mare de...

GILDA: Lasă, dragă, oamenii să vorbească!

VICTOR: Traduce parcă din românește în franțuzește, în italiană, în neologisme. De fapt, le utilizează ca să ascundă faptul că nu spune nimic. Nici o idee. Excluzînd perieturile sau înjuriile, dar aici tot nu poate fi vorba de idei... Tot ce scrie — o apă chioară. Acva!

ELIZEU: Tu niciodată nu mă citești, așa că mă amuzi...

VICTOR: Ba da. La început în fața neologismelor am rămas speriat. Te-am crezut foarte inteligent. Și alții cred că sînt convinși și-acuma... Au complexe. Unchiule, zău, ai făcut carieră bazîndu-te pe complexele altora... Zău, cît mă pricep, și eu sînt sincer și cu Dumnezeu, n-ai nici un pic de har.

TUDOR: Nici înainte, sub burghezie, n-a avut...

ELIZEU: Acuma v-ați pus toți pe mine... Bine, n-am...

MAMA *(ridicînd paharul, masa fiind gata)*: La mulți ani... Sănătate și fericire! *(Ciocnesc. Urări. Mănîncă.)*

TUDOR: Și tu, Gilda, cum o duci?

GILDA: Sînt soră medicală... Nu-mi iubesc meseria, dar sînt plătită ca s-o iubesc... Așa că primesc banii de la spital și-mi urăsc meseria... Asta-mi dă libertatea să nu primesc bani pe ce iubesc.

TUDOR: Adică?

GILDA: Adică să mă culc cu cine vreau, fără onorariu.

MAMA: Gilda!

GILDA: Mamă, pînă la urmă tata tot o să afle cine sînt. De ce să nu afle de la mine? E mai cinstit... Nu mai am nici nouăsprezece ani, așa că nu se pune problema că mai sînt fecioară.

OCTAVIA: Eu sînt.

MAMA: Gilda a fost și măritată...

GILDA: Și măritată. Dar nu m-am măritat fecioară. I-am lăsat plăcerea asta lui tanti Octavia. Am făcut o căsătorie de probă, tată, cu un ins de peste patruzeci de ani. Doctor.

VICTOR: Și fiindcă era doctor l-a băgat în spital.

GILDA: Era doctor de meserie, dar de fapt făcea regie de teatru...

AUREL: Se mai mărită lumea și din interese.

GILDA: Pe mine mă cheamă Gilda, nu Aurel... Era un om foarte bun... Dar nu-i plăcea să muncească... S-a făcut regizor. Nu actor. E mai greu actor, trebuie să îndeplinești ce zic alții, să joci cum zic ei... E mai ușor să dai tu indicații, ca regizor, mi-a spus el. Era foarte sincer cu mine, mă iubea teribil. Plus banii, prestigiul, zicea el... Actori sînt mulți... Dacă ei se achită bine în roluri, e meritul tău ca regizor, scrie presa. De nu, spui că n-ai avut actori, că n-ai piesă... Era un băiat foarte sincer cu mine. A murit de inimă.

AUREL: N-a rezistat probei de foc... Gilda e o femeie fatală, l-a mai băgat pe unul în pușcărie, a delapidat, sărmanul. Cînd și-a făcut practica într-un sat, președintele sfatului a divorțat.

GILDA: Nu răspund de toți tîmpiții care se țin după mine.

AUREL: Prin sat mergea în șaretă în picioare, mîna calul la trap și lumea spunea: Uite-o pe Teodora! Rulase filmul *Theodora*...

ION: E o soră medicală foarte bună, cu toate că nu-și iubește meseria. Și e dificil să iubești medicina... Cine spune c-o iubește prea tare, pute... Pălădescu o iubește. Trebuie s-o iubească; are casă grea: două Volgi, servante...

ELIZEU: Nu te supăra, dar bunurile materiale acumulate nu sînt un argument că el ar fi un medic prost. E normal ca un om să aibă mașină, casă...

ION: Da, dar el profită de durerea omului și-l curăță de bani. Ia bani pentru durere, înțelegi? El nu operează pe nimeni gratis.

ELIZEU: Dacă cineva îi aduce un cadou în semn de recunoștință, să-l dea pe ușă afară? Doar l-a scăpat de moarte!

ION: Îl cunosc bine, lasă...

ELIZEU: Tu n-ai luat niciodată bani de la nimeni? Ori cadouri? Spune sincer.

ION: Dac-aș fi luat, nu l-aș înjura pe el.

ELIZEU: Poate-l înjuri pentru că el ia, firesc, mai mult. La gloria lui... O, gloria lui și invidia ta, căreia-i zici principiu, e firească...

ION: Dar nu pot fi invidios pe un criminal! Pentru gloria asta a lui el mutilează oameni! Mutilează, înțelegi?

ELIZEU: Orice operație e o mutilare...

ION: Nu, nu ... Ai citit că el a avut succese în operațiile de cancer mamar... Da. A operat zeci de femei, le-a tăiat sînii, și aceste femei s-au făcut sănătoase... El a înregistrat cazurile și le-a publicat... Cazuri, rezolvate, cancer vindecat! Uimitor, nu?

VICTOR: Bineînțeles, Ioane, uimitor!

ION: Uimitor? Nu! Fiindcă acele femei cărora li s-au tăiat sînii nu fuseseră bolnave, li s-au tăiat sînii, dar nu fuseseră bolnave de cancer! N-avuseseră cancer mamar, ci mici afecțiuni benigne... Aceste minciuni el a avut tăria să le și publice! Și pe ele să-și clădească gloria! E un escroc care mă înspăimîntă!

ELIZEU: Dar și tu ai operat cu el... Ori zici că nu?! Te-am văzut trecut cu numele în revistă...

ION: Am operat... Dar n-am știut. Am crezut în el. Acum știu. Totul era prea frumos, asta m-a pus pe gînduri... Prea simplu rezolvam noi cancerul... Și i-am spus... Bineînțeles, n-a recunoscut...

VICTOR: Și-i da zor cu felicitările de Anul nou...

AUREL *(Veturiei)*: Hai s-ascultăm la radio.

GILDA: Cum să iubești medicina, cînd ea e profesată de medici?

ION: Și Pălădescu e liber.

ELIZEU: Dacă l-ar aresta, te-ar aresta și pe tine, și pe drept cuvînt: ai operat și tu. Ești vinovat și tu.

TUDOR: Nu toți vinovații fac pușcărie. Dar Ion e nevinovat. Elizeu, tu prea ușor îl găsești vinovat... Te-ai obișbuit să-i vezi pe alții păcătuind, vinovați.

VICTOR: E critic literar! El întotdeauna cade în picioare, ca hopa-Mitică! Hopa-Mitică, cade-n fund și se ridică, nu se sparge, nu se strică! Oricum, criticii sînt cei mai nesuferiți paraziți. După opinia mea. Întotdeauna strică cheful tuturor, și scriitorilor, și cititorilor. Cum are cineva o bucurie, hop și criticul de meserie! Vine și-și împrăștie duhoarea!

ELIZEU: Eu îți apreciez umorul, Victore. Dar am dreptate. De ce nu-l reclamă Ion pe Pălădescu, dacă se simte curat?

ION: Fiindcă n-o să mă creadă nimeni.

ELIZEU: Vezi, are și argumente...

ION: Deocamdată, n-o să mă creadă.

ELIZEU: Te temi și tu de pușcărie, dacă-i adevărat ce susții. Asta-i adevărul. Și acum e iarnă, și la pușcărie n-o fi chiar atît de cald ca aici... Chit că tu ești antrenat, tot umblînd în pantaloni scurți.

TUDOR: La pușcărie nu frigul e înspăimîntător... Uite, cea mai mare bucurie a mea, cînd m-au eliberat, a fost cînd am văzut verdele... Culoarea verde...

ELIZEU: Legionar n-ai fost, după cîte știu.

TUDOR: Sigur că nu, n-am fost cu tine... Culoarea verde, adică iarba, copacii... Și cerul albastru. Am stat culcat pe iarbă, pe spate, la marginea orașului, și-o după-amiază întreagă am privit cerul albastru. Pe săturate. La pușcărie... Prin curtea închisorii trebuia să ne plimbăm cu fața în pămînt. Să nu vezi cerul, să simți că ești în pușcărie... Și curtea n-avea fir de iarbă...

MAMA: Înseamnă că te-ai eliberat mai demult? Ori în partea aia de țară n-a nins încă?... Spune...

TUDOR: Altă dată... Vreau să mai spun însă c-am știut c-o să ne dea drumul. Cînd vor deveni foarte tari.

Și-au devenit. Voi, adică. Țara. Și acuma știu că sîntem urmăriți... E și normal. Dar sîntem liberi. Și vom munci...

ELIZEU: N-o să spui că voi o să deveniți cei mai aprigi muncitori și apărători ai țării.

TUDOR: Nu... Dar eu am crezut în România, în independența ei, în neatîrnarea ei...

ELIZEU: România este o țară independentă și trebuie să fie așa.

TUDOR: Degeaba-mi spui tu mie asta acuma, cînd eu am spus asta mai demult. Și pentru c-am spus asta am fost arestat.

ELIZEU: Și pentru altceva, nu fă pe eroul! Și pentru trădare!

TUDOR: Vezi că-ți amintești?

ELIZEU: Credeai că numai Apusul ne poate salva. N-aveai încredere în forțele noastre proprii. Apusul! Dar dacă Apusul instaura din nou burghezo-moșierimea la noi? Tu spuneai că numai din Apus ne-a venit întotdeauna tot ce-i bun. Pînă și marxismul.

TUDOR: Numai religia a venit din Răsărit... Ai o memorie formidabilă. Așa susțineam... Eram profesor de liceu, de istorie... Tu erai de limba română... Exact așa susțineam... Da, trădare, dacă vrei... Am scris niște scrisori, am purtat corespondență cu cineva, nu contează cu cine, din Apus... Eram tînăr și naiv, sau prost, de credeam că eu singur pot să... Adică nu singur... Am scris amîndoi, Elizeu... Tu mai mult dictai, eu scriam, practic... Și m-au prins... Adică te-au prins și pe tine... Dar tu ai negat. Intrasem amîndoi în capcană, ca niște proști, Elizeu... Sau eu, mai bine zis, ca un prost. Tu n-ai scris cu mîna ta nimic... Așa ai declarat. Și în loc să fii alături de mine, ca acuzat, ai devenit martor. Împotriva mea.

MAMA: Elizeu?! Dar nu ne-a spus...

TUDOR: Procesul s-a judecat închis... Erau mai mulți... Și-ai scăpat, Elizeu... De vinovat eram vinovat, dacă vrei să recunosc acest lucru... Nu pe asta sînt supărat... Ci pentru că ai depus împotriva mea. Sperai c-am să mor și n-o să se afle.

ELIZEU: Nu-i adevărat!

TUDOR: E adevărat. Și Iosif Drăgan a fost martor. Dar el, așa găinar cum era, a tăcut. Fiindcă, de fapt, n-a știut nimic. Eram coleg cu el de liceu, aproape prieten, dar prieten de șprițuri. El a fost martor. Și te-a auzit. Și mai poate fi martor.

ELIZEU: Acuma vezi în toți cei care n-au fost închiși numai dușmani... De ce să-ți fi făcut eu ție rău?

TUDOR: Ca să-ți aperi pielea. Poate cineva ți-a oferit șansa să scapi, cu prețul ăsta, poate... Sau poate ai oferit tu prețul... Tu și scriseseși înainte... Era o epocă tulbure, spuneai trei vorbe și stăteai cinci ani la zdup. Și-acum am sosit, Elizeu... N-am murit. Și, văzîndu-te în fiecare zi, o să-mi aduc aminte de ce-am făcut... Dar și tu o să-ți aduci aminte.

ELIZEU: Ce vrei, să mă sinucid?

TUDOR: De ce? Eu îți spun adevărul, cred că-mi dai acest drept. L-am plătit.

GILDA: Unchiul acuma a ajuns și membru de partid! Cine-l mai știa cine fusese? S-a debarasat, s-a purificat, s-a transformat, unchiul Elizeu...

ELIZEU: Numai tu ești bună, Gilda, în familia noastră... Tu ești oaia noastră bună!

TUDOR: Toate au un timp al lor, Elizeu, nu trebuie să te superi pe Gilda... Cei de seama noastră s-au împrăștiat, unii au mai murit... Noi doi ne știam foarte bine. Și eu n-am murit. Asta poate te enervează... Eu am plătit, tu te-ai ascuns, fiind liber, ai trăit mai ascuns ca mine, ca să nu plătești... Dar nu te găsesc vinovat pentru ce-ai făcut atunci, pentru ce-ai gîndit atunci, ci pentru că ai depus ca martor... Tu m-ai condamnat. Și-atunci, pentru mine, tu te-ai condamnat singur. Și prietenia, și faptul că eram rude, tu le-ai aruncat, ca să scapi! Pentru asta nu te iert.

ELIZEU: Nu-i adevărat nimic... Mă invidiezi, mă invidiai și atunci, pe ascuns, că scriam, că aveam succes la fete... Și tu erai căsătorit și cu copil... Simțeam...

TUDOR: M-ai trădat ca să devii o glorie a scrisului? De teamă c-o să te ratezi în pușcărie m-ai trădat? Ori c-o să devii impotent? Ai și-acuma succes la femei?

ELIZEU: Am. Și nu te-am trădat... Îmi pare rău că m-ai

jignit, mai bine plecam la Pălădescu...

TUDOR: Te-am jignit? Că ți-am spus adevărul? Dar eu c-am stat douăzeci de ani...? Te-am jignit?!

GILDA: Ce să cauți la Pălădescu?

VICTOR: Dar e frate de spirit cu Pălădescu, și ăsta, pentru gloria lui, taie în carne vie...

ELIZEU: Nu e o oră propice pentru explicații... Fiecare a băut destul alcool. Spiritele ațîțate de alcool... Pălădescu, repet, e cinstit... A suferit și el destul pîn-a ajuns ce este...

VICTOR: Toate drumurile sînt presărate cu jertfe, a zis un înțelept. Cu suferințele altora, cred.

ELIZEU: Cu suferințe personale... Nici eu n-am trăit pe roze. Și eu am suferit.

TUDOR: Tu n-ai suferit. Te-ai adaptat. Chiar fără să crezi da, da, fără să crezi, te-ai adaptat. Altfel, nu ți-ar fi frică de mine. Eu sînt o oglindă, îți pun în față această oglindă... Dar de ce nu te recunoști? De ce nu recunoști? Altceva nu ți-am cerut, decît să recunoști!

ELIZEU: Să recunosc fanteziile tale?! Mîine o să mă obligi să recunosc altceva! La infinit.

TUDOR: Deci nici acuma nu vrei să suferi, matale, orgoliul nu te lasă... Și frica... Te-ai adaptat... Dar chiar dacă oamenii mor, nu toate mor cum am dori noi să moară. Fantezii? Nici asta nu-ți amintești, cum am jucat într-o după-amiază fotbal, cînd eram studenți, și tu m-ai lovit la dreptul de n-am mai jucat aproape o lună?

ELIZEU: Ba da, mi-amintesc... Te-am lovit așa, din joacă... La un meci se-ntîmplă... Nu te-am lovit fiindcă erai mai bun ca mine, cum ai susținut tu, doar amîndoi jucam prost...

TUDOR: Nu eram mai bun, dar poate aș fi putut fi. În orice caz, te deranja jocul meu...

ELIZEU: Fleacuri tinerești! Te-am lovit din joacă, nici măcar nu credeam c-o să șchioapeți...

GILDA: Și pe mine tot din joacă ai vrut să mă pasezi lui Pălădescu ieri?

ELIZEU: Te-am prezentat. L-am întîlnit întîmplător și...

GILDA: Cunosc eu întîlnirile astea întîmplătoare... Și regizorului tot întîmplător... M-ai pasat, ăsta-i cuvîntul, mi-a spus-o el, cînd s-a căsătorit cu mine... S-a-ndrăgostit de mine și mi-a spus cum de fapt la început a vrut numai să se culce cu mine. Și tu, pentru o sticlă de șampanie mi se pare, în joacă, ai zis c-o să fiu a lui...

ELIZEU: Mortul e mort, poți să pui orice pe seama lui.

GILDA: E mort, dar eu sînt vie. Ce spun eu nu contează?

ELIZEU: Știe toată lumea ce fel de ființă ești.

GILDA: Ce fel de poamă, adică...

ELIZEU: Poamă, dacă vrei. Toată ziua... Nu te mai interesează nimic altceva, nu mai citești nici măcar o carte.

GILDA: La vîrsta mea? De ce să mai citesc în cărți ce fac alții, cînd ce fac ei pot să fac și eu? Sînt o poamă, da, dar care-a fost primul ins care s-a culcat cu mine? Din joacă? Cine a venit într-o zi de vară la mine în cameră și s-a băgat sub plapumă, zicînd că-i este frig? Și-a început să mă mîngîie cu palmele peste sîni și peste coapse, și să mă sărute din joacă pe urechi și pe buze... Cine m-a sărutat între sîni, din joacă, și din joacă mi-a atins cu mîna chiloții, cine? Cine, unchiule Elizeu? Nu tu? *(Elizeu se îndreaptă spre toaletă.)* Iată cum am ajuns poamă, din scîrbă față de acest unchi pocăit, de-asta am fugit de-acasă și m-am culcat cu cine-am vrut, să nu te mai văd. *(Elizeu intră la toaletă.)* Din joacă... Dar din joacă poți să și mori, auzi, nu te-ascunde!

OCTAVIA *(intră urmată de Veturia)*: A vorbit regele la radio. Chiar acuma! Ne-a urat sănătate! *(Se închină.)* Doamne, regele cred că e nebun! Numai prostii a vorbit. Zicea că se-ntoarce, drăguțu!

VETURIA: Și Dragoș striga: Trăiască nu știu cine!

OCTAVIA: Hai mai bine să cîntăm „Mulți ani trăiască". Tot n-am cîntat... Timpu nu se-ntoarce, că nu e fus, așa a spus și Dragoș, este?

VETURIA: Care Dragoș?

OCTAVIA: Dragoș, grasul! De la Sibiu!

VETURIA: N-am auzit de el.

OCTAVIA: Lasă, că-ți amintești tu. *(Cîntă* Mulți ani trăiască! *împreună cu Veturia.)*
GILDA: Acuma de ce s-a ascuns acolo?
ION: Acolo, la Pălădescu, totuna e.
TUDOR: Elizeu, nu te-ascunde, vino afară!
VICTOR: Toată viața și-a ascuns și numele, tot timpul a semnat în reviste nu cu numele lui, a semnat Elizeu Pedestru. Pînă și noi îi spunem Elizeu, nu-i mai spunem pe numele adevărat.
ION: Serios, ce-o face acolo?
VICTOR: Scrie critică literară! Numai acolo se poate concentra. *(Octavia și Veturia cîntă* Mulți ani trăiască! *Ion forțează ușa de la toaletă și o deschide. Se văd picioarele lui Elizeu, atîrnînd. S-a spînzurat.)*
VICTOR: Ce ți-e cu criticii ăștia, întotdeauna îți strică buna dispoziție!

ACTUL II

După puțin timp. În scenă sînt numai cîțiva dintre protagoniști.

VICTOR: A murit ca să ne strice petrecerea de revelion. Și ca să nu se mai bucure nimeni de venirea tatei. A mai fost un caz. La Galați, bineînțeles. Elizeu mi l-a povestit. Dacă nu mă-nșel. Doi vecini de apartament nu se-nțelegeau în ruptul capului. Într-o zi, unul se căsătorește. Și, bineînțeies, nu-și invită vecinul la nuntă. Trebuie să spun că aveau un hol comun. Seara, la nuntă, în camerele fericitului soț, gălăgie, dans, cîntece... Vecinul bătea cu pumnul în perete! Dar nu-l lua nimeni în seamă. Și atunci el s-a răzbunat pe vecin: s-a spînzurat în hol. Și le-a stricat toată petrecerea.
ION: Sinistru. Un idiot.
VICTOR: Ce să facem cu el? Chemăm procuratura?
AUREL: Cred că nu e cazul... O să înceapă imediat ancheta.
VICTOR: Da, să mai amînăm, să-l mai lăsăm pe Elizeu să se bucure că noi n-o să putem mînca curcanul și c-o să discutăm numai despre el... Pe mine nu mă deranjează nici mort, cum nu mă deranja nici viu. Dacă Elizeu ar fi vrut să vadă un procuror, nu intra dincolo... Să-l mai lăsăm acolo, dacă n-a dorit să vadă un procuror... *(Sună telefonul.)* Alo! *(Lui Ion.)* Pălădescu...
ION: Nu sînt aici.
VICTOR: Nu este aici... Nu, nu eu vă comunic asta, el... El spune că nu-i aici. Nu e beat, de ce să fie beat? Să-l felicit? Să-i spun că sînteți cu inima și sufletul lîngă el? Îi comunic, sigur. Dar mai bine ați fi cu

inima și sufletul lîngă Elizeu! Sigur, sînteți prieteni... Da, salut... *(Închide.)* Are o voce dulceagă... Și un limbaj de servitoare slugarnică... *(Bate în ușa de la toaletă.)* Elizeu, Pălădescu e cu inima și sufletul alături de tine!

VETURIA: Elizeu unde-a plecat?

OCTAVIA *(care-a intrat odată cu Veturia)*: Lasă-l în plata Domnului... Mai bine să-ți explic cum se joacă *twist*-ul. *(Au rămas ele singure în scenă.)* Te lași cu toată greutatea pe un picior și cu vîrful celuilalt picior faci așa ca și cum ai strivi un vîrf de țigară. Iar mîinile ți le miști ca și cum te-ai freca pe spate cu un prosopi...

VETURIA: Trebuie să-l învăț și pe Costaiche hora asta... Costaiche nu știe decît sîrba, nici tangoul nu-l știe... Cînd plecă adineaori la gară, nu uită să bea o sută de țuică, nu uită niciodată țuica. Dar pașii la tangou îi uită.

OCTAVIA *(se rujează, se piaptănă)*: Tu, Veturie, toate le ții minte. Ioai, țucu-ți memoria ta! *(O sărută, apoi iarăși se piaptănă.)*

GILDA *(intră)*: V-am spus să nu mai stați singure... Of, țara arde și dumneata te piepteni.

OCTAVIA: Mîine dimineață mă întîlnesc cu... cu el...

GILDA: Cu... cu cine? A... și unde vă-ntîlniți?

OCTAVIA: Pe floaștăr. Fato, parcă era vorba să te măriți și tu cu unu' din Belgrad.

VETURIA: Cu un pictor. Avea casă, mașină, bani.

OCTAVIA: Dac-avea, nu se ducea Gilda?! La Belgrad? N-avea nimic, nici casă, nici bănuți, nici taxi...

GILDA: E adevărat. Avea. Era din Belgrad, avea casă, avea mașină, avea bani, dar avea și nevastă.

PLATON *(intră cu Victor)*: Pe Elizeu pot să-l duc eu la morgă. E aproape. Îl iau în brațe, sau pe spinare, și-l transport. Sînt obișnuit. Era nebun, eu îl suspectam de mult. Și cu nebunii procuratura e mai largă...

VICTOR: Lasă-l aici. Așa vrea Aurel, nu știu de ce. Adică sper că de teamă de scandal. E bine unde stă Elizeu. „Pe critici, istorici... la umblătoare!"

OCTAVIA: Ioai, Victore, nu ți-e rușine de Dumnezeu?

VICTOR: Marele Flaubert a zis, nu eu. Flaubert, clasic al literaturii universale.

OCTAVIA: Multe porcării mai spun și clasicii ăștia. Mai mi-ai spus tu, Victore, de un clasic d-ăsta care atîta o sămălit singur cum e cu lumea și atîta tot o judecat, pînă hapt! o bolunzit de cap!

VICTOR: Elizeu n-o bolunzit. El era de mult tîmpit. Valsa prin literatură teribil. Și cel mai tîmpit obicei e să susții niște lucruri pe care toată lumea le știe altfel. El mințea cu patos...

PLATON: Era nebun...

TUDOR *(din ușă, auzind ultimele replici)*: Crezi?

PLATON: Sînt convins.

GILDA: Tu pe toată lumea o consideri nebună.

PLATON: Din asta trăiesc... Din nebunia lumii, și dacă n-aș crede în ea, m-aș face stomatolog.

AUREL: Elizeu nu era nebun. Se temea de faptele lui... Laș! Trebuie mers pînă la capăt... cu orice risc, cînd începi o bătălie.

PLATON: Era nebun.

VETURIA *(Octaviei)*: Și-i spun în fiecare dimineață lui Costaiche: izmene groase, pe picior, cum are Rigoletto, c-așa poartă toată lumea acuma — Rigoletto, el nu. Mă, îi spun, e frig, că regiunea noastră e între munți și aici soarele e scurt. Răsare tîrziu și apune devreme, soare scurt...

PLATON *(lui Tudor)*: Vedeți, fiecare om e nebun în felul său... *(I-o arată pe Veturia.)* Dînsa are mințile rătăcite... Mereu plutește în fericire, mereu vorbește cu Costaiche, totul în mintea ei e fermecător cînd vorbește despre Costaiche, uită toate mizeriile, uită frigul, munca, și e fericită... Mintea dînsei rătăcește fericită prin amintiri... Ea crede că trăiește Costaiche, că a vorbit adineaori cu el.

TUDOR: Crede?

PLATON: Da, crede că i-a pregătit mîncarea, i-a dat indispensabili Rigoletto...

TUDOR: Costaiche a murit?

AUREL: A fost împușcat, în munți, de niște bandiți. Era șef de stație... N-a vrut să oprească un tren important... L-au lichidat. Era iarnă... *(Tudor merge la Veturia.)*

OCTAVIA: Nu se pricepe la fotbal Veturia... *(Lui Tudor.)* Deloc. Și doar a văzut cu mine la televizor toate meciurile, și România—Portugalia, și Internazionale-Dinamo... În minutul unu, Veturio, nu-ți amintești? Pîrcălab a luat mingea, a țîșnit pe extremă ca un bolid și dintr-un unghi dificil a tras puternic făcînd inutilă intervenția portarului portughez: 1:0 pentru noi...

PLATON: În ce minut a marcat Mateianu cînd era la Știința-Cluj golul victoriei în poarta Farului?

OCTAVIA: În minutul 73, dintr-o pasă primită de la Petru Emil...

GILDA: Știe tot, și totuși e virgină.

OCTAVIA: Sînt. Și mă mîndresc cu asta. *(Veturiei.)* Îmi face un contabil curte... *(Sînt singure.)* Ce zici, să mă las pîngărită de el? Să mă dau lui?

GILDA *(neîntrebată)*: Nu. Mai abține-te. Dac-ai stat atîta timp, mai ai răbdare pînă găsești pe cineva să te ia de soție.

OCTAVIA: Trebuie să vină.

GILDA: Vine! Vine! Făt-Frumos...

OCTAVIA: Cavalerul visat de mine e ca Făt-Frumos... Vreau să fiu pură și intactă în noaptea nunții. Și fecioară!

PLATON *(lui Aurel)*: Știe toate formațiile de fotbal din țară. Și citește „Sportul popular" zilnic...

AUREL: Și Ion citește „Sportul popular" zilnic.

OCTAVIA: Imaculată... *(Iese cu Veturia.)*

GILDA *(lui Platon)*: O s-o ia mutu! Nenorocita! S-a gîndit toată viața la o prostie: să fie imaculată! Femeia trebuie să fie la nivelul secolului. La nivelul bombei atomice. Să atragă, să subjuge, să distrugă. Femeia trebuie să fie radioactivă. Hai, Platon, să te-nvăț cum se mănîncă curcanul!

PLATON: Nu, mersi, sînt sătul... Aș dori un vin...

GILDA: Hai să-ți dau vin! *(Îl trage de mînă după ea. Ies.)*

TUDOR: Îngrozitor!

AUREL: Ce-i îngrozitor?

TUDOR: Totul s-a schimbat. Totul e altfel decît m-am așteptat.

AUREL: Ce voiai? Gilda e tîrfă, voiai să fie fecioară? Trebuia să fi rămas acasă, să ai grijă de ea.

TUDOR: Oricum, atîta vreme cît Elizeu...

AUREL: Te poți lua după spusele Gildei? Dacă a mințit?

TUDOR: Dacă mințea, Elizeu nu...

AUREL: Nu din cauza ei... Din cauza dumitale! Da, da, a amenințărilor dumitale! Omul o fi avut păcate... Posibil. Dar pentru meritele de-acuma i-au fost iertate.

TUDOR: Atunci înseamnă că și pe mine m-ar fi iertat, acum, dac-aș fi fost liber. *(Intră, discret, cu un pahar în mînă, Victor.)*

AUREL: Fiecare ins e dator să aibă grijă de libertatea sa.

TUDOR: Dar cînd ea nu mai depinde de el? De-a mea a avut grijă Elizeu... Dacă Elizeu... Nu v-aș fi găsit așa, fiindcă n-aș fi plecat...

AUREL: Lasă-l pe Elizeu, nu numai el... Și-apoi n-are rost să faci pe dezamăgitul... Bărbatul a venit acasă, dar nu dintr-un război unde s-a sacrificat apărîndu-și țara, și familia, ci dintr-o pușcărie unde-a fost trimis pentru că voia să distrugă țara, și-acasă nu și-a găsit soția trăind cu noul rege, ca în tragedii, trădîndu-l, ci și-a găsit aceeași soție fidelă, care a ținut familia pe umerii ei, sacrificîndu-și viața, ține minte! Așa s-ar putea începe povestea... Nu ca în tragedii. Deci, să nu facem „tragedii", tată, dacă zici că-mi ești tată.

TUDOR: Am găsit un fiu ostil, și asta e mai rău... Că e din sîngele meu.

AUREL: Dar nu și din convingerile tale. Nu am nici o idee reacționară, și nu sînt dușmanul acestui timp.

TUDOR: Vrei să mă dai pe ușă afară?

AUREL: Am spus doar că nu sînt dușmanul...

TUDOR: Din moment ce-am fost eliberat, statul a considerat convingerile mele inofensive, chiar dacă ele ar mai exista... Și ar spera la o adaptare a mea, dacă nu la convingeri noi... În orice caz, îmi dă posibilitatea să fiu om, să trăiesc în libertate. Ori te încurcă libertatea mea?!

AUREL: Ca să fiu sincer, am trăit și fără dumneata, pe propriile noastre picioare, de ce ne-ai încurca? O bucată de pîine nu-i o problemă astăzi.

TUDOR: Pot să muncesc, n-o să cerșesc de la nimeni... Am și un loc de muncă asigurat...

AUREL: Deci ești fericit! Atunci de ce ziceai că e îngrozitor? Ori vrei să ne terorizezi cu ideile dumitale pe toți?

TUDOR: Cum să vă terorizez?

GILDA *(intră, strigînd)*: În genunchi, în genunchi! *(Apare Platon, mergînd în patru labe.)* Așa, dacă zici că mă iubești! Așa-ți trebuie...

AUREL: S-a-mbătat?!

GILDA: Platon nu se-mbată niciodată! E nebun!

PLATON *(se ridică. Lui Tudor)*: Fiecare e nebun, în felul său, cum v-am mai spus. Gilda n-are mintea zmintită, căci vedeți ce orgolioasă e și cum mă pune să merg în patru labe. Ea simțurile le are sărite din țîțîni, deplasate — ca să nu zic nebune.

GILDA: De-aceea sînt „setoasă" de iubire, înțeleptule?

PLATON: Sete, da, sete, o sete organică, o sete fără voia ei, ca vara setea de apă într-o zi cu arșiță cumplită.

AUREL: De ce nu-i este sete de învățătură?

PLATON: Ea e bîntuită de soare, de dragoste, e nebună — dacă vreți...

MAMA *(din prag)*: Tudore, nu știu ce vrea mutul... *(Tudor o urmează.)*

PLATON *(lui Aurel)*: Și eu nu sînt pentru ea ca apa, potabil.

GILDA: Apa care mă astîmpără, dar odată băută, vreau altă apă, căci apa n-are nume pentru mine, cum n-au nici bărbații. Apă chioară. Apă, pentru arșița ce mă omoară!

PLATON: Ard simțurile în ea ca-ntr-o lupoaică. Dacă s-ar fi făcut artistă de teatru, poate ar fi ars ca o făclie pentru întreaga lume!

AUREL: Dar așa arde ca o femeie oarecare. Și asta din cauza tatei. *(Tudor a intrat urmat de Mut, și-a auzit.)* Apă, materie primă! *(Gildei.)* Și te mai și lauzi.

GILDA: Mă laud, mă laud cu bărbații! Mă laud eu. Eu cu banii dați pentru raclaje mi-aș fi cumpărat de

mult mașină, cu asta mă laud! Mă laud, fiindcă sînt însărcinată! Pentru prima dată! Și voi fi mamă! Port în pîntece un copil. Pentru el l-am chemat pe Moș Gerilă, vreau să fie fericit din noaptea asta de revelion! Am un copil, Aurele! N-o să mai fiu singură la bătrînețe. Și n-am să mai stau cu tine în casă. Și dacă te mai aud că pe mama copilului meu o faci tîrfă, îți ard ochii cu vitriol! *(Iese.)*

AUREL: Fîs! Are dreptate Platon, are nervii deplasați. Sînt sătul de pisici aflate în călduri! Vreau liniște! Asta vreau, să pot trăi măcar o jumătate de oră în liniște, măcar în noaptea Anului nou.

VICTOR: Liniște! Pentru burta frățiorului, faceți liniște! Să aibă și el plăceri, sărmanul. Frățiorul și-a pierdut echilibrul, de strigă: liniște! Te temi de ceva?

AUREL: Mă tem de prostia ta... De ce să mă tem?

VICTOR: Dacă vrei liniște, înseamnă că nu-ți place ceva... Poate nu-ți convine că a venit tata din... S-ar putea să te dea afară de la combinat... N-ai scris în autobiografie că tata e la închisoare...

AUREL: N-am știut că trăiește... Am scris că e mort. Așa mi-a spus mama.

VICTOR: Așa ți-a spus, dar știai că nu este așa. Ți-a spus că e mort, ca să n-ai neplăceri, în facultate...

AUREL: Mamă, mi-ai spus să scriu că e mort?

MAMA: Da.

AUREL *(lui Victor)*: Acum ce mai dorești? și mama a divorțat în acest timp de tata, ca să n-aibă nici ea neplăceri la slujbă. Este, mamă?

MAMA: Da.

VICTOR: Dar ea știa că tata n-a murit. Și știai și tu precis. Ai scris: mort, ca să uiți și atît cît știai despre el, să ai libertatea întreagă, să nu te mai împiedice el! Și acum el e viu, a venit și te împiedică, de aceea ceri liniște. Nu din cauza Gildei.

AUREL: N-am de ce să mă tem pentru greșelile tatei. Nu eu le-am săvîrșit.

VICTOR: Nu te temi? Să zicem. Dar te temi că te vor da afară pentru nesinceritate.

AUREL: Ce fel de nesinceritate?! Aiurezi!

VICTOR: Oare?! Amintește-ți pentru ce l-ați dat afară din facultate pe colegul vostru Luchian? Pentru că taică-său fusese chiabur? Nu, că nu se mai purta chiaburia... L-ați dat afară pentru că el nu declarase că taică-său a fost chiabur, adică pentru nesinceritate. Tu ai inventat cuvîntul ăsta, nu-ți amintești ce mîndru erai de el? Pentru nesinceritate vei fi dat și tu afară, de asta te temi. Vrea liniște! Adică noi să ne ținem limba, și tata eventual să facă aripi, să umblăm plini de rahat ca frățiorului să-i meargă bine! Asta-nseamnă liniște: să tacă toți, ori să crape. Degeaba spui că Gilda din cauza tatei s-a ratat. Tu de ce nu te-ai ratat?

AUREL: Eu am muncit.

VICTOR: Tu ai ajuns inginer, te-ai realizat, ești cineva, dar ca om ești de-o mie de ori mai ratat decît Gilda. Tu ai mințit tot timpul. De ce l-ai acuzat pe Luchian de nesinceritate față de U.T.C.? De ce? Ca să vadă toți că tu ești sincer atașat comunismului și că tu n-ai putea săvîrși o asemenea murdărie.

AUREL: Luchian și furase din cămin fîș-fîș-uri.

VICTOR: Trebuia judecat numai pentru furt...

AUREL: Tu nu mă poți judeca, ești invidios pe mine că mi-am terminat studiile... Ai îmbătrînit degeaba, vorbești fără să faci nimic... Eu nu mă tem de nimeni. Îmi fac datoria zilnic, muncesc pentru oameni, pentru stat, ca un soldat...

VICTOR: Ca un soldat plătit. Nu convins că poate muri în luptă. Lupți, dar fără să riști o moarte.

AUREL: Ce moarte? Bazaconii.

VICTOR: O credință, adică. Nu te face că nu înțelegi. Cei care se angajează într-o luptă în care cred se gîndesc și la o moarte posibilă. Comuniștii, luptînd, crezi că nu s-au gîndit la moarte?

AUREL: Să lăsăm... Tu n-ai de unde să cunoști asemenea probleme... Eu muncesc, lupt ca oamenilor să le fie mai bine.

VICTOR: Lupți, dar fără să riști, ținînd la viața ta, la postul tău. Să nu te dea afară. Ca un soldat care nu va muri niciodată în luptă, căci nu-l interesează cauza ei, ci ce primește, și dacă are mașină la scară...

Tu ești un burghez care trăiește în socialism, liniștit, satisfăcut, uitînd că toată bunăstarea ți-o datorezi muncii altora, bunurilor produse de un combinat socialist.

AUREL: De ce mă ponegrești, ca să vadă tata, și toți, că ești bun și drept ca un sfînt? De ce mă urăști, Victore? De ce minți?

VICTOR: Nu mint. Ești convins și tu că nu mint. Pentru mine, minciuna e moarte. Am cancer, Aurele, și știi că eu nu mint, că de cînd am cancer nu mai mint pe nimeni, nici măcar pe mine nu mă mai mint.

TUDOR: Victore, poate nu e adevărat... Ai auzit ce-a spus Ion despre Pălădescu... Poate vreun doctor...

VICTOR: Am. Zace în mine, crește ca o floare. Și atîta timp cît mai trăiesc, trebuie să spun adevărul. N-am nimic de pierdut și aș fi laș dacă și în aceste momente n-aș spune ce cred. Dacă și cu moartea în mine aș fi mincinos, conformist, lingușitor... Nu, n-ai nici o teamă, nu mi-e frică de moarte... Și nici de boală. Ea m-a ajutat să-mi regăsesc propria fire, propria mea ființă... Am renunțat la toate convențiile morale, sociale, și mi-am găsit propria mea matcă, autenticitatea mea: care e un imens pustiu, o imensă Sahară!

TUDOR: Poate chiar boala te face să te simți pustiit, dezamăgit...

VICTOR: Dar nu sînt dezamăgit, nu. Cancerul m-a făcut să fiu om întreg, cum m-am născut, fără lașități, fără ambiții ca Aurel... Cînd nu mai ai nici o șansă, nici o speranță în lumea asta, cînd ai în față sigură moartea, nu mai ai nici un motiv să te lupți, cum zice Aurel că se luptă, să minți, cum ne-a mințit mama ca să nu disperăm, să trădezi, cum a trădat Elizeu... *(Intră Ion.)* Cît timp trăiești, sinceritatea e o prostie, dacă nu chiar o piedică în drum, sau o crimă. Trăind, speri să te-aranjezi, și nu poți fi întreg... Sînt sincer ca în fața ultimei spovedanii.

ION: Adică poți fi om numai cu cîteva luni sau clipe înainte de a muri?

AUREL: Sinceritatea ta e neputință, e teama de-a te ocupa serios de ceva. Te-ascunzi în spatele bolii ca

să nu faci nimic. Boala ți-a dat motiv ca să fii leneș și obraznic cu toată lumea. Cine-ți poate răspunde, cine poate jigni un bolnav? Te bazezi pe faptul că toată lumea se teme de ea, cum se temea înainte de tuberculoză. Ah, melodramele astea cu moartea! Dama cu camelii și-ar face azi penicilină! Și-ar rezolva totul. Mîine n-o să mai fie nici cancerul o problemă. Și, la urma urmei, chiar dacă ești bolnav, de unde crezi că ai dreptul să jignești pe toată lumea făcînd pe omul care spune adevărul, care e obligat să spună „adevărul", ca să fie sincer cu el însuși?

VICTOR: Dar eu nu te jignesc pe tine, Aurele. Tu te simți jignit. Dacă un lucru nu-i adevărat, nu poate fi jignitor. E un cuvînt de laudă. Dacă eu spun: Aurel e om cinstit — tu te simți jignit, fiindcă știi că nu ești cinstit. Dacă spun: Ion e cretin — el rîde, o ia ca o glumă, fiindcă nu se simte jignit.

AUREL: Dar tu spui: Aurel e necinstit! Ion nu e cretin! Spui ce gîndești tu, nu ce-am crede noi.

VICTOR: Adevărat, spun ce cred. Și dacă e adevărat ce spun, te superi. Vezi, turbi și-acuma de supărare! Înseamnă că degeaba Dama cu camelii și-ar face penicilină, ea s-ar putea vindeca, tu nu.

AUREL: Mai bine sănătoși, puternici și lași. Sîntem mai utili lumii decît cei bolnavi și sinceri. Sinceritatea ta nu-i decît un fel de lașitate care nu mai dă randament. Înainte de-a fi bolnav, tot neisprăvit erai, tot fără nici o meserie erai, ca și-acum. Dar atunci mă tapai de bani șantajîndu-mă ca un escroc, spunîndu-mi pe față că dacă nu-ți dau un pol, sau o sută, sau o mie, cum ți-era cheful, mă spui nevesti-mi că m-ai văzut c-o nemțoaică, ori că mă torni la cadre că tata e în pușcărie și trăiește... Vezi, din tata tu ai făcut un motiv de șantaj... Și-acuma-l faci pe Cristos care spune adevărul.

TUDOR: De cine ți-e frică, Aurel?

AUREL: De nimeni, nu te lua după aiurelile lui Victor. Îi place să facă pe cavalerul sincerității!

TUDOR: Vedeți, pe vremuri și eu scriam... Nu știu dac-aș fi ajuns cineva. Dar era o posibilitate. Cîțiva colegi de-ai mei de facultate, nu dintre cei mai străluciți, au fugit în Franța. Și unii dintre ei s-au realizat. Unul e chiar o mare personalitate!

AUREL: Tu de ce n-ai fugit?

TUDOR: Vă aveam pe voi. Și nu mă temeam de nimic, credeam că totul se va schimba. S-a schimbat, dar poate prea tîrziu pentru mine. Nu m-am temut. Cei care se tem, se pare că se realizează mai bine... Tu, Aurel, se pare că vei realiza fapte nemaipomenite.

VICTOR: Poate-o să ajungă director general, ori o să descopere ceva. Premiul Nobel îl așteaptă, acum se dă și celor din țările socialiste, mai ales în știință...

AUREL: Și totuși, cînd te temi, nu e bine... Înseamnă că poți face orice, ca să-ți ajungi scopul.

PLATON *(intrînd cu Gilda)*: Sau poți ajunge la nebuni. Cine are gînduri prea multe este clientul meu.

TUDOR: E bine să ai gînduri... Uite, la pușcărie nu mai aveam nici un gînd. Totul era asigurat, totul știut. Nu mai aveam nici gînduri c-o să pățim ceva. Nu ne mai temeam.

AUREL: Dar nici nu mai sperați...

TUDOR: Nu, speranță aveam, speranța nu se pierde. Dar tu te temi, Aurele, prea tare te temi, de parcă n-ai fi liber. *(Mama iese, scîrbită.)*

VICTOR: Nici nu e, tată. Față de el nu e liber, întîi și-ntîi.

AUREL: Numai proștii sînt liberi cu desăvîrșire și fericiți. Proștii sau cei care fac pe bolnavii. Eu nu sînt fericit, e bine? *(Intră Mutul, urmat de Octavia și Veturia.)* El e fericit!

TUDOR: Nu rîde, Aurele!

AUREL: El e fericit! S-a jertfit pentru o cauză, poate, de ce n-ar fi fericit? Poate e un martir!

TUDOR: Nu-ți bate joc, Aurele, că te plesnesc!

AUREL: În casa mea? Dar cu ce drept? În primul rînd nici nu știu sigur dacă-mi ești tată sau nu. Poate ești doar un ibovnic de-al mamei din tinerețe.

TUDOR: N-o jigni pe mama, Aurel!

AUREL: Dar n-o jignesc. Îmi spun o părere. Dacă Victor are dreptul să-și spună părerile, eu n-am? Poate mamei i s-a urît să trăiască singură și ne prezintă astă-seară pe-o cunoștință a ei din tinerețe, zicînd că

e tatăl nostru. Cine-ar putea spune că nu e? Doar noi nu-l cunoaștem.

VICTOR: Elizeu îl cunoștea...

AUREL: Elizeu era fratele mamei. Putea să spună el altceva decît mama? Întrebați-l! Elizeu, cine este omul acesta? Tăcere. E tatăl nostru, Elizeu? Iarăși tăcere! Dacă mama o să ne spună că Mutul e tatăl nostru, Mutul e! Poate s-a săturat și mama să fie singură la bătrînețe.

GILDA: Dar actele...

AUREL: I-a cerut cineva actele? Dar actele se pot aranja, sînt sute cu numele nostru în țară. Iar de n-are acte, o să spună că de fapt el e tatăl nostru adevărat, nu cel din acte.

TUDOR: Mai bine nu intram în casa asta.

GILDA: Tată, nu te lua după el. De-ar putea, nici pe noi nu ne-ar recunoaște ca frați, îl deranjăm, îi stricăm prestigiul. Eu, mai ales.

AUREL: Nu trebuie să te superi... Nu semeni cu nici unul din noi la înfățișare, la fizic... Și sînt atîția escroci astăzi, de te poți aștepta și ca unul să se dea drept tatăl tău... Ar mai ciupi bani, ar avea căldură, liniște... Plus că-și mai aduce și-un prieten, pe care din precauție, ca să nu spună năzbîtii și să se demaște, cumva, îl prezintă drept mut. *(Mutul îi face semn lui Tudor că vrea să plece.)* Și după ce se satură, face și nazuri și vrea să plece.

TUDOR *(Mutului, făcîndu-i semn să stea pe scaun)*: Stai, nu pleci nicăieri. Nu uita, Aurele, că pot pleca definitiv. Dar atîta timp cît stau aici, eu sînt stăpînul de drept al acestei case.

AUREL: Stăpîn, ce-i aia stăpîn?

VICTOR: Tată, nu te enerva, așa e el, sîcîit, îi scoate pe toți din răbdări, ca să aibă ultimul cuvînt. Să se impună, să se teamă toți de el. Vrea să aibă ultimul cuvînt, așa s-a învățat, așa face și la combinat. Ultimul cuvînt e al celui care are dreptate.

AUREL: Eu nu cred că ești tatăl meu! *(Veturia, Octavia, Platon ies.)*

GILDA: Platon, nu pleca. Nu vrei să-l consulți pe iubitul nostru director?

PLATON *(ieșind)*: Inutil! Cunosc și boala asta. De fapt, nebunii rîd unii de alții, și între ei stabilesc chiar grade. Există și la ei o ierarhie și o disciplină. E mai greu pînă se instaurează. Apoi nebunul cel mare... Peștele cel mare îl înghite pe cel mic... Sau, cum se mai spune în popor, îi face altceva... *(Iese.)*

AUREL: Lasă-l dracului de idiot! *(Lui Tudor, serios, vorbind ca între bărbați.)* N-ai nici o mărturie că ești tatăl nostru!

TUDOR: Vă am pe voi.

AUREL: Dar noi nu te recunoaștem, și nu-ți semănăm.

GILDA: Eu îl recunosc!

AUREL: Mersi! Se vede că-l cunoști de minune! Cînd a intrat, te-ai și dat la el ca o tîrfă!

TUDOR *(urlînd)*: Sînteți copiii mei!

AUREL: Toți sîntem niște cîrnați! Nu-ți semănăm, chiar de-am fi din sîngele tău. Cîrnați! Timpul e o mașină de tocat, nimic n-a mai rămas din pretinșii tăi fii, toți sîntem cîrnați. Timpul ne toacă și personalitatea, dacă o avem, ne amestecă și ieșim în rînd, aliniați, piperați, afumați și utili! Buni de pus în galantar! Buni de mîncat, de către alții! De această viață, pe care o slujim ca pe-o curvă!

GILDA: Nu te știam filosof, te știam doar cîrnățar! poate-așa vrei tu să faci cu oamenii ce-i ai în subordine. Pe mine n-o să mă toace nici o mașină.

AUREL: Ești tocată gata! Te-au tocat sute de bărbați, că de le-ai ști măcar numele, ai avea în cap o enciclopedie! Ai îmbătrînit, nu te uiți în oglindă, ești bătrînă și n-ai realizat nimic și cînd mergi pe stradă lumea te arată cu degetul și chicotește!

GILDA: Și spune: E sora directorului! De aceea nu-ți convine! Ei, mai bine ce-am fost eu, decît ce ești tu! Eu n-aș goni pe nimeni din casa mea în noaptea de revelion, în cea mai sfîntă noapte din an, n-aș da pe nimeni afară! Pe nimeni! Dar pe tatăl meu, sau pe unul care are curajul, chiar de-ar fi escroc, să ne-aducă bucuria în casă spunînd că e tatăl nostru — în nici un caz! Dar știi și tu că pușcăriile s-au golit...

AUREL: S-au golit demult... A întîrziat. Mai citim și noi în ziare! Marea grațiere a fost demult...
TUDOR: E adevărat... Dar întîi am fost să-i caut acestui om casa, neamurile... *(Îl arată pe Mut.)* Și n-am găsit pe nimeni.
GILDA: Nu l-a recunoscut nimeni?
TUDOR: Nimeni.
VICTOR: N-a avut nimeni nevoie de el?
TUDOR: Cine are nevoie de un pușcăriaș?
AUREL: Și-atunci te-ai găsit bun și l-ai luat cu tine.
TUDOR: Spune-mi dumneata, chiar de nu mă recunoști, ca tată, sînt doar mai bătrîn... L-am luat cu mine. Ce voiai? Să-l duc din nou la pușcărie?
AUREL: Nu cred că nu se găsea un loc și pentru el în țara asta.
TUDOR: Loc, da, dar nu căldură. Și omul fără căldură omenească nu poate trăi.
AUREL: O să-mi spui că și la pușcăriași ai găsit mai multă căldură decît în inima mea.
TUDOR: Mai multă.
AUREL: Fiindcă sînt intransigent și nu admit escrocheriile! Vrei să sun miliția? *(Se îndreaptă spre telefon.)* Vrei să le spun că doi indivizi fac speculă cu sentimente paterne și cu umanism?
GILDA: Nu dai nici un telefon, nu ți-e rușine? De te-ar auzi mama, ar îmbătrîni cu o sută de ani.
AUREL: Mama e bună, e miloasă...
GILDA: Dar Elizeu îl cunoștea, de-aceea s-a sinucis.
AUREL: Din cauza ta s-a sinucis. Că l-ai făcut de rîs. Era un om sensibil, un literat fin și pudic, un burlac, convins, dar care n-a putut rezista învinuirilor tale stupide care-l dezonorau.
GILDA: Dar e-adevărat ce-am spus!
AUREL: N-am auzit niciodată o tîrfă să spună cumva că minte...
VICTOR: Să ne strice nouă cheful s-a sinucis, și poate temîndu-se de ce știa tata despre el...
AUREL: Nu tata, acest om! Poate-l cunoștea demult, ca pe un escroc fără scrupule! Vreți să dau telefon?
TUDOR: Nu da, plecăm noi.
AUREL: Vedeți?! *(Lui Tudor.)* Și unde-o să mai mergeți?

TUDOR: La hotel, unde-avem bagajele... În noaptea asta părăsim orașul, nu vă mai deranjăm...
AUREL: Deci recunoști că ești un escroc?!
TUDOR: Da, recunosc...
AUREL: Poate c-ați fost și la pușcărie... Poate acolo l-ați cunoscut pe tata și-ați auzit de noi.
TUDOR: Da...
AUREL: Și ați crezut că a dispărut cumva mama, sau poate o cunoșteați și pe ea... Ați venit să ne escrocați... Ei bine, ca să nu par rău, vă dau banii ăștia, s-aveți de drum. *(Îi bagă în buzunar banii.)* Sînt două sute, v-ajuge...
TUDOR: Da, ne-ajunge.
AUREL: Dac-ați scăpat de la pușcărie, să vă pară bine că trăiți.
TUDOR: Ne pare, dar nu asta e totul, că trăim... Ci ce-am făcut, trăind? Eu, nimic...
AUREL: Și Mutu?
TUDOR: O, el e într-adevăr nefericit. Într-adevăr, e mut! A intrat în pușcărie băiat de șaptesprezece ani, după rebeliunea legionarilor. Au fost luați mai mulți din județe, nevinovați, doar ca să-i aibă la număr..., El era orfan, cioban la un legionar... L-a predat în locul lui fiu-său... Antonescu i-a menținut în pușcărie... Apoi a venit războiul... I s-a pierdut urma... Atîta l-au tot bătut, și-atîta a urlat, schingiuit, că și-a rupt corzile vocale... De durere... Din bătăi a rămas mut. Nu știe nici carte, nu știe să vorbească, nu știe să se apere... E ca un cîine lepădat... N-a avut nimeni timp pentru el...
AUREL: Povestea asta să le-o spui altora. Și înainte de a-ți da bani. Eu te-am plătit, nu trebuie să mă mai minți.
TUDOR: Pe cuvîntul meu că e adevărat ce povestesc despre el.
AUREL: De ce nu l-au eliberat în '44?
TUDOR: Crezi că era așa de simplu? În acte scria: legionar! A fost menținut. Cine avea timp de el să-i revizuiască procesul? Vremuri tulburi...
AUREL: N-o să iei apărarea legionarilor...

TUDOR: Nu vorbesc de ei, vorbesc de omul acesta... De-abia acuma l-au eliberat, comuniștii ... A intrat puști și a ieșit om bătrîn. Uită-te la el: nu știe nimic despre viața adevărată, și nici n-a știut. Și cine e de vină?

AUREL: Istoria...

OCTAVIA *(intră, urmată de Veturia)*: Aș vrea să ne jucăm de-a baba-oarba...

VETURIA: Și eu, și eu... Să strig: Unde ești Chimiță? Și tu să răspunzi...

OCTAVIA: Aici, aici... Baba-oarba, aista-i joc.

VETURIA: Unde este, Chimiță? *(Ies rîzînd.)*

TUDOR: Istoria... Pe istorie te poți supăra? Ce-i aia istorie? Timpul? Dar pe timp, pe istorie nu te poți supăra, ea nu se mai întoarce... Și dacă omul acesta n-a fost fericit, n-o să fie încîntat dac-o să-i spui că urmașii, poate chiar ai lui, o să fie fericiți... El n-a fost...

AUREL: Și ce vrei acuma, să vă mai dau niște sute?

TUDOR: Nu... Spuneam doar că dintr-o greșeală omul acesta nu este ce-ar fi putut fi azi... Poate chiar director în locul tău...

AUREL: Ai umor...

TUDOR: N-am. Privește-l: e om bătrîn! A trăit de pomană! Și nici acest lucru nu-l știe! Elizeu, în schimb, a fost legionar și n-a pățit nimic.

AUREL: Gata cu insultele! Nu știu, nu mă interesează ce-a fost cu Elizeu.

TUDOR: Niciodată n-a crezut cu nimic în ceva. El numai a aderat, s-a mutat, ca mușchiul, să trăiască.

AUREL: Am spus: gata! Nu uita cine ești! Și cine ai spus că ești! Substituire de persoană, șantaj, cred că știi ce cuprind decretele pentru aceste delicte.

TUDOR: Știu. Plec.

GILDA: Nu poate pleca fără să dea ochi cu mama!

AUREL: Bine, să dea. *(Lui Tudor)*. Vă lăsăm singuri, pe tine și pe mama, dar să nu încerci s-o șantajezi, chiar de te cunoaște cumva... Spune-i Mutului să plece...

TUDOR *(vorbește ceva cu Mutu, prin semne. Mutu pleacă)*: S-a dus la hotel...

AUREL: Mamă, vino te rog... *(Ies toți, în afară de Tudor. Mama apare. Mamei.)* Noi trecem dincolo, să bem un vin... *(Iese și el.)*

MAMA: Tu de ce nu mergi dincolo, Tudore?

TUDOR: Plec...

MAMA: Unde să pleci? Unde e Mutu? De ce-a plecat?

TUDOR: A plecat la gară să-și ia bilet...

MAMA: Dar nu putea pleca mîine?

TUDOR: Întotdeauna e bine să pleci la timp...

MAMA: Și unde vrea să meargă?

TUDOR: Nu știu... Undeva se va găsi și pentru el o stea... Trebuie să vorbesc cu el, nu-l pot lăsa singur, de aceea plec...

MAMA: Du-te, sau mai bine să te ducă Aurel cu mașina... Vă întoarceți mai repede și poate-l convingi să nu plece chiar în noaptea asta... Nu-i bine să te prindă prima zi a anului călătorind, înseamnă că tot anul n-o să stai pe-acasă, și-ar fi bine să-și găsească și el o casă... O să te ducă Aurel cu mașina...

TUDOR: O să merg singur, iau un taxi, să nu-i stric petrecerea... Și n-aș vrea cînd o să vorbesc cu Mutu să mai fie cineva de față.

MAMA *(privind ceasul)*: Primul tren e peste vreo oră și jumătate, mai ai timp...

TUDOR: N-aș vrea să-l las singur în gară... *(Luîndu-i mîinile.)* Nu știu cum să-ți mulțumesc...

MAMA: Pentru ce, Tudore?

TUDOR: Pentru tot ce-ai făcut... Ai fost o martiră, mamă...

MAMA: Nu mi-am făcut decît datoria de mamă.

TUDOR *(îngenunche în fața ei și-i sărută mîna)*: Îți mulțumesc, mamă.

MAMA: Tudore, scoală...

TUDOR: Să nu rîzi de mine... Tot timpul m-am gîndit la această clipă... Vezi, poate Aurel ar rîde... N-aș vrea să intre acum, vreau să fim numai noi doi acum... Doar puțin timp, foarte puțin, atîta timp cît să-ți pot mulțumi... Nu, nu, e adevărat, tu ai dus și crucea mea de bărbat, o dată cu crucea ta de nevastă... Poate ei ar zice că am un limbaj demodat, poate așa o fi... Dar eu am fost crescut la internat, ne

duceau mereu la biserică și doar cu atîta am rămas și eu din religie, cu un lucru în care cred: că fiecare avem de purtat în viață o cruce...

AUREL *(intră, e surprins)*: O, ridică-te, omule, nu fă ca-n filme!

MAMA: Aurele, vrei să-l duci cu mașina pînă la gară?

AUREL: Îl duc, mamă, și pînă la capătul pămîntului! Dar cît mai repede, că imediat trecem în noul an!

MAMA: Bine, te chem eu... Du-te, Aurele... *(Aurel iese.)* Nu te supăra pe el, i-am crescut cum am putut... Nu sînt manieraţi. Erau mici, atunci... Aurel avea o tricicletă verde, îţi aminteşti? El niciodată n-a mers pe trotinetă, nici cînd a fost mai mare, ame-ţea, cădea, nu-şi păstra echilibrul pe două roate... Nici pe bicicletă nu ştie să meargă, nici acuma... Tricicleta i-a plăcut grozav! Iar Victor, Victor nici nu ştia să vorbească atunci...

TUDOR: Tot timpul te-am iubit... N-ai fost niciodată fericită, niciodată regină în casa asta... Cum ţi-am promis... Îţi aminteşti? Am să te fac regină, îţi spuneam, tu o să fii regina mea, fericită, şi falnică, regina acestei case, regina lumii, nimeni n-o să fie mai fericită ca tine...

MAMA: Da, regină, îmi amintesc... Şi-apoi îmi cîntai ro-manţe... Chitara ţi-am vîndut-o demult, cînd a in-trat Aurel la facultate. Ştiu că ţineai foarte mult la ea, dar... Nu, tot am vîndut, tot ce rămăsese de la tine. Nu din răutate, nu ca să nu-mi mai aducă ceva aminte de tine şi să mă-nfurie... Deşi, într-o vreme, stiloul şi basca pentru asta le-am vîndut, să nu-mi mai aducă aminte de tine, ţanţoş cum stă-teai pe cap cu basca şi cîntai romanţe bătînd măsu-rile cu stiloul... Dar acum sînt fericită, Tudore, acum îi am la masă pe toţi ai mei, pe voi toţi, acum sînt ca o regină... Bine c-ai venit, Tudore...

TUDOR: În fiecare noapte de an nou mă visam acasă... Şi-mi doream, treaz, măcar o oră să vin, să vă văd şi să plec...

MAMA: Îţi aminteşti? *(Cîntă încet.)*
Te-aştept pe-acelaşi drum
De altădat'

Ca tu să mă-nţelegi
Că n-am uitat...

TUDOR: Uneori mă gîndeam la copii şi-mi ziceam: o, ei, desigur, îşi iubesc tatăl, dar el fiind plecat, ei şi-au făurit o altă viaţă... Şi-au început să-l uite, să nu-l mai amestece de fapt în biografia lor, să-l creadă mort...

MAMA *(îl ascultă, cîntînd)*:
Şi caut urma visului pierdut
Să-l găsesc
Şi să-l mai sărut...

TUDOR: Şi mă vedeam venind acasă... Ei se bucură la început, dar deodată începe să-i cuprindă o frică. Frica...

MAMA: Taci, Tudor, nu aiura, ascultă...

TUDOR: Aşa mă gîndeam... Se vor teme... Dacă eu trăiesc, le stric viaţa, biografia, cu biografia mea... Eu sînt pentru ei alt timp, ce-a fost, rădăcina putredă... Eu sînt pentru ei un strigoi...

MAMA: Nu vorbi prostii... Eşti tatăl lor, tu le-ai dat viaţă, n-o să zică nimeni aşa, sînt alte vremuri acum...

TUDOR: Tatăl lor, dar ei au crescut altfel... Şi-atunci aş fi plecat, v-aş fi văzut şi-aş fi plecat în lume, să nu vă tulbur...

MAMA: Vai, ce prostii spui, Tudore!

TUDOR: Aşa mă gîndeam... Iar dacă ei s-ar fi înfuriat şi-ar fi vrut să mă dea cu forţa afară, ori nu m-ar fi recunoscut... ori ar fi vrut să cheme miliţia, so-cotindu-mă un escroc...

MAMA *(rîde)*: Vai, Tudore, Tudore...

TUDOR: Aş fi plecat atunci singur, decît să constate miliţia că sînt tatăl lor...

MAMA *(rîzînd cu hohote)*: Vai, tot cu capul plin de păsări eşti, Tudore...

TUDOR: Mi-ar fi fost ruşine pentru ei şi-aş fi plecat, ca şi cum n-aş fi fost niciodată... Şi n-aş mai fi re-venit... Să nu-şi închipuie că tatăl lor s-ar fi lăsat atît de adînc jignit, dat afară...

MAMA *(sărutîndu-l, rîzînd)*: Nu te-ai schimbat deloc, Tudore, tot cu capul plin de păsări eşti...

TUDOR: Mai bine să par în ochii lor un escroc, decît propriul lor tată, atît de adînc... Mai bine să fie mîndri de un tată pe care nu l-au cunoscut, cum fiecare e mîndru că are un tată, oricine ar fi el...

MAMA: Păsări, păsări, o pădure cu păsări e în capul tău...
Romanța ta... Taci, taci...
Azi toate s-au schimbat,
Doar vechiul tei
Mai are flori la fel
Ca ochii tăi. *(Îl sărută.)*
Dar în zadar aștept,
Tu n-ai să treci,
N-am să-ți văd
Pașii pe poteci....

TUDOR: Tu vrei să reiei, să legi totul de-atunci... Atîtea fire au fost...

MAMA:
Anii trec, se duc-nainte
Și din tot ce-a fost iubiri
Și din lacrima fierbinte
Se desprind doar amintiri...

TUDOR: Atîta timp... Dacă ar vrea să mă omoare?

MAMA: Cine? Ce vorbești, cine? *(Total schimbată.)*

TUDOR: Să scape de mine... Așa-mi închipuiam... Să-mi zică: Eu nu te cunosc, nu știu dacă ești tatăl meu sau știam că ești mort! Și vii acum și ceri drepturi, loc și casă, loc, loc, la masă, peste tot, să ne strici viața, viitorul, pe care ni l-am făcut singuri, fără tine...

MAMA *(iarăși rîde cu hohote)*: Vai, ai capul plin cu păsări, cu milioane de păsări...

TUDOR: Dacă nu ești tatăl meu, dacă ești altcineva? Poate mama te-a uitat, poate...

MAMA: Taci, taci, păcătosule! *(Îi astupă gura cu palma. Îi cîntă.)* Te acompaniai cu chitara și cîntai... Hai, cîntă, cîntă ceva!
Răsfoind în cartea vieții,
Dau de fila unde-am scris
Gîndurile tinereții
Și mă-ntorc la vechiul vis...

Hai, cîntă, vreau să te-aud: „...O, vino, nu pleca...
Hai, Tudore, de ce ești prost?

TUDOR *(cîntă și ea îl secondează)*: .
O, vino, nu pleca, rămîi,
Că tu-mi ești dragostea dintîi;
Ai milă, nu pleca, te-ador,
Că tu ești primul meu amor...

AUREL *(intră, îi vede, aplaudă)*: Bravo, bravo! *(Privește ceasul.)*

TUDOR: Plec imediat...

MAMA: Hai să-ți dau niște mîncare, să aibă pe drum... *(Îl trage de mînă în bucătărie.)*

GILDA *(intră împreună cu Victor și Ion)*: Dar unde să plece? De ce sînteți lași? Victore, parc-ai spus că tata are șase degete la mînă... De ce taci, Victore?

VICTOR: Tata nu s-ar fi lăsat dat afară, n-ar fi fost laș să plece...

GILDA: Dar l-a umilit, Victore, l-a umilit atît de groaznic... L-a dus pînă acolo unde omul își ia lumea în cap.

AUREL: E un escroc, și el a recunoscut. Lăsați melodrama stupidă. Sper să nu cîntați și voi romanțe cu el.

ION: Nu e escroc...

TUDOR *(apare cu Mama. Are un pachet)*: La revedere... *(Dă mîna cu Gilda, cu Victor. Pe Ion îl sărută pe frunte. Dă mîna cu Aurel.)* Merg singur, iau un taxi... *(Vrea să o sărute pe Mama.)*

MAMA *(sărutîndu-l, îl bate pe umăr)*: Hai, repede, repede, să-l ajungi... *(Tudor iese. Mama intră în bucătărie, fredonînd romanța cîntată mai înainte.)*

AUREL: Mama s-a ramolit. Au început să-i placă romanțele.

ION: Nu e escroc, nu sînt escroci, nu... Dac-ar fi fost, nu plecau cu cîteva sute... Cîte știu ei!... Puteau să te șantajeze, Aurele, ție ți-a fost frică... Cereau sume mari dacă erau escroci...

AUREL: Da. Escroci! Înseamnă c-au plecat ca mîine să înceapă adevăratul atac! *(Se îmbracă furios.)*

GILDA: Unde te duci?

AUREL: Să-l ajung!

GILDA: Nu pleca, e zăpadă, polei, mașina alunecă!
AUREL: Am să-l prind! *(Iese.)*
GILDA: Să nu-l calci, Aurel! E tata! Mamă! *(Mama intră.)* O să-l omoare! Îl știu! Vrea să se scape de el, cum vrea să se scape de noi toți... Îl calcă!
MAMA: Gilda, ce-i cu tine? *(Ion fuge afară.)*
VICTOR: Mamă, tata avea într-adevăr șase degete la...?
MAMA: Da... *(Se aude pornind.)*
VICTOR: Eu credeam că-mi spuneai povești și nu era adevărat... *(Deschide fereastra.)* Era tata... *(Strigă.)* Aurel! *(Se aude mașina mergînd, apoi o frînă puternică și un strigăt teribil.)*
GILDA *(și ea la fereastră acum)*: Aaa!!!...

ACTUL III

Nu după mult timp. În scenă se află Veturia, Octavia și Victor.

VETURIA: Rațele sînt fericite, zău, ele n-aud nimic, nu le deranjează bîzîitul motoarelor. Avem cinci rațe acuma, stau în coteț și nu le pasă... În curte avem un garaj, camioane. Pleacă și vin toată ziua... Am reclamat. Aș! Ce, au zis, numai noi ne sesizăm? Păi, cum să nu te sesizezi?
OCTAVIA: Deasupra noastră e o familie, o știi... Se bat tot timpu. Se bat mai ales noaptea. Cred că pielea muierii e tăbăcită foarte bine...
VICTOR: Cred că s-a obișnuit! *(Stă la fereastră.)*
OCTAVIA: Eu înțeleg să mai aibă o familie discuții și să se mai bată, dar să se mai și hodinească între bătăi... Se bat în parte, nu poți ști care-i mai tare. Și cu scaunele se bat. Și-am un vecin care bea. Rupe! De patru ori se-mbată pe zi. Îl culcă nevastă-sa, și iarna, în pivniță. Dar n-are nimic. Și cînd se trezește, urlă ca un nebun.
VETURIA: Liniștea e totu. Rațele, ele sînt fericite! Ce le trebuie? Iarbă, grăunțe și apă.
OCTAVIA: Și cîte-un pește, cîteodată! Ăla beat îi spune nevesti-si: „Rață ordinară, numai după pești umbli".
VICTOR: O s-ajungă amîndoi în iad.
GILDA *(intră. Lui Victor)*: N-a venit?
VICTOR: Nu.
GILDA: Știa că e tata... Și s-a bazat pe mîndria lui, că pleacă... Era în stare să-i propună să plece undeva departe de aici, și să-i trimită o sumă lunar, numai să nu-l încurce...

VICTOR *(Octaviei, care scuipă mereu în batistă)*: Nu mai scuipa atîta!

GILDA: I-o fi scîrbă și ei...

OCTAVIA: De ce să-mi fie scîrbă? Nu mi-e. Dar fac cură de slăbire. Mi-a spus un doctor că dacă scuip mult, slăbesc.

VICTOR: Scuipă, scuipă...

GILDA: Mama plînge întruna... Mă tem să nu facă cine știe ce...

VICTOR: Mama e tare...

GILDA: Dar acum nu mai are nici o speranță... Și l-a așteptat atîta, și-acuma... Îți amintești cum îi spuneam mamei?

VICTOR: Capra cu trei iezi...

GILDA: Da, capra cu trei iezi. Și ea nu se supăra. O așteptam să vină din oraș ca pe capra din povești... Și-o căutam prin buzunare, prin geantă... Ce ne-ai adus de mîncare?

VICTOR: Mizerie...

GILDA: Lucra la o magazie, împărțea mîncare muncitorilor... Avea o sticlă de-o jumătate de kilogram... În geantă aducea bucățele de carne, fasole, ce putea... Și-acasă „le lungea" cu apă, așa am trăit mai demult, așa am crescut...

VICTOR: De fapt, din ce fura ea de-acolo...

GILDA: Nu din ce fura, din ce rămînea de la alții...

VICTOR: Nu, n-are de ce să fie veselă capra noastră... Niciodată n-am văzut-o rîzînd... Parcă e făcută numai din oase și din tristețe. Și-acuma Aurel umplu paharul.

OCTAVIA *(găsind muzică la radio)*: Și *twist*... *(Dansează.)* Așa mi-a spus doctorul: ca să-ți menții silueta, trebuie să scuipi și să joci *twist*.

VICTOR *(Gildei, despre Octavia)*: Nu e nebună, n-are dreptate Platon că toată lumea înnebunește... Ca să înnebunești, trebuie întîi să fii om întreg. Să ai minte, să aibă ce înnebuni. Ea așa a fost întotdeauna, nu e deloc țicnită. De cînd o știu, așa o știu: o rață... Da, ăsta-i cuvîntul: rață. Și rațele n-au cum să te enerveze. Ele, vorba lui tanti Veturia: iarbă, grăunțe și apă.

OCTAVIA: Ai spus ceva?

VICTOR: Da: am spus: gura nebunului adevăr grăiește.

OCTAVIA: Dar e vreun nebun pe-aici?

GILDA: Unul singur: Platon. Dar acum doarme dincolo, beat.

OCTAVIA: Ești tare îndrăgostită de el, Gilda, dacă-l alinți așa. Platon, nebun, ăsta-i alint... Ești îndrăgostită de el!

GILDA: Turb!

OCTAVIA: Dar Moș Gerilă de la Teatrul de păpuși nu mai vine?

GILDA: O să vină, o să vină, că l-am plătit!

VICTOR: Astă-noapte am visat că muream de foame... *(Intră, neobservat, Ion. Rămîne lîngă ușă, tăcut.)* Și urcam o scară perpendiculară pe sol, alături de sute de mii de inși, către gura unei oale cu mîncare... Ajuns sus am văzut că oala era adîncă, enormă ca o groapă, și trebuia să-ți dai drumul pe fund, tîrîș, sau pe burtă, pe marginea interioară a gropii, ca s-ajungi la mîncare... Ori să sari în picioare ca s-ajungi mai repede la hrană, unde se aflau și alți inși, mișcîndu-se ca într-un furnicar... Cineva mi-a explicat că jos — și se și vedea — între oameni și mîncare se face un fel de sos și că din cauza înghesuielii unii mor, dar asta nu-i deranjează pe restul... Și că fiecare, după ce s-a săturat, caută să urce la lumină, dar ori nu reușește din cauza altora, ori flămînzește pe drum și revine la mîncare... Un soi de mit, cu niște robi ai burții, o întreagă aiureală. Oameni înălțîndu-se pe-o scară, să cadă într-un vîrtej de ființe ce înfulecă, înfulecă, înfulecă... Și am refuzat să sar în oală și am plecat flămînd de la gura ei, și m-am trezit cu mațele chiorăindu-mi de foame... Nu mîncasem seara... Și aș fi uitat tîmpenia asta cu oala, cu scara vieții, dar Aurel mi-a adus aminte de ea. El era acolo, jos, și era atît de sătul, că se făcuse rotofei, ca un vierme buhăit...

GILDA: Poate numai l-a lovit ușor, și l-a dus la spital cu mașina...

VICTOR: Doar am telefonat...

GILDA: Poate nu sosise încă.

ION: Nu e la spital, l-am căutat peste tot...

VICTOR: Cred că l-a omorît și s-a dus să-l arunce undeva în afara orașului... Poate în pădure...

GILDA: Nu, poate nici nu l-a călcat... Or fi la gară... Stau de vorbă.

ION: Nu e la gară, și nu mai pleacă nici un tren pînă spre dimineață... A nins teribil și liniile sînt înzăpezite.

VICTOR: A nins? Dacă-l lasă într-un șanț, îl acoperă zăpada și pînă la primăvară...

GILDA: Nu poate face așa ceva.

VICTOR: Poate. E puternic. E șef. E ambițios. Și vrea liniște. Zăpada e ideală. Cea mai mare liniște e iarna, n-ai observat? Din cauza zăpezii. Ea stinge toate țipetele, toate cîntecele, absoarbe totul, înghite totul, zăpada... Aurel e puternic fiindcă e foarte slab: se teme de fiecare pas pe care l-a făcut. Căci n-a fost cinstit. E descoperit, e în pielea goală, față de el în primul rînd, știe cum a ajuns unde-a ajuns, și de-aceea e în stare de orice...

VETURIA: Și Dragoș striga: Trăiască nu știu cine!

VICTOR: Nu, nu-l conduce nimeni spre dezastru, se mînă singur... Singur o să cadă în propria-i plasă, orbește... Se joacă de-a șoarecele cu pisica. Îi dă șoarecelui speranța că va scăpa, ca să-l răpună cu plăcere, și cu cruzime... Sigur, Aurel fiind și șoarecele și pisica, fără să știe... Se distrează pisica înainte de-a-l mînca pe șoarec... El e și tare ca pisica, și fricos ca șoarecele... O să-și rontăie singur capul.

ION: Dar înainte de asta o să-i rontăie pe mulți. Începînd cu propriul său tată... Vrea să-i înlăture pe cei ce-l cunosc, ca Pălădescu... Cînd nu mai ești sluga lui, devii dușmanul lui și te vînează... Aurel vînează, văd, cu mașina...

AUREL *(intră)*: Ce vînez eu cu mașina?

GILDA: Unde e tata?

AUREL *(lui Ion)*: Întîi să-mi răspunzi! Pe cine vînez eu cu mașina?

ION: Te-am văzut cînd l-ai călcat...

AUREL: Mi-a ieșit o pisică neagră în față, am frînat, dar omul fiind beat, s-a băgat sub roți... Ei, și? Întotdeauna sînt vinovați numai șoferii? Pietonii n-au nici o vină?

VICTOR: L-ai dus la morgă?

AUREL *(lui Ion)*: Nu suport să fiu insultat la mine în casă.

ION: Nu confunda insulta cu adevărul...

AUREL: Nu confunda suspiciunea cu adevărul!

ION: Ai plecat de-aici cu gînduri rele.

AUREL: Nu știam că poți condamna oamenii după gînduri... Pe care le crezi tu că sînt rele... *(Se dezbracă.)* Eu te-aș putea condamna pe tine pentru fapte... Nu l-ai denunțat, zici, pe Pălădescu... Oare nu de teamă c-o să intri la apă împreună cu el?

VICTOR: Unde e tata?

AUREL *(fără să-l ia în seamă, lui Ion)*: Eu le-aș putea spune celor în drept despre faptele tale.

GILDA: E viu?

AUREL: E mort. *(Sec. Intră în bucătărie.)*

OCTAVIA: Eu așa văd raiul: plin de fotbaliști. Toată ziua bat lobda prin rai, în echipament alb, o tabără, și albastru, adversarii.

VETURIA: Dar cum o să fie ei adversari, dacă sînt în rai?

OCTAVIA: Nu contează, nu joacă pe puncte, joacă amical.

GILDA *(aproape strigînd)*: Răul pornește din faptele lui și se va abate asupra lui! *(Aurel e în ușă, cu un pahar și o prăjitură în mînă.)*

AUREL: Și-ți pare rău? Eu... să zicem că o să plătesc acest accident... O să rămîneți fără ajutor, ca niște rîme. El, nu... *(Îl arată pe Victor.)*

VICTOR: Eu o să mor repede, nu-ți face griji din partea mea.

AUREL *(fără să-l asculte)*: Și tu ești o...

GILDA: Nu sînt ce vrei tu să spui...

AUREL: Nici nu știi ce-am vrut să spun.

GILDA: Atunci spune!

AUREL: Ești o tîrfă...

GILDA: Aiurea! Sînt o frigidă.

AUREL: Așa se numesc acuma?...

GILDA: Sînt o frigidă. Și n-am găsit nimic interesant la bărbați, de aceea am schimbat mai mulți...

AUREL *(moare de rîs)*: Nimic interesant...

ION: Unde e?
AUREL *(sec)*: La miliție. M-am dus și-am spus ce s-a-ntîmplat.
VICTOR: Atunci, n-a murit?!
AUREL: Ba da... L-au dus la morgă...
VICTOR: Va să zică, totul o să se aranjeze... Morții cu morții, viii cu viii... Dar ascultă, Aurele, de ce ți-e frică tot n-o să scapi... Tu vrei să ocolești ceva, cu orice preț...O să ocolești trecutul tatei, dar prețul o să-l plătești altă dată cu vîrf și îndesat... De fapt, amîi data plății, nu cîștigi nimic... O s-ajungi odată la contrariul scopului ce ți l-ai propus... Ascunzi, ascunzi... dar nu vezi cît ești de neputincios? Nimic nu se poate îndrepta, sîntem toți neputincioși...
AUREL: De fapt, ce vrei tu?
VICTOR: Nimic. Oedip și-ar fi scos ochii de rușine... Dar tu n-ai ochi de mult, și chiar de i-ai avea...
AUREL: Te-am întrebat, ce vrei?
VICTOR: Văd că ești puternic: pui întrebări ca un rege. Nu suporți să ți se pună întrebări...
AUREL: Nu! Știu: tu nu vrei să minți, și-așa ți-ai găsit propria-ți esență... Ai renunțat la convenienețe sociale, ți-ai găsit autenticitatea... Etc., etc.! Dar, de fapt, ce-ai găsit în tine?
VICTOR: Un pustiu, o imensă Sahară...
AUREL: Perfect! Te felicit! Tu n-asculți nici de disciplina simțurilor, ca mine, nici de decrepitudinea lor, ca Gilda...
GILDA: Termină odată!
AUREL: Platon a spus așa, nu eu.
ION: Platon a spus altfel.
AUREL: E același lucru.
VICTOR: Ai ajuns la putere ca un rege: printr-un asasinat. Ți-ai asasinat propriul tată... Nu de-acuma, demult l-ai omorît în tine... Deși ai uitat că morții nu mor cu adevărat decît cînd mori și tu, pînă atunci te urmăresc în gînd și în...
AUREL: Pe mine nu mă urmăresc.
VICTOR: Ești un rege adevărat. Ți-ai asasinat și propria-ți conștiință...
AUREL: Ce cuvinte bombastice!

VICTOR: Deloc. Conștiința, asta e regele pe care l-ai omorît ca să devii rege. Acum urmează să ne lichidezi și pe noi, ca să fii total liber...
GILDA: Unde e tata?
AUREL: Nu l-ai auzit pe Victor: l-am omorît.
ION: L-ai omorît inutil. Moartea lui n-o să te elibereze de propria-ți frică.
OCTAVIA: Într-o echipă o să joace Pelé, care bea lapte, Iașin, Di Stefano, Kopa, Denis Law...
VETURIA: Nu mă bolunzi!
OCTAVIA: Și în alta Garincha, cel cu șapte fetițe, că n-are nici un prunc, Suarez, Zamora, Masopust, Mazzola tatăl și fiul, Mateianu și tandemul Ionescu-Dumitriu III.
VETURIA: Dar ce-s ăștia, sfinți?
OCTAVIA: Jucători, dragă! Adică, tot un fel de sfinți.
GILDA: Pe tata l-ai găsit vinovat pentru propria lui nenorocire...
AUREL: Hai, spune, spune...
GILDA: Și-acuma vrei să ne faci să tăcem toți.
AUREL: Da.
GILDA: Fiindcă, ori sîntem martori, dacă vorbim, or complici.
AUREL: Vezi că ești inteligentă?...
VICTOR: Dar nu-nțelegeți? Nimic nu se poate ascunde...
AUREL: În Sahara ta, ca să devii om, trebuie să pui flori altfel ești un mort viu... Flori, ca să justifici că trăiești... Altfel e inutil să trăiești... Așa, pustiu inconștient și pur... Trebuie să înțelegi o situație, trebuie să mă înțelegi... O oază vreau în Sahara!
VICTOR: Oazele aduc și cămile, și cămilele fac baligi.
VETURIA: Și ei stau acolo fără femei, că nu e voie... Dar ce fac ei în rai fără femei?
OCTAVIA: Joacă fotbal.
VICTOR: Pămîntul, la început, a fost pustiu. Apoi au apărut monștri. Nu cultiv nimic, nici o floare, ca să nu apară brontozaurii s-o mănînce.
AUREL: Stai ros de sinceritatea asta păcătoasă pe care o numești cancer, stai și te usuci, te cașectizezi și mori în fiecare zi cîte un pic.

VICTOR: ... trăind... Dar iremediabil sortit morții. Tu vrei să te înțeleg, vrei cumva să tac, asta înțeleg prin flori, ori să am milă... Eu n-am decît scîrbă, Aurele... Tu te minți, ca să fii fericit... Ești ticălos mare, nu un găinar care fură o bicicletă.

AUREL: Eu n-o să fac ce-a făcut Elizeu.

VICTOR: Decît să crapi tu, mai bine potopul... Vrei să fim fără apărare și docili ca niște morți. Ca să-ți mențiii coroana ta de rahat. Rege peste morți. De parc-ai fi moartea, că numai ei îi plac leșurile...

VETURIA *(Octaviei, arătîndu-i pe ceilalți)*: Ce fac, se ceartă?

OCTAVIA: Da. Hai, că mă enervează, și am tensiune și nu vreau să mor din cauza lor! *(Ies.)*

VICTOR: Cu groaza nu poți conduce nici o turmă de oi. Dar oameni?! Cu groaza sperii, nu impui...

AUREL: Adică, o să depui împotriva mea?

VICTOR: Din puterea ce-o ai ți-ai făcut un scut...

ION: Care îl desparte de oameni.

VICTOR: Vrei să ne intimidezi, da? Că rămînem pe drumuri dacă vorbim, da?

AUREL: Da... O să fiți fericiți.

GILDA: Ce nerușinat ești!... Asta-i fericire?

AUREL: A, tu trăiești într-o beție a glandelor și asta numești fericire... De așa fericire se bucură orice pisică de cîteva ori pe an... Tu, specie aleasă, în fiecare noapte.

GILDA: Ne propui să tăcem ca la tîrg, da? *(Intră Mama.)*

AUREL: Da.

GILDA: Sper că n-o să-i pretinzi asta și mamei?

AUREL: Mama e divorțată de el, s-a lepădat de el demult.

MAMA: Față de lume, dar nu față de mine. Eu l-am așteptat tot timpul... Am divorțat ca să vă pot crește pe voi.

AUREL: Mie mi-ai spus odată că e mort.

MAMA: E adevărat. Ca să nu te simți responsabil de faptele lui. Și ca să poți deveni om întreg și să nu pui cumva pe seama lui eventuala ta nereușită în viață. Acuma ai totul, familie, post, bani.

ION: Un singur lucru îi lipsește: conștiința.

MAMA: Ioane, nu-ți dau voie să vorbești așa despre el. E copilul meu.

ION: Am făcut o constatare: n-are! De-aceea n-are nici remușcări.

AUREL: N-am. N-o să pot fi pe placul tău, nici al lui Victor. *(Lui Victor.)* Nu pot să fiu Oedip, nici măcar Hamlet... Eu am voință...

MAMA: Unde e Tudor?

AUREL: Care Tudor?... Omul acela?

MAMA: Tudor, pe care din greșeală l-ai atins cu aripa din față a mașinii...

AUREL: A murit...

MAMA: Nu, nu, nu se poate, glumești... *(Intră în bucătărie.)*

AUREL: Nu glumesc! Hai, Victore, ia telefonul și denunță-mă! N-am fost la miliție. L-am aruncat într-un șanț, la marginea orașului, în pădure, în zăpadă... Ningea teribil... Hai, pune mîna pe telefon! Hai, curaj, fii uman, apără un mort, dă-mă pe mine pe mîna celor în drept, nu te uita că-ți sînt frate. Hai!

VICTOR: Nu, eu nu te denunț...

AUREL: Ți-e frică de mine, de coroana mea de rahat?

VICTOR: Nu. Dar ori spun, ori nu spun, nimic nu se îndreaptă.

AUREL: Ia o foaie de hîrtie atunci și... Știam că ai talent...

VICTOR: N-am scris în ultimul timp nimic, nici un rînd, nici măcar stihuri — pe care le scriu toți tîmpiții. Nu scriu, fiindcă n-are nici un rost. Nu te denunț. Nimic nu se rezolvă. E o lege teribilă a materiei, a vieții, v-o amintiți? Nimic nu se pierde, nimic nu se creează, totul se transformă... Și în fața acestei legi științifice totul e zadarnic. Tot ce pot face e să nu fiu de acord cu tine... Să nu mă mint pe mine. Dar de ce să te reclam? Făcînd un bine, implicit faci un rău... Faci injecții ca să-ți ajuți ficatul, îmbolnăvești rinichiul. Este, Ioane? Tu ești medic. Cînd organismul e bolnav, totul e inutil. Și noi toți sîntem bolnavi de moarte, și toată omenirea...

Cancerul... Și voi toți sînteți canceroși, dar nu vreți să recunoașteți, vă amăgiți!

ION: Fiecare să răspundă de faptele sale.

VICTOR: Tu ești un romantic desuet, Ioane... Totul este clar: nimic nu se pierde, nimic nu se creează, totul se transformă!

ION: Orice lașitate își încropește o motivare.

VICTOR: Numai făcînd orice îmi capăt cred adevărata libertate....

ION: Libertatea de a nu face nimic.

VICTOR: Libertatea de a fi scîrbit...

ION: Nu există libertate fără putere.

VICTOR: Asta a spus-o Bălcescu. Dar se referea la un popor, la națiune, mi se pare.

ION: Fiecare om e un popor.

VICTOR: Asta nu știu cine-a mai spus-o. Nu, Ioane, totul e zadarnic! Sîntem ziditi în propria noastră neputință. Să nu crezi că vîntur idei reacționare, referindu-mă la un timp social al omului... Nu. Fundamental omul e zidit în această lume, în propria lui piele, în propria lui moarte. Neputincios. Decît să strige poate. Dar și strigătul e inutil. Căci nu te-aude nimeni. Nici măcar un Dumnezeu. Ziduri, Ioane, ziduri, ziduri... N-o să mă iau nici după Aurel, nici după tine... N-am idoli. Fiecare susține ce vrea. Și că numai el are dreptate. Uite, religiile.... Creștinii susțin că a lor este împărăția cerurilor. Numai ei au dreptul la cer. Budiștii — oh! budiștii ăștia! — susțin că numai ei, mahomedanii... Etc., etc. Cer! Cer! Fiecare pentru religia și adevărul lui. De aceea nu cred în nimeni...

ION: Tu din faptul că există mai multe religii tragi concluzia că nu există nici una? Asta e logică de om beat. *(Lui Platon.)* Unde ți-e pisica, aș vrea s-o aud filozofînd.

VICTOR: Nu există cer... Nu există progres... Totul e numai aparență... Omenirea stă pe loc... O să spui c-am mers în cosmos... Ei, și? Ce s-a făcut pentru ca omul să nu mai sufere? Durerea omului... aici, ce progrese? Cuceriri în chimie, în fizică... Dar nu-i

puteți omului să-i scoateți nici măcar o măsea fără durere. Ziditi și neputincioși...

MAMA: Ce copil ai rămas, Victore. Tot timpul te-au durut măselele și ai urlat. Dar de ce nu vrei să înțelegi durerea, și să treci dincolo de ea? E normal să suferi, altfel n-am fi oameni. Doar pietrele nu suferă...

VICTOR: Dacă mă dor măselele, urlu, nu ascund că mă dor!

AUREL *(pieptănîndu-se, într-o mînă cu oglinda mică)*: Urlă, dragă.

VICTOR: Urlu!

ION: Victore, tu te cheltuiești de pomană, te cheltuiești în gol, faci eforturi teribile să pari cinstit, toată energia ți-o cheltuiești pentru această strălucire... În loc să fii cinstit cu adevărat, și în fapte. Te cheltuiești inutil.

VICTOR: Fiindcă totul se cheltuiește inutil... Soarele își risipește căldura inutil, pămîntul înverzește inutil, totul e o perpetuă cheltuială fără rost...

AUREL *(îl sărută pe Victor)*: Bravo! Nu te credeam atît de deștept. Ai din partea mea, la vară, o excursie prin O.N.T. cu autocarul, la Praga.

VICTOR: Dar nu vreau excursie...

AUREL: Vrei să-ți cumpăr și motocicletă? Îți cumpăr.

VICTOR: Nu pentru asta am spus ce-am spus...

AUREL: Lasă, lasă, te-nțeleg... Tu ai problemele tale de conștiință. Dar nu strică să vezi Praga, orașul de aur...

VICTOR: Aurele, ești îngrozitor. N-am dat spectacol!

AUREL: Știu, dragă.

ION: Fii cinstit, Victore, și lumea o să vadă. Altfel...

AUREL: Victor e foarte cinstit. *(Îl sărută din nou pe Victor.)*

VICTOR *(plînge)*: O, dacă n-am urî, am muri! Am muri de rușine, trăsniți... Dacă n-ar fi disprețul și scîrba, am...

AUREL: O să mori înțelept și scîrbit. Ca Socrate... *(Victor intră în sufragerie.)* Eu îl plătesc să spună că mă urăște...

GILDA: Ce deștept ești...

AUREL: În orice caz, eu nu sînt cu burta la gură, nu m-a fraierit nimeni...
GILDA: Nu m-a „fraierit" nimeni.
AUREL: Și copilul al cui e?
GILDA: Al meu.
AUREL: Dar cu cine?... Cînd o să-l naști, ce-o să spui?
GILDA: O să spun că l-a adus barza! *(Intră Octavia și Livia.)*
AUREL: Vezi că pe la noi în fiecare an vin berzele, și vin cam multe.
GILDA: O să fac o mie de copii din dragoste, o să-i fac, dacă tu nu ești în stare să faci nici măcar unul...
LIVIA: Gilda...
GILDA: Nu-i vina ta, el nu vrea să aibă copii, să nu-l încurce. Cum l-a încurcat și viața tatei...
LIVIA: Gilda, nu-l supăra pe Aurel...
GILDA: Nu vezi ce-a făcut din tine, o umbră... Parcă nici n-ai fi femeie, umbra lui, sluga lui... Căsătoria voastră e o tîmpenie...
LIVIA: Eu îl iubesc, Gilda.
GILDA: Dar el? Vai, Doamne, proaste sînt femeile! Devin roabe din dragoste, se mărită... Divorțează, Livia! Altfel o să te stingi... Fă copii, ei sînt memoria părinților, copiii... Chiar și cei cu suflet corcit, ca al lui Aurel. Oricum, fără copii viața noastră n-are nici un rost. Și de un corcit n-are rost să ne temem... Lasă-l, Livia... Voi le dați bărbaților tihna familiei, confortul, siguranța, și de-aceea vă disprețuiesc. Pe tine el știe că oricînd o să te găsească acasă. Are o garanție. Căsătoria îi dă garanția de fidelitate, și atunci nu dă doi lei pe tine. Nu-i iubiți, femei, nu fiți roabele lor, și-o să stea ei în genunchi... Ei caută aventura, cocoșii ăștia slabi și înfumurați, și dacă văd că-i iubești... Lasă-l Livia...
ION: Lasă-l, Livia, nu vezi că lîngă el ești ca și moartă? Dacă el, tatăl și l-a...
AUREL: Mă consideri criminal fiindcă ți se pare că nu mă înțeleg bine cu Livia, nu pentru tata... Și la urma urmei de unde știi tu că l-am omorît într-adevăr?

ION: Fiindcă ești îngrozitor de bătrîn. Și ura e boala bătrînilor. Și neputînd să fii tînăr și să iubești, urăști. Urăști cu plăcere.
AUREL: N-am fost învățat să iubesc.
ION: Copilul din tine a murit, și nu mai vrei copii... Și fără copii nu știi ce înseamnă să fii părinte, ești ca un trunchi retezat, fără rădăcină și fără coroană și flori.
AUREL: O, sînt sătul de tîrfe filosoafe și de medici criminali care fac pe umaniștii. Dar cei care au scris în autobiografii că le-au murit tații, ca să nu mai răspundă pentru ei, nu i-au omorît? Numai eu? Alții nu? Mama nu l-a omorît, divorțînd? *(Mama intră.)* Ei bine, eu l-am omorît și-a doua oară, călcîndu-l cu mașina... Dar am făcut-o pentru voi toți, pentru tine, Gilda, să nu te mai rușinezi în fața lui de cariera ta începută cu Elizeu, pentru tine, mamă, care de ani de zile nu i-ai pomenit numele, fiindcă l-ai uitat...
MAMA: Nu-ți pune vina pe seama noastră...
GILDA: Nu te-am îndemnat noi... Și nici el, tata.
AUREL: Tata, tata, tata!
ION: Nu se mai poate face nimic cu el, e bătrîn, copilul din el a murit, geniul copilăriei din el a murit. Amin! *(Intră în sufragerie.)*
AUREL: Dar eu nici n-am avut copilărie! *(Strigă după Ion.)* Eu m-am născut bătrîn, auzi? Bătrîn! *(Iese.)*
LIVIA: Hai mai bine să jucăm șeptici.
VICTOR: Tot Aurel o să cîștige și-o să ne bage robi... Tu nu te-ai plictisit să tot pierzi jucînd cu el șeptici?
LIVIA: M-am obișnuit.
GILDA: De ce nu-l părăsești?
LIVIA: M-am obișnuit...
GILDA: Cu el? Cînd te obișnuiești cu un bărbat, totul e mort.
LIVIA: ... Cu el, cu voi, cu toate...
GILDA: Cu scîrnăvia, ca pisica, cum zice mama.
LIVIA: E greu să nu te obișnuiești, cînd n-ai copii și nu mai ai aproape pe nimeni... Sînt lașă, ce vrei? Și voi o să vă obișnuiți cu el și-o să tăceți, ca să puteți

trăi! Și chiar de n-o să faceți ce face el, o să-l apărați tăcînd.

GILDA: Te-nșeli, Livia.

LIVIA: Eu întotdeauna mă-nșel, sînt obișnuită și cu asta.

OCTAVIA *(Liviei)*: Eu m-am puțulit, sînt mai mîndră și am de ce să fiu nealcoșe... Puțulește-te și tu, hai, puțulește-te. *(Livia n-o ascultă, intră în sufragerie. Octavia, după ea.)* Vrei să nu te vadă bărbatu-tău cînd te puțulești, bine... *(O urmează. Aurel revine.)*

MAMA: Aurele, adică e adevărat?

AUREL: Da. Omul acela nu mai este.

MAMA: Omul acela era tatăl tău, Aurele.

AUREL: Nimeni nu știe că era sau nu...

MAMA: Știu eu.

AUREL: Nimeni nu știe ce-a pățit... *(Intră Victor.)* Victor nu știe, n-are ce povesti nimănui, pe Gilda n-o ia nimeni în serios...

MAMA: Dar eu știu...

AUREL: N-ai văzut nimic, mamă...

GILDA: Nu te iubește nici pe tine, mamă... Cum o să trăim în casă cu un criminal?!

AUREL: Așa cum trăim și c-o tîrfă și c-un bolnav.

MAMA: Nu-l ascultați, Aurel a băut și glumește, vrea să ne necăjească...

AUREL: Nu glumesc. Singura salvare, ca să ne salveze pe noi, era să dispară.

GILDA: Eu n-am să tac.

AUREL: Cu tine e foarte simplu: dacă-ți umblă gurița, cum ai faima ce-o ai, te internez la nebuni. Și-acolo crăpi.

GILDA: O să vorbească Mutu...

AUREL: Mutu nu vorbește. Și-apoi, ce martori are? A fost aici? Ei și? El n-are de unde să știe ce s-a întîmplat... Mortul o să fie găsit la marginea orașului, de unde să știe el cine l-a...? Dar dacă l-a omorît Mutu?

VICTOR: Cum?!...

AUREL: Am pus o întrebare: dacă omorul a fost comis de Mut? Poate știa că are ceva bani, sau știu eu pentru ce?

VICTOR: Vorbești prostii.

AUREL: Dacă Mutu vorbește, aș putea pune eu întrebarea: nu cumva el...?

GILDA: Ne închizi gurile, dar pe-a lui Ion n-o s-o închizi...

AUREL: E gata închisă: a distrus vieți! Cu Pălădescu. Și-o las și pe soră-sa, pe Livia... Să rămînă c-o soră văduvă pe cap și c-o mamă nebună. O să tacă și el.

MAMA: Ce prostie... Toată viața mea a fost o prostie... N-am fost nici frumoasă, nici nu mi-am petrecut, n-am mai dansat de douăzeci de ani, sau mai de mult... Am fost o fată săracă și o mamă săracă... Dar v-am avut pe voi și n-am zis cu toată inima niciodată că sînt nefericită... *(Rîde.)* Capra cu trei iezi... Ce rost mai are viața pentru o capră bătrînă ca mine? Iezii sînt mari, nu i-a mîncat nimeni... Capra trebuie să tacă... Capra a răspuns prea mult pentru faptele altora... S-a dus și Tudor... O, și Elizeu... Ce prostie, de ce i-o fi plăcut numele ăsta? Victore, tu spuneai că nu-i plăcea să apară în lume cu propriul său nume, nume sau caracter, cum ziceai?

VICTOR: Unde vrei s-ajungi mamă?

MAMA: Ce prostie... Viața asta nu mi-a dat nimic... Tot mi-a cerut să tac, să tac... Și copiii mei sînt oameni obișnuiți...

AUREL: Ai o fată celebră! Unde vrei s-ajungi?

MAMA: Capra a obosit... Dar nu numai pe tatăl tău l-ai omorît, Aurele, ai omorît un om căruia, ține minte, un om căruia i se dăduse libertatea. Un om iertat pentru ce făcuse.

AUREL: Nu uita că din cauza lui unchiul Elizeu...

MAMA: Elizeu a dat referințe, ca să se pună bine...

AUREL: Poate l-au obligat s-o scrie...

MAMA: Nu te obligă nimeni să mori dacă... Am obosit, dar n-o să uit, asta nu, Aurele... Și n-o să tac... Ar însemna că viața mea a fost o prostie și că nu m-am zbătut deloc să vă văd oameni. Prostii, mai pot sta în picioare, n-am murit... N-o să mă las doborîtă de nici o nenorocire... Încă mai bate inima mea de capră bătrînă.

AUREL: Și ce-o să-ți folosească dacă mă spui?

MAMA: La mine nu te gîndești deloc? Dacă tac, cu mine nu te interesează ce-o să fie? Ai vrea să îngropăm

totul aici și să uităm? Așa face și pisica. Își îngroapă scîrnăvia în pămînt. Și pleacă mai departe liniștită. Dar eu n-am fost niciodată pisică, auziți? Eu am fost capră, să știți. Și nu pot fi mîndră de copiii mei murdari. *(Intră Ion.)*

AUREL: O să mă distrugi, adică! Dar sînt din sîngele tău făcut, sîngele tău e stricat atunci...

MAMA *(calmă)*: Prostii. Ești un om cu carte, deștept, trebuie să gîndești ce faci... Nu eu răspund pentru tine, că ești din sîngele meu. Cît te-am purtat în mine, am răspuns, cît te-am dus în brațe, am răspuns, cît te-am crescut... Acuma să răspunzi tu. *(Aurel rîde.)* De ce rîzi?

AUREL: Pentru ce faci toate astea? Pentru un ins care chiar de-ar trăi e ca un mort?

MAMA: Era un om frumos și puternic și viu!

AUREL: Vorbești fără să judeci, parc-ai juca baba-oarba și-ai fi legată la ochi.

MAMA: L-am iubit, ce vreți? E cineva care să mă condamne pentru că l-am iubit pe Tudor?

GILDA: Nu, mamă... *(Aurel rîde.)*

MAMA: Degeaba rîzi, n-o să tac... *(Foarte calmă.)* Nu.

AUREL *(rîde)*: Dar n-am omorît pe nimeni mamă. De ce vrei să mă denunți? Pentru o glumă proastă? E drept, l-am lovit ușor, și el s-a speriat. Dar n-a pățit nimic... În mașină ne-am împăcat... L-am dus și s-a întîlnit cu Mutu... Veniseră c-o mașină, lucrează pe un șantier, sînt șoferi...

GILDA: Ce glume stupide!

AUREL: Nu-s stupide deloc. Văd că nici unul dintre voi nu mă iubește cu adevărat... M-ați crezut criminal.

ION: Trăiește?

AUREL: Da. Dar în privința ta m-am lămurit. Ai niște păreri îngrozitoare despre mine.

ION: Eu îmi mențin părerile...

AUREL: Foarte bine! Ești mîndru! Dar eu n-am omorît pe nimeni și am și eu mîndria să-i pot pretinde celui care m-a jignit să înceteze de mîine să mă mai salute.

ION: Pot chiar din acest moment...

GILDA: Terminați cu prostiile... *(Îl sărută pe Aurel.)* Mare măgar ești, ne-ai fiert în apă seacă. Și cînd se-napoiază?

AUREL: Poate chiar în noaptea aceasta, poate mîine, sau mai tîrziu... Trebuie să-l lase acolo pe Mut, în mîini bune...

MAMA: Înainte de-a pleca a spus că o să se înapoieze ca într-un vis, cînd n-o să se aștepte nimeni, sau ca un moroi... Și eu am crezut că glumește ca altădată și i-am spus că are capul plin cu păsări... Așa era el, cu capul plin de păsări...

GILDA *(toarnă vin în pahare)*: Să bem! Of, noaptea asta a fost un coșmar... Ne-am lepădat de pe noi șapte piei... Lăsăm totul în anul care-o să se ducă, și de mîine sîntem curați și luminați...

AUREL: Prea ușor uiți ce mi-ai zis...

GILDA: Nici tu nu mi-ai spus mai puține.

AUREL: Bine, bine, dar ce ți-am spus eu, ți-am mai spus-o și altădată. V-ați lepădat de mine sau erați gata s-o faceți, dacă eu nu vă aminteam cine sînteți, dacă nu vă șantajam nițel: pe tine, Gilda, și pe tine, Ioane, și pe tine, mamă... V-am înfrînt necinstit, s-ar putea spune, dar de fapt cinstit, căci n-am omorît... Așa că mă bucur, și chiar de-aș omorî, vă cunosc și știu cum puteți fi înfrînți — sau nu, nu înfrînți, pușI cu botul pe labe. Mamă, nu-ți înțeleg zău, pretențiile... Doar e știut că de n-aș fi eu, n-ați exista. Numai Victor, înverșunatul, a fost băiat de comitet: el ne teroriza cu sinceritatea, dar cînd a fost la o adică, a ținut mai mult la mine și la familie decît la un succes ieftin prin care să mă facă de rîsul lumii...

VICTOR: M-ai înțeles greșit: nu pentru tine, pentru mine am făcut ce-am făcut...

ION: Adică ai spus că taci...

VICTOR: Da. Destui sînt cei care fac fapte pe care ei înșiși nu le aprobă. Eu fac numai ce gîndesc, și-am zis că n-o să te denunț, nu de dragul tău, ci fiindcă eu cred că asta n-ar rezolva nimic.

AUREL: Poate n-ai nici cancer... Boala e pentru tine un moft, ca să ne insulți în numele ei, și ca să te compătimim. Da, v-am văzut! Cînd împăratul e învins,

cum păream eu, în multe capete se trezește dragostea de adevăr... Voi toți m-ați jignit, și mai ales tu, Ioane... Toată lumea se bagă în viața mea, crede că are acest drept. Victor vrea să fie liber, în felul lui, Ion, în felul lui, dar eu n-am voie în felul meu? Vreți să fiți „oameni" adevărați? Fiți, dar nu pe spinarea mea, nu pîrîndu-mă pe mine... Altfel, sînteți toți niște lași... Nici tu, Victore, nu ești ce vrei, un om...

VICTOR: Eu sînt om adevărat numai cînd dorm. Treaz, deși doresc să fiu, se pare că încă nu pot, din moment ce chiar tu mă lauzi.

AUREL: Lauda mea te jignește.

VICTOR: Nu mă onorează...

AUREL: Dar pe mine mă onorează jignirile voastre? Ei bine, aflați c-aș fi avut tot dreptul să-l calc cu mașina... N-o să mă las călărit de nimeni, prefer să-i călăresc pe alții... Dacă numiți asasinat dorința mea de a nu deveni victimă. N-o să fiu ca Gilda, saltea... Și nu e prea mult de ales, ori ești sus, ori jos, progresul nu se realizează decît în doi: unul în cîrca altuia. Copiii chiar, viitorul nu rezultă decît dintr-un bărbat și o femeie care fac acest joc strălucit — uneori avînd impresia că se iubesc, fiindcă-i zic iubire acestei exploatări reciproce în care fiecare e rege cîte o zi...

ION: Eu cred totuși că l-ai omorît, dacă trecutul te încurcă, dacă în prezent în oameni nu crezi și dacă urăști copiii și viitorul lor și al tău. Privești viitorul cu ură.

AUREL: Privesc, fiindcă știu că întotdeauna în față se află sfîrșitul, moartea.

ION: Ori pentru că-ți cere să fii tot timpul om? Și nu funcționar? De ce atîta ură? Ai descoperit America... Toți murim, e normal.

AUREL: Pentru că toți mă enervați cu mutrele voastre, și tu mă enervezi, mamă, cu dorința asta stupidă de a supraviețui, de-a avea nițică fericire... Și Gilda, cu tîmpenia ei de-a face copii, să perpetueze specia, Victor cu nebunia lui, tu, toți! Nimeni, nici Dumnezeu nu înseamnă nimic pentru mine. Eu n-am

avut tată, alții au avut. Dar eu ce vină aveam? Ei mergeau cu steaguri la sărbători, eu nu, eu eram privit ca un dușman, ei mergeau la mare în vacanță, în tabere, eu nu, n-aveam dreptul. Și-ntr-o vară, cînd i-am văzut pe colegii și colegele mele plecînd cu un tren la munte, am jurat să mă răzbun: să fac orice, trecînd peste orice, ca să ajung mai sus ca ei, și să-i stăpînesc. Și acum, cînd acest gînd al meu e împlinit, bucuria vieții mele, cînd am ajuns ce-am ajuns, vine chiar el, tata, pentru care am suferit, vine el să-mi strice totul, să mă aducă iar sub ei, un oarecare fără drepturi, fără „munte", fără „mare". Dar acum tata e inutil, vreau marea! A întîrziat, mașina a pornit și nu se mai poate opri! Și-aș dovedi că sînt un neputincios dacă m-aș opri.

MAMA: Deci e adevărat: l-ai călcat...

AUREL: Copil, din cauza lui n-am avut putere, și-acum, tot din cauza lui s-o pierd?

MAMA: Lumea e multă, ca iarba, nu poți călca toată iarba... Nu ești decît o pisică care zgîrie și se zgîrie singură, crezînd că scapă din groapa unde s-a aruncat singură...

GILDA: Mamă, lasă-l în pace, nu vezi că iar vrea să-și bată joc de noi? Vrea să ne prindă în cursă, să vadă ce părere avem despre el... S-a îmbătat, mamă, lasă-l în pace...

ION: Tot ce faci, faci ca un protest, de parcă lumea te-ar fi împiedicat să ajungi un om cinstit... Puteai să ajungi unde-ai ajuns și ca om cinstit...

AUREL: N-aș fi putut. De-aș fi fost cinstit, nu m-aș fi însurat cu soru-ta, cu Livia, care nu-mi inspiră nimic... Am luat-o fiindcă taică-tău avea origine bună, era văzut bine, și luînd-o pe ea, nu s-a mai uitat nimeni la originea mea...

GILDA: Ea te-a iubit, nu s-a gîndit la asta.

AUREL: M-am gîndit eu. Vezi, totul l-am clădit pe calcul, chiar propria mea nefericire, de-a nu-mi iubi soția, a fost un calcul... Că pot. O treaptă.

GILDA: Ioane, cine știe ce glumă mai scornește iarăși, hai în sufragerie și lasă-l, e beat.

ION: I-ai înșelat singura ei credință, singurul reazem de-a fi fericită... Și nu ți-e rușine să te lauzi? I-ai luat tot ce...

AUREL: Dar voi nu mi-ați luat mie tot?

ION: Care voi?

AUREL: Voi, tu și prietenii tăi... Totul! Hai, du-te și pîrăște-mă la partid, dă un telefon la Securitate, spune-le!

ION: Oamenii au treburi mai mari decît să se ocupe de o lepădătură ca tine.

MAMA: Ioane, Aurel e beat, vorbește prostii, dar nu-ți permit să-ți bați joc de el.

AUREL: Voi mi-ați luat tot, orice posibilitate de a fi fericit pe pămînt, de a mă lega de ceva pe pămînt, în viață, care să fie numai al meu. Totul să fie al tuturor, să lupt pentru fericirea tuturor! Și voi dați buzna în viața mea nechemați! De mă cert cu nevasta — hop și voi cu sfaturi, zicînd că de dragul meu mă ajutați: de greșesc la întreprindere, iarăși mă ajutați, de parcă eu aș fi o momîie și n-aș putea să mă ajut singur. Tot „ajutîndu-mă", îmi desființați orice fărîmă de personalitate, tot criticîndu-mă constructiv mă faceți de rîs, nu numai în fața oamenilor pe care-i conduc, punîndu-mi la indoială capacitatea, ci mă batjocoriți în fața propriilor mei ochi, mă dezgustați de mine, mă striviți ca pe o muscă. Eu nu pot avea un cămin al meu — mă bombardați cu telefoane, cu ședințe, nu mai am un timp al meu — vi l-am dat vouă! Confort, fericire, nu, că e ceva mic-burghez, nu am nimic, n-am un petec de pămînt al meu, un petec, nimic de care să fiu legat pe lumea asta. Căci nu mă pot lega de tot pămîntul, de tot colectivul, n-am atîtea inimi. N-am nimic. Și atunci pe ce să mă sprijin ca să fiu drept?

ION: Pe nimic. Adică pe crimă...

AUREL: Pe nici un fel de iertare, pentru mine nu mai există nimic sfînt, nici prieteni, nici voi, nu iert pe nimeni. Sînt nemilos, da, dar de-aceea merge întreprinderea bine și sînt lăudat, că nu pun pile, că nu dau nimănui ajutor, că nu iert, că mereu comand. Și producția crește...

ION: Și oamenii se tem, nu te iubesc.

AUREL: Temîndu-se, mă respectă: de m-ar iubi, m-ar stînjeni.

MAMA: Le-ai distrus mîndria, sufletul, mai rău decît pe Tudor.

ION: Ca un vechil, am auzit, așa te porți.

AUREL: Îi plătesc bine.

ION: Îi disprețuiești și-i vezi ca pe niște mașini.

MAMA: Așa ne vede și pe noi.

AUREL: De i-aș bate pe umăr și nu i-aș plăti bine, ar spune că sînt prost, nătăfleț.

ION: Și nu ți-e scîrbă să te lauzi că ești o scîrbă?

AUREL: Nu. Singurul meu reazem, pe pămînt, e să mă mențin cu orice preț! Am răzbit singur și nu vreau s-ajung călărit... N-am nici un altar căruia să mă închin...

ION: Decît ție însuți...

AUREL: Dacă n-am nimic, nici Dumnezeu, nici iubire să n-am nici tată. Să fiu gol total! Gol! Gol!

GILDA: Platon unde-i? Ar putea să vadă cum poate înnebuni cineva la beție...

OCTAVIA: Să vă spun un viț: cică era un franțuz, un neamț și un țigan. Toți se pișorceau pe obraji. Și vine drăguțu de Dumnezeu și-i vede. Și-l întreabă pe franțuz: Bag samă că plîngi, mă franțuzule, da de ce? Păi, zice aista, eu n-am femeie și vecinul meu are. Nu-i nimic, că ți-oi da și ție una, zice dumnealui din cer, și franțuzu se opri din plîns. Mulțumit, mă? Mulțumit, zise franțuzu. Și-i zice dumnealui neamțului: Măi, șvabule, sau sas ce ești, de ce dai apă la șoareci? Cum să nu dau zice aista, că vecinu meu are motor cu patru roate și eu n-am. Nu-i bai, zice Dumnezeu drăguțu, că ți-oi da și ție automobil. Mulțumit? Mulțam fain, zice neamțu, și nu mai plînse. Și-i zice țiganului: Tu de ce plîngi, baragladină? Baciule, răspunse țiganu, plîng că vecinul meu are o oaie cu lapte. Nu-i nimic, ți-oi da și ție oaie. Ești mulțumit? Nu, țucu-te-aș, zise țiganul. Dar ce vrei? Mai bine să-i moară lui oaia, zise țiganul.

VETURIA: Și care-i vițu?

OCTAVIA: Mai departe nu știu, c-am uitat.

AUREL: Morala asta e: c-ai uitat morala.
VICTOR: Țiganul e nemaipomenit.
AUREL: Nu e el de vină. Dumnezeu! Lumea! Timpul Dracu! Dumnezeu dă și muieri oamenilor, și mașini...
MAMA: Dar prostia nu ți-o dă nimeni. *(Iese.)*
AUREL: Mă plictisiți cu toții. Nu l-am călcat cu mașina... Dar oare nu se nasc părinții ca noi să-i ucidem? Pe umerii lor ne ridicăm, și cînd sîntem sus și ne plictisim, îi ducem la cimitir. Moartea lor nu e moarte, e plictiseala noastră, lehamitea noastră față de ei. Atunci mor ei, cînd simt că-și plictisesc odraslele, mor de silă, nu de bătrînețe... Bătrînețe nici nu există...
GILDA: Tu de-asta n-ai copii. Ca să trăiești veșnic. Nu iubești pe nimeni, nici părinții, nici frații, nici propriii tăi copii, pe care-i duci în carnea ta și în sînul tău, îi porți și-i auzi cum vor să se nască. Și nu treci noaptea în patul soției, să nu se nască ei...
AUREL: Nu pot să fac copii cu o cretină... Priviți-o pe mă-sa, e dilie, îl visează pe Pelé...
ION: Vrei să divorțezi de sora mea? Divorțează, dar n-o umili în fața noastră... Căci nici pe ea n-o umilești, și nici pe mine... Pe tine te umilești! Căci sora mea este nevasta ta. Și o soție e mai mult decît o soră. Noi ne-am născut doar din același sînge. Voi, din sîngele vostru împreunat puteți da viață... Puteți crea o lume! Ori tu nu vrei să creezi nimic. Aici ești meschin. Viața e acest drum al sîngelui, din om în om, din tată în fiu, și tu curmi acest drum, de-aceea ești ucigaș, de două ori ucigaș; o dată că n-ai copii, apoi că-ți distrugi tatăl.
AUREL: Și înainte de-a veni dînsul aici m-ai făcut criminal. Și toată lumea a văzut c-ai mințit! Și nimeni n-a scos o vorbă, cît el a stat aici, că m-ai calomniat. Acuma, reîncepi. Te repeți, dragul meu.
ION: Nu mă-nțelegi. Nu pentru asta te acuz, că l-ai omorît. Asta e treaba justiției. Eu te învinuiesc pentru că de această moarte nu te consideri responsabil. Crezi c-așa trebuia făcut, de tine sau de altcineva. Și crezi că nu din vina ta s-a făcut, ci a altora. De s-a ajuns aici nu te consideri responsabil. Dumnezeu e de vină,

timpul, lumea. Dai vina pe Dumnezeu, pe lume, ca să te poți spăla pe mîini și să te simți împăcat și curat, nevinovat... Aici ești odios! *(Mama revine.)*
OCTAVIA: Mi-am amintit.
VETURIA: Ce?
OCTAVIA: Am uitat.
VETURIA: A! Mi-am amintit.
OCTAVIA: Ce?
AUREL: Ai uitat! Poftim de cine trebuie eu să mă simt responsabil...
VETURIA: Dar știu ce mi-am amintit, știu ce vreau să spun.
AUREL: Ce?
VETURIA: De domnu Dragoș. S-a dus la spital și doctorul i-a spus: Ar trebui să te mai speli din cînd în cînd. Și Dragoș: Mă spăl în fiecare zi. Și doctorul: Atunci trebuie să mai schimbi din cînd în cînd apa.
AUREL: Poftim! Urăsc mașinăria asta care știe ce vrea, dar o slujesc cu ură, ca s-o distrug. Slujind-o, eu o distrug cel mai bine, căci o cunosc.
MAMA: Chiar prost nu te credeam, Aurele, dar dacă gîndești așa, ești tare naiv... Uită-te la oglindă! Cine se teme de tine? Vai, bietul de tine, nu trebuia atîta teorie ca să ne arăți c-ai fost laș și l-ai călcat pe Tudor...
GILDA: Nu l-a omorît, mamă...
MAMA: L-a călcat fără milă, și l-a dus, așa cum a spus, la marginea orașului și l-a lăsat în zăpadă... Și cînd a văzut că eu nu vreau să tac, a mințit că nu l-a călcat, ca să cîștige timp, ca Tudor să moară singur, înghețat, chiar de nu murise călcat... Și să facă inutilă orice cercetare, să fie totul prea tîrziu... Și văzînd faptul împlinit, să-l iert... Și să uit. Nu, Aurele, chiar dacă Tudor e mort, eu nu sînt pisică...
GILDA *(lui Aurel)*: E adevărat, l-ai călcat, e mort?
AUREL: Da, e mort.
GILDA: Victore, îl auzi?
VICTOR: Da. Dar ce pot eu să fac? Cel mult pot să scriu o piesă despre noaptea aceasta, dacă vrei, deși n-are nici o importanță piesa... Dar mai mult nu pot să fac, decît să-mi spun părerea... Dar eu nu sînt insti-

tuție juridică... Și nici n-o să mă duc la miliție... Inutil: nimic nu se rezolvă, materia se conservă... Și adevărul întotdeauna vine mai tîrziu... Nu, nimic nu se rezolvă, Gilda...

MAMA: Pe cine am crescut, Doamne, pe cine am iubit... *(Intră Veturia, Octavia, Livia. Mama se îmbracă.)*

OCTAVIA: Am tras un pui de somn și-am visat c-am mîncat ciuperci bolunzele...

VETURIA: Așa-i la petreceri, bei prea mult, mănînci prea mult, ți se încarcă stomacu și ți se întunecă mintea, așa-mi spunea Costaiche de cînd ne-am cunoscut...

OCTAVIA: Parcă numai eu am băut? Toți ați băut! Eu l-am visat și pe Tudor... Și pe Elizeu, am visat și dovleac copt, și Dunăre tulbure, și ceas cu cuc!

AUREL *(Mamei)*: Unde vrei să te duci?

MAMA: Lasă-mă...

ION: Vin și eu cu dumneata...

AUREL *(piептănîndu-se)*: Aș vrea să dansez cu pisica! Ea e singura trează dintre voi! *(Ia sacoșa în brațe.)*

GILDA: Mica ta fericire, mica ta proprietate de fericire. Liniștea! Tăcerea noastră!

AUREL: Cu ce drept mă condamni? *(Lui Ion.)* Spune! Cine te obligă?

ION: Nimeni. Nu mă tem c-o să pot fi obligat de cineva să spun ce știu, dar nu pot ascunde față de mine ce știu. De ascund, nu mai sînt eu, sînt o pisică!...

AUREL *(răstoarnă sacoșa)*: Poftim!... *(Nu cade nimic.)* Nu e nici o pisică... Nu se ascunde nimic aici, și nici pisica, nefiind, nu-și ascunde murdăria... Nu există pisica! Și n-am omorît-o eu! Nici n-a existat! O să mă invinuiți c-am omorît și pisica.

GILDA: Nu, doar pentru c-ai omorît un om.

ION: Ai omorît mai mult decît un om, ți-ai omorît tatăl. Tatăl este mai mult decît un om, este o parte din tine. Te-ai îndepărtat de el, ai fugit de el ca de un străin, lovindu-l cu mașina, indiferent, mai rău ca un necunoscut... Dar și pentru moartea asta te-aș ierta, dac-ai înțelege-o! Dar tu n-ai frînă, ești un ins fără scrupule, și ca să-ți atingi un scop te rupi de orice. De-ai înțelege crima, te-aș ierta, ea ar fi

un accident... O neglijență, sau un moment de demență, cînd omul își pierde orice control. Un moment! Dar la tine nu-i vorba de un accident de mașină, fiindcă și de nu l-ai lovit cu mașina, tu tot l-ai ucis. Căci nu înțelegi, și cine nu înțelege ce-a făcut sau ce n-a făcut e un criminal posibil. Tu l-ai ucis ca totul să rămînă pe loc, lumea să nu se schimbe, totul să fie fix, mort. Ceea ce este absurd, căci viitorul există.

AUREL: Dar dacă totul a fost un vis? Acuma e spre dimineață... Dac-ați băut prea mult? *(Se aude apa la toaletă.)* Cine e acolo?

OCTAVIA: Poate necuratul. Că și pe el l-am visat.

GILDA: Poate e sufletul lui Elizeu.

OCTAVIA: Dar sufletul poate să tragă apa?

VICTOR: O fi vreo defecțiune la rezervorul cu apă. *(Deschide ușa la toaletă.)* Elizeu nu e aici!

AUREL: Vedeți, a fost un vis! *(Lui Ion.)* De ce vrei tu să pleci?

ION: De ce vrei tu să scapi, n-o să scapi: morții revin mereu, cu tot trecutul lor, și ei trăiesc, și dacă ne-am face că nu-i cunoaștem ar însemna că nu vrem să ne cunoaștem nici pe noi.

AUREL *(rîzînd)*: Știu de ce-l aperi, știu de ce te-a pupat cînd a plecat: e tatăl tău! Cînd socru-meu Costaiche era plecat la pușcărie, înainte de război, atunci ai apărut tu... Uită-te în buletin și întreab-o și pe mama... E o ipoteză destul de hazoasă!...

ION: Chiar de-ar fi așa, și chiar de n-ar fi, asta nu-mi schimbă părerea despre tine...

AUREL: Dar trezește-te, omule! N-a fost nimeni aici, nici el, nici Elizeu... Privește, Elizeu nu există!

OCTAVIA: O fi făcut picioare...

GILDA: Cît am fost noi dincolo, l-o fi luat Platon și l-o fi dus la morgă.

AUREL: Chiar de-i așa, tot avea simptome de nebun, dacă s-a sinucis ca un nebun... N-o să ne mai întrebe nimeni... Platon unde e?

OCTAVIA: Sforăie dincolo. Cred că acuma visează și el ceasul cu cuc.

AUREL: S-au mai pilit oamenii, au mai dormit, și-acuma toți sînt cu mintea tulbure. *(Intră Platon.)* Ei, ce-ai visat?
PLATON: Multe, l-am visat și pe Elizeu...
OCTAVIA: Dunăre n-ai visat?
PLATON: Am visat Dunăre mare, dovleac copt și ceas cu cuc.
AUREL: Mamă, trezește-te! Ioane, lasă prostiile! Hei, Livio, adă paharele și vinul! *(Livia aduce paharele și Aurel le umple cu vin.)* Să ne dregem!
MAMA: De-acuma știu ce-am să fac...
AUREL: Ce-ai să faci? O să spui că s-a întîmplat ceva care de fapt nici nu s-a întîmplat? S-a întîmplat doar în închipuirea ta, a noastră...
MAMA: Nu se poate ascunde nimic... Nu trebuie.
AUREL: Nu-i nimic de ascuns.
OCTAVIA: Vreți să ne jucăm de-a ascunselea?
AUREL: Dacă spui, e ca și cum te-ai sinucide. Ne pierzi pe toți.
ION: De ce-o șantajezi?
MAMA: Ți-ar conveni să mor și eu? Ca totul să fie tăcere... În casa asta să fie plin de morminte, un cimitir.
OCTAVIA: Eu mă fac prima baba-oarba...
VETURIA: Și eu tot prima... Să fie două deodată... *(Se leagă la ochi.)*
AUREL: N-a fost nimic... Un vis urît, un coșmar.
LIVIA: Poftim paharele, beți.
GILDA: Tu nu bei?
LIVIA: Eu nu beau niciodată.
GILDA: Tu nu bei, tu nu vorbești, tu nu trăiești niciodată.
LIVIA *(surîzînd)*: M-am obișnuit...
OCTAVIA: Unde ești, Chimiță?
VETURIA: Aici, aici...
MAMA: Da, e foarte, foarte clar...
PLATON: Vise, nebunie, toată lumea e nebună, și trează și în vis... De ce ți-e frică nu scapi. Nebunia...
GILDA: Tu ești singurul nebun de-aici ..
PLATON: Da, dacă asta îți face ție plăcere... *(Cu un pahar plin în mînă, merge la telefon, face un număr și vorbește încet.)* Alo... Poarta? Garda? Aveți grijă... Da, veniți, aici avem o droaie de nebuni... Luați-i...

AUREL: La mulți ani!
PLATON: Să bem tot paharul! *(Îl bea.)*. Așa, dar să știți că asta a fost numai proba, adevărul de-abia de-acum o să se arate. *(Sună soneria.)* Poftim! A sosit și Moș Gerilă! Să bem, căci întotdeauna trecutul e schimbător, numai viitorul e fix! *(Bea alt pahar. Soneria continuă.)*
OCTAVIA: Vezi să nu te faci fix turtă! *(Pe ușă intră Tudor, urmat de Mutu. Mutul merge alături de el, parcă sprijinindu-se unul de altul. Stupoare.)*
VETURIA: Unde ești, Chimiță?
OCTAVIA: Aici, aici...
TUDOR: Bună seara...

PIESA VĂZUTĂ DE:

ROMULUS GUGA

Piesa e un text dramatic foarte bun. Spectacolul e bine conturat. Autorul prezintă în mod cinstit problematica actuală a societății noastre, puterea acesteia asupra individului. Spectacolul e unitar și gradat. Are clarltate politică și ideologică.

Din *Caietul-program*
al Teatrului din Brașov

MARGARETA BĂRBUȚĂ

Am putea spune că dramaturgia noastră actuală exprimă *imperativu categoric al eticii comuniste*, în numele și în jurul căruia se constituie conflictul dramatic în modalități artistice variate. În numele acestui imperativ categoric își lansează D. R. Popescu rechizitoriul la adresa lașității, a carierismului și egoismului în *Pisica în noaptea Anului Nou*, piesa care a atras atît de multe colective teatrale și se bucură de adeziunea publicului oriunde se joacă, datorită profundei ei rezonanțe umaniste, bogăției tipologice, originalității scriiturii. Angrenat în violența atacului, D. R. Popescu nu a mai căutat să restabilească în piesă echilibrul de tonuri și culori corespunzător peisajului social actual, urmărind un catharsis prin șocul revelațiilor, prin virulența demascării.

Scînteia Tineretului, 21 aprilie 1971

GEORGE GENOIU

În *Pisica...* asistăm la o destructurare a conștiinței vigile. Eroii dramei lui D. R. Popescu, în căutare de adevăr uman, echilibru și satisfacție lăuntrică, sînt surprinși în această stare de vis care se consumă dramatic, tensionat. Este un vis care zbuciumă, care agită, a cărui durată și intensitate determină destructurarea conștiinței vigile. Cele două personaje (Octavia și Veturia) trăiesc contrapunctic halucinațiile unei vieți bizare. Ele, împreună cu medicul psihiatru Platon, delimitează în mod organic fabulația visului, dar în logica interioară a dramei funambulescul lor devine ipotetic în relația cu Aurel, cu Gilda sau Mama. Primul care confirmă consecințele ipotezei se dovedește a fi Elizeu, cel mai vinovat, de altfel, față de Tudor, omul care a suferit o detențiune. Elizeu se sinucide. Gestul său poate avea ca punct de plecare remușcarea pentru o faptă gravă.

În visul acesta purificator din noaptea Anului Nou majoritatea personagiilor se mărturisesc a fi victime ale erorii, sau eșecului. Dacă eroarea poate fi remediată, și eșecul trebuie privit ca o condiție statutară a ființei. Articulat în dialectica devenirii ființei umane, către ordinea necesară, eșecul nu trebuie înțeles ca o absolută cădere. Eșecul este o negație care determină și devine joncțiune între intenția și actul individului.

Teatrul de toate zilele,
Iași, Editura Junimea, 1980

KÁNTOR LAJOS

D. R. Popescu, Teatrul Național din Cluj-Napoca și secția română a Teatrului tîrgumureșan (reprezentînd *Pisica în Noaptea Anului Nou*, respectiv *Acești îngeri triști*) oferă exemple frapante pentru a îndreptăți asumarea trudnicei elaborări a unei montări de către autor și teatru, deopotrivă. Primele lucrări ale autorului nu au fost receptate cu mare succes, dar e aproape sigur că unul dintre autorii articolelor conținute în programul de sală tîrgumureșan are dreptate atunci cînd afirmă că o dată cu premiera *Îngerilor triști* s-a inaugurat o nouă eră în dramaturgia românească postbelică. Să notăm că *Îngerii* s-au scris în 1964, iar *Pisica...* în 1965; văzîndu-le acum, pot afirma că nici una, nici cealaltă nu și-a pierdut nicidecum strălucirea în cei 6 ani de așteptare. Autorul a putut nota, astfel, nu pentru a disculpa amînările din teatre, ci, dimpotrivă, cu o îndreptățită mîndrie că o piesă care se învechește o dată cu trecerea cîtorva ani, nu-și motivează nașterea nici dacă e reprezentată îndată ce a fost scrisă. În această ordine de idei, *Pisica în Noaptea Anului Nou* se poate asuma cu împăcare ca fiind o creație a anului 1971, greutatea ei social-politică și artistică nu au fost diminuate (de ani), nu s-a pierdut nimic din chintesențele sale ideatice.(...)

Cea din urmă piesă reprezentată a lui D. R. Popescu se situează pe un pisc foarte înalt nu numai în privința talentului, a originalității sale artistice, dar și în privința viziunii partinice. O bucurie aparte ne-a produs-o faptul că nu doar grupul restrîns al oamenilor de specialitate a recepțat cu însuflețire textul dramatic al lui D. R. Popescu, personajele sale, ci și publicul larg — cu toate că nu este vorba aici de o dragoste gracilă ca în operete, nici de anecdote ușoare; se dispută aici aprig grave probleme, despre situațiile limită ale responsabilității.

A Hét, 2 aprilie 1971

VIRGIL BRĂDĂȚEANU

Pisica în noaptea Anului nou, piesă amplă, are aspectul a ceea ce în mod curent se numește spălarea rufelor în familie, din care scriitorul caută să facă o treabă de interes larg și de utilitate publică. Sînt date pe față ascunzișuri și taine, jocul adevărului produce revelații, dezvăluie grave culpe morale și mari disponibilități de abjecție la persoane aparent onorabile, stabilește și acuză un univers devastat, înnegrit de frici și urîțit de minciună, populat de mutilați sufletește, de prezențe a căror unică rațiune e supraviețuirea, fiecare conform apetiturilor sau pretențiilor sale. Nici o existență înnobilată de idealuri, ci doar stări mimate de trebuințe, a căror capacitate de satisfacere, domoală sau violentă, le dinamizează și le stabilește un loc printre viețuitoare, unora chiar poziții în ordinea vieții. Rezultante ale unor conjuncturi, fiecare poartă răspunderea evoluției precare.

Pendulînd între realitate și joc, lăsînd liber drumul imaginației, considerînd beneficiul alcoolului care guvernează, dezleagă limbi, dă ghies, scriitorul execută calm operația, cu răspunderea actului angajat. Respingînd, evident pledează pentru ceea ce nu are nici unul dintre cei care-i populează piesa, pentru cinste, cu toate implicațiile și semnificațiile în viața indivizilor și a societății. Personaje în piesă sînt niște supraviețuitori, dintre care unii, cu înzestrări aparte în domeniul utilitar, au ajuns să devină și să dicteze, să aibă responsabilități într-un nou angrenaj social. Trecînd ușor de la real la posibil și făcînd drumul înapoi, scriitorul acuză spețele reale sau virtuale și îndeosebi avertizează. Totul se realizează prin evoluția personajelor, fără un marcat comentariu personal, fără a lua de mînă și a conduce cititorii sau spectatorii către ceea ce socoate autorul a fi concluzie.

Viziune și univers în noua dramaturgie românească,
București, Editura Cartea Românească, 1977

ION COCORA

Pisica în noaptea Anului Nou este o veritabilă meditație despre adevăr. Subiectul ei e o prezentare în acțiune a „întîmplărilor adevărului". Acestea se descoperă într-un univers existențial dramatic, succesiv și în mișcare (nevoia de clarificare fiind aceea care le declanșează), în relații și raporturi situate într-o realitate istorică și socială definitorie pentru psihologia și morala personajelor. Confruntarea, cînd se renunță la mască, e grea, neîndurătoare, chiar și atunci cînd ea are loc în familie. Există în viața fiecăruia un moment cînd ceva înăuntru cedează, conștient sau inconștient ne întrebăm cum trăim, undeva în esența ființei se produce o ruptură. Aparențele nu asigură un temei, certitudinea lor e temporară. Cum nici noi nu sîntem ceea ce vrem să fim, oricît de abil ne regizăm existența. Marea grațiere nu aduce prin urmare împăcarea cu tine însuți. Dimpotrivă, ea e fatală pentru Elizeu, implică profund conștiința lui Aurel, constituie un sever proces pentru toți ceilalți. Dovadă că absolvirea din afară (umană, socială sau politică) nu e și o rezolvare în planul conștiințelor. Nu există grațiere pentru culpe morale. Elizeu, de pildă, sfîrșește nu fiindcă e amenințat de cineva, într-un fel și el a fost grațiat, înfrîngerea lui e una morală. Încă de mult nu mai are nimic de restituit. Urmarea confruntării cu Tudor e doar o întîmplare, o certificare a unei morți fizice, cealaltă, cea reală, s-a produs poate în clipa cînd a depus mărturia.

Fiecare personaj din *Pisica...* ascunde în el o mare durere. Vinovați și nevinovați sînt nefericiți. Unii, cum ar fi Elizeu și Aurel, fiindcă sînt responsabili, firește în cu totul alte împrejurări, de fapte care le împovărează conștiința; iar ceilalți, fiindcă sînt, cu voie sau fără voie, complici. S-au tolerat unii pe alții cu ură, cu indiferență, cu resemnare, cu violență și neștiință. Și lipsa de acțiune face pînă la urmă dintr-un martor pasiv un virtual vinovat. Concluzia e că nu poți fi fericit trăind în minciună și culpabilitate, terfelind cu agresiune și nepăsare norme de conviețuire și ignorînd adevărul. Dar nici cuplul Octavia-Veturia nu reprezintă o rezolvare. Căci deși cele două nu sînt implicate în dramă, situîndu-se oarecum în afara ei, fericirea lor nu e decît o iluzie, o inconștiență ridicolă a unor minți rătăcite. În esență și ele exprimă tot niște condiții tragice.

Privitor ca la teatru,
Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975

NATALIA STANCU

Ca și celelalte piese ale lui D. R. Popescu, *Pisica în noaptea Anului Nou* conține numeroase aspecte revelatoare pentru faptul că dramaturgul nu s-a desprins de prozator și că anumite caracteristici ale universului și modalității artistice a romanelor sale se fac simțite în teatrul pe care îl scrie — uneori preluate ca atare, alteori adaptate. Așa, de pildă, plăcerea narațiunii, a monologului, simpatia greu disimulată pentru momentele de lirism; alături de realismul detaliilor psihologice și de comportament, o anume incisivitate a afirmațiilor, o anume asprime a dezvăluirilor; indecizia între personajul creat pentru o anume semnificație — și în conturarea căruia prevalează cînd scopul demonstrativ, cînd cel de autenticități realiste — și personajul pitoresc, cu o utilitate sau extensie discutabilă mai ales în economia textului dramatic ș.a.m.d.

Să observăm, așadar — extinzînd observația noastră și asupra biografiilor cam lineare, monocorde, ale celorlalte personaje— că pretextul piesei nu este lipsit de elemente artificioase.

Să observăm, însă, în același timp, că pe dramaturg nu l-a interesat atît autenticitatea tramei cît crearea unor premise pentru o serie de considerații în plan etic, afirmînd ideea că nu poți să-ți clădești personalitatea și destinul social pe minciună.

În străfundurile adînci ale conștiinței eroilor piesei sale, persistă adevărul conform căruia condițiile dezvoltării familiei, rămasă fără tată, nu favorizau univoc degradarea morală, lichelismul, refugiul în iluzie, nebunie.

Noaptea Anului Nou, noapte simbolică, pe care o imaginează dramaturgul, este o noapte a crizei cu virtualități înnoitoare, „Trecutul nu e schimbător și viitorul nu e fix". Culoarea viitorului o dă trecutul. Și nu atît faptele din trecut, cît atitudinea prezentă față de aceste fapte.

Pentru Dumitru Radu Popescu și eroii săi adevărurile, ca și erorile, sînt aproape certe. Piesa nu exprimă, în primul rînd, tensiunea descoperirii, identificării adevărului, ci, mai ales, o altă tensiune: cea a asumării faptelor și mentalităților. Cea a autoexaminării cinstite și curajoase a atitudinilor individului, în raport cu un cod etic pe care nu îl poate perverti nimic; tensiunea eliminării oricărei justificări posibile a faptelor aflate în contradicție cu esența și, totodată, cu idealurile umane și sociale.

Ceea ce impune piesa și o distrage unei viziuni unilaterale, unei optici de inexorabilă fatalitate, este tocmai intuiția autorului, remarcabilă fără îndoială, de a propune imaginea unor eroi care intră, ei înșiși, în „starea de criză", din imperativul necesar al propriei lor conștiințe, fără presiuni

exterioare. Criza este premisa eliberării și a recuperării, a autodepășirii. Iar furia incriminatorie a scriitorului țîșnește deci dintr-o viziune activă, melioristă, constructivă și, într-un asemenea context interpretativ, optimistă.

Scînteia, 4 iunie 1971

ION VLAD

O compoziție dramatică organizată tensional, cu atenție la nuanțe, alternînd planul tragic sau dramatic al piesei cu accente (diferențiate ca ritm și personaje-semn) grotești; confruntarea unor destine silite de evenimente să se verifice, să privească fără șansa eludării sau atenuării culpelor reale (ori posibile) dau piesei adîncime și anunță participarea spectatorului invitat să rememoreze dramatismul unor momente de istorie contemporană. Elemente de tragedie — evidente în text și în construcție — se referă la ființe amenințate de culpe ascunse sau incapabile să regăsească un echilibru pierdut. Mai presus de acestea, în spațiul demonstrației produsă de dramaturg, intervine nevoia de *a medita*, de a înțelege și de a găsi resurse pentru o existență liberă de servituți morale.

România literară, 8 aprilie 1971

N. BARBU

Așa cum s-a mai spus, noua piesă (reprezentată) a lui D. R. Popescu e o dezbatere etică. Însă, spre deosebire de multe altele, ea nu angajează în exclusivitate reflexia. Jocul argumentelor transcende *logicul*, spre a se înscrie în sfera amplă a experienței trăite direct, și adesea violent, de spectatori. Gradul de implicare a publicului este astfel infinit amplificat, dovedind, prin contrast, lipsa de consistență a procedeelor artificiale folosite în alte împrejurări în același scop: mișcare agitată, acute vocale, dialog cu sala sau chiar plimbări printre rîndurile de bănci. Calitatea reprezentației, forța cu care ea acționează, în planuri diverse, asupra spectatorilor, este decisă de text. De altfel, D. R. Popescu își explicitează crezul său artistic, în legătură cu teatrul: „Pledez pentru un teatru care să fie în primul rînd literatură, un teatru care, înainte de toate, să se poată citi și să reziste a această primă probă", spectacolul constituind a doua naștere a unei

trăiri, a aceleiași trăiri, autentice încă de la lectură. *Pisica în noaptea Anului Nou* este, și din acest punct de vedere, cea mai reprezentativă lucrare dramatică a autorului de la Cluj-Napoca, o lucrare ale cărei valențe *literare*, dispuse în planuri diferite, permit și interpretări diferite. Există mai întîi un plan foarte real și concret, dar există și unul văzut prin prizma unor personaje de dincolo de bine și de rău, pentru că sînt într-un quasi-delir nevrotic: Veturia și Octavia. Există, de asemenea, un plan al retrospecției, al visului care devine coșmar, violentînd și determinînd, pe rînd, conduite care ajung să definească toate personajele pînă la ultimele straturi ale ființei. Există, în subsidiar, planul existenței sociale și acela al adevărurilor lăuntrice, între care se evidențiază conflicte ascuțite. Toate aceste spații de manifestare a umanului (dar și a umanității) nu numai că interferează, ci, adesea, se continuă unele prin altele. De aici ambiguitatea și multiplicitatea de sensuri ce pot fi deslușite ori numai bănuite în jurul dramei acelui caracter parcă înconjurat de mister, tatăl unei familii, întors acasă după o lungă detenție, în noaptea Anului Nou. Realitate sau vis, posibilitate sau act împlinit sub ochii noștri, remușcare sinceră sau împănicare din cauza amenințărilor unei alunecări în ierarhia socială, fiecare personaj, așa cum s-a arătat și în comentarii anterioare, devine aproape imediat un acuzator, dar și un acuzat. Ceea ce polarizează întreagă această nebuloasă, această furtună în care se întrevăd, ca în jurul unui nucleu, mișcări de atracție și de respingere, este legea adevărului al cărui fundament îl caută cu înfrigurare, dramaturgul. Îl va afla? Ceea ce contează, este starea de încordare, presupunînd ea însăși încredințarea că viața e perfectibilă, că falsul, inautenticul, mistificarea pot fi înlăturate, individul uman fiind apt de puritate. Suficientă ar fi, desigur, însăși convingerea împărtășită despre sensul superior al existenței, justificînd *acțiunea, fapta.* Dar la D. R. Popescu, datoria reliefurilor de prim plan pe care le dobîndește acțiunea, comunicarea între ideea abstractă și realitatea umană și socială devine permanentă și îmbracă ambele sensuri ale identității. Ca atare, aspirația spre adevăr se prelungește din gîndire în act încărcat de o profundă emoție, determinînd acel patos al caracterelor, acea vigoare a afirmațiilor care răstoarnă zăgazurile negativismului sau ale impasibilității. Și dacă întoarcerea la viață, după ispășirea unei vine, a acelui tată, prea puțin fericit în relaționarea sa cu socialul, însă liniștit acum în spirit, declanșează o gamă variată de atitudini din partea fiilor, a fiicei și a soției sale, de la stînjenire și ură agresivă (Aurel) la curiozitate, devotament sau tandrețe (soția), autorul reușește să-și transmită mesajul deodată pe toate lungimile de undă, implicînd planurile cele mai adînci ale existenței sociale și personale. Tudor (tatăl) apare, pînă la un punct, ca o încarnare

mult mai concretă și mai actuală a *destinului*, așa cum — schimbînd de decor și nu numai de decor, ci și de un anumit specific al concepției și acțiunii, legată de realitățile proprii nouă, — apare acest destin modernizat și în dramaturgia altor popoare, de la Ibsen la Camus, și de la O'Neill la E. Albee. Proiecția faptului curent din străfundurile de abis ale unui psihic care trăiește angoasa febrilă a devenirii, către zonele aspirațiilor purificatoare și către concluzionările teoretice de aspect marcat umanist particularizează în cea mai mare măsură tensiunea dramatică de-acum recognoscibilă a autorului și-i potențează valoric creația. Față de această calitate de esență, cîteva insatisfacții de detaliu abundența discursului, expresii exagerat (citește: ineficient) colorate, unele indicații frizînd duritățile naturaliste (prezentate mai ales în spectacolul brașovean) rămîn neglijabile. Important și semnificativ este faptul că textul are valoare literară aptă a se converti în spectacol datorită tocmai forței de afirmare a voințelor, datorită acelei impetuozități care rămîne elementul comun al celor trei spectacole văzute cu această piesă (București, Cluj-Napoca, Brașov), deși între ele există deosebiri care nu sînt, aici, numai de resortul viziunii regizorale, ci se datoresc și receptării în portative diferite a mesajului dramei.

Cronica, 12 iunie 1971

DINU KIVU

În *Pisica în noaptea Anului Nou*, conflictul se declanșează o dată cu întoarcerea din închisoare — după o absență mai mult decît îndelungată — a tatălui; din capul unei familii fericite el a devenit, în acest interval, un personaj incomod, uitat sau chiar repudiat de copiii lui, o fantomă revenită din întuneric, ce va strica echilibrul precar al familiei în noaptea Anului Nou. Tatăl (Tudor) a intrat cîndva în închisoare pentru o vină mai mult inconștientă decît reală, în orice caz și datorită lașității și delațiunilor cumnatului său. Între timp, acesta a devenit critic literar reputat, iar copiii lui Tudor, crescuți în ideea unui tată mort în împrejurări nebuloase, s-au realizat ori s-au ratat pornind, și ei, de la o minciună.

Tudor nu este o victimă, sau cel puțin nu din această postură va interveni în relațiile atît de fals sudate ale familiei sale. El este martorul care constată o realitate devenită monstruoasă, și dacă, din martor, se va transforma în acuzator, o va face în temeiul moralității sale ireproșabile. Paradoxal, Tudor este singurul personaj moral al dramei; claustrarea a însemnat pentru el asceză și — de data aceasta doar aparent

paradoxal — purificare. Tudor este singurul în drept să provoace dezastrul — căderea măștilor, răscolirea amărăciunilor refulate, răbufnirile de ură și disperare. Dar morbul devorant al adevărului pe care îl implică prezența lui Tudor declanșează o explozie în lanț; aproape fiecare personaj își va clama cu violență adevărul său, sau îl va trăi în forma sa supremă (Elizeu, cumnatul lui Tudor, se sinucide, iar Aurel, băiatul cel mare, își va omorî tatăl). *Pisica în noaptea Anului Nou*, pledează însă pentru o condiție fundamentală a societății noastre; nu se poate construi, trăi o viață onorabilă îngropînd în trecut, ca pisica (metafora aparține piesei), o minciună. Dincolo de evenimentele dramei, această ideea este afirmată și reafirmată tot timpul cu o îndîrjire și o vehemență — aș zice — insuportabilă. De aceea trebuie să considerăm *Pisica...* și ca pe una din cele mai profund etice opere ale dramaturgiei contemporane.

Interesantă este tehnica dramatică folosită de autor, aici, cu mult mai complicată decît în *Acești îngeri triști*. Cadrul (petrecerea de Anul Nou), este conceput deliberat în contradicție cu esența tragică a acțiunii, personajele sînt, și ele, construite și conduse după maniera contrapunctului. Astfel, Veturia și Octavia, cele două nebune, intervin mereu cu replici din zona umorului absurd, în momentele cele mai dramatice, la fel Platon, directorul spitalului de nebuni, suspect el însuși de maladiile pacienților săi, este centrul unei situații aproape bufe, frizînd grotescul. În aceste contrapuncte care marchează, cu subtilitate, acțiunea tragică, se ascund și primejdiile acestei piese altfel captivante. Umorul și pitorescul pe care îl propun este uneori superfluu sau prea mult îngroșat, cîteodată, discuțiile acestor personaje sînt scene de comedie în sine, gratuite, care voalează sensurile esențiale ale discuției.

Contemporanul, 23 aprilie 1971

ILIE CĂLIAN

Piesă complexă, aproape complicată, *Pisica...* este o încercare de sinteză a două tipuri de teatru din scrisul lui D. R. Popescu, exemplificabile prin *Acești îngeri triști* și *Cezar, măscăriciul piraților;* de la primul tip autorul păstrează dezbaterea epică deschisă, pe alocuri dură, precis localizată în timp și mediu social, iar de la al doilea — proiectarea conflictelor și personajelor în spațiul existenței umane, unde particularitățile individuale se topesc în aliajul unic al destinului omului în raport cu istoria. De aici, caracterul contrapunctic al piesei, continua translație a firului dramatic de pe un plan pe celălalt — întreprindere pe cît de savuroasă pentru un dramaturg, pe atît de riscantă, mai ales că autorul folosește și alte două planuri, două soluții: a visului și a realului — ambele posibile, deci „adevărate", nu numai prin excludere, ci și una în continuarea celeilalte, poate chiar într-o relație cauzală. Această oscilare între diversele planuri ale piesei pare să reflecte indecizia autorului, care, ezitînd între soluții scenice, a ezitat și în rezolvarea ideatică a piesei.

Fără îndoială, permanentul joc cu precizia și ambiguitatea, cu visul și realitatea, cu concretul social și generalul existențial poate oferi delicii degustătorului de teatru — dar unitatea construcției dramatice și a spectacolului, prin dispersarea liniilor de forță, amenință ideile piesei cu anularea reciprocă, cu sufocarea prin abundență.

Construită pe o avalanșă de torturi de conștiință ale personajelor principale, *Pisica...* propune o oglindă a eului fiecăruia (motivul folcloric al oglinzii în noaptea Anului Nou), reușind să smulgă măști, să răstoarne situații și poziții sociale. Conflictul este generat de sosirea neașteptată a Tatălui, în planul visului-conștiință, după mulți ani de închisoare. Apariția sa, ca simbol al vinovăției fiecărui membru al familiei, declanșează o criză care va istovi cugetele, evidențiind adevărata față a responsabilității sociale, a cinismului și a falsei sincerități. Respectatul critic Elizeu Pedestru se dovedește un arivist care și-a încropit cariera pe trădarea cumnatului său, împreună cu care trebuia să ispășească o vină comună, un cinic care a sacrificat moralitatea nepoatei sale, un laș incapabil să mai supraviețuiască dezvăluirii adevărului. Fiul mai mare, Aurel, importantul inginer-șef, arivist cu ambiții mai mari, și-a declarat tatăl mort, în autobiografie — și îl va ucide a doua oară, pentru a nu-și periclita situația socială. Celălalt fiu, Victor, și-a ales o filosofie și un drum propriu; neangajarea, nonacțiunea, sinceritatea cinică, dar inoperantă; crimei fratelui său nu-i va opune decît dezaprobarea. Mama divorțată de soțul închis, pentru a asigura creșterea și instruirea copiilor. Fiica, Gilda, condamnată de propria familie pentru imoralitate, se va adeveri a fi unul din acele suflete frumoase, care, pînă la urmă, găsesc forța necesară pentru a-și schimba viața. Singurul intransigent fără limite, dar nu fără pată, este medicul Ion, cumnatul lui Aurel, care stimulează reacția în lanț a adevărului; din păcate, personajul nu este suficient de convingător, intervenția sa este exterioară, străină biografiei familiei.

Pe celălalt plan — două nebune (Octavia și Veturia) și Platon, directorul spitalului de nebuni, contrapunctează spectacolul cu replici menite să plaseze conflictul piesei în spațiul existențial. Pentru Platon, toți oamenii sînt egali, toate actele lor sînt un fel de nebunii inocente în raport cu istoria

umanității — și din perspectiva istoriei, toate personajele sînt identic, deopotrivă lovite de o forță căreia n-au putut sau n-au știut să i se împotrivească, să-și păstreze autenticitatea, fiind, astfel, deopotrivă nevinovate în ultimă instanță. Acuzate în prim plan, personajele vinovate sînt purificate prin dramatica răscolire a conștiințelor.

Evident, toate acestea — sinuciderea lui Elizeu Pedestru, crima și încercarea de disculpare a lui Aurel, anihilarea lui Victor — se întîmplă în vis. În final, ca într-o piesă a lui Priestley, Tatăl va apare pentru a doua oară: într-un alt vis, într-o altă tortură psihologică — sau în realitate? Textul dramatic nu este, aici, destul de limpede, dar interpretarea cea mai justificată ar înclina spre apariția în planul realului.

Steaua, martie 1971

SANDA FAUR

În piesa aceasta de o riguroasă construcție clasică, respectînd credincios cele trei unități — acțiunea petrecîndu-se într-o singură noapte și în același cadru — totul pare construit pe voite și violente paradoxuri, totul pare straniu, personajele sînt, mai toate, de o ciudățenie frizînd limita maximă (un pușcăriaș eliberat după aproape un sfert de secol de detecție, un altul, mut, un tînăr canceros, două femei cu mințile rătăcite, un doctor psihiatru, o tînără de moravuri protestatar dubioase etc.), acțiunea însăși este dusă la situația limită, încheindu-se cu o sinucidere și cu un prezumtiv omor etc. Dar tot acest veșmînt dramatic de șoc, tot acest senzațional pictat de autor în tușe groase, amestecînd adesea tragicul cu un umor negru, servește de fapt ca sistem de convenții, ca niște semne, e drept, spectaculoase, poate chiar ostentative uneori, pentru a aduce în fața noastră o înfruntare de conștiințe, o dezbatere etică de înaltă combustie, pentru a spulbera aparențele poleite și a dezvălui purități lăuntrice, obținute prin recunoașterea și plătirea culpelor. După această înfruntare, petrecută la tensiunea maximă între tatăl uitat (sau renegat) și fiii săi, după ciocnirea dintre oportunismul și lașitatea agresivă a fiului cel mare, realizatul, „ajunsul", și liniștea adîncă a tatălui, omul care și-a plătit greșelile convins că a trebuit să le plătească, adevărurile se decantează, atmosfera piesei se purifică, ideea pentru care a pledat autorul rămîne în noi, vibrînd încă cu rezonanțe puternice.

Flacăra, 3 aprilie 1971

FLORIN TORNEA

Pisica în noaptea Anului Nou poartă drept dată a încheierii sale anul 1965, an al unui tulburător moment de revizuiri și reparații etice în societatea noastră; momentul reabilitării și reintegrării în viața civică a unor foști deținuți politici. O așezăm, însă, în rîndul lucrărilor dramatice noi ale lui Dumitru Radu Popescu. Nu fiindcă abia acum — după un îndătinat sistem de pritocire a văzut lumina tiparului și a rampei, ci pentru ecoul proaspăt și pătrunzător ce-l răspîndește și din perspectiva de acum, a apelor așezate și limpezite. Am citit de altfel din această perspectivă și am urmărit pe scenă cu un spor de emoție (pe trei scene, deocamdată: la Brașov, în premieră pe țară, la Cluj-Napoca și, în focul retușurilor finale, la Tg. Mureș) această nouă „piesă" a lui Dumitru Radu Popescu.

Dramă (sau comedie amară) a conștiințelor puse în situația unor revelatoare confruntări reciproce, *Pisica în noaptea Anului Nou* își poate revendica, din zarea zilei de azi, dreptul la o judecată liberă de impactul climatului fierbinte al circumstanțelor ce au inspirat-o și în care a fost concepută, liberă și de eventualele aprehensiuni sau rebifări pe care, prea aproape de acele circumstanțe, acțiunea și problematica textului le-ar fi putut provoca. Ceea ce s-a vrut poate, atunci, o simplă începătoare aluzivă în titlu (și în zăcămintele parabolice ale dramei), se deschide, astfel, spre orizonturi pur metaforice. Ceea ce a fost cumva atunci un rînd (și un caz familial posibil) dintr-o pagină a istoriei structurării noastre civice și umane, crește acum, ca motiv și ca motor dramatic, spre un iritant dar revelator act de sondaj și disecție psiho-socială. În adevăr, „pisica", de care se face ades pomenire și în piesă (o dată în postură de „mîță în sac", altă dată de „pisică neagră" aducătoare de nenoroc; ici vorbindu-se de jocul ei cu șoarecele sau de „fericirea" ei în voluptățile biologice de peste an, colo evocîndu-se obiceiul ei de a-și acoperi scîrna, ori de a zgîria sau de a se zgîria singură ca să poată ieși dintr-o capcană) este — în aceste multiple ipostaze — mai mult decît o simplă trimitere la un complex de atitudini, ce au putut configura la un moment dat — la momentul istoric al dramei — „imperfecțiunile unei societăți" în proces de înnoire și însănătoșire spirituală, un avertisment. Unii au crezut că pot — ba că sînt chiar îndreptățiți — să profite de acele imperfecțiuni, să le speculeze (cum este învinovățit unul din eroii piesei) pentru a se afirma, pentru a dobîndi putere și a-și edifica o personalitate și un rost în lume. Alții, dimpotrivă, covîrșiți sau rușinați de propria lor slăbiciune, și-au văzut destrămate visurile și elanurile spre realizare, și s-au lăsat pradă renunțărilor și resemnării în decădere ori în mediocritate. Alții au descoperit în ratare voluptatea compen-

satorie a unei sterile lucidități agresive — în stare să recunoască și să denunțe, acolo unde se manifestă, inechitatea și neadevărul, dar neputincioasă și prea neîncrezătoare pentru a deveni acțiune de restaurare a cinstei și a adevărului. Firește, nici unul din aceste cazuri nu e marcat de sentimentul unei reale satisfacții a vieții. „Pisica" doarme, însă, băgată în sac... E nevoie doar de un declic — „Anul Nou", cu cerința de a-i călca purificați pragul, deci cu o întoarcere bilanțieră în experiența de viață a fiecăruia — pentru ca nerezolvatele probleme, adînci și dureroase, ale vieții, să iasă dramatic la vedere, cu tot ce a fost în ele trecut cu vederea, călcat în picioare, umilit, otrăvit, înăbușit. Trecutul invadează, așadar, și anchetează prezentul; înlesnind și diriguind asprul proces al auto-examenului. Dar el se plantează ca o jenă, apoi ca o teamă în inima celor ce-au știut folosi împrejurările tulburi de altă dată, pentru a-și rostui o justificare și o poziție dacă nu demnă, cel puțin fermă în societate. Aceștia își interzic memoria, socotesc scandaloasă și primejdioasă pentru ei confruntarea cu trecutul. Vor fugi de el: fie pe calea lașă a sinuciderii, fie pe calea nu mai puțin lașă a îndepărtării lui silnice. Nu poți, însă, ucide trecutul. Oricît te-ai strădui să-l ignori, oricît crezi că-l poți sugruma. Trecutul trăiește în fiecare ca însăși rădăcina carierei noastre umane. Și nu putem smulge această rădăcină, chiar dacă o simțim sau o știm putredă, fără a atinge fondul însuși al ființei noastre. Fiecare își strigă așadar, acum, în ajun de Anul Nou, confruntîndu-se cu trecutul său, nefericirea ce dospește în el; fiecare aruncă asupra celuilalt vina nefericirii ce-l macină; fiecare descoperă în celălalt minciună, poltronerie, lașitate, egoism; fiecare rostește în această mereu mai nestăpînită dispută megarică, dacă nu adevărul, adevărul său personal, despre viață — despre viața pe care a fost împiedicat s-o trăiască; despre om — despre omul din el pe care a fost silit să-l mutileze; despre idealuri — despre idealurile pe care a fost nevoit să le abandoneze sau să le terfelească.

E un joc dur al adevărului. Declanșat în piesă de eliberarea din închisoare și de revenirea în sînul familiei a unui părinte; de actul care, pe plan istoric, a însemnat începutul perioadei de eliberare a cetății însăși, de „imperfecțiunile" și erorile trecutului. Drama ține însă să dezlege nu atît problema reintegrării, cît problema în genere a conviețuirii, a afirmării și realizării individului în societate și prin societate, nu în afara, nici deasupra, sau împotriva ei. Ea se desfășoară parcă străină de rigorile teatrale convenționale, își șerpuiește și își ramifică acțiunea într-o aparent totală nepăsare față de ceea ce s-ar numi o edificare silogistică, de clară sesizare a argumentelor ce produce. Ne aflăm însă în fața unui eșafodaj dramatic care se reclamă în substanța lui revelatoare de la ipoteza și de la atmosfera unui comșar care pune sub semnul întrebării natura noastră umană

și în care culorile ca și datele intime ale realităților trăite își pot îngădui luxul nedisimulărilor, al rostirilor răspicate și al unei dezordini specifice a planurilor, a accentelor, a problemelor atacate. Este ceea ce îngăduie și montărilor scenice o diversitate nedefinită de soluții în configurarea și sublinierea adevărurilor — și a adevărului — pe care personajele — și piesa — lui D. R. Popescu le emit cu „mînia" *Îngerilor triști* — în cheie tragică sau grotesc comică, tăios ori pe strună lirică, stăpînit ori dezlănțuit, ori duios— totdeauna străbătut de un asprit și îndurerat (cînd nu retezat) elan spre puritate, spre sinceritate, spre omenie.

Teatrul, martie 1971

ROMULUS DIACONESCU

Nucleul conflictului din *Pisica în noaptea Anului Nou* îl găsim în avertismentul dat de Ion lui Aurel: „Greșeala ta capitală este că ești convins că orice faptă sfîrșește odată cu înfăptuirea ei: că orice crimă se termină cînd ai ucis". Finalul piesei are două variante: una în care Tudor este ucis (varianta dorită de Aurel) și una în care personajul reapare în carne și oase (varianta dorită de ceilalți). În economia lucrării nu atît finalul interesează, cît soluțiile propuse ca termenii unei demonstrații despre responsabilitate morală și posibilitățile ei de manifestare în diferite conjuncturi. Membrii unei familii se reîntîlnesc în noaptea Anului Nou și momentul — important, firește — prilejuiește descătușarea sufletelor, buna dispoziție, în general. Numai că acestea durează puțin, cineva spune o fabulă (cea a caprei), de neînțeles, pentru moment, dar conținînd germenele deteriorării festivismului. Spiritele se încing, glumele devin tot mai înțepate și cu adresă străvezie, cu alte cuvinte se simte nevoia achitării unor polițe. Prima țintă este Elizeu Pedestru, unchiul familiei, critic literar în Capitală, tip subțire și prețios (Victor îi reproșează că „împrăștie neologismele în articole pentru a epata"), care presimte săgeți spre trecutul său. Încearcă să le pareze, mutînd discuția despre motivele plecării în Capitală: „Bucureștiul e mare, te pierzi... Sînt mulți rechini, literați vreau să spun, care se mănîncă între ei... Asta nu-i împiedică să fie buni amici. Pe cînd în provincie spiritul e mai provincial: dacă te războiești cu unul, trebuie să nici nu mai vorbești cu el".

...Dramaturgul supune dezbaterii, în termeni tranșanți, violenți, o temă profundă și temeinic gîndită: aceea a libertății interioare, a capacității de a proba curaj moral suprem, în orice împrejurare, indiferent de natura circumstanțelor. Într-adevăr, teza lui Aurel, este acceptabilă:

„Fiecare ins e dator să aibă grijă de libertatea sa", dar tot atît de puternică este și fatalitatea relației: „Dar cînd ea nu mai depinde de el? De-a mea a avut grijă Elizeu...(T u d o r)". Nu mai este vorba de confruntarea a două generații, ci de înseși mentalitățile ca atare. Captivul adevărat este Aurel și nu Tudor, cel frustrat de libertate datorită erorii formale sau, cum spune Victor: „Lupți, dar fără să riști la viața ta, la postul tău. Ca un soldat care nu va muri niciodată în luptă, căci nu-l interesează cauza ei, ci ce primește (...). Tu ai ajuns inginer, te-ai realizat, ești cineva, dar ca om ești de o mie de ori mai ratat ca Gilda". Întregul demers al acestui scenariu îl figurează pe Aurel drept un ins cu sentimentul responsabilității complet atrofiat, un mic monstru născut din „somnul rațiunii". Acuzînd sau nevoind să accepte o epocă revolută, care a făcut multe victime, Aurel profesează acum un dogmatism mai brutal și cu atît mai condamnabil, în absența elementelor conjuncturale presante. În fața acestui refuz (datorită poziției sociale, Aurel monopolizează opinia în timpul petrecerii) Tudor pleacă, fiul îl urmărește pentru a-l readuce, dar îl ucide; este soluția primei variante („S-a întîmplat doar în închipuirea ta, a noastră"); în a doua, Tudor revine, petrecerea se reia („să ne dregem", spune cineva), dînd de înțeles că totul a fost un vis urît. Autorul plasează finalul cu bună-știință sub semnul incertitudinii, lasă posibilitatea unei interpretări deschise, ilustrînd aserțiunea lui Tzvetan Todorov: „una din proprietățile specifice literaturii este aceea de a fi interpretată la nesfîrșit de către cititorii ei".

Meritul dramaturgului este remarcabil: instituind o stare de tensiune extremă, de confruntări fără „menajamente", ce nu admit sustrageri, croind portrete în tăietură directă, piesa conține în subtext un aer obiectiv-relativizant, cantonînd personajele în regim de autenticitate. Mama, figură fragilă, năpăstuită de nenorociri, traversînd o epocă istorică tulbure, pentru a-i feri de primejdiile ce pîndeau de oriunde, le ascunde copiilor trecutul, dîndu-l pe Tudor dispărut: sentimentul de a fi declanșat frustrarea și insecuritatea paternă este, probabil, marea ei obsesie. Pentru a răzbate, Gilda a ales calea prostituării, Victor e un nerealizat, iar Livia (soția lui Aurel) o păpușă vorbitoare. Bizară poate fi socotită inserția cuplului Veturia-Octavia, niște femei rătăcite, hilare, limbajul lor — evident absurd, mereu în contratimp — aduce însă în atmosfera „petrecerii" ticuri ale vieții moderne: fotbal, turism, modă etc., punctînd parcă ironic dialogurile din primul nivel de semnificații. Aflate în afara dramei propriu-zise, Veturia și Octavia exprimă, fără îndoială, tot o stare a tragicului, proliferat în piesă sub diferite măști.

Dramaturgi români contemporani,
Craiova, Editura Scrisul românesc, 1983

O PASĂRE DINTR-O ALTĂ ZI

CLIPA LIMPEZIRILOR

Cine a citit ori văzut piesele lui Dumitru Radu Popescu și-a dat seama, desigur, că autorul practică un teatru politic, fie în forme directe, fie în forme parabolice, că se manifestă predilect în dramă — cînd acută și clară, cînd colorată și ameliorată de grotesc, și chiar de farsă („amestecul de farsă, grotesc și dramă autentică — zice el însuși, a devenit cumva firesc pentru fizionomia timpului") și că în tot ceea ce scrie e infuz un sentiment justițiar inflexibil, nutrit de idealul socialist al dreptății și omeniei. Toate lucrările sale teatrale sînt construite pe o interogație tragică privind fărădelegi uitate, ascunse sau rămase în penumbra unor transigențe suspecte; întrebarea crește, ca un bulgăre de zăpadă, nu poate fi deviată, nici stăvilită și imperativul răspunsului crește și el, tot atît de implacabil. Formula alegorică, a unora, precum și cîteodată, materia epică istorică, arată că aceste drame conțin puține elemente autobiografice, dar, judecînd după acuitatea ideii etice, e limpede că dacă nu-s trăite, sînt durute, *ca să folosesc cuvîntul unui poet, ies din chinul autentic al unei conștiințe scriitoricești ce rîvnește la adevăr, respingînd poveștile învăluitoare, sedativele spirituale, orice încercare de „a se confunda crima cu poezia".*

Aceste particularități ale dramaturgului și teatrului său se regăsesc și în piesa numită O pasăre dintr-o altă zi, *reprezentată în premieră pe țară, în deschiderea anului artistic 1972—1973, la Teatrul Național din Cluj-Napoca. Cu decenii în urmă, un om a dispărut (nu se știe cum, poate a fost ucis, poate nu), dispariția a avut însă, se pare, drept cauze un șir de poltronerii, lașități și delațiuni. Vina a fost atribuită eronat unui inocent (ulterior absolvit de culpă), astfel că în timp ce cugetul unora din cei ce l-au cunoscut pe dispărut e chinuit de întrebări cinstite, acuzatoare, al altora e zbuciumat de în-*

cercarea mușamalizării prin explicații general-istorice, scuze voit naive, sau pur și simplu din indolența ce poruncește să nu te legi la cap cînd suferă al altora. Autorul observă, constată și dă a înțelege că procesul limpezirilor nu va stagna; întîi, fiindcă cercetarea adîncă arată că de anumite abuzuri ale unei perioade mai îndepărtate au fost vinovate elemente străine de revoluția românească, iar în al doilea rînd, fiindcă eventualii defăimători, disimulați și slobozi, ar putea prejudicia în continuare munca, cinstea și chiar viața unor semeni.

În ambianța de realitate și iluzie, de fapte și închipuiri pe care piesa le alternează mereu — deși nu totdeauna și foarte deslușit — dominantă e aspirația neînduplecată a oamenilor de azi și a colectivității spre puritate morală. Iar pentru a se risipi orice neînțelegere, această morală e net deosebită, de pildă, de preceptele etice ecleziastice, abstracte, ori de idilismul compromisurilor particulare, afirmîndu-se în relația inextricabilă cu societatea noastră ca o integrantă a modului nostru de trai, ca o îndatorire decurgînd din spiritul de echitate atît de caracteristic actualității.

Actuală astfel în chip esențial, piesa exprimă încă o dată civismul pătrunzător al prozatorului și dramaturgului, care a hotărît, probabil, să nu îngăduie marelui său talent a se irosi în bagatele sau chiar în subiecte cotidiene lustruite. Situația dramatică pe care o construiește e contextuală, personajele au un anume mister ce se cere dezvăluit pentru a produce revelații de interes obștesc. Spectatorul nu e obligat să ia o atitudine unilaterală și punitivă, ci e pregătit, cu o iscusință uneori excepțională, ca participînd la proces să nu poată rămîne indiferent, ci să-și asume calitatea de martor. Acesta e, desigur, un mod modern, de teatru analitic, angajat social explorînd toate zonele conștiinței pentru a putea raporta individualitățile la stări și a depista punctele de stază în dinamica unei spiritualități. [1]

[1] Critica s-a străduit să descifreze simbolul titlului (reluat și în text) ajungînd, evident, la rezultate diferite, ceea ce demonstrează, printre altele, și plurivalența dramei: „*O pasăre dintr-o altă zi* — opina George Genoiu în *Ateneu* (decembrie 1972) — nu este altceva decît gîndul, conștiința individului, faptele bune sau rele pe care le-a săvîrșit. *O pasăre dintr-o altă zi* — poate fi existența noastră în care sînt sedimentate cele mai pu-

Faptul că unele figuri, peripeții și manifestări ale eroilor, precum și un anume tonus dramatic, de mîhnire acerbă și necruțare rece, revin în mai multe piese — dînd și acesteia din urmă similitudini cu altele, anterioare — poate alimenta un reproș la adresa autorului; dar poate fi și simplă constatare; anume aceea că scriitorul caută să epuizeze un motiv artistic obsedant pe care îl va ipostazia atîta vreme pînă ce va avea credința că a dobîndit temeiul de a se elibera de el. O cauză certă de insatisfacție aici, în ultima piesă, ar fi însă conturarea mai evazivă a unor personaje și încețoșarea cîtorva scene dinspre final, care trebuie să ofere publicului dacă nu dezlegarea tuturor istoriilor conținute, măcar fermentul cel mai eficace al meditațiilor sale ulterioare.

Cum invitația la gîndire responsabilă e tendința indubitabilă a lucrării, e de apreciat preluarea sa și ca vector al spectacolului[1], *de către tînărul, dar calificatul regizor Alexa Visarion. El a comprimat textul — uneori chiar excesiv — a comprimat spațiul acțiunii, toate făpturile piesei rămînînd aproape permanent împreună, într-o odaie comună — fiindcă întîmplările ce le-au reunit în scenă, le-au trăit oricum în comun, nu pot să se mai desprindă unii de alții, fie că se iubesc sau se urăsc, fie că au legături de sînge sau îi unește sîngele vărsat al altora — a comprimat durerile, amintirile, răspunderile, cîteodată pînă la exasperare (dar cu unele abuzive crispări și stridențe), în sfîrșit, a condensat timpul, adunînd toate datele într-o expunere prezentă, cu inserții dramatice ale textului retrăite activ, în așa fel încît în spectacol nu se* istorici-

ternice impresii ale acesteia, remușcările, erorile și eșecurile ființei noastre. Această „pasăre dintr-o altă zi" poate să moară și să uităm de ea, sau va rămîne veșnic". Pentru Dumitru Chirilă (*Familia*, ianuarie 1973) „Sentimentul culpabilității față de niște întîmplări mai vechi, întîmplări care se înscriu exact într-o perioadă istorică, este *pasărea*, care planează asupra lumii, foșnetul zborului său tulburînd în măsură inegală liniștea interioară a personajelor, producînd, în cele mai multe cazuri, reacții invers proporționale cu vina".

Firește, ambele opinii sînt posibile, după cum e posibil ca această pasăre, care duce atîta dreptate în penele ei, să fie a unei zile viitoare depline, către care tindem...

1 Unicul pînă acum (în 1984).

zează, ci se problematizează *din punctul de vedere al actualității și, aș spune, cu grijă față de viitor, fiecare aspect luat în discuție: de ce nu mai e de față cutare, ce s-a întîmplat cu el și cum de s-a putut întîmpla ce s-a întîmplat, de ce nu răspunzi la întrebări tu, care cunoști răspunsul, și așa mai departe. Un om moare, un altul se naște, în prezența noastră, despre unii aflăm cîte ceva, despre alții nimic, despre alții totul, într-o concentrare necontenită, de un patetism bărbătesc tensionat.*

În cursul foarte interesantei discuții dintre spectatori și realizatori, organizată chiar în sală, imediat după premieră, — discuție curată, deschisă, constructivă, (doar cu unele perfidii și insinuări ignobile) care a argumentat, prin fervoarea ei intelectuală, și valoarea inițiativei — s-au formulat multe și meritate laude la adresa spectacolului, dar și unele rețineri privind claritatea anumitor scene. E neîndoielnic că incumbînd datoria de a fi tratată în chip elevat, original, cît mai atractiv, piesa românească, cînd e prezentă în premieră absolută are și dreptul inalienabil la o transparență care să faciliteze la maximum primul *ei contact cu publicul, acea dintîi cunoștință ce poate fi, cîteodată, decisivă pentru destinul ei.*

VALENTIN SILVESTRU

CUVÎNTUL AUTORULUI

— *O pasăre dintr-o altă zi* a fost reprezentată într-un singur teatru. A propus, într-un arc poetic larg, mitul păsării. Pentru că piesa s-a jucat într-un singur loc și spectacolul nu a ieșit din orașul lui, lucrarea a avut parte de un număr mai redus de comentarii. De-abia cînd au început să se scrie studii și cărți despre dramaturgia dv. drama a fost luată în consideрație și chiar „descoperită" de unii critici literari care nu văzuseră spectacolul.

Sub ce impuls ați scris-o, care e motivația ei, dacă mă pot exprima astfel?

— *Poate fi considerată una din lucrările care arată cel mai bine legătura dintre dramaturg și prozator... Fiindcă descinde din frămîntările legate de ciclul* F *și* Vînătoarea regală. *Are unele similitudini cu personaje din aceste romane și chiar sînt unele personaje care fac un popas din proză în această piesă. Sînt și ecouri în această piesă din roman. Se mai poate spune că în roman găsim unele articulații care ar explica mai bine întîmplări din piesă.*

— Se află un număr de situații asemănătoare în roman și în piesă.

— *Probabil. Deci, este scrisă în perioada cînd lucram la roman. Am găsit aceste situații care nu mai „mergeau" deloc în roman și am simțit nevoia să spun un adevăr despre ...unele personaje altfel decît cu mijloacele prozei. A fost o departajare, o rupere a apelor, într-o perioadă de creație cînd am simțit că trebuie să spun unele lucruri și ...prin teatru. Este un personaj acolo care se numește Patriciu, dar care se numea Kalmann, și care descrie o situație îngrozitoare legată de un pogrom „făcut" la Sărmaș, lîngă Cluj. Cînd războiul a ajuns pe meleagurile acestea transilvane, o comunitate mică de evrei a fost lichidată — nu ca aceia să nu scape cu viață, ci pur și simplu dintr-un act de demență — de niște oameni care sigur erau fasciști în esența lor. Personajul meu a asistat la acel act. Eu am fost în acele locuri, am văzut și cimitirul acelor oameni. Personajul de care vorbesc a văzut cum, în r-o groapă făcută chiar de victime, ele au fost aruncate după ce fuseseră împușcate și acoperite cu pămînt. Și încă două zile se mai mișca acest pămînt deasupra gropii și încă o noapte sau două, sau trei s-au auzit mai multe gemete, plînsete, care probabil erau ale copiilor ce nu fuseseră împușcați prea bine. Nopți de-a rîndul aceste gemete și plînsete au stăruit în visele lui. L-au marcat pe toată viața. Acest personaj ajunge, la un moment dat, să intre pe o altă traiectorie a istoriei; nu din vina lui, este suspectat, acuzat, și așa mai departe. Dar el are o puritate pe care nu o poate ceda nimănui și poate că această puritate a lui m-a condus, printre altele, la declanșarea piesei și la scrierea ei separat de roman. O piesă poate să plece din spațiul unei întîmplări, de la tensiunea unei întîmplări sau din spațiul unei idei. Uneori, în cazul cel mai fericit, cele două locuri geometrice se suprapun și se numesc reciproc și o faptă devine simbol. Aș zice că are un autosimbol în ea, ca un grăunte care conține în el propriul său viitor și propria sa înflorire. Uneori o idee poate să prindă contur, să prindă carne și să se creeze o umanitate. Cum de altfel iată, mă gîndesc, că Dumnezeu, înainte de a numi pămîntul, a avut o idee și el de a face pămîntul și de a face lumea. Deci nu făcînd-o i-a venit ideea, nu? Cred că întîi a fost gîndul și apoi a fost această lucrare. Întîi a fost cuvîntul, gîndul.*

— Un prim gest, după ce a gîndit și după ce a făptuit ce a gîndit, a fost să califice. „Și a văzut Dumnezeu că este bine".

— *Da. Dar pe urmă a renunțat la propriile sale idei. La ideea raiului, de pildă, el a renunțat. După ce a fost primul chirurg și a scos-o pe Eva din coasta lui Adam — deci a creat prin extragere, deși îi era foarte ușor să creeze din lut (dar se plictisise să creeze lumea din lut, că erau toate constituite) — i-a condamnat pe primii oameni la ieșirea din acest spațiu fericit, condamnîndu-i la „a gîndi". Acest gest este echivalent și cu o executare a condamnării. Deci iată-l și pe post de posibil călău al propriei sale creații. Poate este prea mult spus călău; să zicem extinctor al unei idei divine. El și-a anulat prin izgonire propria idee, propria creație. Ce a urmat după aceea este o lungă poveste...*

Dar să ne reîntoarcem la păsările noastre, pentru că păsări au fost și în rai; și păsări, și dobitoace. El a făcut păsări, dobitoace, și zi și noapte, și noi facem obiecte — scaune, piese, spunem acolo este un scaun, acolo este o masă, un geam, o fereastră; propunem niște obiecte, propunem niște oameni pe care îi mișcăm ca să-i ducem pînă la urmă la o idee, la o iubire și la o distrugere a idealurilor altora sau a propriilor lor idealuri. Fiindcă multe personaje nu sînt neapărat distruse întotdeauna din exterior, ci se și autodistrug.

— De ce ați numit piesa *O pasăre dintr-o altă zi*? Unii din critici au interpretat aceasta ca o aspirație spre o zi mai pură, în care asemenea

crime să nu mai fie posibile. I-ați spus *O pasăre dintr-o altă zi* gîndind la o zi din viitor, la o zi din trecut?

— *Este un titlu care „merge" și în dreapta și în stînga și în față și în spate. Adică această sintagmă poate fi proiectată și în trecut, și în viitor, o pasăre dintr-o altă zi din trecut, o pasăre dintr-o altă zi din viitor; deci o pasăre care sare peste ziua de azi dar care include și ziua de azi în ideea ei. Fiind o proiectare în viitor în vis, ele, aceste păsări, nu pot ființa decît plecînd de la cel care în această zi le are în minte. Deci, ca un reper la trecut, ca un reper la viitor, ca o aspirație și ca o învățătură de minte.*

— Un memento. Putem să-i spunem un memento?

— *Sigur. Probabil că pe aici ar fi. N-aș vrea însă să închid speculațiile care se pot face în jurul titlului.*

— Oricum, criticii s-au obișnuit să polemizeze cu intențiile declarate ale autorului; ei nu se consideră niciodată legați definitiv de o explicație dată de autor.

— *Bine fac. Iar un autor, după atîta timp, devine el însuși un cronicar al propriilor sale întîmplări scrise pe hîrtie.*

PREMIERA ABSOLUTĂ

TEATRUL NAȚIONAL DIN CLUJ-NAPOCA

1972

DISTRIBUȚIA

GHEORGHE M. NUȚESCU — Patriciu; LIGIA MOGA — Petra; GHEORGHE RADU — Socrul; RODICA DAMINESCU — Soacra; SILVIA GHELAN — Anișoara; DOREL VIȘAN — Ionescu; ANCA NECULCE MAXIMILIAN — Nuța Dobrescu; MELANIA URSU — Florentina; ȘTEFAN CRISTIAN-PISOSCHI — Izidor; NICOLAE ILIESCU — Liliac.

Regia: ALEXA VISARION

Scenografia: VITTORIO HOLTIER

PERSONAJELE

PATRICIU
PETRA
SOACRA
SOCRUL
ANIȘOARA
IONESCU
NUȚA
FLORENTINA
LIVIAN
LILIAC
IZIDOR

PATRICIU: Ce întuneric! Unde mama dracului e comutatorul? N-aude nimeni? A venit stăpînul casei și toată lumea doarme? *(Cad scaune.)* Deș-tep-ta-rea! Nici lumină electrică și nici măcar o lumînare n-am... Nu-mi aprinde nimeni o lumînare? *(Plînge.)* Am murit și nu m-aude nimeni?

PETRA *(se aude o altă ușă deschizîndu-se)*: Ești viu, din păcate.

PATRICIU: Draga mea soțioară, scumpa mea nevestică, nu sînt mort?

PETRA: Ești mort de beat, din păcate.

PATRICIU: Să cînte muzica! Vreau să mă trezesc în muzică... Vreau un Chopin!

PETRA: Liniște, dorm bătrînii...

PATRICIU: Să se trezească toată lumea! Eu comand în casa mea...

PETRA: Nu e casa ta aici, te afli în clădirea școlii...

PATRICIU: E casa mea și e vacanță... Lumină!

PETRA *(face lumină. Un fel de antreu enorm care se vede că îndeplinește mai multe roluri: de birou, (se află o masă de lucru, de hol, de sufragerie, la nevoie. Un pian.)*: Ar putea să-ți fie rușine să mă trezești la ora asta...

PATRICIU: Un bărbat are dreptul să-și trezească soția la orice oră.

PETRA: Unde-ai fost pînă-acuma?

PATRICIU: La meci.

PETRA: Meciul a fost ieri, duminică, acuma e dimineața zilei de luni...

PATRICIU: Da?!

PETRA: Da.

PATRICIU: Formidabil cum trece timpul.

PETRA: Te-ai îmbătat.
PATRICIU: Da?!
PETRA: Da.
PATRICIU: N-am băgat de seamă. Ca să vezi cum e viața... M-am luat cu vorba... cum s-au marcat golurile, cum a fost arbitrajul... și așa, din vorbă-n vorbă...
PETRA: Te-ai făcut cui.
PATRICIU: Da, dar de ce te superi? Doar nu-i pentru prima dată.
PETRA: Din păcate.
PATRICIU: Să lăsăm demagogia! Vreau muzică! *(Bate din palme, deschizînd cu piciorul ușa pe unde a intrat Petra.)* Dragă tată socrule, scumpă mamă soacră, sculați-vă, veniți aici să ascultăm muzică... *(Apar cei doi bătrîni în cămăși de noapte.)* Vă place Chopin?
SOACRA: Ne place...
PETRA: Ei cînd pleacă și-acuma dimineața la secerat sau la prășit întîi ascultă un concert...
PATRICIU: Tocmai de-aceea, s-asculte acuma, să se bucure de frumos... Vă rog să luați loc, în fotolii... *(O așază pe Soacră.)* Mie-mi place grozav Chopin, mai ales cînd sînt trist... *(Îl așază pe Socru.)* Acum sînt trist...
SOCRUL: Și se vede, ai ochii tulburi de tristețe...
PATRICIU *(urlînd isteric)*: Nimeni nu mă crede! De ce nu mă crede nimeni, nici rudele? N-am omorît pe nimeni, de ce nu mă credeți?
SOCRUL: Te credem, ești trist c-ați pierdut meciul...
PATRICIU: L-am cîștigat...
SOCRUL: Ești trist c-ați cîștigat meciul. *(Patriciu se așează pe un scaun, se apleacă peste birou, își prinde capul între mîini și plînge înfundat.)* Fată, cîntă-i bărbatului, are și el dreptate, vrea muzică, poate-a băut omul fără lăutari și beția fără lăutari e ca...
SOACRA: Lasă că știu ce este... *(Petra cîntă la pian, neconvinsă, Chopin. După un timp.)* Asta-i place lui? *(Petra dă aproximativ din cap.)* Ei, așa-i omu', fiecare cu muzica lui.
SOCRUL: Cred c-a adormit... *(Se ridică ușor din fotoliu și-i face semn Soacrei să plece la culcare. Pornește în vîrful degetelor...)*

PATRICIU *(bate cu palma în masă)*: Stai.
SOCRUL: Stau.
PATRICIU: Ascultă, cultivă-te... Nu s-a terminat...
SOCRUL: Văd că se albește de ziuă și...
PATRICIU: Sst! *(Se ridică și-l așează la loc în fotoliu.)* Chopin... *(Se așează și el exact cum a stat mai înainte. Petra cîntă. După un timp Soacra îi face un semn Socrului să-i dea de pe masă un lucru de mînă început și lăsat acolo. Socrul se execută, fără să se ridice din fotoliu, întinzîndu-i doar mîinile. Soacra începe să croșeteze.)* La, la, la, la... *(Soacra nu mai croșetează. Patriciu începe să sforăie. Soacra croșetează din nou.)* La, la, la, la... *(Soacra același joc. Sforăie din nou Patriciu. Socrul se ridică și, pe vîrful degetelor, se îndreaptă spre camera vecină.)* La, la, la... *(Socrul se oprește. Patriciu sforăie. Socrul iese tiptil din cameră. Apoi apare în ușă și-i face semn Soacrei să-l urmeze. Soacra pleacă.)* La, la, la, la...
SOACRA *(oprindu-se)*: La, la, la, la... *(Apoi iese tiptil.)*
PATRICIU *(bate cu palma în masă)*: Stați! Înapoi! *(Cei doi revin în cameră.)* Nu vă place Chopin?
SOCRUL: Ne place, dar e prea pe sec.
PATRICIU: Da? *(Așezîndu-i în fotolii.)*
SOCRUL: Da, ar trebui și niște vin... Muzica fără vin e ca...
SOACRA: Lasă că știm noi că este ca...
SOCRUL: Dar n-am spus nici o porcărie!
SOACRA: Era să spui, și ți-am spus de-acasă să nu spui porcării aici în oraș, porcăriile nu sînt pentru oamenii de la oraș.
SOCRUL *(lui Patriciu)*: Am spus eu ceva urît? Am spus că n-ar strica niște vin, ca să nu te simți singur... Că și la beție e greu să fii singur.
PATRICIU: Vrei să spui că eu sînt beat?
SOCRUL: Vreau să spun că eu m-aș îmbăta.
PATRICIU: Dar nevastă-mea crede că eu sînt beat.
SOCRUL: Nu te lua după nevastă, eu crezi că mă iau după ea? *(O arată pe Soacră.)* Niciodată să nu le crezi... Mie cînd îmi spune ea că sînt beat, sînt sigur că sînt treaz.
PATRICIU: Și cînd îți spune că ești treaz?

SOCRUL: Asta uite că nu-mi spune niciodată. *(Către Petra, care încetase să cînte.)* Cîntă, fato, înveselește-ți bărbatul... Și eu tot zic de chestia aia...
PATRICIU: Care?
SOCRUL: Chestia cu vinul...
PATRICIU: Care vin?
SOCRUL: Vinul vostru din pivniță, știu că aveți o butie a voastră.
PETRA: Să nu bei vin din ea...
PATRICIU: De ce să nu bea?
PETRA: Nici tu nu bei.
SOCRUL: De ce să nu bem, doar n-a fost omorît vreun om în ea...
PATRICIU *(urlînd)*: Cine ți-a spus c-a fost omorît un om în ea?
SOCRUL: Nimeni...
PATRICIU *(Petrei)*: Tu i-ai spus?
PETRA: De ce să-i spun, doar nu-i adevărat...
PATRICIU: Am auzit de la cineva prostia asta... De-ar fi așa, mortul ar fi acolo.
PETRA: Dar de ce nu bei tu vin din vinul tău?
PATRICIU: Fiindcă vinul meu se află în pivnița școlii și eu fiind ce sînt cînd merg după vinul meu pot să iau din vinul școlii... Din economie, poftim! Sau din meschinărie! Din necinste, poftim! Dar mi se pare absurd să fiu bănuit de cine știe ce măgării doar pentru că nu beau vin din vinul meu. Nevastă-mea a băgat de seamă că nu beau vinul nostru și hop! S-a gîndit la prostii...
SOCRUL: Ce fel de prostii?
PATRICIU: Prostii... În timpul războiului un soldat s-a-mbătat și-a fost găsit după ani de zile într-o butie cu vin...
SOACRA: Stingeți lumina, s-a făcut ziuă... *(Petra stinge lumina.)* Nu mai cîntați?
PETRA: Nu, mă duc să aduc vin. *(Iese.)*
SOCRUL *(în urma ei)*: Așa vorbești, de parcă te duci s-aduci otravă. *(Soacrei.)* Ce-are fie-ta asta? Are draci?
SOACRA: Are...
SOCRUL: Să n-aibă!

SOACRA: Trebuie să aibă, așa-s muierile cînd sînt borțoase, au draci.
SOCRUL *(lui Patriciu)*: Asta-i drept. Așa că fă și tu meciurile mai scurte. Sau ia-mă și pe mine la meci.
SOACRA: Și pe urmă să urli și tu și să mă trezești din somn și să mă pui să-ți cînt...
SOCRUL: Te-am pus eu vreodată să-mi cînți la pian?
SOACRA: Asta ți-ar mai fi trebuit, pian... La nebuni te duceam. *(Sever.)* Să nu te duci la nici un meci, betivanule!
SOCRUL *(lui Patriciu)*: Uite la ea, așa mă ia în fiecare dimineață. Gustai eu acuma vreo gură de băutură? *(Soacrei.)* Tu de ce ai draci? De ce, că doar ți-a trecut vremea dracilor?
SOACRA: Vă legărăți amîndoi, tu cu gineri-tău, sacu' cu peticu'... Și biata Petra umblă prin beci după băutură, nedumerită, chinuită... *(Intră Petra.)* Ea e cu burta la gură și el umblă toată noaptea teleleu-Tănase și mai și minte c-a fost la meci... ca și cum nu știm unde umblă bărbații cînd sînt muierile lor grele?!
PETRA: Lasă-l, mamă, să umble, doar ce port eu în mine nu e copilul lui...
SOCRUL *(livid)*: Ce tot vorbești acolo, ai căpiat?
PETRA: Nu e al lui. *(A pus vinul pe birou.)*
SOCRUL: Dar al cui este?
PETRA: Nu este al lui. *(Iese.)*
SOCRUL *(Soacrei)*: E nebună... Sau nu e, și atunci e mai rău... *(Lui Patriciu.)* Ce-s poveștile astea? *(Patriciu iese. Soacrei.)* Și atunci de ce să nu bea omul? De ce să nu umble teleleu-Tănase? De ce să nu vină dimineața? De ce să n-o pună să cînte? De ce să nu ne oblige și pe noi s-ascultăm cum cîntă la pian... Lua-l-ar dracu de pian cu coada lui cu tot!
PETRA *(intră)*: Mergeți și mai dormiți...
SOCRUL: Mie să-mi spui ce se-ntîmplă în casa asta?
PETRA: Nu se mai întîmplă nimic. *(Îi toarnă vin.)* Vrei să guști?
SOCRUL: E din butoiul ăla cu?... *(Intră Patriciu.)* Care-i povestea cu butia aia?...
PATRICIU: Fantezii de-ale ei... De le-ar auzi altcineva m-ar considera... În sfîrșit, mă duc să beau o cafea,

să mă plimb. Nu pot dormi într-un loc unde sînt privit așa cum sînt privit.

PETRA: Ești privit așa cum ești.

PATRICIU: Cu ce ți-am greșit?

PETRA: Cu nimic. Asta-i greșeala ta, nu mi-ai greșit cu nimic. Rămîi, îți fac eu o cafea...

PATRICIU: De un timp are impresia c-am omorît un om și l-am ascuns în vin ca să i se piardă urmele... Și nimeni n-a aflat, decît ea... Nu știu cine i-a băgat asta în cap... Bănuiesc... E una Nuța Dobrescu, o cunoașteți... Dar cum să omori un om și să nu se știe c-a dispărut?

PETRA: S-a spus c-a fugit în străinătate, că...

PATRICIU *(urlă)*: Și nu-i adevărat! Mort fără urme... Stă sub noi un cimitir, butia e un sicriu cu vin... Dar duceți-vă și căutați-l... Am pus vin în fiecare toamnă peste el? Căutați-l!

PETRA: De ce țipi?

PATRICIU: Urlu, nu țip. Urlu de prostiile tale.

PETRA: Și ce vrei, să nu spun ce cred? Să nu fac ce vreau?

PATRICIU: Fă.

PETRA: Și dacă fac, o să mă distrugi, o să-mi omori copilul în mine.

PATRICIU: Aiurează.

SOCRUL: E clar că aiurează. Mortul de-i mort stă acolo și nu fuge. Putem să-l căutăm. Asta-i lămurită... *(Petrei.)* Dar al cui e copilul?

PETRA: Al lui.

SOACRA: Dar ăsta n-are nume, mortul? Cum îl cheamă?

PETRA: Haralamb...

SOACRA: Înțeleg... l-a... pentru că...

PATRICIU: Haralamb a dispărut acum o sută de ani.

PETRA: Nu chiar o sută... A fost omorît de cîțiva ani...

SOCRUL: Cam de cîți?

PETRA: Cam de zece...

SOCRUL: Înțeleg... *(Bînd vin.)*

SOACRA: Ce-nțelegi, de ce bei?

SOCRUL: Beau ca să mă-ntrebi tu. Toată viața m-ai cicălit, lasă-mă-n pace! Haralamb este un sfînt. L-a omorît Patriciu acum zece ani, din gelozie, fiindcă pruncul Petrei este al lui Haralamb. E un sfînt. Și

Petra noastră e sfîntă... *(Petrei.)* Ieri nu te-am crezut c-ai făcut pe-un orb să vadă... Te cred... Dar cum ai făcut?

PETRA: I-am pus mîna pe ochi, și apoi a văzut...

SOCRUL: Da, da...

PETRA: Și-un olog... L-am făcut să meargă.

SOACRA: Petra, mamă...

PETRA: Și-l port în pîntece pe Isus Cristos... Și-l voi naște și voi salva omenirea... *(Iese.)*

PATRICIU: I-am spus alaltăieri că... mă rog, e o nebunie sfîntă, dar... De aceea v-am chemat...

SOCRUL *(Soacrei)*: Acuma înțelegi?

SOACRA: Nu.

SOCRUL *(arătîndu-l pe Patriciu)*: Înțelegi de ce bea? De supărare, de... E copilul lui, și mama copilului lui e nebună... Aiurează... povești cu morți, cu sfinți. D-aia țipă la el.

PATRICIU: Eu o iert...

PETRA *(care a intrat și l-a auzit)*: De ce crezi că-mi faci tu un bine, iertîndu-mă? Crezi c-am greșit spunînd ce credeam? Ce doream... *(Zîmbind.)* Da, tu ucizi și tot pe tine trebuie să te lingușesc ca să mă ierți că m-ai omorît... Tu ești bun și drept cu mine... Dar cine-ți cere să fii bun cu mine? Cine vrea să-ți simtă iertarea? Eu sînt cea care te pot ierta sau nu, nu tu. *(Iese Patriciu.)*

SOCRUL: Fato, nu-mi dai ceva să mănînc?

PETRA: De ce schimbi vorba, mă crezi nebună?

SOCRUL: Tu schimbi vorba, eu vreau să mănînc și tu urli la mine... Dă-mi să mănînc... *(Bea vin.)*

PETRA: Nu crezi nimic din ce-am spus...

SOCRUL: Eu?! Te cred.

SOACRA: Eu nu cred nimic, nici cu mortul, nici cu minunile alea... Dacă n-ai dovezi, eu nu cred nimic... *(Petrei.)* Tu minți și aiurezi și tot tu urli la Patriciu...

SOCRUL: Seamănă cu mumă-sa.

SOACRA *(Petrei, fără să-l ia pe el în seamă)*: N-ai nici o dovadă c-a făcut ce-ai spus, atunci de ce-l urăști?

PETRA: Fiindcă n-am nici o dovadă.

ANIȘOARA *(urmată de Ionescu)*: Bună dimineața... *(Văzîndu-i pe Socru și Soacră.)* Ne scuzați...

SOCRUL: Poftiți, poftiți... *(Soacrei.)* Unde-mi sînt pantalonii? *(Ies și vor reveni mai tîrziu îmbrăcați de zi.)*

ANIȘOARA: Am adus niște pureci grozavi.

IONESCU: Pureci?!

ANIȘOARA: Pureci.

IONESCU: Ce pureci?!

ANIȘOARA: Pentru peștișori... *(Ionescu răsuflă ușurat.)* Ce pești minunați... *(Lîngă acvariu.)* Roșii, verzi, cu aripioare, cu mustăți, japonezi, chineji, de toate rasele, de pe toate meridianele... Ce minune e și un acvariu, aici găsești toată... *(Nuța Dobrescu deschide ușa, o închide.)*

IONESCU *(în lipsa ei, către absența ei)*: Bună dimineața...

ANIȘOARA: Cine-a fost?

IONESCU: Sărita... Sărita, nu Sàrita. *(Rîde cu hohote de propria sa glumă, satisfăcut.)*

ANIȘOARA *(văzînd că Petra tace)*: Am venit să vă luăm în excursie. *(Deoarece Petra nu dă nici un semn că știe ceva.)* Am vorbit ieri cu Patriciu să mergem toți cu mașina mea la pădure... Bărbații să pescuiască...

IONESCU: Bărbații nu pescuiesc în pădure... *(Rîde cu hohote.)*

PETRA: Patriciu are probabil nevoie de liniște... Și vrea să se creadă că eu am nevoie de liniște. I-a chemat și pe părinții mei...

NUȚA *(a intrat Nuța Dobrescu)*: Bună dimineața... Moise n-a fost pe aici?

PETRA: Nu... Stai...

NUȚA *(ieșind)*: Mulțumesc... O să vin mai tîrziu, am ceva treabă...

IONESCU: O snoabă...

ANIȘOARA: Dacă nu dă bună dimineața e sărită, dacă dă, e snoabă... Hotărăște-te.

IONESCU: În privința femeilor, eu rămîn un nehotărît. *(Rîde singur.)* Dumneata dă pureci la pești... Vezi, toți peștii ăștia frumos colorați trăiesc în liniște și pace, în armonie. Acvariul e un exemplu de pace, de coexistență pașnică. *(Rîde cu hohote.)* Dar lumea nu-i un acvariu... De ce nu aplaudați, am spus o maximă. Dumneata vrei liniște, ești, scuză-mă, o refulată.

ANIȘOARA *(degajat)*: Nu sînt o refulată, sînt chiar și căsătorită.

IONESCU: Soții sînt uneori chiar și neputincioși. *(Sec.)* Niște paravane.

ANIȘOARA: Nu sînt paravane...

IONESCU: Sînt paravane, ascultă ce-ți spun eu — care-am fost de două ori însurat.

PETRA: Am impresia c-ați venit să mă distrați...

IONESCU: Da. Eu în ultima vreme am găsit cheia vieții: distracția. Mă distrez pe mine, distrîndu-i pe alții.

ANIȘOARA: E o maximă? Penibilă. Măscărici de doi lei. N-aș vrea să fiu în pielea ta.

IONESCU: Eu aș vrea să mă aflu în pielea ta.

SOCRUL *(intră. Petrei)*: Eu zic să mergem pînă la spital să te vadă o moașă... Ești în ultimele zile.

PETRA: Bărbatul meu a convocat aici toată omenirea, să mă vadă nebună. Are nevoie de martori.

SOCRUL: Lasă-l în pace. Eu zic să mergem noi amîndoi. *(Au intrat Soacra și Patriciu.)*

PETRA: Bine. Măcar așa nu-l mai văd. *(Pleacă împreună cu Socrul).*

ANIȘOARA *(lui Patriciu)*: Cu excursia cum rămîne?...

PATRICIU: E nervoasă... Peste vreun ceas... O s-o aducă socru-meu înapoi... Am vorbit și cu doctorița Florentina... O să vină și ea s-o vadă, ca o cunoștință.

ANIȘOARA: Atunci venim și noi peste o oră... *(Lui Ionescu)*: Ai ocazia să te duci la biserică să te mai spovedești.

IONESCU: Ca să piară tot păcatul trebuie să ne spovedim amîndoi. *(Iese.)*

ANIȘOARA *(ieșind, se crucește)*: Doamne, împielițatule...

IONESCU *(urmînd-o)*: Fă-ți cruce mare, că e dracul bătrîn.

SOACRA: Crezi că Petra e nebună? *(Patriciu răsfoiește niște dosare la birou.)* O muiere în luna a noua să-și piardă mințile și s-aducă pe lume un copil... De ce nu mi-ai scris, de ce nu mi-ai spus pînă acum că și-a pierdut mințile? *(A intrat Nuța, auzind.)* Tu de ce nu mi-ai trimis vorbă, Nuța, că te știu de mică? *(Nuța tace.)* Doamne, nu-nțeleg nimic din lumea asta... *(Pleacă în camera din dreapta.)*

PATRICIU: Ce-i? *(Nuța nu răspunde.)* Ce dorești? *(Liniște.)* Ce vrei? *(Liniște enervantă.)* Pentru ce-ai venit? *(Liniște. Începe să răsfoiască dosarele. Bea lapte. Calm.)* Vrei ceva? Spune... Ce vrei?

NUȚA: Ale cui sînt fotoliile astea?

PATRICIU: Care?

NUȚA *(le arată pe cele din fața biroului)*: Astea două.

PATRICIU: Nu vă este bine, Nuța Dobrescu? Pentru asta ai venit? Sînt fotoliile școlii...

NUȚA: Bine, bine, dar ale cui sînt?

PATRICIU: Lasă-te de glume, ai fost elevă la această școală, acum ești profesoară... N-am timp de glume.

NUȚA: Nici eu.

PATRICIU *(exasperat)*: Totuși, ce vrei?

NUȚA: Să-ntreb: ale cui sînt fotoliile astea?

PATRICIU: Ale biroului, ale școlii, sînt în inventar, ești mulțumită?

NUȚA: Nu.

PATRICIU: Nu ești mulțumită, sau vrei să spui că nu sînt în inventar?

NUȚA: Și una și alta.

PATRICIU: Am de lucru.

NUȚA: Și eu. Ale cui sînt fotoliile?

PATRICIU: Nu știu. Ale cui sînt?

NUȚA: Ale mele.

PATRICIU: Hai, lasă-te de...

NUȚA: Nu, domnule Patriciu, sînt ale mele, eu am plătit impozite, sînt din contribuția mea, pe banii mei sînt cumpărate și am pretenția — cînd vin aici, să fiu poftită să stau în fotoliul meu...

PATRICIU: Sînt cumpărate nu doar din banii dumitale, ci din ai întregului corp profesoral, ai școlii, ai orașului...

NUȚA: Și din banii mei. Și acuma eu sînt școala. Eu sînt orașul. Și eu te plătesc în postul ăsta și vreau să m-asculți.

PATRICIU: Spune.

NUȚA: Și nu mai mînca și nu mai citi cînd stai de vorbă cu mine la mine în casă!

PATRICIU: Dumneata uiți că acest birou este și un fel de hol al locuinței mele și că aici e casa mea...

NUȚA: Dumneata uiți că aici este clădirea școlii și școala este casa mea...

PATRICIU: Totuși, ce dorești?

NUȚA: De ce ești nerăbdător? Vreau să te-ntreb ceva despre un mort...

PATRICIU: Haralamb ți-a fost profesor de istorie, mai mult nu știu despre el...

NUȚA: Nu te-am întrebat nimic despre Haralamb.

PATRICIU: Poftim, ocupă loc în fotoliile dumitale...

NUȚA: Despre Haralamb știu tot...

PATRICIU: Ce știi?

NUȚA: Știu ce cred că este totul despre el... Nu dumneata l-ai omorît, cum s-a lămurit ulterior, pentru c-ar fi existat o simpatie între el și Petra... Asta e o prostioară, nu se mai fac crime din gelozie... Moartea lui n-a fost un subiect de melodramă leșinată... Ca să se întîmple o crimă, trebuie să existe un climat al ei, niște condiții, asta o știu și cei mai blegi criminaliști: asta se știe despre Haralamb, dacă vrei.

PATRICIU: Astea sînt vorbele lui Tică Dunărințu. Te-a trimis să mă iscodești?

NUȚA: Un procuror ar putea să te iscodească și singur... Nu m-a trimis nimeni, am venit singură. Dar nu mă interesează Haralamb.

PATRICIU: Pot să nu-ți răspund despre nimeni nimic...

NUȚA: Și ăsta ar fi un răspuns.

PATRICIU: Stimată tovarășe profesoară, țin să vă anunț că soția mea este gravidă și bolnavă de nervi și eu trebuie să fac imediat niște comenzi pentru cantina internatului și apoi să mă ocup de starea sănătății soției mele și n-am timp de obrăzniciile altora.

NUȚA *(întrerupîndu-l)*: Stimate tovarășe director administrativ, fost al meu pe vremuri profesor de matematică, vă rog să n-aveți timp decît de lașitățile, ca să le zic așa, domniei voastre. La revedere. Pardon. Asta nu înseamnă c-am să plec de-aici. Asta înseamnă să vorbesc singură. Asta înseamnă că n-o să vă permit să mă întrerupeți.

PATRICIU: Poți să vorbești singură și în aer liber.

NUȚA: Am libertatea să vorbesc singură unde vreau. Libertatea asta nu mi-o poate lua nimeni, deci nici dumneata.

PATRICIU: Numai nebunii vorbesc singuri.

NUȚA: Te rog să mă consideri nebună. Dar te rog să nu mă întrerupi, te rog să nu m-auzi... *(Soacra e în ușă. Nuța n-o vede.)* Îți amintești de moartea învățătorului Guguștiuc?

PATRICIU: Spuneai că nu vorbești cu mine.

NUȚA: Cînd vorbești singur vorbești cu cine vrei. Important este că nu te-aude nimeni. Eu și cu Aurelia eram în comitetul de conducere pe clasă și trebuia să controlăm pupitrele și să vedem ce cărți citesc fetele. Cărți interzise, bineînțeles. Dar toate cărțile fiind interzise, era lesne să descoperi dușmanul: orice carte era un dușman. Chiar în ziua morții învățătorului Guguștiuc comitetul nostru făcînd un control riguros prin clasă descoperă într-un pupitru un sicriu de metal lung de vreo doisprezece centimetri... Deschid capacul și înăuntru găsesc un maimuțoi culcat cu mîinile pe piept... Și cînd se deschidea sicriul, trăgînd de o ață, se vedea cum maimuțoiului, aflat în orizontală, mort, i se declanșează vitalitatea, i se ridică extremitatea rușinii, se ridică în fund din morți plin de vigoare... *(Patriciu o vede pe Soacra. Îi face semn că Nuța e sărită.)* Cine putea fi maimuțoiul dacă nu chiar Guguștiuc? Anchete, ședințe, discuții... Să fie dată afară proprietara sicriului, dacă se poate spune așa... Și-a bătut joc de dascălul nostru. Fata n-a vrut să recunoască, a spus doar că ea a făcut sicriul... pentru a-l da cadou unui iubit de-al ei, care îi cam trăsese chiulul în ultima vreme... Voia să i-l trimită de ziua lui. Totul fusese gata înainte de moartea lui Guguștiuc... Nu, minciuni, s-a zis de către toți cei veniți să vadă monstruozitatea. Profesori, inși de la învățămînt, de la alte foruri. Trebuiau imediat cerute excluderea ei din organizația de U.T.C. și eliminarea ei din școală. Numai Haralamb a spus nu. Dar era nevoie de un element negativ pentru o asemenea zi cînd dușmanii căutau să compromită moartea învățătorului nostru. Asta era fraza. Era nu mult după război

și lupta de clasă era o problemă, în fiecare clipă, murea o lume și trebuia văzut cine moare, o clasă, o civilizație, o religie, un sistem, cine? Și cine se va naște! Și noi cum s-o excludem pe colegă? Cum să aducem adunării la cunoștință povestea cu sicriul? Am amînat adunarea, și noi, comitetul, niște fetișcane, am ieșit la marginea orașului, în cîmp, să deliberăm. Să deliberăm! La școală trebuia sobrietate. Nu deschideam prea des jucăria de tinichea. Pe cîmp ne-a cuprins deodată pe toate un rîs nebunesc, cu hohote, liber... Un rîs... în deplină libertate!... În tîrg nu puteam rîde, eram cadre de conducere și era o zi de doliu. Am rîs privind maimuțoiul, fără să ne dăm seama că de s-ar fi aflat, ori ne-ar fi văzut cineva, putea pe noi să ne mănînce... Așa, am măturat-o noi pe colegă... Numai Haralamb s-a opus și de-a doua zi a dispărut. *(Intră Anișoara și Ionescu. Rămîn tăcuți în ușă.)* De ce-ți spun toate astea? Sînt niște fleacuri, prostioare? Da. Să-ți mai spun un fleac. O colegă, fată de chiabur, i-a ars altei colege carnetul de U.T.M. ca să se răzbune pe ea pentru un băiat. A fost dovedit faptul și s-a făcut o mare adunare pe școală și-a fost discutată, judecată și colegele ei au cerut, convinse, să fie trimisă această dușmancă veninoasă la ocnă! Sau să fie condamnată la moarte! Evident, o să spui, era o naivitate. Evident, o prostie, dar așa era atmosfera, climatul, elevele erau învățate să creadă în vorbe mari și să nu se mai cutremure de gravitatea acestor vorbe. *(Violent.)* Eu am cerut condamnarea la moarte a colegei mele!

ANIȘOARA: Și de ce țipi la el? *(Îl arată pe Patriciu.)*

PATRICIU: Nu țipă la mine, vorbește singură.

ANIȘOARA *(Nuței)*: Vrei să vă absolvim noi cei mai vechi de prostiile voastre din tinerețe?

NUȚA: Nu mă poate absolvi nimeni. Nici nu cer asta. Dar eu nu uit asta și nu vreau să uite nimeni. Mi-ați fost profesori și puteați să mă scutiți de asemenea momente penibile din viața mea.

ANIȘOARA: Puteai să te scutești singură.

NUȚA: Dar nu dumneata ne-ai dictat în ziua morții lui Guguștiuc o scrisoare către el? Către mort! În care-l

asiguram cît de mult îl iubim! Noi, care nici nu-l văzusem vreodată. Căci nu nouă ne fusese învățător. Am copiat scrisoarea de cinci ori fiecare — ca să fie cît mai multe scrisori. Și unele fete i-au scris și poezii.

ANIȘOARA: Toate clasele au scris.

NUȚA: Toate, în afară de clasa unde era diriginte Haralamb.

IONESCU: Haralamb era un sfînt.

NUȚA: Haralamb era un prost. Dacă le dicta și el, trăia. N-a fost un sfînt, a dispărut. Ca să nu se spună că la noi la școală a fost unul ce nu l-a iubit pe Guguștiuc. A fost ucis de cei care s-au temut că i-a făcut de rîs... Ca să nu se spună că și ei au greșit, de au un asemenea cunoscut, nu coleg, cunoscut...

IONESCU: Tu erai mică, ce vină ai în toate astea? Ești profesoară, ești un om liber, bucură-te de viață, de ce te enervezi pentru un fapt consumat?

NUȚA: Sînt prea liberă, asta mă jenează, prea fac doar ce mă interesează, asta mă face să mă simt vinovată, nu prea pot să nu mă enervez, să mă plimb, să mă bucur de viață. Și n-am plătit această libertate cu nimic.

IONESCU: Crezi că ai prea multă libertate?

NUȚA: Am atîta cîtă-mi trebuie. Și n-am suferit nici măcar de vreo boală ca să am ce am și n-am făcut nici un sacrificiu pentru asta!

IONESCU: Libertatea ți-o dă legea, nu mai e nevoie ca fiecare june să se plîngă că n-a luptat în război sau pe șantiere pentru ea. Dar dacă tu vrei să te plîngi, plînge-te, e și asta un soi de nouă demagogie!

PATRICIU *(Soacrei)*: Mă duc pînă la spital să văd... *(Anișoarei.)* O s-o aduc cît mai repede și plecăm. *(Iese.)*

IONESCU: Fii mai veselă, încă ești tînără. *(Nuța nu-l ascultă.)* Să-ți dau o dovadă de genialitatea mea... Anișoara, uită-te la mine! *(O privește fix, face cîteva pase de hipnotizor.)* Pot să hipnotizez pînă și-o domnișoară bătrînă. *(Anișoara va executa tot ce-i dictează el.)* Stîng, drept, stîngul. Stai! Pe loc repaus. *(Către Nuța.)* După cum știi, n-a făcut armata, e soldat neinstruit. *(Anișoarei.)* Culcat! Drepți! Pe loc repaus!

(Către Nuța.) Nu mai vorbiți atîta despre moarte, viața e mai frumoasă decît moartea.

NUȚA: Moartea e o tîmpenie.

IONESCU: Crezi?

NUȚA: Sînt sigură, altfel viața ar fi o tîmpenie.

IONESCU *(voios)*: Rîzi, atunci... Am s-o fac să vorbească franțuzește. Ea care nu știe o boabă. *(Către Nuța.)* Cunoști poezia lui Valéry Larbaud „Prolog?"

„Ghiorăieli! Ghiorăieli!
Surde mîrîieli de burtă și de mațe
Lungi văicăreli ale cărnii în veșnice prefaceri,
Nestăpînite voci și șoapte de organe,
Glas, singurul glas omenesc ce nu minte,
Și stăruie o vreme chiar după moartea cea
trupească"...

(Către Anișoara.) Valéry Larbaud „Prologue".

ANIȘOARA: „Borborygmes! borborygmes!
Grognements sourds et l'estomac et des entrailles,
Plaintes de la chair sans casse modifiée.
Voix, chuchotements irrepressibles des organes,
Voix, la seule voix humaine qui ne ment pas
Et qui persiste même quelque temps
Aprés la mort physiologique..."

SOACRA *(închinîndu-se)*: Doamne, toată lumea e nebună...

IONESCU *(Anișoarei, semne de trezire)*: Trezește-te... Așa... Ce mai faci?

ANIȘOARA: Bine...

SOACRA: Parc-ai fost pe altă lume.

ANIȘOARA: Poftim?

SOACRA: Vorbeai în limbi străine, ca pocăiții, ca tremuricii...

NUȚA: Vorbea franțuzește, deși nu știe.

ANIȘOARA: Sînt o proastă...

NUȚA: N-am spus niciodată că ești deșteaptă.

ANIȘOARA *(supărată)*: Sînt mai în etate decît tine.

NUȚA: Încă nu ești o babă.

IONESCU *(rîzînd)*: Și cearta e o stare prehipnotică... Sau posthipnotică... Sînteți sensibile, sînteți medii bune... *(Bătăi în ușă)*. Cine o să intre... Am să încerc să-l hipnotizez...

FLORENTINA *(intră)*: Bună ziua...

IONESCU *(ieșindu-i în întîmpinare, privind-o fix)*: Cunoașteți finalul poeziei lui Valéry Larbaud „Prolog"?
„Ghiorăieli! Ghiorăieli!
Sînt oare și-n organele gîndirii,
Neauzite prin grosimea cutiei craniene?"
FLORENTINA *(cu voce rară)*: „Borborygmes! borborygmes!
Y en a-t-il aussi dans les
organes de la pensée..."
IONESCU *(încîntat)*: Ajunge! Bravo! Acuma trezește-te...
(Florentina se trezește). Sărut mîna. *(Îi sărută mîna.)*
SOACRA: Doamne ferește-ne de-ăștia de la oraș... *(Pleacă în dreapta.)* Draci goi...
ANIȘOARA: Ești grozav...
FLORENTINA: M-ai hipnotizat cumva? *(Ionescu aprobă.)* Am spus vreo prostie? *(Ionescu: nu.)* Petra încă n-a venit? *(Ionescu: nu.)*
ANIȘOARA: Cum se explică hipnoza?
IONESCU: Scrie-n cărți. *(Rîzînd.)* Omul e un mister necunoscut...
NUȚA: Crezi?
IONESCU: Bunăoară noi funcționăm doar cu o mică parte din tonusul nostru vital... Creierul, de exemplu, este 80% inutilizabil...
ANIȘOARA: Crezi?
IONESCU: Asta a spus Einstein. Și eu sînt un dogmatic, cred ce spun cei care au murit.
ANIȘOARA *(lui Ionescu)*: M-ai hipnotizat?!
IONESCU: Ai fost grozavă.
NUȚA: Ați fost grozavă, nu v-am mai văzut așa de grozavă de la moartea lui Guguștiuc. Atunci plîngeai, și plîngea și Moise, și Patriciu...
IONESCU: Și eu am plîns...
NUȚA: Da, și mi s-a părut că plîngi ca să-ți admiri propriile lacrimi, uimit că poți plînge... Îmbătîndu-te de bucuria că poți plînge... Îți admirai această tristețe, acest sentiment mîndru că te poți înduioșa, că poți vărsa lacrimi. Chiar dacă mortul nu era de față! M-a uimit cît de grozav puteai plînge în fața unei fotografii îndoliate... Și cît de ușor se poate ucide, cu inima rece, un om viu.

IONESCU: Nu înțeleg ce vrei să spui.
NUȚA: Nimic.
FLORENTINA: Oamenii pot plînge, asta-i important, și nu pot fi învinuiți pentru slăbiciunile lor... Guguștiuc s-a dovedit apoi c-a fost un fascist, c-a omorît oameni, și evrei, bineînțeles, și că acest lucru nu s-a știut... Dar dacă cineva l-a crezut curat, e de vină acest cineva? Și apoi n-a fost o dispoziție a nimănui să i se facă și la școala aceasta povestea pe care am aflat-o și eu... A fost un exces de zel al unor foști elevi de-ai săi... Nu trebuie să ne mirăm de Guguștiuc, omul e o ființă schimbătoare. Mereu ne schimbăm, mereu sîntem alții, mereu se schimbă celulele din noi, mereu sînt altele — și iată-mă pe mine cel de ieri nemaicondamnînd ce condamnam ieri și iubind ce disprețuiam ieri. În noi vine mereu altceva, alt eu, în aparentul nostru trup se naște mereu alt om, străin și imprevizibil... Și să nu ne mirăm de crizele mistice ale cuiva la bătrînețe, de isteriile cuiva în tinerețe, de marile iubiri, de fuga lui Tolstoi, de ura ce va deveni mîine dragoste. Nu pot să știu azi cine voi fi mîine, celulele se schimbă fă ă să se-ntrebe...
NUȚA: E drept, cine-mi putea spune mie ieri c-o s-o văd azi hipnotizată pe o dîrză *(se uită la Anișoara)* care ieri plîngea cu hohote, ca să dea un exemplu personal, în fața unei poze? Cine credea că poate recita Valéry Larbaud în original domnia sa care ne cînta în original „Sulico"? Da, celulele se schimbă.
IONESCU: Nu crezi în hipnoză? Am să-ncerc și cu dumneata. *(Se aud bătăi în ușă.)* Sau cu cine o să intre acum... *(Intră Livian.)* Bună ziua... Vă rog...
LIVIAN *(privindu-l în ochi)*: Asta e, l-am ucis... *(Își prinde fața în mîini și se așează pe un scaun.)* Patriciu... Am intrat în curtea școlii pe lîngă cimitirul de animale și el m-a ajuns în dreptul intrării în pivniță... E în pivniță, rece...
ANIȘOARA: E o glumă prea proastă...
IONESCU *(rîzînd)*: Trezește-te...
LIVIAN: De ce să mă trezesc?
IONESCU: Ai fost hipnotizat...

LIVIAN: Da, parc-am fost hipnotizat: l-am luat de piept și l-am izbit de perete și i-am zis: să terminați odată cu jocul ăsta că omul poate fi condamnat fără să fie judecat! Lasă morala în pace, Patriciule, nu-i mai fi moașă!... Mă picur pe toți demagogii care fac caz de morală cînd aud că unul s-a culcat cu una. Sînt necinstit? Sînt vinovat pentru asta? Că m-am uitat la o femeie? Cine-mi ține mie contul hormonilor și-mi numără spermatozoizii!? Stau la ea, n-am fost laș. Am ascultat de instincte, da. Ei, și? Dar despre cei care fură, despre profesorii care dau note pe mici și damigene cu vin, ăștia care sînt, nu toți, n-ai frică, nu sînt toți, dar despre ăștia de ce nu discutați, despre doctorii care te jecmănesc pentru un dinte stricat. Da, tovarășe Florentina! Pentru un dinte — aici nu e nimic imoral?! Că atîția directori sînt tîmpiți — nu e imoral? Cine-i judecă? Prostia nu-i imorală? Cînd mai ales dă lecții... Pentru asta nu faceți caz! Numai cînd Livian s-a mutat la o muiere! Dar suedezii sînt cei mai cinstiți oameni, cei mai morali, chit că nu se face caz cînd un bărbat și o femeie...

ANIȘOARA: Te știam evreu, nu suedez, văd că de e vorba de morală, te schimbi.

NUȚA: În schimb, dumneata rămîi neschimbată: fată mare!

ANIȘOARA: Adică proastă! După voi, tinerii — fată mare înseamnă proastă.

NUȚA: Da, căci nu sîntem atît de proști și de farisei să apreciem ce-nseamnă feciorie.

LIVIAN *(Florentinei)*: Mergeți și constatați moartea...

FLORENTINA: Eu știu că dumnealui *(îl arată pe Ionescu)* are humor și-am învățat și eu o poezie și încă alte două trei trucuri pentru un joc de-a hipnotismul, joc care are efectele sale, mai ales pentru cei ce nu-l cunosc. Dar un joc de-a moartea mi se pare lipsit de humor din partea dumitale.

LIVIAN: Eu n-am humor, eu pur și simplu l-am omorît pe Patriciu. Vă rog să mă credeți că spun adevărul — și-l spun nu ca să fiu cinstit cu voi, n-aș avea nici un motiv poate, nu-l spun din cinste: eu spun adevărul

dintr-o profundă infirmitate, că nu pot minți. Puteam să nu spun nici că m-am mutat la o femeie.

ANIȘOARA: Mai tînără...

LIVIAN: Mai tînără și mai frumoasă ca dumneata, în orice caz. Da, puteam să ascund că...

ANIȘOARA: ...dar că ai doi copii cu ea nu mai puteai ascunde.

LIVIAN: Puteam să nu-i recunosc, ca să fie moral, dar nici nu m-am gîndit, i-am trecut pe numele meu și-i știe toată lumea... Și ce este imoral în asta?

ANIȘOARA: Atunci de ce te plîngi că te condamnă lumea?

NUȚA: Cine-l condamnă e un cretin sau o cretină. A recunoscut, a fost cinstit...

LIVIAN: Nu, n-am recunoscut, doar n-am săvîrșit o crimă ca s-o recunosc! Și nu-i vorba de cinste, eu spun adevărul nu din cinste, ci fiindcă pentru mine adevărul e un viciu.

IONESCU *(surîzînd)*: Și numai bucluri îți aduce... Hai, zău, trezește-te... Așa o să-nnebunești de tii de una și bună că l-ai plesnit pe Patriciu și-așa mai departe...

LIVIAN: Stăpînește-te, drăguțule, că n-o să-nnebunesc... Eu nu sînt Petra să mă las dusă de basmele voastre... Vă cunosc, dragii mei. Iubiții mei, nu glumesc, fiindcă nici Patriciu și nici Moise nu glumeau și nici dumneata *(o arată pe Anișoara)* — nimeni nu glumea cînd vorbea de băieții mei. Eu eram un caz de lipsă de etică. Un exemplu. Cum să mai stau într-o funcție, chiar administrativă, la o școală?... Ce exemplu dau eu elevilor și elevelor? Un monstru bătrîn! Deci trebuie să fiu pus pe liber, ca dumneata *(se adresează lui Ionescu)* să-mi iei locul...

IONESCU: Mă faci să rîd...

LIVIAN: Și de ce nu rîzi? Vă cunosc, iubiții mei, cînd nu mai puteți înlătura un om prin luptă dreaptă, îl...

ANIȘOARA: Îl ucidem, ca pe Patriciu.

LIVIAN: Nu, pe Patriciu l-am zdrobit eu. Puteai să-l numești pe Haralamb.

FLORENTINA: Cu Haralamb e o poveste bizară.

LIVIAN: Acum poveștile bizare nu se mai prea pot întîmpla atît de ușor. Și atunci un om poate fi discreditat.

Dă-i cu etica și cu morala și aruncă-l pe drumuri! Ca să nu te mai incomodeze.

FLORENTINA: Dacă consideri c-a vrut cineva să te dea afară, de ce nu spui...

LIVIAN: Cui?

FLORENTINA: Directorului școlii, inspectoratului școlar județean, comitetului de partid...

LIVIAN: De ce să merg eu să le spun că Patriciu e un ticălos? Cum eu sînt acum adjunctul lui o să se creadă că-l sap.

ANIȘOARA: Și dumneata nu-l sapi, îl critici, îl ajuți.

LIVIAN: Da, l-am ajutat să moară.

FLORENTINA *(insistă)*: De ce nu le spui?

LIVIAN: N-aș avea nimic să le spun în plus. Căci ei știu cine este Patriciu. Iar de nu știu înseamnă că nu merită să conducă, dacă nu cunosc ce știe toată lumea și nu văd tîmpeniile ce le-a făcut Patriciu nu merită decît să se ducă la oi, ciobani. Iar de știu totul despre Patriciu și nu fac nimic, înseamnă că acceptă... că tolerează. Înseamnă că și ei sînt la fel. Bandiți. Înseamnă că și ei trebuie dați afară cu mătura.

ANIȘOARA: Atunci să nu admită nici crima dumitale...

FLORENTINA: Asta mai trebuie dovedită... Dumnealui e surescitat, probabil te-au criticat pentru povestea cu...

LIVIAN: Nu m-a criticat nimeni, ci m-au jignit... Și adineaori, venind aici, Patriciu mi-a spus că are indicații de sus să nu mai fiu în postul meu... De unde de sus, l-am întrebat, de la cer?

ANIȘOARA: De la partid.

LIVIAN: De la care partid? Nu vorbiți atît de ușor de partid. Cine, de la partid? Partidul nu este o asociație anonimă și eu sînt membru de partid și știu că am un nume și o viață a mea.

IONESCU: Pe mine mă scuzați o clipă...

LIVIAN: E în pivniță, îl găsești sigur... *(Ionescu a ieșit.)* N-o să mă mai dezonoreze Patriciu... Un fricos...

NUȚA: Un disperat, zicea Aurelia...

LIVIAN: Căzuse în frica lui Moise, așa cad unii cînd o situație se echilibrează, le e frică de cineva, și așa se susțin... Cum ăstuia *(arată spre Ionescu, plecat)* nu-i pasă de nimic, de toate i se fîlfîie, el este indiferența politică în picioare!

FLORENTINA: Nu toți oamenii sînt oameni politici.

LIVIAN: Dumneata ești o resemnată și ai și pentru ce...

ANIȘOARA: Te rog s-o insulți mai cu patos, să fii mai convingător, Patriciu a...

LIVIAN: Lasă-l să doarmă în pace, alături acum de Haralamb... Nu, nu l-a ucis el pe Haralamb, el a jucat doar rolul gardianului legii, distrugînd pe cei fideli legii.

ANIȘOARA *(rîde)*: El era inchiziția?!

LIVIAN: El era omul lui Moise și Moise toată viața a crezut că apără lumea și de fapt n-a apărat decît propriile sale interese.

ANIȘOARA: Te rog să termini cu calomniile. *(Violent.)* Îți interzic să mai batjocorești oamenii!

LIVIAN: Cu ce drept îmi interzici mie să vorbesc?

ANIȘOARA: Cu dreptul meu de comunistă!

LIVIAN: Cînd un om se folosește de puterea lui de comunist ca să-l facă să tacă pe alt comunist, la mijloc este cel puțin o eroare.

ANIȘOARA: Bine că n-ai spus că sînt o isterică!

LIVIAN: Nu, isterică sînteți de mult.

ANIȘOARA: Mulțumesc.

LIVIAN: Nu-mi mulțumi, nu-i un compliment, dar nici o insultă, e un adevăr... Și nu mai țipa cine ești, eu nu sînt vasalul dumitale și eu n-o să mă las deposedat de puterea ce-o am și de demnitate, și n-o să-ți permit să-ți exerciți funcția în numele meu, puterea organizației este și puterea mea și n-am să-ți permit să-mi iei această putere și s-o exerciți în numele meu și împotriva mea. Eu m-am decis singur cînd am intrat în partidul comunist, pe mine nu m-au ales la ședință prin ridicare de mîini masele, eu n-am fost ales ca dumneata, de alții, eu m-am hotărît singur!

ANIȘOARA: Tot singur te-ai hotărît să-l lichidezi și pe Patriciu. *(Intră Ionescu. Liniște.)*

LIVIAN: Da, sigur.

ANIȘOARA *(lui Ionescu)*: E mort?!

IONESCU: Da, e mort. Dar nu mai este acolo, a fugit... *(Rîde.)* Trebuie să recunoașteți c-a fost un mare nu-

măr de hipnotism... *(Lui Livian.)* Trezește-te, fiule... E cazul să facem o pauză, prea multă hipnoză strică... Și-acum să vă spun un banc cu elevul Bulă...

LIVIAN: Lasă bancurile...

IONESCU: Trezește-te, fiule... *(Celorlalți.)* Știți bancul cu Enescu? *(Rîde cu hohote.)* Știți bancul cu...? *(Cortina.)*

LIVIAN: Ce număr are miliția?

IONESCU *(îi scrie un număr)*: Poftim!

LIVIAN *(face un număr la telefon)*: Alo!

FLORENTINA: Cu cine vrei să vorbești?

LIVIAN: Cu miliția... Alo, miliția? Vă rog să veniți la școala hortiviticolă, a fost omorît un om...

NUȚA *(Anișoara scapă un pahar cu apă jos)*: Nu murdări parchetul.

FLORENTINA *(lui Livian)*: Dar n-are rost să faci o glumă chiar cu miliția...

LIVIAN *(la telefon)*: Nu, eu l-am omorît. La revedere. *(Închide telefonul.)*

NUȚA *(Anișoarei)*: Șterge parchetul...

ANIȘOARA: M-ai făcut babă, dar ești mai bătrînă ca mine... *(Florentinei.)* Ce tineri mai pot fi ăștia care nu reacționează cînd aud monstruozități *(îl arată pe Livian)* și sînt deranjați de un pahar cu apă căzut pe podea. *(Către Nuța.)* Nu e o lipsă de sensibilitate... *(Lui Ionescu, despre Nuța.)* Pe junii ăștia nu-i mai interesează nimic, decît apa de pe parchet...

NUȚA: Decît curățenia parchetului.

ANIȘOARA: Nu mai cred în nimic, în valoarea omului și a faptelor sale, nu-i mai interesează o minciună ca a lui Livian, o posibilă monstruozitate...

NUȚA: Cum să crezi? În vorbe spui că omul capabil — tîmplarul să fie tîmplar! — să fie la locul lui, și în realitate Anișoara Caramalis e profesoară exemplară fiindcă e papagal vechi, dar scrie mi-au cum zice pisica miau! Și e proastă ca o ciubotă; una se vorbește și alta văd junii că se întîmplă. Sînt mințită în față. Zilnic. Sînt considerată tîmpită. Zilnic. *(Anișoarei.)* Și-atunci ceri de la mine sensibilitate? Cred că de-aș mai avea în mine un pic de sensibilitate ar trebui să-nnebunesc! Și nu vreau. *(Țipă:)* Șterge apa de pe parchet!

FLORENTINA: Atitudinea dumitale mi se pare jignitoare... E o profesoară cu merite, a muncit, e devotată...

NUȚA: Drama noastră de astăzi este că avem prea mulți inși devotați și proști. Mă îngrozește devotamentul ei. Proastă, dar devotată. *(Anișoara plînge.)*

LIVIAN *(sună telefonul, ridică receptorul)*: Da, e școala hortiviticolă... Da, eu sînt la telefon... Nu, nu e o glumă... Ați verificat telefonul, verificați și restul... Da, vă aștept... *(Închide.)*

FLORENTINA *(despre Anișoara)*: Toată viața s-a luptat pentru interesul colectivului școlii...

NUȚA: Interesul pentru colectiv este interesul prin care ne batem pentru niște bunuri aduse colectivului și de care să ne folosim personal...

ANIȘOARA: Ce spui e pur și simplu reacționar... Eu m-am luptat pentru progres, am fost și eu o progresistă...

NUȚA: Dar mi se pare reacționar și nu progresist să te lase cineva să predai ceea ce nu cunoști... Ar fi trebuit să te retragi pentru incapacitate profesională...

IONESCU: Tovarășă Dobrescu...

NUȚA: Nu-ți fie frică, nu-s hipnotizată. Și nu ești tovarăș cu mine.

FLORENTINA: Sînt forme mai delicate de a te purta, dragă Nuța Dobrescu...

ANIȘOARA: Să jignești niște oameni care au luptat pentru progresul învățămîntului, chiar cu lipsurile lor, pentru care și-au făcut autocritica la timp...

NUȚA: Da, la timp! Întotdeauna trebuie să fie un coeficient de lipsuri care să constituie sursa autocriticii și a unui bogat plan de măsuri. Vă cunosc cîntecul...

IONESCU *(rîzînd)*: Ce e reacționar în purtarea ei, dragă?

NUȚA: S-o lași pe Anișoara Caramalis, literalmente analfabetă, să predea geografia patriei și a lumii nu înseamnă doar că sprijini, ci că susții și promovezi nonvaloarea. Asta e reacționar. Că ea spune trei lozinci? Nu crede în ele fiindcă nu le-nțelege. Profesorul trebuie măsurat după munca și valoarea sa, nu după vorbele sale goale. Să susții mediocritatea asta veche și să împiedici talentul și valoarea este inuman, este reacționar,

este exact excluderea dreptății din școală, este exact așezarea școlii pe un statut de falsuri.

FLORENTINA: Ce ți-a făcut?

NUȚA: Mie? Școlii, nu mie. Ea l-a trădat pe Haralamb, l-a vîndut pe Haralamb dușmanilor lui... Nu de-acum, de cînd se știe face la fel: vinde totul pentru treizeci de arginți. Pentru postulețul ei.

ANIȘOARA: Pe Patriciu acum tot eu l-am distrus?

LIVIAN: De Patriciu nu răspund.

NUȚA *(Anișoarei)*: Dar de Haralamb răspunzi... Îți amintești, la moartea lui Guguștiuc toate fetele au făcut de gardă în fața fotografiei lui, cîte șase, în negru. Își mai împrumutau hainele, nu aveau destule... Fotografia era pusă chiar în camera asta, aici... Și noaptea am făcut de gardă tot cîte șase, stînd în picioare, cîte o oră... Și cînd eu m-am dus în control, cu Haralamb, le-am găsit pe fete jucînd periniță: puseseră tabloul ținut drept pe o batistă și o elevă, în genunchi, pe batistă, îl invita la periniță pe Guguștiuc, iar celelalte jucau de mînă perinița în jur... Am rămas înspăimîntată... Dacă le vedea altcineva? Era o năzbîtie a fetelor, era oboseala... Așa a zis și Haralamb și le-a trimis la culcare... Dar în ușă apărușești dumneata...

ANIȘOARA: Fii consecventă, spune-mi tu.

NUȚA: Fetele au fost eliminate, dar Haralamb a dispărut. Și nu din cauza mea.

ANIȘOARA: Da, era o scenă genială, puștoaicele făcînd de gardă noaptea, în loc să doarmă... Și jucînd periniță... Haralamb credea că e genială și mai zicea că văzuse și la biserica din Malovăț steag negru în turlă, și la berăria de la marginea Cîmpulețului fotografia lui Guguștiuc, și-a mai zis că trebuia să fie neapărat și la spitalul unde zăcea Guguștiuc, și la stadion, și la W.C. ...Glumea cam gros, uitînd că orice mort este înainte de toate un mort. Și, de le iertam eu pe ele, cine mă ierta pe mine? Timpul, o să spui. Da, era exagerat, dar nu din vina mea. Nu, nu murise pămîntul, nici Dumnezeu, și voi nici nu-l cunoscuserăți pe Guguștiuc. Dar de ce să-și bată cineva joc de un mort?

NUȚA: Cine-și bătuse joc? Fetele? Erau niște copii obosiți și inconștienți... Groaza dumitale c-o să se audă despre jocul lor de-a periniță și-o să plătești, le-a eliminat, și l-a omorît și pe Haralamb.

LILIAC *(a intrat)*: Bună ziua. Sînt de la miliție. *(E în civil.)* Cine l-a omorît pe Haralamb?!

LIVIAN: Asta nu se știe precis, eu nu pentru el v-am chemat... Eu l-am omorît pe Patriciu, administratorul.

LILIAC: Îl cunosc, m-am întîlnit cu el acum o jumătate de oră la berăria de la marginea Cîmpulețului. Era cam beat. V-a insultat și?... Ați fost la berărie?

LIVIAN: Nu. A venit el aici...

LILIAC: Nu cred, eu l-am lăsat dormind cu capul pe masă în sala rezervată pentru oaspeți mai...

IONESCU *(rîzînd)*: Adică pentru beți mai de soi. *(Lui Liliac.)* L-am căutat și eu pe Patriciu prin pivniță, unde mi-a spus Livian c-ar fi. Nu e.

LIVIAN: Nu e acolo pentru că l-ai putut ascunde, băga în vreo butie, să nu fii martor, să nu se iște scandal... Mai bine să piară fără urme, ca Haralamb...

LILIAC: Ce-i cu Haralamb?

LIVIAN: E o poveste mai veche.

ANIȘOARA: A fost un sfînt pe care eu, Iuda, l-am trădat pentru treizeci de arginți, pentru postulețul meu. Asta e prima treaptă. A doua: a urmat nu răstignirea lui, ci sacrificarea lui de către cineva încă neidentificat. N-are importanță, acesta a îndeplinit doar o hotărîre.

NUȚA: Să zicem că acest om a fost Ionescu.

IONESCU: De ce nu?

NUȚA: Nu te speria, e un joc...

IONESCU: Poftim, primesc să intru în joc, dar vă avertizez că l-am văzut recent pe Hamlet, și cunosc celebra scenă cu jocul actorilor, așa că n-o să se prindă jocul vostru... *(Rîzînd.)* O să fiu mult mai atent decît Regele criminal din Hamlet... Bun, și mai departe?

NUȚA: Mai departe ce?

IONESCU: Cine a hotărît moartea profesorului de istorie?

LILIAC: Vă anunț cu mult respect că eu am și alte treburi și-mi pare rău că nu pot asista la jocul dumnea-

voastră... *(Se retrage spre ușă.)* Totuși, bancurile astea se fac la 1 aprilie...

ANIȘOARA: Vă rog să nu plecați. *(Arătîndu-l pe Livian.)* Ce rol joacă Patriciu? A știut, n-a știut, a tolerat, a ucis? Dumneata vrei să faci să învieze un adevăr vechi...

LIVIAN: Adevărul nu se învechește.

ANIȘOARA: Ai dreptate. Dar de ce l-ai adus pe dumnealui *(îl arată pe Liliac)* aici? Să descopere ce?

LIVIAN: Ce-am spus: mortul.

SOACRA: Mă duc să chem un popă să cînte mortul... ori să sfințească odaia și oamenii ăștia. *(I-a spus Florentinei și a ieșit.)*

ANIȘOARA *(lui Liliac, despre Livian)*: Declară o năzbîtie, ca să-l considerăm iresponsabil... Dumnealui se teme de ceva mai grav, de judecata oamenilor. Vrea să fie la adăpost, să nu-i impute nimeni lipsa de morală, seducerea unei foste eleve de-a noastră, eliminată, cu care are doi copii... I-a distrus viitorul! — sună cam patetic, nu?

IONESCU: Eu cred c-ar putea chiar să omoare pe cineva, făcînd pe apostolul dreptății... Și vrea să ispășească, de-aceea v-a chemat, *(lui Liliac)*, da... Și reîntorcîndu-se de la pîrnaie să fie compătimit: sărmanul, și-a pierdut viața în pușcărie pentru un ticălos ca Patriciu! Căci de omori pe cineva, poți dovedi apoi că acest cineva n-a fost un ticălos?

NUȚA: Omorît, despre Haralamb nu se poate dovedi că n-a fost un ticălos.

LILIAC: Despre Haralamb nu se poate dovedi nimic, nici c-a murit. I s-a pierdut urma.

LIVIAN: Dar lui Patriciu nu i s-a pierdut urma: e în pivniță. I-am spus să nu glumească cu mine, să nu-mi amintească de cei doi copii ai mei, și el mi-a spus că spun bancuri. Și l-am...

ANIȘOARA: Vedeți de ce este dumnealui în stare pentru niște bancuri? Degeaba-l disprețuia Patriciu, și lumea, că e un om de nimic, — nu! A fost în stare să se enerveze dumnealui! Adică să reacționeze omenește. Și la o simplă batjocură, nici măcar la o insultă — să-și facă singur dreptate!

IONESCU: Să-și asume adică o răspundere! Să omoare!

NUȚA: Deci și tu ți-ai asumat o răspundere, de crezi că-i o răspundere să mori...

LIVIAN: El nu și-a asumat o răspundere atunci, de-i adevărat... Răspundere nu-i ceva făcut pe jumătate, asta-i crimă: să ucizi și să taci. Eu vorbesc, eu îmi asum totul, fiindcă am motive, eu răspund...

IONESCU: Eu, neavînd motive, n-am săvîrșit nimic și nu răspund de nimic. Nu sînt un erou, ce vrei? Mie mi-e frică să fac pe eroul... Mă tem de alții... Dumneata răspunzi, l-ai chemat și pe dînsul. *(Îl arată pe Liliac.)* Deci nu te temi de ce-ai făcut și nu te temi nici de dumneata. Asta mi se pare mai grav: să n-ai nici un criteriu cu care să te judeci singur înseamnă o lipsă totală de morală... Să țipi că i-ai făcut de petrecanie unui om care de fapt este viu mi se pare la un moment dat nu un act de demență, ci lipsă de remușcări, demagogie, lipsă de etică pur și simplu! Ori înseamnă că n-ai criterii morale și atunci ești într-adevăr nevinovat...

LIVIAN: Sînt senil, adică?

IONESCU: Nevinovat. Un om care face dintr-o crimă o glumă este nevinovat!

LIVIAN: Adică sînt senil!

IONESCU: Deloc. Dumneata crezi în vinovăția faptei dumitale, mă rog, în responsabilitatea ei. O trăiești, ți-o închipui a dumitale... Și nu m-aș mira ca să se amplifice vinovăția în mintea dumitale încît să te vezi nevoit să te sinucizi...

LIVIAN: Prostii... *(Lui Liliac.)* Mă crezi?

LILIAC: Eu nu cred decît ce văd *(face un număr de telefon)*. Alo, doamna Constantinescu? Mai este pe-acolo administratorul școlii hortiviticole?... Da, aștept... *(Celorlalți.)* S-a dus să-l caute și să-l aducă la telefon...

LIVIAN: Prostii... Nu spun decît adevărul. *(Florentinei.)* Dumneata ca medic mă crezi iresponsabil? Aștepți și dumneata să vină el la telefon?

FLORENTINA: Da,
LIVIAN *(surîzînd)*: Nu vă supărați, dar sînteți nebuni!
FLORENTINA: Eu îți cunosc povestea cu fosta elevă, și nu te condamn... Dar dumneata nu vrei să suferi pentru ce te condamnă unii, vrei să suferi pentru altceva mult mai grav, pentru Patriciu, ca totul apoi să ți se pară mai ușor...
IONESCU: Bravează, face pe sadicul de care să se teamă toți care l-au insultat... C-ar fi posibil să-i lichideze și pe ei. *(Surîzînd.)* Are nevoie de autoritatea unei crime care să-i redea personalitatea știrbită prin drăgălășenia cu fetișcana aia...
LIVIAN *(lui Liliac, ferm)*: Declar că l-am omorît... *(E alb la față, desfigurat.)* Arestați-mă...
LILIAC: Bine, dar dacă eu vreau să te las liber?
LIVIAN: Nu se poate, legea e clară: cine ucide, trebuie să stea închis, ca să plătească.
LILIAC: Și dacă eu vreau să te iert?
LIVIAN: Dumneata nu-ți dai seama ce spui?
LILIAC: Un milițian întotdeauna își dă seama ce spune. El e omul legii, deci legea...
LIVIAN: Legea spune că trebuie să fiu închis.
LILIAC: Legea spune ce vreau eu, omul legii. Că poți fi închis, sau că nu poți fi închis. Eu vreau să te las liber.
LIVIAN: Eu nu vreau.
LILIAC: Te temi de libertate?
LIVIAN: Nu vreau să mai fac o altă crimă.
LILIAC: Nu vrei, sau nu poți?
LIVIAN *(țipă)*: Nu vreau!
LILIAC: Dacă ai vrut pînă acum, o să mai vrei și de-acum încolo. Dar de la ora poveștii dumitale pînă acum n-a trecut decît un ceas și în atîta timp un criminal nu devine înger. Ori dumneata arăți ca un înger.
LIVIAN: Nu sînt... L-am...
LILIAC: Trebuie să-mi demonstrezi că ești capabil de așa ceva, ori pînă la ora de față n-ai nici o dovadă.
LIVIAN *(luminat)*: Dumneata ai scăpat din balamuc.
LILIAC: Și dumneata nu? Deci începem să ne înțelegem, sîntem pe aceeași pistă... Rămîne esențialul: de ce fel de nebunie suferi dumneata? Eu, de neîncredere.

Trebuie să-ți mărturisesc că Haralamb e fratele meu, sau a fost... *(La telefon.)* A plecat? Cam de-o jumătate de oră? Mulțumesc. *(Închide.)* Poate că nu e vorba de nici un mort în toată povestea asta...
FLORENTINA *(în șoaptă)*: Poate e vorba de ceva mai grav... *(Arată că ar fi nebun Livian.)* Asta e. *(Lui Liliac)*: Ești frate cu Haralamb?
LILIAC: Da.
FLORENTINA: Și-ai intrat în miliție ca să-i descoperi asasinii?
LILIAC: Nu.
FLORENTINA: Nu vrei să-i descoperi?
LILIAC: Nu pentru asta am intrat în miliție.
FLORENTINA: Nu-nțeleg, nu vrei să-i descoperi?
LILIAC: Am spus nu. Fiindcă nu există. Fiindcă nu vreau să găsesc niște vinovați, fiindcă nu vreau să plătească cineva pentru moartea lui Haralamb. Nimeni să nu plătească.
IONESCU: Ești creștin?
LILIAC: De ce-mi pui întrebarea asta?
IONESCU: De ce să nu plătească nimeni?
LILIAC: Fiindcă Haralamb n-a murit.
ANIȘOARA: Ești sigur?
LILIAC? Poftim?
IONESCU: A întrebat dacă sînteți sigur?
LILIAC: Dar dumneavoastră sînteți siguri c-a murit? *(Lui Ionescu.)* Dumneata ești sigur?
IONESCU: Eu n-am nici un amestec în treaba asta.
LILIAC: Atunci taci. *(Anișoarei.)* Dumneata ești sigură?
ANIȘOARA: Lumea așa spune.
LILIAC: Lasă lumea. E sigur doar cel care l-ar fi omorît. Dar el trăiește.
FLORENTINA: E fugit în America?
LILIAC: Nu discutăm unde se află, ci doar de ce se află în pămînt sau pe pămînt.
IONESCU *(Anișoarei)*: Mă rog... *(Tușește.)* N-ar fi cazul să plecăm?
LILIAC: Nu pleacă nimeni pînă nu sosește Patriciu.
LIVIAN: El n-o să sosească niciodată.
LILIAC: Dumneata ești un om ciudat.

IONESCU: Exact. Foarte ciudat. În momentul cînd s-a auzit că Haralamb e mort, el *(arată spre Livian)* s-a prezentat la procuratură, nechemat de nimeni, sublniez, și a declarat și în scris că nu el l-a omorît. De ce oare? Te-a chemat totuși cineva?

LIVIAN: Nimeni.

IONESCU: Dar în camera lui Haralamb s-au găsit apoi, pe pahare, pe clanță amprentele tale. Deci, totuși, ai fost ultimul om care a fost acasă la el.

LIVIAN: Și totuși am fost acuzat... Și-am stat ani de zile închis de pomană... Asta nu ți se pare ciudat?

IONESCU: Ți s-a propus reabilitarea...

LIVIAN: Ce să fac eu cu ea? Eu știu că sînt nevinovat.

(Sună telefonul. Liliac e la aparat.)

IONESCU: Totuși, ești ciudat... Atunci te-ai prezentat la tribunal spunînd că n-ai omorît... Și acum spui că l-ai omorît pe Patriciu și Patriciu trăiește.

LILIAC: Da... *(A terminat convorbirea.)* Patriciu a plecat într-adevăr de-o jumătate de oră spre casă. *(Despre Livian, lui Ionescu.)* Eu, cînd am spus că e un ins ciudat, m-am gîndit la altceva...

IONESCU: Ce face acum, e straniu. Dar explicabil. Pe Patriciu mulți îl urăsc și unii îl consideră... Eu vă cred, cu Haralamb, că trăiește... Dar Patriciu e considerat... Mă rog, urît, cel puțin... *(Arătîndu-l pe Livian.)* Și dacă-l urăște și el, înseamnă că are aceleași sentimente de ură ca mulți alții... Că, deci, este egalul lor, că poate urî, deci este un om întreg...

ANIȘOARA: De iubit, iubește, are două odrasle c-o fetișcană. Îi mai lipsea ura ca să fie întreg.

IONESCU: Ucigîndu-l pe Patriciu înseamnă c-a realizat imposibilul... Tot ce nu putuseră alții... Ca să scape de Patriciu, doreau ei, unii... Aproape că era esența vieții lor, să-l dărîme. Și el îl doboară pe veci. Și așa ajunge și el om, nu e rîmă, nu e un anonim... Unul despre care toți știau că a suferit, dar n-a omorît nici o muscă.

ANIȘOARA: Dacă Patriciu ar și muri cumva acum dintr-un accident, n-ar mai nega nimeni că n-avem în față un viteaz... *(Rîde.)* Crima asta ar fi prețul cu care el vrea să-și plătească succesul de a fi considerat om

serios... *(Lui Liliac.)* Și dumneata nu-l crezi, îl uzurpi, îi refuzi acest preț benevol... De ce vrei să se prăbușească un om?

LILIAC: Domnișoară...

ANIȘOARA: De ieri sînt doamnă...

LILIAC: Doamnă, prietenul meu Tică Dunărințu mi-a povestit un caz asemănător...

IONESCU: Pentru asta Livian e un ins ciudat?

LILIAC: Nu. Ci pentru c-am auzit că doarme vara la soare pe pămînt, dezbrăcat, și pe pieptul lui doarme la soare un șarpe încolăcit... *(Lui Livian.)* E adevărat?

LIVIAN: Adevărat. Cine v-a spus?

LILIAC: Tică Dunărințu, prietenul meu. Mi se pare că demult...

LIVIAN: Din leagăn... Mama a găsit un șarpe dormind în leagăn pe pieptul meu...

LILIAC: Probabil venise atras de vreo sticlă cu lapte...

FLORENTINA: Toți copiii miros a lapte...

LIVIAN: Și la primară, și la liceu, mereu, vara dormeau pe pieptul meu...

ANIȘOARA: Și nu ți-e frică?

IONESCU: Dacă le rupi dinții, n-au ce să-ți facă. Să crești șerpi nu mi se pare ciudat. Mai sînt și șerpi de casă și de baltă, inofensivi ca peștii...

LIVIAN: Am un șarpe pe care-l port mereu cu mine... *(Îl scoate din sîn. Îl ia de mînă pe Ionescu.)* Nu vrei să-l pipăi?

IONESCU *(depărtîndu-se)*: De ce să-l pipăi?

LIVIAN: Nu crezi decît ce pipăi, poftim! *(Bagă șarpele în sîn.)* Nu te speria, n-o să mori mușcat de șarpe.

IONESCU: De unde știi?

LIVIAN: Ți-am văzut palma.

IONESCU: Și ce mai scrie în ea? *(I-o întinde.)*

LIVIAN *(privind-o)*: Soarta lui Haralamb... El era un tînăr care de la început a venit spre comunism... Și a mers alături de niște prieteni... Erai și tu cu el...

ANIȘOARA: Desigur că și eu.

LIVIAN: Și dumneata, doamnă.

ANIȘOARA: Nu sînt doamnă decît în acte.

IONESCU: Și Moise...

LIVIAN: Era un idealist, un romantic... Și cînd a văzut metodele voastre de luptă...

NUȚA: Necinstite...

ANIȘOARA: Credeam c-ai adormit.

LIVIAN: ...atunci el a devenit incomod...

IONESCU: N-am fost prieteni.

LIVIAN: El vă considera prieteni. Și erați.

NUȚA: A devenit incomod și l-au ras. *(Liliac iese.)*

ANIȘOARA: Ai un vocabular ales.

NUȚA: L-au ras și-au dat vina pe dușmani. Aveau un erou, pe Haralamb. Scăpaseră de el, dar l-au făcut erou! L-am sărbătorit la școală! S-a spus c-a fost ucis mișelește de dușmanul de clasă, de niște criminali de război... *(Anișoarei.)* Și dumneata ne-ai pus să-i scriem o poezie, ca amintire... Gazeta noastră de perete s-a numit „Inima lui Haralamb". Exista un erou. Și exista și un motiv în plus să fie jugăniți cei potrivnici... Livian, agentul imperialismului american, a fost băgat la pîrnaie.

IONESCU: Scrie și asta la mine în palmă?

LIVIAN *(lăsîndu-i palma)*: Dumneata crezi că cititul meu în palmă e un truc ca reprizele dumitale de hipnotism?

IONESCU: De ce să te mint, asta și cred. *(Intră Soacra și Petra.)*

SOACRA: De ce-ai mai venit înapoi?

PETRA: Ca să dau mîncare la peștii din acvariu... Fără mine, ei mor, eu le știu taina, eu îi hrănesc, eu îi cunosc. *(Le dă purici de mîncare.)* Toți care le mai dau cîte ceva de hrană, nu-i știu pe toți și nici toți peștii nu-i știu pe ei și nu-i iubesc și nu se tem de ei...

SOACRA: Trebuia să rămîi la spital, să nu te sperii de ceva și să...

PETRA: Nu mi-e frică de nimic.

IONESCU: Și o glumă te poate speria...

PETRA: Cele mai proaste glume le face cu mine bărbatu-meu... De la un timp fuge de-acasă și tot se teme c-o să nasc... E nebun: i-a intrat în cap că n-ar trebui să nasc, că sînt bătrînă...

FLORENTINA: Nu ești și n-o să pățești nimic la naștere...

PETRA: Lui îi e teamă c-o să pățească ceva cînd o să-i nasc un copil...

LIVIAN: Acum n-o să-i mai fie teamă, a murit...

PETRA: Cine?

LIVIAN: Patriciu...

PETRA: Nu se poate... El e sigur c-o să moară după ce eu o să nasc... Mi-a citit în palmă... Și eu îl cred.

FLORENTINA: Sigur că după ce-o să aibă un copil, o să moară; fiecare părinte moare odată și odată, dar nu se știe cînd...

PETRA: El e foarte superstițios. Într-o vreme era convins c-o să moară după moartea mea...

LIVIAN: Nici dumneavoastră nu mă credeți?

PETRA: Eu îl cred pe el. Tot ce-a zis el s-a-ntîmplat. Va muri după ce voi naște eu, dar nu se știe cînd, asta-i drept, peste o sută de ani... Priviți peștii, sînt foarte calmi... Numai acesta se agită, fuge în sus și în jos, fără odihnă... Și știți de ce? Acest pește neastîmpărat face o curățenie grozavă în acvariu... Priviți apa, e ca nouă... Apa niciodată nu trebuie schimbată, mereu totul e aici fără pată, fără nici o murdărie... Fiindcă peștele acesta neobosit se hrănește cu excrementele celorlalți pești...

FLORENTINA: Mereu e înfometat, de-aceea nu se oprește o clipă; goana asta nu este altceva decît o foame cumplită...

IONESCU: Poate.

PETRA: E un pește coprofag, se mai întîmplă și pe la case mai mari.

LIVIAN: Poate. Dar nu înțeleg un lucru: ce face dumnealui cu propriile sale excremente?

IONESCU: Ce să facă? Le folosește.

PETRA: Asta cred și eu. *(Intră în dreapta, urmată de Soacră.)*

ANIȘOARA: Ce-o fi vrut să spună Petra despre pești? Peștele este emblema primilor creștini, simbolul speranței în Dumnezeu...

IONESCU *(către Nuța)*: Și spuneai că este incultă!?

FLORENTINA: Peștele este imaginea regenerării vieții... Nașterea lui în apă... Nu știu ce voia Petra. Dar pentru Freud și Jung el este imaginea fundamentală a vieții...

IONESCU *(lui Livian)*: A vieții, nu a morții!... Deci nici ea nu crede în moartea lui Patriciu.
ANIȘOARA: Se mai pune și o altă problemă: glumim, bîrfim, dar cred c-ar trebui să fim mai responsabili cu ce spunem... Patriciu este membru de partid. Și dumneata, Livian, ești membru de partid. Nu te-ai întrebat niciodată dacă un membru de partid are dreptul să omoare un alt membru de partid?
LIVIAN: Ba da, m-am întrebat cînd a dispărut Haralamb.
ANIȘOARA: Și acum ar trebui să te întrebi. Există o responsabilitate...
NUȚA *(lui Livian)*: Această fată bătrînă vrea să fie responsabilă de soarta partidului...
ANIȘOARA: Sînt măritată, deci nu mai sînt domnișoară.
NUȚA: Ea îți pune întrebări și-o să umple lumea cu memoriile ei, și-o să țipe în dreapta și-n stînga, și-o să ne umple urechile cu ce gîndește ea despre dumneata și Patriciu, fiindcă ea e convinsă că gîndește bine.
ANIȘOARA: Eu, cînd gîndesc, mă gîndesc politic și gîndesc bine.
NUȚA: Dar în politică nu se gîndește bine și rău, fiecare gîndește cum este el, cum crede el că este bine și rău...
ANIȘOARA: Moartea unui om, a lui Patriciu, este un lucru rău.
NUȚA: Dar moartea unui om, a lui Haralamb, a fost un lucru bun? *(Intră în dreapta, după Izidor. Se întîlnește în ușă cu Soacra).*
SOACRA: Bărbatu-meu nu știți unde-a plecat?
NUȚA: Să-și cumpere cartușe.
SOACRA: S-o ia dracu de vînătoare, cînd îl cauți, e la vînătoare... Toată viața a umblat la vînătoare.
IONESCU: Bine că n-a fost la vînătoare de fuste.
SOACRA: De rațe, de gîște, de *(bîlbîind)* de păsărici, ca omu'. *(Intră Izidor.)* Iartă-mă, părinte, că hulesc...
IZIDOR: Eu n-am auzit nimic...
ANIȘOARA: Părinte, te-a adus Dumnezeu la timp: m-am căsătorit la primărie și vreau să stau în genunchi și în fața bisericii...
NUȚA *(ieșind)*: Faci cununia religioasă ca să credem noi că mai ai ceva sfînt... N-ai nici un Dumnezeu! *(Iese.)*

IZIDOR: Fiecare om trebuie să creadă în ceva.
IONESCU *(Anișoarei)*: Ai spus că ești căsătorită. Cu cine?
ANIȘOARA: Cu tine.
IONESCU: Nu știam.
ANIȘOARA: Nici eu n-am știut pînă ce nu m-am uitat azi-dimineață în acte. Sîntem căsătoriți de-o zi. De ieri.
IONESCU: Formidabil. De știam, nu mergeam aseară la cinematograf, mă duceam la propria mea nuntă.
ANIȘOARA: Fă-ne o slujbă de nuntă, părinte. *(Îl ia de mînă pe Ionescu.)*
IZIDOR: Eu nu sînt preot de nunți.
SOACRA: Dumnealui e pensionar și l-am chemat la noi să dea cu apă cu busuioc prin odăi, să se ducă necuratul.
IZIDOR: Eu fac slujbă doar la morți.
IONESCU: Binecuvîntezi moartea. Aici n-a murit nimeni, slavă domnului.
LIVIAN: A murit Patriciu.
IONESCU: Cunună-ne, părinte...
SOACRA: Lasă-l în pace... Vino părinte, poate-a născut fie-mea, s-o binecuvîntezi.
IZIDOR: Nașterea o binecuvîntez.
ANIȘOARA: Doar plătim, credeți că pe gratis?
IZIDOR: La nunți nu slujesc, eu binecuvîntez doar ce nu ține de voința omului, — să te naști sau să mori! Binecuvîntez ce ține de Dumnezeu.
IONESCU *(Anișoarei)*: Căsătoria nu ține de Dumnezeu, nu el alege, eu și tu alegem... Și părintele nu vrea să binecuvînteze o greșeală...
ANIȘOARA: Atunci e mai bine ca femeile să trăiască în libertinaj?... și să aibă cîte doi copii nelegitimi?
IONESCU: Copiii, oricum, se fac fără să ceri binecuvîntarea bisericii... Apoi îi botezi, nu?
ANIȘOARA: Dacă se fac fără oblăduirea ei, înseamnă că se fac în afara ei... *(Soacra, Izidor ies în dreapta.)*
IONESCU: Și cum l-ai ucis?
LIVIAN: L-am pus să stea în genunchi, ca în fața altarului, și să jure pe crucea asta ce-o port în sîn... *(Arată crucea.)*
ANIȘOARA: Lîngă șarpe, crucea de lîngă șarpe.

IONESCU: Lasă-l în pace, şarpele e destinul său...
LIVIAN: A stat în genunchi... şi ca orice om venit de la ţară mai credea în Dumnezeu... L-am pus să-mi spună un adevăr...
IONESCU: Care?
LIVIAN: Cine l-a ucis pe Haralamb?
IONESCU: Plăcerea asta a ta de a întreba ce s-a-ntîmplat cu Haralamb a devenit o tortură pentru alţii... Tu cauţi, cu un preţ prea mare...
LIVIAN: Pentru viaţa unui om nu e nici un preţ prea mare...
IONESCU: Dar e în joc şi viaţa ta, enervezi lumea pentru o cauză pierdută, zău, şi foarte veche. Şi te mai miri cînd auzi că lumea te bîrfeşte pentru cei doi ţînci... Şi te mai miri că unii se gîndesc să te schimbe din post... Ce-o să le dai puştilor să mănînce, zău, nu te-ntrebi?
LIVIAN: Niciodată nu m-am gîndit în viaţă că trebuie să-mi apăr pîinea de la gură... Această mizerabilă luptă pentru existenţă omoară tot ce e frumos în noi, zău, crede-mă... Să nu-l pun pe Patriciu să jure pe crucea de care se teme el mai mult decît de partid — de ce să nu-l pun? Ca să nu aflu adevărul?
IONESCU: Adevărul costă uneori vieţile altor oameni... Şi chiar viaţa ta te-ar putea costa, zău.
LIVIAN: Tu vrei un adevăr paşnic, Ionescule, care să-ţi asigure o securitate personală, un adevăr gospodăresc, molcom, util, liniştit... Eu l-am întrebat despre Haralamb...
IONESCU: Pentru ce te-ai răzbunat pe Patriciu? Ce ţi-a făcut el ţie rău?
LIVIAN: M-a mînţit...
IONESCU: Zău că eşti nebun....
LIVIAN: Trebuie lichidaţi martorii dubli, Ionescule... Patriciu e şi un martor că Moise, să zicem, sau tu, să zicem — nu sînteţi curaţi ca lacrima... şi că sînteţi vinovaţi...
IONESCU: Ce vină avem?
LIVIAN: Eu vorbesc... din punct de vedere teoretic, am ales numele voastre doar ca exemplu... Cu toate că şi voi nu eraţi morţi cînd a dispărut Haralamb...
IONESCU: Nu te-nţeleg...

LIVIAN: Nu-i pot dovedi pe vinovaţi — să zicem, pe tine — fiindcă Patriciu e martor că eşti nevinovat... Dar Patriciu e un mincinos, un laş...
IONESCU: Şi în faţa crucii a mînţit?
LIVIAN: Nu mă-ntrerupe. Dacă lichidezi martorii falşi — alibiul! — atunci poţi dovedi, bunăoară, că...
IONESCU: ...că eu l-am ucis pe Haralamb... Deci e necesară moartea lui Patriciu, ca să poată fi descoperiţi adevăraţii vinovaţi... Dar te-nşeli, Livian... Părintele Izidor e mai înţelept... Nu poţi schimba nimic în lume, şi omul ar fi mai înţelept dacă unii n-ar încerca să schimbe ceva în veşnicia lumii... Ce contează un om, Livian, pentru o lume nouă?
LIVIAN: Ce contează o lume, Ionescule, fără un om? Tu mă îndemni ca un preot să iubesc această lume nouă şi să tac, şi nu doar să tac şi să tăinuiesc viaţa şi moartea lui Haralamb, dar să vă şi iubesc pe voi toţi, pe voi toţi, cei ajunşi la mica voastră putere, administratori, profesori, profesori de crimă, popi pensionari, fete bătrîne... Voi credeţi că aşa arată comuniştii, ca voi, nişte bătrîni pentru care adevărul trebuie să fie confortabil, bun pentru digestie? Tu vrei să tempaci cu mine, şi eu să nu-l fi omorît pe Patriciu, ca să fie pace, să nu se mai facă cercetări şi aceste cercetări să-ţi pericliteze ţie pensia... Scopul vieţii ar fi pacea dintre noi, pacea în această şcoală unde voi aţi pus mîna pe puterea administrativă, odihna... Ce vrei tu, Ionescule, se numeşte moarte, numai moartea e paşnică şi dulce...
IONESCU: Cine ţi-a spus ţie că eu vreau să mă-mpac cu tine? Fă ce doreşti, o să plăteşti sau o să fii plătit după faptele tale... Adevărul la care ţin eu este ...da, este trăiască Patriciu şi să nu pui pe seama lui... Da, rostul adevărului meu este viaţa lui Patriciu, viaţa oamenilor, nu moartea, nu nebunia...
LIVIAN: Crezi că eu pentru un singur mort fac o figură de monstru?
IONESCU: Nu te-nţeleg, Livian, şi nici ce vrei tu nu-nţeleg. Spui tot felul de lucruri care ar putea fi pentru tine argumente, deşi nu sînt, faci tot felul de... da, de scene, de înscenări, de nebunii, dar nu există în afara

acestor vorbe și acestor fapte nici o scînteie care să dea acestor vorbe și acestor fapte un sens!

LIVIAN: Nu-ți înțelegi timpul în care trăiești, nu pe mine nu mă înțelegi.

IONESCU: Ăsta nu-i un răspuns, nu-i ce ți-am cerut... zău, joci ca într-o comedie stupidă care are de toate, dar n-are nici o idee...

LIVIAN: Nu-ți înțelegi ziua, Ionescule. Privește hărțile, războaiele, gîndește-te la secolul ăsta al genocidului, al fascismului, al dictaturilor militare, al dictatorilor civili... N-auzi nimic? Nu-ți dai seama că există ceva îngrozitor? Că sentimentul vinovăției a dispărut? Tu te consideri vinovat de ceva?

IONESCU: Eu?!

LIVIAN: Dacă răspunzi printr-o întrebare... Da... Ești un cadavru și mi-e imposibil să reanimez un cadavru...

IONESCU: Vrei să mă omori și pe mine?

LIVIAN: De ce? Cadavrele sînt nevinovate... *(Rîde.)* Cu oameni morți ca tine lumea va muri și nu va rămîne decît un vultur să curețe pămîntul de hoituri...

IONESCU: Sau o hienă....

ANIȘOARA: Lasă-l, dragă, să spună ce vrea... El se crede un profet... Așa că oracolul trebuie acceptat... Așa e la greci, așa e în *Miorița*, așa cel puțin m-a învățat adineaori Nuța, Nuțica, Nuțișor, Nuțy... *(Intră Nuța.)* Nuțica dragă, cum e cu oracolele, cum e cu miturile? *(Lui Ionescu.)* Pe cuvîntul meu de onoare că eu, care mă consider o ființă conștientă și responsabilă, n-am știut pînă adineaori că mitologia este inconștientul nostru, că miturile sînt iresponsabilul din noi, inconștientul... și mai ce, Nuțy dragă?

NUȚA: Dacă ești responsabilă, mai bine mi-ai răspunde dacă ți-a trasat cineva sarcină să fie omorît Haralamb.

ANIȘOARA: Cum poți să spui o asemenea aberație? *(Intră Izidor.)* O asemenea insultă e...

NUȚA: Nu e nici o insultă... Tu mi-ai spus — vezi că te tutuiesc! — că toată viața n-ai făcut decît ce ai primit sarcină să faci!

ANIȘOARA: Asta am și făcut... *(Intră Izidor și Soacra.)*

NUȚA: Atunci cine ți-a spus că Haralamb trebuie să... Dacă nu răspunzi, jură că nu știi nimic... Jură pe crucea preotului... Părinte, dă-i crucea... Stai în genunchi, aici, în fața preotului, și jură...

ANIȘOARA: Nu cred în cruce...

NUȚA: Atunci de ce-ai vrut să te cununi? De garagață? Ca să vedem noi că totuși crezi? *(Soacra iese.)*

IONESCU: Jură, dragă...

NUȚA: El ar jura, el nu crede în nimic, jură pe orice... Dar tu crezi, ți-e teamă să juri... Ți-e frică de Dumnezeu!... Ție frică de el, după ce toată viața l-ai hulit față de noi, elevele tale, ca să-ți cîștigi un merit și o pîine mai dulce... Tu ești nebună, nu eu... Tu ne-ai mințit și te-ai mințit, de-aceea ai rămas și fată bătrînă... Ai stins în tine sexul, ca să ne dai un exemplu, ca să poți să ne ții și pe noi în frîu, fără bilete de voie în oraș, fără iubiți, ca niște călugărițe. Morala... *(Rîde.)* Ne-ai sacrificat zilele noastre de fetișcane pentru ca să n-ai cu una dintre noi vreun pocinog... S-a dus dracului copilăria fetelor, s-a dus dracului adolescența fetelor, trăiască ordinea! Ai sacrificat totul pentru ordine, și buzele tale, și nopțile tale... Și te-ai ofilit și tu... Mizeria asta sexuală tu ai numit-o, în ce te privește, castitate, exemplu... jocul tău politic te-a rupt în două, căci n-ai putut să-mpaci sîngele din tine cu economia politică și cu cursul scurt al istoriei... (e greu pentru tine să-i faci frați de cruce pe Freud și pe Stalin). Și-ai sacrificat și viața ta, și pe-a elevelor tale, ordinii... Și iată ce-a ieșit, o dezordine grozavă în tine, vrei să te-nchini la cununie și nu vrei, vrei și nu vrei, nebunie curată... Așa ai acceptat și moartea lui Haralamb, din nebunie, din neputință... crima asta stă nu doar pe invidie și pe...

IONESCU: Am înțeles, crima asta stă și pe sexualitate, pe refulare, pe...

NUȚA: Stă pe neputința de-a o împiedica... Și neputința ta, Anișoara, este ordinea... Căci ordinea ta nu s-a bazat decît pe neputința ta, pe frica ta, pe neputința și frica pe care și noi și alții ni le-am însușit...

IONESCU: Ești sadică, Nuța Dobrescu, îți face plăcere să-i faci pe alții să sufere... Și sadismul ține de

ciocoime, e un sentiment aș spune burghez, specific burghezilor care cred că numai ei au dreptate. Ești o burgheză socialistă...

NUȚA: Sînt o realistă...

IONESCU: Ești o burgheză realist-socialistă... *(Rîde.)* Norocul nostru e că nu te luăm în seamă...

IZIDOR: Dar *(arătînd-o pe Anișoara)* dînsa plînge...

NUȚA: Îi face o mare bucurie să sufere, să se simtă public nedreptățită...E foarte bucuroasă că plînge...E și ea un om...

IONESCU: Și-ți pare rău c-ai făcut din ea un om?

NUȚA: Eu sînt o burgheză, dragă, și burghezii n-au sentimente umane. Așa am învățat la școală, așa că ține minte și nu mai spune prostii...

LIVIAN: Nu simțiți că de cîteva ore aerul e mai curat?

ANIȘOARA: Nu.

LIVIAN: Fiindcă nu ești în stare să deosebești viața de moarte. Pentru tine este același lucru dacă Patriciu trăiește sau nu. De trei ore el e mort, răul poate muri și a murit, nu simțiți aerul cum s-a-mprospătat?

IONESCU: De trei ore Patriciu doarme beat cine știe pe unde... Știu, Patriciu e o pacoste pentru tine, o boală... O turbare... Vrei să scapi de ea... Și crezi că nu poți scăpa de ea, decît dîndu-i la mir... Nu a murit, doarme, și cît doarme, e alt aer în oraș... Așa că dă-i niște somnifere, cînd îl întîlnești, e mai comod și pentru tine și pentru el...

LIVIAN: Ești orb, acest om este mort de mult și cadavrul lui umblă prin lume.

IONESCU: E prea frumos ce spui, ca să te și cred. Dar ce nevoie ai tu de mărturia mea că e mort, dacă tu ești convins că el e mort?

LIVIAN: Vreau să te trezești, vreau să nu mai umbli ca o cîrtiță, vreau să vezi adevărul, lumina.

IONESCU: Ce vină are cîrtița dacă nu-i place soarele?

LIVIAN: Vreau să te văd și pe tine cine ești.

IONESCU *(rîde)*: Sînt o cîrtiță...

LIVIAN: Știu. Vreau să te doară ochii cînd o să-l vezi pe Patriciu mort și să leșini de spaimă...

ANIȘOARA: I-ai citit în palmă c-o să leșine de spaimă?

LIVIAN: Da. Și dacă leșină, atunci el l-a omorît pe Haralamb.

IONESCU: Am să leșin cu martori, ca să fii mulțumit. Ca să ai și tu o mulțumire. Ca oracolul să se adeverească.

LIVIAN: Întotdeauna vorbești din deșteptăciune, nu din conștiință... Întotdeauna găsești un răspuns, te mulezi ca mușchiul, de orice, de piatră, de pom, ca să supraviețuiești.

IONESCU: Asta într-adevăr înseamnă că sînt foarte deștept dacă gîndesc ca un mușchi de pădure. Se știe mai ales din diverse tratate că mușchiul are o inteligență turbată.

LIVIAN: Degeaba rîzi, plantele sînt inteligente...

IONESCU: Inteligente foc, chit că n-au creier.

LIVIAN: Creierul nu poate să priceapă tot ce se-ntîmplă cu el. De-aceea unii trăiesc foarte bine și fără creier. Bunăoară domnișoara Anișoara.

ANIȘOARA: Mulțumesc pentru compliment.

LIVIAN: Cu plăcere. Dar nu trebuie să te superi. Bătrînețea e o vîrstă capricioasă, o vîrstă specifică, individualistă...

ANIȘOARA: Nu pricep.

LIVIAN: E simplu... Dumneata ai o experiență individuală, o situație financiară, o carieră profesională, atîta cît este... Acuma ai devenit irascibilă, pedantă, ți-ai schimbat caracterul... Nu mult, dar ți l-ai schimbat...

ANIȘOARA: Mi-am schimbat și buletinul...

LIVIAN: Te-ai căsătorit...

ANIȘOARA: Și tot nu înțeleg.

LIVIAN: Organismul a obosit...

IONESCU: Sper să nu treacă și la adventiști.

LIVIAN: N-ar fi exclus. Nu mai crezi în ce vezi... Ochii tăi, urechile, organele tale de simț, domnișoară, duc spre creier informații în care creierul tău nu trebuie să se mai încreadă...

ANIȘOARA: Nici nu se mai încrede, ți-o jur: cum să creadă bietul meu creier că dumneata l-ai omorît pe Patriciu? Ar trebui să fie tîmpit... *(Intră Liliac.)*

LIVIAN: Eu îl văd pe Patriciu cum stă întins...

ANIȘOARA: Îl vezi prin zid?

IONESCU: Sigur, el vede la distanță, prin zid, prin pomi, prin autobuze... Nu rîde.

ANIȘOARA: Nu rîd.

LIVIAN: Îl văd...

IONESCU *(Anișoarei, cu condescendență)*: Telepatia nu ține cont de ziduri, nu ține cont de simțurile obișnuite... El vede dincolo de înțelegerea ochiului, el e un om deosebit, simte dincolo de ce sîntem noi, el trăiește înafara întinderii simțurilor... El îl vede acum pe Patriciu mort... Este?

LIVIA: Da...

PATRICIU *(intră)*: A venit Petra?

IONESCU: Da, e la bucătărie. *(Patriciu trece în bucătărie.)* *Anișoarei.)* Poftim, ai văzut mortul? El l-a văzut mai devreme, singura deosebire între el și noi este că noi vedem mortul umblînd. E o lipsă a simțurilor noastre. Bătrînețea. Rar creierul nostru nu trebuie să creadă ce vede. *(Intră Florentina și Izidor.)* L-ați văzut pe Patriciu?

FLORENTINA: Ne-am întîlnit...

ANIȘOARA: Ați îmbătrînit cu toții... El e mort, întrebați-l pe Livian! E mort?

LIVIAN: Da... *(Liliac iese.)*

IONESCU: Și ce-ați văzut era o iluzie optică, o fată morgana...

ANIȘOARA *(jovială, lui Ionescu)*: Iarăși ne-ai hipnotizat, bărbățele...

LIVIAN: Adică eu sînt nebun? Asta vreți să spuneți?

IZIDOR: Nu te enerva, de ce vrei tu să schimbi firea lucrurilor? Lasă-i pe oameni să creadă ce vor.

LIVIAN: Nici tu nu-i lași să creadă ce vor, părinte. Și nici pe mine acum nu mă lași să cred ce vreau și ce este cu adevărat...

ANIȘOARA: Lasă-l părinte, el vrea să schimbe lumea, să revoluționeze lumea...

LIVIAN: Asta ai vrut și tu cîndva, dar ai vrut prost și pe urmă ai îmbătrînit. Omul trebuie să revoluționeze lumea.

IZIDOR: Omul trebuie să nu schimbe nimic, fiindcă nici nu poate, iar ce poate el, să facă un pod sau o cutie de chibrite, sînt fleacuri.

LIVIAN: Atunci ar însemna că viața noastră e făcută din fleacuri.

IONESCU: Și nu este?

LIVIAN: Pentru voi doi, este. Tu și cu ea *(o arată pe Anișoara)* sunteți doi caraghioși.

ANIȘOARA: Două jucării stricate.

LIVIAN: Doi ticăloși îmbătrîniți. Omul trebuie, are nevoie să se revoluționeze singur, dar în voi totul e stricat...

ANIȘOARA: E drept, eu nu văd prin ziduri și prin autobuze. Îmi fac autocritica. *(Intră Patriciu.)* Tu nu-ți faci autocritica?

PATRICIU: Pentru ce?

ANIȘOARA: Pentru că trăiești. Pentru că te miști. Pentru că nu te transformi, pentru că nu te superi că te-am așteptat... Unde-ai fost?

PATRICIU: La cîrciumă. *(Pornind spre ieșire.)* Și acum mă duc tot acolo, dacă...

PETRA *(a intrat)*: Du-te, n-o să te țină nimeni de mînecă. Îmbată-te, asta într-adevăr poți s-o faci bine... *(Dispare în dreapta, urmată de Florentina.)*

IZIDOR: Rămîi...

ANIȘOARA: De ce? Să-l omoare cumva Livian?

IZIDOR: Nimeni nu omoară pe nimeni. Toate or să rămînă la fel, și oamenii, și lucrurile, asta e frumusețea lumii.

LIVIAN: Am uitat să-i dau lapte șarpelui... E ora mesei... Dar am să mă reîntorc să pun totul în ordine...

IZIDOR: Totul este în ordine. De-un milion de ani, și de mai demult, totul este în ordine.

LIVIAN: Du-te și te culcă, părinte, pentru dumneata a venit ora somnului. *(Iese.)*

ANIȘOARA *(la telefon)*: Trebuie să chemăm miliția... Sau, mai bine spitalul de nebuni. *(La telefon.)*. Ce număr are neuropsihiatria? Mulțumesc... *(Formează un număr.)* Trebuie să-l revoluționeze nițel medicii... Să-l mai schimbe la cap... *(Rîde.)* Alo! Alo! Nu răspunde nimeni...

IZIDOR: Lasă-l în pace... Frumusețea omului e să nu încerce să miște nimic din loc...

IONESCU: Părinte, după cîte sînt informat, ai fost preot într-o închisoare în timpul războiului.

IZIDOR: Da.

IONESCU: Și-ai spovedit pe toți condamnații la moarte...
IZIDOR: Da...
IONESCU: Și-ai asistat și la execuții?
IZIDOR: De ce te interesează?
IONESCU: Fiindcă a nu schimba nimic în viață, înseamnă a nu schimba nimic nici în trecerea timpului, a nu căuta nimic în trecut, a nu căuta să luminezi sau să schimbi trecutul... adică a-l lăsa așa cum a fost, a nu-l tulbura. Pe dumneata nu te tulbură acel trecut al dumitale?
IZIDOR: Nu-mi reproșez nimic... Și nu ascund nimic din ce-a fost...
IONESCU: O fată de optsprezece ani a fost condamnată la moarte și în ziua execuției s-a descoperit că era gravidă... Și-a fost lăsată, după lege, să nască.
IZIDOR: O chema Maria...
IONESCU: Și-a fost executată, după lege, după ce-a născut... Nu te-a cutremurat moartea ei?
PATRICIU: De ce-i amintești astea? Vrei să-l șantajezi cu ceva?
IONESCU: Da. Pe mine nu vrea să mă cunune, dar la moartea Mariei a asistat... Și acum spune să nu răscolim trecutul...
IZIDOR: Să nu răscolim nimic, nici trecutul...
IONESCU: Eu vreau să-l răscolesc, ca să schimb prezentul, să mă cununi...
IZIDOR: Nu crezi în cununie...
IONESCU: Dar vreau să schimb în dumneata ce crezi despre mine.
IZIDOR: N-o să te urăsc, orice m-ai întreba... Și chiar de te-aș cununa, ai rămîne la fel...
IONESCU: Ai asistat la atîtea execuții. Nu te temi de moarte?
IZIDOR: Moartea e în noi, ne naștem cu ea, iubim cu ea în noi, murim o dată cu ea, de ce să mă tem de ea?
IONESCU *(lui Patriciu)*: Nici tu nu te temi de moarte?
PATRICIU: De ce mă întrebi?
IZIDOR: Nu trebuie nimeni să se teamă de ea... Lumea multe răstălmăcește... Aduceți-vă aminte de ciobanul din *Miorița*... Se teme el de moarte? Nu...

IONESCU: Chestia e că noi nu sîntem ciobani, părinte, și ne temem. *(Lui Patriciu.)* Teme-te de Livian! A zis că te-a omorît... Asta înseamnă că vrea să te omoare? Nu întrebi de ce?
ANIȘOARA: E nebun. *(Intră Petra.)*
PETRA: Iar ai băut.
PATRICIU: Din cauza ta beau.
PETRA: Bine că ai un motiv.
PATRICIU: De ce mă certi, era mai bine să fiu mort, decît mort de beat?
IONESCU *(lui Livian care intră)*: Acuma nu-l poți omorî, e mort de beat. *(Livian iese.)*
PATRICIU: Servește oamenii cu o cafea...
PETRA: Du-te și te culcă, arăți lamentabil.
PATRICIU: Eu care te-am iubit toată viața... mă faci de rîs... spui prostii, despre Haralamb, despre chestia aia tîmpită cu mînzul... N-am o zi de liniște, umblu cu pantalonii necălcați. Ai zis că nu-i mai calci în veci... Și mă doare... *(Izidor pleacă.)*
PETRA: Ce, beregata, de vin?
PATRICIU: Că umblu pilit de necaz, că n-am pantalonii călcați...
PETRA: Și ce te mai doare?
PATRICIU: Că tu nu mă mai iubești, că părinții tăi mă consideră un ratat... Asta și sînt. Eu mă consider vinovat... Da, n-am fost în stare să cumpăr o mașină... N-am pus o cărămidă pentru o căsuță... Sînt vinovat față de tine că nu te-am dus niciodată în străinătate, nici măcar pînă la Belgrad...
PETRA: Ești îngrozitor!
PATRICIU: Recunosc, sînt. Nu te-am mai dus la un bal de zece ani, la un restaurant...
PETRA: E îngrozitor să ai conștiința încărcată cu asemenea prostii.
PATRICIU: Nu sînt prostii, e viața mea.
PETRA: Ești formidabil: ai remușcări pentru niște bagatele și nu-ți pasă c-ai comis o crimă!
PATRICIU: N-am comis...
PETRA: Atunci cine e vinovatul? *(Iese în dreapta, urmată de Soacră și de Florentina.)*

IONESCU: L-ai văzut pe Livian? Are la el un șarpe... Și tot timpul se plînge că-l scoală noaptea din somn o pasăre cu trei capete... O aude în vis, se deșteaptă, și ea pe trei glasuri cîntă și urlă și latră și nu-l lasă în pace... E o nebunie, am crezut eu, dar el poartă șarpele în sîn ca să nu-l spintece cu ciocul pasărea asta nevăzută care lasă în urma ei numai cenușă și iarbă, în visele lui... Mă asculți?

PATRICIU: Cunosc pasărea asta, nici pe mine nu mă lasă noaptea să dorm...

IONESCU: Și tu o auzi în somn?

PATRICIU: Cu cele trei capete ale ei sfîrtecă și înghite totul... Ea e timpul, Ionescule. Trecutul, prezentul și viitorul, tu n-o auzi?

IONESCU: Nu.

PATRICIU: Ești atît de curat încît n-o auzi?

IONESCU: Eu sînt un om serios, Patriciule, nu aiurez. Livian vrea să te omoare...

PATRICIU: Livian vrea să omoare pasărea asta... Și mi-ar face un bine, aș scăpa de ea.

IONESCU: Dar dacă tu și cu el gîndiți la fel, ori v-ați vorbit, ori prin telepatie... Ori vă bateți joc de mine? Vă înțeleg, ați inventat povestea asta stupidă ca să mă băgați în încurcătură...

PATRICIU: Pasărea asta nu-i o pasăre stupidă...

IONESCU: Las-o dracului de pasăre! Povestea stupidă e alta: să vină el, cum a și venit, să spună că te-a omorît... Că te-a pus în genunchi să juri... Ca apoi să poată găsi adevărații vinovați... Adică cine, eu?

PATRICIU: Nu știu despre ce este vorba.

IONESCU: Sigur n-o să recunoașteți că ați pus la punct mascarada cu moartea ta... Și eu, fraierul, nu m-am prins și-ți luam apărarea...

PATRICIU: Cine se gîndește la moartea mea?

IONESCU: Livian zice că ți-am citit și în palmă, și e scris și în palma lui, și ai citit și tu că vei muri după cum e scris acolo... *(Patriciu se uită pe fereastră și tace.)* Deci, e adevărat! *(Patriciu tace.)* Deci, și tu ești un tîmpit. Și eu îmi pierd vremea cu doi tîmpiți.

ANIȘOARA: Și eu sînt martoră c-a spus că te-a omorît... Tu ai fost pentru el un mort... Și vei fi cu adevărat, dacă taci și-ți umblă prin cap păsări cu trei capete. El o să omoare pasărea asta! Și n-o s-o mai auzi! O să te scape de ea! O să omoare pasărea ca să arate că el e mai tare ca timpul, că el oprește timpul în loc și face dreptate.

PATRICIU: Pasărea asta nu poate muri... Știu ce vrea el, s-o îmblînzească...

ANIȘOARA: Să îmblînzească zilele, timpul, trecutul, viitorul? Trezește-te, omule! Te va sugruma și va spune că a făcut dreptate, c-a distrus un martor idiot... și că poate face din noi... El ia crima asta drept un act de eroism, mai presus de trecutul tău, mai presus decît viitorul nostru, el vrea să arate că numai printr-o crimă poate înfrînge tot ce-a făcut timpul, numai așa el poate fi mai presus de noi și de zilele noastre, veșnic și drept, ca adevărul...

PATRICIU: Ce pot eu să-i reproșez acestui om? Nimic! N-a făcut nici un rău nimănui. Și nu mi-a făcut nici mie nici un rău!

IONESCU: Dar se gîndește la moartea ta... și o prelungește. Se joacă, ascultă-mă, cu pielea ta, cu viața ta...

PATRICIU: E un om plin de virtute și dacă așa cum am visat, șarpele lui înțelept face pasărea să nu mai latre și să nu mai înghită totul, atunci...

ANIȘOARA: Unde-a plecat Florentina?

IONESCU: Cheam-o de la bucătărie... *(Anișoara iese în dreapta.)*... Atunci ce-i?

PATRICIU: E ce trebuie să fie omul, înțelepciunea, virtutea să înfrîngă timpul, să dăinuie, omul să fie nemuritor. Și lumea va trăi în țara nemuririi...

IONESCU: Trezește-te, pari un idiot hipnotizat... Eu trag un semnal de alarmă în fața ta și tu bați cîmpii! *(Intră Florentina și Anișoara.)* Dacă nu te trezești din beție, — că văd că ai ochii tulburi, și din ghicit în palmă, o să rămîi singur cuc, cu nimeni alături...

PATRICIU: Și cu nimeni împotrivă... Mai ales cu nimeni împotrivă aș vrea să rămîn.

FLORENTINA: Dar ce-ai făcut dumneata de te crezi dușmănit?

PATRICIU: Nimic. *(Își toarnă vin.)* Niciodată n-am făcut nimic. Am asistat... Am fost mut ca iarba. Sînteți mulțumită?

FLORENTINA: Trebuie să asculți, nu fă pe profetul, pe singuraticul... Așa o să mori. Livian nu-i întreg la minte, trebuie să fii atent... Te facem atent...

PATRICIU: Trageți semnalul de alarmă, foarte bine. Am luat act. Sînt atent. Înseamnă că există cineva care vrea să corecteze ceva...

ANIȘOARA: Livian nu poate corecta nimic. Ce să corecteze, ziua, viața, timpul, ce mama dracului să corecteze, natura, pupăza aia cu trei capete... Nu mai bea atîta! *(Îi ia sticla din mînă.)* Mai bine ți-ai corecta ținuta, mai bine ți-ai băga cămașa în pantaloni...

PATRICIU: De ce tremurați voi pentru capul meu?

IONESCU: Nu mai bea, să poți judeca...

PATRICIU: Vă mulțumesc pentru strigătul vostru de alarmă... Am să-mi bag cămașa în pantaloni... *(Se execută.)* Unde nu există un semnal de alarmă, e grav, nu poți să-ți bagi cămașa în pantaloni și rămîn o serie întreagă de probleme nerezolvate.

IONESCU: O să mori ca un cîine, în lumea asta nemuritoare! *(Dezamăgit.)* Adevărul e de partea mea: te va sugruma!

PATRICIU: Adevărul întotdeauna a fost de partea ta, și a lui Moise... *(Către Anișoara.)* Și de partea ta, nu te uit... Și în ce-l privește pe Haralamb...

FLORENTINA: Ce vrei să spui?

ANIȘOARA: Aiurezi... Trăiască vinul!

PATRICIU *(bînd vin)*: Vinul acesta este din butia mea!

FLORENTINA: Ce vrei să spui?

IONESCU: S-a idiotizat total... *(Lui Patriciu.)* Crezi că noi inventăm povestea asta, că vrea Livian ce vrea, ca să te obligăm pe tine să-i faci de petrecanie lui Livian?

PATRICIU: Nici n-aș putea...

ANIȘOARA: Sigur, doar v-ați citit în palme... *(Florentinei:)* s-a înțeles cu Livian să ne joace o piesă grozavă: unul să spună că l-a omorît pe celălalt și noi să... Ce mai, joacă teatru ieftin, cu păsărici... *(Revoltată, lui Patriciu.)* Ți-a spus cineva vreodată să-l omori pe Haralamb?

PATRICIU: Nici nu l-aș fi omorît...

ANIȘOARA: Atunci nu-i mai pomeni numele în doi peri față de Florentina... Și nu mai vorbi de adevărul meu și al lui Moise și al... Fiecare om crede în adevărul său!

PATRICIU: Da, dar adevărul tău și al lui Moise și al lui Ionescu era fără limite... Total. Voi oricînd ați avut și aveți dreptate... Adevărul vostru e nețărmurit... *(Rîde.)* Vă amintiți, v-am mai spus-o asta atunci cînd a murit Guguștiuc... *(Rîde.)* Dar atunci ați rîs voi... Și-ați zis că vorbesc ca Haralamb... ca nenorocitul de Livian, care era agent capitalist, fiindcă luptase în Spania... Era vîndut americanilor. America, țara fără țară, țară fără americani, țară citadină, fără rădăcini... Acum Livian a spus că m-a omorît?

FLORENTINA: Da.

ANIȘOARA: Asta înseamnă că obsedatul ăsta, nebunul ăsta te va omorî. *(Zgîlțîindu-l pe Patriciu.)* Va face o crimă, te va omorî!

PATRICIU: În afară de această crimă n-am nimic să-i reproșez.

ANIȘOARA: Ai familie, Patriciu, ce faci tu e ca o sinucidere. Mîine o să ai un copil, nu te poți lăsa terorizat de un paranoic.

FLORENTINA: Să anunți spitalul de nebuni, să-l ia cu Salvarea, să scapi de-un obsedat.

ANIȘOARA: Crezi că întîmplător a fost el în atîtea lagăre și închisori? Numai istoria e de vină, sifilisul n-are nici-o vină? Nu vezi cum arată? *(Florentinei.)* Dragă, să-l salvăm cu forța... Să chemăm noi miliția și Salvarea. Trebuie să organizăm ceva.

PATRICIU: Organizați un comitet pentru salvarea mea... *(Rîde și bea vin.)* Anișoara Caramalis, de cînd te știu ai organizat comitete și comisii, ai fost o fată energică și școala ți-a oferit în fiecare an posibilitatea de-a organiza și conduce tot felul de munci. Și pentru strînsul frunzelor de dud ai făcut un comitet... Mai organizează acum unul, ca să fii mulțumită.

ANIȘOARA: Uiți că boșorogul ăsta a corupt o fostă elevă și are doi copii cu ea?

PATRICIU: Fă un comitet și arde-l și cu chestia asta... Varsă-ți adrenalina, ai o nouă ocazie. N-o scăpa. Cu cît ai mai multe prilejuri de a pune la cale ceva, nu te lăsa, organizează, varsă-ți adrenalina, ca să fii mulțumită și să crezi că ești și tu cineva.

ANIȘOARA: Ești laș, din lașitate ești atît de nepăsător față de viața ta... Faci pe curajosul, că nu-ți pasă de ce-o să ți se întîmple...

IONESCU: Crezi că el aflînd că nu i te opui și nici nu anunți forurile în drept de ce-a spus despre tine... crezi că așa o să te ierte?

FLORENTINA: Ești inconștient, Patriciule, ești paralizat de teamă... Nu știi ce spui și ce faci... Nu te tulbură propria ta viață aflată în pericol, e semn de mare spaimă... Nu mai ai voință decît să bei... *(Patriciu bea.)* Cît crezi c-o să stăm cu tine aici să nu-ți facă nimic, toată viața? Nebunul ăsta și cu noi de față te poate...

PATRICIU: Dacă nu e nici o altă scăpare, dacă situația în care mă aflu e fără ieșire, e inutil să-i caut o ieșire... Și cu miliție, și peste ani, Livian... Ce vreți, să-l omor eu pe el? N-am nici un motiv. N-am avut nici un motiv nici pentru Haralamb.

ANIȘOARA: Internează-te tu într-un spital, ești la fel de bolnav ca el...

PATRICIU: Nu sînt bolnav, sînt cel mult pilit și nedormit.

ANIȘOARA: Din cauza păsărelelor... Ai curaj, omule! Tu nu dormi, nu mănînci, te afli în pericol și el se plimbă ca vodă prin lobodă, liber și fericit, lăudîndu-se fără nerușinare — chiar în fața unuia de la miliție! — că ți-a dat o lecție... Auzi, lecție! De ce să nu-l pedepsească legile pe Livian? De ce să nu-l pui tu la punct pe omul care urlă ca un nebun că vrea să te răpună? Ai făcut războiul, Patriciule, ai îndurat mizeria de după război, seceta din patruzeci și șase, ai fost dat afară din serviciu pentru o țeavă de pușcă ruginită a lui unchiu-tău prin '51, ai locuit iarna fără foc și ai răzbit și acum cînd ai familie și acum cînd nu mai e mizerie și cînd ai o viață liniștită să vină el și să...? Trezește-te!

PATRICIU: Ai fi fost bună să faci reclamă la crema de ghete „Galus". Cînd eram mic, era și cremă de ghete „Galus". Ești grozavă, ești gata să mă convingi să folosesc crema „Gallus"... Sau „Galus"? Gura ta de aur, m-ai convins că trebuie să dorm. Adică să fac ceva ca să pot apoi dormi... Propaganda ta pentru crema „Galus" m-a convins... Ai salvat un om, Anișoara Caramalis! Pe mine, poți să fii mulțumită. Economia ar realiza niște beneficii uriașe de-ar avea o publicitate atît de convingătoare cum ai putea tu s-o faci... M-ai convins. Adică m-ai convins că eu sînt un tîmpit și trebuie să te urmez. Dar nu ți se pare că puterea asta de convingere nu ține cont de ce gîndesc eu? Ba mai mult, nu simți cît de adînc mă disprețuiești — obligîndu-mă să cumpăr care cremă de ghete vrei tu? E o politică și asta, Anișoara Caramalis, și face parte din jocul tău, să mă convingi să fiu de acord fără rzerve cu gîndurile tale, cu ideologia ta, aș zice... *(Bea.)* Așa m-ai convins și cu Haralamb... Să tac... Nu ți-ai schimbat tactica ta de propagandă... Îl înjurai pe Haralamb, îl înjuri și pe Livian, minți despre el că trăiește cu o minoră...

IONESCU: Nu e chiar minoră, că orice minoră devine noaptea majoră...

PATRICIU: Și tu știi că minți, cu minciuna ta glumeață... Aveți același vocabular, mințiți, defăimați pe rînd și cu vehemență numele lui Livian, ca să le intre tuturor în cap, și mie. Ca să obțineți reflexe condiționate... *(Rîzînd.)* L-ați studiat pe Pavlov, drăguților.

IONESCU: Știi, drăgușule, noi putem să și plecăm... Ne-ai chemat să te luăm la o plimbare cu mașina, nu ca să ne batjocorești, fiind destul de matolit... Pa, dragă, rămîi cu sfîntul Livian... Sper să te găsească alții mîine, cald, și nu rece... *(Rîde.)* Într-adevăr, l-am studiat pe Pavlov, cînd nu mai ai reflexe, ești rece! Uite la el cum ne ia! Dar nu e obligatoriu, dragă, să trăiești. Și ce reflexe formăm noi? Am mai auzit chestia asta de la cineva...

ANIȘOARA: De la domnișoara Nuța Dobrescu ot Molovăț.

PATRICIU *(așezîndu-se pe scaun)*: Vă rog să mă iertați... Chemați miliția...

IONESCU: Eu n-o chem. Eu mă ocup de alte reflexe... Să leg de numele onorabilului Livian niște sentimente urîte, să spun că e pușcăriaș, și nu e, să spun că e sifilitic, și nu e, să spun c-a zis că te-a omorît, și ești viu. Eu fantazez.

ANIȘOARA: Și cu mine, dragă... Noi fantazăm, mințim, ca să...

IONESCU: Ca să ce, Patriciule?

PATRICIU: Chemați miliția... sau Salvarea, sau procuratura...

IONESCU: N-o chem pînă nu ne explici ce-am avut noi cu Livian?

PATRICIU *(calm)*: Am crezut c-ați vrut să-l dezonorați ca pe Haralamb.

IONESCU: Dar ce i-am făcut noi lui Haralamb? Spune, să audă și doamna doctor... Cine știe de-o să creadă... Spune!...

PATRICIU: Nu i-ați făcut nimic... Vă rog să mă iertați, sînt obosit, sînt beat... Nevasta-mea nu mă primește acasă decît cu scîrbă și-mi vorbește de Haralamb... Chemați miliția, chemați pe cineva...

IONESCU: Aici e telefonul... Fă numărul și ... *(Patriciu stă cu capul în palme.)* De ce să-l dezonorăm noi pe Livian, s-a dezonorat foarte bine și singur. E matur. Fiecare pasăre pe glasul ei piere. Ce ți-am spus noi c-a zis, a zis el întîi... Și ce ți-am zis despre el, i-am spus lui întîi. De ce să-l dezonorăm?

PATRICIU: Și tu ești indignat, supărat... Asta e metoda... *(Furios.)* Ca să-l puneți pe om în situația de a nu vă mai putea răspunde! Ce zici tu despre Livian? Că e un nebun, un sifilitic, un curvar, adică el nu vă mai este un adversar, el nu mai poate spune un adevăr, fiindcă el este un pușcăriaș, un stricat. Cum să mai pot eu răbda, ziceți voi? Cum poate lumea răbda un asemenea monstru? Pînă cînd să ne amenințe cu moartea Livian, un paranoic, pînă cînd să ne jignească în propria noastră casă un sărit de pe bile? Vă cunosc, drăguților! Livian e un ratat, l-ați porcăit în tot orașul și tehnica voastră psihologică a dat roade, toată lumea e indignată ca voi! Livian e un strigoi, un fascist, cu el nu se mai poate discuta, voi l-ați condamnat în

numele medicinei, al fecioarelor, al copiilor, al poporului, al proletariatului, al... Dar voi sînteți fecioare, voi sînteți copii, voi sînteți poporul? L-ați izbit nu în pîntece, ci moral, în sentimentele lui, în sănătatea lui... Disprețuind toată lumea și pe mine, ca să ne convingeți de adevărul vostru nețărmurit.

ANIȘOARA *(Florentinei)*: Îl auzi?

FLORENTINA: Da.

ANIȘOARA: Și nu te revolți, taci?

PATRICIU: De ce să nu tacă? Ea era soră medicală în satul unde a murit doctorul Dănilă de turbare... Ea știe că nu l-a omorît Livian, ea știe că doctorul n-a murit de turbare, ci sfîrtecat de cîini...

FLORENTINA: Știu, fiindcă mărturia mea l-a eliberat pe Livian.

PATRICIU: Mărturia ta, după douăzeci de ani, cînd orice vinovăție este iertată...

FLORENTINA: De ce mă judeci dacă nu mă cunoști și nu cunoști totul? Și adevărul tău e nețărmurit?

PATRICIU: Nu te judecam pe tine, mă gîndeam la mine... Am îmbătrînit, doamnă doctor, și nu sînt fericit... Și nici dumneata... Am tăcut... Da, n-o să mai fiu nimic. Nu poți fugi tot timpul... Ne-am obișnuit cu dramele, ne-am mulțumit cu ele, de-aceea sîntem nervoși, supărați...

ANIȘOARA: Ai angoase, dragă?

PATRICIU: Am trișat. Dar au fost și tragedii și-o să mai fie și trebuie să avem curajul să le privim în față...

ANIȘOARA: Și să murim! Bine zis!

PATRICIU: Altfel ajungem la nebuni, Anișoara Caramalis, nu putem trăi sfîrtecați, nu putem ocoli ce nu se poate înfrînge decît mințind, decît ajungînd cu sufletul coclit, putrezit... *(Bînd vin.)* O lume fără moarte plesnește, se sufocă și plesnește... Nu mă socotiți idiot, nu vreau să mor. Dar de ce să mai stau pe pămînt dacă nu se vor sfîrși niciodată aceste întrebări și dacă din cauza mea ar trebui să mai moară alții? Capul meu n-are nici o valoare, dacă în loc să crăp eu trebuie să plătesc cu viața alți inși nevinovați! Trebuie să luăm viața așa cum este, de-asta n-am somn, și dacă o pasăre

îmi cîntă ca o cucuvaie în urechi trebuie să am curajul, și acum îl am, să privesc pasărea asta drept în ochi...

ANIȘOARA: Dacă vrei să privești moartea drept în ochi, privește-l în ochi pe Livian. *(Intră Livian.)* Livian, arată-i drumul pe care-l cunoști tu foarte bine...

LIVIAN: Care drum?

ANIȘOARA: Drumul spre pasărea aia cu trei capete... E de acord, merge! Nu trebuie să-l forțezi, nu trebuie să-l jignești, vrea și el... Dar eu vreau să plec, n-am chef să fiu martoră. *(Iese.)*

LIVIAN: Ce burgheză ești cucoană...

ANIȘOARA *(revine)*: Eu n-am fost niciodată burgheză.

LIVIAN: Ești acum... Nu-ți pasă de mine, pleci, nu-ți pasă de Patriciu, pleci, plină de dezgust, îmburghezită în dezgust, scîrbită de mutrele jalnice, de gîndurile noastre penibile... Te duci să te plimbi cu Dacia 1300 și să iei aer.

ANIȘOARA: Părinții mei au fost niște funcționari săraci.

LIVIAN: Dumnezeu să-i ierte, n-am nimic cu ei.

ANIȘOARA: Nu sînt morți.

LIVIAN: Dumnezeu să-i țină, vorba marxistului... Dar de ce ne disprețuiești tu pe noi?

ANIȘOARA: Fiindcă aici se plămădește o crimă...

LIVIAN: Și de ce ne părăsești, de ce te faci că nu existăm, de ce? Vrei să negi c-am fost aici, că sîntem... Recunoaște, ești plictisită de mine și de Patriciu. Ne privești cu cinism, tu ești cumva noua burghezie spirituală căreia i se fîlfîie de niște...?

ANIȘOARA: Privește-te în oglindă, Livian.

LIVIAN: Lasă-te de fleacuri, nu sînt frumos, nici urît, n-am ce să văd.

ANIȘOARA: Uită-te *(îl apropie de oglindă)* și privește-ți în ochi păcatele ce le vei săvîrși.

LIVIAN: Și tu ce vrei? Să nu suferi pentru asta? N-o să suferi.

ANIȘOARA: O să sufere multă lume...

LIVIAN: S-a naționalizat suferința? Ai naționalizat durerea? Zău, du-te și plimbă-te cu Dacia 1300. Ai îmbătrînit. Anii trec repede, duși de repeziciunea cu care mor oamenii.

ANIȘOARA: Teme-te de tine însuți.

LIVIAN: Nebunia ta e că ne crezi pe noi nebuni. *(Anișoara iese.)* Stai! *(Anișoara revine.)* Nu uita că delațiunea este un minunat mijloc de avansare. Cunoști foarte bine cum se pîrăște ceva la miliție, ca să te pui la adăpost de o mărturie ce ți-ar periclita pensia... Dă o fugă cu Dacia 1300 și scuipă-mă puțin pe creștet acolo unde știi tu că pîra e luată drept activitate neobosită. Nu te uita la Ionescu, la o adică de ce nu l-ai putea trăda și pe el, ce dacă ți-e soț? Nu vezi cum se complace în tăcere? Ar putea fi și el nițel dat de pămînt, dacă asta te pune pe tine la adăpost. Dacă te afli într-o luptă pierdută, Anișoara Caramalis, mai bine să te salvezi singur, cu orice preț. Pîra ta a fost întotdeauna o probă de curaj social. Dă-l dracului pe Ionescu, fă-l și pe el porc, cum sper că m-ai făcut și pe mine.

ANIȘOARA: Nu te-am făcut porc, fiecare se face singur porc prin ce spune, cum te faci tu singur acum...

LIVIAN: Dar sifilitic și nebun și curvar sper că m-ai făcut? Rade-l și pe Ionescu, spune că s-a dat cu noi și tace, leapădă-te de el la timp, înainte de a fi ras...

ANIȘOARA: Sper să nu-l razi și pe el, sper să-ți ajungă Patriciu. *(Iese. Florentina o urmează.)*

LIVIAN: A fugit, n-a plecat. E o ființă care presimte momentele cînd nu mai există decît o cale... Cînd trebuie să spui da sau nu. Ea vrea să se salveze, și se va salva, Ionescule, chiar cu prețul vieții tale.

ANIȘOARA *(revine. Lui Ionescu)*: Trebuie să pleci de-aici, lasă-i în pace.

LIVIAN: Du-te, Ionescule, altfel te lasă, nu mai are nevoie de tine, ca de o rufă, și te leapădă. Această muiere care n-a rodit viață e putredă pe dinăuntru ca o scorbură.

ANIȘOARA: Vino, omule, *(lui Ionescu)* ăsta, în turbarea lui, e în stare de orice. *(Vine și Florentina.)* Vino!

IONESCU: Nu mi-e frică, am la mine un revolver... *(Rîde.)* Uite-l... *(Arată un revolver alb.)*

FLORENTINA: Să nu faci vreo prostie. *(Iese.)*

IONESCU: Ba am să fac chiar acum una, *(își aprinde o țigară de la pistolet).*

LIVIAN *(despre Anișoara, lui Ionescu)*: Du-te cu ea, altfel... Fantezia ei e să nu vîndă rufe, să le arunce. N-are sentimente, Ionescule, de cînd o cunosc e într-o vacanță

a sentimentelor și nu are nici o altă ocupație decît propria ei ființă... N-are grija ta acum, ea vrea să ne lase singuri pe noi doi, să ne lichidăm cît mai repede.

ANIȘOARA *(începe să plîngă cu hohote)*: Și totuși o să fie o crimă aici! Îl văd pe Patriciu paralizat, e ca mort.

PATRICIU: Pe mine mă plîngi?

ANIȘOARA: Pe tine... să mori așa de stupid, acuma cînd te-ai fi putut salva într-o mie de feluri... să-ți lași copil mic pe drumuri, părinți și nevastă, să-ți lași numele înjosit și judecat de lume cum vrea ea... Livian te va lichida... *(Plînge.)*

PATRICIU *(lui Livian)*: Te rog să mă ierți pentru tot ce ți-am făcut...

LIVIAN: Ea vrea neapărat să mă oblige să fac ce zice... Nu mi-ai făcut nici un rău...

PATRICIU: Nu ți-am făcut nici un bine. Te rog să mă ierți.

ANIȘOARA *(plîngînd)*: Să te ierte cel ce te va băga în mormînt, nu-ți dai seama ce spui? Chiar atît de laș ești?

PATRICIU: Toată viața am fost un laș, tu știi asta, Anișoara Caramalis...

IONESCU: Nu vezi dragă că el își cere iertare ca să-l îmblînzească pe Livian și Livian să-l ierte pe el? Nici atîta nu pricepi?

PATRICIU: Nu mă umili, Ionescule...

IONESCU: Te umilești singur... *(Rîzînd)*. Adică, prosti mai sîntem, Anișoara, dragă, am uitat că ăștia s-au înțeles să joace teatru ca să ne vadă cum reacționăm... Da, poftim acest revolver simpatic, nu mai am de cine să mă apăr. *(Își aprinde o altă țigară și-i dă Anișoarei pistoletul.)* Du-te și ambalează motorul Daciei 1300, vin și eu...

ANIȘOARA: Sînt sigură că aici se va întîmpla un dezastru... *(Plînge.)*

IONESCU: Nu se va întîmpla nimic. Oamenii s-au calmat, așteaptă să bea un vin împreună... *(Toarnă vin în pahare și-i poftește pe Patriciu și pe Livian să ia pahare și să bea. Aceștia iau în mîini paharele și beau.)* Trăiască vinul! Nu mai plînge, Anișoara... Ar fi un curaj prea mare pentru Livian să...

LIVIAN: Și nici n-ar fi potrivit să plîngi tu, Anișoara Caramalis. Nu trebuie să profiți de curajul meu ca să plîngi ca un om... și nici de moartea lui... Mai bine ai plînge de necinstea ta... *(Anișoara nu mai plînge.)* Tu l-ai omorît pe Haralamb...

ANIȘOARA: N-am auzit niciodată pronunțată această măgărie. *(Surîde.)* De ce, din rațiuni politice?

LIVIAN: Tu știi mai bine... Poate și din gelozie... De ce nu rîzi mai tare de măgăria mea?

ANIȘOARA: Ba rîd. *(Rîde.)* Într-adevăr, ești un om cu fantezie și te-am luat întotdeauna în serios...

LIVIAN: Fantezia e un semn al libertății...

ANIȘOARA: Eu am fost o ființă mai realistă. Fantezii ca asta a ta m-au depășit.

LIVIAN: Tu ai înfăptuit ce-ai vrut, n-ai fantazat, tu ai fost mai realistă, mai supusă necesităților tale și ale... Văd că rîzi, e și asta un semn de realism! *(Ea rîde grozav.)* De ce să nu te-nveselești, doar nu acuma ți-ai pierdut cinstea... Da, pe Haralamb! Văd că nu te cutremuri, văd că nu prea pari mișcată de pierderea cinstei tale...

ANIȘOARA: Ar trebui să te iau în serios, ca să nu rîd.

LIVIAN: Dar de ce nu ți-e teamă ție că eu te-aș putea ucide pe tine, nu pe Patriciu...

ANIȘOARA *(veselă)*: Fiindcă nu mi-ai ghicit nimic în palmă... Și fiindcă pe mine n-ar avea nici un rost să mă îndepărtezi în moarte, ca să zic așa, tu pe mine vrei să mă... demaști... *(Rîde.)* E drept? Drept! Dar acuma, ca tot tacîmul să fie complet, ar trebui să-l ierți pe Patriciu înainte de-al trece în lumea celor drepți... Spune-i: iartă-mă că trebuie să... Hai, cere-i iertare... Hai!

LIVIAN: Toată nerușinarea e în tine, tot disprețul pentru noi toți.

ANIȘOARA: Tot cinismul cu care m-am îmburghezit... Spune orice, nu mă sperie cuvintele...

LIVIAN: Fiindcă nu le-ai dat nici o importanță cînd le-ai folosit...

ANIȘOARA: Aștept să spui și lozinci.

LIVIAN: Ai spus tu destule, în care n-ai crezut... Ți-ai făcut doar interesele, meschine, doar interesele... Te-ai bucurat de toate și în toate etapele sociale...
ANIȘOARA: Am trăit toate experiențele, sentimentele, da, și mai ce?
LIVIAN: Ești bogată, ai tot ce ți-ai dorit.
IONESCU: Inclusiv Dacia 1300 și un soț la scară, eu...
ANIȘOARA: Și un cîine și două pisici. *(Patriciu iese.)*
LIVIAN: Ai totul, dar îți lipsește sentimentul de mamă.
ANIȘOARA: Adică n-am nimic atunci. *(Lui Ionescu.)* Dragă, m-am căsătorit cu tine fără să fiu mamă, ce mă fac? N-am sentimentul de mamă!
LIVIAN: Și nici n-ai vrut să-l ai.
ANIȘOARA: De ce crezi asta, ai vrut să-mi faci și mie doi plozi?
LIVIAN: De frică n-ai vrut, ca să n-ai vreo datorie... Față de copii, nu față de bărbat... Ca să rămîi liberă și să faci ce vrei, să nu te oprească vreo teamă pentru copii... Și de frică n-ai voit, să nu suferi cumva, să nu mori cumva pentru alții, de spaimă de a te vedea cum te umfli... Și de groaza de a nu naște un cîine...
IONESCU: Du-te, Anișoara, vrea să te înfurie... *(Iese.)*
LIVIAN *(Anișoarei, ieșind)*: Ai un revolver la tine, de ce nu-l scoți... *(A ieșit.)*
ANIȘOARA: Sînt prea mulți martori, ești mulțumit?
LILIAC *(intră)*: Anișoara Caramalis, dumneata l-ai cunoscut pe Haralamb?
ANIȘOARA: Da.
LILIAC: Eu sînt fratele lui geamăn.
ANIȘOARA: Nu știam că are un frate geamăn.
LILIAC: Da, nici el nu știa. Părinții noștri s-au despărțit cînd noi aveam un an. Unul a luat un băiat și altul pe celălalt... Poate nici nu semănăm, poate au trecut mulți ani de cînd nu l-ați mai văzut pe Haralamb... L-ați recunoaște de l-ați vedea?
ANIȘOARA: Poftim?
LILIAC: De-ar învia, prin absurd, l-ați recunoaște?
ANIȘOARA: Mai bine să vorbim despre lucruri serioase.
LILIAC: Perfect... S-au spus atîtea minciuni despre el, cu toate că a existat și o gazetă de perete cu numele lui...

ANIȘOARA: Nu înțeleg ce dorești?
LILIAC: Haralamb ar trebui reabilitat. Ar fi un act de dreptate și de omenie, un act politic.
ANIȘOARA: Și ce pot face eu? *(Intră Nuța.)*
LILIAC: Să-ți dai acordul...
ANIȘOARA: De acord...
NUȚA: Și dacă a fugit în străinătate și trăiește acolo?
ANIȘOARA: N-a fugit...
NUȚA: De unde știi?
ANIȘOARA: Mă rog, dacă vrei tu...
LIVIAN: N-a fugit...
NUȚA: De unde știi?
LILIAC: Noi sîntem băieți de la țară... Și dumneata, Nuța Dobrescu... Noi nu fugim, noi nu...
NUȚA: Noi avem psihologia și filozofia găinii: niciodată nu părăsim ograda noastră, dar în această ogradă ni se taie și capul. Haralamb a fost ucis pe la spate.. Uitînd de adevăr, cine era el și ce credea el?
ANIȘOARA *(lui Liliac)*: Perfect, am să dau o referință bună despre el...
LILIAC: Mulțumesc...
NUȚA: L-ai iubit în taină, Anișoara Caramalis... Dar lui îi plăcea de Petra, și asta n-ai putut să i-o ierți.
ANIȘOARA *(rîzînd)*: Și l-am ucis.
LILIAC *(către Nuța)*: Sper să nu vrei s-o declari vinovată, pentru o crimă care n-a avut loc. Nu există crimă fără mobil...
ANIȘOARA: Mulțumesc. *(Iese.)*
NUȚA: Ea ar fi în stare să-l distrugă și pe Ionescu.
LILIAC: Această moarte nu i-ar servi la nimic.
NUȚA: Dacă Ionescu i-ar distruge iluzia ce și-a făcut-o despre el, s-ar răzbuna. El ar deveni responsabil de orice dezastru al ei... Ar trage cum a tras asupra lui Haralamb...
LILIAC: Haralamb trăiește.
NUȚA: Crima e săvîrșită, chiar dacă n-a izbutit... *(Îl privește. Intră Anișoara.)* Haralamb era un om liber... El voia ca toți oamenii să fie liberi...
ANIȘOARA: Și eu voiam să fiu doar eu liberă, să fac ce vreau.

NUȚA: El zicea că trebuie să le dai oamenilor libertatea dar și posibilitatea de a-și apăra această libertate... *(Iese.)*

ANIȘOARA: S-o apere de tirania mea? *(Dar Nuța a ieșit. Lui Liliac.)* Am scris o referință bună... Poftim...

LILIAC *(ia hîrtia, o parcurge)*: Excelent... O singură chestiune trebuia lămurită cu dumneata. Haralamb ți-a scris o scrisoare cu două ore înainte de a...

ANIȘOARA: Două ore?

LILIAC: Nu prin poștă, ți-a trimis-o printr-o elevă... Presimțea că vreți să-l înlăturați și vă scria că el are dreptate și e nevinovat și crede în comunism... Și dumneata i-ai dat scrisoarea lui Moise, care primise și el una în care Haralamb îi reamintea c-au fost împreună în război și erau să moară împreună lîngă Oradea... Și Moise a scris pe scrisoarea primită de el „Banditul" și ți-a dat-o s-o citești... Erați într-o adunare și nu puteați comunica decît prin bilețele... Porcul ai zis despre Haralamb și ai desenat un porc sub semnătura lui Haralamb... Asta echivala cu o decizie. Ați rupt scrisorile în bucățele și le-ați aruncat la coș. Aici ați greșit. Căci fata care vi le adusese lipite în plic a rămas în sală crezînd că-i dați un răspuns către Haralamb și, nedîndu-i, după adunare a adunat hîrtiile din coș...

ANIȘOARA: Nu-mi amintesc...

LILIAC: De scrisori nu vă amintiți sau cine era fata?...

ANIȘOARA: De nimic. Și a păstrat hîrtiile?

LILIAC: Din păcate, nu. Dar le-a ținut minte.

ANIȘOARA: Vreo fetișcană geloasă a inventat totul...

LILIAC: Ba, din gelozie a citit scrisoarea. Îl iubea poate pe Haralamb. *(Intră Nuța Dobrescu și rămîne în ușă.)* Dar trebuie să recunoști c-ai scris „Porcule"! Fiindcă acest cuvînt — acest petec de hîrtie l-a păstrat...

ANIȘOARA: Recunosc, dar nu-mi mai aduc aminte contextul exact. *(Nuța iese încet.)*

LILIAC: Nu contează contextul exact, contează că Haralamb a dispărut după două ore. Și acum aș vrea să vă întreb: cînd ați ținut cont de conștiința voastră, cînd ați scris cuvîntul „porc" sau adineaori cînd ați scris această hîrtie unde *(citește)* „Haralamb era un om extraordinar"? *(Anișoara tace.)* Mă scuzați, a

fost doar o simplă întrebare. *(Iese — revine.)* Un moment. *(Rupe hîrtia și i-o dă.)* La revedere.

ANIȘOARA: Mi-ar face o mare plăcere să nu te mai văd.

LILIAC: Dar nici nu m-ați văzut. Și n-am discutat nimic important. Martori nu există. După cum observați, lucrez fără martori cu dumneavoastră. *(Rîzînd.)* Sper că n-o să încercați să mă ucideți... *(Iese.)*

PATRICIU *(intră urmat de Livian și Ionescu)*: Ai spus despre mine, Livian, ce se spune c-ai spus?

LIVIAN: Am spus și am fost convins că acest lucru s-a întîmplat.

IONESCU: Și doar o ciudățenie a naturii n-a confirmat ce el e convins c-a săvîrșit...

PATRICIU: Te iert, Livian, pentru ce-ai zis că mi-ai făcut.

IONESCU: Iartă-l și pentru ce o să-ți facă.

PATRICIU: Îl iert pentru orice. *(Anișoara iese.)*

IONESCU: Asta o să te umple de gloria lumii.

PATRICIU: Ionescule, acest om în timpul războiului cînd armatele române se îndreptau spre Cluj se afla la Sărmaș... Ai auzit de cei optzeci de evrei împușcați la Sărmaș?

IONESCU: N-am auzit.

PATRICIU: Evrei unguri și evrei români se bucurau că vin românii fiindcă românii din Transilvania n-au trimis și n-au dat pe mîna nemților nici un evreu ca să fie dus în lagăre.

IONESCU: Se știe.

PATRICIU: Se știe că acești optzeci de evrei au fost uciși de hortiști fiindcă se apropia armata română și sovietică și ei puteau fi martori... Și din alte o mie de motive, Ionescule. Dar important nu este un motiv în plus...

IONESCU: De ce-mi povestești astea? C-a fost martor Livian? Știu. Era în armata hortistă, și-a tras în evrei lui, căci are și sînge evreiesc...

LIVIAN: N-am tras...

IONESCU: Așa s-a spus. Și dacă n-ai tras, ce-ai făcut? Și această întrebare ți s-a mai pus. Ai fost dezarmat și închis în clădirea școlii... Știu, Patriciule, totul, de ce vrei să-mi povestești ce știu?

PATRICIU: Ca să nu judeci simplu oamenii... Cine trece prin asemenea clipe, nu poate fi judecat ușor.

IONESCU: Trebuie să te întrebi dacă mai e normal...

PATRICIU: Nu chiar asta am vrut să spun...

IONESCU: Iartă-l, dragă, nimeni nu te împiedică să fii generos. El și așa și-a dezvăluit gîndurile în fața tuturor, chiar a lui Liliac. Nu mai are ce ascunde și, de fapt, nu mai are ce rău să-ți facă, e neputincios acum, tu-i cunoști intențiile, noi i le cunoaștem, miliția la fel... Așa că iartă-l, e mai frumos pentru ochii lumii, pentru tine, decît să-l dai în judecată ori să-i dai tu la moacă. *(Rîde.)* Pupați-vă.

PATRICIU: Nu ți-am spus esențialul despre Sărmaș.

IONESCU: Nu? Optzeci de morți.

PATRICIU: Ascultă și nu mă întrerupe. Acești optzeci de inși, bărbați și femei, tineri și bătrîni, au fost întîi puși să sape o groapă... Au fost împușcați pe marginea ei, aruncați apoi în groapă...

IONESCU: Știu.

PATRICIU: Dar atunci cînd au dus toți evreii din Sărmaș, au dus și copiii...

IONESCU: Au fost împușcați și copiii, știu.

PATRICIU: Copiii pînă la trei-patru ani n-au fost împușcați, chiar pînă la șapte ani — opt ani... Copiii ăștia au fost aruncați în groapă de vii...

IONESCU: N-au avut curajul să-i împuște.

PATRICIU: Dar au avut curajul să-i arunce o dată cu cadavrele părinților și bunicilor lor în groapă și să arunce cu lopețile pămînt peste ei...

IONESCU: Au tras în toți, n-au știut că nu sînt morți...

LIVIAN: Au știut. Au avut milă de copii, frică de ei, de n-au tras în ei.

IONESCU: E o crimă cunoscută, citată.

PATRICIU: Lasă-mă, nu despre crimă vreau să-ți vorbesc, ci despre pămîntul aruncat peste cei morți și peste copiii cei vii, despre pămîntul care cîteva ore s-a tot mișcat... Pămîntul acela cu care era astupată groapa s-a tot mișcat. Fremăta, dacă vrei... Sub el nu mureau ușor printre morți copiii lor...

IONESCU: Știu.

PATRICIU: Atunci nu mai am să-ți spun decît că pe un om care a văzut așa ceva nu-l poți judeca simplu...

IONESCU: Ci poți să-i dai dreptate chiar de te omoară... Exagerezi, Patriciule. Nu găsi argumente false ca să-l aperi. Dar, hai să punem și întrebarea... dar dacă și el a tras?... Cum spun răuvoitorii... Asasinii au murit între timp, au fost judecați după război și condamnați... Victimele sînt și ele duse... Au rămas doar martorii...

PATRICIU: Martorii pot minți...

IONESCU: Vezi, ăsta e și motivul pentru care el, despre tine... În ce-l privește pe Haralamb... Dar e tot problema martorilor. *(Lui Livian.)* Eu și la proces... cînd cu doctorul Dănilă, am susținut că la Sărmaș era imposibil ca tu...

LIVIAN: De ce erai tu atît de sigur că eu n-am tras la Sărmaș ca să-mi apăr propria viață?

IONESCU: Fiindcă de voiau ei să te ucidă și pe tine, te puneau lîngă groapă... Doar și tu ești din Sărmaș... Chit că erai în armată, erai lîngă neamurile și cunoscuții tăi... De ce-au vrut ei să te țină viu? Știau că erai în armată, cu ei? Sau ca să fii martor, că ei au îndeplinit ordinul? Și ca să-ți intre în cap că ei nu se tem de tine și că nu se temeau că nemții vor pierde războiul? Pentru asta te-au lăsat viu, fiindcă erau convinși că niciodată nu vor fi trași la răspundere.

PATRICIU: Ciudată psihologie, Ionescule. Un criminal să te lase în viață, ca martor că a săvîrșit o crimă... Convins că va învinge în adevărul lui...

LIVIAN: Exact cum ai rămas tu în viață, Patriciu, după ce Haralamb...

IONESCU: Asta e o speculație...

PATRICIU: Bineînțeles... De aceea ți-am și povestit cazul de la Sărmaș, să-ți aflu părerea...

IONESCU: Adică mi-ai întins o cursă. Dă-mi voie să rîd.

PATRICIU: Rîzi.

IONESCU: Livian spune că toată viața a fost comunist. Înseamnă că n-a tras atunci, fiindcă un comunist nu-i poate ucide pe semenii săi, nici în timp de război, de criză, dar nici în timp de pace... Ca acum. După cum vezi, nici pe Dănilă nu l-a omorît. Adevărul s-a ade-

verit după mulți ani. Dar se pune o întrebare: ce are cu tine? De ce-a fost convins că pe tine?...

PATRICIU: Crezi că de m-ar fi omorît, ar fi însemnat că el a fost vinovat și la Sărmaș?... Și cu Dănilă?...

IONESCU: E o întrebare. Fiindcă nu rămîne în picioare chestia că v-ați citit în palmă... Chiromancia nu intră la socoteală...

PATRICIU: Nu crezi în destin?

IONESCU: Destinul e cum și-l fac oamenii.

LIVIAN *(lui Ionescu)*: Am impresia că m-am înșelat în ce te privește. Tu mă condamni acum, sau cel puțin mă suspectezi de cînd am spus despre Patriciu...

IONESCU: Da, te suspectez și de cele întîmplate la Sărmaș și cu doctorul Dănilă... Și mă întreb dacă n-am greșit la proces apărîndu-te pentru...

LIVIAN: Te-nțeleg, e dreptul tău să te frămînți... Cred că și tu ești o victimă, sau vei fi...? Îți cer iertare dacă viitorul îmi va spune că te-am considerat degeaba un ticălos. Dar n-am să-l omor pe Patriciu, n-ai frică...

IONESCU: Acum știu că n-o să te mai atingi de el... Cel puțin din inteligență, dacă nu din frică...

LIVIAN: N-o să mă mai ating de el, și de nimeni, fiindcă e inutil... Cred că sînt nebun de-am crezut că prin vorbe și prin fapte pot eu rezolva ceva acum. ...Fapta mea, de te-aș sugruma, Patriciule, ar fi luată drept o toană de nebun. Faptele nu mai au nici o crezare, cuvintele nu mai au nici un rost... Totul poate fi răstălmăcit. Cuvintele sînt perverse, și-au pierdut capul...

IONESCU: Nu mi-ai răspuns la întrebare! De ce Livian, un comunist vechi... Sau n-a fost niciodată comunist?

PATRICIU: Toată viața.

IONESCU: Atunci, de ce?

PATRICIU: Poate pentru că a început să se îndoiască de puterea legilor și a oamenilor ce-ar fi trebuit să nu lase nedescoperită moartea lui Haralamb... Poate mă crede vinovat și l-a apucat disperarea că toți se dovedesc neputincioși, nepăsători și nu se face dreptate, și Haralamb... Asta e, ca dreptatea să triumfe, el devine singur cel care vrea să facă dreptatea...

IONESCU: Și devine el criminal... Nu cred. Să te sacrifici pentru o presupusă dreptate, e o aventură, Patriciule. Acest terorism orb — căci el ne-a ținut într-o eroare, nu are darul de-a face amici comuniștilor. Și nici lui, chiar de este Dumnezeu știe ce este... O luptă este un lucru și o aventură — cu totul altceva... Calea asta a lui e a unui aventurier, nu a unui comunist. Sau a unui bolnav.

PATRICIU: Sau a unui exasperat...

IONESCU: Lupta face ca adevărul să triumfe și istoria să meargă înainte. Aventura nu face decît zgomot. Mult zgomot pentru nimic. Și efectul ei asupra istoriei este egal cu zero.

LIVIAN: Ai dreptate, Ionescule, și-mi pare rău că-ți dau dreptate. Dacă l-aș fi sugrumat pe Patriciu, așa cum am crezut c-am făcut, așa cum poate am visat, n-ar fi avut nici un rost. Doar zgomotul... Deși am fost convins că schimb mersul lucrurilor, c-o să se afle multe... Am rămas un bătrîn bolnav de utopie... Căci ce este mai îngrozitor decît utopia, această himeră care în același timp schimbă lumea, făcînd ceva, chiar o crimă, dar de fapt nu schimbă nimic! Toată viața am visat într-o lume mai bună...

PATRICIU: Și lumea a devenit mai bună, aici merită să visezi.

IONESCU: Vrei să-l convingi că tot ce face are un rost? Ce faci tu e o idioțenie. *(Rîde.)* Vrei să te sinucizi cu mîna lui? Te simți vinovat, dragă? Să nu crezi că murind tu o să rezolvi ceva. Nimic. Nu fi atît de realist, să crezi în fapte și în realitatea lor... Tot ce este real și adevărat este fără ecou, un lucru mort, realismul tău este un cadavru. El visează, e poate nebun, altfel, n-avea atîtea resurse să supraviețuiască atîtor drame, dacă nu visa... Dar credința ta în fapte este rece, exactă dar oarbă. Inutilă. Mori de pomană, zău. Nu te încrede în mica ta dialectică, în alternativa că de se-ntîmplă una se rezolvă alta... Valul care vine și se izbește de dig crede că de se izbește, îl și învinge. Nu-l învinge. Valul ăsta e un eșec.

PATRICIU: Primul.

IONESCU: Și al doilea val e tot un eșec. Al doilea val e tot un val. Un alt prost, după primul prost. Amîndoi sînteți doi proști. Indiferent care dintre voi este primul. Nici măcar istoria unui biet profesor ca Haralamb nu se schimbă lovită de un nenorocit de val.

LIVIAN: Dar nu un val, un nenorocit de val, acest prim val înseamnă și începutul unei noi istorii... *(Iese.)*

PATRICIU: Livian are sîngele amestecat... În Transilvania sîngele tuturor popoarelor s-a amestecat, că unii nu mai știu ce sînt... Și fiindcă actele sînt pline de ambiguități, a fost luat el cînd într-o armată, cînd în alta... Și în toate lagărele și închisorile a fost de tînăr... Căci a fost comunist de tînăr. Un lucru însă vreau să reții, ori prin cîte neplăceri a trecut acest om, ori de cîte ori a fost lovit, închis, batjocorit, el nu s-a schimbat, el a rămas același comunist tînăr și intransigent și romantic. *(Intră Nuța și Petra.)* El a ascultat numai de conștiința lui.

IONESCU: Vino. Vreau să mă plimb... *(Ies.)*

NUȚA: Petra, eu te cred, nu ești nebună... Haralamb trăiește.

PETRA: Ce vrei să spui?

NUȚA: Nu ți-am dat eu ție biletele rupte pe care scria „porcul" și...

PETRA: Și ce vrei să spui?

NUȚA: Cui i le-ai arătat tu? *(Petra tace.)* Le-ai păstrat.

PETRA: Da.

NUȚA: Trebuie să le păstrezi pînă s-o reîntoarce Haralamb... Căci n-a murit. *(Petra o privește lung.)* Tu doar visezi că n-a murit, eu știu precis...

PETRA: Eu visez?

NUȚA: Tu nu știi, altfel mi-ai spune măcar mie, mi-ai spune și mi-ai fi spus... Măcar în mine Petra ai fi putut avea încredere. *(Liniște.)* Eu am avut încredere în tine. *(Liniște.)* Fără încredere adevărul răzbește foarte greu. *(Liniște.)* Atunci, să-ți spun ce s-a întîmplat cu Haralamb... Cineva l-a izbit în pivniță... Exact în clipa cînd în școală s-a produs un scurtcircuit... Îți amintești? Eu ți-am dat biletele și la o jumătate de oră a fost un scurtcircuit de o jumătate de oră... Deci, cine l-a izbit, știa de scurtcircuit... Dar s-a

zăpăcit, auzind gălăgie și auzind pași pe la ușa pivniței... Și l-a băgat pe Haralamb în butie, cum era poate planul, și-a fugit... Trebuia văzută acea persoană sus între elevi, între profesori, cînd se repara scurtcircuitul... Și poate a și fost văzută persoana... Mă urmărești?

PETRA: Da.

NUȚA: Dar cineva a bănuit că i s-ar putea întîmpla ceva lui Haralamb și a stat prin preajma lui... Fără ca el să știe, și nimeni... Și l-a scos din butia aceea plină și l-a ascuns... Nu se știe unde, eu adică nu știu unde... Nu era mort. Și poate chiar în acea seară, sau a doua zi dimineața l-a dus la o rudă sau la un prieten... Și a fost îngrijit. Poate de doctorul Dănilă. Dar el a tăcut, atunci, dar de cînd a murit a tăcut și mai tare... Putea fi scos din pivniță chiar prin ușa pe unde aduci tu vin, nu prin ușa principală... Și nu prin oblonul ce dă în sala de baie... Sigur, după război, în butii s-au găsit niște schelete de soldați necunoscuți.. Cine l-a scos pe Haralamb, putea pune în locul lui... Dar n-avea nimeni interesul să-l mai caute, decît poate peste un an sau doi... Pivnița era aproape părăsită... E o poveste sumbră și încurcată... Principalul e că pe asasin nu-l interesa cadavrul, știa că el poate fi îngropat în pivniță oricînd, cît mai tîrziu...

PETRA: Dar dacă Haralamb a fugit înainte de a fi lovit?

NUȚA: Imposibil. El nu știa că va fi lovit. Principalul este că e viu! Și o să te caute...

PETRA: De ce crezi?

NUȚA: Fiindcă copilul tău o să poarte numele lui.

PETRA: M-aș bucura. *(Intră Izidor.)* Părinte, fata asta aiurează... Citește în cărțile sfinte. *(Iese în dreapta.)*

IZIDOR: Dacă nu crezi în cel de sus, nu-mi vorbi. Dar de-mi vorbești, eu nu voi spune vrăjmașilor tăi taina ta. *(Intră Anișoara și Florentina.)*

NUȚA: Părinte, eu cred în învierea din morți. Cred că Haralamb va învia din morți.

ANIȘOARA *(Florentinei)*: Livian crede în moartea lui... Asta în înviere! Doi nebuni!

NUȚA: Părinte, cine l-a lovit pe Haralamb, a avut grijă să aibă un martor... A păstrat un martor viu, care să probeze victoria sa...

FLORENTINA *(Anișoarei)*: Hai mai bine să bem o bere... *(Iese.)*

NUȚA: Dar cine l-a salvat pe Haralamb, a vrut să se salveze și pe el... Haralamb era martor că l-a salvat... L-a adăpostit și îngrijit pe Haralamb, crezînd că e un dușman al regimului... Altfel nu-și putea explica de ce-a fost lovit... Credea că se va schimba regimul...

IZIDOR: Poate credea altfel... Poate s-a gîndit că a purtat pe crucea lui toată greutatea păcatelor noastre.

NUȚA: Apoi Haralamb s-a făcut sănătos și a plecat în alt colț de țară... Vremurile s-au schimbat... El trebuie să vină... Dacă nu dintre morți, dintre vii.

IZIDOR: Fiecare este liber să creadă ce vrea. *(Nuța tace.)* Am să mă rog pentru tine.

NUȚA: Nu știi cine l-a ascuns, părinte? Nu poți minți.

IZIDOR: Dumnezeu știe totul, și ce crezi tu... *(Intră Petra.)* Fii tare, trebuie să aducă pe lume viață și casa sufletului tău este toată pustie și dărîmată...

NUȚA: Dar Haralamb trăiește și într-o zi va veni aici, dacă nu cumva a și venit... *(Se aud pași pe coridor.)*

PETRA: Da... *(Se prinde cu mîinile de pîntece.)*

IZIDOR: Naște... S-o ducem în camera ei... *(Cu Nuța o duce pe Petra în dreapta.)* Cheamă Salvarea... *(Intră Anișoara și Florentina, Socrul, Soacra.)*

NUȚA *(privindu-i)*: Credeam că e altcineva... Naște Petra...

SOACRA: Fata mea... *(Intră în dreapta Anișoara și Florentina — după ea Nuța le ține o clipă mîna înainte.)*

FLORENTINA: Astîmpără-te, sînt medic! *(Intră, urmată de Anișoara.)*

NUȚA *(o prinde pe Anișoara de mînecă)*: Tu n-ai ce căuta acolo! *(Dar Anișoara se smulge și intră în dreapta.)*

SOCRUL: Să bem pentru cel care se va naște! *(Pune vin în pahare. Bea singur. Pune din nou vin.)* Ar trebui s-o ajute să nască... *(Ia din cui pușca sa de vînătoare, o încarcă și trage două focuri pe fereastră, cîntă.)* C-așa-i lumea, trecătoare, unul naște, altul moare, lume, lume! *(Trage din nou. Apar: Livian, Ionescu, Patriciu.)*

Trăiască cine o să vie pe lume! *(Închină cu ei și bea.)* Lume, lume, soro lume!...

ANIȘOARA *(intră)*: Nu pot suporta cum se chinuie... *(Socrul încarcă pușca, trage. Lui Ionescu.)* Liliac ăsta s-a obrăznicit... Trebuie vorbit cu Moise și trimis la Pocreaca din Vale șef de post... *(Socrul încarcă pușca.)* De ce trage, să nu se audă cum urlă? *(Socrului.)* O sperii, omule! Și se sperie și cel mic.

SOCRUL: Nu se sperie el dintr-atîta... *(Bea.)*

NUȚA: Trage în cinstea venirii lui pe lume.

SOCRUL: Îl salut, te salut...

SOACRA *(apare)*: Băiat...

SOCRUL: Să trăiești nepoate *(Trage.)*

PATRICIU *(bea)*: La mulți ani! *(Strigă isteric.)* La mulți ani! *(Toți beau. Lui Livian, încet.)* Acum pot muri... *(Livian nu-l aude.)* N-auzi?

LIVIAN: Să-nchidem ușa asta... *(Din dreapta.)*

SOCRUL: Tot nu se aude de aici pînă în dormitor... Beți.

SOACRA *(Socrului)*: Vino să m-ajuți, că te-mbeți...

SOCRUL: Păi asta și vreau, să mă-mbăt... *(O urmează. Soacra a luat cheia și va închide ușa din dreapta pe dinăuntru.)*

PATRICIU *(lui Livian)*: Dă-mi palma ta să-ți mai citesc o dată în ea... *(O ia.)* Și ține și mîna mea și citește în ea și vezi de te mint... Da, e adevărat, ai vrut să mă omori... Și mai vrei. Dar eu nu m-am atins de tine cînd a pierit Haralamb... Eu te-am iertat în acele zile.

LIVIAN: N-ai vrut nici atunci să-mi faci tu un rău... M-ai iertat, adică ai mințit c-am plecat din oraș, ca să nu dispar și eu. Mi-ai salvat viața, îți mulțumesc. Și mi-o mai salvezi și acum, nedînd un telefon, nepîrîndu-mă, nespunînd c-am vrut să te omor și că încă mai vreau. A doua oară mă salvezi, Patriciule, îți mulțumesc, îți mulțumesc! Pentru că acum mi s-ar pune în cîrcă, pe nedrept, și povestea cu Dănilă, și povestea de la Sărmaș, și multe alte minciuni... Și nu înțeleg de ce ești bun cu mine.

IONESCU: Nu e bun cu un dușman, e bun cu un nebun *(Intră Anișoara.)*

LIVIAN: Îți datorez viața, ce-mi ceri nu-nțeleg...

IONESCU: Să-i dăruiești nițică moarte... drept recompensă. Fii om, Livian, nu cîine! *(Rîde.)* Ce-l deosebește pe om de alte animale necuvîntătoare este că știe și poate și-și chiar extermină semenii. Alte specii au un soi de inconștiență, că nu trebuie să-și masacreze semenii. Nemții au inventat senini lagărele, totul să decurgă mai repede...

LIVIAN: Lagărele sînt o invenție a tuturor fasciștilor...

IONESCU: A tuturor zăluzilor. Cred că ești sărit, Livian, de crezi ce-i citești în palmă... Acolo scrie că tu n-ai frîne, că nu există un instinct care să te mai oprească... Văd după fața lui Patriciu... Fiarele au o frînă, dar tu ești om care poate înnebuni pentru o secundă... Și Patriciu asta și vrea, să fie înfrînt, să scape de tensiunea în care-l ține... Cine te ține? Petra, familia?

LIVIAN: Nu. Tu. Anișoara. Moise...

IONESCU: Eu?!

PATRICIU: Nu. E un pustiu în mine care...

IONESCU: Ce pustiu?! Vorbe!

LIVIAN: Noi nu putem vedea cu bieții noștri ochi invizibilul, Ionescule... Știm noi ce e în noi, îl cunoaștem noi pe marele saltimbanc din noi? Nici Patriciu nu știe cine e acum în el...

IONESCU: În orice caz nu e diavolul și nici bunul Dumnezeu.

LIVIAN: E cel ce trăiește din atîtea clipe de viață, din atîtea prezențe, din atîtea absențe... E tulburat Patriciu, se bate și el cu un dușman pe care nu-l cunoaște...

IONESCU: Fiindcă n-a încercat niciodată să se cunoască pe sine cu adevărat...

PATRICIU: Vorbe... Mă cunosc... *(Lui Livian.)* M-ai întrebat data trecută unde-am învățat să citesc în palmă... În război... Eram traducător... Cunosc germana. Ofițerul neamț la care eram translator era mare pasionat în chiromanție... A învățat-o de la niște țigani... Eu traduceam, eu întotdeauna am tradus dintr-o limbă în alta...

IONESCU: Sper să nu spui: și dintr-o gîndire în alta, dintr-un adevăr în altul. Țiganii au avut un statut, nemții altul, n-ai avut ce face.

PATRICIU: Erau niște țigani pletoși... Bătrîni negricioși, locuiau într-o grotă și ofițerul îi ocrotea... Ca să-l învețe să citească în mîinile oamenilor... În cît mai multe mîini. Și nu erau mîini. Nu erau oameni. Soldații aveau treburi. Și nimeni nu trebuia să știe, cititul în palmă e o taină. Și într-o dimineață cînd am intrat în grotă, de jur împrejur, atîrnate de niște cuie bătute în pereți am văzut zeci de mîini atîrnînd... Mîini de bărbați, de femei, de copii, de bătrîni, zeci de mîini... În palmele acestor mîini am învățat chiromanția... Le trimisese ofițerul... Fuseseră executați o sută de evrei... Și pusese să le taie mîinile. Vă jur pe copilul meu din pîntecele mamei sale că nu mint. În palmele evreilor a învățat și ofițerul neamț să citească viitorul... Și eu, translatorul...

ANIȘOARA: Și Livian, care este evreu, nu-ți poate ierta asta...

LIVIAN: Tatăl meu este român și mama mea este evreică unguroaică... *(Lui Patriciu.)* Jură că nu știi nimic de Haralamb!

ANIȘOARA: Jură! *(Patriciu se îndreaptă spre ieșirea ce dă în culoar.)* N-are cruce, pe ce să jure... *(Calmă, lui Livian.)* N-ai cruce în sîn? Ai un șarpe... Vrei să jure pe șarpe? Jură pe șarpe, Patriciule! *(Bagă mîna și scoate șarpele din sînul lui Livian.)* Hai, dă-i satisfacție... *(Patriciu, sîcîit de ea, îi dă peste mînă și șarpele cade pe podea. Patriciu speriat se dă în lături. Apoi strivește capul șarpelui cu călcîiul.)*

LIVIAN *(strigă)*: Ce faci? *(Patriciu iese pe culoar.)*

ANIȘOARA *(lui Patriciu)*: Fugi!... *(Livian a ieșit după Patriciu, furtunos.)* E turbat, fugi... *(Se aude un zgomot înfundat, o izbitură, un țipăt sugrumat.)* Idioții!...

IONESCU *(care nu s-a mișcat de lîngă fereastră)*: Era o luptă în el cu un dușman necunoscut, care nu ține de noi și de viața asta a noastră. Sper să nu-l fi omorît Livian, deși înfrîngerea asta i se părea unica libertate ce-o mai avea... *(Intră Livian.)* Ce-ai făcut?

LIVIAN: Ce chestie, să crești un șarpe și-apoi să-l arunci la coș... *(Ia șarpele și pleacă pe coridor.)*

IONESCU: Nici o nădejde... Să chem miliția?

ANIȘOARA: Nu. Nu l-a speriat șarpele, nașterea băiatului l-a zguduit...

IONESCU: Ce tîmpenie, n-am crezut o clipă c-o să fie așa... Dar Patriciu n-a sperat o clipă, pînă și speranța îl enerva și-i era dușman... *(Apare Livian.)* Ți-a trecut nebunia?

LIVIAN *(face un număr)*: Cu Liliac... Vino, acum e sigur... *(Închide aparatul.)* Sînt lucruri pe care nu le poți ocoli. N-am o altă ieșire...

IONESCU: Nu trebuia să-l judeci atît de simplu... A trecut prin multe... Asta nu e o soluție... Da, destinul nu e o soluție, s-ar spune... Dar aici e altceva... Trebuie să înțelegi că sînt boli și boli și că în acest secol bolile sufletului sînt mai grave decît ale trupului, mai incurabile uneori... Patriciu era un om slab, un translator, atît... Cînd a murit Haralamb, era cu mine în Malovăț, n-a fost amestecat... *(Livian a stat tot timpul pe un scaun, cu capul în palme. Intră Liliac.)* Liliac...

LILIAC: Am venit... *(Lui Livian.)* E adevărat?

LIVIAN: Da.

LILIAC: Îmi pare rău... Vei plăti foarte scump... Cel puțin cu douăzeci de ani... Vino... Livian, poate nu este adevărat?

LIVIAN: Totul este adevărat. *(Iese urmat de Liliac. Anișoara îi urmează.)*

IONESCU *(singur, lîngă fereastră)*: După ce vezi ceva groaznic, n-ai decît două soluții... Dar întîi trebuie să-ți aprinzi o țigară... *(Și-o aprinde.)* Și-apoi, să taci sau să nu taci... *(Intră Anișoara.)* Patriciu avea o mare neîncredere în sine în ultima vreme... Se credea un ratat, un om sfîrșit, un bețivan... Avea o mare capacitate de autodistrugere... Și de ce? De unde venea nebunia de-a se autodistruge? Eu l-am adus aici...

ANIȘOARA: Nu l-ai adus nicăieri. Patriciu n-a murit. A dispărut. *(Face un număr de telefon.)* Aș vrea să vorbesc cu tovarășul Liliac... Bine, am să revin... *(Închide.)* N-au ajuns... Patriciu e în vreo cîrciumă, se autodistruge...

IONESCU: Dar l-am auzit...

ANIȘOARA: N-ai auzit nimic. N-a fost nimic, dragule. Tu ești un hipnotizator, tu-i faci pe alții să audă ce vrei tu... Tu ești un vrăjitor...

IONESCU: N-o să fac pe nimeni să creadă ce vreau eu...

ANIȘOARA: Ba da, ești un magician. Tu poți să-i faci pe oameni să se simtă fericiți, tu alungi cu o glumă durerea, tu aduci raiul aici zîmbind...

IONESCU: Nu există paradis fără păcat... Ce vrei? Ce vrăjitorie vrei? Te uiți la mine ca un lup...

ANIȘOARA: Ai văzut un lup cînd erai mic, mi-ai mai povestit. Și lupul s-a simțit inhibat în preajma altui lup să sugrume un biet miel. Poveștile își au și ele rostul, dar nu acum. Vrei să îmbătrînești, niciodată nu te-ai luptat, așa că astîmpără-te. Adă-ți aminte de legenda aceea a indienilor de pe Amazoane... Ei nu îmbătrînesc niciodată, ei rămîn mereu tineri, adică în paradis... Tu nu mai ești tînăr și n-ai murit în lupte... Ei se luptă între ei, și mor, și nu îmbătrînesc... Tu vrei să trăiești și cu o glumă să poți înveseli lumea, tu ești un vrăjitor...

IONESCU: De ce n-ai protestat cînd l-a luat?

ANIȘOARA: Dar nu s-a întîmplat nimic grav, dragule. Patriciu a plecat, a dispărut, n-a pățit nimic, Livian e bolnav...

IONESCU: Deci n-are dreptul să facă nimic, nici să plătească. Da, ca să nu se facă zgomot. Totul să se uite. Și nimeni să nu răspundă la nici o întrebare.

ANIȘOARA: Ce vrei să spui?

IONESCU: Ai văzut și tu cînd l-a lovit, ai auzit cînd...

ANIȘOARA: I-a dat o palmă, atît.

IONESCU: Atunci unde este? Nu putea să moară dintr-o palmă. A căzut, poate doar a căzut... *(Privind-o.)* Unde l-ai ascuns? L-ai lovit?

ANIȘOARA: De ce răstălmăcești totul, de ce umbli cu vrăjitorii?

IONESCU: Indienii bătrîni, cei care n-au murit în lupte, cei scăpați printr-o întîmplare, nu pot trăi, nu pot fi martori, ei sînt acuzați de vrăjitorie. Am citit împreună povestea asta.

ANIȘOARA: Da?!

IONESCU: Și finalul ei. Bătrînii sînt acuzați de vrăjitorie fiindcă trăiesc. Numai prin vrăjitorie pot trăi... Și deci trebuie excutați fiindcă sînt vrăjitori. *(Calm.)* Ești naivă, Anișoara, sînt soțul tău, n-o să-mi poți face nimic... Unde este Patriciu?

ANIȘOARA: Poate s-a sinucis.

IONESCU: Mai bine să pară că s-a sinucis, decît să aibă Livian dreptate. El nu trebuie să facă nimic cu adevărat. *(Rece.)* L-ai omorît și-ai făcut să dispară cum a dispărut Haralamb?

ANIȘOARA: Ești țicnit... Cred că tu i-ai făcut de petrecanie.

IONESCU: Eu?

ANIȘOARA: Ca să nu spună nimic despre tine... L-ai distrus, ca să se piardă orice urmă de adevăr.

IONESCU: Dar eu sînt viu și-o să vorbesc.

ANIȘOARA: Poate te-ai sinucis.

IONESCU: Anișoara.

ANIȘOARA: Mai bine ascultă-mă... Fii calm, a dispărut... Dă-i un telefon lui Liliac și spune-i c-a dispărut...

IONESCU: Nu pot. Am să-l caut. Nu trebuie să se mai întîmple niciodată ce s-a-ntîmplat... De ce tu să fii fericită pentru că spui ce nu crezi și Livian să fie nefericit fiindcă spune ce crede?

ANIȘOARA: Dragul meu...

IONESCU: Iar eu, vrăjitorul, să fiu și mai fericit pentru că mi se filfîie de toată lumea și nu cred în nimic...

ANIȘOARA: Cine nu gîndește mult, trăiește puțin. Tu ești un fericit, și-ai fost mereu...

IONESCU: Adică m-ai crezut un dobitoc care nu gîndește deloc. *(Rîde.)* Un soț de paie, o paiață...

ANIȘOARA: Din contră, ești un bărbat extraordinar! L-ai ras pe Patriciu, ca să nu vorbească. Și ca tot ce va vorbi Livian să fie luat drept vorbe de nebun. Și-apoi, te-ai sinucis... *(Trage două gloanțe în el de aproape. Apoi îi aruncă revolverul.)*

IONESCU *(îl ia)*: Ești... *(Vrea să tragă în ea, dar revolverul nu mai are gloanțe.)* Ar trebui să te omor și pe tine... *(A intrat Liliac.)*

ANIȘOARA *(lui Liliac, punîndu-și mănușile în poșetă și apropiindu-se de Ionescu îngrozită)*: S-a sinucis...

IONESCU: Haralamb... *(Nu mai spune o vorbă. Cade.)*

ANIȘOARA: Doamne, el l-a omorît și pe Haralamb!...

LILIAC *(pune mîna pe Ionescu)*: E mort.

ANIȘOARA: Mi-a spus că pe Patriciu l-a dus în pivniță... Ce tîmpenie! Îl bănuiam pe Livian... Și m-am căsătorit cu acest om pe care-l iubeam...

LILIAC *(îl acoperă pe Ionescu cu fața de masă)*: Mă duc în pivniță... *(Iese.)*

ANIȘOARA: Mă duc s-o chem pe Florentina, e medic... E în vecini... *(Îl urmează. Liniște.)*

NUȚA *(apare pe ușa din dreapta. Ia de pe masă pachetul cu țigări al lui Ionescu. Aprinde o țigară. Aranjează mai bine peste Ionescu un colț al feței de masă. Fumează.)*

ANIȘOARA *(apare)*: Ce faci aici?

NUȚA: Fumez.

ANIȘOARA: Și?

NUȚA *(îi întinde o țigară)*: Nu fumezi?

ANIȘOARA: Dar aici s-a-ntîmplat?... *(Își aprinde o țigară.)*

NUȚA: E o țigară foarte bună *(Deschide fereastra.)* Zboară o pasăre, o vezi?

ANIȘOARA: Nu-i nici o pasăre... E noapte.

NUȚA: Ssst! *(Fumează.)* Totul e adevărat... E o pasăre...

ANIȘOARA: Unde-ai fost?!

NUȚA: Am fost și m-am plimbat. Am fost pînă la cîrciuma unde-a zis Liliac că l-a văzut azi-dimineață pe Patriciu... Unde-a vorbit la telefon... N-a vorbit cu nimeni ...Patriciu n-a fost astăzi acolo, Liliac nu l-a văzut acolo, n-avea cum...

ANIȘOARA: Ce interes avea Liliac să mintă?

NUȚA: Liliac nici nu există, el nu e de la poliție... Liliac cel de la miliție e bătrîn... Nu este el. Și numărul acesta de la miliție este fals... cînd a telefonat Livian, avea numărul scris pe o hîrtie. Și-a pus hîrtia pe masă și toți apoi au folosit același număr.

ANIȘOARA: Dar numărul i l-a dat Ionescu...

NUȚA: Poate Ionescu a vrut să ne joace o farsă... Poate era numărul unui prieten de-al lui... Poate era chiar numărul lui Haralamb!

ANIȘOARA: Ce prostii vorbești? Ionescu era soțul meu.

NUȚA: De-o zi. Dar poate și căsătoria a fost o farsă, ca să te prindă. Poate și sinuciderea lui e o farsă...
ANIȘOARA: Nu e o farsă...
NUȚA: Deci nu s-a sinucis!
ANIȘOARA: Ba da...
NUȚA: Dar dacă gloanțele erau oarbe? El avea un revolver cu gloanțe oarbe, cu care făcea numere ca la circ... Se lăsa-mpușcat.
ANIȘOARA: E mort.
NUȚA: Dar dacă se ridică și spune adevărul?
ANIȘOARA: E mort!
NUȚA: Dacă înviază din morți cei uciși și spun cine sînt ucigașii?
ANIȘOARA *(destinsă, rîzînd)*: Prostii... Presupuneri de-ale tale...
NUȚA: Dacă se ridică el acum în picioare? Sau dacă intră Haralamb pe ușă?
ANIȘOARA *(pune mîna pe Ionescu)*: E rece...
NUȚA: Asta e un fleac pentru un circar..
ANIȘOARA: E rece... Și cine zici că e Liliac? Vrei să mă duci, să mă provoci, să-ți mărturisesc niște prostii care ți-au intrat ție în cap? Cine e?
NUȚA: Dacă nu l-a ascuns atunci Izidor pe Haralamb, cum am crezut eu, și l-a ascuns Ionescu?
ANIȘOARA: Ce tot vorbești?
NUȚA: Dacă Ionescu a vrut să moară astăzi demonstrativ, exact cum a murit Haralamb atunci? Ca să-l prindă pe vinovat?! *(Pune mîna pe Ionescu.)* E cald... Gloanțele au fost oarbe!
ANIȘOARA: Ai înnebunit! Cine e Liliac, răspunde?
NUȚA: Nu știu... Poate este chiar Haralamb... Poate-a înviat Haralamb... Sau poate n-a murit cînd a fost omorît...
ANIȘOARA: Crezi?!
NUȚA: N-avea cine să-l omoare, voi toți i-ați fost prieteni. Și cum să fie omorît un prieten? Cum să-i omorîm pe cei ce ne iubesc? Și de ce? Atunci ce-o să le facem celor care ne dușmănesc?
ANIȘOARA: Dumnezeule...
NUȚA: Fumează... Și-ascultă pasărea... *(S-a înserat. În ușă apare Liliac.)*

PIESA VĂZUTĂ DE:

ION CALION

Acum, cînd la noi se vorbește atît de mult și în multe feluri despre teatrul politic, iar în concepția unora termenul primește o extensiune nețărmurită care, practic, îi anulează semnificația, acum noua piesă a lui D. R. Popescu ne arată că nu (numai) unghiul ideologic din care sînt interpretate faptele, fenomenele, ci însăși substanța lor politică conferă teatrului acest calificativ. În acest sens, *O pasăre dintr-o altă zi* constituie o încercare meritorie de teatru politic.

În *O pasăre dintr-o altă zi* justițiarul D.R.P. inițiază o vehementă dezbatere, urmărind jocul conștiințelor în relația inextricabilă dintre actul întreprins și consecințele lui imediate sau de perspectivă. Există în această piesă un timp al faptei și un timp al adevărului (un *atunci* și un *acum*) într-o necurmată confruntare, izvor al conflictului dramatic, și de aici derivă, în structura compozițională, cele două planuri: prezent-trecut, real-imaginar. *Atunci* (să zicem în deceniul al șaselea) într-o școală oarecare — evident un simbol — s-a comis o crimă (profesorul Haralambie a fost ucis), ori putea fi comisă, niciodată nu vom ști exact, pentru că autorul relativizează faptul prin pendularea între real și imaginar, insistînd asupra cadrului și condițiilor care au făcut posibilă eroarea. *Acum* are loc un violent proces de clarificare. Adevărul, oricît de dur ar fi, trebuie căutat, descoperit și redescoperit.

Pe scena Naționalului clujean piesa lui D.R.P. a avut șansa unei montări potrivite. Regizorul Alexa Visarion a conceput spectacolul în conformitate cu substanța textului ca o dezbatere de idei, un examen lucid de conștiință într-un contact nemijlocit cu publicul spectator. Pentru a obține o maximă forță de șoc expresivă a ideilor, regizorul operează o reducție categorică cel puțin la două nivele ale piesei: anecdotica și psihologia personajelor. Pe scenă nu se derulează filmul unor biografii, personajele fiind în primul rînd niște purtătoare de idei, încarnări ale unor atitudini sociale și politice, ceea ce nu înlătură tensiunea și dramatismul. Dimpotrivă. Numai că acest spectacol nu ne solicită o participare afectivă,

cît una intelectivă, lăsînd libertate propriilor noastre deliberări. Emoția nu este eliminată, dar localizarea ei se face la nivelul conștiinței, nu al viscerelor.

Vatra, decembrie 1972

ILIE CĂLIAN

În piesa lui D. R. Popescu există oameni meschini, oameni lași, oameni asupra conștiinței cărora apasă grave vinovății. Nu trebuie să ne acoperim ochii, nu trebuie să ne astupăm urechile, nu trebuie să ne interzicem sinceritatea. Partidul comunist, prin cuvîntul secretarului său general, ne îndeamnă la reconsiderarea lucidă și onestă a epocilor pe care le-am parcurs, soluție sigură pentru a nu mai repeta vechile greșeli, verifică sigură a conștiinței comuniste, educație deschisă și sinceră a tinerelor generații. Acest moment al virulentei lupte între adevăr și minciună, între comunismul de circumstanță și înțelegerea curată a sensurilor profund umane ale comunismului este tema piesei lui D. R. Popescu. Construită în manieră cvasi-polițistă, *O pasăre dintr-o altă zi* are ca pretext moartea, în urmă cu peste un deceniu, a unuia dintre colegii profesorilor unei școli viticole, eroii piesei, moarte de care se fac vinovați cîțiva dintre cei prezenți în scenă. Din lașitate, din inconștiență, din calcule meschine, ei au provocat, ori au înlesnit moartea lui Haralamb, ori au tăinuit adevărul asupra mobilurilor și făptașilor. Pedepsit fără vină, Livian, ajutat de Nuța (fosta elevă a lui Haralamb) și de Liliac, fostul inspector de miliție, va simula o crimă pentru a-i sili pe vechii vinovați să se autodemaște, să rostească adevărul. Este o luptă fără cruțare, în care adevăratul spirit comunist va învinge. Ca în alte piese ale lui D. R. Popescu, ni se propun două planuri — unul concret și un altul simbolic — într-un continuu balans de osmoză și disjuncție; finalul pune sub semnul întrebării în primul rînd pentru personaje, realitatea subiectului și eroilor săi: cine e cel care se dă drept Liliac de la miliție, totodată fratele geamăn al lui Haralamb? Poate, într-adevăr, Haralamb însuși n-a murit; poate, așa cum spune Nuța Dobrescu, morții doar s-au prefăcut și se vor ridica pentru a rosti întregul adevăr. Este o ipoteză tulburătoare, o ultimă întrebare adresată spectatorului, o ultimă invitație spre o reconsiderare atentă nu numai a subiectului și replicilor, dar și a propriilor concepții ale spectatorului. Astfel devine și mai evident caracterul particular al spectacolului: înfruntarea are loc în ultimă instanță între idei și atitudini politice. Asemenea eroilor din teatrul antic, personajele lui D. R. Popescu sînt caractere, egale cu ele însele de-a

lungul întregului spectacol, semne ale unor idei. Patriciu este șovăitor, vinovatul torturat de propria conștiință, care singur își caută ispășirea; Ionescu — intrigant ambițios, Anișoara — lașă, meschină, operînd cu orice armă; Florentina — dezorientată. De cealaltă parte — înverșunarea lui Livian, onestitatea neînfrîntă a Nuței, dorința de adevăr a Petrei, cinstea funciară a socrilor. Idei și atitudini într-o înfruntare deschisă pînă la victoria adevărului.

Făclia, 21 octombrie 1972

DUMITRU CHIRILĂ

Cu fiecare nouă piesă, D. R. Popescu se dovedește un dramaturg al problemelor de conștiință, un dramaturg angajat (în sensul cel mai nobil și deplin al cuvîntului) aplecat asupra realității imediate, în abordarea căreia nu se oprește la învelișul exterior al faptului (mai mult sau mai puțin divers), ci pătrunde în lumea ascunsă a esențelor. Mai mult decît *Cezar, măscăriciul piraților* sau *Pisica în noaptea Anului Nou*, în această nouă piesă D. R. Popescu alternează planul real cu cel simbolic, interesîndu-l în primul rînd nu realismul personajelor sau situațiilor, cît realismul ideilor în dezbatere. Eroii *Păsării dintr-o altă zi* sînt în mai mică măsură *dramatis personae* și mai mult personaje-etalon, întruchipări posibile ale unor diverse atitudini în fața împrejurărilor. Ideea pe care piesa o acreditează este aceea că greșelile individului nu sînt scuzabile prin circumstanțe istorice. Singur individul este cel chemat să răspundă, în fața colectivității sau a propriei conștiințe. Sentimentul culpabilității față de niște întîmplări mai vechi, întîmplări care se înscriu exact într-o perioadă istorică, este *pasărea* care planează asupra acestei lumi, foșnetul zborului său tulburînd în măsură inegală liniștea interioară a personajelor, producînd în cele mai multe cazuri reacții invers proporționale cu vina. Tînăra Nuța Dobrescu a fost cel mai puțin implicată în povestea evocată, dar acum este cea mai chinuită de întrebarea: *cum a fost posibil?*

În schimb, un alt personaj — Anișoara — participantă activă și cu rol principal la tot ceea ce s-a întîmplat cîndva alungă „pasărea", sub scuza că n-a fost decît „să îndeplinească sarcini". Altora, ca Livian, le provoacă chinuri neurastenizante, pe alții (Patriciu) îi trezește abia în ceasul al doisprezecelea, atunci cînd drumul în viață se apropie de stația terminus. Există și categoria indiferenților (cei doi socri — în piesă) indiferenți atît la evenimente, cît și la rememorarea lor.

Istoria își are drumul său implacabil și niciodată nu poate să compară în fața unui tribunal. Indivizii, însă, sînt responsabili pentru actele și atitudinile lor, care se pot numi curaj sau lașitate, demnitate sau tembelism, conștiință sau pasivitate. Cînd o piesă abordează asemenea teme, cu o deschidere totală asupra raportului esențial dintre individ și istorie, este greu să recurgă la un „subiect" fiind obligată să se circumscrie modalității unui *theatrum mundi*, cu variante antagonice: lumea ca teatru, sau teatrul ca o lume. În piesa lui D. R. Popescu este vorba de o moarte (concretă) și o naștere (tot concretă) simbolizînd o trecere de la o lume a manechinelor (iresponsabile) la alta a oamenilor (responsabili), în condițiile în care noțiunea de libertate înseamnă înțelegerea necesității în planul larg al societății și nu în planul îngust al individului, cînd instinctul de conservare — agresiv față de altă individualitate — devine act justificativ.

Familia, ianuarie 1973

VIRGIL ARDELEANU

Astăzi cînd mă găsesc din nou în fața unui text semnat de D. R. Popescu, *O pasăre dintr-o altă zi*, nu doar că îmi vin în minte mai vechile gînduri despre romanul *F*, dar încerc sentimentul că ele se potrivesc tuturor paginilor epice sau de teatru date la iveală de autor în ultimii ani. D. R. Popescu, ca puțini alții dintre scriitorii contemporani, manifestă preocupări cu adevărat dramatice în investigarea universului etico-moral al societății noastre. Dramatice, dureroase chiar, pentru că ținta lui nu e radiografierea albă, simpla constatare a unor date mai mult sau mai puțin imuabile, mai mult sau mai puțin îndreptățite. El face procesul unor tare apărute într-un context politico-social care, structural, nu era de natură să producă excrescențe, fenomene rebarbative. Ipocrizia, lașitatea, conformismul utilitar, nepăsarea „inconștientă" sau mimată, „concepția" lozincardă, înțelepciunea drapată în mirositoarele falduri ale așa-numitului simț al realității, ponderea cu rațiuni subtextuale și principialitatea agresivă sînt bube care, alături de importante cuceriri pe planul conștiinței, au înflorit în parametrii vieții noastre. În procesul revoluționar au apărut și rele, nu mici, după cum ușor se poate constata, care se cer țintuite la stîlpul infamiei. A le privi ca atare, nu e ușor și nici la îndemîna oricui. Prin indivizi sustrași normelor rotund umane, se amestecă într-un ansamblu deconcertant binele cu răul, onestitatea cu mimarea, impostura cu autenticul. Cum să delimitezi aceste zone? Pe ce poziție te situezi cînd arunci anatema? Iată numai două dintre dificultățile de azi și dintotdeauna ale scrisului angajat.

Și apoi, de ce să ne facem a uita: trebuie mult, imens curaj cînd îți propui să mînuiești fierul roșu. Unii dintre „semenii" noștri nu acceptă atitudinea „deconspirativă".

Conștient de toate aceste riscuri, D. R. Popescu a pornit totuși pe panta scrisului fără menajamente, și ne-a dat pînă acum, într-o suită de o remarcabilă unitate, opere care sînt în măsură să onoreze literatura noastră din ultimul pătrar de veac.

Din *Caietul-program* al
Teatrului Național din Cluj-Napoca

ION COCORA

Piesa lui Dumitru Radu Popescu, *O pasăre dintr-o altă zi*, consolidează valoric o operă dramatică dintre cele mai importante, concretizînd și fixînd într-un demers scenic grav probleme esențiale ale realității contemporane. Autorul este necruțător, nu îngăduie amăgirea și falsul, el pune în mișcare un întreg complex de fenomene politice și sociale, violentează liniștea blîndă a conștiințelor iresponsabile. Pentru prima oară cele două tendințe afirmate de teatrul său, una alegorică și alta realistă, fuzionează într-o veritabilă unitate de viziune și formă. Acum, „comuniunea subterană" apare mult mai evidentă. În construcția de ansamblu a piesei, dramaturgul apelează la o formulă alegorică, elastică și deschisă, care permite o mai mare libertate în conducerea și tranșarea conflictelor, încît interesează prea puțin dacă o acțiune sau alta este motivată din punctul de vedere al canoanelor teatrului realist. Faptele dramatice urmează aici o logică neconstrînsă de rigori, convenția stă sub semnele imprevizibile ale parabolei, condiționînd angajarea și finalitatea mesajului de semnificații general umane, întocmai ca în *Cezar, măscăriciul piraților*. În schimb, personajele, prin identitatea lor precis determinată, la fel ca în *Pisica în noaptea Anului Nou* și *Acești îngeri triști*, redimensionează alegoria pe un fundal social, vizează direct și cu puternică autenticitate o realitate politică, obiectul investigației constituindu-l un univers uman concret. Conflictul își revendică sursa în relația adevăr-existență, reușind, totodată, o profundă revitalizare a tragicului. Pe de o parte, piesa dezvăluie structuri tipologice complexe, cu accent pe revelarea coliziunilor, iar pe de altă parte, pune conștiințele în situații-limită, le întinde capcane, urmărind responsabilizarea lor. Dramaturgul nu acordă pondere datelor polițiste ale su-

biectului, ci faptului că un om a murit nevinovat, că acei care l-au suprimat, fie că își tăinuiesc crima, fie că încearcă o justificare a ei, ignoră, și într-un caz și într-altul, principii și norme de viață.

Dar refuzul de a plăti pentru săvîrșirea unor grave acte antiumane ori, tot așa de grav, situarea inconștientă în afara lor, urmărind o absolvire lașă de vină, nu admite nici o conciliere, fiindcă orice mistificare erodează, întîi de toate, spiritul de dreptate și adevăr. Piesa reprezintă o știință politică a realității socialiste, iar dezbaterea pe care o angajează demonstrează un înalt grad de intransigență morală, restabilește culpe și înfierează pe vinovați.

Privitor ca la teatru,
Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975

PITICUL DIN GRĂDINA DE VARĂ

CE FEL DE PIESĂ E PITICUL DIN GRĂDINA DE VARĂ?

E o baladă de specie mioritică, despre sacrificiu. Un sacrificiu înălțător, acceptat de o femeie care găsește un mobil de viață și de moarte mai presus de propria ei viață și de propria ei moarte. O baladă a altruismului desăvîrșit.

E un requiem, răscolitor, pentru o martiră. Maria Boitoș a fost încarcerată, lovită, înjosită, i s-a luat totul, pînă și vlăstarul născut în închisoare; nu i-a rămas decît credința. Dar aceasta e atît de puternică încît o înalță deasupra tuturor, o desprinde de pămînt, de opresorii ei neputincioși, suflete tîrîtoare, pitici de ghips și o face să plutească precum o pasăre dincolo de ziduri și de timpul ei negru, spre noi, cei de azi.

Piesa e și o dramă satirică, a înverșunării, cu sarcasm feroce, împotriva călăilor — dintre care unul se numește, parcă pentru toți, Mititelu — ei fiind nu numai polițiști, temniceri, administratori ai coerciţiunii și falși duhovnici, ci și sadici ai terorii, ființe degradate, decăzute în regn zoologic primar.

E și un imn tragic închinat uneia din marile valori ale cugetului: solidaritatea. Căci eroina, ruptă de ai săi, moartă pentru lume înainte de a fi fost asasinată, nu e totuși singură: o țigancă tînără, o femeie bătrînă, un nebun — care au parte de disprețul batjocoritor al satrapilor — o înconjoară cu tandrețe, fac tot ce pot ca să-i netezească drumul ultim. În modul cum o feresc și o îmbărbătează, în ritualul ancestral al cumineçării înfăptuit de ei cu solemnitate țărănească e ceva din inima poporului; el nu acceptă nedreptatea, și se împotrivește cruzimii fără noimă, într-o pornire purificatoare care e și a pămîntului, arborilor, păsărilor, apei, stelelor.

E și o piesă politică, amintind că pentru fărădelegile din anii întunecați ai dictaturii fascisto-antonesciene, pentru uciderea patrioților, a comuniștilor, răspund numai cei ce au condus atunci treburile țării și slugile ce au săvîrșit cu sînge rece. Poporul a păstrat neîntinată lumina sufletului românesc.

În sfîrșit, Piticul din grădina de vară *e un poem dramatic existențial de cea mai mare frumusețe prin construcția simplă, clasică, în cercuri concentrice, în jurul unui erou autentic care murind naște, perpetuînd atît ființa cît și ideea ce l-a format.*

VALENTIN SILVESTRU

CUVÎNTUL AUTORULUI

Maria, ca și un alt personaj îndrăgit de mine (semn de bătrînețe!) Anastasia. În cazul amîndurora am plecat de la fapte reale. Trebuie să recunosc că sînt un prozator fără imaginație, și un dramaturg fără imaginație. Acest destin al Mariei mi-a fost servit pe tavă de absurditatea unor legi din timpul războiului. Niște legi care condamnau la moarte și pentru răspîndirea unui simplu afiș. O altă lege prevedea că nu poate fi omorît o dată cu mama și copilul care nu s-a născut. În acest decret și în biografia unor asemenea femei am găsit eu sîmburele dramei. Nici Anastasia nu a murit, cea din viață, de pe lîngă Moldova Nouă. Nici acele femei nu au murit în realitate, dar o dramă trebuie să-și valorifice pînă în final premisele fiindcă altfel nu rezistă artisticește...

Al doilea punct de inspirație ar fi mitologia românească pe care eu am căutat să o asimilez Mariei, a cărei viață, moarte și naștere le-am descris. E vorba de rostul omului de a naște, de a lăsa ceva în urmă pe acest pămînt. Atitudinea demnă în fața momentelor capitale ale existenței face din Maria unul din personajele la care țin cel mai mult.

Tragicul a devenit, prin suprasolicitare, patetic, livresc și prea „sunător". Grotescul îl corectează, îl echilibrează. Grotescul e însă mai nemilos decît tragicul: nu-l anulează, îl face mai acut, îi dă, prin revers, forță, îl face mai captabil, mai familiar. Întotdeauna spectatorul nu crede în personajul cu musculatură enormă și cu voce de bas. La greci era un echilibru între povestea reală și expresia ei în spectacol. Ce se întîmpla cu Oedip era povestit (după opinia mea) în cuvinte puține. Cultura lumii a căutat să spună toate cuvintele nespuse, nespuse de Oedip, să-l explice. Substanța piesei era atît de puternică încît explicațiile puteau fi foarte bogate. Teatrul a devenit și el verbios. Dramaturgia mai nouă însă a încercat să taie toate aripile de hîrtie... și personajele au coborît de pe tronuri, imperiile s-au pulverizat. Au apărut oamenii obișnuiți, simpli, au apărut și clovni. Condiția eroică s-a micșorat, teatrul s-a apropiat de viață, în sensul desacralizării eroilor. Eroii nu mai sînt megafoane ale tragicului; dar grotescul, repet, nu distruge tragicul, îl conține. Talentul trebuie însă să „prescrie" doza de tragic și grotesc. Orice modalitate dramatică e foarte bună cînd sunetul armonios dă credibilitate faptelor și ideilor.

*

I. Această piesă pleacă de la trei nume: M.V., L.E. și Z.A. Fără să fie o piesă-document, ea ține cont de o realitate dintr-o vară de răscruce — 1944.

II. Piesa se poate juca fără pauză. Autorul dă libertate regizorilor să elimine unele scene, pentru care au actori plîngăcioși. Se va juca sec, sobru, stins. Decorul reprezintă interiorul unui castel aflat într-o zonă de pădure. Castelul — căci e mai mult decît un conac — a fost adaptat evenimentelor din piesă. Cum el este înconjurat de un zid secular, pare o cetate. În mijlocul scenei, în spate, acolo unde începe o grădină și un chioșc de vară, se află un pitic cu buze roșii, din faianță. Un ceas, în turn, va marca mereu timpul.
Personajele sînt: Maria, Sevastița, hoață bătrînă, Berceanu, Stambuliu, medic, Mușat, Opritescu Mititelu, Pasăre, Iros, David, Izidor, Zambila, o țigancă tînără și mută etc.

III. Piesa a fost începută în ultimele zile ale lui decembrie 1971 și terminată în ianuarie 1972.
Drept pentru care:

IV. Se dedică celui care la 10 ianuarie 1973 a împlinit 9 ani; Traian Popescu, cel mare dintre cei trei popești, neștiutori toți de a înmulțirii tablă.

PREMIERA ABSOLUTĂ

TEATRUL T.V.

16 mai 1972

DISTRIBUȚIA

SILVIA POPOVICI — Maria Boitoș, DRAGA OLTEANU — Sevastița, IRINA MAZANITIS — Zambila, ION MARINESCU — Pasăre, VASILE NIȚULESCU — Dominic Berceanu, ADRIAN GEORGESCU — Constantin Iros, ȘTEFAN IORDACHE — Miron David, GEORGE MOTOI — Oprițescu Mititelu, LAZĂR VRABIE — Izidor Mercea, ERNEST MAFTEI — Vasile Stambuliu.

Regie: B. PETRE

■

ALTE PREMIERE ALE PIESEI

Teatrul Național din Tg. Mureș (regia Dan Micu, 20 iunie 1974), Teatrul „Nottara" (1974), Teatrul maghiar de stat din Cluj-Napoca (1974), Studioul Institutului „I. L. Caragiale" (1977), Teatrul maghiar de stat din Timișoara (1978), Teatrul Tineretului din Piatra Neamț (1984)

PERSONAJELE

MARIA
SEVASTIȚA, hoață bătrînă
BERCEANU
STAMBULIU, medic
MUȘAT
OPRIȚESCU MITITELU
PASĂRE
IROS
DAVID
IZIDOR
ZAMBILA
O țigancă tînără și mută

PASĂRE: Domnul Mircea Mușat! *(Apare Mircea Mușat. Se aude motorul unei mașini pornind.)*
MUȘAT: Bună dimineața.
PASĂRE: Prin curte, în dreapta. *(Se aude o mașină oprindu-se. Mușat dispare.)* Domnul Oprițescu Mititelu! *(Apare Oprițescu Mititelu.)*
MITITELU: Bună dimineața.
PASĂRE: Prin curte, în dreapta.
MITITELU: Te văd cam supărat.
PASĂRE: Sînt foarte vesel. *(O altă mașină oprește. Mititelu dispare în urma lui Mușat.)* Domnul doctor Stambuliu Vasile.
STAMBULIU: Bună dimineața.
PASĂRE: Prin curte, în dreapta.
STAMBULIU: Știu drumul.
PASĂRE: Știu, dar așa e dispoziția, ca să nu uite nimeni.
STAMBULIU: Ai ochii plînși, ai plîns?
PASĂRE: N-am plîns niciodată și n-o să plîng niciodată.
STAMBULIU: Și nici nu ești plătit ca să plîngi. *(Dispare.)*
PASĂRE: Domnul Constantin Iros. *(Altă mașină s-a oprit. Apare Iros.)*
IROS: Bună dimineața.
PASĂRE: Dînsul cine este? *(Arată spre insul ce-l însoțește pe Iros.)*
IROS: Ți-am spus și ieri: subordonatul meu, Miron David.
PASĂRE: Am uitat. Domnul Miron David!
DAVID: Au venit toți?
PASĂRE: Prin curte, în dreapta.
DAVID: Au venit toți?

PASĂRE: Nu știu, nu-i treaba mea, nu i-am numărat.
DAVID: Nu sînt vite, să-i numeri.
PASĂRE: Nu i-am numărat nu din cauză că sînt vite; nu i-am numărat din cauză că nu știu să număr.
DAVID: Ești analfabet?
PASĂRE: Nu, sînt prost.
DAVID: Și de ce te ții aici?
PASĂRE: Ca să mătur și să spăl sîngele rămas pe pietre.
IROS: Nu e prost, e întîrziat mintal. Nu puteau să-l trimită pe front, l-au mobilizat la o muncă mai ușoară.
PASĂRE: Foarte ușoară: eu spăl morții. *(Se aude o altă mașină oprindu-se. Cei doi dispar.)* Domnul director Dominic Berceanu.
BERCEANU: Prin curte, în dreapta...
PASĂRE: Știu că știți.
BERCEANU: Sper că azi n-o să-mi plîngi. *(Îl bate pe umăr.)* N-ai nici o vină! Nici eu. Totuși, ți-am adus o batistă să-ți ștergi lacrimile și nasul în ea și să nu-ți mai scoți poala cămășii. Eu de ce nu plîng?
PASĂRE: Eu nu sînt plătit ca să plîng.
BERCEANU: Eu sînt plătit ca să nu plîng.
PASĂRE: Eu pot să fac ce vreau, eu sînt cretin.
BERCEANU: Am spus eu că ești cretin?
PASĂRE: Nu, doctorul a spus. Și doctorul are dreptate. Și eu simt că sînt cretin. Noaptea uit să ies pe-afară și mă...
BERCEANU: Nu fi supărat pe doctorul Stambuliu. El e consătean cu tatăl tău și crede-mă că ți-a făcut un bine mobilizîndu-te într-o muncă ușoară, acasă... *(Privește ceasul.)* E ora opt. I-ai spus să fie gata pentru ora opt?
PASĂRE: I-a spus cine trebuia.
BERCEANU: Te-am rugat personal să-i spui din partea mea să vină îmbrăcată corect, demnă, pieptănată...
PASĂRE: Este baba la ea de la ora 7, o piaptănă...
BERCEANU: Te rog s-o chemi tu... Spune-i să nu fie supărată pe mine, n-am nici o vină.
PASĂRE: Știe.
BERCEANU: Cheam-o, te rog... *(Dispare. Apare, în goană, fără să fie adus deci cu mașina, un preot, care, fără să spună o vorbă, se duce unde au mers și ceilalți.)*

PASĂRE: Domnul părinte Izidor Mercea. *(Pasăre merge spre fundul scenei și bate în ușa unei celule. Apare baba Sevastița.)* Este ora opt. *(Cinci gardieni apar ca din pămînt din cele două laturi ale carcerei.)*
SEVASTIȚA: Ce e nou?
PASĂRE: Ce-a fost și ieri: la ora opt și jumătate o execută. Tot acolo, prin curte, în dreapta. *(Apare Maria.)* Bună dimineața.
MARIA: Bună dimineața.
PASĂRE: Directorul m-a întrebat dacă v-ați pieptănat.
MARIA: M-am pieptănat și mi-am făcut coc.
PASĂRE: Directorul m-a întrebat...
SEVASTIȚA: S-a spălat cu apă rece și cu săpun pe gît, pe umeri, pe picioare, i-am turnat apă cu cana pe umeri, pe gît, pe piept...
MARIA: S-a făcut baltă pe jos.
PASĂRE: Nu-i nimic, am să mătur.
MARIA: Mulțumesc.
SEVASTIȚA: A mai spus ceva directorul?
PASĂRE: Să fie demnă, și că el n-are nici o vină... *(Apare Mititelu cu un ziar în mînă.)*
MARIA: Simt un gust de fiere pe limbă, îmi vîjîie urechile.
MITITELU: Ți-e frică de moarte.
MARIA: Nu mi-e frică de nimic, nu simt nici o frică, mi-e rău la stomac...
MITITELU: Așa e frica, vine de la stomac. Citește ziarul de azi.
MARIA: Ai publicat o poezie?
MITITELU: De ce mă insulți?
MARIA: Mă dor ochii și mă-njunghie peste mijloc...
SEVASTIȚA: Să-ți descînt de scîrbă, mamă.
MITITELU: Tot frică se cheamă. Citește ziarul. Nu e lipsit de interes, ce scriu ziarele în ultima zi a vieții tale. Ai această șansă, de ce să n-o folosești? *(Se aud cinci împușcături.)*
MARIA: Ce este?
MITITELU: A fost executat un dezertor. Mai urmează un ins, care a siluit și înjunghiat cinci fetițe, și apoi e rîndul tău. Citește ziarul...
MARIA: *(Sevastiței)*: De m-ar ține picioarele, n-am aer...
SEVASTIȚA: Să-ți descînt de scîrbă...

MITITELU: Am să-ți citesc eu ziarul, e o idee interesantă să... Mă rog, trec peste articolul de fond, trec peste știrile de pe fronturi... Da, uite, programul cinematografelor de azi... La „Odeon" — *Stan și Bran studenți la Oxford*; la „Central„ — *Aveai șaptesprezece ani, Fanny;* la „Scala" — *12 cai furioși*; la „Capitol" — *Pisicile sînt bune;* la „Central" — *Vinovatul și iepurele de angora;* la „Excelsior"... *(se aud iarăși cinci împușcături — și nu se aude ce film a spus el)* la „Savoy" — *Circul Globus.*

IROS *(vine)*: E ora opt și douăzeci.

MARIA: Mi-e sete... *(E aproape leșinată.)*

MITITELU: Lumea, pe scurt, ăsta e ziarul. *(Citind.)* „Treisprezece studenți spanioli au fost uciși, o delegație militară britanică a fost primită de ministrul francez al Apărării, la bursa din Tokio s-a înregistrat o nouă scădere a... Ministerul de externe al Braziliei și-a încheiat vizita în Argentina. ...După cum vezi, nimic nou, miniștrii se plimbă, frontul continuă, sînt accidente de cale ferată, numai la cinematografe se schimbă filmele.

IROS: Este ora opt și douăzeci și cinci.

MARIA: Numai hainele-s curate pe ei, porcii. *(De-abia o ține Sevastița de umeri, și Pasăre. Se apropie Stambuliu și Berceanu.)*

PASĂRE: Liniștește-te, vin domnii!

BERCEANU: Ce s-a-ntîmplat?

MITITELU *(șoptit)*: Frica, priviți cum arată frica! *(Mariei.)* Citește acest anunț din ziar. *(Citește el, arătîndu-i ziarul.)* „Astăzi, la ora opt și jumătate, a fost executată Maria Boitoș pentru..."

MARIA *(țipă)*: Taci!! Nu ți-e rușine să minți? Sau chiar a apărut prostia asta în ziar? E opera ta? Ești foarte talentat... *(Se stăpînește, lucidă.)* Cea mai bună operă a ta e necrologul meu...

BERCEANU: Dumnule Mititelu, n-aveți voie s-o jigniți...

MITITELU: Domnule Berceanu *(privește ceasul)*, ea e moartă de două minute, nici n-o mai pot jigni... E adevărat, citește ziarul.

BERCEANU: Nu e cavaleresc să i-l arătați... Nu e nici măcar o glumă.

MITITELU: Nu e cavaleresc nici ce trebuie să se întîmple cu ea peste cîteva minute, și nici măcar o glumă nu e...

PASĂRE *(Mariei)*: Poftim o țigară.

MARIA *(ia țigara)*: Mulțumesc.

PASĂRE: Poftim și chibrituri...

MARIA: Mulțumesc.

PASĂRE: Scuză-mă că nu-ți aprind eu chibritul, aprinde-ți singură țigara...

MARIA *(aprinde chibritul)*: Cea din urmă țigară. *(Aprinde țigara.)*

MITITELU *(își privește ceasul)*: Hai, grăbește-te...

MARIA *(fumînd)*: Lăsați-mă să vorbesc o clipă cu toți morții mei, cu bunicul dinspre tată, Alexandru, cu bunica dinspre mamă, Veronica. O să-i întîlnesc peste cîteva clipe acolo pe toți cei ce-au murit înaintea mea, o să m-aștepte cerniți, cu părul căzut și cu memoria pierdută... *(Zîmbește.)* Și-o să mă-ntrebe, ca niște copii ce învață să vorbească, ce fac copiii și nepoții lor, și eu o să le spun, și-o să fiu memoria lor pînă cînd și părul meu va deveni iarbă...

MITITELU: Aiurezi. *(Își aprinde și el o țigară.)*

MARIA *(continuîndu-și gîndul)*: ...și atunci, altcineva va veni și ne va aduna la un loc, ca într-o fotografie făcută în bîlci la minut.

MITITELU: Cunosc fenomenul, acum aiurează de frică...

MARIA *(cu ale ei, ca și cum ar privi o scenă)*: Copiii vin acolo mai bătrîni uneori decît părinții lor, nepoții mei vor veni mai bătrîni decît mine, ei o să aibă părul alb și-o să mă privească mereu ca pe-o fetișcană... *(Trage fum în piept, se înecă școlărește.)* Mă duc la părinții părinților mei, la toți cei care au și uitat de cînd au murit și ce vîrstă nouă au acum, de cînd au murit... Ei nu-și mai numără anii din ziua cînd mor, nu mai cresc în moarte decît pentru noi, pentru noi ei îmbătrînesc de atîta moarte, continuă să îmbătrînească în moarte, pentru noi — dar pentru ei, ei rămîn așa cum au plecat, doar părul le cade și dinții, și nu-i mai recunoști decît priviți de aproape...

MITITELU *(lui Pasăre)*: E ora!

MARIA: Blînzi, fără ură, ura a murit odată cu ei, cu fețele decolorate, cu glastre de flori în mînă, bieți grădinari idilici, bolnavi de rai... *(Rîde cu hohote.)*
MITITELU: Rîde înnebunită de spaimă... Să mergem...
MARIA: Palizi, ușori ca niște flori... *(Se leagănă ca ametită.)*
PASĂRE *(o sprijină)*: Ți-a venit rău de la țigară... *(Îi ia țigara din mînă, o stinge.)*
MARIA *(lui Pasăre)*: Băiete, de mîine nu vom mai începe împreună o zi, n-o să-mi mai deschizi ușa... *(Îl mîngîie pe păr.)* N-o să-ți mai dau bună dimineața. Ți-o spun azi pentru totdeauna: bună dimineața, Pasăre...
SEVASTIȚA *(văzînd-o că tremură)*: Ți-e frig? Tremuri...
MITITELU: E normal, trupul nu mai rezistă, dar nu e frigul...
SEVASTIȚA: Nu tremura, Maria, spune-le mîinilor tale și pieptului tău să nu tremure, spune-i trupului tău, care s-a învățat în fiecare zi să nu tremure, în fiecare ceas să nu tremure și să sufere, în fiecare noapte... *(Dar Maria e gata să leșine.)* Maria!
MITITELU: Ce prostie! Să nu leșini, ultima mîndrie prostească!
SEVASTIȚA *(îi dă două palme Mariei)*: Maria! Stai dreaptă, astăzi e ultima zi care te înfrumusețează, Maria!
MITITELU: A simțit moartea, că e pe aproape... Vedeți cum a simțit-o? I-a intrat în carne!... Ce simți?
MARIA *(moale)*: Simt în gură un gust de poamă necunoscută, ca un măr putrezit...
MITITELU: Ea e, ea are un gust necunoscut... *(Lor.)* Vedeți? *(O arată pe Maria.)* S-a liniștit, a început să se obișnuiască... *(Parcă i-ar veni să plîngă.)* Simte tăcerea care o așteaptă, regatul acela de liniște de la capătul lumii, ea e acum la capătul lumii...
SEVASTIȚA *(împingîndu-l)*: Du-te dracului, puță, nu-ți bate joc, nu te preface că te pișI pe ochi!
MITITELU *(își revine brusc; sobru)*: Să mergem, e ora!
MARIA *(îi vine să vomeze, leșină în brațele Sevastiței)*: Mamă...

SEVASTIȚA *(o descîntă)*:
Scîrbă din mîncare,
Scîrbă din culcare,
Scîrbă din băutură,
Scîrbă din răsăritul soarelui...
BERCEANU: S-o punem pe pat pînă-și revine. *(Pasăre și Sevastița o duc pe brațe în celulă.)*
SEVASTIȚA *(din celulă)*:
Scîrbă din apusul soarelui,
Din cîntatul cocoșului,
Din creierii capului,
Din zgîrciurile nasului,
Din vărsatul zorilor,
Din măduva oaselor,
Din fundul urechilor...
PASĂRE *(a venit afară, în locul lui intrînd Stambuliu)*: Domnule director, domnilor, a adormit...
IROS: Somnul se numește frate cu moartea...
SEVASTIȚA: Scîrbă de la prînz,
De la amiază,
De la chindie...
PASĂRE *(răspunzîndu-i lui Iros)*: Dumneavoastră sînteți domni mari, știți ce e somnul...
MITITELU: Ieri ai spus: „Mulți domni, puțini oameni"
PASĂRE: Nu-mi amintesc.
MITITELU: Îmi amintesc eu.
PASĂRE: N-are rost să țineți minte ce spune un tîmpit, c-ar însemna că duceți în cap numai tîmpenii.
MITITELU: Ești foarte spiritual. *(Rîde.)*
SEVASTIȚA: Urîtul,
Slutul,
Pocitul,
Du-te la fetele de împărat,
Că acolo te așteaptă
Cu mesele întinse...
MITITELU *(lui Berceanu)*: Trebuia să se respecte ceasul... N-aveam acum...
SEVASTIȚA: Cu făcliile aprinse,
Și las-o pe Maria curată,
Luminată,
Cum Dumnezeu a lăsat-o...

MITITELU: Aruncați o găleată cu apă, e cel mai bun descîntec. *(Trei soldați intră înăuntru cu trei găleți cu apă. Medicul îi oprește în prag.)*
STAMBULIU: Domnilor, Maria Boitoș e gravidă. *(Închide ușa celulei. Gardienii se îndepărtează.)*
MITITELU: Și făcea pe mironosița. Pe fecioara neîntinată! Tîrfă, ca orice muiere.
SEVASTIȚA *(venind)*: Maică-ta n-a fost o tîrfă.
MITITELU: Te rog să nu vorbești despre mama mea.
SEVASTIȚA: Eu sînt condamnată, tot n-ai ce-mi face dacă-ți spun ceva cu dreptate.
MITITELU: Îți interzic să vorbești.
SEVASTIȚA: Numai două vorbe.
MITITELU: Nici una.
SEVASTIȚA: Atunci tot am să le spun: maică-ta n-a fost o tîrfă, că de era, nu te făcea.
MITITELU: Ai îmbătrînit vorbind, termină!
SEVASTIȚA: Nu-s bătrînă, sînt de demult.
MITITELU: Da, femeie veche, hoață nouă. Ai încărunțit furînd.
SEVASTIȚA: Răul din lume m-a încărunțit... *(Intră în celulă.)*
MITITELU: Cunoaștem placa. *(Către Iros.)* Al cui o fi copilul?
IROS: De unde să știu eu?
MITITELU: Dumneata nu știi nimic.
IROS: Nu l-am făcut eu.
MITITELU: Păcat.
IROS: Nici un păcat. Nici n-aș fi putut. Sînt impotent.
MITITELU: Nu trebuie să te sperii, nu te-am acuzat.
IROS: Dar ești în stare să mă acuzi.
DAVID: Dar nu e în stare să facă un copil.
MITITELU: Eu sînt de la Siguranța statului.
DAVID: Asta nu înseamnă că poți să faci un copil.
MITITELU: Asta înseamnă că nu suport să fiu insultat.
DAVID: Dar am glumit cu dumneata.
MITITELU: Eu nu glumesc cu inferiorii.
IROS *(arătîndu-l pe David)*: David Miron este locotenentul meu, dar are o funcție mult mai mare...
BERCEANU: N-are rost să lungim o discuție care ar putea să degenereze... Propun să bem la mine o cafea...

MITITELU: Eu cred că trebuie aflat al cui este copilul!
DAVID: N-are nici o importanță al cui este.
MITITELU: Are. Mai putem pune mîna pe un ins periculos. Sînt convins că tatăl copilului face o politică... Poate e chiar șeful ei politic... Tot nu ne-a divulgat nici un nume. Acum o să fie nevoită să declare măcar numele și prenumele bărbatului.
STAMBULIU *(vine din celulă)*: E necăsătorită, are dreptul să iubească pe cine dorește...
MITITELU: Cine e tatăl?
STAMBULIU: N-am întrebat-o.
MITITELU: Întreab-o.
STAMBULIU: Nu e de datoria mea. Și nici nu mă interesează.
MITITELU *(Directorului)*: Dumneata poți s-o întrebi, s-o iei cu binișorul, că te pricepi, ca să o scutim de un nou interogatoriu...
BERCEANU *(intră în celulă)*: E penibil ce fac, dar măcar o scutesc de-a mai fi umilită...
MITITELU: Eu sînt cel care-mi bat joc de tîrfe. *(Rîde.)* Eu!
SEVASTIȚA *(vine)*: Și o tîrfă e o femeie, și de nu poți s-o adormi din dragoste, îți bați joc de ea.
MITITELU: Termină! Eu...
SEVASTIȚA: Știu, ești de la Siguranța statului.
MITITELU: Am să te bat.
SEVASTIȚA: Bine, numai să nu mă pupi.
MITITELU *(îi dă două palme)*: Hoață nerușinată. *(Către Berceanu, care vine din celulă.)* Ei, cu cine l-a făcut?
BERCEANU: Nu știe.
MITITELU: Atunci cu cine s-a culcat?
BERCEANU: Nici asta nu știe.
SEVASTIȚA: Dormi, Doamne-Dumnezeule?! Nu-i auzi ce vorbe proaste vorbesc? De cînd îi interesează pe ei cu cine te drăgostești? E cinstit să nu vezi și să nu auzi cum ei se leagă și de viața celui ce încă n-a venit pe lume? Sau așa e voia ta, să se caute și tații copiilor care nu s-au născut? Și să plătească, Doamne, tații pentru că fac copii, asta vrei tu, Doamne, de ce dormi și n-auzi și nu vezi?
MITITELU: Termină, hoașcă!

SEVASTIȚA: Nu vorbesc cu tine, băiatule, vorbesc cu Dumnezeu. *(Intră în celulă.)*

IROS: Extraordinar!

DAVID: Ce găsești dumneata extraordinar în faptul că o muiere s-a culcat cu un bărbat?

IROS: Extraordinar! N-o mai putem executa.

DAVID: De ce?

MUȘAT: Așa prevede legea: o femeie gravidă nu poate fi executată.

DAVID: Dar sentința e dată!

MUȘAT: Trebuie să nască.

BERCEANU: Poartă în pîntec un copil care nu e condamnat.

MITITELU: Și?

IROS: După ce naște, sentința poate fi executată. Așa e legea.

DAVID: Și acum ce facem?

BERCEANU: Facem un proces-verbal, și gata.

MITITELU: Și-l rugăm pe Pasăre să ne cînte ceva la chitară în fosta grădină de vară boierească, lîngă chioșc. *(Rîde. Lui David.)* Poate ne cînți dumneata o romanță cu o femeie gravidă.

DAVID: De ce nu ne-ai cînta dumneata?

MITITELU: Eu n-am auz muzical.

DAVID: Mă mir, toți cei care trag cu urechea au auz muzical.

MITITELU: E o insultă?

DAVID: E un compliment.

SEVASTIȚA *(vine bucuroasă, cu o găleată, să ia apă de la cișmea. Vorbind singură)*: Doamne, o scăpași de țara fără de sfîrșit, dă-i tărie în oase, înflorește-i laptele în țîțele ei...

DAVID: Vezi să nu leșini și tu.

SEVASTIȚA: Tu ești tu cu mumă-ta și cu taică-tău care te-au făcut, cu mine nu ești tu decît cînd o să fii cu mine sub pămînt. *(Intră cu găleata.)*

BERCEANU: Lăsați-o în pace, e o hoață respectată printre hoți, n-aveți ce-i face. *(Sevastița vine din nou după apă.)* Ești veselă că trăiește?

SEVASTIȚA: Dar ce minune e că trăiește? Văd că apa curge, e apă destulă în România pentru oamenii veniți aici pe lume, e aer destul în România pentru...

DAVID: E o hoață patrioată.

SEVASTIȚA *(se oprește cu găleata plină în fața lui)*: N-am înțeles.

BERCEANU *(pus pe pace)*: Spune că ești bucuroasă...

DAVID: Să-ți ajut să duci găleata. *(Îi ia găleata și o duce pînă la ușă. I-o dă. Sevastița dispare.)*

MITITELU: Ești foarte galant, te comporți ca un arhiduce îndrăgostit de o babă.

DAVID *(pus și el pe pace)*: Ce babă, dragă, hoața asta nu e o babă, e arhibabă.

MITITELU: Bine, atunci te comporți ca un arhiduce îndrăgostit de o arhibabă.

MUȘAT: Trebuie să aflăm cine e tatăl. Pînă atunci, la revedere, am treburi. *(Iese.)*

IROS: E mai ușor să găsești pe mama unui copil decît pe tatăl copilului.

DAVID: E o maximă?

IROS: Mai rău, e o realitate.

MITITELU *(n-a uitat, totuși)*: Am impresia că subalternul dumneavoastră este cam ironic.

IROS: Nu este ironic, face pe bufonul.

DAVID: Eu?

BERCEANU *(pus pe pace)*: Cu tatăl, într-adevăr, e o problemă. Aș vrea să vă povestesc un caz grozav: Napoleon al III-lea, cînd a aflat că mama sa a murit, a venit în grabă acasă, pios.

DAVID *(furios că nu i s-a răspuns la întrebare)*: Nu mă interesează Napoleon al treilea! *(Apare Sevastița, cu găleata.)* Ce faci, cari toată apa? Sper că n-a leșinat și doctorul, și duci apă să-l trezești!

SEVASTIȚA: N-a leșinat.

DAVID: Sper c-o să avem și noi ocazia să vedem cum arată o gravidă în pielea goală.

SEVASTIȚA: Vrei să intri peste ea, să vă bateți joc de ea?

DAVID: Cum să ne batem joc?

SEVASTIȚA: Lasă, că am mai văzut eu cum au fost duse niște hoațe goale prin curte la baie. S-o lăsați în pace. De vreți să vedeți o femeie goală...

DAVID: Sper că nu te dezbraci dumneata.
SEVASTIȚA: Nu, eu nu mai sînt femeie.
DAVID *(pus pe glumă)*: Nu?
MITITELU: E babă. Pardon, arhibabă.
SEVASTIȚA: Ce ușor e să rîdeți de o hoață ca mine... *(Rîde.)* Bate-și-ar joc de buzele și de limba voastră viermii cei roșii! *(Intră.)*
BERCEANU *(pus pe pace)*: Așa... Atunci să vă spun altceva... Da, vine un ins acasă, îi murise mama, și găsește printre actele și hîrtiile ei un teanc de scrisori... Maică-sa fusese, ziceau gurile rele, foarte, cum să zic eu, foarte plină de viață... Mă refer la viața ei privată. Așa că fiul desface panglica teancului de scrisori și de pe plicuri observă că mai mulți bărbați îi scriseseră... Așa, și fiul face el niște socoteli — ținînd cont de ștampilele de pe plicuri și de localitățile de unde fuseseră trimise — și constată că el a avut mai mulți tați. Adică ar fi putut să aibă mai mulți tați.
DAVID *(sec)*: Nu pot să rîd.
BERCEANU: Vreau să spun: el își dă seama c-a avut mai mulți tați ipotetici.
DAVID: Tot nu pot să rîd.
BERCEANU *(ușor dezarmat)*: Pe lîngă cel oficial, alți tați...
DAVID: Tot nu pot să rîd.
IROS: Nu-i nimic de rîs aici, dacă nu înțelegi ceva nu înseamnă că trebuie să rîzi.
DAVID: E o maximă?
IROS: Mai mult, nu e o maximă.
BERCEANU *(revenindu-și)*: Ei, și ce credeți c-a făcut el cu acele scrisori care poate aveau darul să-i spună cine este tatăl său adevărat?
MITITELU: Ce-a făcut? *(Intră Sevastița, urmată de medic.)*
BERCEANU: Vă spun altă dată. Care e situația?
STAMBULIU: Cred că e gravidă în luna a doua.
SEVASTIȚA: Mai are cel puțin șapte luni!
MITITELU: Te bucuri?
SEVASTIȚA: Mă bucur!
DAVID *(lui Mititelu, amical)*: Sper să nu fie și baba gravidă.

IROS *(lui Stambuliu)*: Mă mir că dumneata nu i-ai făcut înainte un control...
STAMBULIU: În toate actele apare că e fată mare... Adică necăsătorită... Nu puteam să... Și nici ea n-a știut... Cînd a fost anchetată și-am întrebat-o dacă a născut vreodată, mi-a spus că e virgină.
DAVID: Dumneata te iei după ce declară ele? Ei, o să ai, peste șapte luni, de-a face cu o mamă virgină. S-au mai întîmplat cazuri cu virgine de-astea care au născut prunci. *(Maria apare în prag.)* Sper să nu crezi, doctore, că-l vei asista la naștere pe Iisus Cristos. *(Îl bate pe umeri, rîzînd.)* C-atunci chemăm un doctor de nebuni, să te vadă și pe dumneata, și pe ea.
MARIA *(rîde)*: Ce grozav ești!
DAVID *(o vede)*: Rîzi? Da, sigur, rîzi. Te bucuri că mai trăiești șapte luni.
MARIA *(rîde)*: Mă bucur că voi avea un copil.
DAVID *(Mariei)*: Ai avut noroc. Dar ulciorul nu merge de multe ori la apă. Cine nu respectă legile țării...
MARIA: Cine nu respectă legile pămîntului...
DAVID: Nu mă-ntrerupe! E un guvern la guvernămînt, un partid politic la putere, un rege.
MARIA: Regele va muri, partidul politic și guvernul care guvernează vor pieri, România e nemuritoare.
MITITELU: Tu ai vrut s-o distrugi, tu n-ai dreptul să vorbești de țară...
MARIA: Orice ticălos are drept să vorbească de mama sa, pînă și voi. Dar ea nu e numai mama mea, de-o oră e și mormîntul meu...
DAVID: Trebuia să fie.
MARIA: Cîndva tot o să fie. Dar acum sînt mamă, veniți și sărutați-mi mîinile!
BERCEANU *(vine și-i sărută mîna)*: Sărut mîna unei mame.
DAVID: Nu fi cabotin, doctore. *(Rupe niște flori.)* Poftim, fii cabotin pînă la capăt, oferă-i și măturile astea.
BERCEANU *(ia florile și le oferă Mariei)*: Sînt cabotin, domnișoară?
DAVID: Doamnă!
BERCEANU *(încurcat)*: Sînt cabotin, doamnă?

MITITELU: Dumneata vrei să fii bun cu toată lumea, și cu stăpînii și cu slugile, și cu viii și cu morții.

DAVID: Poate te gîndești că-n șapte luni pierdem războiul și cu florile astea îți cîștigi viața. Ești plin de umanism, ca broasca de rîie. *(Blînd.)* Ești un caraghios, zău, să-i dai unei tîrfe flori de ochii lumii.

BERCEANU: Ai dreptate, sînt caraghios.

(Din curte apar cîțiva inși, ducînd pe o targă un mort. E și Pasăre printre ei. Și preotul Izidor. Pasăre cîntă fără vorbe un cîntec trist, de îngropăciune. Sevastița vine în urma lor.)

SEVASTIȚA *(intrînd, încet)*:
Pămînte, pămînte,
De-acum înainte
Tu să-i fii părinte...

IROS *(lui Pasăre)*: Să-l speli bine, mai ales pe față, e plin de praf, a căzut...

SEVASTIȚA *(nu aude)*:
De-acum înainte
Tu să-i dai de seamă,
Tu să-i fii stăpînă...

MITITELU: Un dezertor...

MARIA *(mortului)*: Bună ziua...

DAVID: Merită să plîngi un dezertor?

SEVASTIȚA:
Țărînă, țărînă,
Să te lași ușor
Pe-al lui trupușor,
Să te lași ușoară
Pe-a lui inimioară...

MARIA *(se apleacă și se închină pînă la pămînt în fața celui dus)*: Bună ziua...

IROS: Să plecăm.

MITITELU: Uite-l și pe Pasăre. E un nebun pașnic, nu face nimic rău, dar se crede pasăre. Se crede, și tot vrea să-și facă la streașină cuib, ca rîndunelele.

MARIA *(pune florile peste mort)*: Bună ziua...

DAVID: Așa trebuia să treci tu acum...

SEVASTIȚA:
Țărînă, țărînă,
Să prinzi rădăcină

La brad și la cruce
Să nu se usuce,
Ca să-l umbrească
Să nu putrezească.

MARIA: Oarba, oarba *(moartea)*, stă cu brațele deschise... Bună ziua, omule...

MITITELU: Cui îi dai bună ziua, mortului?

MARIA: Celui care a fost și se duce, bună ziua.

MITITELU: Nu se dă bună ziua la morți, nici bună seara, nu se spune nici la revedere. Nu mai e om, e țărînă.

MARIA: Bună ziua, țărînă care te duci.

MITITELU: Ți-ai pierdut mințile. Se spune: să-i fie țărîna ușoară.

MARIA: Să-ți fie țărîna ușoară, țărînă scăpată de sufletul tău stins... Cînd duc mortul ca pe un sac în fundul grădinii, dincolo de piticul cu buze roșii, voi, care fumați la umbră și v-ați dat pălăriile jos din obișnuință, să vă fie rușine!

IROS: Eu am plecat, la revedere, la revedere. *(Iese, punîndu-și pălăria.)*

SEVASTIȚA *(după mortul care se pierde, dus în spate-stînga)*:
Vezi, dacă tot pleci,
Mila să n-o iei
Și mila s-o lași
În pat la copilași...

BERCEANU și MITITELU *(în urma mortului, încet)*: Să-i fie țărîna ușoară.

MARIA: Cu cîtă nepăsare îi ziceți așa, ca la orice mort ce trece pe stradă... Citindu-ți ziarul, Oprițescule, ai zis... *(Mititelu tresare.)* Preocupat de programul filmelor din capitală.

MITITELU: Eu am plecat, la revedere. *(Iese.)*

MARIA: Pentru voi toate întîmplările sînt egale, pești de acvariu... Nici suferință, nici întristare, nici frumusețe...

DAVID: Vai, dragă, nu ne ierți, ne spui niște adevăruri c-o să murim de rîs auzindu-le. *(Iese.)*

MARIA: Tu ești plin de viață, stăpîn pe tine, sănătos, nici măcar pălărie nu porți.

DAVID *(revenind)*: La revedere, țărînă vie... Sau, cum e poezia aia? *(Rîde.)* Vreau să fac și-o baie în rîu... Plec să-l ajung pe general-moșulică. *(Lui Berceanu, cochet.)* Alerg ca vîntul...

BERCEANU: Se știe cum alergi... Și în apă...

DAVID:... Înot ca un pește. *(Iese.)*

BERCEANU *(după el)*: Se știe ce pește ești... *(Se reîntoarce. Mariei.)* Odihnește-te. *(O ia de mînă s-o conducă spre celulă.)* Știu, o să-mi spui că ai luptat pentru inviolabilitatea vieții...

MARIA: Nu-mi fă curte, nu trebuie să mă faci să mă simt bine...

BERCEANU: Văd că mă tutuiești...

MARIA: Fiindcă te porți cu mine ca un logodnic. Dar știu că nu-ți plac, sînt cam necioplită și miros a transpirație... Dar poate că-ți plac nespălatele, puturoasele...

BERCEANU: Te-nșeli, nu-ți fac curte, dumneata înțelegi lucruri mult mai adînci, de ce vrei să mă faci să cred că nu înțelegi că nu-ți fac curte?

MARIA *(surîde)*: Nu mă pricep la dragoste...

BERCEANU: Cine e tatăl copilului?

MARIA: Nu știu.

BERCEANU: Știu, te-ai luptat, cum ai și declarat, pentru inviolabilitatea legii umane, ca nimeni să nu se atingă de viața omului, de credința lui. Inviolabilitatea omului ți-e sfîntă, inviolabilitatea libertății omului ți-e sfîntă...

MARIA: Ai citit tot dosarul?

BERCEANU: Da. Totuși, cine e tatăl? Să-l înștiințez.

MARIA: Vreți să-l arestați?

BERCEANU: Nu, de ce?

MARIA: Vreți să știți dacă e comunist? *(Intră Izidor.)*

BERCEANU: Nu mai insist, odihnește-te. Da, singura revoluție adevărată este să te lupți pentru ca omul...

MARIA: Știu, mi-ai mai spus. Ai citit tot. Dar, doar citind, nimeni n-ajunge sfînt. *(Din prag.)* Pardon, cinstit. Mă duc să călcăm pămîntul roșu. *(A ieșit.)*

IZIDOR: Spune, directore, după șapte luni, trebuie oricum...?

BERCEANU: Ca să n-avem probleme. Cînd execuți ce-au hotărît alții, ești la adăpost. Nu tu ai gîndit, nu tu ai decis. Tu ai executat. De nu execuți, înseamnă că gîndești. Și dacă n-o execuți pe ea, înseamnă că gîndești nu ca ei, care au condamnat-o, ci gîndești ca dușmanii lor, ca ea, deci și tu trebuie să pățești ca ea. Asta e. *(Apare David.)*

IZIDOR: Mai este o cale, a Domnului. *(Iese, urmat de Berceanu.)*

DAVID: Toată lumea a plecat la cules de cartofi... *(Către Maria care calcă cu picioarele pămîntul roșu de lîngă pitic.)* Pune și apă, pune și paie...

ZAMBILA *(turnînd apă)*: Eu sînt cu apa, eu sînt cu paiele.

DAVID: În ce lună ești?

ZAMBILA: Sînt într-o lună binecuvîntată. *(Calcă și ea pămîntul cu picioarele.)* O să dau cu pămînt pe jos prin tot grajdul ăsta, să moară puricii, să moară toți puricii.

DAVID: Nu e grajd, e un fost castel.

ZAMBILA: Unde stau eu e un fost grajd.

DAVID: Vedeți să nu vă obosiți prea mult, să fătați aci în pămînt ud.

ZAMBILA: Numai vacile fată.

DAVID: Și țigăncile nu?

ZAMBILA: Eu nu sînt țigancă decît de la brîu în sus, pe unde se vede. Că-ncolo sînt și eu ca oricare alta, cucoană.

DAVID: Am glumit...

ZAMBILA: Am să te chem de naș, mînca-te-aș...

DAVID: Cînd ieși de-aici?

ZAMBILA: Eu aș ieși și-acuma. Știu, n-am spor. Mai am o lună.

DAVID: Cu ghiocul știi să dai?

ZAMBILA: Nu știu. Că i-am dat la unu și i-am ghicit moarte de pîntecăraie, și-așa a crăpat. Dumnezeu să-l ierte. Știu să-ți ghicesc în palmă.

DAVID: Ghicește-mi.

ZAMBILA: Și dacă-ți ghicesc moartea în palmă, să-ți spun?

DAVID: Să-mi spui.

ZAMBILA: Nu-ți spun, că mă bați, nașule... Nu-ți ghicesc, că nu crezi, și cine nu crede...

DAVID: Ție de ce nu ți-ai ghicit în palmă, că nu furai și n-ajungeai aici?! *(O arată pe Maria.)* Ghicește-i ei... Hai, doar ce-o să aibă, băiat ori fată?

ZAMBILA: Asta se vede după burtă, nu trebuie să mă uit în palma ei... Băiat.

DAVID: Du pământul ăsta, că-i destul... *(Zambila pleacă ducînd o postavă cu pământ.)* Cum te simți? *(Maria nu răspunde. David îi pune mîna pe umăr.)* Arăți foarte bine. *(Maria tace.)* Sîntem singuri. *(Maria tace. El surîde.)* Ce-ai zice de-aș veni la noapte să-ți fac o vizită? *(Maria tace. Trec patru gardieni cu tîrne goale.)* Mai sînt cartofi de adus? *(Unul încuviințează.)* Bine. *(Cei patru ies.)* Oameni sănătoși au început să aibă coșuri... Să vin eu, ori să-i trimit pe ei? *(Apare Zambila.)* Castelul ăsta e păzit de ziduri grozave, puteți să vă plimbați liniștite prin curte, n-aveți cum scăpa de-aici decît zburînd.

ZAMBILA: Năsicule, dă-mi și mie o țigară.

DAVID: Dacă-mi arăți buricu.

ZAMBILA: Ți l-aș arăta, dar nu se mai vede, că s-a-ntins burta... Dar de ce ești așa pofticios?

DAVID: Mi-e drag și mie de tine, n-am voie?

ZAMBILA: Ai, că nu ți se-ntîmplă nimic.

DAVID: Nici vouă n-o să vi se mai întîmple nimic, ce trebuia, nu se mai poate întîmpla.

ZAMBILA: Ți se-ntîmplă, nu ți se-ntîmplă, vremea de trecut tot trece. *(Ia apă.)*

DAVID *(Mariei)*: Vin spre dimineață.

ZAMBILA *(venind cu apa)*: Năsicule, ai uitat să-mi dai țigara aia.

DAVID *(îi dă o țigară)*: Poftim. Fumezi, nu fumezi, de murit tot mori. *(Iese.)*

ZAMBILA *(punîndu-și țigara la ureche)*: Ăsta-i mai rău ca țiganii, îți dă o țigară și-ți cere o țară! *(Maria tace.)* Uite un fluture roșu! *(Fuge după el, voind să-l prindă cu basmaua.)* Hai să-l prindem, hai, uite-l lîngă pitic, trece printre reginele nopții... *(Maria nu se mișcă.)* Doamne, cum zboară, parcă-i o luminiță ușoară, parcă nu e... *(Revine lîngă Maria*

călcînd pămîntul cu picioarele.) Voiam să-l prind, să-l privesc și să-i dau drumul... *(Toarnă apă peste pămînt.)*

MARIA: Ăsta o să vină la noapte la mine.

ZAMBILA *(n-a auzit-o)*: Cînd eram mică, am fost odată într-un cimitir să văd cum au îngropat un circar... Unul de înghițea săbii și scotea flăcări pe gură... Nu credeam că un om ca el poate muri, eram sigură c-o să sară din groapă afară... Dar a rămas pămîntul peste el neclintit. *(Apar din nou patru gardieni cu coșuri goale — se vede că au fost duse pline prin altă parte.)* Ce vă uitați așa la noi? N-ați mai văzut pulpe de muiere? Mai bine ați călca voi pămîntul ăsta, să nu pățim vreo dandana... Ce vă uitați? *(Ei pleacă.)* Așa, și-atunci am văzut zburînd peste cruci fluturi roșii, albi... Parcă erau niște suflete... De ce taci?

MARIA: Noi o să avem copii de-o seamă... Îți dau inelul ăsta de la mama. Te rog... Și-n ziua cînd mă vor duce lîngă cruce, să-mi îmbraci copilul în haine curate, albe... Să-i pui și-o căciuliță albastră pe cap, să fie îmbrăcat ca de sărbătoare... Așa să știe el c-am plecat, așa să mă cinstească el, cu bluză curată, cu cămașă nouă, cu gulerul călcat...

ZAMBILA: Doamne, muiere... *(Îl vede pe David.)* Năsicule, mai sînt cartofi? *(Apar și cei patru gardieni.)* Ce se holbează ăștia la mine?

DAVID: N-au văzut niciodată o paparudă.

ZAMBILA *(văzînd pe cei patru umplîndu-și gălețile cu apă)*: Ce, sînt nebuni, am copil în burtă, cum să joc?

MARIA: Lăsați femeia în pace... *(Unul din cei patru aruncă o găleată cu apă pe Zambila. Aceasta fuge. Ei o prind și-ncep să-i rupă hainele. Ea țipă. Ei toarnă apă pe ea.)*

DAVID: E secetă, vor să plouă...

MARIA: Lăsați... *(Dar unul îi pune mîna peste gură și o ține strîns.)*

DAVID: Ce mare brînză e, e o joacă... *(I-au rupt hainele, Zambila e aproape goală, căzută pe jos. A țipat, dar n-a plîns. Tace.)* Hai, scoală-te... *(Ea îi privește de jos.)* Ai o piele bronzată.

MARIA: De ce vă bateți joc de-o muiere...? *(Cel de lîngă ea îi pune iar mîna pe gură.)*

DAVID: Du-o... *(Maria e dusă.)* Nu plîngi?

ZAMBILA *(de jos)*: De ce să plîng, năsicule?

DAVID *(stropind-o cu apă dintr-o găleată)*: Arăți chiar ca o cucoană... *(Pleacă spre celula Mariei. Un gardian alunecă pe pămîntul roșu. Își ia de pe talpă pămîntul umed, o clipă nu știe ce să facă cu el, apoi îl aruncă spre Zambila. Jocul îl amuză. Mai aruncă. Toți încep să dea cu pămînt peste ea și să rîdă violent.)*

ZAMBILA: Nu peste burtă... *(Țipă.)* Nu peste burtă! *(David apare urmat de Maria. Gardienii se retrag încet. David îi urmează, fluierînd.)*

MARIA *(îi dă haina ei Zambilei)*: Asta au făcut-o pentru mine... La noapte, într-o noapte... a zis că va veni la mine...

ZAMBILA: O să facem schimb, vin eu la tine... Și-am să-i mănînc nasu lu'năsicu... *(Pleacă. Bate clopotul.)*

BERCEANU *(intră)*: Doamnă, au trecut patru luni...

MARIA: Simt în pîntec cum bate din picioare.

BERCEANU: Renunță, spune-le adevărul: cine sînt cei care te-au băgat în povestea asta — și scapi!

MARIA: Mi-e sete.

BERCEANU: Poftiți o cană cu apă proaspătă. *(I-o dă.)* Te-au arestat ca să aibă un exemplu, să nu facă alții ce nu vor ei să facă... *(Bate clopotul.)* Au trecut cinci luni...

MARIA: Mă strînge rochia peste pîntec...

BERCEANU: Am să-ți dau una mai bună. *(Îi aduce o rochie.)* E cu flori... Nu te încăpățîna. Nu cunoști legea aurului din Venezuela?

MARIA: Nu.

BERCEANU: Nu e nici o lege a aurului în Venezuela. Nici nu cred că există Venezuela. Deși scrie în hîrtii c-ar exista, legea nu există, eu am inventat-o, fiind de fapt nu o lege a aurului, ci o lege de aur a vieții. Ca să scapi tu, îl spui pe cel care...

MARIA: Îmi propui ce mi s-a mai propus: să-i vînd...

BERCEANU: Îți propun să trăiești. Pentru ai tăi și așa ești moartă din ziua aceea. S-a scris și în ziar...

MARIA: Nu... *(Bate clopotul.)*

BERCEANU: Ești o fată mediocră, nu-ți dai seama că nu ești o eroină? Ești o ființă oarecare... Și chiar de nu te-ar executa, — imposibil, știu — și după ani să fii eliberată, tot o oarecare ai rămîne, deși — să zicem c-ar veni ai tăi la putere — fapt imposibil, știu! — dar să zicem, mă rog... *(Trece Pasăre, măturînd curtea și cîntînd încet.)* Ai ajunge într-un post de directoare, poate tot peste deținuți, ca mine... N-ai cine știe ce studii, n-ai putea recupera anii pierduți, șocul acesta — căci este, totuși, un șoc — o să lase urme... Și cei mai tineri te-ar disprețui. Asta e. Așa sînt și eu: un erou mediocru. *(Pasăre a ieșit cu o găleată cu apă.)* Am suferit cîndva, și acum m-au pus șef, ca pe un erou. Dar eu știu că mă disprețuiesc, că mă fac cabotin și mă consideră un bou. Un bou, fiindcă-am suferit cîndva de la niște borfași... m-au prins, eram... nu contează și m-au jugănit! Am fost răsplătit: pus șef peste borfași. Acum, peste toți, și apolitici, și politici. Nu sînt o capacitate, sînt un om bolnav, n-am bărbăție... Și ai mei rîd de mine: n-are ce-i trebuie, zic. E o mediocritate! zic. Și sînt. Și tu, la fel. Dar trăiești un moment de eroism. Ai tăi îi zic: de dreptate. Renunță la acest moment. Ai un copil, vei avea... Renunță la tot ce-ai spus, trăiești pentru el! *(Apare Pasăre, măturînd curtea și cîntînd ușor.)* Ai pentru cine trăi! Judecata s-ar rejudeca, mă ocup eu de un nou recurs...

MARIA: Ești prea bun.

BERCEANU: Țara trebuie să termine cu bine acest război, să-și lingă rănile ca o vulpe rănită și să supraviețuiască.

MARIA: Țara nu trebuie să fie o vulpe, azi cu unii, mîine cu alții, azi rănită, mîine vindecată, țara trebuie să fie a oamenilor săi, nu a vulpoilor ei. *(Pasăre umple găleata cu apă.)*

BERCEANU: Teorii copilărești... Cine e tatăl? *(Liniște. Îl vede pe Pasăre ieșind cu găleata plină.)* Pe cine slujești tu?

MARIA: Pe mine.

BERCEANU: Perfect. Și ei se slujesc pe ei și n-o să se lase terorizați de viața ta și de moartea ta — nu terori-

zați, nici măcar impresionați. Trebuie să înțelegi că la noi viața unui om și soarta unui om nu impresionează pe nimeni. Sîntem o națiie fără eroi. Pune-te în locul lor: tu i-ai ierta pe ei?

MARIA: Nu.

BERCEANU: Au și ei o misiune, sînt salariați, nu eroi, vrei să-și piardă chenzina pentru un lucru pe care, îndeplinindu-l, nu sînt trași la răspundere, ci doar avansați? Au trecut șase luni și jumătate! Ești trufașă, dar trufia nu ascunde un adevăr: ți-e frică de moarte.

MARIA: Da.

BERCEANU: Cine sînt? Ți-e frică de ei?

MARIA: Nu.

BERCEANU: De noi? *(Clopotul.)*

MARIA: De mine.

BERCEANU: De mori, cine știe c-ai murit? Nimeni. Și chiar de știe cineva, cine e gata să moară pentru tine? Nimeni. Nimeni nu știe ce se întîmplă aici — doar piticul din grădină. Acest mut de porțelan. Aflat între flori. Nu aude, nu vede. El e fala grădinii, capul grădinii, conduce grădina, elegant și mort. Nu e un semn de inteligență să mori prostește.

MARIA: Sînt proastă, nu știu să mor, nu știu să tac, nu știu să fiu ca piticul acesta minunat. *(Clopotul.)*

BERCEANU: Au trecut șapte luni! Cine e tatăl?

MARIA: Nu știu, l-am făcut pe întuneric.

BERCEANU *(rîde)*: Asta-i bună! Normal.

MARIA: Pe întuneric, la poliție, pe o masă, erau șase, sau opt, sau doisprezece, nu mai știu, am leșinat, nu știu cine e tatăl dintre ei, dintre cei care m-au răsturnat pe masă, apoi pe podea, pe un preș ce mirosea a motorină, nu știu decît că prima mea noapte de dragoste putea a motorină, cum put closetele din gări... Unul din ei, din cei opt, din cei doisprezece, din cei care m-au batjocorit, unul din ei e tatăl copilului meu, minunatului meu copil care mă bate acum cu picioarele în burtă. *(Plînge.)*

BERCEANU *(retrăgîndu-se cu spatele)*: Nu trebuie să urăști clipa aceea. Din cauza ei trăiești și ai un copil. Nu plînge, nu-i urî, nu-i pîrî...

MARIA: Plîng de bucurie, pentru că n-am trăit de pomană.

BERCEANU: Nu-i urăști, îi disprețuiești.

MARIA: Pleacă omule, nu mai întreba cine e tatăl... Copilul meu e de-ajuns să știe cine i-a fost mamă, să nu știe nimic de tatăl lui, e mai bine, pleacă, e mai bine... *(Berceanu a plecat. Maria a spus aceste replici cu fața la perete și cu mîinile în sus, rezemate de perete. Apare, lin, Pasăre.)*

PASĂRE *(încet)*: Maria... *(Ea nu răspunde.)* Maria...

MARIA *(tot cu fața la perete)*: Lasă-mă, Pasăre.

PASĂRE: Ți-am adus un brăbete...

MARIA *(cu fața spre el, vede pasărea în mîna lui)*: Ce să fac cu el?

PASĂRE: Ține-l în palmă, simte-i inima cum se zbate, simte-i sîngele cald, de vietate. *(Îi dă pasărea.)*

MARIA: Mulțumesc, Pasăre...

PASĂRE: Ține și busuiocul ăsta. Miroase grozav, și după ce se usucă, mirosul lui e fără moarte, ține-l la ureche...

MARIA *(și-l pune la ureche)*: Mirosul de busuioc o să fie și cînd eu n-o să mai fiu.

PASĂRE *(care plecase)*: Poftim?

MARIA: Am spus: mulțumesc pentru busuioc, Pasăre.

PASĂRE: Pentru busuioc se mulțumește pămîntului, că el l-a făcut, nu oamenii...

MARIA: Mulțumesc, pămîntule... *(Pasăre nu se mai vede. Dă drumul brăbetelui.)* Mulțumesc, cerule...

ZAMBILA *(vine)*: Du-te la mine, n-o să știe nimeni...

MARIA: Nu... *(Privește cerul.)* Uite, a răsărit curcubeul...

ZAMBILA *(se închină în fața lui)*: Doamne, ce frumoase sînt!... Curcubeul e făcut din sufletele țigăncilor omorîte de bărbați... Galben, verde, roșu, tîrfe, nevinovate, femei și fete...

MARIA: Multe nu știu și multe n-o să mai învăț... Cîți ani ai tu?

ZAMBILA: Douăzeci și șapte.

MARIA: N-o să am niciodată douăzeci și șapte de ani. N-o să fiu cărunță, n-o să-mi cadă dinții, și durerile de șale n-o să le simt... *(Rîde.)* N-o să apuc optzeci de ani, cînd se dau decorații... Nici optzeci și cinci, cînd ți se dau banchete... Nepoți, nurori, toate astea pentru mine sînt poveste.

ZAMBILA: Du-te... Şi de-o să vină, o să-l auzi urlînd ca mușcat de șarpe... *(Pauză.)* Încearcă să uiți..

MARIA: Încerc să uit şi ce-ar trebui să învăț de-acum încolo. Plăpumi pentru copii, o dedicație pe un program de teatru — o, cît am dorit! Nici la toamnă n-o să culeg nuci în grădină...

ZAMBILA: Du-te... Dar el, cînd o auzi că-i zic năşicule, o să-şi dea seama că i-am tras clapa şi-o să te lase-n pace. *(Fermă.)* Ce-o să rîd de el, muică... *(Țipă o cucuvaie.)*

MARIA: Cînd țipă cucuvaia, mă cuprinde frigul.

ZAMBILA: Eu ştiu să mă scap de oricine, n-ai teamă... Ce-o să-mi facă? În cel mai rău caz, oricum, alt copil nu poate să-mi facă... *(Surîde.)* Du-te... *(Maria se îndepărtează.)* Noapte bună.

MARIA: Noapte bună, Zambilo...

ZAMBILA: S-a întunecat... Cît e cerul de adînc... Ce-o fi dincolo de nori? Şi dincolo de lună? Şi dincolo de stele? Acolo ce păsări or fi? *(Ascultă.)* Începură şi broaştele... Cum dă ploaie, cum tresar în baltă... *(Ascultă.)* Şi orăcăie pînă adorm fericite: *(Intră înăuntru.)* Ce-or face noaptea berzele care pleacă spre țările calde? Cîrduri de berze peste mări şi țări, vorba lui Pasăre, ce-or face, dragele de ele, noaptea? Trec pe sub lună berzele, plutesc berzele noaptea şi dorm, trec peste mări în somn, dragele de ele.

DAVID *(urmat de patru gardieni)*: Totul, va să zică, e pus la punct. Ați închis peste tot. Perfect. E liniște. *(Mirîndu-se.)* Auzi ce veste îmi dă babalîcul de Constantin Iros! C-a primit de pe front certificatul meu de deces. Mă anunță că sînt mort, dumnealui. E o ştire care mi se pare cam exagerată. Mai sînt şi alți Miron David. Poate-o fi cel care trebuia să se afle aici. *(Îi bate pe umeri.)* Noapte bună, copii... Am o treabă... Sînt un bărbat, nu vă exagerez. Am deflorat pînă acum treizeci şi şase de nedeflorate. Poate spuneți că nu este cine ştie ce. Vă jur că este totuşi o mare performanță, dată fiind raritatea mărfii... *(Cei patru se îndepărtează, plini de admirație.)* Pa, copii... *(Îşi privește ceasul.)* E bine... *(Intră unde se află Zambila.)* Dormi?... *(Liniște.)* M-am ținut de cuvînt... Ei,

astîmpără-te... Trebuie să-ți mărturisesc că eu nu joc decît la cîştig. Am şi un crez... zău, n-are nici un rost ce faci. *(Amintindu-şi crezul.)* Da, victoriile uzează mai puțin decît înfrîngerile. Deci, prefer să cîştig... *(Rîde.)* Zău... *(Se aude cum țipă, ca mușcat de un șarpe.)* Ticăloaso! *(O izbitură.)*

ZAMBILA: Năşicule, mai bine mi-ai da o țigară.

DAVID: A... tu?! *(Se aude o izbitură.)*

ZAMBILA: Năşicule, lasă-mă... *(Altă izbitură.)* Nu da... *(Altă izbitură.)* Nu cu piciorul, nu cu piciorul... *(Altă izbitură.)* Lume... *(Stins.)* Oameni buni... Au! Nu în burtă, nu în burtă... Au! *(Lovitură.)* Nu mă călca, nu sări... Lume, lume... *(Vin cei patru gardieni.)* Nu cu bocancul... Burta mea! *(Cei patru dispar.)* Copilul meu, copilul meu... *(Izbituri.)* Ce ți-am făcut? Ce supărare?... A... Nu-l omorî... Aa... Nu mă omorî... De ce dai... Oameni buni... Nu e nimeni? N-auziți? *(Stins.)* Da... Dă mai tare... Aşa... Dă... Pentru o glumă?.. *(Izbituri.)* Porcule! *(Strigă.)* Că te-am făcut de rușine, porcule? De ce dai? De ce mă omori? A... muică, muică, mă omoară, pentru nimica mă omoară... *(Stins.)* Apă... Muica mea... *(Liniște. Pauză. Încă o lovitură. Liniște. În prag apare David. Pleacă. Liniște. Bate ceasul din turn o oră de noapte.)*

(Aici se poate face pauza. Bătaie de ceas).

MITITELU: Vreau să vorbesc cu tine, Maria.

MARIA: Nu-mi spune pe nume, nu-mi umple cu balele tale numele.

MITITELU: Am fost colegi de liceu, Maria.

MARIA: Sper că n-o să-mi spui că m-ai şi iubit.

MITITELU: Ți-am mai spus şi altădată.

MARIA: Îmi amintesc.

MITITELU: Şi nu m-ai crezut.

MARIA: Îmi amintesc.

MITITELU: Eram cu cîțiva ani mai mare ca tine la liceu, locuiam în același cartier şi vara ne întîlneam mereu la ştrand.

MARIA: Era o vară cu muște multe cînd te-am cunoscut...

MITITELU: Ți-am dat o felie de lubeniță, îți amintești?

MARIA: Îmi amintesc. Dar nu te-am înțeles niciodată.

MITITELU: N-ai vrut.
MARIA: N-am putut. Și n-o să pot niciodată înțelege cum un băiat tînăr, și atunci cînd e îndrăgostit trage cu urechea la ce vorbesc cei din jur și-i toarnă la poliție. N-am să-i înțeleg niciodată pe turnători. M-apucă groaza cînd mă gîndesc cît ești de odios: să-i dai unei fete la ștrand o felie de lubeniță și să-ncerci să-i faci curte ca s-o tragi de limbă și să afli de la ea un cuvînt pentru raportul tău zilnic de turnător tînăr. Ce odios ești Oprițescule.
MITITELU: Fiecare își face datoria față de patrie cum crede.
MARIA: Care patrie, Oprițescule, nu ți-e rușine să amesteci patria în banii pe care-i primești pentru delațiune?
MITITELU: Trebuie să recunoști că tu, dovadă că te afli aici, ai spus și-ai săvîrșit...
MARIA: Știu, știu... Fiecare își face datoria față de patrie cum crede. Dar de ce faci pe îndrăgostitul, Oprițescule?
MITITELU: Sînt caraghios?
MARIA: Nu, ești ridicol.
MITITELU: De-ai vrea, aș face orice să te scot de-aici.
MARIA: De-ai vrea, ai face asta fără să te rog.
MITITELU: Și nu vreau?
MARIA: Nu poți.
MITITELU: Nu pot sau nu vreau? Nu e ușor... Însă, de nu m-ai disprețui apoi...
MARIA: Ai vrea să te iubesc?
MITITELU: Nu-mi poți promite nimic, știu. Ai impresia că eu te-am adus aici.
MARIA: Nu impresia, siguranța. Siguranța că m-ai dat pe mîna Siguranței. Și n-o să mă scoți de-aici, recursul meu a fost respins, aștept să se împlinească nouă luni și...
MITITELU: Aș putea să te scot, să obțin să te transfere... Și să te fac scăpată.
MARIA: Ca să poți pune să tragă într-o evadată... Te-ai plictisit de cele nouă luni de libertate ale mele.
MITITELU: Spui prostii, Maria. Uiți unde te afli, aici nu ești pe scena de teatru de la liceu... Acolo jucai teatru, erai vehementă, mureai frumos, îți amintești?
MARIA: Teatrul este o lume extraordinară.

MITITELU: Aici și acum e o zi obișnuită. Ascultă, le duce fasole de amiază la deținuți. Pasăre le duce fasolea. Iubeai grozav pe scenă, poate și asta m-a făcut să m-apropiu de tine... Erai extraordinară. Îți amintești cum mureai în *Romeo și Julieta?* Am văzut toate spectacolele, te-am văzut de atîtea ori murind, încît nu cred că poți muri cu adevărat mai frumos ca pe scenă. Moartea e un lucru frumos, zău. Dar tu n-ai murit niciodată cu adevărat, jucai extraordinar, te aplaudam ca un nebun.
MARIA: O singură dată n-o să mai joc teatru. *(Rîde.)* Și n-o să mă mai aplauzi.
MITITELU: De ce mă crezi un cîine?
MARIA: Fiindcă ești o javră.
MITITELU: Niciodată n-ai iubit cu adevărat, n-ai murit cu adevărat, n-ai urît cu adevărat, nu te cred cînd mă faci javră. Am să te scot de-aici, în cîteva zile. Nu vreau să mă iubești ca pe Romeo, ar fi groaznic, te cunosc... Te ascund în munți, la o mătușă de-a mamei.
MARIA: Îți riști viața pentru mine?
MITITELU: Și pentru copilul tău.
MARIA: Nici nu știu cine-i este tată. Închisă la poliție, bătută, m-au lăsat într-o cameră pe seama a șapte idioți.
MITITELU: Știu.
MARIA: Nu-mi mai aduc aminte de nimic, am leșinat.
MITITELU: Știu.
MARIA: Cine ți-a spus?
MITITELU: Eu te-am scăpat din mîna lor.
MARIA: Sper că nu te-ai culcat și tu cu mine.
MITITELU: Ar avea vreo importanță?
MARIA: Nu știu... Dar de fapt copilul este al meu. Însă ar fi groaznic să fie și al tău.
MITITELU: Copilul n-are nici o vină.
MARIA: E copilul tău? De-asta vrei să mă scoți de aici? Dar de ce n-ai vrut de la început? Nu ți-ai închipuit c-am rămas însărcinată? De ce taci?
MITITELU: Te ascult.
MARIA: Cît te urăsc, pe tine și pe ai tăi! Cine credeți voi că sînteți? Și cît crezi c-o să trăiți? Peste o sută de

ani o să pască la cimitir iarba pe mormintele voastre uitate și fără cruce. Nu sînteți nici începutul, nici sfîrșitul lumii.

MITITELU: Știu. Dar prefer să trăiesc acum decît peste o sută de ani. Prefer să mănînc o bucată de pîine mai neagră decît să văd îngeri cîntînd. O să te împușt, Maria.

MARIA: Știu.

MITITELU: Din păcate.

MARIA: Din păcate, ai dreptate. O să văd îngeri cîntînd din trîmbițe, o să văd poarta cerului și o să văd raiul schimbîndu-și culorile ca într-un caleidoscop din copilărie... Da, ce frumos!

MITITELU: Foarte frumos. Te invidiez. O să dormi în brațele lui Dumnezeu. Ce frumos! Te invidiez. Viața ta o să fie ușoară și fără nici o frică, în jur o să bîzîie albinele Domnului, și fluturi frumos colorați o să se rotească în jurul tău, și îngerii o să cînte, și în cîntecul lor o să te trezești și-o să adormi, o să trăiești fără moarte... Ce frumos. Te invidiez.

MARIA: Acum te recunosc.

MITITELU: Eu sînt o javră, invidiez pînă și moartea ta. Sau o javră care vrea să fie cinică. Oricum, tot o javră. *(Furios.)* Dar nu înțelegi că vreau să te scot de-aici, oricum? Eu, javra!

MARIA: Nu știu de ce-ți face plăcere să te faci singur javră.

MITITELU: Eu vreau să pleci de-aici, să nu mai mori...

MARIA: De murit tot o să mor cîndva.

MITITELU: Poftim! Eu vorbesc serios, și tu faci glume proaste.

MARIA: N-o să te pot răsplăti, Oprițescule. Nu te lăcomi la anii mei tineri, o să te dezamăgesc. Nu sînt femeie din plăcere... Am ajuns femeie fără voia mea, într-un accident. Nu sînt bună de pat, nu m-am culcat cu nimeni într-un pat. Am fost pusă pe o masă.

MITITELU: Te iubesc, Maria.

MARIA: O masă, oricum, nu e un pat, n-are saltea. Nu mă mai iubi atîta. Nu mă mai salva. Ca să te culci cu mine, ar trebui să-ți cer ceva, o favoare, și n-am ce să-ți cer.

MITITELU: Nu fă pe eroina, că-ți dai viața... De ce să-ți dai viața atît de ușor? Cui îi folosește să mori? Ție cred că nu. Nimic nu faci murind.

MARIA: Dacă n-ai o credință, degeaba mori.

MITITELU: Și tu ai o credință! Tu ai un suflet!

MARIA: Cred că da.

MITITELU: Crezînd, vorbind, așa ți-ai pierdut tu libertatea și-ai ajuns aici.

MARIA: Dar ce libertate aveam? Și ce libertate am pierdut venind în pușcărie? Libertatea de a nu face coadă la pîine. De a nu vota niște imbecili, de a nu spune poezii de ziua unui rege gîngăvit. Ce-am pierdut? Libertatea de a nu putea să vorbești nimic. De a te teme de telefonul din casă, de a vedea în fiecare poștaș un polițist, în fiecare instalator de gaz — un turnător ca tine.

MITITELU: Prea nu-ți controlezi cuvintele.

MARIA: Ce-ai tu cu cuvintele mele, ce-aveți voi cu cuvintele? De ce să le controlăm, de ce le controlați? Toate javrele se tem de cuvinte. Ce-aveți cu verbele, cu proverbele, cu substantivele? Nu le tăiați, nu le ștergeți cu guma, nu le asasinați, nu omorîți cuvintele, gîndurile, nu ucideți oameni!

MITITELU: Ar trebui să bei niște apă rece, să te mai potolești.

MARIA: Sînt o isterică.

MITITELU: Din păcate.

MARIA *(calmă)*: De ce nu vă lasă ele, vorbele, să mîncați, să dormiți, să căscați, să respirați? De ce le vînezi tu și le bagi în dosare, și le faci oamenilor din ele clăi de rapoarte?

MITITELU: Nu mai e nici o speranță. Maria, o să mori.

MARIA: Și dacă mor, ce pierd? Că nu găsesc ce vreau pe piață? Pierd posibilitatea de a scrie pe hîrtie ce vreau, de a vorbi ce vreau? Pierd casa pe care n-o am? De ce să-mi pară rău dacă mor? De mutra ta de curcan scopit, de hîrdăul din colț, de bătaia și de înghesuiala de la poliție a unor inși care nici măcar nu se feresc cînd îi scuipi? Ce pierd? Nopțile cînd mă temeam c-o să mă luați de-acasă?

MITITELU: Vorbești prostii.
MARIA: Prostiile astea sînt adevărul vostru.
MITITELU: Mă întrebai: ce e mai grozav ca gîndul, ca vorba? Fapta. Am să te scot de-aici, ai să trăiești... Uite c-am să-ți iau și libertatea de a muri! *(Surîde.)* Sper să mă înjuri în continuare, te cunosc. Dar la mătușă-mea, am să te bat la fund cu joarda pînă ți-o veni mintea la cap. N-o să mă mai tem eu de cuvintele tale.
MARIA: Dacă n-o să te mai temi de cuvintele mele, nu mai ai nimic de ce să te temi.
MITITELU: Uite, a venit preotul. Cu ajutorul lui am să te scot de-aici. Am să te leg de mîini și-am să-ți pun și-un căluș în gură de n-o să vrei să pleci de-aici, am să-ți schingiuiesc cuvintele, adevărul, libertatea ta de a vorbi, libertatea ta de a fi... Numai ca să trăiești. M-ai ponegrit destul ca să mă-ntărîți, m-ai făcut javră ca să mă atîți să-ți demonstrez că nu mă laud cînd spun că te voi lua de-aici... Ți-ai atins scopul: m-ai enervat, așa că n-o să mai mori ca o proastă...
MARIA: O să trăiesc ca o proastă.
MITITELU: Vrei, sau nu vrei să pleci cu mine?
MARIA: Vreau.
MITITELU: Îți mulțumesc.
MARIA: Deși e groaznic. Mi-ai citit în ziar moartea, atunci, ca și cum ai fi citit o anecdotă.
MITITELU: Voiam să fiu tare, cinic.
MARIA: Cînd crima devine o anecdotă bună de dat în ziare, e grav.

(Apar doi gardieni cu o nicovală și un al treilea cu un ciocan, un clește și alte unelte. Și un lanț. Sevastița și Berceanu îi urmează.)

SEVASTIȚA: Ce-aveți de gînd?
BERCEANU: E ordin să i se pună un lanț...

(În celulă începe să se audă bătînd ciocanul. Ceasul din turn bate. Maria va apărea de-aici încolo legată la mîini și la picioare.)

BERCEANU *(Sevastiței)*: Vino... *(Sevastița îl urmează.)* Vino, preotul ține o slujbă... *(Au ieșit.)*

MARIA *(ieșind din celulă)*: Vreau să vină preotul!
MITITELU *(a rămas nemișcat tot timpul)*: Vrei să jur în fața lui că nu te mint?
MARIA: Nu. Vreau să-l văd.
MITITELU: Pasăre! *(Apare Pasăre.)* Cheamă preotul, e la director.
PASĂRE: E cu Iros, se plimbă prin grădină.
MARIA: Să vină cu Iros.
MITITELU: Nu vrei să plec?
MARIA: Poți să rămîi. Pasăre, cheamă-i, mi-e dor să văd un popă aici. *(Pasăre iese.)*
MITITELU: Să nu i te spovedești, să n-ai încredere în el.
MARIA *(cu ale ei)*: Să naști un fiu fără să fii mireasă — înseamnă c-ai fost o tîrfă.
MITITELU: Înseamnă că ești mamă.
MARIA: Lumea te judecă cum vrea. *(Intră preotul Izidor și Iros.)*
IZIDOR: Numai Dumnezeu te judecă așa cum ești. *(Apare Pasăre.)*
MITITELU *(lui Pasăre)*: Pleacă! *(Pasăre rîde.)* N-auzi, du-te de-aici. *(Pasăre rîde).* Du-te și prinde iepuri.
PASĂRE: Nu pot să prind iepuri fără să-i gonesc.
MITITELU: Dacă vrei, tu poți să-i prinzi și fără goană.
PASĂRE: Pot.
MITITELU: Și cum faci?
PASĂRE: Aștept pînă ce fierbe iepurele în oală și-apoi îi prind.
IZIDOR: Ce dorești, domnișoară? *(Maria rîde.)* De ce rîdeți domnișoară?
MARIA: Nu sînt domnișoară, părinte.
IZIDOR: Știu, dar așa se spune. În acte sînteți domnișoară. *(Pasăre rîde cu hohote.)* De ce rîzi, omul lui Dumnezeu?
MITITELU: El poate să rîdă oricînd, are voie, e nebun. N-are nevoie de nici un motiv. *(Pasăre rîde.)* Totuși, de ce rîzi?
PASĂRE: Rîsul pururea prisosește în gura nebunului.
MITITELU: E clar, a început să vorbească în proverbe. Faza de pe urmă. Boală fără leac. *(Rîde și Maria.)*
IZIDOR: Dumneata de ce rîzi?...

MARIA: Spune-mi și mie omul lui Dumnezeu sau oaia lui Dumnezeu, de ce te ferești?
IZIDOR. Oamenii ca dumneata nu cred în Dumnezeu.
IROS: Nici oameni ca mine nu cred în Dumnezeu, părinte, dar asta nu mă împiedică să fiu prieten cu dumneata și să te respect.
MARIA: Dumnealui nu primește aici leafa și pentru ca să-l respect eu. *(Pasăre moare de rîs.)*
MITITELU: Pasăre, cunoști care sînt bolile fără de leac?
PASĂRE: Da: nebunia și datoria.
MITITELU: De unde știi?
PASĂRE: M-ai mai întrebat și ți-am mai răspuns.
MITITELU: Și te-am mai întrebat ceva.
PASĂRE: Ce?
MITITELU: Cînd te-ai născut?
PASĂRE: Cînd m-a făcut mama.
MITITELU: Pleacă!
PASĂRE: Plec!
MITITELU: Idiotule!
PASĂRE: Poftim?
MITITELU: Idiotule, am spus.
PASĂRE: Idiotule! ați spus.
MARIA *(lui Pasăre, rîzînd)*: Du-te... *(Pasăre pleacă.)*
IROS: Mi-e o teamă cumplită de Pasăre.
MITITELU: De ce?
IROS: Tu-l batjocorești întruna, îl faci dobitoc, idiot, îl pui să care hîrdaie, deși nu e rostul tău să-l pui și nu e rostul lui să le care, îl pui să se plimbe în brațe cu piticul de porțelan, să rîdă borfașii pe la ferestre de el, și el se plimbă cu piticul și rabdă, și cînd îl pălmuiești rabdă, și rabdă și nu crîcnește. E grozav!
MITITELU: Ce-i grozav?
IROS: Un ins care e în stare să rabde atîta umilință e grozav de tare! Cînd se răzbună sau cînd se revoltă, e...
MITITELU: Nebunii nu se revoltă.
IROS: Dar nu e nebun! Nebunii nu se lasă umiliți.
MARIA *(lui Mititelu)*: Du-te și tu... Rămîn cu dînșii... Te aștept. *(Mititelu pleacă.)*
IROS: Te iubește.
MARIA: Mititelu?

IROS: Pasăre.
IZIDOR: Și Mititelu.
IROS: Pentru tine îndură orice de la Mititelu.
MARIA: Toți mă iubesc, și voi mă iubiți.
IZIDOR: Noi îți vrem binele.
MARIA: Eu vă iubesc și pe voi. Ce ciudat, totul mi se pare interesant, toate clipele, toți oamenii, de parcă acuma aș descoperi lumea, de parcă acuma m-aș fi născut.
IZIDOR: Din cauza fricii.
IROS: Atunci Mititelu de ce-ar iubi-o? De ce i s-ar părea și lui că ea este o ființă interesantă?
IZIDOR: Poate că el, din milă...
MARIA *(lui Berceanu, care intră)*: Toată lumea e foarte drăguță cu mine... Nu știți unde a plecat Zambila?
BERCEANU: La spital, a avortat...
MARIA: N-ați auzit nimic toată noaptea?
BERCEANU: Nimic... Nu se putea auzi nimic, întîmpla nimic, ușile erau închise, gardienii la posturi... Da, s-a auzit ceva, a venit doctorul... Dar era prea tîrziu... Probabil, fiindcă a scos în ultima vreme cartofi.
MARIA: Oare? Nimeni nu știe ce face nimeni... Nimeni nu răspunde de ce face...
BERCEANU: Nu-nțeleg...
MARIA: Vă-nțeleg... *(Îl vede pe doctor.)* Ce-i cu ea? *(Doctorul pune capul în pămînt și trece mai departe.)* Zambila și mai cum o chema?... *(Privește în depărtare.)* A apărut curcubeul... *(Către zare.)* Zambila și mai cum? *(Plînge.)* Zambila și mai cum? *(Berceanu iese.)* Ce lume... Ce interesanți sînteți...
IROS: Deci și noi îți părem interesanți, domnișoară?
MARIA: Mi se pare ciudată grija cu care mă ocrotiți, de parcă v-ar fi frică să nu mor... Sau să nu mor cumva înainte de termenul cînd trebuie să mor. Oricum...
IROS: Nu, eu nu te iubesc. Să nu crezi că sînt un călău care se îndrăgostește de victimă...
MARIA: Dar dumneata nu ești un călău, dumneata îndeplinești o sarcină, o misiune.
IROS: Sînt bătrîn, domnișoară.
MARIA: Văd.
IROS: Sînt bătrîn și slut, și am casă și copii.

MARIA: Bănuiam.
IROS: Sînt sincer cu dumneata, cum sînt și cu părintele. El n-are cui să mă spună decît lui Dumnezeu.
MARIA: Și eu, la fel, tot lui Dumnezeu, dar peste cîteva luni.
IROS: Vorba vine, lui Dumnezeu. Adică nimănui. Cristos nu s-a născut niciodată.
MARIA: O să se supere părintele.
IROS: Părintele îmi cunoaște gîndurile și mi le respectă. El crede, eu nu, ne respectăm reciproc și de-aceea sîntem prieteni. Nu, nu s-a născut Cristos. Nu, nu s-a născut Cristos. Dar teama de a se naște Cristos, o nouă idee, o nouă lume, ne face să tăiem capete nevinovate, să ucidem prunci nevinovați.
IZIDOR: Au existat magii.
IROS: Magi mincinoși, dacă nimeni nu s-a născut. Sau niște fanatici ce mai cred, mai speră că s-ar putea naște ceva nou în cocina asta pămîntească. Nimic sfînt nu se naște, părinte. *(Plînge.)*
IZIDOR: Nu-i adevărat...
IROS: Ți-o spun eu, care am executat pînă acum o sută cincisprezece oameni. Eu sînt cel care comanda „foc", domnișoară. Și fiindcă sînt bătrîn și alții sînt în război, și am nevoie de-o pîine, comand. Și plîng, și-mi pare rău, dar comand. *(Se aud avioane trecînd pe cer.)*
MARIA: Ce se-aude?
IZIDOR: Trec avioane să bombardeze Bucureștiul.
IROS: De trei zile trec mereu. Nu-ți fie teamă, aici n-o să bombardeze. Nu ne aflăm în oraș, ne aflăm într-un fel de castel transformat în pușcărie... Ai o șansă: dacă pierdem războiul pînă naști, trăiești.
MARIA: Părinte, ar trebui să mă rog să pierdem războiul?
IZIDOR: Niciodată nu-i bine cînd țara pierde un război. *(Bîzîitul avioanelor se pierde.)* Ai o șansă sigură, Maria: să devii călugăriță... Ești creștină?
MARIA: Ortodoxă.
IZIDOR: Vino în sînul bisericii, călugărește-te și scapi. Nu pot ucide o călugăriță.
MARIA: E adevărat?
IZIDOR: Îți propun o cale, a Domnului.

DAVID *(apare agitat)*: Poate ea vrea să ajungă direct în rai.
IROS: Mă uimești, m-ai părăsit două ore.
DAVID: V-am pierdut două ore, credeam că jucați table cu părintele.
IROS: Poți să mă mai pierzi două ore, poți să joci tu table două ore.
DAVID: E cam plictisitor aici, zău.
MARIA: De ce m-ați adus și pe mine aici? În oraș aveam impresia că sînt mai aproape de judecătorie, aici, că sînt mai aproape de glonț și de moarte.
DAVID: Ca să nu te plictisești, o să te tundem. Ca să nu faci păduchi. Da, de fapt pentru asta am și venit, să te tund.
MARIA: M-ai mai tuns o dată.
DAVID: Atunci ai scăpat. Așa e regulamentul, să fii tunsă. Și eu, la bază, sînt coafor de dame. Te superi dacă încep chiar acum?
MARIA: M-am dezobișnuit să mă supăr.
DAVID: Aș putea să te tund de tot, zero.
MARIA: Nu-ți face scrupule, tunde-mă cum vrei.
IZIDOR: Părul femeii e păcat să-l batjocorești, fiule.
MARIA: Așa cere regulamentul. Poți să începi, știu, păduchii, tifosul... *(David începe s-o tundă.)* Și în acest timp tramvaiele circulă, fetele își cumpără sandale, băcanii cumpără telemea și măsline, lumea își vede de treburile ei și noi de ale noastre: tunde-mă la zero.
SEVASTIȚA *(vine urmată de un gardian și ia două găleți cu apă. Privește spre Maria)*: Numai hainele-s curate pe ei... Îți fură zilele, îți fură viața, îți fură părul, frumusețea... Și totul pe ascuns, între ei... Dacă ești tare, de ce n-o tunzi în mijlocul drumului, în piață, să vadă lumea ce pățesc cei care calcă legea? Ați judecat-o pe furiș, o tundeți pe furiș, o s-o omorîți pe furiș. N-ați plimbat noaptea în brațe copilul căruia-i cresc dinții, să știți că nimic nu merită omorît, nici o pisică.
DAVID: S-au umplut cănțile cu apă. *(Gardianul o scoate pe Sevastița afară.)*
SEVASTIȚA: Să ai odihna apei, puiule. *(A ieșit.)*
DAVID: Să ai odihna pămîntului, babo.

IZIDOR: Nu rîde de o babă, și o babă poate să fie o conștiință. Dacă ea *(o arată pe Maria)* a fost judecată într-un tribunal, de ce legea să fie aplicată pe furiș și moartea să-i fie dată pe furiș, în grădina castelului acestuia, la cîteva săptămîni după ce va naște? S-o scoateți în piața orașului și să spuneți lumii: ea a născut, dar tot n-o iertăm, și lumea să vă dea dreptate.

DAVID: Părinte, aștept să-i propui să se călugărească, măcar așa o să aduci și dumneata un suflet în sînul bisericii...

IZIDOR *(lui Iros)*: Cum admiți să mă insulte locotenentul dumitale, care de fapt este un frizer?

IROS *(șoptit)*: Aici e confuzia, părinte. Toți cred că el este locotenentul meu, cum de fapt și este în grad, dar în fapt nu el ascultă de mine, ci eu ascult de el, el mă păzește și pe mine, el mă veghează: ca să execut ordinele. Și de nu-l ascult, îmi taie capul.

DAVID: N-am auzit ce-ați spus, generale.

IROS: Nici nu trebuia, cunoști despre ce-i vorba. Eu sînt doar cu titlul.

DAVID: Să nu neglijăm salariul.

IROS: Da. Și în fond, pedeapsa capitală e o pedeapsă blîndă, plină de milă.

MARIA: Nu sînt supărată pe voi, vă iert, n-aveți nici o vină, el mă tunde — ai terminat? încă nu? — dumneata *(lui Iros)* mă obligi să tac, atît, nu mă omori, îmi închizi gura: vă faceți datoria! Știu, aveți familie, copii, vă așteptă patul cald, vă înțeleg. Și vă doresc să vă puteți bucura de viață. Și să nu fiți triști.

IROS: Îți bați joc de noi? Ești bună cu noi?

MARIA: Nu sînt nicicum.

DAVID: Eu nu fac din nenorocirea nimănui o... o marfă, eu am salar fix și prost. Am terminat. Îți mulțumesc că m-ai lăsat să te tund în liniște. *(Salută militărește și pleacă. Maria își acoperă capul cu o basma.)*

IROS *(Mariei)*: De ce mă refuzi? Tot s-ar găsi altul în locul meu. Măcar eu îndeplinesc această misiune cu scîrbă. E necesar să te înlături din societate ca pe un gîndac ce dăunează cîmpiilor, asta e pedeapsa necesară, asta o aplic. Trebuie exemple, să se înspăimînte,

toți gîndacii. Repet: comparația cu gîndacii nu-mi aparține, e a judecătorilor. Repet: e o tîmpenie să compari un om cu un gîndac. Dar exemplele sînt necesare. Un ins periculos poate trăind, să fie de o mie de ori mai periculos. Această teză e valabilă și în neuropsihiatrie, nu doar în Drept. Cu dumneavoastră nu e cazul, știu, dar veți servi drept pildă.

MARIA: Ca pildă pentru cine? Aici, în mijlocul pădurii? Pentru piticul de porțelan? Pentru berze, pentru rîndunici? Pentru regina-nopții, pentru ciubotica-cucului, pentru păpădii? Fiți oribili, domnilor cavaleri, dar fiți oribili în public! De ce vă e jenă să demonstrați că nu vă pasă de mine? Ce exemplu dați pedepsindu-mă, dacă nimeni nu mă vede căzînd ca o pătură, dacă nimeni nu mă aude urlînd, plîngînd, umilită de propria mea slăbiciune? Pentru pietre, pentru stejari, pentru pămînt, mă...? De ce pe furiș, între ziduri? Vă e rușine de voi?

IZIDOR: Vino în sînul bisericii și Domnul te va apăra.

MARIA: E o minciună că mă puteți salva... Nici pe dumneata nu te poți salva de la moarte, părinte. Jalnic ar fi să mă călugăresc, să-mi spun prietenii, și-apoi tot să mă ducă în fața piticului din grădină.

IZIDOR: O femeie este iertată de Dumnezeu dacă se duce la mănăstire, și de oameni... Vei crește găini și vei cultiva fasole și ridichi.

DAVID *(revine)*: Am uitat să te întreb: doriți să vă păstrați părul? *(Îi întinde părul.)* A, da, părintele... Da, așa face orice femeie, gătește fasole, spală, și după ce trăiește o viață toată noaptea în pat, moare în pat. Dar o călugăriță... Doriți să vă păstrați părul?

MARIA: Pleacă.

DAVID: Noaptea, toată lumea doarme, toată lumea pleacă, toată lumea se teme... Am să vin...

MARIA: Nu-l omorî și pe-al meu, de ce vrei să-l îngropi cît încă nici nu i-am văzut ochii?

DAVID: Văd că idiotul de Pasăre stă mereu pe lîngă tine, să nu pățești ceva. *(Furios.)* Eu n-am omorît pe nimeni, nu poți omorî un om care nici nu s-a născut.

MARIA: Privește, a apărut din nou curcubeul... Cele șapte culori sînt sufletul femeilor omorîte de bărbați...

DAVID: Prostii... N-o să spui că mă privește țiganca din cer...

MARIA: Privește-l...

DAVID: Poftim, îl privesc. *(Îl privește.)* Curcubeul e sufletul țigăncilor? Foarte bine. Te-am crezut. Te rog să mă crezi c-am să vin. Doriți să vă păstrați părul?

MARIA: Nu. Să i se dea lui Pasăre părul meu...

DAVID: Cu mare plăcere. El o să facă cuiburi de păsări din el. *(Iese)*

MARIA: De ce a trebuit să învăț cine este Ștefan cel Mare, și Mihai, și Mircea cel Bătrîn — dacă n-am dreptul nici să-mi păstrez părul netuns, dacă n-aveam dreptul de la început să trăiesc? De ce să știu tabla înmulțirii și continentele, de ce să visez nopți albe și călătorii în Oceanul Pacific și în Oceanul Indian, de ce să învăț ce este dragostea și omenia, dacă eu n-aveam dreptul de la început la partea mea de pămînt, de viață, de țară, de libertate?! Părul meu simt că este verde, că devine verde, noaptea mă visez cu părul verde ca iarba pămîntului. Părinte, nu te urmez. Și apoi, dumneata crezi că mai ești preot? Dumneata, care stai din zori alături de cel care-mi taie părul, din zori pînă noaptea alături de temniceri, de cel care are familie și va zice lîngă pitic cuvîntul acela de foc, mai ești față sfîntă dacă dormi sub același acoperiș cu jandarmii, ce mai e sfînt în dumneata dacă respiri același aer cu căcănarii ăștia? Vorbe, părinte, că mă scapi de mă îmbrac în negru, numai pămîntul cînd m-o îmbrăca în negru mă va scăpa de toate... Vorbe, părinte, și cu vorbe ce poți să faci, părinte? Oamenii nu sînt salvați cu vorbe. *(Rîde.)* Și nici copiii nu se fac cu vorbe. Mergeți și faceți copii! Toate femeile să facă copii, părinte, căci o țară e un pămînt pieritor din clipa cînd copiii ei pier înainte de a se naște, e un pămînt pustiu cînd odraslele ei nu vin pe lume. Nu vreau să te urmez, nu cred în tine, părinte.

IZIDOR: Ai mințile rătăcite, Maria. Dacă nu vrei să te călugărești, crede, măcar atît! Religia îți deschide porțile altei lumi.

MARIA: Eu nu cred în moarte și în altă lume, părinte, eu sînt proastă, cred într-un singur adevăr, cred în

merele astea din grădină care trec din galben în roșu, cred în prunele albe care trec în vînăt, își schimbă culoarea și adevărul lor, împlinindu-se ca o zi, cred în norii aceștia albi care se plimbă, leneși *(o vede pe baba Sevastița venind după apă)*, cred în mătușa Sevastița și în apa care-i umple cănțile, cred în ochii ei, în gloria și suferința ochilor ei, în gloria merelor ce ard pe crengi, cred în berzele acestea obosite de primul lor zbor, cred în rîndunicile acestea la care Pasăre vrea să le facă la anu cuiburi noi din părul meu, cred în frunzele stejarului care așteaptă să îngălbenească, dar nu cred că dumneata mă poți trimite în altă lume, nu cred în alte porți, sînt proastă! Și dumneata nu mă poți lua de mînă să mă treci dincolo, dumneata doar mă ierți — și mă lași glonțului, el e ultimul popă care mă duce la Dumnezeu, și eu nu cred într-un Dumnezeu la care poți să ajungi dusă de-un glonț sau de zece!

SEVASTIȚA: Culcă-te, fetico, trebuie să crească în tine cel care nu se vede și nu se aude, lasă-i dracului pe oamenii care au gînduri bune dar te mint!

IZIDOR: Eu nu mint...

IROS: Eu i-am spus numai adevărul, chiar de-i crud — dar numai adevărul îl spun!

SEVASTIȚA: Culcă-te, muiere, și lasă-mă pe mine să mă spurc în gura ălora de spun adevărul, dar au în ei numai gînduri rele. *(Iese.)*

IZIDOR: Am să mă rog pentru voi amîndouă...

SEVASTIȚA *(revine)*: Nu te mai obosi, omule, eu mi-am tocit genunchii în rugăciune, sufletul meu a trăit în rugăciune și-a fost plin de rugăciune, și de-atîta rugăciune sufletul mi-e curat ca apa neîncepută și luminat ca lumina — și totul e degeaba! *(Intră David.)*

IZIDOR: Trebuie să ai răbdare, femeie.

SEVASTIȚA: Și tutun.

DAVID: Răbdare și tutun. *(Îi dă un pachet de țigări.)*

SEVASTIȚA: Tutun mai am, dar nu mai am răbdare. *(Iese.)*

DAVID *(lui Iros)*: Nu vă înțeleg pasiunea cu care vă spovediți unei babe...

IROS: Nu m-am spovedit.

DAVID: Nu vă înțeleg slăbiciunea cu care vă batjocoriți singur în fața ei... *(O arată pe Maria.)* Nu trebuie să negați, n-ar fi pentru prima dată.

IROS: Cred că din cauza sclerozei.

DAVID: Credeți?

IROS: Așa cred că crezi dumneata acum, și cred că n-ar fi pentru prima dată.

MARIA *(sinceră, entuziasmată)*: Ce fermecători sînteți, așa cum sînteți, ce fermecători sînteți!

DAVID: E frica, domnișoară! Frica te face să ne vezi acum altfel, fermecători, fiindcă dumneata vezi lumina altfel decît noi, căci noi sîntem vii.

MARIA: Dar eu n-am murit!

DAVID: Dumneata ai murit de mult, din clipa cînd ai fost condamnată. Dumneata acum ești un musafir străin, un oaspete venit într-o lume care de opt luni nu mai este a dumitale. *(Iese.)*

MARIA: Ce delicați sînteți, cum vreți să mă faceți să mă simt bine, să vă urăsc, să mă răcoresc, *(lui Iros)* cum vă ponegriți singuri... Dar de ce toate astea? De ce aveți atîta grijă de mine? De ce nu mai trageți oamenii pe roată? Păcat, nu mai sînteți niște oameni serioși, nu mai bateți cu biciul, nu mai scoateți unghiile și nu mai tăiați limba, sînteți în scădere de formă, ați obosit, nu mai aveți o ghilotină cum trebuie, o spînzurătoare ca lumea, elegantă, suplă, curată, un călău ca lumea, în uniformă spălată, nouă — e groaznic! V-ați lenevit!

IROS: Ne confunzi, doamnă.

MARIA: Nu vă confund, domnule. V-ați lenevit. Vă rușinați! Groaznic. Aveți complexe? Groaznic. Spălați pietrele unde curge sîngele. E umilitor, vai de capul vostru. Niște bieți amatori, cu o conștiință de amatori... Ce faceți acum nu e chiar un dezastru, este o catastrofă.

IZIDOR: Ești dezamăgită. Acum sînt sigur c-o să te călugărești. *(Iese.)*

DAVID *(intră grăbit; Mariei)*: Spui tot despre ei și ești liberă. Măcar cîteva amănunte despre ei... Cum calcă unul, ce ochi are, ce culoare are părul, dacă e bîlbîit, e suficient un detaliu...

MARIA: ...pentru o trădare?

DAVID: Hai să te-nvăț ceva... *(Îi ia o mînă — îi prinde degetele între țîțînile ușii. Închide ușor ușa.)*

MARIA: Cunosc asta...

DAVID: Tot nu spui? *(Închide ușor ușa.)*

MARIA: N-am ce spune.

DAVID: Tu ești plămădită pentru iubire, la anii tăi ar trebui să te afli la ștrand, să dansezi, locul tău nu e aici.

MARIA: Știu.

DAVID: Ce sarcină ai avut în organizație?

MARIA: Ce organizație?

DAVID *(ușa)*: Deci prima ta sarcină a fost să nu recunoști organizația! *(O ia de mînă și-o duce lîngă ușă.)* Întoarce-te cu fața la perete. *(Maria se execută.)* Ai organizat și împărțit manifeste! Spune. *(Calm.)* Te pot și omorî.

MARIA: Știu.

DAVID *(încet)*: Mîinile sus. *(Trage un glonț în dreapta Mariei, de aproape.)* Ce sarcină politică ai avut?

MARIA: Sarcina mea politică a fost să nu discut cu nimeni politică.

DAVID: Ascultă, te rog să recunoști, altfel... Dacă nu recunoști, șeful meu direct, nu babalîcul de Iros, mă trimite pe front, ca incapabil! Mi-a și spus-o! Ești acuzată de activitate comunistă, de activitate împotriva statului, împotriva războiului...

MARIA: Știu.

DAVID: Răspîndirea de manifeste se pedepsește cu pedeapsa capitală! *(Trage un glonț în dreapta ei.)*

MARIA: Știu. Dar nu mai trage, nu mai face să-mi intre spaima în oase și să pierd copilul. *(Isterică.)* N-am ce spune, v-am mai spus! Mi-ați înscenat moartea, ca să-i prindeți pe ei, dar eu nu știu cine sînt ei... Lasă-mă-n pace, legea interzice executarea femeilor gravide...

DAVID: De cunoști toate legile de ce nu le respecți? *(Trage deasupra capului ei.)*

MARIA *(epuizată)*: Ce vrei, să-l omori în mine? Să fiți nevinovați, că nu v-ați atins de el nici măcar cu pri-

virea? *(Apare Pasăre.)* Lăsați-mi copilul în pace! Nu-l omorîți...

DAVID: Datorită lui trăiești... Dar la trei luni după naștere... *(Lui Pasăre.)* Ce vrei?

PASĂRE: Am venit să-i aduc fasolea...

DAVID *(plecînd)*: Fă-ți datoria, ți s-a ridicat salariul... *(Iese.)*

PASĂRE: Salariile se ridică grozav, drept în sus, ca avioanele... *(Îi dă Mariei mîncarea.)* Merge să mănînce și el fasole la bucătărie, mai face economie... *(Maria nu mănîncă.)* E așa de zgîrcit, că o mîncare ar fi în stare s-o mănînce de două-trei ori, de s-ar putea. *(Maria zîmbește.)* A intrat frica în ei, rușii și americanii i-au încolțit pe nemți... Unii zic că Hitler ar fi murit.

MARIA: Da?

PASĂRE: Da, dar nemții nu îndrăznesc să spună că e mort.

MARIA *(rîde)*: Dar cum e povestea aia cu ardeleanul la care i s-a furat tot din casă?

PASĂRE: I-a luat tot din camera vecină, în timp ce era la bucătărie și mînca. „Și n-ai auzit nimic", l-a întrebat judecătorul. „Nu, că chiar atunci zorbeam zupa..."

(Rîd amîndoi cu hohote. Maria soarbe fasolea ca ardeleanul. Apoi îl îndeamnă și pe Pasăre, care mănîncă acum cu lingura ei, ca ardeleanul. Rîd grozav, schimbînd lingurile și sorbind din fasole. Apoi Maria se prinde cu mîinile de pîntec — ca și cum n-ar mai vrea să rîdă. Au! se vaietă o dată. Apoi iarăși rîde. Apoi se vaietă din nou. Rîde mai potolit.)

MARIA: Cheam-o pe Sevastița...

PASĂRE *(o prinde de umeri și-o duce în celulă)*: Să vină doctorul... Sevastița! *(Au intrat înăuntru.)* Hei, oameni buni! *(Apare o țigancă, curățind cartofi — de la bucătărie.)* Cheamă... *(Țiganca fuge. Apar doi gardieni. Dispar și ei. Apare Sevastița. Intră la Maria. Gardienilor, ieșind și văzîndu-i)*: Scoateți-i lanțurile! Aduceți ciocanul... Naște... *(Apare Directorul.)* Dați-i jos lanțurile... *(Se aude Maria țipînd.)*

BERCEANU *(unui gardian)*: Dați drumul la difuzoare. *(Imediat se aude muzică la radio.)* Aduceți un clește, un ciocan... *(Către gardianul ce-a dat drumul la difuzor.)* Mai tare.

PASĂRE: Și mai avea aproape două săptămîni... *(Difuzoarele: muzică, marșuri, eventual discursuri — în toate limbile pămîntului. Cineva caută un post cu muzică.)*

SEVASTIȚA *(din prag)*: E băiat... *(Apar gardienii cu un ciocan.)*

PASĂRE: E tîrziu... *(Apare și doctorul, intră înăuntru. Berceanu le face semn gardienilor să plece. Pleacă și el. Ceasul bate.)* E și un sfert... *(Ceasul bate din nou.)* E și jumătate... *(Muzica se stinge. Se aude un glas de copil pentru o secundă.)* E fără un sfert...

Aici se poate face a doua pauză.

MITITELU *(vine)*: Unde-ai fost?

PASĂRE: Mi-am tăiat unghiile.

MITITELU: Ar trebui să te cîntărești.

PASĂRE: De ce?

MITITELU: Cred că ești mai ușor cu două kilograme.

PASĂRE: De ce?

MITITELU: Fiindcă ți-ai tăiat unghiile.

PASĂRE: De ce?

MITITELU *(nici chiar așa!)*: Ia piticul ăla în brațe. *(Pasăre îl ia.)* Plimbă-l. *(Pasăre îl plimbă.)* Du-l în dreapta, în stînga, mai plimbă-l, să nu se plictisească stînd pe loc. *(Sevastița îi privește.)* E ridicol? *(Lui Pasăre, sigur.)* Ești ridicol.

PASĂRE: De ce?

MITITELU: Faci pe omul plin de suflet, pe salvatorul neputincios, romantic, nebun...

PASĂRE: Știu că sînt nebun.

MITITELU *(jovial)*: Da?

PASĂRE: De cînd m-a recrutat la armată. Și doctorul nu uită să-mi amintească zilnic că sînt și romantic în plus, ca dumneata.

MITITELU: Am glumit, Pasăre.

PASĂRE: Glumești foarte bine.

MITITELU: Plimbă-l! Dar ține-l mai sus. *(Pasăre îl ridică.)* Așa, mai sus, că e curent.

PASĂRE: Unde?
MITITELU: Între America de Sud și America de Nord.
SEVASTIȚA *(intrînd)*: Ha-ha...
MITITELU *(îi dă o palmă)*: Taci, babă. *(Pasăre cară piticul și vine fioros spre Mititelu.)*
MARIA *(apare)*: Pasăre! *(Pasăre se oprește.)*
PASĂRE: Nu se dă într-o babă.
SEVASTIȚA: Dar nu sînt babă, maică, sînt arhibabă.
PASĂRE: Ce faci, Maria? *(Mititelu, auzindu-l, pleacă, convins că e nebun.)*
MARIA: Mi-ai spus Maria. *(Sevastița iese.)*
PASĂRE: Am spus: ce faci, Maria?
MARIA: De mult nu mi-a spus un om pe nume: Maria. Și uitasem că mă cheamă Maria. Cos, Fane, cos o căciuliță.
PASĂRE: De mult nu mi-a spus o femeie pe nume: Fane. Nu de mult, niciodată nu mi-a spus nici o femeie. Doar mama. Ce grozav e cînd îți spune mama pe nume... Fane, adă apă!
MARIA: Fane, adă-mi o cană cu apă.
PASĂRE: Nu, nu-i același glas... *(Îi dă o cană cu apă.)* Și totuși... Dar de ce-mi spui tu mie Fane?
MARIA: Dar de ce mi-ai spus tu mie Maria?
PASĂRE: C-așa te cheamă, Maria.
MARIA: Și pe tine așa te cheamă, Fane.
PASĂRE: Uitasem. Eu mereu uit, sînt cretin. *(Începe să cînte din frunză.)*
MITITELU *(trece grăbit spre Direcțiune)*: Aici nu ești la oi, Pasăre. Directorul e la direcțiune?
PASĂRE: Directorul e la direcțiune. Dacă nu s-a răcit.
MITITELU *(din mers)*: Cine să se răcească?
PASĂRE: Luna. *(Cîntă din frunză.)*
MITITELU: Credeam că directorul.
PASĂRE: Fiecare crede ce crede de cuviință.
MITITELU: Tu ai niște creieri buni, de s-ar arăta.
PASĂRE: Și tu ai fi mai ușor, de n-ai mînca.
MITITELU: Ne tutuim?
PASĂRE: Știu că asta îți face plăcere, să fii egal cu un nebun. E ceva, ca un ins sănătos să se coboare la mintea unuia fără minte. E cum te-ai duce în concediu cu amanta altuia.

MITITELU: Dar tu nu ești, dragă, nebun.
PASĂRE: N-am spus că eu sînt nebunul. Am spus doar că tu ești ofițerul. Și ofițerii atîta știu: amante, grade și să rîdă de cei mai deștepți decît ei.
MITITELU *(murind de rîs)*: Ești inteligent, Pasăre. O să ajungi departe.
PASĂRE: Mai departe de moarte tot nu pot ajunge.
MITITELU: Dar de udat în pat, te mai uzi? *(Iese rîzînd.)*
MARIA: Mai cîntă din frunză, Fane.
PASĂRE: Nu mai vrea să cînte frunza, Maria.
MARIA: Dă-mi-o mie. *(Pasăre i-o dă.)*
PASĂRE: Ține-o, dar nu încerca să cînți.
MARIA: Nici nu știu.
PASĂRE: Dacă ți-e greu să trăiești, dacă ți-e greu să aștepți, dacă ți-e greu să mori, te pot ajuta...
MARIA: Lasă-mă să aduc o găleată cu apă. *(Pasăre deschide ușa. Ea deschide robinetul de pe coridor. Apa curge în găleată. Bea. E o apă bună.)*
PASĂRE *(stă jos, pe trepte)*: Bate soarele drept peste noi... *(Se deschide la cămașă.)*
MARIA *(se așază lîngă el)*: Ce cald e aici, ce soare fierbinte...
PASĂRE: Asta e, dacă ți-e greu...
MARIA: Nu poți face nimic, Fane. De aici nu pot ieși.
PASĂRE: Nu.
MARIA *(își pune capul pe umărul lui)*: Cum curge apa... *(Apa a umplut găleata și curge pe de lături.)*
PASĂRE: Culcă-te pe genunchii mei, Maria... *(Ea își pune capul pe genunchii lui.)* Te pot ajuta, dacă vrei... *(Îi mîngîie părul.)*
MARIA: Cum mă poți tu ajuta, omul lui Dumnezeu, cum?
PASĂRE *(mîngîindu-i părul și gîtul cu amîndouă palmele)*: Ușor, foarte ușor...
MARIA: Nu mă poți ajuta cu nimic.
PASĂRE: Te pot ajuta cu nimic.
MARIA: Ce-nseamnă acest nimic?
PASĂRE: Că-ți pot strînge gîtul ușor, fără să simți nimic.
MARIA: Doamne, Fane, mi-e frică!
PASĂRE: Totul o să fie ca un somn, o să adormi, și gata...
MARIA: Nu vreau să plec, mi-e frică...

PASĂRE: Doar dacă vrei, și dacă nu mai poți îndura... O să rămîi tot așa, frumoasă, nici o picătură de sînge n-o să curgă din tine în pămînt... O să pleci frumoasă în pămînt.

MARIA: Nu, nu vreau.

PASĂRE: Numai dacă vrei. Am să-ți tai numai douăzeci de fire din părul tău. E un cuib de rîndunică aici, sub streașină, vreau să pun la primăvară în fiecare zi cîte-un fir, să se întărească pereții cuibului...

MARIA *(se ridică)*: Am să-ți dau firele, Fane, și-ți mulțumesc... Nu te supăra, mi-e frică să mor...

(Ia găleata plină cu apă și intră în carceră. Închide ușa. Ceasul bate de patru ori. Pasăre a plecat. Se înserează. Maria privește apusul soarelui.)

MITITELU *(apare încet)*: Te plictisești?

MARIA: În curînd soarele va răsări de pomană. Dar de ce nu-mi spui ziua? E ultima?

MITITELU *(trăgînd aproape după el, ca la începutul piesei, micul geamantan misterios, se oprește lîngă ea.)*: N-am reușit nimic...

MARIA: Nici n-am crezut. E mîine?

MITITELU: Dar mai este o șansă...

MARIA: Aud un strigăt straniu, mă cheamă, văd un țărm limpede, ca într-o țară albă, pustie... Mi-e frică.

MITITELU *(îi întinde o sticlă)*: Bea și uită.

MARIA: Am timp să uit. *(Apare Pasăre.)*

MITITELU *(Mariei)*: Poate ne mai vedem în noaptea asta. *(Își ia geamantanul și pleacă, urmat de Pasăre. Lui Pasăre.)* Să nu ajungi pasăre, să nu zbori, puiule...

MARIA *(lui Pasăre)*: Mi-e sete.

MITITELU *(lui Pasăre)*: Las-o să se culce, să fie mîine odihnită...

PASĂRE: N-o să adoarmă mîine, nu-ți fie frică... *(Mititelu a dispărut.)* Nu ți-e sete... Pe țîntarul ăsta îl omor de se mai învîrte pe-aici... Nu-mi place mutra asta de băiat de viață care se pricepe să distreze o femeie...

MARIA: El se pricepe?...

PASĂRE: Așa pretinde.

MARIA: Nu-l urî și nu încerca un lucru groaznic — să te iubesc.

PASĂRE: Nici nu îndrăznesc.

MARIA: Ți-am mai spus, nu pot uita că mă aflu într-o grădină de vară unde zace printre flori un pitic de porțelan... *(El rîde, luînd piticul în brațe.)* De ce rîzi? Pleacă și lasă-mă-n pace.

PASĂRE: Nu plec. Am slujbă.

MARIA: Vezi-ți de slujbă și nu mai sta de vorbă cu mine. Sau pentru asta ești plătit?

PASĂRE: Nu sînt plătit deloc.

MARIA: Du-te!

PASĂRE: Nu pot.

MARIA: Nici dacă te rog frumos?

PASĂRE: Și de mă rogi, nu plec.

MARIA: Nu vine Mititelu să mă salveze...

PASĂRE: N-are curaj.

MARIA: Și nici părintele...

PASĂRE: Nici el. Nu plec.

MARIA: De ce?

PASĂRE: Pentru că încep să cred că te-ai îndrăgostit de mine, insultîndu-mă, așa cum ai crezut că eu am vrut să-ți fac curte, rîzînd de tine.

MARIA: Ai și o mutră de care te poți îndrăgosti.

PASĂRE: N-am?

MARIA: Și e timpul, acum. E ca și cum m-aș îndrăgosti de un obiect. Absurd. Așa cum ar fi absurd să mă îndrăgostesc de piticul de porțelan.

PASĂRE: În general dragostea e ceva destul de absurd.

MARIA: Mă enervezi.

PASĂRE: Poate-o să te grațieze.

MARIA: N-am nici o șansă.

SEVASTIȚA *(intră)*: Doamne, astăzi e ultima ei zi... Și nu știe...

MARIA: E ceva nou?

SEVASTIȚA: Nimic nu e nou, nimic... Ți-am adus o oglindă...

MARIA *(privindu-se)*: Ce veștedă sînt, ce urîtă sînt... *(Îi dă oglinda.)* Să nu mi-o mai aduci... Am îmbătrînit, mi-e groază cum arăt...

SEVASTIȚA *(ieșind)*: Ultima zi... *(Încet.)* Și nu știe...

MARIA: N-am nici o șansă.
PASĂRE: Poate cade guvernul și vei fi eliberată la noapte...
MARIA: N-o să cadă guvernul pentru mine.
PASĂRE: Ar fi totuși o șansă.
MARIA: Teoretică.
PASĂRE: Deci, există o șansă.
MARIA: Teoretică.
PASĂRE: Te iubesc, Maria. *(Tot cu piticul în brațe.)*
MARIA: Cred că se poate glumi și altfel.
PASĂRE *(pune piticul jos)*: Te iubesc, Maria...
MARIA: N-ai deloc umor, ești nesărat, nepipărat, chel.
PASĂRE: Te iubesc, Maria.
MARIA: Repeți de trei ori aceeași prostie, n-ai nici un pic de fantezie.
PASĂRE: Te iubesc, Maria.
MARIA: O prostie e suficient s-o auzi o dată, nu-i neapărat nevoie s-o repeți... *(Apare Mititelu.)*
PASĂRE: Te iubesc, Maria...
MITITELU *(rîzînd cu hohote)*: Formidabil, vorbește piticul de porțelan! Minunat spune: te iubesc! *(Vine lîngă pitic.)* Bravo, piticule. *(Îl privește pe Pasăre, rîzînd.)* Tu erai? Hai, plimbă piticul... *(Pasăre ia piticul, îl duce la loc.)* Mă miram, cum să te îndrăgostești de un porțelan, de un pitic fără mistere?!
PASĂRE: Numai moartea e plină de mister.
MITITELU: Nu mă interesează acest mister.
MARIA: Pe mine mă înspăimîntă.
PASĂRE: E atît de simplu să mori... *(Iese.)*
MITITELU: E stupid...
MARIA: De fapt, dispari. Acum, uite, văd piticul de porțelan, cerul, și peste o zi nimic din toate astea nu mai există. Piticul nu mai există, cerul nu mai există, tu nu mai exiști, ca și cum toate astea ar muri. Și nu-i adevărat, ele rămîn, eu plec. E stupid că nici măcar nu mori de o boală, supărat că nu mai funcționează celulele tale, c-au obosit, s-au uzat. Nu, pleci tînăr — și asta nu mi se pare stupid, ci de necrezut! De ce să depind eu de voi, Oprițescule?! *(Mititelu pleacă, grăbit. Se împiedică, geamantanul îi cade din mînă și se deschide; și atunci încep să se dea de-a dura nenumărate sticle pline cu băutură, de toate felurile — și unele se sparg. Apare Pasăre și începe să rîdă, descoperind misterul din geamantan. Transpirat, năuc, Mititelu începe să-și adune sticlele.)* Asta ducea el, băutură, Fane.

PASĂRE: Mi-ai spus pe nume.
MARIA: Iartă-mă.
MITITELU *(lui Pasăre)*: De ce vrei să te îndrăgostești de cineva care mîine nu mai există?
MARIA: Cînd te îndrăgostești, nu te gîndești la nimic.
MITITELU: Atunci mă gîndesc eu pentru Pasăre, dacă el n-are cap. De ce să fii mîine trist și să rîdă toată lumea de tine? *(A închis geamantanul.)* Iartă-mă, Maria... Nu...
MARIA: Mi-ai spus, du-te cu Dumnezeu... *(Mititelu iese. Lui Pasăre.)* Nu pot, nu vreau, iartă-mă...
PASĂRE: Cred că asta e adevărata, adevărata... Să stăm și să ne certăm.
MARIA: Dar nu ne certăm.
PASĂRE: Ne contrazicem.
MITITELU *(de afară)*: Pasăre, vino, c-am prins un brăbete. Hai să zbori cu el...
PASĂRE: D-aia avea el curaj și putea a birt... *(Iese.)*
BERCEANU *(plimbîndu-se cu Iros)*: S-a întunecat, a apărut luna, latră cîinii, îi zăpăcește luna de cap... *(Sec.)* E ultima ei noapte, dar încă nu i-am spus... *(Mariei.)* Nu poți să dormi?
IROS: Nici eu nu pot să dorm, latră groaznic cîinii.
BERCEANU: Am venit să sting luminile. *(La stînga, rămîne numai piticul luminat.)* E o lună... Și stele... Nu vrei să renunți? *(Maria nu-i răspunde.)* Gîndește-te, Maria, gîndește-te că n-ai mai avea în numele cui să mori.
IROS: Da...
MARIA: Gîndiți-vă, gîndiți-vă că n-ați mai avea în numele cui să ucideți... *(Intră în celulă.)*
IROS: Uite cum rîde piticul...
BERCEANU: Au înflorit reginele-nopții... *(Ies. Bătăi de ceas.)*
MARIA *(bătăi de ceas. În ușă, ascultîndu-le nervoasă)*: Unde e băiatul meu?
PASĂRE *(plimbă piticul)*: Acuma plimb piticul. Am ordin.

MARIA: Unde e băiatul meu? *(Pasăre nu răspunde.)* De ce întîrzie cuvintele în tine?
PASĂRE: Fiindcă sînt dobitoc.
MARIA: Răspunde, l-au dus de-aici?
PASĂRE: Uite cum zboară o bufniță. Tot timpul vreau să fiu pasăre!
MARIA: L-au dus? Unde? Trebuie să-l alăptez...
PASĂRE: S-a așezat pe-o creangă, a obosit. Și păsările obosesc, una s-a făcut mică, alta parcă s-a plictisit de propria ei formă.
MARIA: Sînteți în stare să-l lăsați să moară de foame.
PASĂRE *(pune piticul la locul lui)*: A obosit și el de-atîta plimbare. *(Ei.)* Ai putea să fii mai politicoasă.
MARIA: Față de tine?
PASĂRE: Față de pitic. El n-are nici o vină, de ce strigi? *(Alb.)* Nu vrei să devenim prieteni?
MARIA: Cu piticul?
PASĂRE: Cu mine.
MARIA: N-are nici un rost.
PASĂRE: Nu iubiți, prieteni.
MARIA: E mai rău. Prietenia e mai rea ca dragostea. Și nici nu vreau să te obosești făcînd pe omul bun.
PASĂRE: Nu-l fac.
MARIA: Nu, ești.
PASĂRE: Nu sînt. Sînt un dobitoc.
MARIA: Nu-ți merge să faci pe dobitocul. Nici măcar dobitoc nu ești. De-ai fi, totul ar fi mai simplu.
PASĂRE: Dumneata vrei să mă jignești?
MARIA: Ai observat?
PASĂRE: Dumneata vrei să mă alungi de-aici și să rămîi singură și să...
MARIA: Și să ce?
PASĂRE: Să urli.
MARIA: Nu urlu, întreb unde este băiatul meu! Ești plătit ca să stai cu mine și să uit că azi nu l-am văzut?
PASĂRE: Ești mult mai grozavă cînd nu urli. Spui mai puține prostii. Așa că taci.
MARIA: N-o să tac.
PASĂRE: Știam. Dar n-o să mă sperii. Dumneata ești o fată...
MARIA: ...o femeie!

PASĂRE *(imperturbabil)*: ...o fată care nu sperie pe nimeni nici cu tăcerea, nici cu vorba. Dumneata ești o fată...
MARIA: ...O femeie.
PASĂRE *(imperturbabil)*: ...o femeie care se teme de muște, care nu se teme de moarte, ci de mușteie care o s-o acopere. Dumneata ești cum e noaptea de vară spre dimineață, albă și răcoroasă, întunecată și caldă, ca o ceață, ca o nehotărîre caldă.
MARIA *(țipă, surprinsă)*: Dobitocule, sper că nu te-ai îndrăgostit de mine!
PASĂRE: Dumneata văd că te-ai îndrăgostit, îmi spui pe nume: dobitocule!
MARIA: Eu te-am insultat...
PASĂRE: Și ții neapărat să-mi faci curte insultîndu-mă? Așa vrei să mă cucerești? Dar ce crezi că eu sînt un nenorocit? Sau mă faci nenorocit ca de fapt eu să înțeleg că nu crezi că sînt un nenorocit, că e doar un compliment cînd mă faci dobitoc.
MARIA: N-am spus că ești...
PASĂRE: Nu?
MARIA: Nu. Dumneata ai spus că ești...
PASĂRE: Mă interesează ce spun eu despre mine că sînt. Dar și dumneata ai spus. Sigur, nu ca să cred eu că sînt... Era un compliment. Mulțumesc. Nu, dumneata nu minți, ești sinceră.
MARIA: Nu sînt sinceră?
PASĂRE: Cum să nu, dumneata ești sinceră și eu sînt dobitoc.
MARIA *(începe să urle)*: De ce ești monoton și lipsit de haz, de ce te repeți mereu?
PASĂRE: Ca să-ți fac plăcere. Să crezi că te cred. Și te cred.
MARIA: Mă crezi o...
PASĂRE: Da. Adică, o nenorocită.
MARIA: Da?
PASĂRE: La propriu și la figurat. Rîzi de bărbați...
MARIA: De bărbați?
PASĂRE: Acum nu rîzi, îți bați joc.
MARIA: E drept.
PASĂRE: Și apoi, eu nu sînt bărbat.

MARIA: Și asta e drept.
PASĂRE: Eu sînt un rătăcit mintal, cum zice doctorul.
MARIA: Și medicul are dreptate.
PASĂRE: Și dumneata ai dreptate.
MARIA: Spune-mi tu.
PASĂRE: Mi-e mai ușor să-ți spun dumneata. *(Ea, nedumerită.)* Așa, n-am nici o obligație.
MARIA: Nu știam că de-i spui unei femei tu, ai vreo obligație.
PASĂRE: Ai.
MARIA: Dumneata ești prea inteligent pentru grădina asta cu pitic.
PASĂRE: Credeam că sînt prea inteligent pentru un dobitoc.
MARIA: Mare e grădina lui Dumnezeu! Întotdeauna înțelegi ce vrei.
PASĂRE: Asta este libertatea mea.
MARIA: Termină. Ai venit aici să mă enervezi, să uit că trebuie să mă gîndesc la copil și la zilele mele numărate. Ești un mincinos, ești odios! Nu pot să uit nici măcar o clipă.
PASĂRE: Nu-i adevărat, cînd m-ai făcut dobitoc ai uitat. Ți s-au limpezit ochii de bucurie...
MARIA: Mie?
PASĂRE: Te-am privit și-am văzut cum îți rîdeau ochii de bucurie.
MARIA: M-am bucurat o clipă?!
PASĂRE: Ai uitat o clipă că vei muri.
MARIA *(da)*: În clipa aceea te-am iubit.
PASĂRE: Da, și mi-ai tras un compliment.
MARIA *(de ce n-o crede?)*: Ești atît de nesimțitor...
PASĂRE: Se spune nesimțit.
MARIA *(își aduce aminte)*: Nu. *(Strigă.)* Unde e copilul meu? Îmi spui prostii ca să uit, unde e?
PASĂRE: Cu Sevastița, la spital...
MARIA: Și păzit de un gardian!
PASĂRE: Da. Uite, au și venit. *(Vine Sevastița cu băiatul în brațe, urmați de un gardian.)*
SEVASTIȚA: I-am făcut analizele, e sănătos tun... Vor să-l ducă...
MARIA: Să-l ducă, după...

SEVASTIȚA: Așa a spus și directorul... Dă-i să mănînce. *(Maria ia în brațe băiatul.)*
MARIA: N-am lapte... N-am destul... *(Îi dă să sugă, intrînd în celulă. Vorbește de-acolo.)* Crește în mine o umbră rece, mă zidește pe dinăuntru, îmi încheagă sîngele, acum e la genunchi, îmi leagă încheieturile și mersul, pîntecul devine sterp, pieptul meu seacă de lapte și ochii îmi seacă de lacrimi. *(Pasăre iese.)* Nu pot pleca pe tăcute, fericită că mă dorește țărîna, nu pot să nu strig...
SEVASTIȚA: Strigă!
PASĂRE *(vine cu o țigancă tînără)*: Du-te înăuntru și dă-i lapte... *(Țiganca intră în celula Mariei.)* O hoață de găini, are copil de opt luni...
SEVASTIȚA: Țigăncile își lasă copiii la piept și doi ani. *(Îl vede pe Berceanu intrînd.)* Ce-a făcut ăla cu scrisorile? *(Berceanu nu înțelege.)* Scrisorile primite de maică-sa... plicurile, cine era tatăl?...
BERCEANU: A, scrisorile? Cine era tatăl? Nu știu. Și nici el n-a știut. A luat scrisorile și fără să le citească le-a aruncat pe foc. *(După o pauză scurtă.)* Copilul e sănătos, am venit să-l luăm. Mîine este... Nu-l mai putem lăsa și la noapte cu ea...
SEVASTIȚA *(mai sperînd că nu)*: E ultima ei noapte?
BERCEANU: E ultima ei noapte, trebuie să fie singură, să... Trebuie! *(Face semn la doi gardieni să intre să ia copilul.)* Ar putea, din nebunie, să-l omoare... Ori să moară de durere... Trebuie să nu-l vadă cînd va pleca... *(Gardienii au ieșit în urma țigăncii care alăptează copilul. Mariei, care a apărut în prag.)* Ea are lapte destul...
MARIA: Îl duceți?
BERCEANU: Da... Dacă n-are tată, va rămîne la spital pînă-l duce la... *(O arată pe Sevastița.)* Părinți și așa nu ai...
MARIA: Tata a murit în război...
BERCEANU: Mama, mai demult, știu... Ea *(o arată pe Sevastița)* se eliberează în scurt timp, a zis că-l ia...
SEVASTIȚA *(ia copilul de la țigancă)*: Am să-l țin aici pînă plec... Ea are lapte...
BERCEANU: Trebuie acum dus...

SEVASTIȚA *(Mariei, arătîndu-i copilul)*: Privește-l... e al tău, are ochi albaștri... Să nu plîngi... Să nu blestemi... Privește-l... Să nu-ți iei rămas bun de la el, nu-l săruta...

MARIA: Măcar să-i ating mîna.

SEVASTIȚA: Nu, lasă-l în pace, a adormit.

MARIA: Să-i ating cu degetele pătura...

SEVASTIȚA: Nu... E copilul meu, nu mai este al tău...

MARIA: Nu pleca. Mai vreau să-l privesc... Fii sănătos, Tică. *(Sevastița se îndepărtează încet.)* Te îndepărtezi, băiete, distanța dintre mine și tine crește, mîine o să fie o noapte depărtarea dintre mine și tine, poimîine... O zi o să fie depărtarea dintre noi, o moarte, o noapte, o viață o să fie *(Sevastița a dispărut)* depărtarea dintre mine și tine, Tică... *(Nu plînge, vorbește sec.)*

BERCEANU: Ai o noapte, odihnește-te...

MARIA: Am o viață timp să mă odihnesc... *(Pasăre a ieșit.)*

BERCEANU *(îi întinde un măr)*: S-au copt merele în grădină, vrei? Ia mai multe... *(Maria ia cîteva.)* Ține-le în poală, sau bagă-le în sîn, ca în copilărie...

MARIA: Mulțumesc... *(Își umple poala cu mere.)* O să miroase toată noaptea... S-a înserat... Ce ciudat, o să fie o noapte a mea, o noapte a merelor, o noapte a doctorului, a ierbii, a preotului... Vezi, noaptea nu-i egală pentru toți... *(A intrat în celulă.)*

BERCEANU: Noapte bună, Maria. *(Apare Iros.)* A apărut luna, latră cîinii, îi zăpăcește luna de cap. Nu poți să dormi?

IROS: Nici eu nu pot să dorm, latră groaznic cîinii.

BERCEANU: E o lună... și stele... *(Prin întuneric se vede Pasăre pe lîngă celula Mariei.)*

IROS: Da... Uite cum rîde piticul...

BERCEANU: Au înflorit reginele-nopții. *(Ies.)*

SEVASTIȚA *(apare, îl vede pe Pasăre spălîndu-se la cișmea)*: Ce sînge e pe mîinile tale?

PASĂRE: Ți se pare.

SEVASTIȚA: Ai și cămașa plină de sînge... *(Pasăre își spală cămașa.)* Ai omorît pe cineva? Spune drept, ce sînge e?

PASĂRE: De sticlete.

SEVASTIȚA: Sticletele n-are atîta sînge... De ce tremuri? În sfînta asta de vară, de cine te-ai atins? E sîngele ei, al Mariei?

PASĂRE: E sînge de pasăre.

SEVASTIȚA: Pentru tine toți oamenii sînt păsări... Ai omorît-o în somn, ca să nu sufere mîine? O să mori de glonț...

PASĂRE: Să intre în mine de o mie de ori glonțul și tot să nu se oprească... Uite sus, luna e ca o pasăre.

SEVASTIȚA: Ce-ai făcut, omule?

PASĂRE: Nu m-a văzut nimeni, decît luna...

SEVASTIȚA: Nebunule, lasă luna, de oameni să-ți fie frică, nu de lună...

PASĂRE: Acolo în lună, se duc păsările pămîntului. Dar nu toate, nu, nu...

SEVASTIȚA *(încet)*: Doamne, omule...

MARIA *(în ușă)*: Luna e ca o pasăre, Pasăre?

PASĂRE: Ca o țară a păsărilor, acolo se duc ele, călătoarele, cînd vine aici iarna, cînd nu mai au loc aici...

MARIA: Acolo o să mă duc și eu. *(Rîde.)* Mîine-seară o să mă vezi acolo, să-mi faci cu mîna...

SEVASTIȚA: Culcați-vă, oameni, noaptea nebunia vine mai repede... *(Singură. Noapte. O lună enormă luminează curtea.)* Cad stele, Maria... Acolo unde te duci nu sînt mure și nuci, nici nu s-aude glas de cuci, nu sînt nici mere, nici oglinzi, nici pere, nici vînt, nici cenușă, nici glas de rîndunele...

MARIA *(ieșind)*: Iartă-mă c-o să mă duc și n-o să mai vin... Îți mulțumesc pentru pieptene. *(Maria se așază jos și Sevastița începe s-o pieptene.)* Să-mi faci cărare ca la băieți, părul e scurt...

PASĂRE *(vine)*: Ți-am adus un săpun... *(Pune găleata la cișmea.)* Și-o pereche de ciorapi.

MARIA: Și eu îți dau un măr. Și dumitale. *(Îi dă și Sevastiței.)*

PASĂRE: Și ți-am adus și-un inel, să-l porți...

MARIA: Se văd în depărtare munții sub lună, o să merg peste munți, la alți părinți, la alte porți, în alte curți. Mîncați mere *(mănîncă toți trei)*, n-o să vă mai dau mere, drumul e lung, nu-i pasăre să m-ajungă, Pasăre,

și nu-i nici o nădejde de venit înapoi din drumul pe care am pornit... *(Își încalță ciorapii.)* Sînt niște ciorapi grozavi, ușori, ca mătasea.

SEVASTIȚA: Să-ți torn apă să te speli, aici, afară... Du-te, Pasăre, mai la o parte, nu te uita la ea, nu ți-e rușine? Sau măcar stai cu spatele.

PASĂRE: Am treabă. *(Pleacă.)*

MARIA: Degeaba mă spăl, parcă am pe mîini țărînă, parcă mă acoperă țărîna pe piept, parcă mă închide pămîntul în el... *(Plînge.)* Să nu mă vadă cineva plîngînd.

SEVASTIȚA: Plîngi, e bine să te ușurezi de lacrimi, să nu le duci cu tine, nici lor nu le stă bine în pămînt... *(Îi toarnă apă. E lună, dar ele doar se bănuiesc în întuneric.)*

MARIA *(plîngînd)*: Să-ți strîng mîna cu dreapta mea, să-ți mulțumesc ca mamei care m-a născut.

SEVASTIȚA: Plîngi, să nu-ți pese, ai dreptul ăsta, ești femeie.

MARIA: Nu mai pot, n-am lacrimi. Cînd eram mică și mă supăra Florică, băiatul fierarului, mă scăldam în lacrimi... Le-am plîns toate.

SEVASTIȚA: Eu cînd m-am măritat trei nopți am plîns, pieptul de lacrimi mi-era ud, că plecasem de la ai mei la alți oameni, la alți părinți.

MARIA: Și eu aș putea plînge *(rîde, încet:)* mă duc la alți părinți.

SEVASTIȚA: Nu-ți du cu tine nimic, lasă-ți aici vorbele, dorurile, mila, să rămînă pe pămînt, vii, cum e iarba, cum sînt păsările, să nu moară niciodată mila și dragostea, cum nu moare cerul. Maria, ia-l pe Pasăre de om, în noaptea asta, aici în grădină, ca să vă fiu naș, să nu pleci de-aici supărată pe lume, să-ți lași aici mersul și dragostea de femeie. *(Apare Pasăre.)* Omule, dă-i Mariei mîna. *(Pasăre îi dă mîna.)* Și să nu uiți luna asta grozavă...

MARIA: Ce las eu aici, urmele mele prin grădină, ele s-or astupa, numele meu o să se uite, lacrimile mele s-or usca, n-am ce lăsa... De-aș putea, mi-aș lăsa mîinile, să țească, să coasă, să spele, să mîngîie, pe Tică să-l crească, dar nu le pot lăsa, trebuie să le iau cu mine, sînt o femeie călătoare.

PASĂRE *(Mariei)*: Ce mînă ușoară ai, ca o pană...

SEVASTIȚA *(Mariei)*: Acum du-te și te întinde și închide ochii, ești curată, te-am pieptănat, du-te... *(Maria nu se duce. Lui Pasăre.)* Du-te și tu... *(Pasăre se îndepărtează. Văzîndu-l pe Berceanu că vine, pleacă.)* Te las...

BERCEANU *(intră)*: Ce ai tu? Nimic. Ce aperi? De ce atîta...?

MARIA: Ce am eu, ce apăr eu? Ce bogății apăr eu, pentru cine mă bat?

BERCEANU: N-ai nimic, ești o fată săracă.

MARIA: Sînt bogată, căci eu hotărăsc, pot să hotărăsc ce să fac chiar aici unde Zambila a fost călcată în picioare și unde bătaia vrea să mă convingă că sînt un biet animal... Ei bine, nu, a venit pe lume fiul meu, eu hotărăsc aici facerea lumii...

BERCEANU: Și totuși...

MARIA: Și totuși eu sînt liberă, directore!

BERCEANU: Și totuși numai păsările sînt libere, ele trăiesc în văzduh, acolo cîntă, acolo se iubesc, acolo mor.

MARIA: Acolo e patria lor.

BERCEANU: A noastră e aici, pe pămînt.

MARIA: A noastră e în noi, patria o ducem cu noi oriunde mergem, oriunde iubim, ea e oglinda noastră, ea e oglinda noastră gînditoare, ea sîntem noi, oameni cu nume străvechi, dragostea noastră statornică...

BERCEANU: Numai moartea-i statornică.

MARIA: Și totuși, directore, trăiești în somn, nu auzi cum mor bărbații în pămînt străin, nejeliți, singuri, departe de pragul casei lor? Dar nu e pace, directore, de ce dormi?

BERCEANU: Nu pot să fac nimic.

MARIA: Mi-ar fi rușine să zic așa ceva, mi-ar fi rușine să trăiesc într-o molcomă nepăsare și să mai și spun că nu pot nimic... Nu ți-e frică de țara asta vie și batjocorită?

BERCEANU: Mi-e frică de țara de negură, de glonț.

MARIA: Tinerii sînt frumoși și cînd mor în luptă.

BERCEANU: Eu nu mai sînt tînăr.

MARIA: Bătrîn e doar neputinciosul care acceptă să fie rob la el în țară.

BERCEANU: Dacă toți ne răzvrătim, totul piere.

MARIA: Ce piere? Conacul ăsta, temnița asta cu flori în grădină? Și ca să fie bine, trebuie să ne spovedim părintelui Izidor, să-l ascultăm pe majestatea-sa regele și să ne temem de furia lui Miron David? Temnița asta stă pe umerii lor, directore, pe frică, dar n-ai de ce să te plîngi și n-ai ce să regreți dacă Izidor n-are nici măcar un credincios, nici dumneata nu crezi în ale lui, n-ai de ce plînge dacă guvernul se duce și dacă cruzimea și teroarea lui Miron David se duc și dacă turnătoria lui Mititelu piere, n-ai de ce să fii trist dacă regele pleacă, pot să plece toți, țara rămîne. Rămîn bărbații care cîntă din frnuză și fetele care își caută norocul în noaptea Anului nou în cărbuni stinși și în oglinzi, rămîne nesomnul atunci cînd moare bunicul și rămîne șarpele casei hrănit cu lapte de vacă, rămîn paparudele și mormintele taților și copiilor noștri... Nu-ți fie teamă, directore, în țara asta cu zăpezi, nici focul, nici dușmanii n-o să poată nimici pămîntul pe care stăm și din care sîntem croiți. Și n-o să învățăm legi străine, și slugi nu vom fi decît cînd va crește socul în casă, cînd n-om mai fi...

BERCEANU: În curînd, tu o să te duci...

MARIA: Eu mă duc, țara rămîne.

BERCEANU: Și totuși te duci și nu lași nimic...

MARIA: Aș lăsa un măr roșu, dar el putrezește. Prin această lume mare trecui, fără să-mi știu dragostea... Ce-am să las? Cîntecul mamei: Lume, țara mea întristată, frunza mea rotată, bruma nu te bată... Am să las copilul meu, și copilul copilului meu, un șir grozav de bărbați frumoși... *(Se apropie Sevastița.)*

BERCEANU: Poate... S-ar putea... *(Pleacă.)*

SEVASTIȚA: Pasăre se crede pasăre, el crede că s-a făcut om din pasăre... Uite-l, acuma plimbă piticul ăla, ca să-ți facă ție plăcere... Să rîzi de el...

PASĂRE *(se oprește, cu piticul în brațe)*: Maria, pot să te rog ceva?...

MARIA: Nu.

PASĂRE: Atunci am să te rog... Ai spus că păsările zboară, zboară peste tot, oriunde, ca niște inimi zboară și sînt fericite, zboară cînd sînt fericite...

MARIA: Pînă se fac oameni...

PASĂRE: Asta înseamnă că și tu ai fost pasăre... Da. *(Pune piticul la loc.)* Și cînd mor, oamenii iarăși se fac păsări. Tu nu m-ai mințit niciodată. Este adevărat?

MARIA: Adevărat.

PASĂRE: Adevărat. *(Pleacă.)*

SEVASTIȚA: Am să-l pun pe Tică sub tufani și sub nuci, unde cîntă cucii... *(Iese. Cei patru gardieni vin. Închid ușa cu gratii a celulei. Pleacă. Apare David, aducînd ceva pe brațul drept. Și cu o găleată în mîna stîngă.)*

MARIA: Ce mai vrei? Știu, mîine voi pleca. E tîrziu să mă mai îngrozești cu vestea aceasta... M-am îmbrăcat în cămașa albă, în frumoasa cămașă albă cu care regulamentul cere să mă îmbrac... E largă, e ușoară, ca o cămașă de noapte... Am să dorm în ea în noaptea asta. Ce mai vrei? E tîrziu să mai încerci să mă-nghesui ca pe-o borfașă... M-ați băgat aici printre hoți de cai și hoațe de cîrpe, să nu fiu nimic... Pleacă! Ce mai vrei?

DAVID: Nimic. N-o să te-ntreb ce-ai făcut, n-o să-mi spui... Am fost un idiot, m-am luat după idioții ăștia bătrîni care credeau că e important să afle de la tine fleacuri... pe cine cunoști, ce-ai făcut... Tu ești mai presus de niște cuvinte tipărite, împrăștiate încoace și încolo... Tu ești mai de soi, tu crezi... Tu ai un crez, asta n-au înțeles ei.

MARIA: Ce-ascunzi la spate?

DAVID: Copilul tău. Nu-ți fie teamă, e sătul și doarme dus. E învelit bine în scutece, doarme...

MARIA: Vrei să spui că poți să faci cu el ce vrei?

DAVID: Orice.

MARIA: Vrei să spui c-ai putea să-l scapi din mînă, ca și cum el s-ar rostogoli și-ar pica din pat pe podea...

DAVID: Orice.

MARIA: Vrei să spui că dorești să-ți spun că te rog în genunchi să-l lași în pace... Știu ce vrei... Să-ți cer

iertare, să recunosc c-am fost trufașă și că nu cred în nimic, și c-am fost o proastă...

DAVID: Exagerezi. Nu ești proastă.

MARIA: M-ați lăsat cu borfașii și țigăncile ca să distrugeți în mine orice orgoliu...

DAVID: Și n-am distrus, ai găsit că printre ei etc., etc. *(Pune copilul din scutece pe gura unei găleți uriașe ce-o adusese cu el. Dă drumul la apă să curgă în găleată.)* Te ascult. Nu, n-o să spui că nu crezi în nimic.

MARIA: Și tu vrei să spun? Închide apa...

DAVID: Trebuie să se umple găleata... E ca un vas sfînt... Vreau să-ți botez copilul...

MARIA: Vrei să-l înec sub ochii mei?

DAVID: Vreau să-l botez noaptea, uite ce lună luminoasă e pe cer... Sigur, aș putea să-l scap în apă. Orice accident e posibil.

MARIA: Vrei să mă umple spaima?

DAVID: Nu.

MARIA: Nu cred c-o să-l omori, deși ești un ticălos, nu cred să ai curajul ăsta, nu cred să fii atît de ticălos... Și atunci nici n-am să-ți recunosc nimic. Nu poți distruge totul în mine, nu mă poți face să cred că ești un porc, o fiară, și în tine mai cred, fiară... Oprește apa!

DAVID *(ridicînd copilul, cu glas popesc)*: Se botează în numele Domnului robul lui Dumnezeu... Cum ai zis că-l cheamă? Se botează Tică, fiul Mariei, în numele Tatălui și al Fiului și al sfîntului Duh...

MARIA: Ce faci?

DAVID *(stropindu-l cu apă pe frunte)*: Te lepezi de diavol? Mă lepăd de diavol. Te lepezi de păcat? Mă lepăd de păcat... *(Mariei.)* Eu botez sub lună, e o chestie! O să devină un bun creștin. *(Apa curge în continuare.)*

MARIA: Nu-l dezveli, nu-l trezi, nu te-atinge de fruntea lui, de părul lui... Nu jigni suflarea asta, omul ăsta care nu poate urla, că n-are putere, care nu poate fugi, că nu știe, nu-l atinge, nu-l murdări cu

palmele tale și cu ura ta, nu-l jigni cu botezul tău, cu batjocura ta...

DAVID: Nu vorbi șoptit, poți să urli...

MARIA: Nu vreau să-l trezesc...

DAVID: Urlă în tine instinctele ca într-o cățea, ești slabă. *(Rîde.)* Nu-i nici un copil aici... Doar scutece. Un copil din scutece. Dar n-o să mă crezi. Am botezat un copil din scutece, un nimic. Dar tu o să spui că omul nu este un nimic.

MARIA: Nu poți să mă faci să cred că omul e un nimic jalnic, un sac de scutece...

DAVID: O să mori mîine în zori, fără să fi fost fericită.

MARIA: Voi o să trăiți și n-o să fiți fericiți.

DAVID: Noi toți.

MARIA: Voi, nu copilul meu.

DAVID *(stropește copilul cu apă)*: Amin! Poftim, nu plînge!

MARIA: L-ai omorît?

DAVID: Nu.

MARIA: Lasă-l în pace! Lasă-l să doarmă, să crească... El e ziua mea de poimîine, ochii mei.

DAVID: Viitorul tău, plămada asta de carne... O să-l îndrăgească fetele, o să-i crească flori în cale. *(Bagă copilul cu capul în jos în găleata plină cu apă.)* Amin.

MARIA: Acum te cred: copilul nu este aici.

DAVID: Bine, să înfund mai tare cîrpele astea cu care Pasăre o să spele pietrele.

MARIA: El e la Sevastița, ea îl păzește, ea o să-l ducă acasă la ea, o să-i cînte, o să-l pună, cum mi-a spus, sub copacii unde cîntă cucul...

DAVID: Te-a mințit.

MARIA: Ea nu știe să mintă. O să-i dea unui cuc drumul în casă, să-i cînte în leagăn copilului meu... *(David scoate din găleată copilul de scutece și-l ridică: apa curge șuvoi din scutece.)* O să-l plouă ploile, o să-l ningă iernile, ninsorile... *(David scoate scutecele.)* Termină! *(Strigă.)* Am să-i strig și din mormînt, să te găsească și-n mormînt! *(Tare, cum ar vorbi copilului.)* Eliberează pămîntul! Nu lăsa mamele să nască în lanțuri, Tică! Nu lăsa copiii să fie botezați

noaptea, nu lăsa botezurile negre, Tică! *(David dă de pămînt cu copilul de scutece.)* Ce-ai făcut? N-o să te poată spăla de sînge ninsorile toate, apele toate. Ați omorît în fața piticului cu coif hoți de cai, jucători de barbut, țigănci cu salbe de aur fals, băieți și fete, oameni frumoși... I-am văzut căzînd în rouă, dimineața...

DAVID *(sec)*: Au murit îmbrăcați în rouă. O să-ți vină și ție rîndul, nu te speria, locul tău în rai nu ți l-a ocupat nimeni, te așteaptă. Cu Sevastița și cu Pasăre n-ai discutat despre ce crezi și cine ești, nici cu cei morți nevinovați... Ca să nu cumva să te trădeze... O să spui că nu toți oamenii buni știu ce e politica. Da, o să spui că te-am amestecat cu borfașii, să te umilim, și-o să mori cu ei ca să-ți distrugem credința că ești altceva decît ei.

MARIA: Voi nu mă puteți omorî, moartea este a mea, voința mea, eu răspund de ea, nu tu! Aș fi putut pe-o mie de căi să nu mor, dar ar fi însemnat să fiu atunci ca tine, să fiu o capră care se teme de joardă.

DAVID: Și nu ești o capră? *(Dă cu piciorul în copilul de scutece.)*

MARIA: Nu sînt! Sînt o femeie, o mamă, un om liber care vă spun liber și tare că n-o să rămînă nici pulbere din voi și politica voastră, eu răspund de ce fac, știu ce fac...

DAVID: Ești liberă să mori, să strigi, dar nu te-aude nici un martor, nu știe nimeni de-ai trădat sau nu...

MARIA: Știu eu. Și-acum du-te, lasă-mă să mă odihnesc... Mîine e o zi pe care copilul meu n-o va uita niciodată.

(Dispare. David ia cîrpele și găleata și pleacă. Ceasul din turn. Apare Sevastița.)

MARIA: Vreau să-i spun ceva lui Pasăre.

SEVASTIȚA: Ce?

MARIA: Că l-am mințit... Că n-am zburat niciodată, că n-am fost fericită...

SEVASTIȚA: Lasă-l... De ce să-i spui că oamenii nu sînt păsări?. Lasă-l să creadă ce vrea... Nu l-ai învățat tu că e bine să crezi în păsări, în...

MARIA: Da...

SEVASTIȚA: Du-te, mai e pînă la ziuă... Uite-l, vine... *(Se vede Pasăre.)* Lasă-l...

MARIA: Da... *(Dispare.)*

PASĂRE: De l-aș găsi în țară în jos sau în țară în sus, de-aș găsi tîrgul de morți, că este-un tîrg mare, m-aș tîrgui, oricît ar fi prețul, nu m-aș scumpi.

SEVASTIȚA: Du-te la locul tău, spre poartă. Vin zorile. *(Pasăre pleacă.)* Cad stelele de dimineață, zorilor, surioarelor, nu vă grăbiți să vă revărsați, mai bine-ați trîndăvi, să n-o ofiliți... Să-și poată lua în liniște rămas-bun de la neamuri, de la băiat, cu suspin, să se despartă de lumea frumoasă...

(Se luminează. Se aude o mașină.)

PASĂRE *(de afară)*: Domnul Mircea Mușat.

MUȘAT *(de afară)*: Bună dimineața.

PASĂRE: Prin curte, în dreapta. *(Mușat trece în dreapta.)*

SEVASTIȚA: Sufletul să se despartă de oase.

PASĂRE: Domnul doctor Stambuliu Vasile. *(Apare Stambuliu.)*

STAMBULIU: Bună dimineața.

SEVASTIȚA *(aproape urlînd)*: Bucură-te, pămînt, că-ți vine o floare frumoasă...

PASĂRE *(repede)*: Domnul Constantin Iros... Domnul Miron David... *(Cei doi trec.)* Domnul Dominic Berceanu. *(Trece.)*

SEVASTIȚA *(cu ale ei, încet)*: ...nu să înflorească, ci să putrezească...

PASĂRE: Părintele Izidor... *(Trece.)*

SEVASTIȚA: Maria, vino... *(Maria apare.)* Ți-am adus țigara, am păstrat-o... *(I-o întinde.)* Asta ți-a fost ultima dorință...

MARIA: Am glumit... *(Își aprinde țigara.)* Ce fum tîmpit... *(Se văd apărînd soldații.)* E a doua țigară din viața mea.

PASĂRE *(apare)*: Bună dimineața, Maria...
MARIA: Bună dimineața, Pasăre...

(Își stinge țigara și merge cu pași egali spre fundul grădinii. Se oprește lîngă un zid, nu departe de pitic. Pasăre și Sevastița o privesc. Restul nu se văd. Sevastița aprinde o lumînare. Liniște. Se aud pocnete de armă. Maria nu se clintește din loc. Sevastița își cuprinde fața cu palmele. Se aude o altă serie de pocnete de armă. Și Maria începe să se ridice lent, ca și cum ar începe să zboare, ca o pasăre. Pasăre întinde o mînă, ca și cum ar da drumul din palmă unei păsări.)

PASĂRE: Mulțumesc, Maria...

PIESA VĂZUTĂ DE:

ȘTEFAN OPREA

Piesa, inspirată de un caz real din rezistența românească, din lupta comuniștilor în ilegalitate, e un poem militant despre condiția luptătorului angajat cu toată ființa în slujirea unui ideal, a unui crez politic. Ca numeroase alte lucrări ale distinsului și prolificului dramaturg, și aceasta este o piesă politică structurată în jurul unei interogații tragice. „Poem tragic de o tulburătoare densitate și vibrație", „dramă de sugestie baladescă", iată cele mai frecvente calificative acordate de critică. Eroul principal e o femeie tînără, condamnată la moarte pentru convingerile ei comuniste. Sentința însă nu poate fi executată imediat, pentru că femeia este gravidă; execuția se amînă pînă la nașterea copilului. Eroina e deci pusă în dramatica situație a pendulării între moarte și viață; între moartea care o așteaptă implacabil la capătul drumului și viața căreia ea însăși îi va da naștere. Simplitatea și măreția eroinei ne trimit către teatrul antic. Un confrate a și făcut o paralelă între Maria — acesta e numele personajului — și Antigona, subliniind că, în ciuda crezului lor foarte diferit (una acționează din rațiuni de ordin divin, cealaltă, eroina noastră, din loialitate față de un înalt ideal revoluționar), ele vin din aceleași zone ale tragicului pur. În dramaturgia lui D. R. Popescu metafora femeii care se înalță prin sacrificiu este frecventă. Aici, eroina e tipul luptătorului care, refuzînd compromisul și alternativa, ocolind ostentația și zgomotul în jurul condiției și rolului ei social-politic, își edifică un statut moral care o înalță deasupra mizeriei lumii corupte, urîte, dezorientate, înnebunite de frica și nesiguranța existenței; ea (și o dată cu ea, idealul ei) rămîne neatinsă de aceste insanități care o înconjoară și care încearcă s-o tragă în mijlocul lor. Tensiunea trăirii ei sub permanenta amenințare a morții determină sublime dezvăluiri de adîncă umanitate; are loc un proces rapid de maturizare, de atingere a unui prag superior al înțelepciunii; o profundă înțelegere a sensurilor vieții, o originală interpretare a existenței și a rolului insului pe pămînt proiectează personajul într-un spațiu al ideilor, al meditației, conferindu-i o substanțialitate filozofică. E, poate, personajul cel mai frumos și cel mai convingător din dramaturgia românească dedicată acestei categorii de

luptători. Maria învinge în confruntarea cu călăii ei tocmai prin marea ei simplitate — o simplitate a esențelor; ea e liberă (în ciuda faptului că se află în închisoare, condamnată la moarte și fără posibilitate de scăpare) prin puterea ei de a înțelege sensurile existenței și prin credința în evoluția societății spre o ordine superioară în care ea, eroina, crede fără ezitare. În același timp, călăii ei, care se cred liberi, sînt, în fapt, privați de libertate prin lașitatea de a nu privi adevărul în față și prin incapacitatea de a se desprinde de o realitate istoricește condamnată a se dezintegra.

Cronica, 22 martie 1984

ION BĂIEȘU

Cu cîțiva ani în urmă D. R. Popescu a intrat spectaculos și în dramaturgie. După o singură piesă jucată *(Acești îngeri triști)*, a primit confirmarea unanimă de dramaturg de prima mînă. A urmat *Pisica în noaptea Anului Nou*, scrierea lui dramatică cea mai răscolitoare și adîncă, prea repede epuizată de pe afișe.

Televiziunea a lansat ultima lui piesă *Piticul din grădina de vară*, text pentru un spectacol violent și sumbru, gîndit pe o metaforă care-i este predilectă: femeia care se purifică prin sacrificiu și durere, ridicîndu-se cu sfințenie deasupra mizeriei morale a lumii. (...) În jurul eroinei principale, care poartă pe chip și pe suflet o lumină de sfîntă, mișună o lume abjectă și cinică: un șef de pușcărie decrepit și umil, un ofițer sălbăticit, un preot fără putere de convingere, un agent de siguranță complexat. Eroina este urmărită pînă la moarte și toate gesturile și cuvintele ei o despart aproape cu ostentație de cunoscutul personaj pozitiv schematic, care se bate cu pumnii în piept și strigă lozinci. Maria nu-și ascunde frica de moarte, glasul ei e stins, cuvîntul ei vorbește cu melancolie despre lumea care va veni. Astfel, ea învinge prin puritate și se retrage în pămînt ca un înger cu zbor invers.

Luceafărul, 3 iulie 1972

DUMITRU SOLOMON

În această dramă, o femeie — o femeie simplă și totală, cum sînt eroinele anticilor — își înfruntă Destinul. E o luptă cu moartea care se apropie, cu viața care trebuie să se nască, cu ispitele, cu urîțenia și răutatea oamenilor, cu violența, cu neputința. În această luptă cumplită, tragică, femeia

simplă nu mai este simplă, devine o înțeleaptă, un filozof, se înalță deasupra morții și deasupra propriei umilințe. Și iat-o, într-unul din momentele cele mai revelatoare ale piesei, așteptînd cu seninătate socratică dialogul cu morții cei vechi, iat-o respingînd cu demnitate propunerile de tranzacție și pe cele insinuate subtil, și pe cele brutale, și pe cele duioase, într-o calmă și sfîntă împăcare cu destinul, într-o neclintită credință a dreptății cauzei pentru care suferă și pentru care trebuie să piară. Distilînd pînă la simbol esența tipului de luptător comunist, scriitorul a rupt tradiția eroilor declarativi și patetici, preferînd monumentalismului solemn — firescul cald, omenesc al banalității. Dar banalitatea are aici o poezie indefiniblă, o consistență filozofică și o concentrație existențială, astfel că tot ceea ce e comun, obișnuit, devine excepțional, uriaș, unic.

Teatrul, iunie 1972

VIRGIL NISTOR

Situarea evenimentelor spre sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, în spațiul riguros circumscris al unui castel devenit închisoare, prilejuiește autorului o incizie virulentă în anatomia unei societăți roasă de contradicții inerente acelui mod de viață falimentar, contracarat de forțele progresiste în frunte cu comuniștii. Tematica este cunoscută și larg dezbătută de literatura noastră în toate genurile. Nu aici se ivește ineditul, ci în transfigurarea artistică, prin viziunea metaforică încărcată de sugestii, reușindu-se o generalizare în perspectivă larg umană. Odată operată secțiunea prin stabilirea forțelor aflate în conflict, transpare ideea generatoare, aceea a sacrificiului absolut, necesar înfăptuirii. De aici, asocierea cu tragedia clasică, dar mai ales, ni se pare, cu drama lui Manole, transpusă în circumstanțe moderne. Antagonismul uman-antiuman implică opțiunea și scoate la suprafață tăria sau falimentul caracterelor, iluminarea sau opacitatea conștiințelor, curajul împins pînă la sacrificiu sau lașitatea în travestiul cinismului și al crimei.

Steaua, iulie 1972

FLORIN FAIFER

Un poem tragic, cu transgresiuni în fantastic și halucinant, în care apropierea morții stîrnește adînci înfiorări, mișcînd liniile clare, este *Piticul din grădina de vară* de D. R. Popescu. În cadrul întunecat al închisorii,

chipul Mariei, ca o icoană, se învăluie de o lumină. Suferințele ei, ca și sacrificiul ultim care le încununează îi conferă o aureolă. E o neobișnuită, poetică întruchipare a unui personaj de comunistă.

Dramaturgia între clipă și durată
Iași, Editura Junimea, 1983

AMZA PELLEA

Consider că textul oferă studenților un bun exercițiu. Piesa prezintă o situație limită. Spectacolul trebuie să exploateze tocmai asemenea situații, fenomenul teatral fiind o oglindire a vieții concentrată, stilizată, cu forță de simbol. Orice piesă bună este istorică și contemporană în același timp. În spectacolul nostru urmărim să redăm evenimentele acelei perioade, prin prisma atitudinii cetățenești de acum. Piesa are calitatea de a porni de la o situație limită, creînd în cazul acestui conflict posibilitatea cristalizării unor caractere. Epoca ei este concret determinată. Factorul esențial al desfășurării stărilor conflictuale este factorul timp. Personajele negative trebuie să obțină mărturisiri într-un timp limită: pînă la execuția Mariei. În același timp limită ea are sarcina de a se obișnui cu ideea morții, netrădîndu-și idealurile. Dar tot în acest interval de timp, personalitatea ei se cristalizează, idealurile pentru care s-a angajat devin clare pentru ea și trebuie să devină clare și pentru noi, pentru spectatori. Această cristalizare a unei personalități am dori să fie evenimentul care să se întîmple pe scenă, în fața spectatorilor, această demonstrație a faptului că în lupta cu instinctul de conservare — cel mai puternic instinct al speciei — adevăratele idealuri își capătă caratele. Piesa este prezentarea estetică a unei esențe umane de un adînc dramatism, care își găsește corespondența oriunde există nedreptate și opresiune. Este o pledoarie simbolică pentru libertatea individului, libertate care adeseori — așa cum este cazul Mariei — se dobîndește cu prețul vieții. Pornim de la realizarea și transmiterea unui sentiment de frică, o frică de lumea, de elementele și relațiile ei înconjurătoare, pentru a-l transforma pe parcurs într-o stare de clarificare, o liniște demnă și curajoasă, care să reușească să înfrîngă și să stăpînească frica.

Meritul lui D. R. Popescu este acela de a fi reușit ca printr-un subiect sumbru, unde peste tot ne lovim de meschinărie, invidie și micime, să pledeze pentru o adevărată stare de purificare interioară, pentru frumusețe, demnitate și curățenie sufletească.

Din *Caietul-program* al Studioului
Institutului „I. L. Caragiale"

CARMEN MIHALACHE-POPA

Dramă puternică, cu adînci implicații existențiale, morale, sociale, *Piticul din grădina de vară* este povestea tragică a unei tinere comuniste condamnată la moarte pentru „crima" credinței într-o lume superioară, a oamenilor liberi și demni. Un caz particular, o situație limită, care-i deschide lui D. R. Popescu drumul spre perspectiva general umană, spre simbol. În această viziune Maria devine un personaj-simbol, femeia-matrice universală a vieții, cea care hotărăște „facerea lumii". Descoperind „întinarea lumii", voind „s-o curețe" în numele unui crez uman și social de înaltă valoare morală, eroina își privește destinul în față sfîrșind prin a și-l asuma, cu demnitate și curaj. În confruntarea cu odioșii ei călăi, tînăra femeie, fragilă, dar impetuos vitală, neascunzîndu-și atît de omenească frică de moarte, capătă prin intransigența atitudinii, prin tăria morală și fermitatea convingerilor, statură de eroină tragică.

Ateneu, martie 1984

ION COCORA

D. R. Popescu a scris un poem tragic de o tulburătoare densitate și vibrație. Drama dezbătută de el este consecința unei opțiuni politice și morale, a conflictului fără alternative dintre ideal și o realitate dată. Într-o acțiune situată în timpul războiului, deci precis determinată istoric, sînt reconstituite întîmplări și coliziuni ce creează o existență de excepție. Afirmarea conștiinței Mariei, tînăra care acceptă cu demnitate moartea în locul trădării, se produce, pe de o parte, în condițiile adeziunii totale la lupta ilegală a comuniștilor, eroina însăși fiind o verigă importantă în această luptă, iar, pe de altă parte, apare determinată de refuzul categoric al concilierii cu aceia care îi oferă viața în schimbul renunțării la un crez uman și social fundamental. Personajul exprimă, cu alte cuvinte, o condiție tragică exemplară, face dovada unei experiențe existențiale-limită, supusă la o permanentă tensiune. Fiecare clipă a sa de viață se consumă sub tiranica amenințare a morții. Amînarea execuției pînă la nașterea copilului se soldează, adică, pentru Maria, cu o nouă ipostază, mult mai complexă în ordinea tragicului, căci crește în intensitate dramatismul acțiunii redimensionîndu-l pe fondul unor condiționări și implicații esențiale pentru chiar tema intrigii.

Preluînd integral datele piesei, iar alteori particularizîndu-le prin imagini teatrale de mare adîncime și expresivitate plastică, Dan Micu construiește un spectacol de o autentică emoție, cu o mizanscenă riguros și original

elaborată. Imaginile și semnele la care apelează nu apar complementare textului, ci provin dintr-o minuțioasă explorare a faptelor, extind realismul acestora pînă la consumarea și trecerea lui într-o zonă a fantasticului poetic. Scenele-cheie dobîndesc astfel o semnificație simbolică, devin nuclee ordonatoare pentru întreaga acțiune, obligînd actorii (în majoritate tineri și ei) la un joc preocupat să prefigureze din interior fiecare caracter în parte.

Privitor ca la teatru
Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975

VIRGIL BRĂDĂȚEANU

Piticul din grădina de vară, mai întîi prezentată la televiziune, apoi publicată ca scenariu teatral, conține valori de tragedie modernă, fiind o continuă înfruntare între bine și rău, între viață și moarte, între cei ce reprezintă firescul vieții și-l proclamă, apărîndu-l, și cei care prin existența și practicile lor îl neagă. De-o parte adevărul, de cînd lumea, al vieții și poezia, tăria, credința, înțelegerea, iubirea, de cealaltă parte conjunctura dezumanizatoare, mecanismul represiv inuman, suma neputințelor stabilizate în rutină, izbucnite în brutalitate. De-o parte nevoia de lumină, disponibilitatea pentru zbor, de cealaltă condiția fricii continue, nevoia de-a ascunde practici, de a păstra necunoscute ierarhii și criminale responsabilități.

Piesa vizează o lume identificabilă istoricește, acuză practicile burgheziei din țara noastră, în perioada de acută criză de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial. Dar, în același timp, cuprinde și acuză practicile reacționare dintotdeauna, ale oricărui regim, de oriunde, bazat pe discriminare, sprijinit pe forța ostilă vieții care pretutindeni înseamnă adevărul egalității oamenilor și dreptul la libertate. Scriitorul își îndreaptă opera împotriva tuturor celor cărora le este teamă de cuvintele exprimînd adevărul dreptului la existență demnă, împotriva eșafodajelor polițiste, a suspiciunii și abuzurilor.

Pe fundalul acesta sumbru și în circumstanțele unei închisori ad-hoc, dintr-un fost castel, care-și mai păstrează în grădină un pitic decorativ, se detașează pînă la dimensiuni de simbol un personaj reprezentînd viața, cu tot ceea ce are ca resurse de frumusețe, tărie și slăbiciune, viața adevărată, în cea mai înaltă expresie a ei, reprezentată de ființa umană, și-n cea mai deplină, aceea a femeii. Este femeie frumusețe, femeie bucurie, femeie adevăr, femeie mamă, matricea lumii, depozitara adevărului etern

și-a puterii de-a da viață, de-a reprezenta tăria de neîngenuncheat, ceea ce este nemuritor prin capacitatea de a rezista împotriva oricăror forțe, Maria, femeia tînără, femeia mamă, mai are calitatea conștiinței în ipostază superioară, conștiința comunistă. De aceea e condamnată la moarte, de aceea este executată după toate încercările de-a obține dezvăluiri sau cel puțin retractare și dacă nici atîta, măcar retragerea din existența responsabilă implicînd lupta pentru afirmarea pe căi firești a vieții, deci împotriva silniciilor. Și Maria, splendidă evoluție a integralității umane, și cea mai firească și deplină expresie a sa, impunîndu-și irezistibil adevărul existenței ei și-al lumii, pășește spre sacrificiul prin care își afirmă o dată mai mult, și suprem, puterea. Simbolic, în final, Maria nu cade în fața plutonului de execuție, ci se înalță.

Cu caracter de scenariu, *Piticul din grădina de vară* trăiește în primul rînd prin etalarea atitudinilor Mariei ducînd-o la definire ca personaj, în raport cu care se constituie, la rîndul lor, o serie de universuri. Ele se impun prin limite subumane sau deschideri nebănuite, expresie a josniciei sau înălțimii pe care parcă paradoxal le poartă speța. Pentru că atît bestia Miron, David cît și victima sa, Zambila, au chip de om; om figurează a fi-n catastife și rîma mișcătoare Oprițescu Mititelu, cum om e și Maria. Piesa beneficiază de bogăția unei profunde spiritualități, ceea ce face ca în desfășurare să se manifeste valori specifice de poezie, culeasă din vreme, adevărată, adîncă, pătrunzătoare.

Viziune și univers în noua dramaturgie românească,
București, Editura Cartea Românească, 1977

CONSTANTIN PAIU

Premiera *Piticul din grădina de vară* de D. R. Popescu, semnată, regizoral, la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț de Nicolae Scarlat, a fost gîndită ca o poveste a decantării unei demnități. Intervalul de viață pe care-l mai are la dispoziție Maria, între momentul formulării verdictului și cel al executării lui de către o instanță care o condamnase pentru răspîndire de manifeste comuniste în perioada premergătoare evenimentelor de la 23 August 1944, se confundă cu procesul de limpezire, de împlinire a personalității tinerei femei. Ea își trece în revistă, cu luciditate necruțătoare, atitudinea față de propriile-i convingeri despre datorie, despre libertate, despre adevăr, despre viață și moarte, deci despre demnitate. Dintr-o adolescentă speriată și descumpănită, Maria devine un om întreg, tragic maturizat de trecerea fiecărei zile, impunînd celor din juru-i reconsiderarea

severă a noțiunii de *putere*. Astfel încît, în clipa executării sentinței, între torționari și victimă raportul inițial este inversat, învingătoare, prin certitudinea justeții unui drum de urmat, fiind tînăra comunistă.

Apelînd la o distribuție în marea ei majoritate foarte tînără, regizorul Nicolae Scarlat a intenționat și a realizat — în cea mai mare măsură — o montare care să urmărească mai ales înțelesurile cu valoare general-umană a confruntărilor din piesă; personajele au fost concepute scenic, înainte de toate, ca purtătoare de atitudini, nu ca indivizi particulari, aflați într-o anume poziție socio-politică, înșiruiți pe o anume scară a inter-condiționărilor și influențelor. Interpreții trebuie să evolueze, așa cum „a citit" Nicolae Scarlat piesa lui D. R. Popescu, într-un spațiu al ideilor travestite în concreteți diurne; de aici, sentimentul că privim existențele tragediei printr-o lupă uriașă, care deconspiră cu rece indiferență hidoase malformații de caracter, dar și neașteptate stări sufletești vecine cu tîmpla poeziei. Sîntem invitați la un spectacol de mare intensitate a polemicii dramatice, cu riguroasă supraveghere a eșalonării momentelor de tensiune, cu definiri caracterologice de subtilă observație; invitați, în același timp, la un spectacol politic în care reverberarea sentimentelor patriotice ocupă prima poziție de abordare a ideilor cuprinse în replică.

Ana Ciontea — în Maria (partitură de maximă dificultate, parcursă precis, nuanțat, cu momente de emoție vibrantă, o autentică și frumoasă reușită), Florin Măcelaru — în Pasăre, Cornelia Bloos — în Sevastița, Romeo Tudor — în Berceanu, apoi, cu unele neînsemnate ezitări, Gheorghe Birău — în Isidor Mercea și Viorica Hodel — în Zambila au găsit calea spre însușirea propunerii regizorale. Traian Pîrlog — în Iros, s-a înscris ceva mai greu pe traiectoria dorită. Avram Birău — în Miron David, reușește un geniu al răului, căruia nu-i e necesară însă și cîte-o poză ostentativă. Liviu Timuș în Oprițescu e monoton prin utilizarea acelorași două-trei registre în ton și plastică scenică.

Scenografia, semnată de Maria Rodica Roiban — un imens zid cenușiu, spart de asimetria zăbrelită a unor ferestre care privesc orb întîmplările celor de jos — servește cu inspirație spectacolul.

România Literară, 10 mai 1984

ROMULUS DIACONESCU

Teatrul lui D. R. Popescu este deopotrivă realist și poetic, în fiecare piesă și în ansamblul său prin marea mobilitate psihologică, prin acel flux ideatic ce le unește și le înrudește.

În *Piticul din grădina de vară* cele două stări sălășluiesc într-o manieră mai pregnantă, violența și brutalitatea exercitate cu pasiune sadică creează o irepresibilă nevoie de poezie, de evadare în vis. În plus, timpul acțiunii coincide cu al piesei, eveniment și comentariu reflexiv devin două personaje cu o mare forță de reverberație. Maria, figură eroică, este condamnată la moarte pentru faptul de a fi luptat pentru libertate și drama ei se consumă în răstimpul în care sentința este amînată pînă ce va naște copilul, zămislit în timpul anchetei, într-un viol. Situația ne trimite la o alta, similară, propusă de Victor Hugo în cunoscuta-i nuvelă; autorul francez era preocupat exclusiv de cazul ca atare, analizînd stările posibile prin care trece un individ confruntat cu pedeapsa capitală. În *Piticul din grădina de vară*, paralel cu experiența interioară, existențială, asistăm și la una cu rezonanțe sociale, cu ecouri larg umaniste. La Hugo, interogația tragică ține spre interior, personajul resemnîndu-se în fața destinului.

Acțiunea se petrece într-un castel, transformat în închisoare, în timpul ultimului război mondial; alături de tîlhari, borfași, deținuți de drept comun sînt încarcerați militanți politici, bagatelizarea fiind una din armele psihologice puse în funcțiune de satrapi. Execuțiile se produc zilnic, lîngă un pitic de faianță — singurul „martor" a ceea ce se întîmplă în sinistrul interior. Chiar Berceanu, directorul închisorii, dă o explicație bizarului simbol: „Nimeni nu știe ce se întîmplă aici — în afară de piticul din grădină. Acest mut de porțelan. Aflat între flori. Nu aude, nu vede. El e fala grădinii, capul grădinii, conduce grădina, elegant și mort". Dar mereu „citat", prin progresia aritmetică cu care se înlănțuie execuțiile, piticul ajunge să-și schimbe funcția simbolică, integrîndu-se în circuitul personajelor ce activează malefic.

Timpul acționînd presant — ne aflăm în preajma lui august 1944 — comportamentul torționarilor ia forme demențiale. Arsenalul de „convingere" este bogat, nu-i lipsește nimic: intervenția brutală (David), rafinamentul sadic (Berceanu, Izidor), sentimentalismul fățarnic. Interogatoriul debutează sub semnul unei falsificări senzaționale: „Astăzi la ora opt și jumătate a fost executată Maria Boitoș pentru..." este anunțul din ziar, citit de Mititelu în fața eroinei. De aici încolo, „mai marii" închisorii se angajează într-o cursă disperantă de recuperare a mărturiilor prin care ar putea captura rețeaua militanților. Dar trucul își pierde repede semnificația, deoarece execuția se amînă fiindcă Maria este gravidă: „După ce naște, sentința poate fi executată", anunță, glacial, Iros.

Rînd pe rînd, torționarii își „dau drumul", dramaturgul încercînd o definire cît mai exactă: „Am suferit cîndva, și acum m-au pus șef, ca pe un erou. Dar eu știu că mă disprețuiesc, că mă fac cabotin și mă con-

sideră un bou. Un bou, fiindcă am suferit cîndva, de la niște borfași... M-au prins, eram... nu contează! și m-au jugănit! Am fost răsplătit, pus șef peste borfași. Acum peste toți, și politici și apolitici. Nu sînt o capacitate, sînt un om bolnav, n-am bărbăție... Și ai mei rîd de mine: n-are ce-i trebuie, zic. E o mediocritate! Zic și sînt " (Berceanu): „Eu sînt o javră, invidiez pînă și moartea ta. Sau o javră care se vrea cinică. Oricum, tot o javră" (Izidor).

La D. R. Popescu această declinare a responsabilității pe seama eroilor se produce într-un sens subtil, prin interferarea rafinată a planurilor narative.

Dramaturgi români contemporani,
Craiova, Editura Scrisul românesc, 1983

Dedic această piesă
lui EMIL POENARU

PASĂREA SHAKESPEARE

Piesă în două părți

CONSECINȚELE TRAGICE ALE FILISTINISMULUI SOCIAL

Pasărea Shakespeare *e o dramă etică, înfățișînd responsabilitățile grave ale generațiilor una față de alta, în ideea necesității de a se conserva puritatea idealului pentru ca fiii noștri să crească și să se dezvolte ca personalități în temeiul celor mai sacre valori morale: adevăr, cinste, respect pentru muncă, stimă pentru semen, răspundere față de societate. În dezbaterea acestei problematici generale se folosesc argumente concrete ale istoriei noastre, se fac referiri la etapele parcurse, la erori ca și la victorii, sugerîndu-se realitatea frămîntată, dinamică a epocii românești contemporane — evident, din unghiul deschis de subiectul particular al piesei. Ea exprimă, în esență, încrederea față de tinerii care, la rîndul lor, au crezut în ceea ce au avut mai bun și au săvîrșit mai durabil părinții lor, sancționînd anomaliile morale ca fenomene sociale nocive.*

Pasărea Shakespeare *ar fi un argument că prozatorul și dramaturgul explorează, totdeauna profund și bizuit pe un număr de idei personale constituite, același unic univers moral, căutînd a pune în alertă conștiințele la fiecare contrariere a idealului etic. Consecințele imoralității — văzută mai ales sub aspectul cel mai nociv, al filistinismului social — sînt, pentru scriitor, tragice. Cu adevărul — pare a ne spune mereu — nu e de glumit, peste joaca frivolă de-a adevărul cu mistificări și automistificări deliberate, cu revelații false și certitudini inautentice, plutește umbra morții. Iată-i, deci, pe acești doi tineri, ce par superficiali, apucați, făcînd dragoste pe unde și cum se întîmplă, produse cam nevrozate ale unui mediu factice, circumscris factice la preocupări secundare, în el mișcîndu-se berea rece și cascadoria, muzica ușoară și loto-prono-sportul, succesul rapid în teatru sau film, motocicleta și fotbalul, mai ales fotbalul, împreună cu alte o sută, o mie de fleacuri ori opinii-fleacuri despre laturile serioase ale*

vieții — iată-i, deci, respingînd, ori încercînd să respingă acest talmeș-balmeș (pe care și ei și l-au creat), cu seriozitate, cu sinceritate, cu simț moral veritabil, cu ironie împotrivitoare. Și pînă la urmă, cu prețul vieții: Irina, fata, se sinucide.

De la acest punct tragic („a murit un om") autorul, ca și în alte piese ale sale, pornește ancheta. Cine e culpabil? Un artist vîrstnic, cineastul Sergiu, își asumă sarcina stabilirii vinovățiilor. Dar concluzia sa primă e facilă, căci nu tînărul logodnic, cu tot aerul lui zăpăcit și cu toată inconsistența convingerilor, a determinat pieirea fetei pe care a iubit-o, poate, și care l-a iubit, poate. Treptat se va observa că, în acea casă, mama, apriga și calculata mamă, trăia cu un prieten al casei, care nu-i dezvăluise niciodată fetei că e tatăl ei (soțul legiuit știind și acceptînd, din lașitate). Apoi, bătrînul Nichifor simulase nebunia, o bună parte din viață, ca să nu fie nevoit a depune mărturie, ori a lua atitudine. Deci e o vinovăție complexă, cumulată, a tuturor celor ce, aducînd copii pe lume, nu-și luaseră, implicit, și răspunderea de a le fi, realmente și în mod exemplar, părinți.

Dar Sergiu, care conduce inchizitorial și inflexibil ancheta, ca faimosul rigorist-moralist din Rața sălbatică, *aducînd cu setea sa fanatică de adevăr absolut numai nenorociri, se poate oare extrage din cercul răspunderilor? Printr-o întorsătură abilă a intrigii, printr-una din acele răsturnări de situație în contrariul ei, pe care Aristotel o numea peripeție, se vădește brusc că Sergiu însuși e cauza de început a lanțului încheiat cu veriga tragică. El și-a trădat dragostea, și-a lăsat de izbeliște fiul, acesta, Oliviu, fiind nevoit să caute un adăpost, o dragoste, o familie; existența lui Sergiu e un șir de minciuni și trădări spuse și săvîrșite pentru parvenire, el e cel mai imoral personaj, el trebuie să răspundă pentru destinul calp al copilului, pentru cel dramatic al nepoatei, pentru toate celelalte, din cauza lui deviate ori uscate. De aceea, personajele îl vor pedepsi, eliminîndu-l simbolic sau real, dintre ele, ucigînd astfel, în consens, ceea ce a fost urît și fals în istoria lor personală, purificîndu-se.*

În demonstrația sa strînsă, condensată, energică, făcută cu forță, pentru statornicirea adevărului adevărat cel mai curat, împotriva minciunii tăcute sau clamate, prin sinceritatea tinerilor („ei sînt tineri, ei cred în ceea ce spun!"), împotriva

cinismului fetid al unora dintre părinți și bunici, pentru responsabilitate veritabilă în fața vieții, în pofida aparențelor confecționate convenabil, a certitudinilor rigide ce blochează autenticitatea, a vorbelor tumefiate, transingențelor suspecte, concilierilor confortabile, Dumitru Radu Popescu caută, sub înfățișări raționale ori sub nebunia fricii, realitatea morală pură cea mai conformă cu idealul moral.

Firește, piesa nu e lesne comestibilă, problematica ei și raportările indirecte, subsidiare, la aspecte ale istoriei trăite, îi dau o anume complexitate. Dar teatrul n-a apărut pe lume ca o hrană a stomacurilor leneșe, ci ca una a cugetelor preocupate de soarta cetății — și a oamenilor ei. Sînt piese după vizionarea cărora te culci liniștit și dormi adînc, chiar dacă ai rîs cu hohote ori ai îmbibat cu lacrimi toate batistele disponibile. Sînt și unele la care stai și asculți cu răsuflarea tăiată, iar după aceea nu mai poți adormi chiar atît de ușor. Pasărea Shakespeare e una dintre acestea. E adevărat că formula aceasta dramatică implică și o oarecare dilatație a misterului; că duritatea, răspicarea dau, uneori, efecte artistice cam colțuroase. Dar în această asprime și lipsă de rotunjime molatică e o anume frumusețe nouă și o claritate de fond care tonifică.

Drama avea, de altfel, nevoie de artiști care s-o înțeleagă. Tocmai așa i-a găsit la Teatrul Giulești, unde spectacolul a fost adînc gîndit și puternic compus, în evoluții aparent liniare, într-un ritm foarte susținut, în tranziții rapide de la farsă la tragic, de la tăcere la cuvînt, de la rîsul amenințător la dezvăluirea cumplită, rostită alb, de la exuberanța facilă la liniștea mată, funestă, dinaintea gesturilor capitale. Cu toate aceste denivelări continui, era o armonie de ton în reprezentație, înglobînd absolut tot ceea ce se petrece pe scenă. Regizorul Alexa Visarion, a muncit cu vigoare, direct, deschis, fără pripă și fără tărăgăneli, cu o încredere nelimitată în capacitatea spectatorului de a înțelege și gusta teatrul fără floricele și panglicuțe, fără podoabe zadarnice și suplimente verbale explicative. O singură dată i s-a clătinat această convingere: în final, unde vine personal la rampă pentru a ne spune cam ce ar trebui să înțelegem din ceea ce a fost... E ca și cum personajele din tabloul lui Aman, Hora, ar ieși de pe pînză ca să ne explice că au jucat acolo o horă. Dar să-i dăm, de astă

dată, dreptate lui Camil Petrescu că „finalurile n-au nici o importanță în artă" și să prețuim modul în care regizorul a păstrat toate personajele în scenă — pentru că toate sînt implicate în proces — felul în care, cu scenograful Vittorio Holtier, admirabil artist de concepție, le-a oferit acestor personaje și reale și și false — pe scenă, decorul e făcut numai din uși (căci toți eroii caută ieșiri definitive din situația dată — și nu le găsesc) — și mai cu seamă să menționăm că ni s-a oferit un spectacol robust, substanțial, despre etică, deci actual în cel mai deplin și mai cert înțeles al cuvîntului.

O opinie mai veche, întru totul obtuză, pretinzînd că regizorii de valoare tiranizează și reduc actorii, a fost infirmată aici încă o dată (dacă era necesar — dar cît există o atare opinie, e necesar ca ea să fie combătută) de valorosul, definitiv valorosul regizor Alexa Visarion. El releva personalitatea efectivă a unui actor deloc strălucit pînă acum, Vasile Ichim. Ne arăta apoi, din nou, cîtă vibrație poate căpăta tînărul Florin Zamfirescu, cîte note diverse are talentul real al tinerei Ana Ciclovan, ce adîncime și cît farmec straniu poate dobîndi un actor abilitat, ani de-a rîndul, exclusiv în comedie, cum e Traian Dănceanu. Ion Vîlcu, jucînd foarte potrivit și temeinic, cu multiple nuanțe, rolul lui Sergiu, Dorina Lazăr dovedind, iarăși, măestrie și un registru bogat de stări sufletești în rolul mamei, Corneliu Dumitraș, comprimînd cu putere dramatică personajul Oliviu, într-un joc strîns, clar, eficace, făceau toți, împreună, ceea ce ne place să numim o echipă. Era condusă excelent de autor, antrenată remarcabil de regizor; o echipă cîștigătoare.

VALENTIN SILVESTRU

CUVÎNTUL AUTORULUI...

...îl găsiți rostit de personajul *Regizorul*, la finalul piesei.

PREMIERA ABSOLUTĂ
TEATRUL NAȚIONAL DIN CLUJ-NAPOCA
8 iulie 1974

DISTRIBUȚIA

ANTON TAUF — Cezar; CONSTANTIN ADAMOVICI — Sergiu; MELANIA URSU — Ecaterina; EUGEN NAGY — Mircea; GELU BOGDAN IVAȘCU — Oliviu; GHEORGHE NUȚESCU — Nichifor; CARMEN GALIN — Irina (și Ingeborg); MARIA BLĂNARU — Sabina.

Regia: ALEXANDRU TATOS
Scenografia: T. Th. CIUPE

■

ALTE PREMIERE ALE PIESEI
Teatrul Giulești din București (1975)

Spectacolul clujean a fost în turneu în mai multe orașe din R. F. Germania (iunie 1981)

PERSONAJELE

CEZAR
SERGIU
ECATERINA
MIRCEA
OLIVIU
NICHIFOR
IRINA
SABINA
INGEBORG

PARTEA I

În zilele noastre, într-un orășel. Acțiunea se petrece în holul enorm al unei case cu scară interioară. Parter și etaj, multe uși, deci multe camere Sus, camerele lui Nichifor și Cezar, Oliviu, Irina. Jos: Ecaterina și Mircea, Sabina etc. În funcție de spațiul scenic, cît mai multe uși, pentru fiecare locatar cîte una! Ușa spre bucătărie, ușa spre baie, amîndouă jos. O ușă dă în curte spre stradă. Ferestre. Mobila o las la inspirația celor în cauză.

Personajele vor intra și vor ieși dn scenă mereu, ca la ei acasă.

CEZAR *(intră de afară murind de rîs)*: Ce crezi că s-a întîmplat la Deva? Un subiect, maestre, un subiect!

SERGIU *(vine în urma lui)*: Comedie? Cine mai poate să rîdă azi la o comedie? *(Găsind subiectul.)* Un frizer a luat bacșiș și-a fost prins!

CEZAR: Nu. La spitalul central...

SERGIU: Știu. Francțuzul care s-a dus la doctor să-i spună că soția sa are un sîn mai lung... Poate, domnule francțuz, vă place mai mult unul decît celălalt... A, nu zice... Posibil, căci Freud, zice medicul, a zis că ne place mai mult sînul stîng, decît cel drept și... Nu, e celălalt zice francțuzul ... Dormi pe el ca pe un șarpe? zice.

CEZAR: Dormeau în aceeași cameră?

SERGIU: Nu, dormeau în camere separate, de-aceea era sînul...

CEZAR: Nu, la Deva, ceva extraordinar de comic: la Deva nu există crematoriu și...

SERGIU: Chestia cu evreul? Îl roagă pe papa să-l ajute să facă reclamă la pepsicola...

CEZAR: Nu există nici un papă la Deva...

SERGIU: Bancul e banc, se poate întîmpla oriunde... Părinte, zice, pune acolo lîngă: dă-ne nouă astăzi pîinea noastră cea de toate zilele — pune: și pepsicola cea de toate zilele. Și papa nu pune, oricît îi dă evreul. Și cînd pleacă, evreul, supărat, se-ntreabă: dar cît i-or fi dat brutarii de i-a băgat în tatăl nostru?!

CEZAR: E un banc vechi.

SERGIU: Toate bancurile sînt vechi, numai cei ce le spun sînt noi.

CEZAR: La Deva, la morgă, erau o grămadă de sicrie goale, erau aprovizionați în orice clipă. Și într-o seară o soră care locuia departe se culcă într-un sicriu...

SERGIU: Și moare.

CEZAR *(rîzînd)*: Și nu moare. Și după un timp, obosită, seara, iarăși se culcă la morgă într-un sicriu.

SERGIU: Și moare.

CEZAR: Și nu moare. Și a doua zi dimineața niște zugravi intră cu scările în morgă și încep s-o văruiască... Și unul, pe o scară...

SERGIU: O vede pe fată în sicriu...

CEZAR: Da, o vede ridicîndu-se din sicriu și... *(Moare de rîs.)*

SERGIU: Și se-ndrăgostește de ea.

CEZAR: Nu... *(Moare de rîs.)*

SERGIU: Și-uite așa a început căsătoria lor: nu s-a-ndrăgostit întîi de ea, ci apoi el s-a...

CEZAR: Nu. *(Moare de rîs.)*

SERGIU: Atunci ce-a pățit zugravul cînd a văzut-o?

CEZAR: A căzut de pe scară în cap și-a murit. *(Moare de rîs. Brusc, grav.)* Dragă Sergiu... Te-am chemat să fii alături de mine într-un moment penibil: nu e o clipă grea, cît e o clipă penibilă: fetița de care m-am legat, ca orice bărbat de o femeie, s-a sinucis... *(Surîzînd.)* Și bineînțeles n-a murit, fetele știu azi dozele exacte cu care te pot șantaja să le iei în căsătorie. Și-acum ea vine de la spital acasă și eu trebuie s-o aștept aici... N-am luat flori, ca penibilul să nu fie și mai îngrozitor. E o farsă ridicolă ca orice farsă. La spital n-am avut voie s-o vizitez ca să nu se înfurie, acasă, aici n-am voie s-o sărut ca să nu par ipocrit. Dar adevărul e că nu simt nici o plăcere să pup o

muribundă. Nu-mi plăcea ea nici înainte, fie vorba între noi... E cam cretină, a vrut chiar să-și dea foc, a simulat întîi că-și dă foc, să se purifice, cică... A, la început, cînd i-am spus să fie serioasă, mi-a răspuns că n-o să ia niște tablete ca în orice sinucidere burgheză... I-am oferit, în glumă, bineînțeles, un revolver, să fie o sinucidere mai romantică...

SERGIU: N-ai fost prea crud cu ea?

CEZAR: Eu sînt un sceptic: un crud în vorbe. *(Alt ton.)* Zău că n-o înțeleg, după ce ne-am iubit și noi ca doi tineri, ea tam-nesam a luat niște luminal... gargară, spital, sinucidere... Și eu ce vină am? Ea mi-a zis: vino cu mine în Poiană la balul cizmarilor.

SERGIU: Și te-ai dus.

CEZAR: Cum să refuz o fată? Am dansat, am băut o bere, am ieșit la o plimbare în pădure, luna era... așa și-așa, mare... Ea mi-a zis: vino să luăm o gură de aer.

SERGIU: Și-ați luat aer.

CEZAR: Am luat o gură, și fiindcă tot ne era cald, ne-am așezat pe niște iarbă cosită.

SERGIU: V-ați așezat adică pe fînul de curînd cosit.

CEZAR: Și dintr-una în alta...

SERGIU: A ieșit una alta.

CEZAR: Am ajuns unul peste altul. Căci: ea mi-a zis s-o sărut.

SERGIU: Poate că nu s-a sărutat niciodată sub lună, pe fîn și voia să afle.

CEZAR: Da.

SERGIU: Și tu n-ai vrut.

CEZAR: Cum să refuzi o fată? Eu n-am știut, nu-mi plac prostiile dulcege, i-am și spus.

SERGIU: Dar ea nu și nu: te-a forțat s-o săruți.

CEZAR: Da.

SERGIU: Apoi ți-a prins mîinile și ți le-a răsucit la spate și de durere tu ai acceptat.

CEZAR: Da.

SERGIU: Adică te-a violat. Tu ești un pudic, n-ai cunoscut pînă atunci femeia și nici nu te gîndeai la așa ceva, să te întinzi, voiai în noaptea nunții să te prezinți cast.

CEZAR: Adică sînt un prost.

SERGIU: Nu. Eu sînt un prost.
CEZAR: De ce?
SERGIU: Că nu te cred. De-aș fi mai deștept, te-aș crede și te-aș compătimi și i-aș da ei cîteva palme și i-aș cere unui doctor să te examineze și să-ți dea un certificat de virginitate.
CEZAR: Însă...
SERGIU: Însă eu, prost, te sîcîi.
CEZAR: Mă sîcîiți nu pentru că sînteți prost...
SERGIU: Spune-mi tu.
CEZAR: Ci pentru ca eu să plătesc pensie alimentară.
SERGIU: Și tu n-o plătești.
CEZAR: Știu eu dacă nu e cazul s-o plătească altcineva?
SERGIU: Ea cu ce băieți a mai umblat înainte?
CEZAR: Cu mine.
SERGIU: Vai de capul tău! Un tinerel ca tine cu un copil pe cap și c-o nevastă pe cap... pot să-ți strice cariera. O fată cu un copil se mai descurcă, sînt creșe, grădinițe... Și fetele își găsesc ele pînă la urmă un văduvoi, un babalîc care să treacă peste fleacul ăsta că au un copil, nu?
CEZAR: Bineînțeles.
SERGIU: Și tatăl tău ce zice?
CEZAR: El nu știi cînd face pe nebunul și cînd e serios... Se ține de meciuri de fotbal și nimic nu poți discuta cu el serios, nu dă nimic pe nimic. Și cu meseria stă în coadă de pește. Vinde loz în plic, deși a terminat dreptul...
SERGIU: L-a terminat?
CEZAR: Cine știe, în orice caz a făcut atîția ani încît să poată vinde liniștit loz în plic.
SERGIU: Nu l-am văzut de-o gramadă de ani... Am fost colegi de școală, era nebun și-atunci, vindea semințe la meciuri: „Ia bomboana agricolă".
CEZAR: Te-așteaptă. Poate nici n-o să vă mai recunoașteți. El m-a trimis la tine prima dată... Uite-l că vine... *(Nichifor intră pe ușă.)* Dormea... Să vă prezint... Sergiu, prietenul tău, tată, cîndva, și acum prietenul meu... Tatăl meu, Nichifor...
NICHIFOR: Ham, ham, ham!

SERGIU *(cu mîna rămasă întinsă)*: Tot de glume te ții...
NICHIFOR: Ham, ham, ham... *(Intră în baie.)*
CEZAR: Uneori se ține de șotii, se crede cîine, un cîine bătrîn. Are niște glume... *(jenat)* dar e foarte cumsecade, chit că pare...
SERGIU: Uneori una par unii și alta sînt. Bătrînul cîine Nichifor a rămas tot tînăr! Așa ne tutuiam în școală: bătrîne cîine!
CEZAR: Tata e un înțelept, ține cu „Ciocanul", vinde loz în plic prin localuri și bilete la meciuri de fotbal... Unii zic că e un pretext, să nu pară cerșetor, mănîncă pe la mese și bea cîte un pahar cu vin, înveselind lumea cu pronosticurile lui... *(Nichifor revine.)* Știe formațiile... Care era halfia de aur a Utei?
NICHIFOR: Băcuț, Pall, Petciowsky.
CEZAR: E un fel de vagabond drăgălaș, trăind în afara oricăror alte tabuuri, a timpului... Bate duminică Milano pe Fiorentina?
NICHIFOR: Cu 2: 0.
CEZAR: El are lumea lui, logica lui, la marginea logicii și a lumii obișnuite, trăiește doar pentru o singură realitate, una singură și absolută, a fotbalului.
SERGIU: E un artist.
CEZAR *(pupîndu-l pe Nichifor)*: Traversează mări și oceane, lumea, Răcățeii din Deal, Pomîrla din Vale strigînd...
NICHIFOR: „Hai Ciocanul"!
CEZAR: Astea-s gîndurile lui, insomniile lui. Hai băieții! Care sînt zeii, tată!
NICHIFOR *(rîzînd cu hohote)*: Pele, Müller, Boby Charlton, Eusebio, Dobrin...
SERGIU *(compătimind cu ei)*: Numai arbitrii sînt niște porci!
NICHIFOR: Eu am un mort în burtă pentru cei care sînt porci, și pentru mincinoși!...
CEZAR: Tata e un profet!
NICHIFOR *(cîntă)*: Mortul o să învie și-o să vorbească!
CEZAR: Într-un oraș neserios și hiper-industrializat și parfumat, el ar fi închis într-un azil, așa, umblă pe stradă ca noi.
NICHIFOR: Sincer să fiu, nebunii umblă pe stradă ca mine. Înjurați-mă că sînt sincer, dar nu pot să...

SERGIU: Înjurați-mă și pe mine că sînt măgar și n-am nici un pic de caracter, îl urăsc de moarte pe Panait Alexandru, e un impostor și-a scris o carte catastrofală, dar eu am vorbit despre ea ca despre un eveniment extraordinar! Știu c-o să mă scuipați, voi, amicii mei mai vechi și mai noi, o să ziceți că sînt o lichea și că nu cred o iotă din ce-am spus și din ce-am scris, e drept, dar atunci de ce fac asta? Pentru că sînt un lingău. Așa o să spuneți, așa și sînt, dar de Panait Alexandru care e șeful casei de filme numărul 7 ține intrarea în producție a filmului meu și eu nu vreau să mor de foame.

CEZAR: Și de sete. *(Intră Oliviu de afară.)*

SERGIU: Și. E profund neonest, nu? Iată pe cine se bazează spectatorii, pe ce conștiință! Dar și eu sînt om, nu pot trăi numai din conștiință. *(Lui Oliviu.)* De ce mă privești așa? Ne vindem conștiința, pe noi înșine?

CEZAR: Ce să cumpere, dacă n-aveți conștiință; este Oliviu? Doar niște cadavre; este Oliviu?

NICHIFOR: Eu am fost în Dunăre și-am locuit într-un pește uriaș, și-am uitat acolo o batistă și adevărul, un cartof, un ceas cu cuc și biserica unde m-am botezat.

SERGIU: Mie dacă mi se dau bani, îmi schimb și biserica.

NICHIFOR: Cînți în orice biserică.

SERGIU: Orice. Sînt un porc de cîine. M-am vîndut. La mine totul e de vînzare. Pentru bani fac orice. Dai — spun că ești frumos! Orice împărat, financiar, agrar etc. de mă cumpără, îl laud.

OLIVIU: Bine, dar pentru ce vă trebuie atîția bani? Ce să faceți cu ei?

SERGIU: Pentru gagici. Inele, brățările, băuturele. Am eu mutră de băiat gigea? Nu vezi c-am burtă și-am chelit? Sînt domn, plătesc bine. Cu banii pe care i-am dat pe balerine puteam să-mi cumpăr o turmă de oi. Apropo, cît costă o oaie pe-aici?

OLIVIU: Vreo opt sute de lei.

SERGIU: Cu opt sute de lei îmi cumpăr o actriță de film.

(Intră Mircea de afară, urmat de Ecaterina. Nichifor intră la el în cameră urmat de Oliviu. De-acum încolo, cînd scriu: intră, iese — se va înțelege că e vorba de camera personajului respectiv.)

CEZAR: Să fac prezentările... Doamna Ecaterina, mama Irinei... Mircea, eu așa-i zic, tatăl Irinei, funcționar. *(Ecaterina urcă la ea.)*

MIRCEA: Nu, lucrez pe lîngă laboratorul Institutului de medicină veterinară. Ard cadavrele.

CEZAR: E modest, și are humor. *(Mircea se îndepărtează.)* Mă mir, de obicei e tăcut și lipsit de haz, chiar plicticos... *(Mircea a intrat în camera lui.)* Mereu stă în camera lui, singuratic ca un cuc, parcă s-ar ascunde după propria lui umbră. Căci prin casă e ca o umbră, adică nici nu se aude, nici nu vorbește, parcă ascunde vreo comoară?... Măcar de-ar fi ceva cocoșei... *(Intră Nichifor cu o placardă în mînă, cu steagul echipei „Ciocanul", în pantaloni lungi, ca niște prapuri. E urmat de Oliviu.)* Tata s-a îmbrăcat în fracul său de viitor președinte al clubului „Ciocanul". Candidează la președinție de douăzeci de ani. Toți rîd de el, dar și el rîde de toți, așa că sînt chit! A rezolvat orice problemă cu lumea... Lozinca lui cu care se prezintă la alegeri e scrisă pe pancartă, o poartă de douăzeci de ani prin oraș, și-o spune cînd îl întrebi... Tată, cum îți îndemni tu alegătorii?

NICHIFOR *(citește ce e scris pe pancartă)*: „Mă veți vota pe mine sau pe altul, asta nu va schimba nimic pentru voi!" *(Intră la el.)*

CEZAR: Dumnealui e Oliviu, un vechi cunoscut de-al tatei...

SERGIU *(dînd mîna)*: Îmi pare bine... Vă place fotbalul?

OLIVIU *(intrînd la el)*: Nu.

CEZAR: Stă în gazdă la noi, tata i-a dat o cameră... A fost contabil la magazinul unde Ecaterina a fost și ea contabilă: acum vinde ce se găsește... alimente...

ceaiuri. Acum, după ce a stat cîțiva ani la pușcărie pentru delapidare, lucrează la fabrica de gheață... Învîrte ceva pe-acolo, cred că suflă-n apă să-nghețe. Dar e simpatic.

SERGIU: Cine fură din gestiune cîteva mii de lei e un om simpatic. Dar nu mai vine Irina?

CEZAR: Cred că trebuie să meargă după ea. Nu-ntreb ca să nu mă creadă ipocrit.

SERGIU: De foarte mult timp aștept să văd la față o fată ce scapă dintr-o tentativă de sinucidere. E o șansă s-o vezi...

CEZAR: Și un subiect de film.

SERGIU: Poate. Mă preocupă o idee: de ce se sinucid fetele?

CEZAR: Ca să scape de bărbați. *(Alt ton.)* De proaste. Doar n-o să-mi probeze cineva că sinuciderea este un fel de a spune nu tiraniei bărbatului, tiraniei ideilor bărbaților, tiraniei. Eu nici măcar n-am idei. *(Rîzînd.)* Am numai mușchi.

SERGIU: Am vrut cîndva să fac un film care să se cheme: „Pasărea Shakespeare". Să vorbesc despre triumful ideii de libertate, chiar dacă eroina...

CEZAR: Shakespeare a fost o pasăre?

SERGIU: Poate. A trecut prin lume ca o pasăre, fără să lase urme, ca pasărea-n aer, nu se știe de-a existat sau ba...

CEZAR: Multe nu se știu de-au existat sau ba.

SERGIU: Dar faptele rămîn, chiar dacă oamenii rămîn necunoscuți... De fapt, frate, cam toți am vrea să fim niței Shakespeare... El mereu învie, mereu...

CEZAR: Numai cei care mor nu mai înviază niciodată. Și cine e de vină? În cazul de față? Eu? De ce? Pentru o simplă... Bun, eu sînt vinovat, să zicem. Dar ea nu este? Numai cei care trăiesc sînt de vină, cei care mor, sinucigașii, nu sînt? Asasinul sînt doar eu? El nu se află și în insul ce crapă, în carnea lui, nu face parte și din stofa lui? O s-o vezi pe Irina: poți să-ți închipui că la un asemenea exemplar sănătos, măi frate, îi trec prin cap gărgăuni?

SERGIU: Fiunză verde cal deschis, Inima e un abis, Care cîntă pis, pis, pis!

CEZAR: Iar faci pe clovnul...

SERGIU: Totul e să pari cît mai neserios, să-ți creezi o aură de flușturatic, ca să poți spune adevărul... Așa sînt clovnii lui Shakespeare, — să învățăm de la clasici!

CEZAR: N-am văzut nici un clovn omorît.

SERGIU: O să vezi, nu-ți pierde răbdarea. Mai citește, mai privește, doamne miluiește! S-ar putea clovnul să fii chiar tu, caracterele sînt schimbătoare, ca o moară de vînt... *(cîntînd)* ca o femeie. *(Cîntînd.)* „Femeia are minte ușoară, e schimbătoare, ca fulgu-n zbor... Ca fulgu-n zbor"... *(Intră încet Irina singură.)*

CEZAR: N-ai venit cu ei...?

IRINA: Am venit singură. *(Intră în camera ei.)*

CEZAR: Ea e... Nu i-a așteptat... Sau...? Nu mai poți să știi nimic sigur. Una era vorba, alta se-ntîmplă, nu mai ai nici o certitudine.

SERGIU: Eu din liceu n-am rămas decît c-o singură certitudine: matematica. Ea nu te-nșeală niciodată. În fața oricărui gînd, trebuie să-ți calculezi șansele. În fața viitorului la fel. Eu le-am calculat pe-ale voastre: veți avea un viitor fericit! *(Bea, închinînd, și mănîncă fursecuri. Ecaterina a intrat cu o tavă plină cu... etc. E urmată de Oliviu.)*

ECATERINA: E foarte ușor să predici și să prezici viitorul cînd mănînci.

SERGIU *(trecînd peste ironia ei, considerată drăgălașă)*: E un viitor calculat matematic. Visam în tinerețe, în fiecare noapte aproape că mă închinam unui altar plin cu cifre: 1, 2, 3 etc. Plin cu cifre și cu elementele din tabloul lui Mendeelev: carbonul, calciul, fierul... Și spuneam tatăl nostru așa: Tatăl nostru care ești carbonul nostru, carbonul din care sîntem făcuți, dă-ne nouă carbonul nostru cel de toate zilele.

OLIVIU: Aveai fantezie, și-ai ajuns artist...

SERGIU: Un fel de artist, un meseriaș. *(Ironic.)* Și un comerciant. Filmul este artă și industrie. Vindem ce ne interesează și ce vă interesează...

OLIVIU: Și ce credeți voi că e adevăr... *(Rîde.)* Și le dați peste bot tehnocraților care zic: noi producem totul! Strigă și ei ca muierile: noi facem totul! Cînd de fapt voi faceți în filme și ce nu este... Adică mai mult decît totul.

ECATERINA: În tinerețe a dat și el examen la cinematografie, și a picat. Și de atunci n-o poate suferi.
SERGIU: Oricum, cinematografia e o putere...
OLIVIU: D-aia dumitale ți-e imposibil să renunți la ea...
SERGIU: Orice artă e o putere, dragă, și mărturisesc că sînt incapabil la vîrsta mea să mai renunț la cinematografie... Deși îmi ia tot timpul, am devenit sclavul ei... Sigur, un sclav destul de bine remunerat, dar un sclav. Plin de orgolii, de trame... Dar m-ați lăsat destul de mult să spun prostii, mi-e foame!
CEZAR: Sergiu e un nemulțumit, a fost în America, la Moscova, în India, unde n-a călătorit? A cucerit lumea cu filmele lui polițiste, cetățenești, istorice, dar e nemulțumit, nu e un lacom, el caută... caută perfecțiunea, divinul...
SERGIU: Caut vinul dragă. *(Își toarnă în pahar, vesel.)*
CEZAR: În vin este adevărul... *(Subit, ca o descoperire.)* Cauți adevărul! *(Ciocnește.)* Bea-l pînă la fund, poate-l găsești.
SERGIU *(vesel)*: Fiecare caută ce-i lipsește... Cum se zice, idealul.
ECATERINA: Oliviu își caută mereu tatăl. E orfan de tată.
SERGIU: Și Alexandru Macedon a fost, și tot căutîndu-l a cucerit lumea. Și Moise a fost orfan, și-a fundat parcă o nouă religie...
CEZAR: Dar căutîndu-l s-ar putea să găsească în loc de-un ins grozav, un rahat. Ce imperiu ar ieși de-aici?
SERGIU: În filme, dacă fiul descoperă în tatăl căutat un tiran, renunță să semene cu el. Mai bine orfan și sărman, decît un tiran...
OLIVIU: Am intrat încet, încet în problemele teoretice ale filmului...
CEZAR: Eu ca un cascador modest ce mă aflu cred că din căutarea asta pot ieși foarte bine și niște prăpăstii... Dacă eu aș avea un copil, de m-ar găsi, n-ar da cu ochii de-o prăpastie?
IRINA *(intră, mergînd spre bucătărie)*: Sper că n-ai nici un copil. *(Iese.)*
ECATERINA: Poftiți în bucătărie, am pus masa... Trebuie să... da, ziua de azi merită sărbătorită. *(O urmează toți. Cezar rămîne singur.)*

IRINA *(revine)*: Ce cauți aici? De ce n-ai rămas la București?
CEZAR: Doar nu sînt un străin. Am venit să te-ntîmpin...
IRINA: Mai bine nu m-ai fi întîmpinat niciodată.
CEZAR: Bine, am fost ticălos, dar cine vrea să fie ticălos din plăcerea de a fi ticălos?
IRINA: Te-am obligat eu.
CEZAR: Poate. Mi-ai plăcut, și nu dădeai nici o ceapă degerată pe mine... Poate m-am simțit jignit în sinea mea.
IRINA: Iartă-mă că te-am jignit.
CEZAR: Iarăși rîzi de mine. *(Clar.)* Și eram afumat. *(Vine spre ea și o cuprinde în brațe.)* Te iubesc, Irina.
IRINA *(depărtîndu-se de el)*: Ești nebun!...
CEZAR: Ca să mă îndrăgostesc de tine nu este destul să fiu nebun, dar asta m-ajută.
IRINA: Ce cauți aici?
CEZAR: Parc-ai fi un oracol: străinilor, ce căutați aici? *(Ca un răspuns.)* Caut și eu mica mea fericire... Și să mă ierți pentru ziua aceea.
IRINA: Nu vreau să aud poveștile tale plîngăcioase.
CEZAR: Dacă nu vrei, nici nu ți le mai spun.
IRINA: Pleacă.
CEZAR: Nu plec. Am învățat din istorie că în toate momentele grele lumea a descoperit ceva nou: Cînd s-a invadat Polonia, s-a descoperit, fisiunea uraniului... Cel mai greu nucleu, cel de uraniu, prin fisiune, prin spargere, prin explozie degajă o energie colosală...
IRINA: Nu mă interesează.
CEZAR: Știu, dar vorbesc și eu ceva ca să nu ne surprindă cineva tăcînd. Dacă nu vorbim, pentru noi, că n-avem ce, să vorbim pentru alții, să vadă că vorbim... Trebuie să fac impresie bună, că te iubesc. Dar întîmplător chiar te iubesc, ceea ce e mai greu de crezut. *(Vrea să se apropie de ea. Irina se îndepărtează.)* Întotdeauna ai fost castă... Dar prea multă castitate strică, adoarme sîngele în tine și orice dorință.
IRINA: Deloc n-adoarme dorința de a nu te mai vedea aici.
CEZAR: Sînt obligat să rămîn. Plecarea mea ar face o proastă impresie. Trebuie să dovedesc că n-am avut

nici un gînd rău cu tine și numai iubirea... Dar... *(Cîntă.)* „Iubire, bibelou de porțelan"... *(Irina îl izbește peste mătura din care el făcuse chitară și se acompania.)* Dacă te iubesc trebuie să-ți iubesc și prostiile? *(Irina plînge.)* Și lacrimile?

IRINA: Oare mă iubești pe mine ori îți face plăcere să te urăsc și tu să suferi și să-ți placă să suferi?

CEZAR: Dar nu sufăr deloc. Știu că mă urăști, dar asta înseamnă că nu-mi vei face nimic. Între noi doi este o țară moartă, ar spune... Cine-ar spune? Alamorogo! Știi ce țară-i asta, Alamorogo? Locul unde a explodat prima bombă atomică. Poate amîndoi trăim în Alamorogo, sună frumos, nu? A-la-mo-rogo!

IRINA *(dă cu o cană de podea)*: Termină cu bășcălia!

CEZAR: Dacă te iubesc trebuie să-ți suport toate isteri-calele? Bine, le suport. *(Adună cioburile.)* Fii calm, Cezar. Zarurile au fost aruncate... Dar... Conștiința pericolului atomic... să-nvățăm din viață... Un mare dezastru ar fi de s-ar lua de păr două forțe atomice... Dar fiind conștiente de pericol, pericolul le îndepărtează de dorința războiului. *(Scurt.)* O să ne obișnuim unul cu altul și lumea va spune: iată o pereche fericită! cu altul și lumea va spune: iată o pereche fericită.

SERGIU *(intră)*: Iată o pereche fericită.

CEZAR: Sergiu, tot timpul am crezut că Irina nu mă iubește, și ea m-a iubit dintotdeauna. Și din tot sufletul. Și mă întreb: merit eu atîta dragoste? Un fotbalist din divizia C care face cascadorie să mai ciupească un ban și care tot dă la examene de admitere și mereu nu intră din lipsă de locuri! Un vîntură-lume care speră să cucerească lumea! Plin de ambiții, frumușel, nu prea prost, poate mîine o glorie!... Nu știu a ce, dar... Și ea m-a iubit așa cum sînt. Am umilit-o, a ieșit un tărăboi care mă putea înfunda ani de zile la pușcărie... Și ea ca să nu pățească nimic și să-mi salveze cariera, viitorul meu — a făcut gestul acela... Ca să mă scoată din orice urmărire, să mă absolve de orice pedeapsă. Sergiule, tu te poți întreba, ca și alții: dar dacă Irina s-a jertfit pentru un escroc? Căci putea să moară! Merita un asemenea preț un fluieră vînt? Meritam eu să-mi salveze ea onoarea? — Căci aș fi putut fi judecat pentru maltratare și viol și scuipat

de toți ce mă cunoșteau! Ea n-a spus la nimeni... părinții apoi au bănuit. Numai iubirea ei grozavă pentru ticălosul de mine a îndemnat-o să tacă și... Nu, n-a venit să-mi ceară nimic, a simțit c-ar fi fost o povară pentru mine... Nu s-a umilit. Dar decît să devină o piedică în calea viitorului meu, încurcîndu-mă, a... Sergiule, ea nu poate trăi însă așa, batjocorită, — o viață fără sens, fără haz, e o moarte pe care o amîi inutil, și ea n-a amînat-o... Nimeni nu m-a iubit pe mine atît de mult încît să facă o asemenea jertfă care să șteargă pata aruncată de mine pe familia mea și a ei, nimeni n-a crezut atît de mult în viitorul meu, în mintea mea, încît să-și spună că pentru o glorie mare nici un sacrificiu, chiar al propriei vieți nu e prea mare! Nimeni, afară de Irina. Uite-o cum mă privește de speriată! Nu mă urăște! Poate doar îi pare rău c-am înțeles-o. Și-ar fi vrut să nu știu, să nu-i fiu cu nimic recunoscător... Era necesar ca ea să piară, ca drumul meu să nu fie retezat... — căci voi ajunge mîine un mare actor, sau un... Poate că în alte împrejurări dacă s-ar fi jertfit pentru mai mulți inși sau pentru patrie, gestul ei ar fi părut mai grozav! Dar onoarea unui om nu-i la fel de mare ca onoarea unei țări, nu fiecare om este o țară? Și Irina și-a văzut viața ei fără valoare, bună doar ca să piară și să-mi desăvîrșesc eu studiile și cariera! Irina, îți mulțumesc pentru marea ta dragoste.

IRINA *(îi dă două palme)*: Imbecilule.

CEZAR: Lovește-mă, știu că mă iubești. Tu ai vrut să mă salvezi de procese, pentru slava iubitului tău... Oare am meritat eu?...

IRINA: Termină!

CEZAR: Ce suflet grozav ai! Ți-ai ales singură drumul, căderea ta în moarte... Ai acceptat, ai zis: da, și în deplină libertate te-ai hotărît să mori! Cine-mi mai poate da un exemplu de atîta iubire! Vreau să-ți sărut mîinile, Irina... *(Se apropie de ea.)*

IRINA: Să nu te-apropii de mine.

CEZAR: Sergiule, sînt fericit! Cineva m-a iubit atît de mult, încît a fost în stare să moară pentru mine! Sigur, nu putea suporta să fie umilită de mine, și să

tacă, și să accepte o împăcare... Așa n-ar fi putut trăi, asta n-ar fi fost libertate pentru ea, n-ar fi putut respira aerul, totul ar fi fost o minciună. Era o singură cale, și ea a ales-o! Mulțumesc, Irina... *(Vrea să-i sărute mîinile.)*

IRINA *(ieșind)*: Taci odată!

SERGIU: Bravo, Cezare! Ești un mare actor! N-am văzut niciodată un actor mai mare ca tine.

CEZAR: Nu sînt.

SERGIU: Ești un mare actor, dar ea nu te crede... Și-atunci, da, nu ești prea mare.

CEZAR: De ce să nu mă creadă? E o nedreptate să nu mă creadă!

SERGIU: La mine nu țipa, cu mine nu fă pe cabotinul. Tu nu ai credit în fața neîncrederii ei decît și dacă ești față de tine drept în ce-i spui. Și înlăuntrul tău nu e nici o vorbă dreaptă.

CEZAR: Nu te-am chemat aici să mă judeci, mai ales că nu mă-nțelegi. *(Intră Ecaterina.)*

SERGIU: Nu respecți pe nimeni, nici pe cei vii, nici pe cei morți.

CEZAR: Cum să nu respecți un mort cînd și tu vei muri?

SERGIU: Pe mine să nu mă minți, doar mi-ai spus înainte de-a veni aici că nu-ți pasă nici dacă se-ntîmpla... *(O vede pe Ecaterina.)* E prea tînăr și nu știe ce face.

ECATERINA: Nu că nu știe ce face, nu știe să facă nimic! Știi să faci ceva?

CEZAR: Gargară.

ECATERINA: Să pălăvrăgești, văd.

CEZAR: Nu, gargară de-adevăratelea. Cînd am fost mic am avut mereu gîlci și maică-mea, Dumnezeu s-o ierte, m-a pus să fac mereu gargară, cu apă sărată, cu hipermanganat, cu petrol.

SERGIU: Și ți-a trecut?

CEZAR: Gîlcile? Nu. Port în buzunar cel puțin un pachețel cu sare și cînd simt că m-atacă filoxera, pac! Gargara!

ECATERINA: Și mai ce știi să faci?

CEZAR: Mă pricep și la dragoste.

ECATERINA: Și asta e o meserie care se plătește bine. Altceva?

CEZAR: Pot să mă abțin 24 de ore să nu...

SERGIU: Să nu vorbești.

CEZAR: Asta nu. Dar pot să rabd 24 de ore să nu pun în guriță o picătură de alcool.

ECATERINA: Și n-ai primit încă nici o decorație?

CEZAR: Ba da, în școală, pentru un extemporal la naturale cu tema: „Măgarul". Premiul era un măgar de tinichea pe care profesorul îl dădea săptămînal celui mai bun extemporal. Eu am scris despre un măgar mort: era maro, viermuiau în el gîngănii, de parcă respira. Nu-l omorîse nimeni, era în plin cîmp și se dezintegra așa de la sine... Toamna, — parcă nici n-ar fi fost niciodată acolo, oasele fuseseră luate probabil de cîini... Mi-a rămas în minte această ironie nemaipomenită: un măgar maro, o lume de carne și oase se dezintegra în aer de la sine, împuțindu-se, între oi și...

ECATERINA: Dragul meu Cezar, să trecem la oile noastre. Irina trebuie să se mărite.

CEZAR: De-acord. Cu cine?

ECATERINA: Cu tine. Doar o iubești.

CEZAR: Ai ascultat la ușă?

ECATERINA: A, nu, dar așa e firesc... Doar tu n-ai violat-o ca un borfaș oarecare... *(Către Sergiu.)* Mi-ar face o mare plăcere să fiți nașul Irinei și al lui Cezar.

CEZAR: Dar...

ECATERINA: Nu te-am întrebat nimic.

CEZAR: Dacă nu lua luminal, n-ar fi fost vorba de nuntă. Asta a vrut? A luat zece pastile ca să se mărite cu mine?

ECATERINA *(lui Sergiu, calmă)*: Irina era o fată bună la învățătură, își făcea singură rochițele, nu umbla prin baruri, nu-și vopsea părul, era cinstită. O fată cinstită trebuie să aibă și pe mai departe o viață cinstită.

CEZAR *(face gargară, punînd într-un pahar apă și sare)*: Și-a venit căpcăunul. Și-a vrut să moară, cinstită: dacă trăia așa fără să-și vopsească părul și croindu-și singură fustele, era o nimeni: dar dacă murea, era altcineva, cineva! Era, nimic, și devenea totul...! Era o zi senină, cu cerul albastru cînd ea a întîlnit un... etc., etc. Un animal i-a rupt hainele și ea a murit scîrbită etc., etc., *(Face gargară.)*

ECATERINA: Cam așa, cu mici adăugări: fata a rămas plină de lacrimi, nu-i venea să creadă și încerca să-și pieptăne părul încîlcit... *(Intră din camera ei, deschizînd ușa, Irina, fără să fie simțită.)* Trebuie să se mărite cu tine, cine altcineva o mai ia?

CEZAR: Facem întîi circ cu luminal, că e mai spectaculoasă așa nunta... O junică copilă agonizînd în spital ne face mai sensibili... Moartea e *(gargară)* teatralizată, *(gargară)* e pusă la cale... Poate chiar de dumneata.

ECATERINA: Sinuciderea a fost ideea ei, proastă, căsătoria e ideea mea, foarte bună! Ea a vrut să scape de rușine, a crezut că asta e soluția, pastilele.

CEZAR: Sinuciderea e o soluție.

ECATERINA: Și căsătoria e o soluție, mai bună.

CEZAR: Căsătoria e cea mai bună soluție, dar nu-i un argument.

ECATERINA: Moartea ei era un argument?

CEZAR: Să nu luăm în tragic *(gargară)* o întîmplare cu o fetișcană ce visează noaptea feți frumoși... Prea multe rochițe croite, prea multe unghii nefăcute, prea multe vise stopate, prea mult erotism *(gargară)* sugrumat pot s-o ducă la luminal pe o puștoiacă ce-are medii de nouă și zece *(gargară)*. Ce vrei?

ECATERINA: Atunci dai douăzeci de mii și ești iertat. *(Cezar face gargară.)* Ai bani la cec, cîștigi destul cu fotbalul, te mai împrumuți...

CEZAR *(punînd paharul pe măsuța de lîngă chiuvetă)*: Am impresia că mă crezi un dobitoc. Toți mă credeți un om gata să se-nsoare, să dea bani, un dobitoc!

ECATERINA: Doctorul Cristoloveanu care a îngrijit-o pe Irina și care te cunoaște de la stadion are o părere foarte bună despre tine.

SERGIU: Vezi, și spuneai că toți te consideră...

ECATERINA *(lui Cezar)*: Și el te consideră un dobitoc.

CEZAR: Spuneai că are o părere excelentă despre mine.

ECATERINA: Da, el te consideră sănătos ca un taur. *(Alt ton.)* Eu nu te cred un dobitoc, Cezare. Ești puțin nervos, nu ești lipsit de minte. Tu înțelegi că Irina are nevoie de liniște. Doar tu nu vrei să-ți putrezească tinerețile prin pușcărie.

IRINA *(din prag)*: Mă tîrguiți?

ECATERINA: Aici erai, bine, vino mai aproape... *(O ia de mînă.)* Tu ai ceva zestre, ai și școală... Anul ăsta n-o să mai urmezi, trebuie cineva să plătească... El vrea, nu te tîrguim. Mi-a spus că are bani și că aduce și el o zestre bună în casă.

IRINA: Nu mă interesează nici o zestre.

ECATERINA: Pe mine mă interesează viața fetei mele.

CEZAR: Clubul „Universitatea" mi-a promis o sumă frumușică de bani, și... că-mi dau examenul de admitere dacă voi juca la ei — căsătoria asta îmi încurcă toate planurile!

ECATERINA: Dă banii, însoară-te și las-o pe fată aici și-ți vezi de planurile tale...

IRINA: Mamă, nu-mi place cum vorbiți despre mine. Vrei să ne căsătorim fără voia noastră? Nu-l vreau, e un nenorocit!

ECATERINA: Mai bine să ai în casă un soț nenorocit, decît să nu-l ai deloc. Nu vreau să te-arate lumea cu degetul.

IRINA: Așa n-o să mă arate?

CEZAR *(mai blînd)*: E nefiresc ce vrei să ne obligi să facem.

ECATERINA *(Irinei)*: Nu mai ai nimic de așteptat de la altcineva, n-o să te mai ia nimeni... Viitorul tău este legat de al lui...

SERGIU: Va fi o nuntă tristă...

ECATERINA: Oricum să fie, numai nuntă să fie.

CEZAR *(lui Sergiu)*: Ajută-mă să le explic... Nu vreau!

ECATERINA: Nu te obligă nimeni, dar tu nu ești un dobitoc, cum singur ai recunoscut. Vreau să te anunț că m-am interesat la avocatul Poenaru Emil, îl cunoști, ăla de s-a dat peste cap cu mașina... Mi-a spus că în asemenea cazuri... Vezi că ești atent? Există în lege o prevedere... în sensul că dacă vinovatul se căsătorește cu victima, acțiunea penală se stinge. *(Arătîndu-i o hîrtie.)* Azi am înaintat actele de dare în judecată. *(Iese.)*

CEZAR: Va să zică totul este de vînzare.

IRINA: Nu, nu e totul de vînzare.

ECATERINA *(reintră)*: Am uitat să spun: nunta sau logodna... o putem face poimîine, duminică.

CEZAR: Și eu m-am interesat... Prevederea care salvează de pedeapsă pe cel care se căsătorește cu victima are

în vedere situația cînd se poate lega o căsătorie fericită, întemeiată pe afecțiune, întreabă-l pe Poenaru, căsătoria care, chiar așa scrie, să surmonteze resentimentele violului... Iar Irina mă urăște!

ECATERINA: O să-i treacă.

IRINA: Dar aici e o vînzare în toată regula. Și părerea mea nici nu vă interesează.

CEZAR *(Irinei)*: Te rog foarte mult nu accepta așa ceva... Te rog să mă înțelegi și pe mine, mi s-a oferit o șansă în vară să intru la facultate, nu pot să-i dau cu piciorul! E vorba de cariera mea, să m-adun și eu de pe drumuri. Pentru o greșeală trebuie să plătesc toată viața? Sau vrei să intru la pușcărie? Te rog să mă ierți, am fost beat, idiot...

ECATERINA: Dobitoc... *(Iese.)*

CEZAR: Dobitoc! *(Irinei.)* Ai și tu demnitate, nu poți accepta așa ceva, să ne luăm doar ca... Irina, ce vrei, în alte țări poate nu se pedepsește asta cu închisoarea. Și maică-ta, penibil, mi-a cerut bani... N-am bani... N-am bani pentru așa ceva! Irina, te rog...

IRINA: Atunci o să ne căsătorim fără bani, Cezar...

CEZAR: Dar nu te iubesc, nu-mi place mutra ta...

IRINA: O să-ți placă, Cezar.

CEZAR: Ești îngrozitoare!

IRINA: Degeaba mă jignești, Cezar, n-o să renunț la tine.

CEZAR: Irina, pentru Dumnezeu, trezește-te.

IRINA: Cezar, tu ești singura mea salvare.

CEZAR: N-ai nici un pic de demnitate.

IRINA: Fiindcă te iubesc, Cezar... *(Intră Ecaterina.)*

CEZAR: A fost o greșeală, de ce vrei toată viața să ne chinuim?

ECATERINA: Ea nu te-a forțat la nimic, ea n-a greșit!...

CEZAR *(Irinei)*: Nu te puteam crede atît de lașă... Îmi vine să urlu.

IRINA: Tu mă umilești, și tot tu te superi... Cezar, dă-mi mîna...

CEZAR *(îi dă două palme)*: Să te ia dracu!

ECATERINA: Cezar! *(Se apropie de el încet. El stă înlemnit. Îl sărută pe frunte.)* Cezar, băiatule, ați început să vă-nțelegeți. *(Lui Sergiu.)* Vino cu mine în pivniță

s-aducem vin, în seara asta facem logodna. *(Iese urmată de Sergiu.)*

CEZAR: Mie-mi plac femeile...

IRINA: Foarte bine.

CEZAR: Cînd sînt cu ele vreau să mă sărute, să...

IRINA: Foarte bine.

CEZAR: Îmi place să fiu iubit, așa că iubește-mă.

IRINA: Nu te indispune cîtuși de puțin faptul că ești neobrăzat?

CEZAR: Deloc. Îmi face chiar plăcere. Eu sînt fotbalist... *(Rîde.)* Ca să cîștigi, trebuie să ataci, și cine atacă e neobrăzat... De-ar avea obraz ar sta dracului cuminte și-ar dormi pe el, dar mie-mi place să dorm pe altcineva, lîngă obrazul altcuiva.

IRINA: Poate-o să dormi pe un gunoi.

CEZAR: Vă considerați un gunoi, doamnă?

OLIVIU *(intră)*: Irina, bine că te pot ține de mîini. *(Îi ia mîinile într-ale sale.)* Dacă nu te făceai sănătoasă, eu nu mai aveam nici un rost să trăiesc...

SERGIU *(revine cu sticle)*: Sînt bucuros că toți o iubim pe Irina... *(Ei.)* Ești într-adevăr fermecătoare!

IRINA: Vai, de ce-mi spuneți așa, nu sînt o fată frumoasă.

OLIVIU: Ba da, Irina, ești foarte frumoasă. Am să-ți pun melodia care-ți place ție... *(Magnetofonul cîntă: „Floricele de porumb.")*

IRINA: Am înregistrat-o după ce mi-ai cumpărat floricele de porumb în piața de vechituri... N-am mai mîncat floricele de porumb de cînd eram mică.

SERGIU: Hai după vin... *(Iese. Oliviu nu-l urmează, ci iese pe ușa ce dă afară.)*

CEZAR: Ce-ai simțit la spital? Iartă-mă că te întreb, dar ceva tot trebuie să te întreb. Spălăturile la stomac sînt îngrozitoare, și eu m-am îmbătat odată de-am crezut că mor și m-au spălat niște babe cu apă caldă și cu balegă, cu un furtun... Ei, da, nu răspunzi, și eu vreau să te distrez. Da, ești sobră, tu ai suferit. Și eu nu-ți respect suferința.

IRINA: Nu valorează nimic suferința mea și nici respectul ce nu-l ai față de mine. Ei, da, n-a fost ușor...

CEZAR: Dar ți-a plăcut să te perpelești, altfel nu-ncercai porcăriile alea de tablete... Nu, tu n-ai făcut asta

ca să mă șantajezi să ne căsătorim, tu ai vrut să suferi, să mori... *(Ea îl privește.)* Sau n-ai știut ce faci, ți s-a întunecat mintea și... De știai precis, ori nu le luai, ori luai mai multe. Așa, suferi... Și nu plîngi, și mă privești ca pe un limbric degenerat... *(Rîde.)* Nu-ți pasă de suferința ta, căci nu dai doi lei pe trupul tău pîngărit de un limbric degenerat! *(Sec.)* Îl disprețuiești că s-a lăsat în brațele unui fotbalist fără materie cenușie în bilă. Suferința îți face bine, văd că te bucuri! Te pedepsești singură. Și mai ce? *(Surîzînd.)* Te inițiezi în moarte suferind, te-ai inițiat, o cunoști, ai simțit-o de-aproape, și deci ești cu mult mai superioară decît mine, un limbric care scuipă pe orice și nu simte nimic! Nu e în stare să simtă nimic! Suferința ta are o rațiune, te inițiezi și...

IRINA: Du-te la antrenament, ai duminică meci și e păcat să-ți pierzi condiția fizică spunînd prostii și trăgînd din țigară...

CEZAR: Du-te la mănăstire, adică. Ei, nu mă duc la stadion. Nu știu nimic, sînt un tîmpit, dar stau aici, nu mi-e frică de tine. Și n-am nici un fel de remușcări.

IRINA: Mai bine ai alerga pe stadion, să-ți menții mușchii în condiție bună...

CEZAR: Altfel n-am nici un rost? Nici nu vreau. Uite ce picior am, și ce piept! De bărbat! Eu nu-mi disprețuiesc picioarele care-mi dau o pîine și nici nu vreau să mi le retez sau să beau ca în melodrame pilule să crăp... Nu vreau ca tine să-mi eliberez sfîntul cuget, spiritul, sufletul de trupul întinat, he, *(rîde)* he... Ce-ai vrut tu să demonstrezi? Că lumea e fără dragoste, de eu nu te-am iubit cu adevărat... He, he, lumea e moartă, de iubire e moartă. Trezește-te, nu e nimeni criminal dacă tu ești nebună.

IRINA: Îmi face mare plăcere cînd mă insulți, continuă.

CEZAR: Ce-ar fi însemnat sinuciderea ta? Că lumea e moartă, eu, societatea, he, he... Un coteț, o cocină de porci, și nu trebuie salvată! Fîs! Onoarea cui salvată?

IRINA *(rîde)*: Acum încep să te iubesc: ești un bufon genial. Mă insulți ca să mă trezești din visul meu prost, să

mă aduci cu picioarele pe pămînt... Ca să te iubesc, așa cum ești. Guraliv, dar cu trup frumos, sincer.

CEZAR: Într-adevăr n-ai mai cunoscut alți bărbați înaintea mea?

IRINA: Ești și gelos, iubitule?

CEZAR: Răspunde.

IRINA: Bărbați? Ce, masculi? *(Rîde.)* Ești indiscret și indiscreția e mania impotenților. A neputincioșilor...

CEZAR: Ai cunoscut sau nu?

IRINA: Ei, bine, ultima oară am avut un iubit atît de frumos că-mi scăpa printre degete ca un pește. *(Intră Nichifor.)*

CEZAR: Da, și pe urmă, tu — și voi, toată familia mă acuzați pe mine de toate decepțiile voastre.

IRINA: Te-nșeli, iubitule, n-ai nici o vină. Eu mă simt responsabilă, ca să zic așa, de toate decepțiile mele. Și una dintre ele ești tu, peștele meu drag. *(Iese. Intră Sergiu, cu sticle.)*

SERGIU: Ce grozave erau orele noastre de geografie.

NICHIFOR: Nu m-ai întrebat nimic despre Ingeborg. *(Iese Cezar.)*

SERGIU: Știu c-a murit într-un accident de motocicletă.

NICHIFOR: Avea un maieu cu o motocicletă pe piept...

SERGIU: Era teribilă, conducea grozav motocicleta... Voia s-ajungem amîndoi la Roma pe motocicletă și să luăm o creangă de măslin... O dragoste de liceist.

NICHIFOR: Taică-său avea un atelier mecanic într-un tîrg din... A fost prin Bărăgan, la vînătoare de dropii.

SERGIU: Voia să vedem și Vezuviul... Era înnebunită că lava aceea nebună și distrugătoare, și strălucitoare, și izbucnind în înălțimi nestăpînită, regească, da, cum îi plăcea ei să spună... acuma, lava e un foarte bun bălegar... *(Rîde.)* E bun pentru îngrășat grădinile, să crească varza și guliile și ceapa...

NICHIFOR: Ingeborg...

SERGIU: Avea un nume de pasăre și-a murit stupid. A alunecat, era polei, mergea prea tare?

NICHIFOR: Nu știu. Asta era casa ei, mi-a vîndut-o mie, taică-său.

SERGIU: El mai trăiește?

NICHIFOR: Cine nu trăiește, e mort. *(A intrat la el, văzînd-o pe Irina.)*

IRINA *(vine cu niște cămăși într-un lighean)*: Am să-i spăl tatei cămășile. E mereu morocănos, oare o fi fost vreodată altfel?

SERGIU: Poate așa e firea lui.

IRINA: Bine-ar fi... Și bine-ar fi și de n-ar afla nimic.

SERGIU: Ce să afle?

IRINA: Nimic.

SERGIU: Că-i speli cămășile pe ascuns? O să se bucure. *(Intră Sabina, mergînd nesigur, cu mersul dintotdeauna al orbilor.)*

IRINA: Vrei ceva, bunico?

SABINA: Vreau să te-ntreb unde este pisica?

IRINA: A murit, ți-am mai spus.

SABINA: Cea albă.

IRINA *(apropiindu-se de ea)*: Și cea albă. Acum cinci ani.

SABINA: Știu. Te-ntreb doar ca să avem și noi despre ce vorbi.

IRINA: Vai, dar noi vorbim despre orice.

SABINA: Vezi cum mă minți? Nu vorbim decît despre pisici. Adică despre treburi neserioase.

IRINA: L-ai cunoscut pe prietenul lui Cezar? Domnul Sergiu...

SABINA: Mă tragi de mînecă, să știu că e aici și să nu spun vreo boacănă. Domnule Sergiu, dumneata ai pisici?

SERGIU: Nu.

SABINA *(plecînd în camera ei)*: Atunci cumpără-ți! Ca s-avem despre ce vorbi.

IRINA: E ca un copil care învață să pășească. În tinerețe a fost frumoasă ca o păpușă. *(Tare, către Sabina.)* Bunică, cum ai fost cînd erai de vîrsta mea?

SABINA: În tinerețe am fost frumoasă ca o păpușă. Acuma m-am cocîrjat și mi s-au micșorat mîinile și picioarele și capul mi s-a-mpuținat... Doamne, ce e bătrînețea, ajungi o mînă de carne bătrînă. Arăt ca o maimuță bătrînă? Dacă n-arăt, o s-arăt. Simt c-o s-ajung cît o păpușă de cîrpe cînd o să mor, uite-atîta. Irino, să nu te joci atunci cu mine de-a păpușile, c-o să uit că sînt moartă!

IRINA: N-o să mori niciodată.

SABINA: Bancuri de fată mare, o să mor, doar n-o să stau tot timpul de vorbă cu tine despre pisici. *(Iese.)*

SERGIU: Are umor, sînteți o familie veselă.

OLIVIU *(intră de afară și-i pune Irinei în brațe cîteva pachețele. Ea nu mai spală pentru un timp rufele din lighean)*: Ți-am cumpărat un costum de baie formidabil și-un colac de salvare formidabil. Mîine mergem la rîu să-nveți odată să nu mai înoți ca toporul... Ți-am cumpărat și un ceas cu cuc. *(Sergiu intră în baie.)*

IRINA: Chiar va fi al meu?

OLIVIU: Tot ce este al meu va fi cîndva al tău, inclusiv pendula. *(Rîzînd.)* Ți-am mai spus, și-o să-ți mai spun, dar să rămînă între noi: tot ce-o să cîștig, o să fie al tău.

IRINA: ...inclusiv ce-o să cîștigi la loto-pronosport, n-am uitat gluma.

OLIVIU *(o sărută pe frunte)*: Cine are memorie, trebuie sărutat pe frunte, să ai și tu memorie... *(Reintră Sergiu.)* Dumneata ai memorie?

SERGIU: Artiștii n-au memorie, numai tîmpiții au memorie.

IRINA: Ai scăpat, de aveai, te săruta și pe dumneata pe frunte.

OLIVIU: Plec, sînt luat în balon. *(Urcă la el în cameră.)*

SERGIU: Și ăsta e amuzant, profesorul de pescuit subacvatic. *(Privește costumul de baie.)* E mereu așa, cu pendule, cu cuci?

IRINA: De cînd a revenit, așa e, amuzant.

SERGIU: De unde s-a reîntors profesorul?

IRINA: Nimeni nu știe de unde, dar toată lumea știe că de la pușcărie.

SERGIU: Vesel, dar cam cărunt. E inteligent?

IRINA: Nu știu, cînd îl văd așa de simpatic, mă pierd, uneori mi se moaie genunchii, ori îl privesc ca o caraghioasă, fără să-l mai ascult. Cred că e inteligent.

SERGIU: Sigur este, nu orice prost e în stare să delapideze, pentru asta trebuie un spirit luminat. E galanton, îi place să facă altora cadouri, să se simtă ei fericiți... Crezi că banii pe cucul ăsta nu i-a șterpelit de undeva? Cred c-a vîndut toată fabrica de gheață pentru un

costum de baie. Zău că-mi place, e o figură, numai să nu-l mai prindă poliția și să-i facă iar vreo figură.

IRINA: Acum două săptămîni ne-a plimbat pe mine și pe mama cu motocicleta lui cu ataș pînă la Poiana Brașov, am băut bere... a fost grozav... *(Începe să spele din nou rufe.)* Doamne, aș vrea să nu fie așa! Este imposibil să fie așa!

SERGIU: Cum?

IRINA *(pleacă cu ligheanul, să-și ascundă emoția ce-o sugrumă)*: Nicicum... *(A ieșit. Se aude Nichifor urlînd. Apare din camera lui, răvășit, țipînd.)*

SERGIU: Ce-ai pățit?

NICHIFOR: Doamna bătrînă și stîrbă și grasă care m-a omorît alaltăieri vrea să mă scuipe într-o closetă.

SERGIU: Ai visat.

NICHIFOR: N-am visat, sînt mort de-alaltăieri, nu se vede c-am unghiile vinete și lungi?

SERGIU: Nichifore, cu mine nu fă pe țîcnitul, te știu din școală... Atunci îi duceai de nas pe profesori, nu erai nebun...

NICHIFOR: Acuma tu ești nebun și vrei să mă duci de nas pe mine că ești sănătos. N-o să-ți meargă. *(Intră Mircea ducînd-o de braț pe Irina. Ia două pahare de pe masă.)*

MIRCEA *(ciocnește cu Irina)*: În sănătatea ta! Mă bucur... Cîndva, poate nu peste mult timp am să-ți spun o taină...

IRINA: De bine?

MIRCEA: De ce crezi că nu de bine? *(Îi oferă.)* Cerceii mamei mele... Și ea a avut un secret. *(Ecaterina vine încărcată din pivniță.)*

IRINA: O să mi-l spui?

MIRCEA: Nu știu... *(Rîde.)* Să ai noroc! *(Pleacă la el.)*

ECATERINA *(turnînd vin în pahare)*: Să bem pentru sănătatea fiilor noștri! *(Îl servește pe Cezar care a revenit.)* Nașule, urează-le roade bogate, veselie...

SERGIU *(închinînd)*: Ce să spun? Să fie fericiți! Îmi pare foarte bine că totul s-a terminat cu bine... Altfel... Cezar, zău, ești un norocos. Irina este o fată splendidă și jur pe...

CEZAR *(rîzînd)*: Jură pe măseaua ta de minte.

SERGIU: Jur pe măseaua mea de minte că dacă nu ești cavaler te bat... la propriu, cu pumnii! Irina, să ai încredere în nașul tău... Mi-ar place să fac un film cu tine...

ECATERINA: Poate n-are talent.

CEZAR: Pentru film nu trebuie să ai talent, trebuie să știi doar să te miști și să dai din coate.

SERGIU *(vesel)*: Jur pe măseaua mea de minte că de se va atinge cineva măcar c-o floare de Irina am să-i frîng gîtul!

NICHIFOR: Dacă-i frîngi gîtul, ai putea să-l omori.

SERGIU: Toate zilele să vă fie grozave! *(Ciocnește cu Irina, apoi cu Cezar. Lui.)* Urează-i și tu...

CEZAR *(Irinei)*: La mulți ani!

ECATERINA: Sărutați-vă...

IRINA: Altă dată.

CEZAR *(Irinei)*: Cînd vrei tu... luni, marți, miercuri... În ce zi vrei tu. Am să-ți fac toate zilele grozave. *(Ciocnește cu ea.)* Care zile îți plac ție cel mai mult?

IRINA: Zilele care nu sînt în calendar.

ECATERINA *(rîzînd)*: E o glumă bună... da, destul de bună.

OLIVIU *(intră, Irinei, ciocnind)*: În sănătatea voastră...

IRINA *(prinzîndu-l în brațe)*: Tu ești prietenul care mă iubește cel mai mult... *(Aproape sugrumată.)* Nu vreau să mor. *(Desprinzîndu-se de el.)* Să nu mă lași, ajută-mă, am nevoie...

ECATERINA *(Irinei)*: Lasă, dragă, toți o să te ajutăm... o să fie bine, o să uiți.

IRINA: Amintirile astea le poți uita?

ECATERINA *(fermă)*: Ei, nu mai da, dragă, și tu atîta importanță la toate fleacurile... Gîndește-te la viață, nu... Ce e moartea? Ei, nimic, e doar o umbră. Ai să ai copii...

NICHIFOR: Noroc! Noroc!

IRINA *(lui Oliviu, calmă)*: Toți au ochii ațintiți spre mine, liniștea lor depinde acum de mine, victoria lor, bucuria lor. Salvarea lor.

NICHIFOR: Noroc! Noroc! Nu m-aude nimeni. Strig ca psalmistul și nu-mi răspunde nimeni și eu n-am odihnă cu paharul în mînă...

IRINA *(lui Oliviu)*: Dar de-aș fi murit n-ar mai fi îndrăznit nimeni să-și bată joc de-o fată, să murdărească...

NICHIFOR: Noroc! Noroc! Cînd vreau să-i conving pe spectatori să țină cu „Ciocanul", strig în tribune ca psalmistul :„Viața mea se irosește în durere de nu țineți cu «Ciocanul» și anii mei în suspine se duc de nu țineți cu «Ciocanul». Din cauza ticăloșiei mele că n-am ținut o singură duminică cu «Ciocanul» puterea mea se dărapănă și oasele mele se macină". Și de frica psalmilor, tribunele strigă. *(Strigă.)* „Hai, Ciocanul"! *(Suflă într-o trompetă.)*

ECATERINA *(lui Cezar)*: Fii și tu mai galanton...

CEZAR *(Irinei)*: Vrei să ne plimbăm puțin?

IRINA: Într-adevăr vrei să ne plimbăm?

CEZAR: Acuma o să mă bănuiești că orice-ți spun nu-i adevărat... Vreau să ne plimbăm...

IRINA: Foarte bine, aș vrea așa să fie, fără nici un vicleșug...

ECATERINA: Ei, și tu, n-o să mai fie nici un vicleșug ca să te convingă de ceva, o să-ți spună...

IRINA *(lui Cezar)*: Între mine și tine să nu mai existe decît adevăr...

ECATERINA: Da, dragă, bineînțeles...

IRINA: Și-ntre mine și voi...

NICHIFOR: „Hai Ciocanul!" *(Dă noroc.)* Le spun: de nu strigați „Hai Ciocanul" picăm în B, adică murim și nu vom mai avea fotbal și duminicile vor fi moarte și duminicile moarte sînt... nimic, haos, în moarte toate reintră în haos, așa că... „Hai, Ciocanul"!

IRINA *(ieșind, urmată de Cezar)*: Între noi să nu fie decît adevăr, mamă, nu glumesc.

ECATERINA: Sigur, dragă, nici o minciună, nici atîta! *(Închide ușa în urma lor.)* Uf, și tinerii ăștia, nu știu să spună decît vorbe umflate...

SERGIU: E vîrsta cînd ei cred în ce spun...

ECATERINA: Dar eu nu cred? Cred, dar nici chiar așa, că fără cîte-o minciună care să-ți facă plăcere, nimic n-are haz! Altfel viața e îngrozitoare! Doar nu sîntem nebuni, că numai nebunii spun toată ziua exact ce gîndesc.

NICHIFOR: Noroc! Noroc! *(Nichifor urcă la el, urmat de Sergiu.)*

ECATERINA: Asta e fericire, să fii nebun? Crezi că vrea cineva să fie nebun ca Nichifor ca să fie fericit? Asta e fericire: toată ziua, „Hai, Ciocanul!?" *(Nichifor și Sergiu intră în camera lui Nichifor.)*

OLIVIU: Să bem pentru sănătate! La mulți ani!

ECATERINA: Fericire!

OLIVIU: Am să plec o vreme de-aici, am nevoie de-o slujbă mai bună.

ECATERINA *(îl prinde în brațe)*: O să rămîi, te plătesc eu.

OLIVIU: Și ce să fac aici? *(Intră de afară Irina să-și ia balonzaidul.)*

ECATERINA: Nimic. Să mă ții pe mine în brațe.

OLIVIU: Asta e nimic?

ECATERINA *(veselă)*: În orice caz e mai puțin decît să pupi în... un șef... *(Se sărută. Irina iese încet afară.)*

OLIVIU: Ai auzit ceva?... A intrat cineva?

ECATERINA: Nimeni. Vîntul a bătut fereastra... Trebuie s-o închidem... *(Veselă.)* Într-o dimineață a intrat o pasăre în cameră. Și-atîta s-a zbătut pînă a nimerit iarăși fereastra deschisă... *(Îl sărută.)* Dragul meu, bine că Irina trăiește, vom fi toți fericiți...

CORTINA

PARTEA A II-A

NICHIFOR *(vine de afară urmat de Cezar)*: Am fost în paradis! Am fost în raiul pe care voi l-ați pierdut!
SABINA: El e cu mintea tot timpul în rai.
NICHIFOR: Am văzut luminile raiului, am ascultat muzica raiului...
SABINA: La ce era cîntată?
CEZAR: La fanfară.
SABINA: Știam c-ai fost la pușcărie, nu în rai. Acolo pentru ce-ai fost?
NICHIFOR: La pușcărie?
CEZAR: Ca să mediteze.
NICHIFOR: Pentru c-am furat. *(Ca trezit.)* Acolo totuși n-am fost, dar dacă mă străduiesc...
CEZAR: Oliviu a fost acolo, tata, el, a fost dincolo, în paradis.
SABINA: Dar ce cauți tu aici, dac-ai fost în paradis?
CEZAR: Ca să ne mîntuiască pe noi.
SABINA: Mai bine rămîneai acolo.
CEZAR: Porcul paște iarbă verde.
NICHIFOR: Nu porcul, calul paște iarbă verde.
CEZAR: N-are importanță un verb: paște! N-au altele, mult mai grozave nici o importanță, dar un biet verb păsunist! Mai bine rămîneai în rai la fabricarea lumînii... Căci de-acolo ne vine lumina sfîntă a înțelepciunii. *(Cezar e furios. Către Nichifor care s-a așezat fluierînd la masă și dezleagă cuvinte încrucișate.)* Nu mai dezlega cuvinte încrucișate, sînt o calamitate, ca știința, tabla înmulțirii, pescuitul submarin... Da, dezleagă, și raiul e un joc de cuvinte încrucișate: r, a, i! Acolo totul e perfect, omul e om, nu-l poți transforma în porc, în obiect, în animal, în nimic. Dar rămîi în

raiul tău, fii fericit acolo, să nu cumva să-ți vină mințile la cap! Raiul e starea de nebunie a omului! Uitați-vă la el! *(Nichifor rîde.)* E fericit!
NICHIFOR *(strigă, ca o descoperire)*: Vînturile nu mai vor să bată! Vînturile nu mai vor să bată! *(Intră la el, urmat de Cezar. De afară intră nervos Sergiu.)*
SERGIU: Nu e nimeni acasă?
SABINA *(e la fereastră, privind în gol, ascunsă de un ficus)*: Nimeni.
SERGIU: Dumneata ești bunica... cum ești nimeni?
SABINA: Sînt ca și cum n-aș mai fi. Unde este Irina?
SERGIU: A... a fugit în alt oraș.
SABINA: Știam c-o să plece. Dormeam în aceeași cameră și noaptea o auzeam plîngînd sub pătură.
SERGIU: De ce nu i-ați spus părinților ei?
SABINA: De cînd am orbit nu mă mai ascultă nimeni, sînt prea bătrînă, și bătrînii bat cîmpii. Dumneata ești un om bun...
SERGIU: Sînt și eu ca oricare...
SABINA: Ba nu, ai vrut să fii nașul ei, și ești... Trebuie să ai grijă de ea. Am să-ți spun un secret. Irina scria într-un caiet... Îl ținea sub saltea. De cînd am bănuit c-o să fugă, l-am luat la mine. *(Îl scoate din sîn: e un carnețel.)* Sînt gîndurile ei, ca ale oricărei fetișcane. Eu nu pot să citesc, păstrează-l, poate că altcineva l-ar arunca în foc de l-ar citi. *(Îi dă caietul și iese în timp ce Mircea vine în pijama din camera lui.)*
SERGIU *(lui Mircea)*: Fata dumitale a fost găsită pe linia ferată și dumneata stai în pijama și nu spui o vorbă! *(Apare Oliviu de afară.)*
MIRCEA: Ce să spun? Știu că Irina..
SERGIU: Un tată nu crezi că are și alte datorii față de copilul său decît să spună niște vorbe goale?
MIRCEA: N-am nimic ce să spun, Irina de mică a fost legată de maică-sa, ea o pieptăna, îi spunea povești... Îi spuneam și eu, dar de mine s-a apropiat doar de cîțiva ani...
SERGIU: De tată e normal să se apropie mai tîrziu un copil, dar atunci el este totul, el e calea în viață, el dă legea, el e Dumnezeu, adevărul... Și cum ai arătat

dumneata în ochii ei, dacă ea n-a știut să treacă peste un moment greu?

MIRCEA: Eu mergeam vara cu ea la mare.

SERGIU: Atîta e destul? Dumneata în fiecare zi trebuia să fii în ochii ei mai marele acestei case, nu doar tatăl de carne și sînge, ci omul care reprezenta puterea bărbătească a lumii, dacă vrei, statul, siguranța că ea se află la adăpost de orice, demnitatea!

MIRCEA: Cred c-am avut multe defecte.

SERGIU: Se vede, altfel ea nu nimerea sub tren.

MIRCEA: N-am fost un tată prea bun.

SERGIU: Dacă erai, ea nu-și pierdea firea, conștiința ei nu era atît de răvășită și lumea nu părea atît de zăpăcită. *(Intră Nichifor. De afară intră Ecaterina, stupefiată.)*

SERGIU: Dar aici nu-i vorba de o sinucidere, aici e vorba de o crimă. Se ascunde ceva...

NICHIFOR: Și cine crezi că e vinovatul?

SERGIU: În orice caz nu sînt eu.

NICHIFOR: Vînturile nu mai vor să bată! Corăbiile se înnămolesc și pier! *(Iese.)*

MIRCEA: Nimeni nu e vinovat cu nimic...

ECATERINA: A fost o dragoste nenorocită.

SERGIU: De ce n-ați făcut nimic pentru ea?

ECATERINA: Erai aici, am făcut tot ce s-a putut, chiar am logodit-o.

MIRCEA: Poate că nu trebuia.

ECATERINA: Cine știe ce trebuia făcut?

SERGIU: La mijloc e o crimă, și vă jur, cum îi jur și Irinei că nu mă las pînă n-o descopăr. *(Ecaterina intră la ea. Mircea la el. Vrea să plece și Oliviu. Sergiu îi pune mîna pe umăr.)* Hai, nu pleca.

OLIVIU: De fapt ar trebui tu să pleci.

SERGIU: Eu n-o să plec pînă nu descopăr secretul acestei, adevărul acestei...

OLIVIU: Secretele descoperite sînt periculoase.

SERGIU: Mă amenințî? Casa asta, familia asta poartă în ea moartea...

OLIVIU *(ironie retorică)*: Precum omul poartă în celulele sale propria sa moarte! *(Alt ton.)* Ai mai spus asta.

SERGIU: Unde?

OLIVIU: Ieri, aici, Ecaterinei. Te repeți.

SERGIU: Ți-a spus ea ce i-am spus!

OLIVIU: E o întrebare?

SERGIU: E o constatare, o certitudine.

OLIVIU: Nu e bine să ai prea multe certitudini, s-ar putea să nu fie nici una adevărată.

SERGIU: Faci pe nepăsătorul, pe rebelul, pe extravagantul... Și tu... Dar aici se ascunde un cadavru! Voi vă clădiți fericirea pe un cadavru. E între voi o legătură periculoasă...

OLIVIU: Între care noi? Îmi place că ai conștiință și pentru noi, și pentru alții, tu ești conștiința noastră pierdută. *(Surîde batjocoritor.)* Tu ești conștiința lumii... Dacă știi totul, ce mai vrei?

SERGIU: Adevărul vostru e altul decît adevărul. Moartea Irinei e un adevăr cu două ...adevăruri, sau dublu, nu știu cum să spun... una pare și alta este. Dar ce propuneți voi, prin legăturile voastre, a dus la moartea ei... Fericirea voastră, lumea voastră e o lume plină de moarte.

OLIVIU: De unde se poate trage concluzia că eu cu... sîntem niște oameni morți. *(Batjocoritor.)* Niște cadavre vii... *(Sec.)* Sau o să ne spui și-o să ne împuște cineva? *(Curios.)* Chiar, se condamnă la moarte pentru o vină ca a noastră?

SERGIU: Îți bați joc de mine?

OLIVIU: Dacă moartea Irinei are două fețe, dacă e dublă, he, he... dacă acuma adevărul morții ei e dublu, nu? atunci... Atunci și viața ta ar putea fi dublă, ar putea avea și ea două fețe... Cel puțin, nu? Dacă ceva acuma e dublu, înseamnă că și ieri a fost dublu. Și viceversa. Dumneata ești un artist, un maestru al dublului...

SERGIU: Te întreb încă o dată: îți bați joc de mine? Ca să mă enervez și să plec? N-o să abandonez... Viața Irinei este...

OLIVIU *(întrerupîndu-l:)* ...Moartea Irinei. *(Pe alt ton.)* Du-te acasă. N-o să-ți reușească nimic.

SERGIU: O să găsesc adevărul acestei...

OLIVIU: Să faci dintr-un fals un adevăr, e ceva. Să faci din falsitate o artă, e ceva, nu e lucru ușor, și o știi bine, ai făcut atîtea filme pline de artă... În orice

caz, nu e la-îndemîna oricui. Tu ești un artist, Sergiu Patraulea. *(Se dă cu săpun pe față, își ascute briciul etc.)*

SERGIU: Așa cred.

OLIVIU: Minți cu artă, încît mă faci să cred că spui adevărul. *(Alb.)* Dar află: în clipa cînd ai să spui adevărul, am să te ucid. Îți interzic să mai spui adevărul.

SERGIU *(surîzînd neconvins)*: Mulțumesc... Dar tu și Ecaterina...

OLIVIU *(țipă, punîndu-i briciul la gît)*: Îți interzic să spui adevărul. *(Calm.)* Fiindcă de-l spui, nu mai ești un om cinstit...

SERGIU *(ca să scape)*: Desigur...

OLIVIU *(precizînd)*: Nu mai ești cinstit față de tine, care întotdeauna nu spui adevărul.

SERGIU *(treacă de la el)*: Da.

OLIVIU: Și în gura căruia minciuna e ca la ea acasă.

SERGIU: Da.

OLIVIU: M-am obișnuit atît de mult cu minciunile tale încît cred că sînt adevăruri adevărate. Așa că te implor — să nu cumva să te transformi și să începi să spui adevărul.

SERGIU *(convins c-a aflat ce trebuie, și în altă parte trebuia spus ce știa, ca să nu-l întărîte)*: Nici o grijă.

OLIVIU: Ești un ins inteligent, și numai oamenii inteligenți mint atît de strălucit încît sînt luați în serios.

SERGIU: Numai ei.

OLIVIU: Cei care spun adevărul sînt niște spirite vulgare. La urma urmei: nu-i nici un merit să spui adevărul. E o banalitate. Oricine poate spune adevărul. Banalitate. Oameni banali. Tu nu ești un om banal.

SERGIU: Sper. *(Intră Cezar. Sergiu capătă voce.)* Irina a vrut să schimbe ce-i aici în casă, a vrut să intervină în lumea asta, s-o schimbe, moartea ei e grozavă și are și acest rol strategic, să spargă buba... Numai ea știa ce păcate și ce blesteme sînt pe capul părinților ei și al vostru, și a vrut să le șteargă și să vă trezească, să le anuleze. Și ca să nu ucidă altcineva pe alt vinovat...

CEZAR: Aici nimeni n-ar fi omorît pe nimeni...

SERGIU: Crezi? Crezi că Ecaterina nu este în stare să se răzbune? Întîi te-a dat în judecată... *(Intră Ecaterina.)*

CEZAR: Nu m-a dat, a fost un șantaj... Toată nenorocirea a căzut pe capul meu...

ECATERINA: Pentru tine e o nenorocire? Că ești liber? N-ai făcut nici o zi de pușcărie! E pe capul tău nenorocirea, nu pe-al ei, pe-al altora? *(Intră în bucătărie.)*

OLIVIU: De ce n-ai vrut de bunăvoie să vă luați? Doar ani de zile ați locuit aici...

CEZAR: Mi-a fost frică să mă căsătoresc cu ea. Am crezut că mi se cere prea mult... și mi-a fost frică să mă oblig și să fiu cum nu eram...

SERGIU: Ea n-a mai găsit nici o scăpare, avea sentimentul că nu mai are ce aștepta, de la nimeni nimic... Și n-a acceptat să trăiască în minciună, căci este o minciună aici, pe care o s-o aflu, și-o injustiție, și-o...

OLIVIU: Ea a greșit, n-a avut răbdare, singurul ei păcat este nerăbdarea...

SERGIU: Acceptînd să trăiască în suferință și-n neregula de-aici, pe care eu o numesc injustiție, ea perpetua, ăsta e cuvîntul, tot ce era aici, relațiile astea tulburi de-aici, vinovăția...

CEZAR: A vrut să ne pedepsească?

SERGIU: A vrut să se pedepsească pe ea... Și pe alții. Ca să se termine odată somnul ăsta! S-a comportat ca un erou.

CEZAR: Dar eroii mor pe cîmpul de luptă: în afara tablei de șah un gest ca al ei este un act de nebunie!

OLIVIU: Nu era nebună.

CEZAR: Dar nu există eroi fără lupte, să nu-mi împuie mie capul cu tot felul de aiureli... Nu e nici un eroism aici, nu mă impresionează cu gargară.

SERGIU: Nu striga și nu te căuta prin buzunare după hipermanganat, una strigi și alta gîndești, din două lucruri făcute deodată, unul e mincinos. Nu te uita urît la mine, fiindcă tot va trebui să spui adevărul.

CEZAR: Ce adevăr?

SERGIU: Ce s-a mai întîmplat între tine și ea și noi nu știm.

CEZAR *(scoate din buzunar o sticlă de coniac. Își toarnă într-un pahar și bea)*: Știți... *(Calm.)* Am visat-o astă-noapte. De zeci de ori m-am trezit, de zeci de ori am mai visat-o. Sîntem la cununie. Schimbăm inelele, eu o mîngîi...

OLIVIU: Ai grijă de ea... Dar de-ar trăi ai fi în stare să n-o jignești? N-ai fi, așa c-o visezi de pomană. De ce bei? Ca să uiți. Ce să uiți? Visele? Dar ele sînt mincinoase, tu niciodată n-ai voit ce visezi acuma, niciodată n-ai visat ce visezi... Bei ca să ne faci pe noi să credem că suferi. Mai bine ai visa cum i-ai rupt bluza...

CEZAR: Nu mă credeți.

SERGIU: Eu te cred.

OLIVIU: Eu nu.

CEZAR: Nu m-a vrut.

OLIVIU: Nu te-a putut minți că te vrea de bărbat. D-aia s-a... Fiindcă tu... Nu mai bea!

CEZAR: Era mai bine dacă intram la închisoare.

OLIVIU: Atunci de ce te-ai rugat de ea să te ierte? De ce-ai plîns la picioarele ei ca un caraghios?

CEZAR: Nu puteam bănui ce-o să se întîmple... *(Bea.)* Moartea are ceva bun în ea? Rămînînd aici, înjurîndu-mă, suferind, se bătea pentru viața ei, da dovadă de viața ei, așa... retrăgîndu-te... în liniște, așa nu-mi poate da mie lecții de cum să trăiesc. Și nici voi să nu-mi dați.

SERGIU: Fiecare om are acest drept, acest drept al său la liniște, de liniște... Cînd ești tînăr mai ai curajul ăsta de a te retrage în liniște.

CEZAR: Nu e un curaj, e o prostie.

SERGIU: Și prostia e un curaj... Tu de ce n-ai avut măcar curajul să plătești cu închisoarea?

CEZAR: Mai bine plăteam, pe urmă aș fi avut dreptul să iau totul de la început, tot jocul ăsta de-a... Dar o visez cum îmi pune mîna pe umăr în biserică și se roagă pentru mine. Se închină pentru mine, asta mă înspăimîntă și mă trezește din somn!

OLIVIU: Nu te cred.

SERGIU: Eu îl cred, și eu am avut odată asemenea vise... *(Lui Cezar.)* Cred că noi sîntem prieteni de foarte mult timp.

CEZAR: Anul ăsta ne-am cunoscut.

SERGIU: Sîntem prieteni dinainte de a ne cunoaște. *(Intră Ecaterina.)*

CEZAR: Crezi?

SERGIU: Sînt sigur: urîm aceiași oameni.

CEZAR *(țipînd)*: Eu mă urăsc pe mine.

ECATERINA: Ai și pentru ce. Tu nu iubești decît fotbalul.

CEZAR: Da, dar voi știți cît cîntărește fotbalul pentru mine, el e șansa mea, viața mea, Dumnezeul meu, el îmi aduce parale, el îmi aduce prieteni, fotografii în ziare, cronici în ziare că nu sînt un nimic, speranțe pentru lotul național, speranțe!

ECATERINA: Atunci nu mai bea, să nu-ți pierzi condiția fizică.

CEZAR: Nimeni nu mă crede, nimeni nu vrea să mă-nțeleagă? Credeți că eu nu sufăr, numai voi *(lui Oliviu)*, numai tu, *(Ecaterinei)* numai tu?

ECATERINA: E normal să chițcăi și să bei, să se vadă că suferi! Chiar spui: lume, sufăr! Ar trebui să-ți rupi și părul din cap urlînd, ar fi mai convingător pentru cine nu te știe. Bea sărmanul băiat ca să uite, să uite tot, că altfel înnebunește de durere. Gargară. Atîta ai învățat și tu de la taică-tău: urlă: „viața mea se irosește de durere și anii mei în suspine. Din cauza ticăloșiei mele puterea mea se dărapănă și oasele mele se macină". *(Sec.)* Mi-e scîrbă de psalmiștii fotbaliști. *(Cezar iese afară într-o tăcere de mormînt.)*

SERGIU: Ce vreți să faceți din el? Să nu-l iertați niciodată, să-și ia și el zilele?

ECATERINA: N-ai grijă, se duce acum la vreo fufă. Să uite. Știe el să uite: bînd, mîncînd și...

SERGIU: Toată greșeala lui...

ECATERINA: Mîrșăvia lui.

SERGIU: ...poate fi iertată, anulată de durerea lui, de omenia lui... Nu vedeți că nu poate sta singur? Că se teme de singurătate? Nu vedeți că se chinuie?

ECATERINA: Și bea ca să uite.

SERGIU: E un tip dur, care a crezut o vreme că poate fugi de sufletul lui...

OLIVIU: Ah, ce ciorbă grasă, ca-n filmele indiene. *(Intră la el.)*

SERGIU *(sec)*: De ce ți-ai bătut joc de Irina?
ECATERINA: Nu i-am făcut nici un rău. Avea tot ce-i trebuia, casă, căldură, mîncare, haine, școală, ciorapi...
SERGIU: Pe ea n-o interesa, înțelege, să aibă ciorapi și mîncare și fuste, ea voia să fie cum voia ea să fie!
ECATERINA: Eu n-am avut chiloți pînă la șaisprezece ani cînd am venit la oraș. *(Intră Mircea.)*
MIRCEA: Dar nici nu-ți trebuia. *(Iese.)*
ECATERINA: Dobitoc bătrîn! I-am dat Irinei tot ce n-am avut eu și tot ce-am putut să-i cumpăr...
SERGIU: Ea nu voia boarfe, lucruri, ciorapi, bunuri materiale! Și numai de astea te-ai interesat, să aibă boarfe.
ECATERINA: Ce puteam să-i dau altceva? *(Intră Mircea.)* Ce?
MIRCEA: Un exemplu: cum să trăiască.
ECATERINA: Tu ești bun de dat de exemplu?
MIRCEA: Doamne ferește, eu nu, eu sînt un laș... Asta mi-e și meseria, să nu mă revolt cînd bag în crematoriu animalele pe care veterinarii au făcut experiențe... De la mine n-avea ce să învețe, eu îi dădeam cîte-un pol pentru prăjituri, dar alte bunuri...
SERGIU: Pe ea o interesau altfel de bunuri, cele morale!
MIRCEA: Eu cu morala întotdeauna am stat prost. *(O arată pe Ecaterina.)* Ea a stat bine cu morala. *(Iese.)*
SERGIU: O fată la vîrsta ei — optișpe, sau cîți? — e o ființă fragilă... E o vîrstă nenorocită, căci e foarte vulnerabilă. Dovada e acolo... rece.
ECATERINA: Eu sînt bătrînă, eu nu mai sînt vulnerabilă...
SERGIU: Nu ești niciodată atît de bătrînă ca să nu mai poți fi lovită de nimic.
ECATERINA: Eu cred că ea a greșit... s-a pripit... în lume nu toate sînt așa cum par.
SERGIU: Ea voia să fie toate cum arată că sînt. Noi cei mai bătrîni mereu le dăm sfaturi proaste, să mai aștepte, să mai înțeleagă că...
ECATERINA: Noi bătrînii avem cu noi experiența... trecutul...
SERGIU: Ei, tinerii, au viitorul.
ECATERINA: Ea n-o să mai aibă nimic.

SERGIU: Și nu din vina ei. Nu crezi că aveai o datorie mai mare față de ea? Față de lume?
ECATERINA: Poate, nu știu... Nu știu cine are o datorie mai mare față de lume, noi cei bătrîni, sau cei tineri?! Eu zic să pleci în drumul dumitale și să-ți vezi de treburile dumitale.
SERGIU: I-am jurat Irinei c-o să aflu tot adevărul...
ECATERINA: I-ai jurat cînd era moartă, la căpătîi, ca un... zău, ca un caraghios. Ce adevăr vrei?
MIRCEA *(intră)*: În casa asta e un gunoi, trebuie aruncat pe fereastră...
SERGIU: Trebuia învins, ca să nu mai fie, și pentru asta trebuie cunoscut. Eu încă nu-l știu, dar simt că am această datorie să... Degeaba mă dai afară, de plec, el rămîne... Și dacă-l tolerez și nu urlu nu înseamnă că-l distrug, înseamnă că-l stimulez.
ECATERINA: N-ai nici un drept să afli ceva... Nu ești neam cu noi, nu ești de la procuratură... Și numai bunătatea noastră nu te-a dat pe ușă afară. Vrei să te dăm cu forța pe ușă afară?
SERGIU: N-o să mă dați, ca să nu spun ce cred la procuratură.
MIRCEA: Mărturia dumitale zău că nu face doi bani... Și nu ți-aș recomanda să stai aici cînd n-o să te mai suportăm, ai putea să pățești ceva... Și n-ai avea nici un martor c-ai fost aici. *(Iese.)*
SERGIU: Mă amenințI?
ECATERINA: Nu te lua după amenințările lui, e nebun: mie mi-a spus că mă toacă într-o noapte cu toporul și m-aruncă în crematoriul de vite. Se laudă, n-are curaj nici să-ți dea două palme.
SERGIU: Sînt prieten cu Nichifor, nu mă puteți da afară din casă, mai ales că e casa lui.
ECATERINA: Nu s-a-ntîmplat decît ce s-a-ntîmplat. De ce vrei să mai afli și altceva?
SERGIU: Îmi place să știu cum va arăta viitorul...
ECATERINA: Al cui, al nostru? Nu te credeam și vrăjitor... Numai ei prevăd viitorul.
SERGIU: Ei, și matematicienii, și sociologii, și politicienii, și artiștii...
ECATERINA: Am uitat că ești artist.

SERGIU: Nu sînt decît matematician... *(Mai potolit.)* Cel puțin tabla înmulțirii o știu bine... Mie-mi plac lucrurile sigure, toată viața am vrut să fiu sigur de ce fac... Nu m-am bazat pe păreri, pe sentimente, ele sînt înșelătoare, tulburi, sentimentele sînt idioate!

ECATERINA: De ce tipi?

SERGIU: Ca să înțelegi că nu pentru voi vreau să aflu adevărul, ci pentru mine, în primul rînd pentru mine! Am nevoie de certitudine!

ECATERINA: Nu te-nțeleg.

SERGIU: Vreau să știu... *(Se potolește văzîndu-l intrînd pe Cezar.)* Matematica îți dă siguranță, sentimentele sînt nesigure... Numai o sumă poate spune un adevăr. De la voi toți voi afla ce s-a-ntîmplat cu Irina.

CEZAR: Numai mașinile electronice sînt sigure de ce fac, numai ele știu exact tabla înmulțirii. Dar ele sînt niște roboți. *(Ecaterinei.)* Unde pun lumînările? *(Ecaterina îi arată: că pe masă se pun.)* Ele au niște certitudini de roboți.

SERGIU: Toți v-ați unit împotriva mea.

CEZAR: Mai bine aprinde o lumînare pentru Irina... *(Îi oferă una.)* Viața nu e logică, tu mi-ai spus asta ieri, ai uitat? Ea nu știe matematică. Poftim și chibrit... Ea nu știe să nu răsară ca iarba pe ruinele unei case dărăpănate... Aprinde lumînarea! Tu, care ești un artist... *(surîde)* vrei să fii sclavul unor formule. Ție însuți sclav, cum poate ar zice Shakespeare... Nu, nu mi-ai spus asta, dar mi-ai fi putut-o spune, îți plac replicile sforăitoare... Regină, e gata masa! — zise regele. *(Aprinde lumînarea și i-o pune lui Sergiu în mînă.)* Amin. *(Intră patru inși cu sicriul Irinei. Îl duc în camera ei, urmați de Cezar.)*

ECATERINA: Cu Irina a fost cum a fost, Dumnezeu s-o ierte, c-așa e viața, cum e, parcă cine știe cum e... E tîmpită cîteodată, cum e și viața mea, proastă, ca focul ăsta de lumînare ce arde în neștire, bleagă ca anii lui Mircea, e trecătoare ca apa asta ce curge pe la fereastră, zăpăcită ca zăpăcitul de Cezar, ușoară ca florile astea aduse de Oliviu și ca aerul ce le înconjoară și le ține, murdară și frumoasă ca țărîna ce ne ține, e tîmpită, domnule Sergiu, și e curvă, se schimbă, nu

stă-n trei ace și doi năsturei, în doi ori doi... *(Cei patru inși ies din casă. Alt ton.)* Doi și cu doi fac patru: ce vrei de la mine? De ce mă bați la cap? Ce vrei să-ți dau? Mîinile astea, carnea asta? Ți le dau, dar să pleci. Am să te mîngîi, am să-ți cînt...

SERGIU: Fata e dincolo!

ECATERINA: Am să vin cînd mă chemi.

SERGIU: Ar trebui să...

ECATERINA: Să ce?

SERGIU: Să-ți fie rușine...

ECATERINA: De ce? Matematicii dumitale nu-i place asta? Atunci pupo-n bot și linge-te pe bot de...

SERGIU: În clipa asta îți arde...

ECATERINA: Crezi că ești atît de grozav să moară cineva după tine? *(Sec.)* Credeam că asta vrei.

SERGIU: Înseamnă c-am mutră de tîmpit?

ECATERINA: Da, pentru că nu știu ce vrei. De mă voiai pe mine, te mai înțelegeam... Un bărbat își mai poate pierde mințile... Ți-aș fi promis orice, ca să pleci în clipa asta de-aici! Ce vrei? *(Sergiu rîde. Intră Cezar.)* De ce rîzi?

CEZAR: Se amuză de propria sa genialitate.

SERGIU *(rîzînd încet)*: Ce să fac, sînt genial.

ECATERINA: Adică ești nebun!

CEZAR: Dacă-ți dai seama că ești nebun, nu ești nebun. *(Lui Sergiu.)* Cum îți dai seama că ești genial, privindu-te în oglindă?

SERGIU: Nu. Privindu-te pe tine.

ECATERINA: Și pe mine.

SERGIU: Pe toți. *(Rău.)* Pentru Irina, cea mai grozavă valoare a vieții era libertatea ei de-a face exact ce credea, de-a vă spune vouă cine sînteți, de a nu pune între ea și voi decît adevărul, nici o minciună, nici un ochi închis... *(Iese Cezar.)* Pentru asta mi-a plăcut cum gîndea, pentru asta i-am promis... Și mă voi ține de cuvînt. Totul pentru ea era libertatea... *(Ecaterinei.)* Iar pentru tine este să ai seara patul cald, ciorbă la masă... *(a intrat Mircea)* de fasole...

MIRCEA: De pește, ei îi place peștele.

SERGIU: Pentru voi suprema... da, e să fiți fericiți! Așa, cu ciorbă de pește, fără certuri, fără să vă bateți

cu cei care-și bat joc de voi... Contabila aia șefă care te pune să muncești în locul ei! Asta e valoarea, ciorba, iubirea... *(Intră Oliviu.)*

MIRCEA: Și meciurile de fotbal duminica la televizor... Îi plac...

ECATERINA: Taci din gură! *(Iese, urmată de Mircea.)*

SERGIU: Măcar recunoaște!

OLIVIU: Ce crezi dumneata că trebuie să recunosc eu? Te crezi un sfînt?

SERGIU: Nu sînt aici să-mi pui tu întrebări, am venit să-mi dai tu răspunsuri.

OLIVIU: Răspunsurile mele te-ar putea face să regreți că mi-ai pus întrebări. Mai bine taci.

SERGIU: Te întreb, ca să vorbești, nu ca să taci. Vreau să aflu adevărul, oricît ar fi el de îngrozitor, de crud, de dăunător, pentru asta mă lupt... Și ea a vrut același lucru, necesitatea adevărului trebuie să stea la baza...

OLIVIU: La baza temeliei fundamentale... Te pretinzi artist, de ce nu vorbești omenește? Ce vrei să afli?

SERGIU: Nu te simți vinovat de moartea Irinei?

OLIVIU: Dacă ți-aș spune că da, ai fi mulțumit?

SERGIU: Numai cu atît, nu.

OLIVIU: Am impresia că eu i-am pus funia la gît.

SERGIU: Îți bați joc de mine?

OLIVIU: N-am bănuit că e atît de firavă și că va face o asemenea neghiobie...

SERGIU: Neghiobie?

OLIVIU: Tîmpenie! Dar faptul că eu n-am bănuit asta, nu mă scuză.

SERGIU: Mai încercase o dată, puteai să bănuiești.

OLIVIU: Atunci fusese un accident... Am stat apoi de vorbă cu ea, am fost sigur că totul e în regulă... N-am crezut că e atît de ușor să mori cînd ești tînăr...

SERGIU: Cînd n-ai suflet bătrîn.

OLIVIU: Exact, cînd n-ai sufletul bătrîn. Asta e o boală incurabilă, bătrînețea.

SERGIU: Ne mănîncă scleroza.

OLIVIU: Exact. Celulele noastre se sclerozează, se întăresc, ca betonul și ne sugrumă, ne încercuiesc și ne fac prizonierii lor, de fapt, ne fac propriii noștri prizonieri... Ele înțepenesc sclerozate și ne încarcerează cu toate murdăriile noastre și obișnuințele noastre și noi nu mai puteam iubi, sufletul e ramolit, nu mai putem fugi din propria noastră carne tare ca betonul...

SERGIU: Răspunde la întrebări.

OLIVIU: Asta și fac. Deși nu sînt obligat. Tînăr, mori ușor, cînd te sclerozezi, te obișnuiești cu gunoiul.

SERGIU: Măcar recunoaște sincer.

OLIVIU: Am recunoscut sincer: eu am omorît-o. *(Intră Ecaterina.)*

SERGIU: Nu, nu, ea a vrut să moară. După ce s-a logodit, vorba vine logodit, a mai intervenit ceva care a schimbat-o... Ce-a hotărît-o pe ea altfel?

ECATERINA: A murit pentru noi.

SERGIU: Ce e sigur e că nu voia să moară ori să plătească cineva din cauza ei. Dar cine, și ce?

ECATERINA: Poate Cezar... El o visează.

SERGIU: Nu numai Cezar. Și nici visele nu sînt adevărate. Dacă ce văd eu și ce aud, nu e adevărul adevărat, visele de ce să fie adevărate?

ECATERINA: A trădat-o un iubit...

OLIVIU: Nici măcar nu l-a iubit.

ECATERINA: A trădat-o, dar ea l-a iertat. A fost mărinimoasă. *(Intră Cezar.)* A trecut peste orice jignire și trădare și l-a luat de logodnic, l-a iubit din nou.

OLIVIU: Dar trădarea i-a înnegrit inima, a omorît în ea credința de dragoste... În orice dragoste, și-aici a greșit ea, dar o poți condamna pentru o greșeală cînd pentru greșeala asta ea a plătit cu capul? *(Intră Nichifor.)*

CEZAR: N-a mai avut tăria să spere, să... poate să viseze...

ECATERINA: Numai zăluzii visează în vînt...

NICHIFOR: Ce-aveți cu vîntul?

SERGIU: A înțeles că e zadarnic să visezi în vînt...

NICHIFOR: Vînturile nu mai bat, ați dat de dracu. Mergeți la fotbal și vă mîntuiți.

SERGIU: Vă jur că voi găsi vinovatul.

NICHIFOR: Bătrîne cabotin, he, he, bătrîne cîine, zadarnice sînt visele sterpe, vino la meci duminică, joacă Universitatea" Cluj cu „Ciocanul". Îți mai amintești cum ne ziceam în școală: bătrîne cîine! Eram amîndoi

niște cîini bătrîni, de-atunci? Cred că ne lăudam, he, he... ham, ham, ham. *(Pleacă în oraș.)*

SERGIU *(învins)*: Ceva e putred în Danemarca, ar zice bătrînul cîine Shakespeare!

CEZAR: Bătrîna pasăre Shakespeare ar zice așa, zburînd încolo și încoace... Nu te mai frămînta inutil, nici o pasăre nu zice nimic, căci fiecare pasăre pe limba ei piere. Trebuie să mai cumpărăm lumînări și să comandăm crucea, nu-ți mai pierde timpul de pomană ca o pasăre ce zboară încolo și-ncoace de pomană.

SERGIU: Numai păsările au timp de pierdut... *(Cu ironie.)* Ele-și pierd timpul de pomană... Tu nu.

CEZAR *(țipînd)*: Nu eu i-am dat luminal pe gît!

SERGIU *(pipăie carnețelul Irinei)*: Nu, nu. Sigur, nu. Ea hotărît că, vezi, compromisul nu e pe măsura ei... Atît. *(Intră în baie.)*

CEZAR: Mă duc să cumpăr lumînări.

ECATERINA: N-o să-ți ajute la nimic. Ai jurat fals.

CEZAR *(ieșind)*: Toți cei care trăiesc din jurăminte false ca mine n-au voie s-aprindă lumînări? Dar eu nu le aprind ca să fiu iertat de ceva, eu vreau să fiți iertați voi care n-ați jurat niciodată fals. *(Ecaterinei.)* Pentru dumneata le aduc, care ești o sfîntă și n-ai mințit-o niciodată ca mine pe Irina. *(Iese.)*

OLIVIU: Cine-și mai bate joc de mama Irinei o să aibă de-a face cu mine.

SERGIU *(din baie)*: E normal s-o aperi, dacă n-o apără nimeni.

OLIVIU: S-o lași în pace și tu, auzi?

SERGIU: Aud și înțeleg foarte bine. *(Vine din baie.)*

OLIVIU: Ecaterina a făcut tot ce-a putut ca să aibă o pîine la masă...

SERGIU: Ecaterina? Nu știam că vă tutuiți... Da... Da, știu, condiții materiale bune pentru o elevă la școala de dactilografe. Nu, Irina nu s-a plîns de condiții materiale! Ea n-a protestat că e la școala de dactilografe, că are doar cîteva rochii, că nu e liberă să facă ce vrea, să meargă unde vrea, oriunde, la orice școală, n-a protestat că e ocupată cu lucruri pe care nu le vrea, nu, nu, ea a protestat împotriva unui rău mult mai îngrozitor decît orice cotropire a noastră de lucruri

și de ființe pe care le urîm, ea a protestat împotriva unui rău care vizează omul însuși, esența sa.

OLIVIU: Nu înțeleg.

SERGIU: S-o luăm pe îndelete, Ecaterina, pot să-ți spun așa, sînt nașul Irinei, mai sînt, am dreptul să-ți spun așa și să întreb orice... Și să te rog orice.

ECATERINA: Roagă-mă.

SERGIU: Deocamdată te rog să ne lași singuri. *(Ecaterina iese.)* Nu înțelegi, adică. Bine. Nici eu nu înțeleg cum de s-a îndrăgostit Irina de tine.

OLIVIU *(atent)*: Crezi că s-a îndrăgostit?

SERGIU: Sînt sigur. Mă surprinde și pasiunea mamei ei față de dumneata.

OLIVIU: Vă surprinde orice. *(Ironic.)* Sînt urît?

SERGIU: Ești nicicum. Dar poate că ăsta este eroul modern. Am să țin cont în viitorul meu film să distribui în rolul junelui prim un ins care nu spune nimic — dacă oamenilor le place incolorul, dă-le apă chioară! *(Alt ton.)* Oricum, ai avut un rol de Don Juan de mahala: și mama și fiica... *(Oliviu nu reacționează nicicum.)* Nu te înfurii?

OLIVIU: Pe cine?

SERGIU: Pe mine, că-ți spun adevărul.

OLIVIU: Dumneata cunoști adevărul?

SERGIU: Niciodată nu afirm — și în filmele mele — decît adevărul.

OLIVIU *(cade pe un scaun, într-un sughiț isteric de plîns)*: Irina era singurul scop al vieții mele.

SERGIU: Pungaș de doi franci, curtezan de maidan, te legi de fustițele puștoaicelor și le scoți din minți cu bomboane și bilete la film... Și cu suspine... A, și cum ai luat-o de mîini și cum ai sforăit pe nări: „Irina, dacă nu te vindecai, eu nu mai avea rost să trăiesc!" Și asta negi c-ai spus? Te-am auzit eu.

OLIVIU: Era adevărat ce spuneam.

SERGIU: Te cred... Joci tare, sincer, dar nu te prefaci. Din păcate, ăsta e adevărul. Experiența mea de viață — și de film — îmi spune că acum, măcar în această clipă, nu mai minți. Și cu cît adevărul e mai adevărat, cu atît ești mai odios!

OLIVIU *(ca trezit)*: Că recunosc că țin la Irina?

SERGIU: Și pentru asta. Și mai ales pentru c-ai adus-o pînă aici... Te-a iubit...
OLIVIU *(ca mort)*: N-am știut că m-a iubit.
SERGIU: Ți-ai bătut joc de ea... i-ai cumpărat floricele de porumb și v-ați plimbat pe bicicletă pe lîngă lac seara... La film ați fost împreună?
OLIVIU: Da.
SERGIU: Și nu ți-e rușine?
OLIVIU: Nu. Eu am iubit-o ca pe o... Și nici ea nu cred că m-a iubit altfel, decît ca pe un... pe un prieten, ca pe un unchi.
SERGIU: Bine, unchiule, asta n-o crezi, că te-a iubit mai mult ca pe un prieten. Perfect. Și nici tu n-ai iubit-o decît ca pe o prietenă. Perfect. Dar cu Ecaterina nu mai poți tăgădui. Unchiul Oliviu era prietenul familiei, schemă clasică de triunghi în toate filmele proaste.
OLIVIU: Ce vrei să spui?
SERGIU: Nu vreau să spun nimic, decît să citesc cîteva rînduri din jurnalul Irinei.
OLIVIU: Avea un jurnal?
SERGIU: Ca orice adolescentă. I l-a ascuns bunica sau poate a uitat de el, de nu l-a ars... Ești curios ce scrie în el?
OLIVIU: Nu.
SERGIU: Atunci am să citesc pentru mine. *(Citește.)* „Va fi liniște acolo, sub pămînt. Ca în fundul oceanelor, unde se aude șoapta peștilor. Ca în înaltul cerului, unde se aud cum cîntă stelele care cad. Ca în miezul pietrelor unde se aud doar atomii alergîndu-se în neștire". Ai putea spune că e ușor romantică părerea asta... Îi plac metaforele, ca la toți tinerii. *(Citește.)* „Cui să-i povestesc ce știu? Frunzelor? Caietelor? Umbrelor?" Dar realitatea nu e o poveste de povestit frunzelor. *(Citește.)* „Poate tata ar fi bine să nu afle niciodată. Poate bunica a orbit fiindcă a văzut ce am văzut și eu. Poate ar fi bine să-mi scot și eu ochii". E, fără să se gîndească ea, o idee veche: să-și scoată ochii să nu mai vadă nimic. În general trebuie să și-i scoată cei care au făcut ceva ce nu mai trebuie văzut. Ei nu și-i mai scot. Poți să pleci, dacă nu-ți face plă-cere s-asculți... Ea chiar e conștientă că și de or-

bești, e inutil, amintirile sînt mai tari. *(Citește.)* „Ei îmi rămîn în amintire, îmbrățișați. Mama poate face asta? Și unchiul..." Într-adevăr, unchiul... *(citește.)* „...unchiul Oliviu care îmi cumpăra floricele de porumb... Da, să creadă toți că a fost un accident și numai mama și unchiul să știe ce a fost. Poate așa vor înțelege, și mama se va întoarce la tata". Fata a ales moartea pentru a-i despărți pe... *(Oliviu urcă scările spre camera lui.)* Ăsta ar fi unul dintre motive... *(Intră Ecaterina.)* În cazul acesta ce crezi: e vorba de sinucidere sau de crimă? *(Oliviu a ieșit.)* E limpede, Irina...
ECATERINA: S-a gîndit...
SERGIU *(întrerupînd-o)*: Nu, nu știu dacă în ultima clipă s-a mai gîndit... Se hotărîse odată să trăiască, apoi a avut un șoc, înțelegînd niște lucruri oribile...
ECATERINA: Și lucrurile astea oribile au împins-o la moarte.
SERGIU: S-a răzgîndit de cîteva ori... L-a iertat și pe Cezar. Dar a fost dintr-o dată izbită de ceva...
ECATERINA: Care i-a spus că e necesar să... Bine, nașule, bine dragă, nașule... O iluminare ca la Maglavit i-a spus că jertfa ei e necesară... Dar viitorul va dovedi că s-a înșelat.
SERGIU: A și dovedit. Tu iei totul în neserios, în rîs. Am să-ți citesc ceva de care n-o să mai rîzi.
ECATERINA: Cu ce drept mă urăști?
SERGIU: Ești palidă, începi să bănuiești ce s-a întîmplat... Ea a moștenit atîta murdărie, nașterea ei, viața ei erau întinate, sorgintea ei...
ECATERINA: Vorbește mai pe șleau.
SERGIU: Nu oricine poate suporta necinstea mamei sale. Ori înnebunești, ori...
ECATERINA: La vîrsta ei viața e deschisă.
SERGIU: Ți-a povestit vreodată tainele ei?
ECATERINA: Era o fire închisă.
SERGIU: Dar nici n-ai încercat, recunoaște, era prea pușcoaică, nu i-ai dat nici o importanță.
ECATERINA: Mă ocolea, era retrasă.
SERGIU: Căuta un om căruia să-i spună ce gîndea și să n-o înșele, era plină de spaime. Poate numai taică-

său ar fi putut s-o înțeleagă, dar sînt lucruri pe care o fată nu le discută cu tatăl ei. Nu suporta nici un fel de prostituție, nici măcar cea glumeață și veselă... Spaimele, ca să scape de ele, au dus-o sub tren. Cineva din familia voastră trebuia s-o ajute. Poate, totuși, tatăl ei, Mircea.

ECATERINA: Cine?

SERGIU: Mircea, soțul tău.

ECATERINA: El nu e din familia mea. Noi doi sîntem niște inși singuratici care ne-am întîlnit întîmplător. Niciodată n-am format o familie.

SERGIU: Bine că recunoști.

ECATERINA: Nu recunosc nimic.

SERGIU: Ea nu putea suporta s-o vadă pe mama ei prostituindu-se fără jenă în propria ei casă și fără să-i pese c-o vede cineva. *(Ecaterina începe să plîngă fără lacrimi încet, palidă.)* Plînsul dumitale nu face doi bani.

ECATERINA: Toate le cîntărești dumneata în bani.

SERGIU: Nu mă impresionezi cu...

ECATERINA: Nici nu țin. Lasă-mă-n pace și pleacă din casa mea. Ce vrei?

SERGIU: Să aflu adevărul.

ECATERINA: Ce adevăr?

SERGIU: Poftim, acesta. *(Îi arată carnetul Irinei.)* Uite ce scrie Irina *(Citește.)* „Am spălat azi cămășile tatei. Miroseau a transpirație. A muncă..."

ECATERINA: Le mai spăla din cînd în cînd, mă ajuta.

SERGIU *(citește)*: „Poate la fel ca bunica tata se va micși și el, se va aduna în sine, va uita să meargă, mîinile îi vor tremura și așa, tot mai mic, va deveni o păpușă. Măcar așa îl voi păstra cu mine toată viața. Tatăl meu e tăcut și pare o păpușă cuminte, cămășile lui au întotdeauna același miros, n-au niciodată parfum, ca ale mamei..." Sigur, e vorba de o metaforă, de speranță e vorba. *(Ecaterina îl ascultă împietrită, cu fruntea în pămînt. Sergiu citește.)* „Ce bine ar fi ca măcar tata să nu afle niciodată nimic... Dumnezeule, cred că mama a înțeles de ce sînt așa de rece cu ea".

ECATERINA *(rece)*: De ce citești ce nu era scris către tine? Ce mu rdar ești, ca un șobolan. *(Iese. Intră Mircea.)*

SERGIU: În mintea ei lumea era aiurită, totul era bulversat... Dar vina nu este a dumitale... Soția dumitale...

MIRCEA: O, ea e mult mai tînără, mai plină de viață...

SERGIU: De prea multă viață.

MIRCEA: Așa a fost de cînd ne-am cunoscut. Eu trecusem de treizeci de ani, mai fusesem căsătorit; ea era o copilă...

SERGIU *(încet)*: Te-a înșelat, omule.

MIRCEA *(ca și cînd nu l-ar fi auzit)*: Am fost fericiți... Eu am scăpat de cîrciumi unde mă înfundam să scap de greața vacilor bolnave și arse, și a cailor. Ea gătea grozav și se simțea ca o doamnă, stăpînă în casa ei, curată... Și făcea niște clătite!...

SERGIU: Te-a înșelat, omule.

MIRCEA *(ca trăznit)*: Da, după cîțiva ani... Mi-a și spus. Diferența de vîrstă s-a văzut, eu n-o lăsam să meargă nicăieri singură, am început s-o bat... Am devenit niște străini care locuiam în casa asta mare și... Voiam să divorțăm, dar ea nu și-a găsit o nouă locuință... Și-am continuat să stăm împreună, altceva n-aveam ce face... era o căsătorie de formă și zilele erau...

SERGIU: Monotone, plicticoase...

MIRCEA: Cam așa, fără sare...

SERGIU: Și totul părea c-o să se întîmple așa la nesfîrșit, fără iubire, fără...

MIRCEA: Fără sare...

SERGIU: Bine, fără sare... Într-o rutină monotonă, da, ca în filmele cu triunghi...

MIRCEA: Eu nu mă duc niciodată la filme.

SERGIU: Dar se mai întîmplă să vină filmele peste oameni, doar viața e ca în filme, nu? Și?

MIRCEA: M-a înșelat. Cu un foarte bun prieten. Dar au fost domni: mi-au spus.

SERGIU: Cînd?

MIRCEA: Înainte. Ea a fost cinstită, și el într-adevăr un prieten cinstit: mi-au spus, nu m-au mințit.

SERGIU: Și ți-a plăcut cinstea lor.

MIRCEA: Am fost surprins, și m-a durut. Dar așa era să fie, eu în loc să am grijă de Ecaterina și s-o mai scot

în lume, am început să strîng bani pentru... Eh! N-am iubit-o cum trebuia, esta e.

SERGIU: Ți-a spus ea?

MIRCEA: Am simțit eu. Mai exact am simțit asta cînd ea era cu prietenul... și cînd eu am început să văd ce frumoasă e și s-o iubesc cu adevărat.

SERGIU: Și v-ați împăcat.

MIRCEA: Dragostea asta a ei, cea nouă, era grozavă și am înțeles că era grozavă fiindcă Ecaterina găsea în ea curajul să nu-i pese de nimic, voia să divorțăm cît mai repede. Iubea fiindcă se simțea grozav de liberă, înțelegi? Libertatea e ceva care...

SERGIU: Dar sperai c-o să-i treacă...

MIRCEA: Speram c-o să fiu și eu altfel... N-am mai fost scîrțar cu ea, m-am lăsat dus de ce simțeam față de ea acum, glumeam...

SERGIU: Îți și dădea mîna.

MIRCEA: I-am zis pentru prima dată să mergem la mare fără bilete de sindicat.

SERGIU: Și v-ați dus și v-ați împăcat, ea a fost cucerită de acest nou Mircea, drăguț, iubitor de briza mării, glumeț. Prietenul cel bun a plecat în alt oraș, viața a intrat în normal și-ați fost fericiți.

MIRCEA: Nu.

SERGIU: Nu de la început, desigur, căci n-ați putut uita atît de repede ce se-ntîmplase.

MIRCEA: N-a venit la mare, a rămas gravidă cu... Cînd să băgăm divorțul, el a fost arestat pentru...

SERGIU: Etc., etc., etc.

MIRCEA: M-a rugat s-o las în casă, să nu plece pe drumuri. Bine, am zis. Și așa s-a-ntîmplat că Irina s-a născut cu numele meu. Am fost un om slab, că n-am luat altă hotărîre? Poate. Am greșit că nici mai tîrziu n-am băgat acte ca să tăgăduiesc că e fata mea? La început, mi-a fost nu știu cum să știu — și să afle și lumea — că Irina e fata unui pușcăriaș. Apoi am crezut că mă împac cu Ecaterina, am fost sigur. Irina a devenit mare, elevă, voia să fie profesoară de istorie... Ce-o să zică ea de-o să afle că tatăl ei e altul. Și actele... Și lumea cum o s-o privească? Ea n-avea nici o vină de tot ce se-ntîmplase.

SERGIU: Și Ecaterina?

MIRCEA: Ea l-a așteptat ani de zile, în casa mea, cu credință... Irina nu știa nimic. Cînd s-a eliberat, Oliviu a venit aici și mi-a cerut să divorțăm.

SERGIU: Oliviu?

MIRCEA: Voia să-i spună și Irinei totul. Le-am zis că nu e bine pentru ea, să mai amînăm. Nu mai speram să mă împac cu Ecaterina, dar fetița se legase de mine și eu o iubeam și speram... speram că dacă Ecaterina și Oliviu vor mai avea un copil, și vor pleca, Irina să rămînă cu mine.

SERGIU: Fata trebuia să afle adevărul, avea acest drept, oricît de îngrozitor ar fi fost pentru ea...

MIRCEA: N-am avut tăria să-i spun.

SERGIU: De știa, era totul altfel... Astfel, a ținut în ea o taină îngrozitoare. Citește caietul acesta! Mila asta creștinească a dumitale n-a ajutat la nimic. Ai vrut să ierți totul, și? Oliviu, ca orice tată, îi cumpăra floricele de porumb! Și Irina și-a pierdut cumpătul cînd l-a văzut cu maică-sa.

NICHIFOR *(vine de-afară îmbrăcat cu un nou costum de mascotă: pălărie melon, pantaloni largi ca niște prapuri, haină strînsă pe trup, de clown)*: Mă cunoaște o lume-ntreagă! Azi plecăm la Arad să învingem! *(Mircea iese.)* Băiatul călătorește cu trenul, cu vaporul — fără parale! Poftiți, poftiți! Îmi fac loc să trec. Eu sînt semnul norocului și al victoriei. „Haide, Ciocanul!"

SERGIU: Am găsit vinovații...

NICHIFOR *(a urcat pe scară, a luat steagul echipei și-l flutură, țipînd)*: Uraaa! Uraaa!

SERGIU: Am jurat Irinei să-i găsesc pe vinovați, și ea va fi răzbunată... A fost o crimă.

NICHIFOR: Să nu juri să răzbuni nici o crimă! *(Agită steagul, pe scară, în sus și în jos.)* Am tăiat o găină neagră și i-am luat sîngele și soarele mi-a spus că azi nu iubește această casă. Hai la meci, nu te-atinge de crime, s-ar putea ca tu să fii criminalul. *(Cîntă din trompeta luată dintr-un cui de lîngă ușa camerei sale. Intră Cezar, beat.)* Eu privesc cerul și număr stelele și văd cometele ce vin spre noi și toate-mi spun că

anul acesta vom cîștiga campionatul. *(Ridică mîinile spre cer și moare de rîs.)*

CEZAR: Tata este un fericit, el peste tot este acasă la el, și în circiumi, și pe stadioane, și în trenuri, el nu trăiește izolat, el este peste tot acasă: casa lui, teritoriul lui, grădina lui, sînt toate ale nevinovăției. Am să merg cu tine la meci, tată. *(Ia steagul și-l flutură.)*

SERGIU: N-o să mergeți nicăieri, am descoperit adevărul despre...

NICHIFOR *(îl întrerupe, la trompetă. Apoi, sobru)*: Adevărul este capra mea.

SERGIU: Dar s-a întîmplat ceva îngrozitor, ar trebui toți ce-ați locuit aici să suferiți groaznic!

NICHIFOR: E prea tîrziu pentru orice suferință. *(Din goarnă.)* Meciul vine spre noi...

SERGIU: Dar am descoperit ucigașii, nu înțelegeți? Aici trebuie făcută lumină.

CEZAR: A descoperit ucigașii! Tată, liniștește-te, el e binefăcătorul acestei case! Să-l slăvim! *(Nichifor cîntă din goarnă.)* Uraaa! El este gloria acestui oraș, a făcut lumină! *(Goarna.)* Uraa! De-acum nu vor mai fi crime, oile vor naște cîte doi miei, el a descoperit cauza răului, nici o iapă nu va mai muri spînzurată în streang, trenurile se vor da în lături cînd vor întîlni în calea lor fazani și iepuri, casele vor avea glastre cu mușcate la ferestre, ucigașii vor fi izgoniți, mustele vor fi stîrpite, ciorile vor cînta ca privighetorile, uraaa! *(Trompetă.)* Trăiască salvatorul păsărilor ce nu vor mai fi împăiate. *(Trompetă.)* Uraaa!

SERGIU: Și totuși vinovații vor plăti! Oameni inconștienți, pe care nu-i interesa decît propria lor viață — toți trebuie să plătească!

NICHIFOR *(cîntă)*: Capra mea spune că nici o pasăre nu e vinovată dacă face o crimă fără să vrea, capra mea zice că nici o sămînță nu e vinovată că moare întîi în pămînt ca să poată rodi, capra mea zice că batem la Arad cu patru la zero! *(Trompetă, vesel, un marș al victoriei.)*

SERGIU: Faci pe nebunul, cînți ca să-l aperi pe Cezar!

CEZAR: Pardon, tatăl meu așa e întotdeauna, și-așa-l acceptă toți: el este aproape sacru, de neatins! Să nu te legi de el!

SERGIU: Delirează!

CEZAR: El este același lucru cu delirul său cîntat, cu goarna sa, cu steagul său, cu pălăria sa.

SERGIU: Toți nebunii ar trebui să fie internați.

NICHIFOR: Ți-am mai spus, ar trebui să te internezi, bătrîne cîine.

CEZAR: N-o să-l închidă, nebunia la noi, din popor, e considerată înțelepciune și adevăr. Sergiu a descoperit adevărul. *(Goarnă.)* Să-l auzim pe nebun vorbind! Liniște la galerie că s-a spart o farfurie!

SERGIU: Pe mine nu mă intimidezi dac-ai luat-o pe urmele lui Nichifor. Ești vinovat de moartea Irinei, te-ai certat din nou cu ea, i-ai spus din nou în față că vrei să rămîi liber ca să te poți realiza ca fotbalist... ca... vise! Artist de... Poate de circ, cu Nichifor, de mînă. Am aici jurnalul ei. Ai vrut să fii liber de orice, de oricine, de familie, de ea, de copilul ei, creator liber, nu îndatorat nimănui, fără... Și te-ai și realizat! Ai pus la temelia vieții tale, carierei tale, moartea ei... Dar de ce nu te-ai bazat pe picioarele tale, pe talentul tău, pe învățătura ta? Moartea asta a ei este o crimă și ești vinovat, Cezar!

CEZAR: Ți-ai irosit atîta energie ca să descoperi ce? Ucigașii?

NICHIFOR: O, salvatorule, lasă strigătele tale și hai cît mai repede la Arad să-ți răcorești mințile. Capra mea spune că fiul meu nu e vinovat...

SERGIU: Și el, și Ecaterina, și amantul ei, Oliviu...

NICHIFOR: Te zbați fără rost... Nici o lege din cer sau din cerul de sub noi, sau a noastră, sau a cocorilor noștri nu spune că pentru ce-au făcut, Ecaterina și Oliviu trebuie condamnați.

SERGIU: Trebuie să fie legi scrise!

NICHIFOR: Nici scrise, nici nescrise. Nu sînt chiar idiot, cum mă crezi tu, din cînd în cînd, din an în Paști mai știu și eu legile...

SERGIU: Au împins-o la sinucidere, au determinat această...

NICHIFOR: N-au determinat nimic, n-au împins-o la sinucidere... Vezi, vreau să te apăr.

SERGIU: Pe mine?
NICHIFOR: Pe toată lumea. Să nu greșim, că ne mănîncă baba și din burta ei degeaba mai suferim și regretăm și urlăm... E în pustiu! Ca să-i condamni pe Cezar, pe Oliviu etc., etc. *(Goarnă.)* Trebuie să dovedești că a existat din partea lor intenția, ține minte! *(Goarnă.)* Intenția de a o împinge pe Irina la... *(Scurt.)* Asemenea intenție n-o poți dovedi.
SERGIU: Dar ea a murit din cauza lor.
NICHIFOR: Poate... Dar puteau ei să bănuiască ce-o să facă ea? C-o să fie atît de hotărîtă și neiertătoare și sfîntă ca o pasăre?
SERGIU: Ea mai încercase o dată, trebuiau să fie mai atenți. Iată ce scrie în caietul ei...
NICHIFOR: Ești sigur că ea de-ar trăi ar fi mulțumită de ce faci, că le citești altora jurnalul ei? Numai un ins care vrea să se răzbune cu orice chip face așa ceva. Vrei să faci un rău, asta ar putea să te ducă la propria ta moarte. *(Intră Oliviu.)*
SERGIU *(văzînd că Nichifor și-a schimbat tonul și vorbește deci altfel)*: O să mă omorîți ca să tac?
OLIVIU: Ar fi o soluție. *(Deschide trusa de bărbierit și începe să dea cu pămătuful pe obraz.)* Vrei să-ți răzbuni propria ta crimă?
SERGIU: O să spuneți că m-am legat de fată și-am părăsit-o... și-apoi m-am sinucis? Voi sînteți de vină.
OLIVIU *(trăgînd cu briciul pe curea)*: La asta nici nu m-am gîndit — e bună...
NICHIFOR *(lui Cezar, dîndu-i steagul și trompeta)*: Băiete, du-te în locul meu la Arad, meciul trebuie cîștigat... Cîntă! Și ieși! *(Cezar are o ezitare.)* Ieși, am spus. *(Cezar iese.)* Strigă „Hai, Ciocanul"! *(Cezar strigă de parc-ar fi Nichifor.)* Oliviu, lasă-ne singuri. *(Oliviu intră în baie.)*
SERGIU: Cezar e de vină, de la el a început tot... Și tu ești de vină!
NICHIFOR: M-ai întrebat ce mai știu despre Ingeborg.
SERGIU: Și mi-ai spus c-a murit într-un accident de motocicletă, ceea ce știam și eu.
NICHIFOR: Dar nu știai c-a fost gravidă.
SERGIU: Amintirile noastre în general sînt imperfecte.

NICHIFOR: Atîta timp cît nu rămîn urme.
SERGIU: O iubire romantică de liceist.
NICHIFOR: Și-o părăsire plină de realism.
SERGIU: Ea n-a avut nici o pretenție, nu mi-a scris, nu m-a căutat.
NICHIFOR: Nu voia să te împiedice să vezi Roma călare pe filme.
SERGIU: A murit stupid, nu s-a *(ironic)* jertfit pentru mine călărind o motocicletă.
NICHIFOR: Dar tu ai părăsit-o, actele ei te-ncurcau, ea te-ncurca... Cine ți-a cerut s-o lași? Dumnezeu? El nu cere oameni, și-i ia de are nevoie de ei! Țara? Colegii de la facultate? O biografie cu un cazan de țuică în ea te putea da afară din facultate, dar un atelier mecanic al unui neamț trimis în Bărăgan? Nu mai vedeai Roma călare pe filme.
SERGIU: Cinematografia...
NICHIFOR: Aici trebuie să ai nivel ideologic! Și tu dacă rămîneai cu Ingeborg nu-l mai aveai. Trebuia să renunți la ea, erai zăpăcit de patima frumosului, de ecrane... A, te-ai gîndit, odată aveai datoria să-ți pui într-un film propria viață, s-o pui pe ecrane și pe Ingeborg... I-ai spus și lui Cezar... „Pasărea Shakespeare". Ingeborg trăiește zidită în tine, ea e dragostea ta dintîi, ea trebuie să-și spună de pe ecranele lumii visul ei cu motocicleta la Roma ca s-aduceți o creangă de măslin. Ingeborg! La picioarele ei trebuie să plîngă toți ce-au jignit-o și ei să i se închine ca unei biserici — atît era de curată și de sfîntă Ingeborg! Dar pînă acuma tu în loc de biserică ai făcut o closetă.
SERGIU: Acuma te recunosc, Nichifor, ce vrei?
NICHIFOR: Ca să faci filmul „Ingeborg", sau... cu alt titlu, tu trebuia să fi suferit atunci cînd v-ați despărțit, dar tu te-ai bucurat c-ai scăpat! C-ai rămas singur și liber! Ea n-a rămas liberă și singură — și-a fost bucuroasă! A rămas gravidă și-a avut un copil.
SERGIU: Nu mi-a spus nimic.
NICHIFOR: De ce să-ți spună, să te-ncurce și mai rău?
SERGIU: Nu mi-ai spus nici tu.
NICHIFOR: Nu era al meu, să-ți pot spune, și ea mi-a interzis să-ți spun.

SERGIU: Și după moartea ei, copilul?

NICHIFOR: L-am dat pînă s-a făcut mai mare la un cămin, apoi la un internat...

SERGIU: Era dreptul meu să-mi spui...

NICHIFOR: N-aveai nici un drept, cînd ai părăsit-o pe ea l-ai părăsit și pe el.

SERGIU: Mai cunoaște cineva povestea asta?

NICHIFOR: Numai băiatul tău, și numai de-un an. De cînd l-am trimis pe Cezar la tine.

SERGIU: Am urlat în casa asta. N-am știut nici cînd Ingeborg murea. N-a intrat singură cu motocicleta în?... Răspunde-mi.

NICHIFOR: Nu știu să răspund la toate întrebările. Cred că nu, era o fată curajoasă.

SERGIU: Am făcut lucruri îngrozitoare, dar nu le-am vrut, n-am bănuit... Măcar tu, prietenul meu, crede-mă.

NICHIFOR: Eu nu te cred și eu nu te iert, eu te-nțeleg. N-ai nici o vină sau ai doar vina celui care vrea și s-apucă de treburi înălțătoare, de filme, de biserici, de fotbal...

SERGIU: Nu-i același lucru.

NICHIFOR: De unde știi tu? Cine face cu pasiune și credință ceva... Toate faptele omului sînt înălțătoare de-s făcute cu dăruire. Și Ingeborg te-a înțeles, de la ea am învățat și eu să te judec. Ea nu te-a crezut un escroc, în ochii ei nu putea fi vinovat Sergiu, Sergiu care a trecut peste orice păcat, peste orice sentiment ca să ajungă la Roma cu filme. Și fotbalul te poate înălța și purifica de orice păcat, așa că nu-l înjura pe Cezar... *(Intră Oliviu.)*

SERGIU: Cezar e un băiat curajos și...

NICHIFOR: Am să-mi iau vechiul steag al „Ciocanului" și vechea mea goarnă și am să-l ajung cu acceleratul. *(Urcă la el în cameră; a intrat.)*

SERGIU: Cezar e plin de curaj!

OLIVIU: Și tu ai fost cînd ai intrat în cinematografie și i-ai crezut pe toți cei dinaintea ta lași, netalentați, vînduți pentru parale.

SERGIU: Nu poți cuceri nimic, dacă nu te bați de la început, de ai teamă, de te comporți ca un învins. Eram tînăr.

OLIVIU: Dar numai cu încrederea ta în tine și numai bazîndu-te pe curajul tău tot nu rezolvi nimic, de n-ai talent.

SERGIU: Și de ai talent tot nu rezolvi nimic de nu se poate.

OLIVIU: Așa crezi acum, dar de ce n-ai crezut și atunci că și alții pot gîndi așa? De ce-ai fost intransigent cu alții și cu tine acuma nu ești?

SERGIU: Am muncit atîta încît să am dreptul să nu fumez „Carpați". Am și eu dreaptul la vîrsta mea să fumez „Kent" și să beau în loc de țuică de turț — whisky!

OLIVIU: Dacă atîta doar dorești, poți să ai, tot e inutil! Întîi i-ai vîndut pe toți ai tăi și acuma te vinzi pe tine.

SERGIU: Nu-ți permit să vorbești așa cu mine, nenorocitule! Fac filmele pe care le vreau eu.

OLIVIU: Și pentru ce le faci? *(Intră Nichifor cu vechiul steag al „Ciocanului" și cu vechea trompetă.)* Pentru ce scrie dumnealui scenarii și pentru ce face filme? Pentru țară? Pentru Roma?

SERGIU: Să nu te legi de Roma.

OLIVIU: Pentru Cannes? Pentru conștiința sa, pentru partid, pentru prieteni? S-a angajat să facă artă, filme, din dragoste față de oameni? De ce? Ei, nu, tăticule, dumnealui nu pentru țară, nu pentru partid, nu pentru că așa-i poruncește conștiința — nu, el le face pentru bani!

CEZAR *(vine de afară)*: Am pierdut trenul de Arad.

OLIVIU *(lui Sergiu)*: Ți-e ușor să vorbești, tu n-ai iubit niciodată, n-ai fost trist și n-ai avut nici o decepție și nici n-ai avut pentru ce...

SERGIU: Ai ucis o fată, trupul ei încă nu s-a răcit, e în camera de dincolo... Nu vorbi de iubire.

OLIVIU: O iubesc pe Ecaterina.

SERGIU: Ea e o tîrfă, o zăpăcită, o nebună!

CEZAR: E grozav să iubești o nebună, înseamnă c-o înțelegi.

NICHIFOR *(intră. Lui Sergiu)*: Ieri am vîndut cincizeci de fotografii de-ale tale... Lozul și fotografia. Împodobești casele oamenilor cu surîsul tău fericit. Am să-mi pun și eu una deasupra patului.

CEZAR: E un nimic, n-a făcut în viața lui nici un film. Pune luminile pe actori, ține blendele în brațe. Și cînd lipsește vreun actor de mîna a doua trece el prin scenă și aduce vreo scrisoare de la poștă...

SERGIU: Minți...

CEZAR: Și cînd se-mbată vreun cascador încalecă el mîrțoaga și gonește...

SERGIU: Ești un ticălos, eu te-am adus în lumea filmului.

CEZAR: Să iau pumni în scenele de la poliție cînd actorii trebuie să bată niște tîmpiți de borfași, mersi.

SERGIU: Toți actorii sînt întîi figuranți.

CEZAR: Tu o să mori figurant.

SERGIU: Mă urăști pentru că te-am găsit vinovat de moartea Irinei. Dar omule, înțelege.

CEZAR: Tu nu ești vinovat cu nimic niciodată? Te-am chemat aici ca să le iau ochii cu gloria ta... Iată cu cine sînt eu prieten, cu marele Sergiu! Și să vadă toți că lozînplicistul a fost coleg de școală cu tine și-o să mă ajuți să nu rămîn un terchea-berchea de fotbalist. Și tu ai început să te lauzi că faci un nou film „Pasărea Shakespeare"... Te-ai umflat în pene ca un curcan... Și-ai uitat de mine, ai început să te lauzi, să se știe cine ești... Și că tu ești drept! D-aia i-ai spus Irinei c-o să ai grijă de ea! Ce caraghios! Să-i juri unei puștoaice c-o să joace rolul principal din Pasărea Shakespeare... Și tu știai că filmul ăsta n-o să se facă niciodată.

SERGIU: O să se facă!

CEZAR: Ca să devii celebru, ar trebui să te mănînce un crocodil, ca să știe cineva de tine ar trebui să te taie cineva la gît!

NICHIFOR: Dar am vîndut fotografiile lui în piață!

CEZAR: Toate fotografiile se vînd, parcă știe cineva de ce cumpără un maimuțoi de actor de pe-o carte poștală? Poate ca s-ajungă și el pe-o carte poștală! Eu n-am cumpărat? *(Alt ton, spre Sergiu.)* Mincinosule. De ce-ai făcut-o pe Irina să te creadă? Ce gargară: că trebuie să tînjească după fericire, după acel țel măreț și care rămîne posterității etc., etc.! *(Sec.)* Ea chiar a crezut că ești cineva! Un sfînt! Un apostol! Care dintre apostoli a fost cel mai celebru?

OLIVIU *(rîzînd)*: Iuda. *(Cezar intră la el în cameră.)*

SERGIU: Termină!

OLIVIU: Într-o zi am jurat să-ți tai beregata!

SERGIU: Ești nebun!

OLIVIU: Ingeborg era frumoasă, era mîndră.

SERGIU: N-ai voie să vorbești de Ingeborg.

NICHIFOR: Are, e fiul ei. Și e fiul tău.

OLIVIU: Era frumoasă și-avea un atelier de reparat motociclete și tu ai...

SERGIU: Aveam alte principii atunci.

OLIVIU: Dar cînd m-ai făcut pe mine n-aveai alte principii?

NICHIFOR: Nu cu principiile se fac copiii...

OLIVIU: Și nici nu se cresc cu ele? Bine. Dar atunci de ce te-ai despărțit de ea? Avea pămînt, grădină, cai, trăsură, un tractor, o motocicletă, obiecte multe și fericite...

SERGIU *(uzat)*: Toate obiectele se duc, se uzează și pier.

OLIVIU: Tu ai intuit asta, c-o să se uzeze și-o să dispară aceste obiecte. Perfect. Așa cum s-au uzat și „principiile" și visele tale și-au dispărut. Tu nu ești vinovat de moartea lui Ingeborg?

SERGIU: Oliviu...

OLIVIU: Să nu mă îmbrățișezi că-ți tai beregata cu briciul!

NICHIFOR: Vino la meci, pleacă din casa asta, aici n-ai nici o salvare, nu te poate scăpa nimeni de-aici, n-ai nici un ajutor, nici un om și nici un Dumnezeu nu te va scăpa de-aici.

SERGIU *(îngrozit că Nichifor continuă să vorbească exact ca acei nebuni ce devin serioși și deci sumbri)*: Fata e moartă în camera ei și voi mergeți la meci. *(Intră, Cezar.)*

CEZAR: Eu îl conduc numai pe tata la gară.

SERGIU *(lui Oliviu)*: Nu te mai bărbieri atîta!

NICHIFOR: Hai, bătrîne, nu te mai zbate ca o pasăre-n colivie, pentru nimica, hai, colivia se rotește pe loc zice capra mea, hai, dacă nimeni nu te salvează, salvează-te singur, pleacă vaporul spre Arad, vînturile au început din nou să bată. *(Iese.)*

SERGIU: Și tu din nou să aiurezi.

OLIVIU: Nici un film nu ți-a ieșit și nimic nu va rămîne de pe urma ta.

SERGIU: Crezi că ai dreptul să mă insulți la nesfîrșit? *(Începe să lovească peste tot cu palmele. Bătîndu-se, intră în baie.)* Am să te omor în bătaie.

CEZAR: Sergiu, nu-l enerva, n-are nici o vină de te lovește și el... *(Se aude un răget ca de porc înjunghiat.)* S-a apărat, a fugit de tine, Sergiu, a fost în legitimă apărare, Sergiu...

(Iese. Pauză lungă. Se aude la un aparat de radio din vecini — sau cineva trece cu un tranzistor pe lîngă casa lor — melo- dia „Floricele de porumb".)

OLIVIU *(vorbind încă din baie)*: Asta e, bun să crească verzele și ceapa! *(Apare plin de sînge pe mîneca dreaptă. Își ia haina nervos și urcă la el.)* Și usturoi și mărar, bălegar. *(Către baie.)* Pentru unii moartea e prețul vieții, ohoho! *(Găsește un coif de-al lui Nichifor.)* Ăsta-ți mai lipsește pe cap. *(Intră în baie cu el.)* Un clovn... M-ai murdărit pe cămașă... *(Iese din baie.)* Moartea pentru un... e nimic, e sfîrșitul unor zile care nu însemnează nimic... Mereu vorbim, vorbim, dar nu spunem nimic... *(A intrat la el. Pauză. Continuă melodia „Floricele de porumb". Se sfîrșește.)*

SERGIU *(apare din baie încet, tîrîndu-se, bandajat cu un prosop la mîna dreaptă. Are pe cap coiful.)*: Așa era Nichifor... Apărea la prînz, noaptea, pe fereastră, pe ușă, cîntînd, pe oriunde, ca nebunia, fără să pună întrebări... M-am tăiat la deget și m-am speriat ca un caraghios... Am leșinat? Nu e nimeni aici? Halo! *(Deschide cîteva uși.)* Au plecat la meci? Halo! *(Deschide o ușă.)* Nici sicriul nu e aici? L-au dus la groapă? De fapt nici nu putea să fie aici, e prea strîmt. *(Revine.)* Nici n-a fost aici? Nimeni? M-au adus aici ca să joace teatru cu mine? Să mă scoată din minți? Au zis c-a murit Irina ca să?... Să-și bată joc de mine? *(Deschide alte uși.)* Dar poate că nu m-a adus nimeni aici, am venit eu în casa asta unde... Ingeborg! Casa asta a ta e goală! *(Mai calm.)* Deci Irina n-a murit, n-a murit nimeni, totul au fost niște păsări... Niște păsări ieșite din pălăria mea. *(Surîde înviorat.)* Niște păsări grozave au fost aici... și-au zburat acum, geamul e deschis... *(Deschide ușile cu frenezie. Se pipăie.)*

Nici carnețelul... Nu e nimeni, nici bunica, ea care nu pleca nicăieri, pasărea care nu pleacă nicăieri n-a existat nici ea decît în... Nu e nimeni! *(Se aude un uruit de motocicletă. Sergiu e atent.)* Nu e nimeni... *(Încet, intră de-afară o fată superbă ca în vis. Poartă un maieu ce are pe piept desenată o motocicletă. Pantaloni.)* Cine ești? *(Ea tace și se apropie de el.)* Ce-ai în mînă? *(Fata în pantaloni seamănă leit cu Irina — înserarea o face mai incertă sau epuizarea lui Sergiu?)* Cine ești? Irina! Trăiești! Deci totul a fost un joc... He, he, hă, hă... *(Apoi nervos.)* Ca să mă scoateți din minți? *(Ea se apropie de el.)* Ce vrei? Cine ești? Ingeborg! Ai rămas la fel, n-ai îmbătrînit. Vii de la Roma? Ai o creangă de măslin, ce ai în mînă? *(Ea ține mîna ascunsă la spate.)* Nu merita, Ingeborg, n-am fost la... *(Ea trage în el un foc de revolver.)* Am chelit și n-am ajuns la Roma... *(Alt foc de revolver. Ea se retrage încet și iese pe ușă. Liniște. Sergiu stă întins pe podea. O motocicletă se îndepărtează. O scurtă pauză.)*

REGIZORUL *(vine de lîngă arlechinul din dreapta)*: Stop! Ne oprim aici, stimați telespectatori... După cum știți, v-am prezentat cîteva secvențe din filmul aflat în lucru „Pasărea Shakespeare". Desigur, pentru dumneavoastră au mai rămas cîteva semne de întrebare... Considerăm că e bine să răspundeți singuri la ele, cel puțin pînă la apariția filmului pe piață. Sigur, sînt multe ieșiri și intrări în scenă, prea multe, cerute și necerute, nechemate, fără rost sau cu un oarecare rost, unele de capul lor — asta ar însemna, zice autorul, desele noastre intrări și ieșiri în viața celor de lîngă noi etc., etc. În privința lui Sergiu. E nevinovat, și-a ispășit vina, s-a ratat, a murit, a fost ucis? Iată o serie de întrebări. Piesa, după opinia noastră, se putea termina cu strigătul din baie. Cine striga, tatăl sau fiul? Era o incertitudine, era o întrebare frumoasă pusă de un dramaturg, răul se încheia, continua? etc., etc. Dar autorul n-a avut tăria să se oprească aici, a apelat la fantezia sa și a venit al doilea moment unde se putea sfîrși piesa: cînd Sergiu apare caraghios, tăiat ușor la un deget — deci moartea lui era acum imposibilă, deci el în nici un caz nu l-a răpus

pe Oliviu, și nici Oliviu pe el etc., etc. Era un sfîrșit gri, neputința unui ratat ieșea în evidență prin mersul lui de vierme tîrîtor și vai de capul lui! Iarăși autorul nostru n-a fost mulțumit... Căci puteau rămîne, cum au și rămas, și cele două momente de final de pînă acum: dar ele puteau să-l suporte și pe al treilea: care e tot o întrebare: acțiunea i s-a înscenat lui Sergiu? Sau el pur și simplu a trăit acest coșmar, această fază de decrepitudine? Apariția frumoasei Ingeborg, visul său de tinerețe, Roma sa trădată e o fantasmă. Ingeborg își păstrează vîrsta purității și el e un ratat chelbos. E ea însă? Ori altcineva? Este ea, desigur, Ingeborg, care nu-l iartă, pentru că n-a ajuns la Roma?... Dar... Putea ea să aibă un revolver? Nu. Și nici nu-l putea ucide. Înseamnă că el s-a sinucis. Dar nici el n-avea un revolver la el. Sau avea? Sau doar e vorba de un mort moralicește? Viața îi dă o lecție severă, viața spune că așa nu se poate trăi: trădîndu-i pe alții ne trădăm pe noi înșine. Filmul pledează pentru curajul de a fi stăpîn pe propria ta viață. Pînă la mixarea filmului poate multe scene vor mai fi scurtate, sigur vor apărea și altele care vor lămuri și alte aspecte, deși, după noi, totul e foarte clar. Întrebările ce rămîn puse sînt firești, un film ce rezolvă toate întrebările este o carte de bucate. Autorul scenariului, care, desigur, nu este un Shakespeare, este tot atît de sigur însă că n-a vrut să scrie decît ce-a scris... Lăsîndu-l pe fiecare să înțeleagă ce vrea, lăsîndu-i pe regizor și montor să aleagă pînă la urmă ce final vor dori și care va arăta și gradul lor de înțelegere și de curaj, lăsîndu-ne pe noi să etc., etc. În final, să vă spun distribuția. În rolul lui Sergiu a jucat... *(Spune toate numele.)* Vă mulțumesc, bună seara.

CORTINA

PIESA VĂZUTĂ DE:

ILEANA POPOVICI

E norocul Teatrului Național din Cluj, de a fi amplasat pe teritoriul izvorului de „apă vie" care e creația lui Dumitru Radu Popescu; e înțelepciunea și meritul său de a capta acest izvor, pentru a împrospăta, cu virtuțile secrete ale apelor sale țîșnite din adîncuri, forțele spectacolului românesc contemporan. Într-o viitoare istorie, capitolul montărilor pe piesele scriitorului clujean — chiar dacă nu e atît de complet cum ar fi putut să fie — își va avea locul lui aparte.

Din dramaturgia inegală și mereu imprevizibilă a acestui extraordinar prozator, nimic nu trebuie lăsat să se piardă; piesele sale nu numai că nu seamănă cu nimic altceva, dar nu seamănă nici între ele, deși o legătură profundă le unește, de ordinul transmisiei unor caractere genetice. Sînt piese cu subiecte în aparență extrem de simple, populate de oameni oarecari, din categoria celor ce nu obișnuiesc să devină „personaje" nici în viață, nici în teatru: și, imediat sub acest strat subțire de banalitate, de nebănuit, se deschid niște crătere, în întunecimile cărora destinele cele mai comune sînt absorbite ca în pîlniile Maelströmului. Drama nu-și desemnează aleșii dintre spiritele distinse, predispuse la speculație, în a căror existență un pic de suferință metafizică e de bon ton (prejudecată aflată în originea mai multor piese cu un erou cu pretenții hamletiene, dar bine înfipt în plăcerile vieții; dorind a le da o savoare mai picantă, aceasta mimează procesul de conștiință și dramele opțiunii). Exact așa cum boala nu-și alege victimele, ci-și strecoară microbii acolo unde bariera de apărare a organismului lipsește, drama își injectează veninul în indivizii care au o „fibră morală" șubredă. Ea începe prin a fi o greșeală penibilă, un punct dureros, ca un furuncul urît, pe care insul, neavînd tăria să-l extirpe, tinde să-l ascundă de ochii celorlalți; apoi se umflă și disemnează, transformîndu-se în cancer. Asemenea drame nu pot avea happy-end. În piesele lui D. R. Popescu, greșelile se plătesc — ceea ce e stenic, purificator, reprezentînd un echivalent contemporan al stării de catharsis.

Aparte e natura greșelii, aproape întotdeauna automutilare morală, falsificare a propriei personalități, deformare a caracterului; sub apăsarea

unei presiuni căreia nu e în stare să-i reziste, omul face o concesie, un compromis, săvîrșește o josnicie, călcînd în picioare un sentiment firesc ori un principiu de conduită; el se renegă astfel în mod fundamental. Așa era Aurel, cel ce-și „desființase" tatăl, declarîndu-l mort; așa era Patriciu; așa e, azi, în *Pasărea Shakespeare*, Sergiu, creatorul care, dezicîndu-se de iubirea tinereții pentru Ingeborg, romantica fată pe motocicletă, fiindcă biografia ei i-ar fi periclitat cariera, nu a mai izbutit niciodată să-și realizeze visul pur al inspirației, acel film a cărui eroină era ea. „Pactul cu diavolul" instaurează, ce-i drept, un armistițiu, cu lumea; însă împlinirea, seninătatea, nu se mai întorc, prețul se plătește în fiecare clipă, prin încrîncenare.

În *Pasărea Shakespeare*, primul nivel e cel al faptului divers. Dedicația („Dedic această piesă lui Emil Poenaru") trimite deschis la surse de tipul anchetelor social-judiciare din dosarele romanțate publicate de reporterul-procuror. Sinuciderea unei adolescente, după o pretimpurie și amară experiență erotică, ascunde, dincolo de obișnuita decepție sentimentală provocată de un băiat prea egoist, niște relații de familie înnodate și încîlcite ca un cuib de șerpi. Atracția nedeslușită pentru un bărbat matur și tandru, care se dovedește, finalmente, a fi tatăl ei, descoperirea că el e amantul mamei, prăbușirea, astfel, a singurului ei punct de sprijin, repulsia față de promiscuitatea legăturii conjugale a părinților, umilința, însingurarea, nevoia de a se smulge cu orice preț din atmosfera sufocantă, o împing spre moarte. Această „materie brută", accesibilă deopotrivă scriitorilor și industriei de melodramolete moralizatoare de serie, e prelucrată în retortele din laboratorul personal al lui D. R. P., născînd o piesă ciudată, nu prea lesne descifrabilă. Moartea fetei putînd fi interpretată ca o crimă înfăptuită cu arme psihologice, aflarea și pedepsirea vinovatului devin cauza pe care și-o asumă Sergiu. Fiind singurul sosit „dinafară", neimplicat în dramă, el se consideră martor obiectiv și judecător imparțial și-i împresoară pe toți cu întrebări acuzatoare; dar trecutul întețesat de secrete urîte, care iese, încet-încet, la iveală, sfîrșește prin a-l înghiți. Pe firul mărturisirilor disparate, el ajunge pînă la infamia îngropată cu grijă în tainițele propriei memorii; individul jalnic, vinovat de înșelăciune în fața fiicei sale, nu e altcineva decît băiatul lui și al iubitei de altădată, și ea demult moartă. Cei doi se înfruntă. Se pare că, într-o definitivă încheiere a socotelilor, fiul și-ar fi ucis tatăl. (Scriitorul nu-și refuză, în trecere, plăcerea jocului ironic cu temele sacre ale psihanalizei). Dar nu, sugestia e dezmințită; apare, nu se știe de unde, frumoasa Ingeborg, neatinsă de timp. Tăcută, implacabilă, ea îndreaptă spre Sergiu țeava unui revolver și apasă pe trăgaci, pedepsind astfel minciuna devenită ereditară, perpetuă, ca o malformație, de-a lungul a trei generații. Stop! Intrerupeți proiecția! Final-surpriză, final-retragere; tot ce s-a petrecut a fost simplă convenție artistică, niște episoade din viitorul film *Pasărea Shakespeare*.

Această bruscă „întoarcere la sol" — soluție dramaturgică, la drept vorbind, cam de mîntuială, la care recurge și cel mai grozav pilot dacă, în plin zbor, i s-a oprit unul din motoare — nu compromite însă originalitatea scrierii. Ceea ce, povestit rudimentar, în rezumat, se golește de mister, înțepenind ca într-o caricatură, are, în țesutul viu al piesei, un soi de magnetism special, datorat fluxului continuu de fantezie circulînd, ca o sevă, între diferitele ei nivele. Ceva invizibil, dar mereu prezent, cum e, ascunsă în sacoșă, obsedanta pisică „de Anul Nou", căreia nimeni nu i-a zărit vreodată codița; impalpabil, ca urma unei păsări în aer, încît „nu se știe bine dacă a existat sau ba" — acesta e simbolul „păsării Shakespeare". Umbra aripilor ei deschise planează asupra întîmplărilor. A fost? N-a fost? Și ce importanță are asta? Oare nu trecutul e cel mai puțin previzibil, de vreme ce e în stare să slobozească pe neașteptate, în urmărirea celor evadați din temnițele lui, haita de ciini negri a consecințelor actelor lor? Între faptele certe, irevocabile, și proiecția lor *în posibil, în ipotetic*, tradiționala demarcație netă lipsește; acțiunile migrează dezinvolt dintr-un mediu în altul; filmul poate fi, totodată, filmul din capul personajului, un vis ori un coșmar, una din acele tulburi plăsmuiri ale subconștientului. D.R.P. e un fantast nu lipsit de cruzime, uneori fantezia lui născocește și farse sinistre.

Spectacolul clujean e semnat de Alexandru Tatos. După cîțiva ani de semianonimat, în stagiunea aceasta el a ieșit hotărît în întîmpinarea evenimentelor, atacînd singurele două opere într-adevăr dificile din repertoriul original inedit. Saltul de fantezie, de siguranță, de abilitate profesională, făcut de la montarea piesei *Chițimia* de Ion Băieșu la această ediție scenică-princeps a *Păsării Shakespeare*, e impresionant; senzația e că impactul cu imaginația dramaturgului i-a descătușat și lui imaginația. Fidelitatea față de sens e însă aceeași, plină de seriozitate.

Teatrul, iulie 1974

VIRGIL BRĂDĂȚEANU

Pasărea Shakespeare reprezintă o pătrunzătoare dizertație pe tema responsabilității umane, bogată în considerații, adevărate bombe cu efect întîrziat, un act împotriva mediocrității și rutinei, a culpelor dovedite și celor posibile în raport cu omenia. Și nu puțini sînt cei datori în existența

care adesea pare a arăta compromisul drept unică alternativă și e gata să lase loc la fel și fel de justificări. Piesa lui D. R. Popescu relevă vini determinate de circumstanțe, dar cu responsabilitatea fiecăruia din cei ce făptuiesc împotriva firii, a omeniei, a dragostei. E ceea ce semnifică simbolul reprezentat de Ingeborg, așa precum Irina, expresie a nevoii de adevăr, puritate și libertate, cade protestînd în luptă cu mediocritatea opacă, victimă a nenumărate vini cumulate, toate manifestări ale precarității etice, spirituale.

Puțin dramatică în aparență, cu înlănțuiri de discuții, devine zguduitoare prin condiția dramatică a existențelor reprezentate aici, a existenței în general, cu suma ei de posibile culpe, totdeauna cu tragice urmări. *Pasărea Shakespeare*, metaforă de puritate înaripată, nu e o pledoarie, ci un tulburător semnal de responsabilitate umană, împotriva dezumanizării intrate pentru unii în firea lucrurilor, a celor ce ignoră totul în afară de binele lor imediat, înțelegînd prin aceasta îndeobște plăcerea, împotriva chiverniselii mărunte ca și a marilor aranjamente, a ipocriziei sau a amneziilor provocate.

D. R. Popescu nu are ambiția răspunsurilor, dar — merită subliniat — are calitatea că dă direcții fără echivoc de gîndire, că arată omenia, una și întreagă, că o socotește una cu responsabilitatea demnă a omului în raporturile cu sine și cu ceilalți și o crede cu toată tăria drept condiția existenței umane. „Pasărea Shakespeare" este pînă la urmă frumusețea și puritatea cu care sîntem datori vieții, splendoarea reprezentată de apariția în final a celei numite Ingeborg înscriindu-se ca memento. Ingeborg e puritatea, este sursa care poate să rămînă nesecată, a tinereții, cu o condiție, mai bine zis cu suma de condiții posibil de îndeplinit pentru fiecare.

Viziune și univers în noua dramaturgie românească,
București, Editura Cartea Românească, 1977.

MARIUS ROBESCU

S-a remarcat că în ultima vreme teatrul lui D. R. Popescu a început să se bucure de tratamentul cuvenit, fiind adică tot mai răspîndit și mai comentat. Datorită în primul rînd îndeletnicirii, mă număr printre cei care-l cunosc (relativ, desigur) cu toate astea n-am fost ferit de surpriză vizionînd *Pasărea Shakespeare*. Surpriza ține de modul cum s-a perfecționat și s-a esențializat o vocație. Procesul sinuos, complex, rămîne în sine de

nepătruns. La baza lui stă însă un tip superior de renunțare, pe care nu și-o pot permite decît autorii care dispun de suficientă materie. Doar cedînd din materie, stăpînind firea luxuriantă a talentului, se poate ajunge la concentrarea și eficiența dovedite în ultima dramă a lui D. R. Popescu. Ea constă pînă la urmă dintr-o analiză, practicată cu toată cruzimea: a *măștii*. Sînt, față-n față, două generații. Pentru unii, masca s-a consolidat, s-a lipit de obraji, în timp ce alții își caută cu naivitate, cu furie, înfățișarea potrivită. Bineînțeles, fondul celor din a doua categorie se lasă observat ușor, lava nu s-a răcit încă, nu s-a pietrificat, ci fierbe și curge impetuos. Caustica ei atingere e capabilă să determine la ceilalți procesul invers, de topire a înfățișării aparente, încremenite, bizare, pătrunderea spre miezul pe care-l acoperă. Un prim sens al piesei (sensul ei prin excelență) ar fi așadar unul *teatral*. Iar legat de acesta, imposibil de despărțit, se constituie și un sens moral. Ca și în alte opere ale lui D. R. Popescu tema este a vinovăției. În atîtea cărți ilustre s-a dezbătut vinovăția victimei! De data aceasta vinovat se arată a fi însuși omul care conduce ancheta, cineastul (real? închipuit? realizat? ratat?) Sergiu Patrulea. El se situează, de altfel, în granița pe care am sugerat-o, între inocența pervertită, țipătoare, contestatară și între vîrstnicia derizorie, sclerozată. Exact la mijloc, de o încredere în sine ofensivă, el este marfa perfectă. Ar mai fi de discutat în ce măsură crusta aceasta îi apără într-adevăr pe oameni. Oferindu-ne spectacolul grotesc al îmbrăcării ei și al lepădării de ea, D. R. Popescu ne îndeamnă să vedem singuri că într-o foarte mică măsură lucrarea sa, dramatic închisă, deschide nenumărate întrebări și porți pentru meditație. Prin montarea ei, realizată de Alexa Visarion, Teatrul Giulești a prilejuit cea mai bună reprezentație cu o piesă originală din acest an (cel puțin). Sînt valorificate forțele unei excelente echipe actoricești, în cadrul căreia evidențierile sînt de prisos: Florin Zamfirescu, Ana Ciclovan, Ion Vîlcu, Dorina Lazăr, Corneliu Dumitraș, Traian Dănceanu, Vasile Ichim. Decorul lui Vittorio Holtier constă în multiplicarea ușilor, ele simbolizînd tot atîtea evadări și claustrări, tot atîtea posibilități.

Autori și spectacole,
București, Editura Eminescu, 1980

ION COCORA

În *Pasărea Shakespeare*, D. R. Popescu se prezintă din nou în ipostaza dramaturgului obsedat de probleme de conștiință, de relația adevăr-conștiință, culpa devenind și aici o cauză fundamentală a ratării, un indice

în calificarea actelor sociale și existențiale ale omului contemporan. Îndeosebi culpele morale îl preocupă pe dramaturg. El pune în discuție, altfel spus, autoritatea morală a acelora care își asumă rolul de judecători, care intervin în viața semenilor fără să se întrebe dacă propria lor existență le dă acest drept. Concluzia e limpede: nu poți judeca pe altul dacă nu ai conștiința și responsabilitatea propriilor fapte. Piesa își asumă, deci, și prin conflict și prin semnificații, rolul unei dense și originale metafore morale, se încheagă pe fondul unor violente coliziuni, aduce în prim plan confruntări care constituie un puternic avertisment pentru conștiința publicului. Împrejurările de viață descrise scot la suprafață cîteva destine ce concentrează în ele sensuri filosofice și etice definitorii. Fiecare personaj străbate aici o complicată țesătură de fapte, își găsește mobilurile dramei într-un moment anterior confruntării, încît subiectul nu angajează psihologiile pentru a sublinia o devenire, și nici măcar restructurări, ci este pur și simplu un mijloc de constrîngere la automărturisire, la recunoașterea erorii. Procesul de dezvăluire e crîncen, se suprapune unei intrigi labirintice, cu o dezvoltare anecdotică marcată de neașteptate și dese lovituri de teatru, imposibil de înțeles și explicat din exterior. Căci eșecul personajelor nu provine doar din ratarea unei vocații, doar din pierderea unei poziții demne în societate, ci implică profund relația de sînge, acuză grave traume de natură familială: tatăl e înstrăinat de fiu, fiul de tată, amîndoi se înfruntă, între soț și soție e o dușmănie cumplită, fiica nu-și înțelege și mai ales nu-și justifică mama și se sinucide ș.a.m.d.

Alături de virtuți caracteristice prozatorului D. R. Popescu, cum ar fi tensiunea relatării, expresivitatea și încărcătura emoțională a dialogului, autenticitatea caracterelor, în *Pasărea Shakespeare* de un interes cu totul special apare materia dramatică, modul ei de organizare într-o viziune tragică, într-o ficțiune deseori șocantă prin realitatea umană din care se constituie și, totdeauna, actuală și convingătoare prin temele și ideile politice și morale pe care le ilustrează. Impasul personajelor nu e în fond aici consecința unei viziuni întunecate, nu vine dintr-un exces de scepticism, ci reprezintă situația extremă a unei umanități degradate, a raporturilor ei hipertrofiate. Criza e provocată, în concepția puternic moralistă a autorului, de confruntarea dramatică, la o teribilă intensitate, dintre timpul declanșării culpei (situat în trecut) și timpul acțiunii scenice (situat în prezent). Între acești doi poli, mai exact pe distanța care îi desparte, se află ceea ce Roland Barthes numește *timpul mesajului*. Timpul care îndreptățește, adică, judecata morală, oricît de necruțătoare ar fi, căci ea e pronunțată în adevărul unor norme și principii pătrunse de o gîndire filosofică și etică superioară.

Privitor ca la teatru
Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975

ROMULUS DIACONESCU

În *Pasărea Shakespeare* întîlnim această aserțiune: „Un film ce rezolvă toate întrebările este o carte de bucate". Deci, încă o fațetă a tezei-program ce definește o profundă conștiință de scriitor dramatic. Și aici culpa morală îl preocupă în mod deosebit. În același timp, este tras semnalul de alarmă în privința celor care își asumă rolul de judecători, de intervenție arbitrară în viața semenilor, fără să-și cerceteze mai întîi propria existență.

Cei doi tineri din *Pasărea Shakespeare* contravin modelului clasic de conduită, discută cam „neprotocolar", utilizînd un argou ce poate părea cam deșucheat, gustă din hobby-urile vieții moderne (fotbalul, muzica ușoară, cascadoria, motociclismul etc.), gravitatea este luată în răspăr, iar morga persiflată. Dînd inițial impresia că se implică adolescent în viața unui mediu eterogen, ajung în cele din urmă să-l respingă deschis. Sinuciderea Irinei va fi semnalul prin care se propune o privire mai atentă, mai de aproape a acestor destine. Sînt ei, într-adevăr, ceea ce sugerează felul lejer de a se manifesta? De fapt, aceasta este întrebarea: de unde provine detașarea lor țîfnoasă față de viață? Autorul creează un motiv grav — *a murit un om* — pentru a declanșa ancheta. Faptul fiind *consumat*, piesa devine o reconstituire sui-generis, angrenînd coliziuni brutale prin neașteptata răsturnare a situațiilor. Cineastul Sergiu își propune un film-anchetă despre cauzele care au provocat sinuciderea Irinei. Dar prima bănuială cade, fiindcă se demonstrează că logodnicul a fost cu adevărat iubitul fetei. Pe parcurs, obiectivul anchetatorului descoperă amănunte ce luminează drumul spre vinovați, dar complică, totodată, motivațiile gestului fatal. În familia Irinei trăia un bărbat, „prietenul", casei, mama nu-i mărturisise niciodată fetei că acesta (Nichifor) este tatăl ei cu adevărat. Nichifor simulase nebunia, o stranie și deplorabilă formă de refulare, pentru a-și nega o elementară și eternă datorie: aceea de a fi părinte. Rechizitoriul lui Sergiu acționează inflexibil, ca un bisturiu, devastînd stări sufletești ce dospeau sub pînza prudențelor meschine. Dar este Sergiu cel mai nimerit să procedeze la dezvăluiri care, într-un fel sau altul, se dovedeau nece-

sare? Dramaturgul pune acum, în termeni decişi, virulenţi, problema raportului dintre *adevăr* şi *conştiinţă*, dezbaterea se cirumscrie adevărului că nu-i putem corija pe alţii atît timp cît existenţa noastră nu oferă garanţia acestui drept moral. Sergiu este un ratat, viaţa lui a fost un permanent „slalom" presărat cu neadevăruri şi laşităţi, dovedindu-se în cele din urmă personajul cel mai vinovat.

Pasărea Shakespeare este, în teatrul lui D. R. Popescu, pasărea adevărului, ea cercetează personajele cu vădit scop purificator.

Finalul este voit incert, cititorul are un cîmp vast de posibilităţi interpretative aşa încît chiar autorul face unele delimitări regizorale. „Întrebările ce rămîn puse sînt fireşti (...). Autorul scenariului, care, desigur, nu este Shakespeare, este tot atît de sigur însă că n-a vrut să scrie decît ce-a scris... Lăsîndu-l pe fiecare să înţeleagă ce vrea, lăsîndu-i pe regizor şi montor să aleagă pînă la urmă ce final vor dori, şi care va arăta şi gradul de înţelegere şi de curaj, lăsîndu-ne pe noi să etc., etc.".

Dramaturgi români contemporani,
Craiova, Editura Scrisul românesc, 1983

lui VALENTIN SILVESTRU

BALCONUL

sau

CLĂTITE CU URDĂ ŞI CU MĂRAR

O ECUAȚIE MORALĂ

Ca și în alte lucrări, scriitorul pune în ecuație morală oameni de vîrste felurite, făcîndu-i să trăiască istoria prezentă și să retrăiască istoria trecută pentru a se confrunta între ei, și fiecare cu sine însuși. E un examen de conștiință grav și responsabil, săvîrșit în cursul unei povestiri în care adevărul și închipuirea se îmbină necontenit dînd, totuși, o materialitate substanțială existențelor. Tatăl, David Ionescu, conducătorul unei unități productive, fost ilegalist, își sărbătorește ziua de naștere făcîndu-și, într-un fel, bilanțul vieții de luptător și constructor. Fiul, Adrian, e conștiința vie a tinereții lui, perspectiva critică și ideea în stare pură, el îi reamintește mereu, cu nemulțumire combativă, părintelui său, omului pe care-l respectă, sarcinile neîmplinite; îi dezvăluie, cu duritate, sarcasm și tandrețe, că adăpostește și rabdă în juru-i oameni de nimic, care-l mistifică și-l derutează; caută să-l convingă că lupta dusă odinioară se continuă azi, în alte condiții, între „harnici și chiulangii, demni și lași, cinstiți și lingăi, proști și deștepți, intransigenți și demagogi". Mamei, care s-a izolat de lume și se ocupă cu sculptura în turtă-dulce, fiul îi explică, de asemenea, cu iubire ultragiată și cu ironie corosivă, că egoismul e sinonim cu lașitatea. Tînărul Adrian, fostul comunist Andrei, ucis în închisoare (și care apare, la un moment dat, în acțiune), ceea ce e mai bun în bătrînul David reprezintă concretizări ale gîndirii și acțiunii comuniste, personificări diferite ale unei umanități exemplare. Mama, mortificată de dulcea-i și trista-i indiferență, pramatiile ce-l înconjoară pe tată, afișînd o ușurătate bufonă și calpă care ascunde cruzimea, carieriști îmbuibați, lingușitori, brute, flecari veninoși, numiți Cășină, Bășat, Melpomete, Țaporea

vitriolați de autor cu o forță pamfletară deosebită, Rozalia, bătrîna cinică, Voichița, fata candidă și înțintată, romantică și înșelătoare, dorind mereu să rămînă în marginea disputei, dar neavînd și puterea de a se împotrivi canaliilor, făcîndu-le mai mult sau mai puțin inconștient jocul, apar ca întruchipări a ceea ce e întunecat în conștiința noastră, făpturi de coșmar amestecate în visurile noastre curate. Ei sînt vinovați de pieirea lui Adrian; de abia prin jertfa aceasta, a fiului său, aruncat peste balcon printr-o falsă joacă a uneltitorilor, bătrînul David va vedea din nou adevărul adevărat, se va regăsi cu tinerețea sa veritabilă, va înțelege că, pe drumul ales, puterii morale i se cere să lupte împotriva oricărui compromis.

Unele din cele mai actuale probleme ale eticii noastre sociale sînt astfel prezente în piesa aceasta aspră și caldă, tare ratată și cuceritoare, o înfruntare între două generații care, în același timp, sînt legate ca tatăl și fiul, adică prin legătura de sînge a unei credințe fundamentale. „Omul trebuie să aibă o credință, o demnitate, un țel, altfel e un fir de nisip", îi spune bătrînul comunist tînărului comunist și acesta îi răspunde, în celul său, cu viața sa, că își însușește întru totul ideea, revendicînd deplina ei realizare în fapt.

Drama e alcătuită într-o modalitate originală: începe cu sfîrșitul și ne aduce, treptat, spre cauzele deznodămîntului, căci nu intriga îl interesează în primul rînd pe dramaturg, ci dezbaterea de idei. Iar cînd, spre sfîrșit, ajungem de fapt aproape de începutul subiectului, timpul se comprimă brusc, durata calendaristică dispare și ne aflăm în clipa esențială, cînd un om își revede cu gravitate și patetism întreaga-i viață, chemîndu-și amintirile cu martori și căutînd să se înalțe din nou prin ceea ce a fost mai înalt în existența sa. Evocările sale de la Doftana, lupta atît de grea și luminoasă a partidului, sugerarea îndatoririlor de azi ale unui comunist — înfățișate nu în expunere și relatare, ci încorporate în imagini puternice, în înfruntări realmente dramatice — dau concretețe și acuitate dezbaterii, situînd-o în prezent și trimițînd, totodată, o rază subțire și pătrunzătoare către viitor.

Chiar și această rază, emanată de substanța piesei, are un personaj care o poartă: tînărul Horia, rămas, ca Horațiu,

să ducă mai departe aspirația lui Hamlet (în spectacol, suprimat, însă, de regizor, după părerea mea fără justificare). Altminteri, montarea orădeană se cuvenea a fi apreciată tocmai pentru că lumina ideile povestirii și dădea flacără idealului profesat de autor prin personajele alese. Și, firește, pentru coerența și tensiunea expunerii artistice. Scena fusese vidată de elemente descriptive, podiumul gol și înclinat, ușa vastă, deschisă spre balconul mare și negru, un fotoliu, două scaune, o lampă, o oglindă rezumau odaia tinerei Voichița (realizată cu talent pe latura feminină — mai puțin însă pe ceea ce e îndoială și disimulare în complexul personaj — de Ileana Iurciuc), unde atmosfera densă, prevestind întîmplarea tragică e creată prin jocul actorilor și pregătirea regizorală. De aici, de unde își clama în deșert, ca un profet, nemulțumirea și cerințele, Andrei, jucat tinerește, ferm, clar (nu și suficient de nuanțat în dialogurile cu personaje foarte diferite) de Mircea Constantinescu cobora în casa mamei (Doina Urlățeanu), în decorul de turtă-dulce, contrazis de mereu negrul și amenințătorul balcon; aici oamenii de nimic erau portretizați fără caricatură, în zeflemea concentrată, de Radu Vaida (Melpomete — excelent), Eugen Harizomenov (Alex, plasînd subtil demagogia la granița plauzibilului), Radu Neag (desenînd foarte bine vidul lui Țaporea, cu rîs veșnic și tîmp), Ion Mîinea (admirabil în necroforul Cășină), Ion Abrudan (Bășat — altă coleoptеră, fidelă copie a celeilalte), Rozalia (Simona Constantinescu), doctorul Toderea (Marcel Popa). Iar de la expoziția de edulcorații plastice și verbale duplicitare, tînărul descinde la etajul unde locuia tatăl (locuință impersonală, dominată de etern prezentul balcon), erou pe care Eugen Țugulea îl interpreta cu frumusețe și gravitate, cu acea ușoară pierdere de sine și acea adîncă revenire dorite de dramaturg a fi înfăptuite nu declarativ, ci cu concentrare și profunzime — și chiar așa și erau. Apoi, tînărul cădea, neînsuflețit, împins, dintr-un balcon în altul, pînă la picioarele tatălui. David Ionescu, părăsit de pramatiile care ieșeau tiptil, rînjitoare, rămas singur, cu amintirile ce veneau ca niște umbre (în rolul lui Andrei, tot Mircea Constantinescu, aici

foarte exact, iar în rolul surorei, Fana, țăranca pierită de tînără — notabil de simplă, cu glas melodios, (Eugenia Papaiani) trăgea pentru sine, și pentru noi, concluzia grea și dreaptă a piesei. Ea te îndeamnă să mergi înainte, învingîndu-ți obstacolele interioare, alături de oamenii adevărați, cu suflet tînăr și credință neîntinată, care visează și luptă, meditează și înaintează, înaintează și creează, duc cu ei, neobosiți, moștenirea curată a înaintașilor, nu se lasă abătuți și nu se opresc niciodată.

VALENTIN SILVESTRU

CUVÎNTUL AUTORULUI

— Cum ați scris *Balconul?* În convorbirea care apare în prefață ați explicat unele din încărcăturile mitice, similitudinile cu o mitologie străveche pe care le-ați intenționat în privința relațiilor tată-fiu. Dar care a fost imboldul ce v-a făcut să creați piesa? Un fapt, o idee? A fost și un fapt și o idee? O întîmplare?

— *Au fost mai multe mici întîmplări care s-au aglutinat. În primul rînd, mi-a plăcut cîntecul din final al Fanei, și cred că acest cîntec l-am ascultat, l-am auzit — nu cred, sînt sigur — la o nuntă, cînd am fost în comuna părinților mei. Mi s-a părut grozav acel moment de bucurie. Dar dacă uiți momentele de bucurie, dacă îți poți închipui că s-ar putea întîmpla și altfel, ecuația devine interesantă. Apoi m-am gîndit că în spațiul în care trăiesc unele personaje lucrurile le sînt în general cunoscute ca într-o cameră, fiindcă se află la vedere, clare sau mai puțin clare; există însă și locuri mai puțin cunoscute, ascunse, mai mici, semănînd cu o cutie cu secrete, iată, cum sînt aceste balcoane care, dacă se află la vedere, la stradă, sînt pline cu flori, dacă nu sînt la vedere, sînt pline de rufe puse la uscat, borcane, resturi de obiecte. Și, de asemenea, într-un fel apar aceste cutii ale Pandorei ziua și într-un fel noaptea; într-un fel apar pe lumină, în discuția de la om la om, aceste adevăruri și într-un fel sînt ele ascunse în oameni.*

Acțiunea din Balconul *se petrece noaptea, aici, în balcon. E un revelator noaptea; doar spre dimineață va putea arăta adevărata față a oamenilor, sau posibila față a oamenilor. Fiindcă întîmplarea poate fi într-un registru, văzută realist de la cap la coadă; într-un alt registru, al visului, poate fi văzută altfel. Deci noaptea balcoanele sînt altfel, conțin alte mistere și cu mai mare ușurință oamenii se pot rupe de anumite părți din ei, pe care nu le vor expuse altora. De aici această împingere peste balcon, această aruncare de pe balcon a tot ceea ce nu vor să fie al lor sau să se afle în răspunderea lor.*

Am considerat balconul ca o instituție scenică foarte spectaculoasă pentru toate categoriile de public.

Tot ce am spus eu pînă aici constituie o lungă teorie, dar spectatorul nu are nevoie de teorie, el vrea să vadă și să simtă ce s-a întîmplat. Or, dacă

vede că este aruncat de pe balcon un butoi cu varză, tremură și se gîndește că acel butoi o să-i cadă cuiva în cap sau o să producă o comedie; dar dacă vede sau aude că este vorba de alt obiect — fiindcă și omul este obiect — care-i aruncat de pe balcon are loc un alt impact. M-am gîndit cum aș recepta ca spectator întîmplările din piesă. Cum v-am povestit pe malul mării, într-o lună de august, într-o noapte de august cu lună, toată această piesă, înainte de a o scrie scenă cu scenă, pînă la finalul ei, a fost, în intenția mea, o construcție în piramidă. Fiindcă sînt piese circulare, care au un conflict circular, sînt piese cu desfășurare epică, depănîndu-se șnur, ca un vagon, cum sînt mai ales cele brechtiene, pline de tablouri... Dar această piesă în piramidă mi s-a părut mie interesantă. Fiindcă acțiunea se petrece la toate cele trei etaje ale clădirii, la toate cele trei etaje ale conștiințelor oamenilor (dacă și acestea pot fi etaje), în tot acest bloc care este o mică lume și care este și familie, și unde încap și prieteni și ne-prieteni. Deci, cînd în actul întîi — cum bine știți — acțiunea pornește la etajul cel mai de sus, apoi continuă și la etajul de sub acest etaj, fiind simultană, ea începuse de mult la primul etaj, la baza piramidei. E o acțiune simultană, într-o piramidă care nu ascunde mumii, dar care le-ar putea ascunde. Pentru că sînt aici personaje care au un teribil cult al avuției, dar și niște oameni care, pentru a-și ascunde adevărata lor față, preferă chipul negru sau... vreau să ocolesc cuvîntul moarte.

— De ce i-ați spus piesei *Clătite cu urdă și mărar?*

— *Am și uitat de acest al doilea titlu. Vedeți de ce sînt bune titlurile? Fiindcă îmi aduc aminte de ideile fundamentale ale piesei. Este o lume care mănîncă tot timpul, o lume a burții, o burghezie a burții. Tot ce construiesc ei este un univers pentru burtă; inclusiv arta lor e o artă de turtă-dulce pentru mestecat și digerat. Trăiesc în acest stadiu care le aduce mica lor fericire. Cine sare peste obstacol și ajunge la o idee devine periculos. Fiul sare peste obstacolul mîncărurilor, al necontenitului ospăț, ce pentru ei este esența vieții. De aceasta i-am spus piesei și* Clătite cu urdă și mărar.

PREMIERA ABSOLUTĂ

TEATRUL DIN ORADEA

10 aprilie 1976

DISTRIBUŢIA

ILEANA IURCIUC — Voichița; MIRCEA CONSTANTINESCU — Adrian (și Andrei); RADU VAIDA — Melpomete; RADU NEAG — Ţaporea; EUGEN HARIZOMENOV — Alexandru; ION ABRUDAN — Băşat; ION MÎINEA — Căşină; DOINA URLĂŢEANU — Stela; EUGEN ŢUGULEA — David; SIMONA CONSTANTINESCU — Rozalia; MARCEL POPA — Toderea; EUGENIA PAPAIANI — Fana.

Regia: C. ALEXANDRU
Scenografia: TATIANA MANOLESCU-ULEU

■

ALTE PREMIERE ALE PIESEI

Teatrul Național din Tg. Mureș (1978)

Teatrul din Reșița (1982)

PERSONAJELE

VOICHIȚA
ADRIAN
MELPOMETE
ȚAPOREA
ALEXANDRU
BĂȘAT
CĂȘINĂ
STELA IONESCU
DAVID IONESCU
ROZALIA
TODEREA
ANDREI
HORIA
ANDREI TATĂL
FANA
LĂUTARI
O GURISTĂ

ACTUL I

Acțiunea se petrece în zilele noastre, într-un orășel de provincie. Un bloc cu mai multe etaje. Cu lift. Camere tip. Cum arată încăperea din primul act, așa vor arăta și cele din actele următoare; deosebirea va fi în mobilier, ambianță etc. Deci: decorul: o cameră-hol de bloc, cu balcon. În dreapta, ușa de la intrare. În stînga, o ușă spre baie, toaletă etc. și alta spre dormitor, sau poate spre alte două camere. În spate, ușa spre balcon. În depărtare se văd luminile altor blocuri. E clar că ne aflăm la un etaj cu număr destul de mare. Între orele 9 fără un sfert și 10 fără un sfert, seara. Acțiunea se petrece la începutul lui octombrie, deci afară e întuneric.

Se aude cheia în broasca ușii de la intrare. Voichița intră, aprinde lumina. Adrian o ține de mînă.

VOICHIȚA: Altădată să nu mă mai ții de mînă în lift.
ADRIAN *(vesel, cîntă)*: Altădată, altădată, o s-o facem și mai... și mai lată...
VOICHIȚA: Degeaba mă ții de mînă.
ADRIAN: Da?
VOICHIȚA: Da. Pierdem vremea de pomană.
ADRIAN: Avem de ce să pierdem vremea, vreme avem cîtă vrem.
VOICHIȚA: Atunci putem s-o pierdem împreună.
ADRIAN: Și cum am putea să nu pierdem vremea?
VOICHIȚA: Despărțindu-ne chiar acum.
ADRIAN: E imposibil: te țin de mînă și nu pot pleca!
VOICHIȚA: Dă-mi drumul.
ADRIAN: E imposibil: înseamnă că rămîn singur și nu mai am cu cine pierde vremea.
VOICHIȚA: Lasă-mă să pun pe farfurie clătitele astea minunate pe care le-am furat de la ziua de naștere a lui taică-tău...

ADRIAN: Să-ți fie rușine, ești o hoață.
VOICHIȚA: Din moment ce recunosc că le-am șterpelit, nu mai sînt o hoață, sînt o conștiință! *(Sec.)* La ce oră ai tren?
ADRIAN: N-am ceas.
VOICHIȚA: Te-am întrebat cînd ai tren.
ADRIAN: Și ți-am spus că n-am ceas, ca să știu cînd am tren. Și trenurile umblă după ceas și dacă n-ai ceas care să umble, n-ai cum să știi cînd ai tren care se oprește... Așa că nu pot să am ceea ce nu am.
VOICHIȚA: Ceas?
ADRIAN: Tren.
VOICHIȚA: Deci nu pleci la munte în această seară minunată de sîmbătă...
ADRIAN: Cum să plec dacă rămîn aici. *(N-o mai ține de mînă, se așează pe o canapea.)*
VOICHIȚA: Atunci plec eu.
ADRIAN: Se răcesc clătitele cu urdă!
VOICHIȚA: Exact. *(Intră în bucătărie să le pună pe o farfurie.)*
ADRIAN: Vezi ce inteligent sînt?
VOICHIȚA: Atunci dă drumul la radio.
ADRIAN: Nu-mi place să ascult radio...
VOICHIȚA: Îmi place mie. Hai, fii inteligent și fă-mi măcar atîta plăcere, deschide... *(El nu se clintește. Ea a revenit din bucătărie cu farfuria plină cu clătitele pe care le adusese într-o pungă de ziar.)* Sînt o idioată, îmi place muzica ușoară. *(Răsucește butonul radioului.)*
ADRIAN: Ador sinceritatea...
VOICHIȚA *(mănîncă, plină de poftă)*: Va să zică nu mergi la munte...
ADRIAN: Am spus că plec la mătușa Fana, sora tatei, care e ca și la munte... Dar rămîn. *(Mănîncă și el.)*
VOICHIȚA: Atunci, după ce mîncăm, plec eu.
ADRIAN: Asta ar fi frumos, ar trebui să-ți iei rămas bun de la mine!
VOICHIȚA: Scurt! La revedere!
ADRIAN: Dacă tot o să ne mai revedem, ce rost mai are să pleci? Și cum o să rămîn în locuința ta singur?
VOICHIȚA: Rămîi cu aparatul de radio, asculți știri, muzică, sfatul medicului, sfatul agronomului *(ea îl bate pe umeri, sfătuitoare)*, ce e nou în industia electronică...
ADRIAN: Cînd ești la masă, nu-ți șterge degetele pline de grăsime de haina vecinului.
VOICHIȚA: În casa mea pot să fac ce vreau.
ADRIAN: Atunci dă-mi și două palme.
VOICHIȚA: Am să-ți dau patru, dacă mai spui prostii!
ADRIAN: Furchirpurlapirlizirca!
VOICHIȚA: Ce-i asta?
ADRIAN: Am spus o prostie.
VOICHIȚA: Și ce înseamnă?
ADRIAN: O prostie nu înseamnă nimic.
VOICHIȚA: Furchirpurlapirlizirca?!
ADRIAN: Da.
VOICHIȚA: Îmi place. *(Mănîncă și repetă cuvîntul.)* Furchirpurlapirlizirca!
ADRIAN: Nu mai hălpăi așa că mă-ngrozești! O femeie...
VOICHIȚA: Sînt domnișoară!
ADRIAN: O domnișoară este o ființă nobilă, ea este făcută din cea mai nobilă substanță...
VOICHIȚA: Furchirpurlapirlizirca.
ADRIAN: Mă îngropi!
VOICHIȚA: N-o să mi se dea nici o primă pentru asta. Mănînc și plec. În casa mea pot să fac ce vreau: pot să plec și să te las aici!
ADRIAN: Unde pleci, în cosmos?
VOICHIȚA: Nu, să mai fur niște clătite. Sînt...
ADRIAN: Dragă Voichița, mi se face rău cînd te văd mîncînd așa...
VOICHIȚA: Poți să leșini liniștit. O să te trezesc cu oțet.
ADRIAN: O fată e o ființă pură...
VOICHIȚA: Dă-i înainte, dă-i înainte!
ADRIAN: Nu-i nevoie de atîta vulgaritate... Nu mai plescăi atît din buze ca o...
VOICHIȚA: Ca o purcică?
ADRIAN: Exact.
VOICHIȚA: Mulțumesc. Vezi ce vulgară sînt? Și plină de unsoare pe degete, murdară... Văd că suferi, te scîrbește hăplăiala mea... Ah! doamne! cît sînt de plină de impurități pe degete! *(Sec.)* Dar de-ar fi numai pe degete, tot ar fi bine. Din păcate și în suflet...

Domnișoara loială și sublimă este întinată, da, da... Acuma o să spui că sînt o caraghioasă.

ADRIAN: Da.

VOICHIȚA: Vezi cum știu să prezic viitorul? *(Mîncînd.)* Nu, tu n-o să pleci la munte, o să rămîi aici... și dă frati-meu pilit de tine, sau să zicem un oarecare curtezan... S-ar putea să te arunce de pe balcon! Ce zici de chestia asta?

ADRIAN: Ar fi frumos: aș zbura!

VOICHIȚA: Ai zbura în ceruri, căzînd pe pămînt! Uite ce plină de înțelepciune sînt: te înalți, picînd! Asta cum se numește în logică?

ADRIAN: Furchirpurlapirlizirca.

VOICHIȚA: Trebuie să mi-o notez în caietul meu de „Memorii și suveniri"... Îl țin din liceu, am să ți-l citesc odată: o să te prăpădești de rîs!

ADRIAN: Da?

VOICHIȚA: Da, e vorba și despre tine. *(Se îndreaptă spre balcon.)* Dă-mi o țigară. *(Adrian îi dă. Se deschide ușa de la balcon.)* Așa, după o păpică, o țigărică... și... și... și să privești stelele de pe balcon! Ce minune! Să numeri stelele... Uite. Ursa mare! Deși cred că e Carul mare! Sau o fi același lucru. *(Își aprinde țigara.)* Ah! Ce țigară bună! Mărășești? *(E singură pe balcon.)* Mărășești?

ADRIAN: Cam pe-acolo.

VOICHIȚA: Bravo, ești patriot. Să nu fumezi țigări străine c-o să-ți strici bojocii!

ADRIAN: Nu fumez deloc, țigările le țin doar pentru prieteni.

VOICHIȚA: Hai și spune-mi și-o poezie... Ce stele, ce sateliți! E plin cerul de stele și de sateliți! Cînd ai fost la munte la mătușa ta, erau stele?

ADRIAN *(merge spre ea)*: Nu.

VOICHIȚA: Serios, la munte nu sînt stele?

ADRIAN: Sînt numai tranzistoare...

VOICHIȚA: Vai, ce plăcut, să-l auzi pe Celentano cîntînd peste toți munții... *(Îl imită, îngroșîndu-și vocea.)* E bè, bè, bè...

ADRIAN: Pe Celentano, sfatul medicului, sfatul agronomului. Am urcat și eu atunci la o cabană și un ins urca și el... da, cu tranzistorul în rucsac. Era ora satului, cînta melodii populare... Bine, i-o place, mi-am zis. Apoi tranzistorul a cîntat muzică ușoară... *(Îl imită pe Celentano.)* Bè, bè, bè... Bine, i-o place! Apoi a fost o conferință despre creșterea bourinelor. Bine, i-o place! Apoi, un eseu despre pictura impresionistă.

VOICHIȚA: I-o fi plăcut omului pictura!

ADRIAN: Nu, nu-i plăcea nimic. Asculta, atît. Omul nu voia să rămînă singur. Obișnuit cu serviciul, cu societatea, cu ședințe, cu adunări, cu cozi, cu lume — nu voia să fie singur. Ducea cu el lumea asta în rucsac. Să nu cumva să fie singur. Să nu cumva să fie singur și să gîndească. Să nu cumva să fie obligat să gîndească. Ce minune, tranzistorul! Pe cîți i-a salvat de la crima de a gîndi cu propriul lor cap.

VOICHIȚA *(vine de pe balcon)*: Mulțumesc, m-ai făcut și idioată. Uite că gîndesc. *(Închide aparatul.)* Ieși.

ADRIAN: Parcă spuneai că pleci tu.

VOICHIȚA: Credeam c-o să-ți facă plăcere să plec.

ADRIAN: Dacă nu-ți face ție plăcere să pleci, mie de ce să-mi facă plăcere?

VOICHIȚA: Credeam că dacă-ți face ție plăcere, o să-mi facă și mie plăcere.

ADRIAN: Și?

VOICHIȚA: Plăcerea nu-i pe crezute, e pe simțite... Altfel totul e o lungă teorie.

ADRIAN: Și atunci? *(Liniște.)* Îți mai dau o țigară.

VOICHIȚA *(o ia, și-o aprinde, fumează)*: Țigările astea sînt foarte bune ca să te lași de fumat. *(Brusc.)* Cîți ani are taică-tău?

ADRIAN: De ce te interesează?

VOICHIȚA: Ciudat, i-am sărbătorit ziua de naștere, i-am furat clătitele, dar nu știu cîți ani are. *(Merge spre balcon.)* Încă-și mai petrec... *(Privind în depărtare.)* A venit toamna. Au îngălbenit frunzele. *(Adrian merge pe balcon.)*

ADRIAN: Priviți frunzele, oameni! În fiecare an cad, natura se regenerează, în fiecare primăvară apar altele noi, și așa totul e mereu tînăr...

VOICHIȚA *(îl aplaudă)*: Bravo! Ei, și? Ar trebui să ne ofilim și noi toamna și să cădem?... He, he, dar de unde putem ști că la primăvară vom înfrunzi tot noi? La, la, la, o frunză-n vînt, eu nu vreau să fiu o... Jos se dansează.

VOICHIȚA: În orice caz, se aude muzică.

ADRIAN: Tata n-ar strica să-și mătură hardughia de mortăciuni... și-au trăit traiul, și-au mîncat mălaiul...

VOICHIȚA: E nevoie de o regenerare, puișorule? Ascultă blocul; curge dușul, se scaldă vreun tovarăș, liftul huruie, la televizor polițiștii americani ciuruiesc o bandă de mafioți, la babacul tău se destupă șampania... Nu poți închide urechile să nu mai auzi. Totul e să te obișnuiești să n-auzi. Toți petrec, trag chiulul.

ADRIAN: Trag marele chiul... Și babacul domnește peste niște chiulangii și petrecăreți pentru care nimic n-are valoare, prietenia și ura, uneori se schimbă una în alta mai ușor ca ziua în noapte... Beau cafelele și bîrfesc și nu fac nimic, decît trag marele chiul!

VOICHIȚA *(brusc)*: Tu porți pijama?

ADRIAN: Ce-ți veni? Da.

VOICHIȚA: Dacă ești un ins viril, nu purta pijama, ci numai cămașă de noapte!

ADRIAN: Eu voiam să spun că voi protesta împotriva nedreptății *(spus sacadat)* lui David Ionescu și sînt hotărît să mă bat cu el pînă în pînzele albe!

VOICHIȚA: Washington, Lincoln, Napoleon — dormeau în cămăși de noapte.

ADRIAN: Din îmbuibare vine potolirea sîngelui și a minții, îmbuibarea roade totul, sclerozează, lipsa de dragoste față de alții, trădarea...

VOICHIȚA: Ai văzut opera *Fidelio?* Oare o fi vorba despre fidelitate? *(Sec.)* Termină, Adriane! O să tragi scurta... Va da cu tine de pereți... Sau îi va pune pe alții să-ți tundă tuleiele.

ADRIAN: Să-i pună.

VOICHIȚA: O să plîngi.

ADRIAN: Laș n-o să fiu.

VOICHIȚA: Laș n-o să fii! Bine. O să fii prudent.

ADRIAN: Asta e tot atît de odios.

VOICHIȚA: Vei fi pedepsit, te pierzi.

ADRIAN: Știu, dar nu renunț.

VOICHIȚA: Nu renunți la cauza ta măreață și dreaptă. De ce? Din dragoste pentru oameni, o să spui, pentru adevăr, o să spui. Dar dacă oamenii ăștia nu merită această dragoste?

ADRIAN: Merită... și apoi, ce-aș fi eu atunci? Altfel, ce-aș fi?

VOICHIȚA: Puișorule, ăștia de-i fac papucii lui taică-tău și-i cîntă la ureche sînt niște înțelepți: privesc viața din unghiul care le e cel mai cald! Da, o să spui că nu-i doar decît strict burdihanul lor. Da, interesul poartă fesul. Burdihanul lor, liniștea lor, chiulul lor; prin ochianul ăsta se holbează ei... pe cînd tu ce vezi și ce spui are un înțeles uriaș, universal, tu suferi pentru omenire!... *(Privindu-l, ca și cum atunci l-ar fi descoperit în fața ei.)* Puișorule, am impresia că tu ai venit la mine acasă pur și simplu ca să faci din mine o înțeleaptă! Nu e cazul. Și e foarte obositor pentru mine... Eu sînt mai mult interesată să prospectez — e bine zis? — emoțiile, sentimentele tale, decît ideile...

ADRIAN *(revenit în cameră)*: Dacă-i bal, bal să fie! Să treacă timpul! Și cum faci să le prospectezi?

VOICHIȚA: Simplu : pun mîna. Pe idei poți pune mîna? Nix.

ADRIAN: Ce-i aia nix?

VOICHIȚA: Nu știu.

ADRIAN: Dar ce știi tu, puișorule?

VOICHIȚA: Știu ceva foarte bine, dar asta nu se spune prin vorbe, se arată... Știu să torc lînă!

ADRIAN: Serios?

VOICHIȚA: Și să...

ADRIAN: Ajunge! Dacă te pricepi la tors lînă, e chiar prea mult pentru o fată ca tine.

VOICHIȚA *(cască)*: Mi-e somn. N-ai vrea să ne culcăm?

ADRIAN: De-aș avea un clopot, l-aș trage pînă aș trezi toată lumea din somn.

VOICHIȚA *(ducînd farfuria în bucătărie)*: N-are rost, somnul ajută la digestie...

ADRIAN *(singur)*: E seara, mîncare, burdihanul plin ca bobocii de la Giurgeni.

VOICHIȚA *(din bucătărie)*: Ce boboci, de gîscă?
ADRIAN: De rață. La Giurgeni, lîngă Dunăre, cum mergi spre mare... Astă vară... Mîncau de zor, în zori, hămesiți, orbi, bătîndu-se pe niște rămășițe... ignorînd mașinile ce treceau pe dreapta pe lîngă ei...
VOICHIȚA: Sfînta ignoranță e soră cu sfînta inchiziție?... Mîncau ce?
ADRIAN: Mîncau nebuni, alergau, în cioc cu bucăți de carne strivită... Mîncau un frate de-al lor zdrobit pe asfalt de-un camion... Îi mîncau mațele, carnea, hămesiți, orbi, și nu le păsa, nu auzeau nimic, nu vedeau cum vine pe partea lor uruind dinspre Dunăre un alt camion uriaș...
VOICHIȚA: Și?
ADRIAN: Un altul fu izbit, un altul fu mîncat cu frenezie, în dimineața blîndă... *(Se aude apa trasă la closet.)*
VOCHIȚA *(revine ștergîndu-se pe mîini cu un prosop)*: N-am înțeles care e morala fabulei de la Giurgeni?
ADRIAN: Să nu-ți mai spun nici o fabulă cînd te duci la toaletă.
VOICHIȚA: Ascultă, nu te lua de ei, sînt mulți, o să-ți rozi unghiile, o să suferi ca un cîine.
ADRIAN: Și tata a suferit... nimic nu se realizează bătînd din palme, fără suferință.
VOICHIȚA: Știu de la cursurile a.l.a.: orice pas înainte cere luptă și lupta înseamnă sacrificiu, suferință... *(Îl sărută.)* Sfîntă naivitate, numai tu ești soră cu sfînta ignoranță și cu sfînta inchiziție, toate trei fiind sfinte! Furchipurlapirlizirca! Lasă logica ta de babă, ești tînăr și eu sînt nu prea babă... Vreau o mare aiureală, o mare dezordine, o beție, un pic de beție, un pic de fericire! Să uităm toate tîmpeniile de peste zi, o seară, sîntem numai noi doi...
ADRIAN: Am mîncat clătite cu urdă, pînă la extaz!...
VOICHIȚA: Află că tu nu valorezi nici cît o clătită cu urdă! Nu mă poți face să-mi pierd mințile de plăcere, nu-mi poți da o clipă de extaz, o clipă în care să uit unde sînt și cine sînt în afară de faptul că poți să-mi razi două palme, s-aud cîinii în Giurgiu.
ADRIAN: Giurgiu nu-i același lucru cu Giurgeni. *(El o prinde strîns de mîini.)*

VOICHIȚA: Ce vrei să-mi faci?
ADRIAN: Să te-nvăț un joc.
VOICHIȚA: Lasă că știu eu ce drac de joc vrei tu să mă-nveți.
ADRIAN: Un joc de la țară.
VOICHIȚA: Aia se joacă-ntruna că n-au *lumină electrică*...
ADRIAN: Nu e ce crezi tu.
VOICHIȚA: Atunci de ce să-l mai jucăm? *(După o scurtă pauză.)* Nu mă strînge de mîini, fii mai civilizat...
ADRIAN: Vrei sau nu vrei?
VOICHIȚA: Păi sigur că vreau. Altfel te-aduceam la mine?
ADRIAN: Bine, e un joc de copii...
VOICHIȚA: De cînd mor eu după jocuri de copii...
ADRIAN: E dintr-un sat de lîngă munte, învățat de la o mătușă. Ține-mă și tu strîns de mîini, pune-ți tălpile lîngă ale mele, lasă-te pe spate așa... Și-acum sănе-nvîrtim... *(Încep să se învîrtească.)*
VOICHIȚA: Ce prostie, amețesc...
ADRIAN: Învîrte-te, învîrte-te...
VOICHIȚA: Așa vrei tu să m-amețești? *(Pierzîndu-și respirația.)* Stai, stai, nu mai văd... Stai, nebunule. *(El n-o ascultă.)* Stai!... *(Se opresc, merg clătinîndu-se, amețiți, cu brațele întinse, căutîndu-se, călcînd în gol, caraghioși, învîrtindu-se fiecare în jurul său, alandala, într-o dezordine aș zice perfectă.)* Sînt amețită, îmi bate inima... Ce tare îmi bate inima! Sper că nu fac un infarct! *(Bîjbîind.)* De ce-i zici nedreptate la ce face taică-tău... L-a promovat pe X și nu pe Y, a... Fleacuri! Poate este doar indiferență...
ADRIAN: Cu atît mai grav. El s-a retras în găoacea lui? Ce face, își scrie memoriile?
VOICHIȚA *(se așează pe podea)*: Cheamă un medic, e un dobitoc chiar la onomastica lui taică-tău.
ADRIAN: Cît ăla mă pricep și eu, la bază sînt doar felcer, ai uitat c-am făcut sanitara cu frati-tău?
VOICHIȚA: Eu n-am uitat, dar frati-meu a uitat cu desăvîrșire.
ADRIAN *(o ia și-o pune pe scaun)*: Dezbracă-te.
VOICHIȚA: Eu?

ADRIAN: Sigur, ești la doctor. *(O așează pe canapea.)* Culcă-te pe canapea.
VOICHIȚA: Eu?
ADRIAN: Sigur, ești la doctor...
VOICHIȚA: Chiar să-mi bubuie inima și sînt amețită... *(Își deschide agale bluza.)* Taică-tău e decepționat...
ADRIAN: De ce? De cine? Că l-a părăsit mama? O greșeală a lui, e o decepție?... O suferință?... De ce nu și-o repară, bărbătește...
VOICHIȚA: Decepția lui poate ești și tu.
ADRIAN: Să n-o luăm așa. El muncește, își vede de cercetări... Dar el conduce încă totul! Nu e doar un cercetător, un pasionat...
VOICHIȚA: Își petrece tot timpul lucrînd, ce mai vrei?
ADRIAN: Ce simți la inimă?
VOICHIȚA: Nu știu... El lucrează?
ADRIAN: S-a izolat, și asta-i moarte...
VOICHIȚA: Poate descoperă ceva colosal! Mult mai important decît orice timp pierdut cu promovări și sancțiuni, cu adunări, cu prime, cu ședințe, cu... *(El o ascultă cu urechea pe inimă.)* E ceva?
ADRIAN: Bate neregulat.
VOICHIȚA: Cine?
ADRIAN: Inima. Cine altcineva? Și de-i așa, tata să aibă tăria să se retragă în cercetările lui de economist... De fapt, eu asta îi cer.
VOICHIȚA: Și să te lase pe tine în loc.
ADRIAN: Dar el nu mai cunoaște oamenii cu care lucrează. Niște carieriști! Care-l aplaudă și-l poartă pe brațe, îl adorm în urale și lingușeli... și își fac interesele!... El a devenit steagul lor... Îl țin acolo, să le fie cald...
VOICHIȚA: Oare dacă stai cu urechea pe pieptul meu și vorbești, auzi măcar ce spui?
ADRIAN: Poftim?
VOICHIȚA: O să-ți sară măselele, de te legi de ei. Căci tu de ei vrei să te legi, nu de taică-tău.
ADRIAN: De toți.
VOICHIȚA: Atunci și de mine, căci și eu sînt ei... sau cu ei... Și nu mă mai pipăi, n-ai dreptul...
ADRIAN: Dar e o vizită medicală.

VOICHIȚA: Jos mîinile, jos mîinile... *(Se ridică în capul oaselor.)* Află că n-am crezut că mor de infarct! O ușoară amețeală... Dar de ce m-ai învîrtit ca un nebun?
ADRIAN: Pentru bucuria de a te ameți...
VOICHIȚA: Asta fac copiii, dar noi mai sîntem copilași? *(Se ridică, pășește: încă se mai clatină.)* Mă clatin ca o bețivană... De m-ar vedea șeful, m-ar da afară.
ADRIAN: Care șef?
VOICHIȚA: Oricare, eu la serviciu am vreo douăzeci de șefi! *(Cu mîinile peste cap.)* Crezi că în afară de amețeala asta a creierașului mic, fizică, sau biologică, sau cum i-o spune, mai e și altfel de?... Să zicem... A sufletului, cum i-ar spune? Religioasă, nu, că nu e la modă... Ceva cu psihologia?
ADRIAN: Morala?
VOICHIȚA: Zi-i cum vrei... Dar cînd te trezești din ea? *(Luîndu-l de mîini.)* Dar tu de ce-ai făcut asta? Să-mi faci mie plăcere, și mai ce? Să uiți... căci uiți... Ce?
ADRIAN: Totul, măcar nu mint.
VOICHIȚA *(lăsîndu-i mîinile)*: Al dracului ce stil ai! Mă iei cu jocuri de copii! Te pomenești că după asta o să-mi dai și bomboane! *(Punîndu-i o sacoșă în mînă.)* Ia mai bine ia-o mătăluță pe scara de serviciu să nu te vadă nimeni și fură-mi de la taică-tău niște clătite! *(Îl împinge pe ușa ce dă în holul unde-i baia etc.)* Dacă-l critici pe bătrîn, măcar fură-i toate clătitele! *(S-a auzit o cheie în broască, o ușă deschisă și închisă.)* Doamne, cine s-a găsit să-l înfrunte pe David Ionescu! *(Revine în cameră.)* Unul care a fost felcer și nu știe nici atîta că inima oamenilor este în stînga, nu în dreapta! *(Se aude gălăgie în fața ușii din dreapta. Soneria sună repetat. Voichița merge să deschidă.)* Sînteți beți?
MELPOMETE: Soră dragă, nu vorbi de bețivi, că te-aude Dumnezeu... *(Intră.)* Nu sînt singur, sînt cu maestrul Țaporea și cu maestrul Alex...
VOICHIȚA: E plină lumea de meșteri. *(A intrat în dormitor, vizita lor nefăcîndu-i plăcere.)*
ȚAPOREA *(tînăr, excelent îmbrăcat, sigur pe sine)*: A fost odată o babă și un moșneag...

MELPOMETE: Baba avea o găină și moșneagul un cocoș.
ȚAPOREA: Găina babei se oua de cîteva ori pe zi...
VOICHIȚA *(revenind cu o vază)*: Și baba mînca o mulțime de ouă...
MELPOMETE: Iar moșneagul nici un cocoș.
ȚAPOREA: Cocoșul își pierdu răbdarea și zise... *(Voichița iese.)*
MELPOMETE: Măi ou, du-te de la casa mea.
ALEX: Unde-o fi?
MELPOMETE *(care nu-l ascultă, fascinat de jocul său cu Țaporea)*: Și baba fugi din mîinile cocoșului și pe drum găsi o punguță cu doi bani și se întoarse cu ea în clonț spre casa cocoșului...
ȚAPOREA *(din ce în ce mai plin de rîs)*: Boierul îi ia punguța și moșul strigă: Cucurigu, boieri mari, Dați punguța cu doi bani!
ALEX *(lui Melpomete)*: O fi în closet?
MELPOMETE *(prins în joc)*: Boierul zice să arunce moșul în fîntînă. Și azvîrlit, moșul începe să înghită apă.
ALEX: Își bate joc de soru-ta.
MELPOMETE: De-i aici, îl tund! *(Moare de rîs.)* Și moșul ajunge acasă după multe pățanii, cu cireada de vite și c-o grămadă de galbeni în gușă...
ALEX: O fi în dormitor?
MELPOMETE: Lasă-l să se mai prăjească...
ȚAPOREA: Și găina îi zice babei: să-mi aduci și mie galbeni!
VOICHIȚA *(revine din bucătărie — e deci și o intrare din bucătărie în dormitor — cu o tavă cu pahare)*: Beți bere? Maestre Alex, beți bere?
ALEX: Beau tot ce-mi oferi, domnișoară, și otravă.
VOICHIȚA: Otravă n-am.
ALEX: Atunci voi bea bere.
VOICHIȚA: Cum stați cu pictura?
ALEX: Excelent! Sînt cel mai prost pictor din țară, dar asta nu mă împiedică să fiu cel mai bun față de cei-lalți... Dar te interesează pictura?
VOICHIȚA: Nu.
ALEX: Păcat. Ți-aș fi putut povesti cum un coleg de-al meu pictează cîte patruzeci de tablouri pe zi: așează

cartoanele pe podea, unul lîngă altul: și întîi pune în toate roșul, apoi verdele, apoi galbenul...
MELPOMETE *(rîde fericit de ce-a descoperit)*: Ca și cum ar face o ciorbă în mai multe cazane.
VOICHIȚA: Libertatea artistului. *(Iese.)*
ALEX: În artă nu există nici o libertate, există doar muncă, disciplină, libertatea e o calamitate, ea înseamnă dezordine, aiureli...
ȚAPOREA: Și baba pleacă și găsește o mărgică: și-o înghite! Apoi se repede acasă la găină și zice: cot! cot! cotcodac!
MELPOMETE: Și în cuibar baba ouă o mărgică...
ALEX *(rămîne fără auditoriu, se uită sub canapea, eventual prin dulapuri, pe balcon, făcînd vocalize, pentru el, ca și cum nu l-ar interesa nimic)*: la, la, la...
ȚAPOREA: Găina o bate și-o omoară și rămîne fără babă, lipită pămîntului. *(Moare de rîs, cu Melpomete.)*
ALEX: Domnule, cum se iubesc doi copii ai unor foști dușmani de clasă... Ce-a făcut timpul! Cum a trecut... Lupta din clasă, în dragoste? Gata, s-a stins. Iubire, bibelou de porțelan...
MELPOMETE: Îl rad pe cap!
ALEX: Să nu te radă el!
MELPOMETE: Pe mine?!... Vorba ardeleanului... hi, hi...
ALEX: L-am întrebat în seara asta, evident ca să-l flatez: ce vă aduceți aminte din tinerețea dumneavoastră? Cuptorul! mi-a răspuns. *(Reintră Voichița, cu bere.)* Au încins un cuptor de pîine, au scos afară jarul cu vătraiul și pe mine m-au băgat pe scîndură în cuptor, gol... Pe o scîndură, ca pe o pîine.
MELPOMETE: Asta e turnătoria cu care fiu-său m-a dat afară de la școală...
ALEX *(ca și cum acum ar afla)*: Adrian?
MELPOMETE: A zis că tata a fost...
VOICHIȚA: Melpomete, ți-am spus să nu mai deschizi discuția asta! *(Iese.)*
ȚAPOREA: Și cocoșul era foarte bogat, avea case mari și-l purta pe moș cu salbe de aur la gît și încălțat cu ciubote galbene, de credeai că-i un irod, și nu-i bun de făcut cu borș...

VOICHIȚA *(revine fără bere)*: Vreau să mă culc.
MELPOMETE: Adică ne dai afară.
ȚAPOREA: Nu scopul contează, ci mijloacele.
ALEX *(Voichiței, împăciuitor)*: Nu vă enervați, bem berea și sîntem ca și cărați... *(Surîde, arătîndu-l pe Țaporea, șoptit.)* Scrie și piese de teatru...
VOICHIȚA: În versuri?
ALEX *(complice)*: Nu știu, probabil. Nu te supăra pe noi... Am vrut să-ți cîntăm o serenadă, și cum ne-a fost imposibil să ți-o cîntăm lîngă balcon... Balconul fiind la etajul patru sute șaizeci și opt...
VOICHIȚA: Patru sute șaizeci și nouă.
ALEX: Exact... Am venit să ți-o cîntăm în casă... „La balcon noi ți-am cîntat o serenadă...“
VOICHIȚA: Ați venit să-l găsiți aici pe Adrian?
ȚAPOREA: Spuneți repede: șase și în șase saci...
VOICHIȚA: N-ați răspuns la întrebare, deci asta era serenada cu... *(Cîntă.)* „În balcon eu ți-am cîntat o serenadă...“ El ar fi avut demnitate și-ar fi răspuns la întrebare.
MELPOMETE: O, el este un sfînt, e străveziu de atîta puritate, el se simte responsabil de mersul lumii...
ȚAPOREA: Și de mersul stelelor.
MELPOMETE: Are o mare răspundere față de umanitate.
ȚAPOREA: Și față de stele...
VOICHIȚA *(lui Țaporea)*: Șase și în șase saci, șase și...
ȚAPOREA: ...în șase saci, șase...
VOICHIȚA: El simte nevoia de a fi curat, de a fi om...
ALEX *(vocalize)*: La, la, la, la... Ce părere ai de vocea mea?
VOICHIȚA *(crede că el vrea să împace lumea)*: Bună...
ALEX *(convins și nepăsîndu-i de ce se vorbise)*: Ce bună, foarte bună! Aș fi putut ajunge un formidabil cîntăreț de jazz!
VOICHIȚA: Și de ce nu te-apuci?...
ALEX: Inutilități! Am alte gînduri...
MELPOMETE: Dacă ți s-au aprins călcîiele după el, iei plasă, surioară: pe el îl frămîntă întrebarea fundamentală a vieții, nu dragostea cu o stenodactilografă de la cooperativa meșteșugărească „Meșteșugarul“.
VOICHIȚA *(lui Alex)*: L-ai instruit bine. Dar o să uite repede.

ALEX: Desigur, el nu-i un gînditor, e un om de acțiune... *(Scuzîndu-se.)* Ca să fiu sincer, m-a întrebat ce părere am despre Adrian.
VOICHIȚA: Și ce părere ai?
ALEX: Desigur, e un gînditor. Nu-mi seamănă, eu îmi cultiv sensibilitatea, mușchii... fac și niței sport, nu de performanță, ca Țaporea, pentru condiție fizică... Pentru mine fericirea lumii stă în fericirea trupului. Ce părere aveți de pectoralii mei? *(Se bate cu palmele peste pectorali.)* Aș fi putut ajunge un campion mondial de box, sau de natație.
VOICHIȚA: Și de ce nu te-apuci?
ALEX: Inutilități... Țaporea e supercampion de motociclism, săptămîna trecută a învins pe pista de la Barcelona, acum trei zile a cîștigat concursul de la Titicaca.
VOICHIȚA: Crezi că pentru mine ar fi un soț mai bun ca Adrian?
MELPOMETE: În orice caz, cu mai mulți dolari.
VOICHIȚA: În orice caz, Adrian n-are nici măcar o liră turcească.
ALEX: O, dar el are alte merite: își urăște tatăl!
MELPOMETE: Și m-a demascat pe mine la școala sanitară că sînt fiul unui fost polițist burghez.
VOICHIȚA: Melpomete, ți-am mai spus că nimic nu se-ndreaptă prin răzbunare...
MELPOMETE: Dar am uitat, surioară, eu nu sînt un gînditor să știu cum se vindecă lumea de belele...
ALEX: Prin năpîrlire... Prin cultivarea trupului, ca la mine, sau prin purificarea cugetului, ca la Adrian. El vrea să-l dea pe taică-său afară și să-i ia scaunul fiindcă el simte că poate munci mai bine decît un bătrîn ca David Ionescu... El se bazează pe munca lui, pe capacitățile lui, are și o lozincă personală: patria noastră este munca noastră! Ieri în ședință a spus că, desigur, avem măsuri... dar rămîn multe pe hîrtie, au deci un caracter formal. Și a criticat lipsa de etanșeitate a țevilor ce duc aburul la sere! Desigur, nu e filosofie, ci o atitudine față de spiritul gospodăresc! Pe viitor, să analizăm, desigur, dar să luăm și măsuri.
MELPOMETE: Una dintre ele ar fi să-l punem pe el director.

ALEX: Nu trebuie să ne arătăm mulțumiți de stadiul actual... Vrea o înnoire a utilajelor, o înnoire a omului nostru muncitor... El e pentru un om nou, de omenie...

ȚAPOREA: Șase sași în șase saci...

VOICHIȚA: Nu vă mai bateți joc de el, voi nu sînteți mai breji. Și ce vrea el rău dacă vrea ca omul să fie de omenie, să trăiască omenește, să aibă copii, să nu se bizuie decît pe munca lui, nu pe pile, nu pe funcții, nu pe niște averi moștenite, nu pe relații și lucrături... *(Brusc, lui Alex.)* La moartea soției tale te-ai dus la cinematograf!

ALEX: De mă iei așa fără humor, plec. *(Iese.)*

VOICHIȚA: Și să nu te mai prind prin casa mea că...

MELPOMETE: Dragă, nu judeca un artist după ce face în viață, după regulile cu care judeci pe oricine... El se mîntuiește prin opera lui...

VOICHIȚA: Îl bag în mă-sa. Și să aibă grijă de vitrine, că pentru asta e plătit, ca vitrinier... *(Lui Țaporea.)* Dragă Țapi, am crescut pe-aceeași stradă, te rog să mă crezi că nu mă pasionează motociclismul, nici dacă aduce dolari. Și dacă mă mai plictisești îți iau toți cei șase sași și ți-i bag în șase saci și te las sărac.

ȚAPOREA: Dragă Voichița, eu nu știu de ce-am venit aici, am văzut că-i ceva hazos... De-nsurat, slavă domnului, nu vreau, încă n-am căzut de pe motocicletă decît de două ori în cap.

VOICHIȚA: Ia-ți sașii tăi și umblă.

ȚAPOREA: Îmi iau sașii și sacii și umblu. *(Iese vesel, cum de fapt vesel este și va fi tot timpul.)*

MELPOMETE: Ești o aiurită.

VOICHIȚA: Și tu ești un...

MELPOMETE *(din ușă)*: Ce?

VOICHIȚA: Furchirpurlapirlizirca. *(Melpomete iese trîntind ușa.)* O doamne, de fratele ăsta al meu nu se lipește nimic, nimeni nu-l ia în seamă și bate cîmpii, e neisprăvit, n-are o meserie... De ce l-oi fi botezat eu cînd eram mică Melpomete? Nu-i puteam zice pe nume și i-am dat un nume care nu înseamnă nimic... Dă și el din coate ca să fie băgat în seamă, admis în societate, vorba lui Alex. Demagog și... Vrea și el

să fie cineva! Zice că vorbește cu propriul său cap... Dar asta nu înseamnă că cineva dacă are cap are și ceva în cap. *(Aprinde o veioză, stinge celelalte lumini.)* Dar eu cum sînt? Numai el s-a născut cu niște porniri tulburi și?... Oare Adrian nu d-asta nu mai vine? Oare n-a văzut în ochii mei cum licăre minciuna?... Oare eu n-am știut cînd i-am auzit pe ei la David că vor „să-l caftească pe puișor", c-o să vină într-adevăr după el, aici?... Oare nu m-am prefăcut că nu pricep nimic, și că nu-i așa?... Oare nu frati-meu mi-a zis să-l invit aici? Și nu eu l-am încercat să văd de vine, chemîndu-l?... Să-i ofer clătite, să-l atrag ca într-o capcană, cu dragostea mea, cu frumusețea mea... Da, am vrut întîi să știu dacă mă iubește... Dar am fost chiar așa de inconștientă c-ar putea să-l caftească?.. Sigur, n-ar fi ieșit decît un scandal, dar poate că altceva nici nu vor... Și Melpomete, cu amintirile lui de la școala sanitară... Și șocîtele ăsta de Alex i-a băgat în cap că vrea să mă batjocorească și că el are datoria să-mi apere onoarea! Bietul Melpomete, el e un apărător nechemat de mine, și de nimeni, el apără ceva ce nu-i amenințat cu nimic, ca să fie și el luat în seamă, să se vadă și el, să se impună și el, cu orice preț... *(Se aud bătăi în ușa pe care a ieșit Adrian.)* Vai de capul tău, nici de hoț nu ești bun! *(I-a deschis.)*

ADRIAN: Am fost și pînă la maică-mea să-mi dea un plasture nou, ăsta mi s-a dezlipit... *(De la începutul piesei are un plasture pe nas. A intrat.)* Credeam că te-ai culcat. *(Pune pe masă un coș uriaș cu clătite.)* Sînt calde...

VOICHIȚA: Am avut o vizită...

ADRIAN: Cine?...

VOICHIȚA: Un șocîte...

ADRIAN: Ce?

VOICHIȚA: Un șocîte, nu știi ce e? Șocîtele e un animal foarte mic, de vreo zece-cincisprezece centimetri, din încrengătura șoarecilor și a șobolanilor, e mic, îi crește părul invers, intră în lemn și în fier, cîrcotaș peste măsură, și de la 15 septembrie încoace nu te mai poți înțelege cu el!... *(El tace, nu înțelege.)* Alex.

ADRIAN: A... *(Întinzîndu-i plasturele.)* Nu vrei să-mi schimbi plasturele?

VOICHIȚA *(îi desface vechiul plasture, el țipă)*: Vezi ce pățești dacă-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala?

ADRIAN: Și ce voia tovarășul Alexandru Spurcaciu?

VOICHIȚA: Era cu Țaporea, campionul belșugului și al bunăstării, voia să-mi arate că tu-i deranjezi, le strici liniștea, somnul... Lasă-i în pace, asta vor, să se bucure de viață, e un belșug în toamna asta, în viață, ce vrei!

ADRIAN: Da, dar dacă din belșugul ăsta nu ies decît motocicliști, nu-i nici o scofală... Sportmenii ăștia sînt tot niște morți, numai că sînt îngropați de vii în acest belșug. Asta i-am spus și bătrînului...

VOICHIȚA: Iar te-ai certat cu el?

ADRIAN: Au!

VOICHIȚA: Gura!

ADRIAN: Parcă e bolnav de nervi, psihopat... L-am găsit înconjurat de lingăii ăștia care-i dădeau cu căldnițele pline cu tămîie... Tată, parc-ai fi mort, așa te laudă, i-am zis. E surmenat? Depresiv, ce e... Ce nevoie ai de laudele astea mereu? l-am întrebat. Înseamnă că nu are încredere în el. Că nu e sigur pe ce face. Și dacă e iubit de cineva, sau înțeles. Ție ți-ar conveni să te facă cineva zilnic genială să-ți spună că ești minunată, frumoasă, fermecătoare?

VOICHIȚA: Grozav ce mi-ar conveni.

ADRIAN: Bine, dar unui bărbat să-i spui asta e penibil. Dar el are nevoie. Și-apoi, odată îi sare țandăra, își dă seama, se scîrbește: și-i înjură! Și pe șocîte l-a bălăcărit! Vede că tot felul de carieriști din asta trăiesc, lingușindu-l...

VOICHIȚA: N-ai vrea să-mi spui și mie niște lucruri penibile, că sînt frumoasă?

ADRIAN: Nici nu-mi trece prin cap.

VOICHIȚA: Foarte rău. Și eu mă omor să-ți fac un nas ca lumea. Doamne, ce încrezut ești!

ADRIAN: Eu?

VOICHIȚA: Arogant, cinic, prost crescut... Și de-i pui unui asemenea individ un plasture pe nas îl umanizezi... Ești gata, uită-te în oglindă, te-am făcut om!

ADRIAN: De ce m-ai chemat la tine?

VOICHIȚA: Să ne privim, să vorbim...

ADRIAN: O, de-ar fi doar asta.

VOICHIȚA: Mă crezi o păcătoasă? Nu o haimana, ci una blestemată, plină de păcate? *(El tace.)* Oi fi, dar încă n-am săvîrșit nici un păcat.

ADRIAN: Și sper ca primul să nu-l începi cu mine.

VOICHIȚA: Tot mai vrei să mă salvezi?

ADRIAN: Măcar știi de ce m-ai chemat?

VOICHIȚA: Tot timpul crezi că nu-i vorba de ceva curat aici? Că dragostea n-ar fi lucrul important, ci altceva?... Ce? Îți jur c-am vrut pur și simplu să stau de vorbă cu tine. Și de nu mă crezi, o să zic și eu ca șocîtele că pe tine și-acuma te interesează problema esențială a lumii!... Dar care o fi asta, puișorule?

ADRIAN *(în timp ce ea aranjează clătitele pe o farfurie, îi mîngîie părul. Ea nu simte. Sau crede că-i un joc, sau o bătaie de joc, sau un simplu gest cu care consolezi copiii proști. Cel mai sigur e că ea, preocupată de clătite și nervoasă, nu simte mîna lui)*: Nu te iau de nevastă, ești urîtă și proastă și mincinoasă.

VOICHIȚA: Și tu suferi acum pentru prostia mea? Ori îți par nesimțită, bleagă, fără sînge, ca o iască, fără viață?... Mă jignești, fiindcă totuși, puișorule, vrei să mă cureți de păcate, dar n-ai atîta tix, și-o să dai chix! Vrei să iubești o iască bleagă? Sau vrei să mă duc la mănăstire?

ADRIAN: Nu.

VOICHIȚA: Sau crezi că-mi *(lățind cuvintele)* amăgesc destinul dorind și eu puțină dragoste? Sînt și eu un biet animal, mănînc, dorm...

ADRIAN: Pălăvrăgești.

VOICHIȚA: Care e puterea mea, ce sînt eu în stare să fac pe lumea asta? Să mănînc și să fac copii și să ce? Poftim, am pus zahăr pe clătite.

ADRIAN: Vom mînca și vom fi fericiți! *(Surîde, reclamînd.)* Timpul e ca o ciocolată, ca un caastron cu pește fript, ca o farfurie cu clătite cu urdă și mărar — e la dispoziția ta... Acum totul e posibil! Faci ce vrei cu el...

VOICHIȚA *(mîncînd)*: Nimic din cum te porți tu cu mine și cu taică-tău și cu maică-ta nu justifică pretențiile

tale că ai în mînă cheile adevărului... Adevărul e că turui, turui, și cine turuie, cu neobrăznicie, aproape că nu spune nimic... Mai bine ia o carte din bibliotecă și citește-mi o poezie... Sau cîntă-mi „La balcon eu ți-am cîntat o serenadă..." *(Cîntă și mănîncă.)*

ADRIAN: Cînd mănînci nu-ți umfla gura ca și cum ai sufla în cimpoi.

VOICHIȚA: Tăria ta e sinceritatea ta, nu adevărul tău... Asta mă convinge, și că ești plin de draci *(lățind cuvintele)*, dinamismul tău... Dar ești aiurit și dezordonat și n-o să cîștigi niciodată nimic... Ai făcut box? Nu. Nu ești eficace, puișorule. *(În timp ce ei sînt în întunericul dinspre balcon, îl vedem pe Melpomete apărînd în liniște în ușa pe care a intrat ultima dată Adrian. Deci pe ușa pe care ei nu se-așteaptă să intre cineva.)*

ADRIAN: Îți aduci aminte, în iatacul Julietei, în balconul ei, Romeo...

VOICHIȚA *(mîncînd)*: N-am văzut filmul.

ADRIAN: Romeo trebuid să plece, vrea să rămînă lîngă ea, deși viața lui atîrnă de plecarea lui.

VOICHIȚA: Am văzut piesa cu Dem Rădulescu-Bibanu, în rolul Julietei, și cu grasa Draga Olteanu în rolul lui Romeo.

ADRIAN: „Întîrzierea-i moarte", zice Romeo. „Da, lasă-i să mă prindă și să mor! Mor împăcat, fiindc-așa vrei tu!"

VOICHIȚA: A fost o ideie teribilă să joace în travesti, am murit de rîs! Erau vulgari, caraghioși, cum trebuie!

ADRIAN: Asta e o scenă care-mi place, din iatacul ei, mai ales că e atît de îndepărtată de noi...

VOICHIȚA: Eu sînt o gîscă și cred că e groaznic să te îndrăgostești de-o gîscă.

ADRIAN *(la lumina veiozei, răsfoind volumul luat din raft)*: Tu nu ești Julieta. Dar nici Julieta nu-i o gîscă.

VOICHIȚA *(sigură)*: Julieta e o gîscă. O gîscă a timpului ei, poftim! zicea ea, cu glasul lui Bibanu! *(Îl imită pe Bibanu)*: „O, crezi că ne vom mai vedea vreodată Romeo?" *(Imită glasul Dragăi Olteanu plin de tutun.)* „Nu mă-ndoiesc; și toată suferința se va preface-n sfinte amintiri".

ADRIAN: Mai mănîncă niște clătite și taci.

VOICHIȚA: Julieta *(„cu glasul lui Bibanu)* „O, doamne, am urîte presimțiri... Îmi pare, cum te văd, acolo, jos, că zaci în fundul unei gropi, mort... Ești palid tu, ori ochiul meu se-nșeală?" Romeo *(cu glasul Dragăi Olteanu)* „Și tu iubito-mi pari așa de pală... Durerea e ce sîngele mi-l bea..."

ADRIAN: Și tu ești palidă...

VOICHIȚA: Am mîncat prea multe clătite. Sau din cauza veiozei? Și tu ești palid. Ce-ai zice să stingem veioza și să nu fim palizi?

ADRIAN: Te iubesc, puișorule...

MELPOMETE *(rîzînd nervos, satisfăcut totuși)*: Gîscanul dracului! E ibovnica ta, ai? Va să zică îți bați joc de soru-mea, de mine, de tata!

VOICHIȚA: Pe unde-ai intrat?

MELPOMETE: Pe unde-am putut. *(Ei)* Adineaori cînd am fost cu Alex și cu Țaporea ziceai că vrei să te culci...

ADRIAN *(ei)*: Nu mi-ai spus c-a fost și el.

MELPOMETE: Trebuia să-ți dea raportul?

ADRIAN: Nu.

VOICHIȚA: Nu ți-am spus... *(Lui Melpomete.)* Ce vrei, ce cauți aici?

MELPOMETE: Am o parolă cu Romeo!

VOICHIȚA: Dacă faci prostii, te dau afară.

MELPOMETE: Asta mai rămîne de văzut. Du-te și adă-mi o bere.

VOICHIȚA *(iese)*: Bine, poate vă-mpăcați odată...

MELPOMETE: O să bem și adălmașul. E ibovnica ta?

ADRIAN: Da...

MELPOMETE: Îmi pare rău, te credeam mai deștept.

ADRIAN: În dragoste inteligența n-are ce căuta, o iubesc și gata...

MELPOMETE: Nu asta mă deranjează, puișor, *(lățind cuvintele)* dragostea ta, ci lipsa ta de inteligență cum poți iubi o fată care e mai deșteaptă decît tine?! Credeam că ești mai deștept și-ți dai seama cît ești de prost față de ea...

ADRIAN: Ați pus la cale ceva?...

MELPOMETE *(continuîndu-și gîndul)*: Dacă nu ești, nu e nici un rău, prostia nu e molipsitoare, și Voichița nu se va molipsi stînd cu tine. *(Rău.)* În pat, de fapt...

ADRIAN: Ești grosolan ca de-obicei...

MELPOMETE: În pat, de fapt...

VOICHIȚA *(venind cu trei pahare pe o tavă și cu două sticle cu bere)*: Nu ți-am cerut să-mi dai lecții.

MELPOMETE: Tacă-ți fleanca! Termină!

VOICHIȚA: Nu eu am început.

MELPOMETE: Cară-te!

VOICHIȚA: Eu am fost aici, tu ai venit, tu să te cari.

ADRIAN: Da...

MELPOMETE: Nu fă pe idiotul cu mine.

ADRIAN: Nu fac pe idiotul, sînt...

MELPOMETE *(îl ia de gît)*: Îți vine să și rîzi... Crezi că e o mîndrie să faci pe idiotul?

ADRIAN: Nu m-am gîndit...

VOICHIȚA: Ia nu mai fă pe cocoșul... Ce vrei, Melpomete?

MELPOMETE: Ăsta zice că e idiot.

VOICHIȚA: E o tîmpenie să te crezi înțeleptul Solomon...

MELPOMETE: E o înțelepciune să te crezi tîmpit?... Ăsta-și bate joc de noi și ne crede tîmpiți...

ADRIAN: Nu te scărpina în nas, s-ar putea să te-mbolnăvești.

MELPOMETE: Da? *(Îl ia de piept, busculadă, șnurul veiozei e tras din priză de picioarele lor, se face întuneric.)*

VOICHIȚA: Măi, oameni buni! Măi nebunilor! *(Ei au ajuns lîngă balcon. Se văd luminile albastre ale orașului, destul de șterse totuși. Totul se petrece foarte repede: cei doi ajung în balcon îmbrîncindu-se, luptîndu-se. Și vedem pe unul dintre ei zburînd peste balcon.)* Aaaa!!...

(Țipă Voichița. Se aude o izbitură surdă: corpul celui căzut s-a izbit de ceva. Cortina cade ca o ghilotină. Întuneric brusc în sală.)

ACTUL II

Acasă la Stela, cu cîteva etaje mai jos, în același bloc, în aceeași seară. Toți pereții sînt plini de inimi, pești, case, oameni de turtă-dulce. Și obiecte ciudate, fără forme cunoscute. Ne aflăm în preajma vernisajului unei expoziții de oi și cîini, de turtă-dulce, de copaci din turtă-dulce etc.

BĂȘAT *(arătîndu-l pe Cășină care umple paharele)*: M-am îmbătat așa de tare că în loc să mă duc acasă la nevastă-mea m-am dus la nevastă-sa.

ALEX: Și ea te-a dat afară.

BĂȘAT: Nu știu. Am impresia c-a fost o confuzie sinistră în capul ei: a crezut că sînt bărbatu-său și m-a pus la masă și mi-a dat să beau ceai.

ALEX: Era și ea beată?

BĂȘAT: Niciodată n-a fost politicoasă cu mine.

ALEX: Dar atunci a fost de-a dreptul prost crescută.

CĂȘINĂ *(se apropie cu paharele. Lui Bășat)*: Iar spui o măgărie, iar n-ai șapte ani de-acasă...

BĂȘAT: Ce vrei, dragă, sîntem o familie tînără, o nație tînără, prima generație la oraș, n-avem șapte sute de ani de-acasă.

ALEX: Vă urîți și totuși sînteți ca doi gemeni. De ce nu vă despărțiți?...

BĂȘAT: Mă fascinează ca un șarpe... Răul e seducător, mi-e imposibil să mă rup de el.

CĂȘINĂ: Și eu la fel... Ura e tot atît de puternică și de ademenitoare ca iubirea... Dar de ce nu deschizi expoziția?

ALEX: Să vină toți invitații. Și de ce te grăbești? Arta e...

CĂȘINĂ *(scurt și clar)*: N-am mîncat nimic.

ALEX: Vrei să spui și tu cîteva cuvinte?

CĂȘINĂ: Nu mă pricep. Eu vorbesc doar la morți. La necroloage nu mă-ntrece nimeni, am și practică. De fapt, experiența e totul.

BĂȘAT: Ai putea să scoți o carte de discursuri ținute la morți.

CĂȘINĂ: Să știi că mi-a mai spus cineva. Și s-ar și vinde. Ce crezi că e ușor să spui ceva despre un mort, să-l faci băiat bun, deștept?... În ultima vreme îmi duc casetofonul la cimitir și înregistrez tot ce spun și seara copiez și... Am vreo patru mii de pagini scrise. Lumea e bucuroasă la morți, se mai mișcă, mai bîrfește, mai mănîncă o colivă... Se mai destinde. După servici, sînt înmormîntările cele mai frumoase. Lume multă. Omul se plictisește, dar de-i dai un mort, îl faci fericit! Și dacă e unul bogat, vreau să spun cu o activitate bogată, în scandaluri, muieri... Ei, atunci, o înmormîntare este un regal!

ALEX: Și unde-ai învățat meseria asta?

CĂȘINĂ: La pușcărie. Știi, eu ca merceolog eram cam zvăpăiat, iubeam libertatea de acțiune... Și cînd ai bani pe mînă nu-i bine să ai și libertate, că ți se urcă la cap... Un șpriț, o cabană, zău, prea multă libertate strică! Și te și plictisești de ea, zău: șprițuri, muieri, șprițuri, pești la proțap — e îngrozitor de plictisitor. Și din plictiseală în plictiseală, îți pierzi fericirea! Încep și controalele, pîra, șicanele — și nu mai ai încredere și nu mai ești sigur de tine...

ALEX: ...te ia angoasa...

CĂȘINĂ: Nu, te ia miliția. Ai fost la pușcărie?

ALEX: Nu.

CĂȘINĂ: Păcat. Înseamnă că nu știi ce e fericirea. Domnule, să mă ia dracu' acolo am descoperit adevărata bucurie a vieții, cheile vieții! Acolo nu te plictisești, acolo tai la stuf, ai o preocupare, un program, o idee adică...

ALEX: Și care e cheia?

ȚAPOREA: Șase sași în șase saci...

CĂȘINĂ: Lumea plesnește de plictiseală dacă trăiește în libertate, își face de cap, se obosește, nu mai are încredere în ea, o ia chestia aia, nu miliția, angoasa, dar vine și miliția... Prea multă libertate e boală curată!

Dacă n-ai, totuși, fericirea să intri la închisoare, ajungi la balamuc! *(Se duce să-și mai ia un pahar.)*

BĂȘAT *(lui Alex și Țaporea)*: Lăsați-l în pace, nu știe ce spune, dar nu e senil, e doctor docent. Trebuie să nu-l contrazicem, s-ar putea atunci să creadă că s-a-ncurcat și să ne-ntrebe unde-a rămas. Ori el n-a rămas nicăieri, fiindcă nici n-a-nceput de nicăieri: el vorbește același lucru dinainte de-a se naște.

CĂȘINĂ *(se reîntoarce)*: Sînt mort de foame. *(De-abia acuma observîndu-l pe Țaporea.)* Am auzit că nu te-ai căsători decît c-o regină.

ȚAPOREA: Bineînțeles. Nu e splendid să spun că iubita mea e frumoasă ca o regină?

CĂȘINĂ: Atunci și tu ai fi regele reginei... Deci te visezi rege. Vrei să ajungi rege?

ȚAPOREA: Sigur. Ce prostie mai mare poți să-ți dorești?

ALEX: De-ai trăi în Franța imediat ai fi ghilotinat...și apoi detronat...

ȚAPOREA: Dar, frații mei, unde mai afli azi o regină adevărată?

CĂȘINĂ: La muzeu. Trebuie să fie muzee pentru regine. Și de nu, în cimitire. În cimitire afli tot ce-ți dorește inima.

ȚAPOREA: Azi găsești mai ușor o regină a bumbacului! Regina cuprului! A benzinei. Regina brînzei.

CĂȘINĂ: Dar și tu ești regele motociclismului! Cîți dolari ai cîștigat la Titicaca? *(O vede pe Voichița cu Adrian venind pe ușa din dreapta, de afară. E uluit, nu mai așteaptă răspunsul lui Țaporea.)* Dar uite-o și pe regina mașinii de bătut la mașină! *(Curios)*. Dar cu cine e? *(Țaporea s-a dus spre Voichița.)*

BĂȘAT: Cu fiul reginei de turtă-dulce.

ALEX: Atîtea capete încoronate! Să nu înceapă vreun măcel pentru tron...

ADRIAN *(cînd îl vede, se izbește cu palma de frunte, gest ce-l va face mereu cînd ei îi vor ieși în cale)*: Iar dau de ăștia! Singura lor preocupare e cum să facă rost de bișțari și de-un banchet, de-o nuntă, de-o înmormîntare, să-și umfle burdihanurile... Uită-te la ei, mediocritatea strălucește pe fețele lor tihnite... *(Lui Cășină.)*

Nu ești trist? Sau nu te-au chemat încă? E un mort în circa noastră... E jale mare...

CĂȘINĂ: Toate trec și se uită: un mort e nimic.

ADRIAN: Îmbogățirea! Asta e totul... *(I-a șoptit Voichiței și s-a îndepărtat de ei.)* Huhurezi. Nici niște inteligențe sclipitoare, nici proști să dea în gropi, plute... Totul e călduț ... și fără sare. Nesărați. Puși pe huzureală. Sîngele care trece prin ei e ca o bragă bleagă, nici nu curge vijelios, nici nu e roșu... Nici măcar nu știu să urască, îi ațîță pe alții...

VOICHIȚA: Și tu ai vrea să fie toți niște eroi ai timpului nostru? Uită-te la cucuveaua de Cășină, nu e simpatic? *(Lui Cășină.)* Domnule Cășină, Adrian nu vă simpatizează, faceți ceva să vă simpatizeze, un bine...

CĂȘINĂ: Singurul lucru bun pe care-l pot face pentru cineva e să-l vorbesc de bine la cimitir.

VOICHIȚA: Faceți niște bancuri groaznice.

CĂȘINĂ: Nu e nici un banc, ăsta e adevărul, nimeni nu mă întrece în discursuri la înmormîntare.

ADRIAN: Zău, n-ai nici pic de humor.

CĂȘINĂ: Nu-ți bate joc de mine, s-ar putea să-ți țin discursul de adio...

BĂȘAT: Lăsați-l în pace, îl dor măselele de foame!

CĂȘINĂ: Asta e drept. Mă dor urechile pînă la lacrimi. Mă dor dinții de-mi țiuie urechile. Îmi țiuie dinții.

ADRIAN: Îți țiuie mintea.

CĂȘINĂ *(îndreptîndu-se spre tava cu pahare)*: Îmi țiuie mintea? Probabil. La asta nu m-am gîndit. Cred că mi se trage de la măsele.

ADRIAN *(izbindu-se cu palma pe frunte)*: De ăștia e înconjurat tata! Păi cum să nu-ți pierzi simțul realității... și sensul realității. Îi țiuie dinții! Stînd între ei, tata parc-ar sta într-un pustiu! Și ce mai poate face un om aflat în singurătate? Nimic.

VOICHIȚA: Mai bine hai să-i lăsăm dracului și să mergem la mine și să... *(Îi șoptește ceva la ureche)*.

ADRIAN: Spui tîmpenii.

VOICHIȚA: N-am spus decît ce-am auzit de la tine. Eu n-am idei, puișorule, eu reproduc ce au alții...

ADRIAN *(surîde)*: Deci eu sînt tîmpit.

VOICHIȚA: De ce te supără adevărul cînd îl spun eu și te face să rîzi cînd îl spui tu? Doar e același adevăr.

ADRIAN: Că sînt tîmpit?

VOICHIȚA: Că mă iubești.

ADRIAN: Și dacă te iubesc sînt?...

VOICHIȚA: Nu, dar e o tîmpenie să mă iubești. Mă obligi la reciprocitate, ceea ce e un *(zice lat)* prim act de tiranie. Și eu urăsc tiranii. Și nu vreau să mă obligi să mă urăsc pe mine. Încă sper că sînt o ființă liberă! *(El îi șoptește ceva la ureche. Ea se uită în sus.)* Of, doamne, de ce nu mă lași în pace! *(Au ajuns pe balcon.)*

ADRIAN: Cu cine vorbești?

VOICHIȚA: Cu Dumnezeu.

ADRIAN: Credeam că vorbești cu mine.

VOICHIȚA: Atunci de ce m-ai întrebat cu cine vorbesc?

ADRIAN: Fiindcă te uitai în sus, și eu sînt aici, pe balcon.

VOICHIȚA: Dumnezeu e pretutindeni, în cer și pe pămînt.

CĂȘINĂ *(se apropie de ei)*: Totuși, nu-mi țiuie mintea, îmi țiuie dinții.

ADRIAN: Mă plictisești, omule, mă omori!

CĂȘINĂ: Tu n-ai omorît pe nimeni niciodată? *(Se aud aplauze. Din stînga apare Stela, alături de Alex. În jurul lor se strîng toți invitații.)*

ALEX: Dragi prieteni. Vreau să vă prezint astă-seară pe doamna Stela Ionescu... Așa ar fi dacă ne-am afla într-o sală de expoziție obișnuită, deschizînd o expoziție obișnuită, așteptînd aplauzele publicului venit întîmplător, fotografiați de... Mă rog, cunoașteți tot protocolul unei expoziții tradiționale, rutina, dezinteresul ce există etc., etc. Pe doamna Stela Ionescu o cunoașteți, e prietena noastră. Ea deschide o expoziție acasă, nu oficială, fără compromisuri, fără etichete. A lucrat pînă acum grafică militantă, pictură în ulei cu tractoriști și peisaje, a traversat o perioadă abstracționistă... Acum s-a debarasat de toate ismele, de toate... Și face artă de dragul artei, o artă trăită, așa cum e viața, așa cum ar trebui să fie, artă trăită. Au căzut orgoliile neroade, jocul cu posteritatea... Arta aceasta nouă presupune și-o altă desfășurare a unui asemenea moment cum este cel din seara aceasta:

tot actul deschiderii expoziției, e un act artistic... De fapt expoziția s-a deschis în momentul cînd am pășit pragul acestei case, și chiar înainte, cînd am fost invitați... Se creează o ambianță de profundă comunicare, o... Dar, după cum observați, toate lucrările sînt din turtă-dulce. N-aș vrea să vorbesc de simbolul... Fiindcă în această seară noi nu doar o să privim obiectele, ca pe niște corpuri străine, intangibile, înstrăinarea dintre om și obiectul, ca să zic așa, artistic nu va mai exista... Va fi o contopire, o plăcere... Da, ne aflăm ca într-un basm din copilărie...

ȚAPOREA: A fost odată un sat de turtă-dulce...

ALEX *(încet)*: Tacă-ți pliscul! *(Celorlalți.)* Așadar, caii, zmeii, avioanele supersonice, acești zmei moderni... Chiar bomba atomică va fi în fața noastră, și deci a omului, o jucărie, în fața eternității... În sfîrșit, n-aș vrea să fiu didactic... Va fi un act artistic...

CĂȘINĂ: Și cînd le vom mînca, știu. Îmi țiuie urechile de foame.

ALEX *(pentru sine)*: Dobitoc. *(Tare.)* Caii de turtă-dulce, transcendența... Vă felicit, scumpă artistă, pentru arta dumneavoastră adevărată! *(O felicită. Aplauze. Ia un cal de turtă-dulce și începe să-l mănînce.)* Exponatele fac parte din frumosul ce ne aparține... Declar expoziția deschisă. *(Toți își iau de pe pereți exponatele ce și le doresc și încep s ă le mănînce.)*

ADRIAN: Tot pictezi, mamă, aceleași inimi de turtă-dulce pe care le faci singură, aceiași cocoși...

ȚAPOREA *(șoptindu-i lui Alex)*: A fost o dată o babă care avea un cocoș...

ADRIAN *(continuîndu-și gîndul)*: Și cînd crezi c-ai terminat, vin haplăii ăștia și halesc totul.

ALEX: Creația presupune o muncă sisifică... o mamă sisifică...

ADRIAN *(lui Alex)*: Nu mai roade dumneata căluții de turtă-dulce, n-o mai amăgi pe biata femeie...

ALEX: Arta ne scapă de nebunie, de astenie, purifică spiritul...

CĂȘINĂ: Închisoarea e mult mai bună.

ADRIAN *(Stelei)*: Cînd crezi c-ai terminat de pictat această lume de turtă-dulce, aceste vapoare și avioane minunate, și locomotive și palmieri...

BĂȘAT *(satisfăcut)*: ...Toate sînt rontăite și trebuie s-o ia de la-nceput...

CĂȘINĂ: Oricum, sînt dulci, au zahăr!

ADRIAN: Taci, omule!...

CĂȘINĂ: Tac! *(Pleacă.)*

BĂȘAT: Tac și eu. *(Pleacă și el.)*

ADRIAN: Ăștia sînt doi prieteni de-ai tăi și de-ai tatei și care sînt amestecați în viața voastră și într-o serie de alte evenimente din care căpățînile lor de dovleac nu pricep absolut nimic!

STELA: Încăpățînat ai fost de mic, voiai să faci doar ce doreai tu... Și cînd te duceam la frizer mîrîiai, dar trebuia să te tund pe cap în fiecare an de cîteva ori, pentru că părul îți creștea mare și-ți era greu... Nu era nimeni așa de frumos ca tine, din tălpi și pînă-n creștetul capului, n-aveai nici o hibă... Doar încăpățînarea.

ADRIAN: Nu ești preocupată de nimeni, decît de dumneata, adică de reușitele dumitale artistice...

ALEX: Artistul trebuie să-și construiască o singurătate a sa pentru a crea frumosul, pentru a zămisli idei... Artistul nu poate trăi decît singur, și această revoltă a sa, care e singurătatea sa, să poată afirma forme noi, structuri noi, o lume mai frumoasă...

CĂȘINĂ *(venind, ca din cer)*: Da, de turtă-dulce... *(Dar nu e auzit și își vede de drum.)*

ADRIAN *(ei)*: Dar nu ești o revoltată, ești o mulțumită...

ALEX: Numai singurătatea poate face ca puritatea omului să se desăvîrșească, să învingă în lume inocența...

CĂȘINĂ: Am auzit de el, Inocențiu Micu Klein.

ȚAPOREA: Da, era un sas de la Brașov.

BĂȘAT: Motociclist?

ADRIAN: Nemulțumirea ta e a unei femei care avînd de toate de la tatăl meu, bineînțeles s-a gîndit să fie și artistă... și neputînd fi, probabil din cauza talentului, e nemulțumită!... Și crede că pictorii oficiali sînt de vină, criticii oficiali...

CĂȘINĂ: Publicul oficial... De ce nu?

ADRIAN: Dar crezi tu cu siguranță în tine, mamă? Sau te-ai retras în singurătatea ta ca într-un somn?... Te-ai despărțit de tata de cîțiva ani, nemulțumită că nu ți-a aranjat expoziții...

STELA: Asta e o altă poveste...

ADRIAN: Să văd în dumneata o victimă a societății, sau o ratată neputincioasă?...

STELA: Insultă-mă, Adriane, îmi face bine.

ADRIAN: Nu-nțeleg de ce te lași lingușită de ăștia... Ești exact ca tata! Vrei și tu putere! În artă, bineînțeles... Și pentru că n-o ai te-ai retras în aparatamentul dumitale și vrei să arăți prin frumusețile astea de turtă dulce că trăiești revoltîndu-te...

STELA: O revoltă de turtă-dulce, mi-ai mai spus, pur formală, pur verbală, pur automată, pur și simplu idioată! Atunci cînd omul și doarme în singurătatea lui, atinge punctul zero al existenței, mi-ai mai spus, vrei să-mi mai spui din nou? Îți aduci aminte de jocul pe care l-ai învățat de la Fana, în satul lui taică-tău?... Această beție care te amețea în copilărie astăzi o regăsești în ce? În vîrtejul în care te-nfunzi, în această hărțuială cu mine, cu taică-tău, cu ei... Despre David spui că ți se pare de neînțeles ca el, care a fost un erou, sau a avut un rol eroic în grevele cefeariștilor, să uite acum, cînd conduce cooperativa meșteșugărească „Meșteșugarul", idealul socialist al tinereții sale și să se-nconjoare de neisprăviți ca să poată simți mai bine *(lat)* puterea personală. Gogorițe, Adriane. Ce rău a făcut el, și cui?

ADRIAN: Pentru ce m-a scos de la școala sanitară de-aici și m-a trimis doi ani în alt oraș? Și-acuma, cînd am o altă meserie, nu cea de doctor, cum s-ar fi așteptat el, de ce mă ține departe de el, din moment ce m-a angajat la cooperativa lui?... Nu era mai bine să-mi cîștig pîinea în altă parte? *(Intră David din dreapta.)* Dacă e vreo nelegiuire în mine, să mi-o spună ori să mă trimită la drum... Și nu înțeleg pentru ce ar trebui să mă ierte el!...

ALEX: Ce faci tu întruna e un fel de răsmeriță împotriva lui. Și pentru ce? Că te-a făcut om?

CĂȘINĂ: Vrei să devii regele cooperativei noastre!

BĂȘAT: Mai bine mestecă *(îi dă o turtă-dulce)*, dacă vrei să mănînci.

CĂȘINĂ: Mănîncă, dacă vrei să mesteci.

ȚAPOREA: Mestecă, în mestecăniș. Mestecănișul este locul mestecenilor, nu al metecilor, nici al miticilor. Miticii, sau mitici?

STELA: Parcă ești în acel joc, Adrian... Te-nvîrți pînă cazi jos, topit, doborît, și începi din nou acest chin care-ți dă totuși o clipă de bucurie, de plutire, de uitare, de fericire. Dar în acest joc și-n această fericire nu e nici un miracol: organele interne ale urechii, acele mici oscioare se dereglează și-ți pierzi echilibrul... o beție, atît.

ADRIAN: Oricum e mai mult decît să-ți aranjezi o biată singurătate, făcînd căluți de turtă-dulce și invitînd tot felul de animale ca să-ți împodobești indiferența la toate... Nu vrei să-ți mai aduci aminte de nimic, stai singură și privești tavanul, te plimbi noaptea pe străzi ca o somnambulă nepăsătoare... Dă-mi voie să nu fiu politicos și să-ți spun ce cred: cine trăiește așa, chiar de mănîncă și vorbește, nu există, el nu există... Zău, nu te-nțeleg. Prefer să mă-nvîrt pe loc, să dau cu capul de pereți, decît să dorm!

DAVID *(se apropie de el și-l sărută. Abia acum Adrian și alții îl observă)*: Îmi placi, fiule! Nu ierți pe nimeni, așa eram și eu. De unde se vede că sîngele apă nu se face.

STELA: De unde se vede că unele apucături proaste, tinerii au avut de la cine să le moștenească.

DAVID: Dragă, nici eu nu dau doi lei pe-o turtă-dulce, sînt ca Adrian, îmi place borșul acru. *(Lui Adrian:)* Am avut un prieten în ilegalitate, Andrei, mă poreclise știuca! „Băiete, îmi zicea, ai văzut aceste jigodii și-ai vrut să le stîrpești, să cureți balta de putreziciune... Nu din lăcomie te-ai năpustit asupra prăzii, ci din dorința de a le limpezi apele"...

BĂȘAT: Lumea burgheză era putredă toată din temelii... Dumneavoastră erați o știucă... Minunat zis!

DAVID: Și-mi zicea Andrei: „Băiete, o să crapi de mergi singur, o să te distrugi singur, sau o să te-neci cu momeala. Căci ei nu sînt puțini, momeala e a seminței lor

de îmburgheziți, de burghezi... Și asta e o prostie, băiete". *(Bravo, aplaudă unii).*

STELA: V-ați unit împotriva mea? V-a cuprins aceeași amețeală... Echilibrul...

CĂȘINĂ: Și eu mi-am pierdut într-o zi pe la amiază echilibrul: mi-a dat Bășat una peste ureche! Am amețit, m-am bălăbănit și pe urmă totul a fost frumos...

BĂȘAT: Și-ai fost fericit! O să-ți mai dau!

ADRIAN: Tată, chiar vă distrează clovnii?

DAVID: Poftim?

ADRIAN: Da, fiecare om are dreptul să se distreze, să se amuze, după muncă e bine...

BĂȘAT: După cîte a suferit... Chestia aia: să te bage în cuptor ca pe o pîine!

ADRIAN: Tată, unii nu sînt atît de proști, cît fac pe proștii. Dar de ce-i lași să-și bată joc de suferințele tale?

DAVID: Dar nu-și bate joc nimeni, băiete, fiecare reacționează cum îi e felul... Da, m-au băgat și m-au scos din cuptor, totul a durat cîteva secunde... Dar căldura, și mai ales groaza! *(Ca un leu, cu amărăciune.)* Turbi de frică! Te arde și n-ai ce face, urli! N-am mai urlat așa pînă în ziua cînd la Doftana Andrei m-a snopit în bătăi! Se purtau mizerabil cu noi, ne flămînzeau... Strigam *(strigă ca atunci)*: „Murim de foame! Murim de foame! Ajutor!" Zeci de oameni strigau... Și atunci eu, demonstrativ, în semn de protest la condițiile în care trăiam, am vrut să mă sinucid. *(El spune aceste lucruri cu o nostalgie a tinereții, profund, patetic dar nu sforăitor; și Stela îl privește cu dragostea ei de atunci, cîteva clipe, pierdută. Apoi ea îl privește pe Adrian; și nu înțelege de ce fiul ei nu înțelege că David a fost teribil în tinerețe. Dar ea, de fapt, nu înțelege că Adrian înțelege acest lucru și tristețea lui e că leul de atunci i se pare înconjurat de papagali. Pe schimbul lor de priviri, David își continuă amintirile.)* „Băiete, omul trebuie să aibă o credință, o demnitate, altfel este un fir de nisip... Omul trebuie să aibă un țel, altfel dorința sa de a fi liber este fără rost și nu duce decît la moarte"... Și Andrei m-a snopit în bătăi pentru hotărîrea mea de a mă spînzura, două zile m-a bătut și mi-a urlat în urechi că omul e chemat în revoluție și în lupta de

clasă pentru a face o societate mai bună și pentru a fi creatorul lui însuși!... Nu un rahat care-și pune brăcinarul la gît pentru orice înfrîngere... Ei, băiete, mă bătea el, vrei să crapi? Nu e mare brînză să mori! Mai greu e să spui nu, să te revolți că nu-ți place deloc ceva! Revolta e mai înălțătoare ca moartea!

ADRIAN: Nu mai povesti mereu ce-ai făcut în închisoare. Nu față de acel timp și față de acei oameni vrei tu să dai socoteală — ci tu vrei prin ce-a fost să crezi că pentru ce-a fost te zbați! Și adevărul e că vrei față de jigodiile din jur și care te aplaudă să arăți că ești cineva: dar ei te aplaudă pentru că văd în tine un maimuțoi care-i duce în spinare cu trecutul său și le apără bunăstarea!

STELA: Vrei să-l faci de două parale pe taică-tău în fața oamenilor?

ADRIAN: Nu.

STELA: Sigur că nu, vrei să-l discreditezi în fața lui însuși! *(Îl ia pe David de braț și-l conduce pe ușa din stînga.)*

ADRIAN *(lui Cășină, care moare de rîs)*: Totuși, e ceva care în viața asta are vreo importanță?

CĂȘINĂ: În viață? Desigur: să plesnești de satisfacție, în fiecare clipă! *(Rîde cu hohote.)* Eu trăiesc tot timpul cu frica-n sîn...

BĂȘAT *(mirat)*: C-o să mori de infarct?

CĂȘINĂ: C-o să mor de fericire! Eu sînt fericit tot timpul că rîd tot timpul, și cînd îmi țiuie dinții, rîd de mine atunci, cînd rîd de tine acum. *(Rîde.)*

ALEX *(arătîndu-i pe Adrian)*: Nu rîde, mă, de el, băiatul e bolnav de singurătate și melancolie!... *(Cășină rîde și mai tare. Acum intră Melpomete, care e îmbrăcat la fel ca Adrian, blugi, cămașă albă. Cum se știe, sînt de aceeași vîrstă.)* Melpomete, vrei să vezi cu ochii tăi drama, frămîntările unui tînăr erou al zilelor noastre care-și caută rostul său în lume? Dar tu, mediocru cum ești, n-o să pricepi nimic. Lume, lume!

CĂȘINĂ: „Lume, lume, soro-lume".

BĂȘAT: C-așa-i viața trecătoare. Unu naște, altu moare..."

CĂȘINĂ și BĂȘAT *(deodată)*: „Lume, lume..."

ALEX: Lume, lume! N-o să pricepeți suferința atroce a junelui care nu e nici neputincios să ridice un pai și

să-nfăptuiască deci ceva eroic... Și nici un paralizat, datorită căpățînei sale pline de gînduri ca un dovleac plin de muște... Noi bem și mîncăm mereu (și huzurim) și nu înțelegem întunericul existențial al acestui... Melpomete, pe tine te privește ca pe-un criminal...

MELPOMETE: Am eu moacă de criminal?

ALEX: Nu, dar azi criminalii nu mai au niște moace sinistre, nu mai sînt părоși, cu unghii, cu nasul turtit, sifilitici cu capul cît piperul și labe uriașe, ei seamănă cu tine, cu mine... ei devin oribili, fură ouă de sub găini, aruncă oameni de pe balcoane, ca să fie cineva, pentru a-și asigura o păpică, o putere, o funcție, și ca să se teamă alții de ei...

ADRIAN *(îl ia pe Melpomete de umeri și-l duce spre balcon. Îi șoptește ceva la ureche)*: Vrei?

MELPOMETE *(e uluit)*: Ce să fac?

ADRIAN: Să mă arunci de pe balcon. Mi-ai face un bine. Aș cădea pe balcoanele celor care dorm.

MELPOMETE *(normal cum este, e paralizat de această rugăminte)*: Ți-a spus cineva că vreau să te omor?

ADRIAN: Trebuie să-mi spună? Ți-a trecut așa ceva prin căpățînă?

MELPOMETE: Nu.

ADRIAN: Atunci te-a împins cineva? Da, poate... Și de ce nu-ncerci?

MELPOMETE: Îți bați joc de mine?

ALEX: Nu pricepi neliniștea lui, Melpomete?

MELPOMETE: Dar e o tîmpenie ce vrea...

CĂȘINĂ: Mai ales că vrea cu martori.

BĂȘAT: Nu e normal ce vrea. *(Clar.)* Deci, e anormal la cap.

ADRIAN *(lui Melpomete)*: Tu ești cu picioarele pe pămînt, cumsecade, băiat bun, de te-ar ruga ei ceva, i-ai asculta, le-ai face un favor... de ce să nu mi-l faci și mie?...

MELPOMETE *(înțelege că nu e glumă, că Adrian vrea ceva, dar nu știe ce)*: Hai, lasă, îți trece... *(Îl mîngîie pe umeri.)* E drept, am vrut să-ți înnod picioarele odată, că m-ai dat afară din școală, dar nu m-am gîndit să te omor.

CĂȘINĂ: Ce-ar fi să vă pupați?

BĂȘAT: Și să vă plîngeți pe umeri...

ALEX: Cabotinilor, niciodată n-o să vedeți fața întunecată și nevăzută a lunii, niciodată n-o să pricepeți fața întunecată și nevăzută a existenței, misterul care... *(Lui Melpomete.)* Hai, aruncă-l. *(Rîzînd.)* Bunătatea ta e de doi lei, termină cu umanitarismul fatal!...

CĂȘINĂ: ...epidermic!

BĂȘAT: I-am spus totul!

MELPOMETE: Ce i-ați spus?

CĂȘINĂ: Totul. *(Rîde.)*

ALEX: Că ești îngrijorat de puterea pe care o capeți... și care-l poate da afară pe bătrîn, sau, mai rău... el să se retragă la pensie! Și să vii tu și să ne măturі!

MELPOMETE *(umilit)*: Da, am zis că de-i iei locul tatălui tău, pe mine o să mă azvîrli primul, nu m-ai înghițit din școală. *(Îi plînge pe umeri, strigînd.)* Dar n-am vrut să te omor! Am vrut să-l înfierbîntăm pe bătrîn împotriva ta, să pleci tu... Da, eu trebuia să te mardesc, să-ți rup nasul, să te fac de rîs, să fie scandal. Mi-au și băgat în cap că voiai să-ți bați joc de soru-mea, dar eu n-am crezut, n-ai fost cu ea... N-am crezut, dar ar fi fost în ochii lumii un motiv... Trebuia să te umplu de sînge, dar nu să te omor.

ALEX: Mila ta e trecătoare, Melpomete, tot o să-l omori, cînd îți va trece...

ADRIAN: Crezi că e nebun?

ALEX: Nebun ești tu.

VOICHIȚA *(vine din dreapta, îi vede pe cei doi aproape îmbrățișați, pe Melpomete înghițindu-și plînsul nervos și umilitor)*: Ce s-a-ntîmplat?

CĂȘINĂ: Au vrut să danseze un damen-vals și n-au avut damă.

VOICHIȚA *(îl ia de mînă pe Adrian)*: Trebuie să-ți spun ceva, hai... *(Ies prin dreapta.)*

CĂȘINĂ: A venit dama și a luat nebunul.

BĂȘAT *(dîndu-i o turtă-dulce lui Melpomete)*: Poftim, mănîncă și tu un avion.

MELPOMETE: Nu-mi trebuie.

BĂȘAT *(îi dă alta)*: Atunci papă un elefant.

MELPOMETE *(nervos)*: Nu-mi trebuie.

ALEX: El nu-i un decent, e un pitecantrop, un primitiv ros de spaime...

MELPOMETE: De ce i-ați spus prostiile alea despre mine?
ALEX: A fost o glumă, nu i-a spus nimeni nimic.
MELPOMETE: A fost o glumă proastă!
ALEX: Lume, lume, priviți! Băiatul e violent! Dar nu numai cînd vrea să pună laba pe ceva, ci și cînd nu vrea nimic, ca acum.
BĂȘAT: Chiar nu vrei un crocodil?
MELPOMETE: Nu.
ALEX: Violența lui e obscură, inexplicabilă...
DAVID *(venind din stînga cu Stela)*: Ca doi prieteni ce-am rămas după divorț, ai putea să mai treci și tu pe la mine să-mi mai faci o cafea.
DAVID: Măcar azi, e ziua mea.
STELA: Niciodată!
DAVID: Bine. Am să-ți spun un secret. Știi cînd sînt eu fericit? Dimineața. De la cinci la șase. Ies în grădină, sap, îngrijesc pomii, îngrop vița de vie pentru la iarnă, culeg nucile... Și nu răspund la nici un telefon. Nu mai știe nimeni că exist. Și nu vorbesc cu nimeni. Sînt sătul de vorbe...
STELA: N-am să vin nici în grădina care ți-a mai rămas lîngă parc, aproape, de cînd stai și tu la bloc, n-am să vin nicăieri...
DAVID: Nu, acolo nici nu voiam să vii. Acolo vorbesc doar cu pomii, cu merii, cu cireșii... *(Observă că Adrian a plecat.)* A plecat! Te pomenești că el crede că luptă pentru progres, pentru lumină, ca Prometeu, și eu sînt puterea oarbă și *(rîde)* implacabilă!...
STELA: Nu, tu nu ești destinul, pentru el, tu ești ce-ai uitat să mai fii!...
DAVID *(îndreptîndu-se spre ieșire. Ținînd-o pe-a lui)*: Eu țin oamenii în umilință și supunere și el... haide, haide! Cum e aia? *(Cîntă.)* „Opriți dricul, mortul vrea să bea un «Cico»...“ *(Bea un „Cico“ și dă să iasă.)*
STELA: David, numai cu pomii?!...
DAVID: Numai cu ei, Stela... *(Iese.)*
ALEX: Nu fiți tristă, doamnă, de cînd e lumea copiii și-au mîncat părinții.

STELA: Adrian are un dinte contra lui... că l-a ținut departe de el, după povestea cu Melpomete de la școala sanitară. *(Stinge luminile. Rămîne o veioză.)*
ALEX: „Pentru cine muncesc eu și-mi lipsesc sufletul de plăcere?“ zice...
BĂȘAT: Ludovic al paisprezecelea...
STELA: David nu l-a iertat, ca să nu-i dea nas... Dar mai este ceva care-mi scapă... Care sînt visurile lui? Nu știu... *(Intră în dreapta, unde, evident mai există cîțiva invitați care joacă rummy.)*
ALEX: Nici eu, căci după cum visurile oamenilor se nasc din mulțimea gîndurilor, prostia nebunului se cunoaște din mulțimea cuvintelor.
BĂȘAT: Ludovic al patrusprezecelea? Sigur că da. Precum și asta e tot a lui: „Cînd se umplu norii de ploaie, o varsă pe pămînt“.
CĂȘINĂ: Precum și asta: „Cine se scoală departe, ajunge dimineața din urmă“.
BĂȘAT *(corectînd)*: Ajunge dimineața acolo!
CĂȘINĂ: Ajunge dimineață! *„Stela trece spre balcon cu o vază cu flori.)* Hai să plecăm, că ne-apucă dimineața și-am început să mă plictisesc.
BĂȘAT: Sînt prea multe babe.
CĂȘINĂ: Baba Stela, baba Rozalia, baba-oarba... Ce-ar fi să ne jucăm cu ele de-a baba-oarba? Am mîncat, ne-am săturat și cu turta asta.
BĂȘAT: Fie vorba între noi, erau grețoase!
ALEX: Melpomete, nu-ți închipui că soră-ta l-a dus acasă la ea pe Adrian? Ce-ar fi să ne distrăm nițel?...
MELPOMETE: Nu-s acolo...
ALEX: Să-ncercăm, încercarea moarte n-are... Doamna Stela trebuie să moaie aluatul, ca să ne mai cheme...
BĂȘAT: Să-i mai alungăm durerile de reumatism...
CĂȘINĂ: Și plictiseala. Are prea multă libertate, d-aia se plictisește...
BĂȘAT: Artiștii au prea multă libertate...
CĂȘINĂ: Ea e bucătăreasă, nu-i....
BĂȘAT: Bucătăresele au prea multă libertate... *(Stela rămîne pe balcon, încremenită.)*
ALEX: E și ea acolo o mic-burgheză... *(Surîde.)* Cum ar zice fiu-său. Nimic n-a pus la inimă, s-a lăsat dusă de

valuri și cînd avea succese cu sorcovele ei de tablouri proletcultiste, și acum... Ea e indiferentă, băieți. Trebuie să avem milă de bătrîni!

BĂȘAT: Și asta a spus-o tot Ludovic al paisprezecelea!

ALEX *(lui Melpomete)*: Rupe-l pe Țaporea de lîngă babe, să lase jocul de rummy și să vină cu noi... *(Melpomete intră în stînga.)* Să vedeți ce circ o să iasă...

CĂȘINĂ: Venim și noi.

ALEX: Nu. Vreți să fiți martori?

BĂȘAT: Ba.

CĂȘINĂ: Eu din martor am ajuns la închisoare... Îmi ajunge... *(Vin Țaporea și Melpomete.)* Drum bun, cireșari! *(Cei trei ies).* Noi ce mai facem?

BĂȘAT: Hai să spargem niște pahare. *(Sparge unul.)* Vai! Scuzați... *(Sparge altul.)* Pardon!...

ROZALIA *(în baston, vine din camera din stînga)*: Eram sigură că voi v-ați apucat să spargeți pahare!

TODEREA *(vine după ea)*: E rîndul să iei piatră...

ROZALIA: Nu mă grăbesc să-mi iau nici piatră de cruce, decît pentru alții... Stela! Stela! *(Stela apare din balcon cu vaza în mînă, se vede c-a uitat s-o pună unde dorea.)* Au început ăștia să spargă pahare, e vremea să plecăm... A fost o seară strașnică! N-am cîștigat la rummy și n-am pierdut, e bine, o să apuc o mie de ani! *(Lui Toderea).* Doctore, cu ce te ocupi?!

TODEREA: Chirurg...

ROZALIA: Da, da, am auzit că ești plin de bani!

TODEREA: A, nu mă plîng...

ROZALIA: Nu-ți plac?

TODEREA: Banii nu mă interesează, dar sînt buni pentru nervi...

ROZALIA *(Stelei)*: A, să nu uit, să-mi dai niște căluți de turtă-dulce... Am un pechinez care adoră căluții de turtă-dulce. *(Către Cășină și Băsat.)* Voi nu mai plecați?

CĂȘINĂ *(rîzînd)*: După ce iese mortul...

ROZALIA *(veselă)*: Ah! Ticălosul, mă faci mortăciune? *(Îl plesnește cu bastonul).* Pramatie! Mai preacurvești?

CĂȘINĂ: Doar asta mai fac. Dar matale?

ROZALIA *(veselă)*: Ei, tinere, ce indiscret ești! Vino și vezi... *(Ho, ho, ho, rîde Cășină.)* Dar m-am uscat,

mi-au picat dinții, am perucă, am chelit, mi-am pierdut părul, sînt ca o cîntăreață cheală...

CĂȘINĂ: Toate se pierd, și frumusețea, și inteligența...

ROZALIA: Am spus că mi-am pierdut părul, nu mintea.

ADRIAN *(intră, o vede pe Rozalia, se bate cu palma peste frunte)*: Tanti Rozalia, ai înviat?

ROZALIA: Dar încă n-am murit, dragă.

ADRIAN: Formidabil, și eu am crezut că te-ai otrăvit odată cu vărul lui Guguștiuc și-ați fost înmormîntați în același sicriu...

BĂȘAT: Nu sînt sicrie de două persoane, numai cavouri, mauzoleuri...

ROZALIA: Păcat că n-am murit! Acum aveai și tu prilejul să vezi o minune, să mă vezi înviată...

BĂȘAT *(Rozaliei)*: Cred c-o să ne mănînci la toți colacii. *(Cășină moare de rîs. Lui Adrian.)* Vărul lui Guguștiuc a băut vitriol nu ca să moară, a crezut că e vin... Și-a băut și ibovnica lui, dar Rozalia atunci era certată cu el.

ADRIAN: Am crezut c-a băut vitriol pentru că pe Andrei și pe alții... A fost un bandit!

ROZALIA: De ce țipi, am auzit foarte bine.

BĂȘAT: Așa își manifestă el răspunderea față de resturile lumii, zgomotos.

ADRIAN *(ia o farfurie de pe masă și o izbește de pămînt)*: Liniște!

BĂȘAT: V-am spus? El e un disperat, sparge farfurii, înjură... Hai, înjură!

ADRIAN: Să vă ia toți dracii!

BĂȘAT: V-am spus? Deși înjură și blestemă mult mai convingător... Acuma nu e în formă.

ADRIAN: Mamă, dă-mi un plasture și spune-i să termine că...

BĂȘAT: Doar n-o să mă arunci de pe balcon?

CĂȘINĂ *(rîde)*: Asta mi-ar place. Eu îmi iau angajamentul să-ți plătesc o înmormîntare de clasa întîi...

ADRIAN: Ieșiți afară din casa asta! *(Îi împinge spre ușă.)*

BĂȘAT *(Stelei)*: Sîntem bruscați, să nu ne facă și cucuie! Mai bine mai sparge o farfurie! *(Adrian mai sparge una. Rozaliei.)* Vezi așa se naște o conștiință, spărgînd farfurii.

STELA *(venind cu un plasture)*: Să ți-l scot pe cel vechi... *(Au, țipă el.)* Lasă-i în pace, ei nu te-nțeleg...
TODEREA: Eu, deși sînt chirurg, îl înțeleg foarte bine, e violent fiindcă...
CĂȘINĂ: E!... *(La urechea Rozaliei, fluieră.)*
BĂȘAT: Nu știe ce vrea...
ROZALIA: Nod în papură.
TODEREA *(bîlbîit cum este)*: Fiindcă... fiindcă...
ROZALIA: Nu-i place mutra mea, a voastră, masa asta, casa asta, seara asta, lumea asta, farfuriile astea, peruca mea...
CĂȘINĂ: De ce? Doar ai o perucă foarte fină...
TODEREA: ...Fiindcă... Fiindcă...
ADRIAN *(luînd plasturele din mîna mamei sale)*: Mă duc, să nu se răcească...
ROZALIA: Noi nu ne răcim decît în pămînt.
STELA: E vorba de niște clătite... Și plasturele cine...?
ADRIAN: Văd eu... Mamă, dă-i afară și culcă-te, e mai bine. Vezi, tu și cu tata în visul vostru de fericire, în lupta voastră, a lui mai ales, n-ați prevăzut asemenea...
ROZALIA: Vite încălțate! Ne faci vite încălțate! *(Îl sărută.)* Bravo, puiule, din tinerețe nu m-a mai făcut nici un bărbat vită încălțată!
CĂȘINĂ: Înseamnă că șase sute de ani n-ai mai auzit vorbele astea.
BĂȘAT: Păi nici acum nu le-a auzit.
ROZALIA: Cum nu? M-a făcut, textual, vită încălțată! *(Freamătă de bucurie.)* Să bem pentru această clipă! *(Ciocnește paharele.)*
TODEREA: Eu am înțeles că n-au prevăzut...
ROZALIA: Pînă înțelegi tu ceva, vine primăvara!
BĂȘAT: El înțelege ceva numai la paștele cailor.
TODEREA: ...săritul din țîțîni...
CĂȘINĂ: Trăiască sifilisul, care este o boală obștească, frumos mirositoare!
TODEREA: ...fiindcă boala...
ROZALIA: Cine nu-i bolnav, nu-i sănătos.
ADRIAN *(mamei)*: Dacă n-ai o conștiință, nu ești nimic, uite la... Încă nu te-ai născut, dacă nu te-ai născut din propria ta conștiință...
STELA: Astea-s vorbele lui taică-tău...

ADRIAN *(ieșind)*: Da... Ei, tata...
CĂȘINĂ: Pe mine nu mă supără că ne-a făcut tîmpiți, sîntem oameni serioși... nici pe ea, că i-a zis vită încălțată!
ROZALIA *(lui Bășat cu satisfacție)*: Poftim, el a auzit!
CĂȘINĂ: Dar pe un tîmpit ca Melpomete asta o să-l umple de furie, se va enerva, va spumega și va acționa...
ROZALIA: De ce ziceți voi cînd un bărbat face ceva, că acționează?!... De ce să acționeze?
TODEREA: ...fiindcă...
CĂȘINĂ *(cu ale lui)*: ...și nu ca pus de cineva, ca o unealtă, nu... ci cu scîrbă și convingere!
TODEREA: Trecerea asta dintr-o fire în alta arată...
BĂȘAT: Că toți oamenii sînt plini de defecte.
ROZALIA *(în timp ce Toderea dă din cap că nu)*: Unii au defectul că beau, alții au defectul că nu beau.
TODEREA *(cu ale lui dintr-un suflu)*: ...slăbănoaga lui alcătuire sufletească!
ROZALIA: Doctore, ești caraghios! Nu sufletul contează, ci trupul. Eu în fiecare dimineață fac gimnastică, la amiază fac gimnastică, seara fac gimnastică, noaptea...
BĂȘAT: Și noaptea?!
ROZALIA: Nu, noaptea dorm cu geamul deschis.
BĂȘAT: Dar pe vremuri...
ROZALIA: În toată viața, în educația mea, locul întîi l-am acordat culturii fizice și sportului.
TODEREA: Arăți superb...
ROZALIA: Războiul s-a stins de mult, victorios...
CĂȘINĂ: Care?
ROZALIA: Ultimul. Există o mai bună bunăstare economică, liniște. Tot ce-a urmat ne-a dat o mîndrie în propriile puteri, o dorință de viață tihnită și luminoasă.. O siguranță în prezent și în viitor, o dorință de a ne bucura de o viață strălucitoare...
BĂȘAT: Și luminoasă.
TODEREA: Păi asta e! Idealul ăsta de viață e mulțumirea...
ROZALIA: Și e rău? Mulțumire, armonie.
TODEREA: Adrian... Mulțumirea și nepăsarea...
ROZALIA: Să facă sport! Atletism! Box! Tineretul să facă gimnastică, asta-i aduce echilibrul: cine-și îngrijește trupul, își cultivă și sensibilitatea artistică...

BĂȘAT: Exact. Ludovic al paisprezecelea. Adrian s-a dus la o fată... Îmi spune mie o păsărică... he, he... Sportul...

CĂȘINĂ: Sportul scuză mijloacele.

ROZALIA: Soarele și atletismul, întărește organismul... Prin gimnastică ajungi un bun cetățean, sănătos, fericit! Știți cum se poate îmbătrîni în mod plăcut? V-am spus. Și apoi, toți bătrînii care se respectă trebuie să-și petreacă două luni pe an într-un climat rece. Nu mergeți la Nisa, ori în Africa! Acolo se moare de două ori mai repede ca în Groenlanda. *(Stela e îngrozitor de plictisită de ei.)*

BĂȘAT: Vă invit la mine să batem o carte, n-am făcut foc...

ROZALIA *(spre ușă)*: Să mergem. Țineți-vă drept. A te ține drept, asta este cheia!

CĂȘINĂ: S-o-ntindem, a venit plictiseala... *(Stela îl aude.)* Mai bine jucăm barbut.

ROZALIA *(lui Toderea)*: Dacă ești bătrîn, taie-ți părul din urechi, poartă pantofi cu tocuri joase, să nu ți se vadă izmenele... *(A ieșit, urmată de ei, rîzînd. Stela îl conduce pînă la ușă. Închide ușa și începe să plîngă nervos.)*

STELA: Sînt sătulă! Nimeni n-a vrut să audă de mine, nici eu nu mai vreau să aud de nimeni... Valurile morții parcă mă împresoară, sînt sleită, și nu le pot zdrobi dinții ăstora ce au gîtlejul ca un mormînt deschis... Ion Voiculescu a murit vorbind la telefon, de inimă. N-o să mai pun nimic la inimă, o să iau totul altfel, vreau să trăiesc! Am ajuns ca apa care se scurge. Credeam că voi găsi fericirea în căsătorie, credeam că mîzgălelile mele înseamnă ceva... Mi s-a făcut inima ca un bulgăre de ceară și se topește în mine... Bărbații au nevoie de femei ca să se distreze... Mi se lipește limba de cerul gurii, moartea parcă se plimbă pe-afară în mînă cu o gresie și cu o lampă aprinsă... Pentru ei nimic nu-i mai bun pentru om decît să se veselească... Căci cine-i va face pe Rozalia și pe ei să se bucure de ce va fi după ce ei nu vor mai fi? Gimnastică! Iată o credință grozavă. N-o să-mi mai calce nimeni pragul și n-o să-i mai văd, să-i ia dracu, vreau să trăiesc, fără ei, fără nimeni... Toate oasele mi se despart și mă dor,

și ei se distrează, au pe limbă vorbe lingușitoare acum față de David... Închid prăvălia, vreau să dorm, să dorm... *(Se aude ceva căzînd pe balcon, violent, înfundat. Se scoate un ușor țipăt de spaimă, sau poate de uimire grozavă. Nu se apropie de balcon.)* Ce-o fi? *(În semiobscuritatea de afară zărește picioarele unui cadavru.)* Doamne, un om! *(Se aude soneria de la intrare.)* Cine-o fi, pe cine să anunț?... *(Soneria insistă.)* O fi miliția..... N-are de unde să știe... Și-o fi uitat cineva vreo umbrelă, vine și pleacă. *(Cum pînă acum făcuse curățenie, ducînd tăvile și farfuriile la bucătărie, ia o față de masă, pe care o schimbase cu una curată, și-o aruncă peste cadavru.)* Să nu mă întrebe nimeni nimic, nu vreau să fiu amestecată în... *(Soneria.)* Să fie în stare să spună că eu l-am omorît? *(Închide ușor ușa de la balcon. Soneria insistă. Ea deschide ușa de la intrare.)* Pe cine căutați?

ANDREI *(un băiat de vîrsta lui Adrian și a lui Melpomete, la fel îmbrăcat)*: Bună seara. Sînteți doamna Ionescu, da?

STELA: Da.

ANDREI *(pășind înăuntru)*: Sînt bucuros că vă cunosc... Dar de ce sînteți așa de tulburată?

STELA: Nu, n-am nimic...

ANDREI: Tovarășul David Ionescu este acasă?

STELA: Nu, fiindcă...

ANDREI: Mi-am dat seama de cînd citeam numele de pe ușă că se-ntîmplă ceva înăuntru... Am auzit un zgomot foarte ciudat...

STELA: De ce ciudat?

ANDREI *(tînăr, privind pereții curios. Rolul poate fi jucat și de interpretul lui Adrian)*: Parcă ar fi căzut de undeva un sac cu grîu...

STELA: De unde?

ANDREI: Asta mă-ntrebam și eu: de unde? A căzut așa: buf! *(A găsit.)* Da, ca, și cum ar fi căzut din cer.

STELA: De fapt, dumneavoastră ce doriți?

ANDREI: Întîi, să vă rog să-mi dați un pahar cu apă. *(Simplu.)* Mi-e sete. *(Ea merge în bucătărie, sau la frigiderul din holul din stînga. S-a uitat o clipă spre balcon.)* Aveți balcon?

STELA *(revenind fără apă)*: Toate apartamentele blocului au balcon.
ANDREI: Sînteți cu fața la soare?
STELA *(a găsit o sticlă cu apă minerală. Îi dă și un pahar)*: Totuși, cine sînteți?
ANDREI *(se uită prin crăpătura lăsată de ușa de la balcon)*: Am impresia că pe balcon se află un cadavru...
STELA: Sînteți de la miliție sau sînteți asasinul celui de pe?... Da, e un cadavru pe balcon.
ANDREI: De-aș fi de la miliție, v-aș putea găsi vinovată... Cine e insul?
STELA: Nu știu.
ANDREI: Cum așa, vine cineva la dumneata în casă și-l omori fără să știi cine este? *(Bînd apă.)* Ai fi în stare să dai și în mine...
STELA: Nu...
ANDREI: Soțul dumneavoastră unde este?
STELA: Acasă la el, am divorțat.
ANDREI: Deci era plecat de-aici... Poate e amantul?...
STELA: Nu e nici un amant.
ANDREI: Să-i spunem soțului că nu e vorba de un amant, că n-ați ucis pe nimeni...
STELA: Nu vreau să știe nimeni nimic.
ANDREI: Voia să vă șantajeze?
STELA: Nu voia nimic.
ANDREI: Atunci pentru ce nu vreți să se afle?...
STELA: A căzut pe balcon.
ANDREI: De unde, din cer?
STELA: Poate de la balconul de sus... de la unul din balcoanele de sus...
ANDREI: Poate l-a ucis soțul... și nu vreți să se știe... Sau poate că e soțul dumneavoastră omul de pe balcon...
STELA: El stă la parter.
ANDREI: O fi urcat la cineva. La cine ar fi putut?.. Să întrebe ceva, să caute ceva. Aveți un fiu, o fiică?
STELA: Un băiat...
ANDREI: Poate este el.
STELA: Nu poate fi el.
ANDREI: Sau poate el l-a aruncat pe...
STELA: Imposibil.

ANDREI: Sau poate a vrut să se sinucidă.
STELA: Imposibil.
ANDREI: Da, tot ce nu vă convine, e imposibil. Vreți să trăiți ruptă de lume, singură, ca într-un vid, într-un vid psihic, într-o găoace de turtă-dulce...
STELA: Ce vrei să spui?
ANDREI *(luînd de pe perete un „ou" din turtă-dulce)*: Am impresia că vă place turta-dulce, e plină casa de ea... Ea vă absoarbe dorințele, obiceiurile, datoriile, trăiți ca într-o absență, încît s-ar putea spune că viața dumitale acum nu e decît istoria unei absențe. Nu vă interesează nimic, poate muri oricine, nu vă privește... Și eu? Ce facem cu el?... *(Arată cadavrul.)* Îl aruncăm mai departe peste balcon decît să aflăm cine este, adevărul, ca nu cumva să fim implicați în moartea lui... E o lașitate în noi, și o spaimă c-am putea fi vinovați... Pentru ce vă făliți cu nepăsarea și răutatea dumneavoastră? A, sînteți nefericită! Temeliile cerului s-au cutremurat, nimic n-are rost, zilele omului sînt ca iarba, și înfloresc ca floarea de cireș... Cînd trece un vînt, nimic nu mai este... Totul este deșertăciune și goană după vînt... Dar te-ai uitat bine măcar la mort? L-ai acoperit cu un cearceaf, sau față de masă?... Foarte bine, îl arunci mai departe, păstrezi cearceaful și-l speli în vană, să nu rămînă nici o urmă... Și dacă totuși e soțul? Poate n-a mers în apartamentul lui... Sau fiul? El e de vîrsta mea.
STELA *(uimită)*: Îl cunoști.
ANDREI: Îl cheamă Adrian. S-o fi dus sus... și l-o fi prins soțul ei.
STELA: N-are soț...
ANDREI: Sau fratele ei, sau un amant...
STELA: Nu se ucide un om pentru atîta.
ANDREI: Deci ai început să cedezi. Da, ai început să accepți c-ar fi putut să fie la o amantă. Chiar de nu ești de acord cu moartea soțului, sau a lui Adrian, începi să crezi că era posibil ca...
STELA: Îl cunoști pe Adrian?
ANDREI: Nu.
STELA: Nu este el, și nici David...

ANDREI: De unde știți? De frică nici n-ați privit bine... Și-apoi un om care cade de la alt etaj pe cimentul balconului... își zdrobește oasele capului în așa hal că poate semăna cu oricine.

STELA: Nu l-a putut arunca nimeni, era bine făcut...

ANDREI: Era! ați spus. Poate nici nu l-a aruncat... Poate de spaimă, ca să evite orice încurcătură, s-a prins cu mîinile de grilajul balconului...și-a alunecat...

STELA: Imposibil!

ANDREI: Cînd mortul este pe balcon, orice e posibil. Poate soțul... bănuia că există un amant și-a vrut romantic să se lase de pe balconul de sus pe-o scară de frînghie și să poată surprinde... Poate el nu mai voia să trăiască singur, divorțat, vorbind cu pereții, cu merii, cu perii...

STELA: Îl cunoști pe David?

ANDREI: Nu. Dar așa vorbesc toți bătrînii...

STELA: Nu e bătrîn...

ANDREI: Da, da, are vîrsta tatălui meu...

STELA: Cine ești dumneata?

ANDREI: Dacă nu te interesează morții, n-are de ce să te intereseze cei vii... Care, de altfel, nici nu te interesează, totul este deșertăciune și goană după vînt, nimic nu e trainic sub soare. Te-ai dezlegat de toate, te-ai dezlegat de balcon, de oameni, ca într-un descîntec, de șerpi, de chaos, cum ar spune Ionel Cocora... poetul, îl cunoașteți? Nu, nu vreți nici să-l știți, și nici pe altcineva, dezlegarea e totală, și alții s-au dezlegat de dumneata, nimic nu rămîne veșnic în picioare, numai pămîntul!

STELA: Hai, pleacă, vreau să rămîn singură. Nimeni n-o să știe c-ai fost aici, iar de-o să spui, n-o să recunosc...

ANDREI: Și-o să-i dai drumul peste balcon... Și-o să spui că nu l-ai zărit, erai în baie... Ce simplu: așa poate fac și cei de pe balconul cărora a căzut... Se gîndesc și ei la o soluție... S-a sinucis, o să spună la miliție, a fost un accident, o hărțuială, nicidecum o crimă... Poate că s-au dus chiar acum spre miliție... Altfel ar fi trebuit să vină aici, sau mai jos cu un etaj, să caute cadavrul... Nu vin, caută soluții. Se va vedea de-s cinstiți sau ba, după cum vorbesc, căci altceva nimic nu mai pot face, de înviat... O să zică: „n-aveam

întîlnire cu nici un amant!" Dar de n-ai întîlnire nu înseamnă că n-ai un iubit... Sau un neam care... Oricine poate veni în casa cuiva, cum am venit eu aici, sunînd la ușă... Și dumneata ai deschis.

STELA: Putea fi o vecină.

ANDREI: Bine, amant nu! Dar dacă soțul... ar intra acum pe ușă, ce-ar zice că sînt eu?... Papa de la Roma?

STELA: Nici nu știu cine ești.

ANDREI: Crezi că de i-ai spune că nu știi cine sînt te-ar crede?

STELA: Nu mai încerca să mă zăpăcești de cap... A murit, gata, ce vrei? Soarta omului și a dobitocului este aceeași, cum moare unul, moare și celălalt, amîndoi sînt din țărînă și nu mai pot învia.

ANDREI: Dacă toți oamenii sînt niște dobitoace, înseamnă că și eu sînt un dobitoc. Da, ai dreptate, împinge-l cu piciorul de pe balcon... Nimeni nu-ți poate reproșa nimic. Doar nu dumneata l-ai... Și de ce să fii amestecată în moartea unui ins pe care nu-l cunoști?

STELA: Ești un drac împielițat.

ANDREI: Nu spun altceva decît ce gîndești și nu vrei să recunoști. Te-ai retras ca broasca țestoasă în carapacea ei care distruge tot ce-i în afară, nu-i pasă de vînt... Și care adoarmă și tot ce iubeai și doreai și urai și care neutralizează timpul! Asta e nu? Bine, aruncă-l! Vei dormi liniștită...

STELA: Ieși afară... Sau vrei în neobrăzarea ta să te opresc să dormi cu mine... O să-mi spui acum: vezi, doamnă, ai trecut prin niște clipe de mare tensiune și de nu ești cumva o broască țestoasă, de rămîi singură tensiunea n-o să scadă... Ai nevoie după orice grea încercare de o relaxare, altfel mori de infarct! Bolile de inimă sînt cele mai frecvente fiindcă oamenii trăiesc în mari emoții și nu știu să se descarce de ele... Dragostea e o igienă necesară! Nu trebuie să pui suflet, nu-i nevoie... Să-ți fie rușine, băiatul meu e de-o seamă cu tine! Și de-ar afla...

ANDREI: Și dacă e mort?

STELA: Băiete, mă faci să-mi pierd mințile!

ANDREI: Cei care fug, cei care sînt orbi, cei care se ascund...

STELA: Adică sînt și nebună? Sînt sau m-am ascuns în.. E o nebunie ce spui tu. *(Nervoasă.)* Doamne, stai liniștită în casa ta, nu te amesteci în nimic, nu faci nici un rău...

ANDREI: ...și deodată te trezești cu un mort pe balcon. N-ai nici o vină, și el dă buzna în viața ta, un mort! Un mort, nu un viu! Te trezești cu el... și apoi sună soneria și vine un ins... *(Surîde.)* Da, și după ce acesta pleacă, și mortul e împins mai departe, te prinzi de păr și zici: „ce coșmar!" Dar n-a fost nimeni, n-a căzut nimeni, n-a sunat nimeni... Am băut prea mult! Am avut vedenii! Și te culci și dormi liberă, obosită... *(În acest timp Stela se apropie cu spatele de insul de pe balcon și începe să-l împingă cu piciorul pe sub grilajul de fier.)* În fond, morții sînt mai fericiți decît cei vii... N-au nici o grijă, nici o spaimă, pe ei legăturile mormîntului nu-i mai înconjoară... Adormi încet, zicîndu-ți că totuși mai fericiți decît viii și morții sînt cei ce încă nu s-au născut, fiindcă ei n-au văzut toate relele ce se petrec sub soare... *(Surîde. Se aude o bufnitură: insul a fost împins de pe balcon! Strigă.)* Dacă un mort a căzut pe balconul tău, ar mai putea chiar acum să mai cadă altul!... *(Stela strînge fața de masă și-o duce în baie.)* Nu te-ascunde în baie, singurătatea ta n-o să te-nvețe nimic! Muiere nebună, ce putere vrei să ai trăind ca o broască țestoasă! E nimic, puterea pentru putere, cu care nu mai poți îndrepta un pai, cu care nu mai poți sădi un măr... *(Stela dă drumul la un aparat de radio.Cu o cîrpă vine și șterge pe jos balconul.)* Stai în casa asta ca într-un mormînt, singură... Ca un împărat nebun care nu se mai poate rupe de nebunia lui, din indiferența lui ce nu duce la nimic, din nebunia lui... *(Stela vine spre el ștergîndu-i pașii pe podea cu cîrpa udă, stînd în picioare, cu talpa învîrtind cîrpa udă...)* O să putrezești de vie... *(Ea îl împinge spre ușă, tot ștergîndu-i pașii. Îi deschide ușa. El e în prag.)* Înțelege, înțelege! Puterea ta, indiferența ta, nebunia ta nu sînt bune de

nimic, că nimeni nu e așa de tare pentru a lupta... *(i-a închis ușa în nas)* împotriva timpului...

(Soneria sună violent. Stela duce cîrpa udă în baie. Soneria sună. Stela ia dintr-un sertar o siguranță desigur stricată: intră în holul de la bucătărie unde se află „tabloul electric" al apartamentului. Ia un scaun, îl tîrîie. Înțelegem că se urcă pe scaun. Soneria sună. Veioza se stinge brusc. Soneria e mută. Scaunul e adus înapoi. Aparatul de radio e dat puțin mai tare. Siguranța înlocuită e pusă în locul celei vechi. E întuneric, doar în depărtare se văd estompate lumini puține în alte blocuri. Stela se întinde pe canapea. O voce cîntă minunat la radio o melodie la modă. Cortina cade încet.)

ACTUL III

Apartamentul lui David Ionescu. E ziua lui de naștere. Invitați, mîncători, băutori. Bună dispoziție. Seara aceleiași zile.

BĂȘAT: Țaporea și-a adus din Elveția o mașină grozavă, „Lancia".

CĂȘINĂ: El ne aduce prestigiu internațional, dragă.

BĂȘAT: A cîștigat și concursul de la Titicaca.

CĂȘINĂ: Păcat că s-a accidentat la genunchiul drept...

BĂȘAT: Oare cîți dolari cîștigă?

MELPOMETE: Să cîștige oricîți, tot în țară-i aduce. Să-l lase să plece, asta e, să aibă libertatea să plece unde vrea...

BĂȘAT: Păcat de genunchiul lui.

CĂȘINĂ: Îi trece. O „Lancia" zici?

BĂȘAT: Și-a mai adus și-un „Ford", dar l-a vîndut doctorului Toderea.

ADRIAN: Tot nu i-ar fi folosit... El cumpără mașini ca să-și facă niște parale și ca să ia ochii, să fie o personalitate.

BĂȘAT: Adică nu le ia ca să se simtă comod și să se distreze?

CĂȘINĂ *(înțelept)*: N-are timp cu atîtea concursuri. *(Lui Adrian.)* Un burghez, o să zici...

ADRIAN: Da...

CĂȘINĂ: Și pe el îl doare în cot...

ADRIAN: Ar trebui să nu-l doară în cot, nicăieri, nici un mușchi. Pentru el e vital să fie sănătos, ca să poată munci!

BĂȘAT: Ca să poată alerga cu motocicleta...

CĂȘINĂ *(înțelept)*: Asta e munca lui, motocicleta. Alergătura, concursul, jocul de-a concursul și de-a dolarii. Asta e puterea, pentru sportivi asta e moarte curată.

ADRIAN: Ca și pentru voi. Sănătatea voastră e puterea voastră. Pentru stat pe scaun la serviciu, pentru pescuit...

CĂȘINĂ: Eu nu sînt pescar.

ADRIAN: ... pentru mîncat, pentru băut e nevoie de sănătate de fier.

BĂȘAT: Eu n-am fost în garda de fier.

ADRIAN: Trebuie să vă valorificați zilnic forța trupului, ca și el. Sănătatea mușchilor — iată o nouă forță socială, o nouă pătură.

CĂȘINĂ: O nouă eră! Trăiască trupul nostru! Minte sănătoasă în corp sănătos! *(Lui Băsat.)* Cine-a zis-o?

BĂȘAT: Bineînțeles că... *(Își notează mereu într-un carnețel ce se vorbește).*

CĂȘINĂ: Ludovic al paisprezecelea! Dominația trupului... *(O vede pe Rozalia, repetă.)* Dominația trupului... și a sufletului.

ROZALIA: Sufletul vine mîncînd. *(Rîde.)* Cine-mi dă un revolver?

BĂȘAT: Vrei să-ți tragi un glonte în cap?

ROZALIA *(lui Adrian)*: Taică-tău îi pontează la serviciu degeaba, n-au nici trup, nici suflet...

BĂȘAT: Nici pistol.

ADRIAN: Îi lasă să doarmă, le dă parale, libertatea de a trage chiulul, o stabilitate, o securitate.

BĂȘAT: Eu nu sînt de la securitate.

ALEX: Dar nu ne dă și o putere oarecare...

ADRIAN: Și o responsabilitate oarecare... Dar nici nu vă-nghesuiți să răspundeți de ceva... A răspunde înseamnă a munci. Așa că în jocul ăsta vă rămîne confortul... Ca lui Țaporea.

CĂȘINĂ: Serios, îl doare genunchiul?

ADRIAN: Vedeți? Din accident, niște ligamente umflate, un mușchi care doare... vin să înlocuiască istoria! Cum îl doare burta — ca și pe tine! *(lui Căsină)* cum trăiam un moment istoric!

CĂȘINĂ: Dar pe mine nu mă doare burta!

ADRIAN *(văzîndu-l pe David cum trece dintr-o cameră în alta înconjurat de lume fericită)*: Iată-l și pe tata cum trece ca un rege înconjurat de sfetnici și curteni. *(Îl prinde pe Melpomete de braț, ca să nu-l mai urmeze pe David și să-l asculte.)* Am ceva să-ți spun...

MELPOMETE: Mie? Vrei să mă mai pîrăști cuiva pentru tata?

ADRIAN: Ești neserios, nu din cauza mea nu ți-ai urmat școala... Atunci, da, dar apoi...

MELPOMETE: Apoi n-am mai avut chef. Puteam să fiu sigur că altul ca tine nu va fi din nou vigilent?

ADRIAN: Ești totuși merceolog.

MELPOMETE: Adică nimic.

ADRIAN: Omul nu este egal cu meseria și cu funcția lui...

MELPOMETE: Omul este egal cu salariul său, eu sînt egal cu chenzina mea și nu cu a ta...

ADRIAN: Te rog să mă ierți pentru ce ți-am făcut...

MELPOMETE: Aveai tu dreptul să mă demaști pe mine pentru ce făcuse taică-meu?

ADRIAN: Mă enerva faptul că tu cu Țaporea în fiecare oră vă jucați de-a... a fost odată un moș care avea o babă... Și șase saci... Asta credeam că vine de la taică-tău...

MELPOMETE: Taică-meu era portar la fabrica de mezeluri.

ADRIAN: Te rog să mă ierți pentru cele întîmplate... N-am crezut că te pîrăsc pe tine, ci că vorbesc despre taică-tău care...

MELPOMETE: Hai, repetă, repetă! *(Rîde.)* Sau n-ai vrut mie să-mi faci nici un rău, doar pe taică-meu să nu-l ierte.

ADRIAN: Mi s-a părut că tu și Țaporea sînteți niște derbedei pentru care toate cuvintele și-au pierdut sensul... șase sași în șase saci... că totul e un joc, nimic nu înseamnă nimic... M-ați enervat la istorie vorbind despre Bălcescu, despre libertate, despre independență, democrație, fraternitate... Parcă în gura voastră nu spuneau nimic aceste cuvinte, între șase sași și a fost o babă și un cocoș... M-a cuprins spaima că băieții din generația mea au atît de puțină materie cenușie în cap... șase sași...

MELPOMETE: Și ai crezut că e din cauza tatei.

ADRIAN: Mă uit și acum la Țaporea, e la fel... și parcă a fost chemat aici de noi toți și pus să trăiască între noi, în casa asta, în locul ăsta pe care nu el l-a ales... El doar joacă pe sîrmă ce i se cere, cum a fost la Titicaca, la Los Angeles... șase sași... un bufon, de i se cere...

MELPOMETE: Joacă ce rol i se cere?...

ADRIAN: Da, nepăsător, șase sași... și orb, privind fără să înțeleagă nimic din ziua de mîine...

MELPOMETE: Atunci... și un criminal, de se dorește?... Așa ți-am părut amîndoi atunci, niște bufoni, niște?...

ADRIAN: Da. Și m-am îngrozit închipuindu-mi cum o să îmbătrîniți spunînd „Punguța cu doi bani" și cum o să priviți voi bătrînețea ce avea să se apropie de voi, și moartea... cu o neînțelegere, cu o nepăsare deplină... Te rog să mă ierți dar m-am temut că din asemenea inși... una e să mori de moarte bună, și alta e să mori de-o moarte gîndită de oameni, făcută, construită de oameni pentru oameni... care e tot moarte, dar e falsă, artificială, groaznică!...

MELPOMETE: Și dacă eu ieșeam din școală ajungeam un om normal?

ADRIAN: Credeam c-o să te trezești din șase sași... Eram prea tînăr, poate, te rog să mă ierți...

ALEX *(văzîndu-i)*: Întinde-i mîna, Melpomete, să ți-o sărute, nu refuza adînca și duioasa omenie cu care Adrian își recunoaște vina...

MELPOMETE: Ai fi în stare să-mi săruți mîna?!

ALEX: Cred că da, dacă e sincer și dacă în el puritatea e acum deplină.

MELPOMETE: Chiar, nu glumești, vrei să-mi săruți mîna?

ALEX: Nu e sigur că i-o dai... Nu-i o simplă autocritică... își recunoaște păcatele... Vezi, altfel nu poate trăi, e într-o situație fără ieșire, ca într-o casă fără ieșire... Iartă-l... Tu, în locul lui, n-ai vedea altă ieșire decît o nouă tîmpenie, moartea, cearta... El îți cere iertare, iar tu... Ce ieșire ar fi din casa asta de s-ar închide ușile? Fereastra, balconul... Întinde-i mîna, o așteaptă...

MELPOMETE: Vrei să-mi bat joc de el, de mi-o pupă ca la popă? Nu e prost să mi-o... *(Îi întinde mîna. Adrian îi sărută mîna.)* Ești nebun? *(Totuși este*

impresionat de acest gest pe care nu-l înțelege.) Adrian! Adrian!

ȚAPOREA *(vine vesel)*: Ziceți repede: șase sași în șase saci! *(Adrian iese în stînga.)* Ce-i cu el? *(Către Toderea.)* Ce-i cu el de merge ca un om beat?

ȚAPOREA: S-o fi îndrăgostit... Omul e ca o cămașă a libidoului... *(Arătînd-o pe Rozalia care vine de pe balcon.)* Este, scumpă doamnă?

ROZALIA *(mîncînd)*: Ce să fie?

ȚAPOREA: Omul n-are alt destin decît al plăcerii... Recunoașteți, după o viață de plăcere... Omul e o victimă a dragostei...

ROZALIA: Dragul meu, teoria fără practică nu face o ceapă degerată.

ȚAPOREA: Dar așa spun niște savanți, că e o victimă a dragostei și a morții...

ROZALIA: Dragă, pe mine cu teoria nimeni nu m-a convins cu nimic. Și nu te mai lua după savanți, ei nu mai sînt buni decît de teorii.

CĂȘINĂ *(care a apărut mîncînd)*: Poate că și el a ajuns savant... *(Totuși a venit pentru altceva.)* E adevărat că ți-a pupat Adrian laba?

ALEX: A fost o clipă istorică: am văzut cu ochii noștri cum umanitatea se împlinea cu desăvîrșire în fiul tovarășului David...

CĂȘINĂ: Tu și cînd ai dreptate, arăți ca un porc, du-te la dracu!

ALEX *(îl sărută pe frunte)*: Am venit, maestre.

CĂȘINĂ: Ăsta e un banc prost... Ce-i cu Adrian? *(Apare Voichița.)*

ROZALIA: E îndrăgostit... O fi vrut să-i pupe mîna Voichiței... *(Voichiței.)* Iubita mea, fă-i ceva lui Adrian, nu-l lăsa să pupe mîinile bărbaților... *(La ureche.)* Invită-l pe la tine să ascultați muzică d-asta modernă....

VOICHIȚA: Nu-i place.

ROZALIA: Foarte bine, înseamnă că n-o s-o asculte. *(Apare David înconjurat de invitați.)* Să ne trăiești, directore! Și să ajungi de vîrsta mea... *(Mai mulți: „Trăiască! Trăiască!" Lume multă. Toți mănîncă, beau, glumesc. Ieșirile și intrările în scenă sînt foarte multe: nu le vom*

menționa pe toate, n-are rost. La ziua de naștere, a cuiva, nimeni nu e atent la cine în ce cameră se află, principalul e ca toată lumea să se simtă bine. E seară. Veselie. Se mănîncă zdravăn, fiecare luîndu-și pe farfuria sa ce-i place. Aplauze pe „Trăiască".)

ALEX: Două vorbe!

CĂȘINĂ: Liniște la galerie, că s-a spart o farfurie.

ALEX: Vreau să fiu bine înțeles: eu închin în sănătatea tovarășului David Ionescu nu fiindcă este directorul nostru...

BĂȘAT *(lui Cășină)*: Mănîncă pui pînă nu se usucă, de asemenea, miel.

ALEX: ...el ne-a învățat că munca este o valoare a societății... că industria este factorul purtător de progres... Chipul omului se vede în produsul pe care-l face... Unde există pierdere de productivitate, există și pierdere de venit național... Să-i mulțumim pentru că ne-a învățat că munca trebuie să fie și o plăcere, un act creator... Da, mașinile au viață scurtă, ori o folosești, ori nu... Omul trebuie să producă pentru el, nu de dragul mărfii...

ADRIAN *(lui David)*: De ce-i asculți? Noi sîntem un partid de guvernămînt, nu care face declarații...

ALEX: Dacă producția merge bine, bine, asta-i politica noastră, așa ne-a învățat directorul... *(Aplauze.)* Dacă baza materială merge bine, și suprastructura merge bine...

ADRIAN *(lui David)*: Vrei să facă din ziua dumitale de naștere o ședință?

ALEX: El m-a învățat că organul de partid conduce toate sferele din activitatea din întreprinderi, și resortul financiar, și...

ADRIAN *(îl duce pe David spre balcon)*: Cînd te-ai uitat ultima oară la cer? Așa, degeaba... Ce faci pentru dumneata? Pentru plăcerea dumitale? O să spui că muncești, lupți... Foarte bine. Dacă cineva vrea să știe cum activează un organ de partid în întreprindere, să vadă cum merge producția. Dar de ce-l ascultați pe el?

DAVID: Nu vorbește bine?

ADRIAN: Una vorbește, alta fumează. Cînd ai fost ultima dată la mare? Cînd te-ai plimbat absolut gratuit o sută de metri? Fără să te gîndești ce e în Hunedoara, în Africa?... Fără problemele lumii...

DAVID: Tu îmi ceri asta, care...

ADRIAN: Să te gîndești și la alții, dar și la... Poți dormi fără să te gîndești la Africa?... Ale altora, dar la ale dumitale, la ale mele? Pe cine ai, cînd rămîi singur?... Pe nimeni, decît pe nimeni... *(Se aud aplauze. Alex își continuă discursul în camera alăturată.)* În ultimii ani, ai fost la teatru? Nu... N-ai timp. Pentru dumneata n-ai timp. *(David îl bate pe umeri.)* Rîzi, eu sînt jucăria dumitale... Dar dacă mîine aș muri — sau m-ar omorî — de-aș fi mort, te-ai trezi singur... Ai înnebuni, dacă te-ai trezi cu adevărat, ți-ai da seama... Eu sînt oglinda dumitale, de lipsesc, de plec, singurătatea o să fie groaznică... Privește frunzele salcîmului cum cad...

BĂȘAT: Salcîmul e un înțelept...

CĂȘINĂ: Natura e un înțelept...

ADRIAN: În fiecare an frunzele îi cresc și mor, sînt în glorie și în cădere...

BĂȘAT: Vrei să ne dai la coșul de gunoi?

CĂȘINĂ: Lasă frunzișoarele, tu ne vrei gîtișoarele... *(Rîde.)*

BĂȘAT: Cum să se lege el de un mort ca tine?

CĂȘINĂ: Lume, lume! Uitați-vă la mine, sînt cadavru! *(Lui Adrian.)* Put? *(Adrian face semn că da.)* Put, și oricît m-aș spăla, tot o să put. Așa că nu mă mai spăl. *(Mănîncă tot timpul.)*

ADRIAN: Nu pune în farfuria mea osul pe care l-ai ros.

ALEX *(împăciuitor)*: E normal, tată și fiu să nu se-nțeleagă?

BĂȘAT: E firesc.

ADRIAN: Nu e nici firesc și nici normal... Și chiar de-ar fi, nu mă interesează ce e firesc și ce e normal, ci doar ce vreau eu, ce se schimbă datorită mie, voinței și faptelor mele... și care arată cine sînt eu și cîtă brînză fac, cîtă valoare am... Așa cum trupul meu este partea mea de pămînt — și numai a mea! — din pămîntul țării...

ROZALIA *(mîncînd cîrnăciori, urmată de Toderea)*: Și altfel cum te mai simți?

TODEREA: Sînt bolnăvicios... Cutra de reumă!... Mă dor degetele, picioarele...

ROZALIA: Te iau ca favorit al meu...

TODEREA: Dar nu mă pot mișca, mă dor picioarele.

ALEX *(lui Adrian)*: Vrei să conduci, să ai puterea?

MELPOMETE: Nu vrea.

ALEX: Atunci nici n-o să aibă vreodată putere, cine n-o vrea, nici ea nu-l vrea...

BĂȘAT: El vrea doar să muncească!

CĂȘINĂ: Munca nu e grea, răspunderea e grea.

DAVID *(care s-a așezat pe-o canapea, lui Alex)*: Spune-i lui Adrian să-mi aducă de la bucătărie un pahar cu ceai.

ALEX *(trist)*: Vă urăște.

DAVID *(surîzînd)*: Adrian e un băiat ilogic, mă va iubi.

ALEX: El zice că dumneata ai puterea, dar el are dreptatea...

ADRIAN *(care s-a apropiat)*: De fapt n-ai nici o putere, tată, doar te împopoțonezi cu ea... Stai la bloc și te duci vara la mare prin sindicat... Ei o au, căci ei se folosesc de ea, nu tu... se folosesc pentru burta lor, nu cum ai visat tu în închisori, să transformi țara... Ei o folosesc pentru ei! Și tu-i aperi ca un paratrăsnet. Și ei zic: el e cu puterea, nu noi, sărmanii, niște funcționari... Tu faci totul pentru ei, vii la servici primul, le dai premii... Și... mereu au necazuri, îi dor măselele, le-a murit pisica... Știu că-i ierți, zici că sînt băieți buni! Tu reprezinți la întreprindere forța partidului, dar doar o reprezinți... ca să-i ții pe ei sub pulpana ta, pe niște trepăduși!... Ai luptat de mic, știu. Dar nu te-au înfrînt. Nimeni, niciodată. Ai răzbit mereu, ai ieșit mereu învingător, de un singur lucru n-ai avut încă parte: să te pună cineva cu botul pe labe, să înveți ce înseamnă să fii înfrînt. Acuma o să fii...

DAVID *(mîndru)*: N-am fost niciodată...

ADRIAN: Vei avea și această rușinoasă medalie...

BĂȘAT: Tovarășe director, te vom apăra.

CĂȘINĂ: Veți învinge!

ADRIAN: Dar cu ce preț, nu-l întrebați?
BĂȘAT: Cu orice preț.
ADRIAN: Voi sînteți buni să plătiți cu banii altora...
CĂȘINĂ *(distrîndu-se)*: ...cu sentimentele altora.
BĂȘAT: ...cu viața altora, cu izmenele altora...
CĂȘINĂ *(solemn)*: Vă vom apăra!
ADRIAN: Ce v-a legat de tatăl meu? Dragostea, că e un bărbat curajos și bun care se bate pentru ziua de mîine? Nu, interesul: că se zbate pentru voi... Ambiția și ticăloșia de-a avea putere prin el...
MELPOMETE *(luîndu-l de umeri, îi spune la ureche)*: Dacă eu te-arunc de pe balcon se va spune că te-ai sinucis... Prea erai nemulțumit! Sau c-ai alunecat, erai nervos, și s-a-ntîmplat un accident... Și chiar de unii o să creadă că eu te-am azvîrlit, mie o să-mi dea dreptate...
VOICHIȚA *(venind din stînga, lui Adrian)*: Ești palid... Cum te simți?
ADRIAN: Bine. Mor.
ALEX *(lui Cașină și Bășat)*: Acum fata o să-l invite în iatacul ei, dar în locul primirii plină de dragoste la care se așteaptă, el găsește balconul... Locul pieirii... *(Distrîndu-se.)* Balconul ne învață să ne gîndim un minut la dezonoare și să uităm... Balconul ne învață ce e dragostea, ce e indiferența, dezlegarea de chaos... Unii se chinuie o viață-ntreagă să ajungă în balcon... *(Lui Adrian.)* Dacă te bați pentru o lume mai bună, trebuie să cunoști ce fel de lume este... și să nu te bagi cu gîtul în lanț sau să riști să zbori de pe balcon și să pierzi și ce-ai avut, viața și lumea, bună sau rea... Tatăl tău e de vină că tu te legi de această dulce copilă și vrei să-l enervezi pe frățiorul ei drăgălaș? Tatăl tău nu e regele nostru, împăratul nostru, să răspundă de noi toți! Știu, o să spui că el e mai mult; reprezintă poporul, care e mai mult decît un monarh, fiindcă el a răsturnat monarhia și a plătit cu sînge. Și reprezintă eroismul unui popor, nu o coroană de rege împuțit! Dar tu atunci de ce nu asculți de el?
ADRIAN: Eu ascult numai de mine.
CĂȘINĂ: Ești buricul pămîntului.

ADRIAN: Eu nu sînt nimic acum, de nu voi fi ce vreau să fiu...
BĂȘAT: Aha, eu sînt ce voi fi eu... *(Moare de rîs, mîncînd mereu.)*
ADRIAN: Dacă vrei să vomezi, depărtează-te de farfuria lui. *(Îl arată pe Cășină.)* S-ar putea să nu-i facă plăcere să borăști în ea...
VOICHIȚA: Lasă-i în plata domnului, vino pînă la mine... *(Îl ia de braț.)* O să ascultăm muzică...
ADRIAN: Sînt afon...
VOICHIȚA: Atunci n-o să ascultăm muzică. O să privim tîrgul nostru de pe balcon și-o să mîncăm clătite cu urdă și mărar... Mă și duc la bucătărie să fur clătite... *(Merge.)*
ADRIAN *(lui Horia)*: Voichița mă invită la ea să mănînc clătite... Dar parcă n-am chef... Sigur, cheful vine mîncînd.
HORIA: Nu te du, de n-ai chef.
ADRIAN: Cum poți refuza o fată?
HORIA: Dacă fata e cinstită, o poți refuza. Dar atunci nu te cheamă. Sau de te cheamă, nu ai nici o presimțire care să-ți taie orice chef... Îl cunoști pe Beraru? Ăla mic de statură, fost achizitor de oi și porci. L-a invitat una la ea acasă, el era de bună-credință, curat la suflet, n-a bănuit că la mijloc e o porcărie și s-a dus... Și cînd a rămas în izmene, era iarnă, din dulapuri au ieșit cinci handralăi... L-au fotografiat, l-au ținut dezbrăcat două ceasuri, să-l umilească, l-au bușit, i-a dat borșul... Au vrut să-l compromită și le-a ieșit pasiența, insul a fost mutat pentru imoralitate... Deși ea îi făcuse curte, și el ei... Dacă Voichița te cheamă pusă de ăștia care nu te înghit? Ca ei să se răzbune pe tine că le spui în față... Nu te du.
ADRIAN: Nu pot refuza o fată...
HORIA: Da, sigur... Dar dacă dragostea asta e măsluită? Fata lui Beraru știa de el, plănuiseră totul împreună. O escroacă.
ADRIAN: Ea nu este.
HORIA: Dar dacă ei știu că tu o să mergi la ea și fără știrea ei o să vină și-o să se ascundă în dulapuri, sau pe balcon?...

ADRIAN: Trebuie să mă duc, trebuie să te aștepți la orice, în orice clipă... dar trebuie să fii pentru asta pregătit oricînd, altfel nu mai faci nimic, nimic n-are nici un rost...

VOICHIȚA *(apare cu Alex, mîncînd clătite. Îi șoptește lui Adrian)*: N-am putut să fur destule, s-au repezit toți pe ele... Dar perseverența mea va ieși cîștigătoare... Așteaptă-mă. *(Dispare în stînga.)*

ALEX *(lui David)*: Povestiți-ne ceva din viața dumneavoastră de demult... Să înțeleagă și tineretul că nu totul s-a realizat bătînd din palme... Ceva din închisoare, sau... *(Lui Adrian.)* Mai bine te-ai liniști și nu l-ai mai enerva pe tovarășul... Ce vrei tu să cîștigi? Postul dînsului? *(Rîde.)* Stai în banca ta, Adriane, căci poți pierde și ce ai, de-și ia dînsul mîinile de pe tine... Și-atunci o să fie greu, dacă nu chiar imposibil să mai ai ce ai avut, ce ai acum... E mai greu să ai ce-ai avut, decît ce n-ai avut încă...

CĂȘINĂ: Ca în dragoste... *(Moare de rîs.)* Și în dragoste e la fel, ce-ai pierdut, cruce, n-o să mai ai... Fata își găsește altul, doar n-o să ajungă babă așteptîndu-te..

ALEX *(lui David)*: Cu Andrei cum a fost?... E foarte interesantă...

DAVID: Ne-au pus față în față într-o celulă. *(Cășină dispare.)* Auzisem despre el că fusese văzut pe un coridor de pușcărie la Aiud. *(Băsat dispare.)* Ba la Ocna, într-o curte, dar nu era singur... Semăna, ca o fantomă care poate să fie sau nu, care poate semăna cu oricine și cu nimeni... Cu o fantomă cu care te puteai întîlni oricînd, vrînd-nevrînd, o spaimă, o bucurie, o conștiință... Acum era în fața mea, răvășit, cărunt, se vedea că fusese bine bătut, torturat, avea în ochi o deznădejde, dar și o siguranță... *(Alex dispare tiptil, cunoaște.)* Fusese învins? Era vinovat? Bună, Andrei, i-am zis. „Noroc, Andrei", mi-a zis. În ilegalitate amîndoi purtasem același nume conspirativ, Andrei. „Noroc, Andrei..." Știam că ne ascultau gardienii ascunși, sau... „Ce mai faci Andrei?" l-am întrebat. Dar el a trecut peste vorbele acestea, obișnuite, secundele noastre erau numărate, timpul nostru măsurat. Nu fusesem aduși aici ca să ne spunem banalități. Nu noi cerusem, care ne pierdusem unul altuia urma... Ni se organizase această întîlnire, să ni se afle trecutul... Mai ales al lui, eu eram un martor al lui, al timpului ce fusese al lui... „Mărturisește, Andrei", mi-a spus. „Ce ești nebun?" i-am zis. „Mărturisește, Andrei..." „Ce?" i-am zis. „Totul", mi-a zis. „Ești chiar nebun? Ei vor să spună că ești agent al siguranței încă din '35... Și că ești agentul imperialiștilor, că ești un trădător al partidului și al țării..." „Mărturisește, Andrei, totul", mi-a zis... „De ce, Andrei?" „Ca să trăiești. E nevoie de asta, Andrei! Asta vor ei, mărturisește ca să trăiești". „Dar tu de ce nu mărturisești?" l-am întrebat. Și el m-a privit o clipă, ca de departe și mi-a zis: „Cu mine este altceva". Și ne-am despărțit. De fapt, mai mult ce ne mai puteam spune? Și m-am gîndit mult la asta: de ce era cu el altceva?... Fiindcă... Și am găsit trei răspunsuri. Unu: el de recunoștea sau nu, tot nu conta, tot aveau să-l omoare. Era prea periculos pentru ei și ei aveau nevoie de capul lui. Doi: el trebuia să tacă, nu putea minți: fiindcă trebuia să rămînă curat, nu atît pentru el, cît pentru partid: să nu murdărească partidul! Avea această conștiință; că în fața viitorului, partidul nu trebuie murdărit cu nici o minciună! Chiar de murea el, viața lui, pînă în ultima clipă, și în ultima clipă trebuia să rămînă limpede... Și trei: eu trebuia să vorbesc, dacă vrei aveam chiar sarcina să vorbesc, ca să trăiesc; căci fără viața mea nu puteam depune mărturie că el a fost nevinovat, fără viața mea jertfa lui, nedreptatea ce i s-a făcut, frumusețea lui, că n-a trădat și c-a fost curat... și prin el partidul a fost curat... Era nevoie de un martor în fața viitorului că partidul tot timpul a vrut binele țării și n-a vîndut, oamenii lui cei mai buni n-au fost nici agenți ai siguranței sau ai imperialismului, ai altor puteri străine...

ADRIAN: A, da, tu erai Horațio, prietenul. Hamlet putea muri, tu erai martorul vieții sale... Te lauzi... Oare nu l-ai trădat pur și simplu ca să scapi cu viață?

DAVID: Nu.

ADRIAN: A, că mărturisești despre el... Acum e și comod, a fost reabilitat... E chiar avantajos pentru

tine să spui c-a fost prietenul tău... N-ai nici o probă c-ai vorbit cu el.

DAVID: Mă am pe mine.

HORIA *(singurul care este lîngă el)*: Conștiința sa...

DAVID: Și memoria lui, frumusețea lui... Datorită și mie el a fost reabilitat, acele zile, acel timp a fost reabilitat... Acea perioadă a partidului a fost...

ADRIAN: Și acum de ce te-ai înconjurat de lepre? Andrei te-a bătut cînd la Doftana ai vrut să te sinucizi... Ți-a salvat viața... Și tu... mai apoi, ai depus mărturie: c-a fost agent imperialist! Tu l-ai omorît.

DAVID: Și fără mărturia mea îl omorau.

ADRIAN: Dar eu zic da, a fost! Oare el ți-a dat acest ordin? Văzînd că nu mai are nici o scăpare? Ca să te salveze pe tine, să nu mori și tu de pomană?

DAVID: Da.

ADRIAN: N-ai nici un martor. E drept, nici Horațio n-ar fi avut... Sau avea doi soldați...

DAVID: Și eu am doi... *(Îi arată pe Toderea care surîde împreună cu vesela Rozalia.)* Unul este el... El era atunci sublocotenent și...

ADRIAN: Și-l ții la întreprindere... ca să mărturisească și el?... Dar de v-ați înțeles?

DAVID: Mă crezi așa de ticălos?... De ce judeci așa de aspru niște ani pe care nu i-ai cunoscut?

ADRIAN: Nu, nu-i judec, eu vreau doar să-ți reamintești... se pare că i-ai uitat...

DAVID: N-am uitat nimic!

ADRIAN: Sau ai îmbătrînit și crezi că acum totul merge bine... *(Apar Alex, Cășină, Bășat, pe rînd.)*

DAVID: Dar nu totul pute, cum crezi tu.

ADRIAN: Nu, nu cred așa ceva. Ceva pute însă. *(Îl arată pe Bășat.)* Ăsta pute...

BĂȘAT: Eu nu prea mă spăl...

CĂȘINĂ: Îl enervează apa.

ADRIAN: Și tu puți.

CĂȘINĂ: Mie-mi pute numai gura. Am măselele stricate. Am mîncat prea multe bomboane cînd am fost mic.

ADRIAN: Ăștia sînt mulțumiți cu tot ce fac în întreprinderea dumitale...

ALEX: E a poporului, nu a dînsului...

ADRIAN: Te perie, mănîncă, beau, dorm... O minunată activitate boierească la locul de muncă... Și se obțin niște producții despre care aici nu-ți vine să vorbești! Stăm bine la mături! Dar la... Nu, tată, lupta de clasă nu s-a sfîrșit, cum mai cred unii... Lupta de clasă se mai duce azi și între cinstiți și lingăi, între proști și deștepți. Să nu mai fie exploatați inteligenții de proști, cei harnici de chiulangii, cei demni de lași, de carieriști și tromboniști, intransigenții de demagogi...

ALEX *(aplaudînd)*: Bravo, o să te alegem președintele grupei sindicale...

ADRIAN: Ticăloșii sînt simpatici...

ALEX: Mulțumesc.

ADRIAN: Nu-ți aduc decît vești bune, te aplaudă... Nu-ți spune unul că aprovizionarea întreprinderii e proastă, că femeile se plîng cînd pleacă de la serviciu că stau la coadă pentru zahăr și ulei, nu-ți aduce unul o veste proastă... De ce? Știu ei că la perși, mi se pare, de-ți aducea unul din război o veste proastă era omorît? Ca vestitor al răului! El era infectat de rău, el era răul, dezastrul, și trebuia stîrpit. ...Dar stîrpiturile astea trec ca niște burghezi fericiți. ...Nimeni nu-ți spune adevărul, tată. Nu e și din vina dumitale? De ce taci?

ALEX *(rîzînd)*: Ca să nu se omoare...

BĂȘAT: Ca să nu se destituie...

ADRIAN: Cine nu cunoaște adevărul și realitatea...

CĂȘINĂ: O sfeclește.

ROZALIA *(ca de pe altă lume)*: Ce-i cu perșii?

BĂȘAT: Nimic, rahat cu perje.

ROZALIA: E bine! Credeam c-a început al treilea război mondial!

BĂȘAT: N-a început, fii fericită.

ROZALIA: Păcat, credeam că-l prind și pe ăsta. Dar sper că n-o să mor pînă nu-ncepe.

CĂȘINĂ: Dă, Doamne, atunci să nu mori niciodată.

ROZALIA: Asta și vreau de la bărbați: să se roage pentru mine să nu mor niciodată.

BĂȘAT: De la războiul balcanic nu ți-a scăpat nici o bătălie...

ADRIAN: Totdeauna a fost cu cei care cîștigă...

ROZALIA: Ăsta-i destinul femeii...
ADRIAN: Dumneata ai fost și cu vărul lui Guguștiuc, cînd Andrei a fost băgat la închisoare...
ROZALIA: Ce vrei de la o babă ca mine? Să plătesc oalele sparte?...
ALEX: Oalele sparte ale istoriei vrei să le plătească o babă?...
ROZALIA: N-am spus că sînt babă! Sînt o cucoană majoră.. *(Lui Adrian.)* Dragul meu, ce puteam să fac pentru c-am greșit?... Să mă duc la închisoare. Ei și, doar au stat la închisoare tipi mai inteligenți ca mine... Nu era o problemă.
VOICHIȚA *(a venit cu clătitele, îl ia pe Andrei de braț)*: Avem clătite cu urdă și mărar, calde...
ANDREI *(lui David)*: O să dai seamă, o să te trezești prea tîrziu, o să plătești scump... *(Iese.)*
ROZALIA *(lui David)*: Vrea să te demoleze?
ALEX: Din străbuni, din strămoși a fost la modă mîncarea tatălui, halirea tatălui... Ce-i canibalismul? Să-i iei puterea altuia, să conduci tu, să-i iei tatălui femeile, averea, puterea. Și anafura ce e?
CĂȘINĂ: Anafura și grijania mă-sii, nu a tatălui...
ALEX: E trupul tatălui, al șefului, al înțeleptului, halirea...
CĂȘINĂ: Halirea omului de către om...
BĂȘAT: Ești un dobitoc.
CĂȘINĂ: Și tu un neisprăvit.
BĂȘAT: Exact, dar ce ne-a apucat acuma să ne facem atîtea complimente?!
ALEX *(ștergîndu-se cu batista la gură, după o înghițitură de vin)*: Ce e magia?
CĂȘINĂ: Nu cred în magie.
BĂȘAT: Gura! Ce e?
ALEX *(mai înghițind o gură de vin)*: Cine mănîncă pe unul iute de picior, devine iute la picior, pe un vînător de tigri, devine vînător de tigri, calitățile celui mîncat trec în trupul mîncătorului.
CĂȘINĂ: Cine-l mănîncă pe directorul cooperativei „Meșteșugarul" din localitate, devine directorul cooperativei „Meșteșugarul" din localitate.

DAVID: Nu vă luați după cum pare pe dinafară Adrian... E rău, e zurbagiu?... Nici el nu știe cum e și ce vrea, căci ce vrea nu e pe dinafara lui, e în el, pe dinăuntru...
ALEX: Uneltirea lui capătă putere.
DAVID: Pentru dragostea pe care o aveți față de mine, purtați-vă blînd cu el...
ALEX: El promite în sus și în jos c-o să facă dreptate.
DAVID: Pentru dragostea ce mi-o purtați, nu vă atingeți de el...
ALEX: Nu e bine cînd fiul care a ieșit din trupul părinților săi să vrea să le ia...
DAVID: Dacă țineți la mine...
ALEX: Atunci, alții de ce să nu vrea, ce exemplu dă el?... Cine vrea onorurile altora, funcția, vrea și...
CĂȘINĂ: Și viața lui: cine mănîncă pe vînătorul de tigri, devine vînător de tigri! Uite, domnule, ce simplă chestie e magia! Și era să mor prost!
BĂȘAT: Tot așa o să mori.
ȚAPOREA *(vine urmat de Melpomete, jucînd vechiul lor joc)*: Un moș avea un cocoș...
MELPOMETE: Cocoșul avea o babă...
ȚAPOREA: Cine vine la expoziția de turtă-dulce?... *(Iese urmat de Cășină, Băsat.)*
ȚAPOREA *(lui Melpomete)*: Pe babă au aruncat-o în fîntînă, să scape de ea. Dar ea a băut toată apa și-a scăpat. Baba a vrut întîi să-l arunce pe moș în fîntînă, însă a căzut în cursă, a aruncat-o cocoșul în fîntînă... Nu-i pentru cine se potrivește, e pentru cine se nimerește... *(Pe balcon, lui Horia.)* E ca și cum eu aș vrea să te-arunc de pe balcon, și m-ar arunca ea pe mine... *(O arată pe Rozalia și iese.)*
HORIA *(Rozaliei)*: Vă amuză Țaporea?
ROZALIA: E un nevinovat, și el și Melpomete.
HORIA: Sînt la fel, se fac la fel; ca două lopeți, ca două sape, ca două unelte...
ROZALIA: Nu sînt ale mele, oricum... Pentru mine n-ar omorî nici măcar o muscă.
TODEREA: De sînt nevinovați, și-o muscă de-ar omorî, tot curați ar fi...
HORIA: Ce grozavi sînt acești inși care reușesc să se impună și să producă o oarecare impresie plecînd de la

nimic, de la șase sași... Ei nu-și amintesc de copilărie, ci atîta știu: șase sași...

TODEREA: Țaporea e omul care trăiește cu amîndouă picioarele în prezent, aleargă și cîștigă, acuma, ce-a fost... Nu, nu-l interesează trecutul...

HORIA: Dar nici din prezent nu înțelege altceva nimic decît că o babă și un moș aveau un cocoș... Unde-l pui acolo stă, de nu-i aici, e în altă parte, la Cioro-gîrla-Veche, la New-York... oameni de nylon, n-au nici o idee de ce trebuie să facă mîine, habar n-au de propriul lor viitor...

TODEREA: Și mîine o să fie tot șase sași în șase saci.

ROZALIA: Sînt liberi, sînt fericiți.

HORIA: Sînt mulțumiți să-și omoare timpul mereu cu aceleași cuvinte, șase sași... Crapul crapă... aceleași eterne jocuri de cuvinte...

DAVID *(vine din stînga)*: Nu veniți la expoziție?... Eu dau o fugă, nu se face... *(Rozaliei.)* Nu mai rîde atîta, îți strici tenul.

ROZALIA: Tenul meu a pierdut trenul. *(David iese prin dreapta lui Toderea.)* Dragul meu, pînă mănînc cîrnăciorii ăștia oltenești cîntă-mi ceva, muzica face bine la digestie.

TODEREA: Am să cînt o polcă.

ROZALIA: Foarte bine, dacă are și piper.

TODEREA: Atunci am să vă spun ce mi s-a-ntîmplat...

ROZALIA *(mîncînd)*: Pune și sare!

TODEREA *(ardelean)*: Dar e vorba de o idee!

ROZALIA: Ideile fără sare sînt nesărate.

TODEREA: Eu țin la dumneata, și...

ROZALIA: Cine ține la mine, să mă suporte. *(Uimită.)* Au plecat toți, și Melpomete?

TODEREA: Noi sîntem nimeni?

ROZALIA: Ce vrei dragă, pe tine doar te aud, nu te văd.

TODEREA: Nu mă vezi fiindcă nu mă privești.

HORIA: Melpomete e prieten cu Alexandru Spurcaciu și cu... Ce face pentru ei nu se poate plăti nici în aur, n-are preț: fiindcă nimeni n-ar face așa ceva.

ROZALIA: Ce face, dragă?

TODEREA: Orice, dacă nimeni n-ar face.

ROZALIA: E nebun?

HORIA: E iresponsabil. Dac-ar fi prins, n-ar avea nici un motiv care să-l justifice...

ROZALIA: Pentru prietenii lui ar fi în stare să mă urască și pe mine? Să-l ia dracul! Pe Adrian înțeleg de ce-l... că i-a dat cu piciorul... Ura e...

HORIA: Nici măcar ura...

TODEREA: Trage cu urechea pentru ei, e turnătorul care le șoptește totul, și poate să și...

ROZALIA: Să și ce? Hai, spune că tu ai experiență de turnător... *(Îl sărută.)* Drăguță, dacă nici din dragoste n-o face și nici din ură, dacă toate explicațiile sînt zadarnice...

TODEREA: Exact, și fără sorți de izbîndă... E un agent al lor...

ROZALIA: Dar de ce? Dacă torni pe cineva, măcar să știi de ce... Îl apreciază! Da, ei sînt singurii care nu văd în el un neisprăvit!

TODEREA: N-au nici o stimă pentru el.

ROZALIA: Crezi?...

TODEREA: Îl judecă drept iresponsabil... mai ales Alexandru... Și ei știu că de va fi prins cu ceva și va fi luat la întrebări... da, da, la niște întrebări, se va înfunda ca un dobitoc ce este și va mărturisi totul... Așa că-i vor suci nasul dinainte de-a mărturisi...

ROZALIA: Toată viața nu mi-au plăcut dobitoacele care pîrăsc. D-asta eu prefer pe lîngă casă cîinii adevărați.

TODEREA: Și eu am în curte un cîine lup.

HORIA: Merită?

TODEREA: Nu merită, dar mă costă mulți bani.

ROZALIA: Și asta face impresie.

TODEREA: Exact, nu cîinele meu contează, ci paralele pe care le stric pe el. Biștarii spun vecinilor și lumii ce clientelă am eu și cît cîștig eu...

ROZALIA: Deci tu valorezi cît valorează cîinele.

TODEREA: În măsura în care și cîinele valorează cît valorez eu.

DAVID *(intră nervos din dreapta)*: Nu-i aici băiatul meu? *(Nu-l vede.)* M-am certat cu el și ceva mă neliniștește...

ROZALIA: Neliniștea nu-i un oracol bun: eu de pe la cincizeci de ani sînt tot neliniștită...

DAVID *(cu ale lui, ușor disperat)*: Eram fericit, aveam un băiat frumos...
ROZALIA: Și acuma-l ai...
DAVID: N-am nimic, m-a lăsat, și sînt bătrîn, s-a dus...
ROZALIA: O să vină-napoi, numai morții nu se-ntorc... E și el îndrăgostit...
DAVID: Am o bănuială îngrozitoare c-o să se-ntîmple ce-a prezis el, c-o să plătesc cumplit...
HORIA: Nu te-ai apropiat de el, te-ai înconjurat numai de lepre... Purtarea asta a dumitale l-a omorît...
DAVID: Ce prostii vorbești!... Chemați-l pe Adrian să beau un vin cu el!...
TODEREA: A ieșit cu Voichița, nu-l omoară nimeni, dragostea nu...
HORIA: Dumneata ai făcut o crimă îndepărtîndu-l...
DAVID: Să taci din gură! Resping orice învinuire!...
HORIA: Dar îndoiala a intrat în dumneata, oricît strigi de cu tristețe...
DAVID: Chemați băiatul, de oriunde-o fi!
HORIA: Vezi, sînteți nerăbdător să aflați adevărul...
DAVID: Care?!
HORIA: Dacă sînteți vinovat sau ba, o știți...
ROZALIA: A plecat la Stela, se deschide expoziția de...
DAVID: A plecat de-acolo...
TODEREA: E la Voichița... *(Împăciuitor, lui Horia.)* Nu poate să-l omoare dumnealui pe Adrian, dacă e aici și el e cu domnișoara...
HORIA: Asta vă liniștește puțin, vreți liniște... Dar acolo pot fi niște tîlhari care... Oamenii dumitale îi pot sparge nasul, îl urăsc, vor să scape de el, de firea lui... Și ei atîtea au săvîrșit în numele dumitale, ca să-ți facă plăcere, încît nu m-aș mira...
DAVID: Nu vreau să se atingă de el... *(Pe alt ton.)* Dar el cum s-a purtat cu mine, nu m-a jignit? N-a strigat, nu s-a rupt de mine?
HORIA: Durerea lui și măreția lui sînt... Da, s-a rupt o parte din ființa lui s-a sfîrșit... Așa nu mai putea trăi, cu leprele dumitale, cu liniștea dumitale...
ROZALIA *(lui Toderea)*: Hai, drăguță, că ăștia și-au pierdut mintea și urlă ca dobitoacele. *(Ies.)*

HORIA: Și-a dat seama că și el are o răspundere... Și e neîndurător față de sine întîi, asta nu vrei să înțelegi dumneata...
DAVID: Să-l chemați aici de-ndată!
HORIA: Dumneata lui nu-i poți comanda nimic...
DAVID: Să m-asculte!... Sau crezi că a pățit ceva? A murit?!
HORIA: Băiețelul pe care-l credeai dumneata, da... El nu striga, el trăia o clipă grozavă a vieții sale... Atunci cînd apare violent și dureros conștiința că ai o datorie și o răspundere și nu mai poți dormi sugînd bomboane și tolerînd minciuni și...
DAVID: Taci! Să nu facă vreo prostie! Mă consideră un trădător! Să nu se arunce de la etaj pentru asta, să se lase aruncat!... Da, un trădător: că îi cocoloșeam pe toți... Pentru că mă temeam de ei... fiindcă nici eu nu eram curat, îl trădasem pe cel mai bun prieten care-mi salvase viața!... Unde e băiatul meu, e mort?! *(Îl vede pe Adrian venind să ia niște clătite.)* Adrian! *(Se repede la el și-l îmbrățișează.)* Adrian!
ADRIAN: Nu te-nțeleg, tată, și sînt uimit...
DAVID *(rîzînd fericit)*: E bine, uimirea poate să te facă să înțelegi, să te ilumineze... Ți-e silă cînd îi vezi... Nu vrei să intri în jocul ăsta, în lumea asta a mea?... Și de ce nu pleci? A, da, pentru că jocul e prea drăcesc, te atrage...
ADRIAN: Fiindcă e cald, e bine, am o siguranță, mofturile o să treacă...
DAVID: Adrian...
ADRIAN: N-o să pot pleca?... O să ajung ca tine?... Nu plec, tată. Și ce-o să cîștig? O să pierd totul? Bine, și atunci de ce intru în această dezordine? Să nu pățesc ceva mai rău?
DAVID: De frică, să încerci această spaimă... Și ca s-o înfrunți, da, ești din osul meu, te bagi singur în belea, nu fugi... Ca s-arăți că nu te poate da de pămînt! Îmi placi! *(Îl îmbrățișează.)* Știu, totul te scîrbește în casa tatălui tău, nu vezi nici o fereastră pe unde să poți scăpa măcar în zbor ca o pasăre...
ADRIAN: Văd balconul...

DAVID: N-o să te-arunci... asta e tăria ta, spița mea, în fața eșecului să stai drept și să-l guști...

ADRIAN: Dar m-ar putea cineva...

DAVID: Asta n-ar conta, ar fi o crimă, n-ar fi o lașitate de-a ta... Eu ți-aș lăsa moștenire această casă... apartament, mă rog... aceste dulapuri în care se vede ce este, dar este ceva, aceste relații, aceste oale de pe pereți... Dar tu ești sigur că n-o să le accepți, moștenirea asta... Fiindcă tu vrei altceva și te enervează ăștia ce mă-nconjoară...

ADRIAN: O să pierd și cu ei?...

DAVID: Sînt mulți, dar eu te iubesc pentru că-i înfrunți... și chiar de-o să pierzi, ei n-o să te-nvingă cinstit, și asta e tăria ta, care e mai mult decît o victorie a lor, te bați pe față ca un mușchetar demodat... Dar mușchetarii n-o să moară niciodată, ei o să cîștige mereu un pas în plus în bătălia cu cei care dau pe la spate și te scuipă... mereu cîte un pas cu cioflingarii, cu burghezii, cu noii burghezi, cu invidia, cu bîrfa, cu turnătoria... Și asta e cea mai teribilă victorie! Înseamnă canalizare, despăduchere, săpun și apă, săpun și apă, operă de civilizație!

ADRIAN: Dacă ni le spui astea, înseamnă că nu le-ai uitat... Fii fericit, pentru lume nu va fi prea tîrziu niciodată de-i vei pune cu botul pe labe...

DAVID: Dar tu nu mă mai iubești, Adrian. De ce?

ADRIAN: Tată, tu tot timpul mi-ai spus că generația ta s-a luptat pentru revoluție și a făcut revoluție... Generația noastră eroică, mi-ai spus, a făcut revoluția, a construit socialismul și nu poate lăsa generațiilor viitoare datorii. Am împrumutat pentru dezvoltare, ne-am făcut planuri mărețe, trebuie să le-ndeplinim, nu ne putem permite risipă la import, risipă de timp, de inteligență, de oameni... Noi nu putem construi socialismul pe datorie! Așa mi-ai zis?

DAVID: Da...

ADRIAN: Atunci de ce nu se-ndeplinește planul, de ce se face risipă de inteligență, de ce-i lași pe niște neisprăviți să-ți cînte osanale... I-ai iertat și pe ticăloși, ca să le dai o șansă, o pîine? Mănîncă și beau, se-ndoapă! A, ăștia sînt oamenii, mai buni, mai răi? Nu,

tată, altul e adevărul... *(În acest timp și-a umplut cu clătite plasa dată de Voichița.)* Dă-mi un plasture.

DAVID: N-am, n-am plasture... Mă consideri un trădător? Adrian! Dar tu m-ai ajutat cu ceva pînă acum? Sau tu, Horia?... Poate că... *(Adrian iese.)* Adrian! Crezi că din cauză că l-am trădat pe Andrei?... *(Adrian a ieșit prin stînga.)*

ȚAPOREA *(intră din dreapta, urmat de Alex și alți inși care mănîncă turtă-dulce)*: N-o iau de nevastă, e virgină. Și ce fac eu cu o fată mare la casă?... De fată mare n-ai nici un folos la casă... Mai mult te-ncurcă. Se uită alții la ea. Și te uiți și tu și numai din uitătură nu iese nici o progenitură. Și eu vreau să ajut la înmulțirea familiei, la prăsilirea ei... O fată de prăsilă nu e o fată mare, are mare nu fetia. Vreau o fată care să nu fie mare, ci mică.

ALEX: Dar te puteam ajuta în muncă, să nu fie fată, în mod colegial, dezinteresat. Nu trebuie să te superi, la o adică ne putem sacrifica pentru tine.

ȚAPOREA: Bine, așa mai merge... Dar dacă n-o să puteți?

ALEX: Tîmpit tîrg încheiem noi acum, dacă iarăși pierdem amîndoi...

ȚAPOREA *(știu ei de ce)*: Du-te la dracu!...

ALEX: Mă duc, dar de ce vrei să-l onorezi cu moaca mea?

ȚAPOREA: Nu-l blagoslovesc pe el, te detest pe tine.

ALEX: Dacă mă urăști pe mine, îl iubești pe el, logic, și dacă-l iubești pe el, du-te tu la dracu, logic, de ce să mă duc eu care mă uit la tine ca la o motoretă „Mobra"? Decît să mă duc eu, du-te tu, dracul o să fie mai bucuros, te cunoaște... *(Rîd amîndoi amical... Rîsul lor se prelungește, isteric, minute în șir. Rîd și alții, molipsiți, fără să știe de ce. David și Horia au intrat în stînga demult. Au venit și Cășină și Bășat; rîd cu hohote. Și Rozalia. Și Toderea. Deodată se aude ceva căzînd pe balcon, violent, ca un sac cu grîu. Ei rîd mai departe, n-au observat.)*

CĂȘINĂ *(sătul și de rîs)*: Parcă s-a auzit ceva...

BĂȘAT: Ți s-a părut... Ce?

CĂȘINĂ *(turnîndu-și un pahar cu vin)*: Mi s-a făcut sete... *(Bășat întinde și el un pahar gol.)* Ceva a fîlfîit...

BĂŞAT: O fi fost o farfurie zburătoare. *(Toţi îşi pun vin în pahare.)*
ALEX: Staţi... E un mort pe balcon! A căzut de sus...
ROZALIA: N-am auzit... Dar poate nu e mort. *(Lui Toderea.)* Vezi, că eşti medic...
TODEREA *(merge pe balcon)*: Şi-a strivit ţeasta... E plin de sînge...
CĂŞINĂ: Un mort? O să-i ţin o cuvîntare teribilă! N-am avut nici unul căzut în balcon... A strălucit ca o stea pe cer într-o lună de august... bag august, că e mai cald... Şi s-a stins ca o stea, căzînd din cer ca o stea... *(Practic.)* Dar cine e? Măcar e cineva, e un mort rentabil?
DAVID *(vine din stînga urmat de Horia)*: Cît e ceasul? Mă doare burta, am mîncat prea mult...
ROZALIA *(să facă o glumă)*: Nu e nimeni la budă...
DAVID: Mă tem că se va schimba vremea, mă doare capul...
ROZALIA: Reumatismele, cutra de reumă.
DAVID: Unde e băiatul meu?
ROZALIA: Nu ştiu, a ieşit...
DAVID: Întîrzie... Ce greu trece vremea, parcă ceasul stă pe loc...
BĂŞAT *(lui Ţaporea)*: N-auzi, timpul stă pe loc... zi... ca să treacă vremea... şase saşi...
DAVID: Lungă e o clipă, doamne!
ROZALIA *(hi, hi)*: Maxi-clipă...
DAVID: Unde-i Adrian, de ce nu mai vine? Vreau să discut cu el...
CĂŞINĂ: Să-l pui la punct?
DAVID: În problema ţărănească nu are dreptate, ţăranii nu sînt nişte leneşi, de sute de ani ei s-au sculat în zori şi-au muncit pămîntul...
HORIA: N-a spus că sînt puturoşi, ci că nu muncesc...
ALEX: Ce sînt ţăranii? O pătură a clasei muncitoare care din cînd în cînd îi ajută pe elevi şi studenţi şi militari la culesul porumbului... Nu merită să muncească, sînt prost plătiţi, zicea...
DAVID: Să nu te pui rău cu ţăranii niciodată, al lor este pămîntul. Ei fac pîinea, pîinea noastră cea de toate zilele... De partea lor este pîinea şi mămăliga, ei au pămîntul... Adrian unde-i?

ROZALIA: E cu Voichiţa... Poate au ieşit să se plimbe prin pădure, poate ea îi umblă cu mîinile prin păr...
ALEX: Cine are păr bogat nu-i bine să se plimbe prin pădure, şi l-ar putea prinde în crengile încîlcite ale vreunui stejar...
ROZALIA: Da, capul lui... era o poveste? S-a prins... Şi el a rămas astfel spînzurat între cer şi pămînt şi catîrul care era sub el a trecut înainte... Şi unul a zis: „Lasă-mă să duc împăratului vestea cea bună, scăpîndu-l din mîna vrăjmaşilor".
TODEREA: Mai taci din gură, dragă.
ROZALIA: Dar asta era mi se pare cu mult după potop!
CĂŞINĂ: Ea e de pe-atunci, are dreptul să povestească ce-a văzut. Pe Noe l-ai văzut?
ROZALIA: Da, era mai urît ca tine. *(Continuînd.)* Şi i-a zis împăratului: „Binecuvîntat fie domnul care a învins pe cei ce erau împotriva ta".
DAVID: Adrian de ce întîrzie, nu l-o durea capul, o fi bine, sănătos?
ROZALIA: Şi i-a zis: deschid ghilimelele „Să afle vestea cea bună: azi domnul te-a scăpat de mîna celor ce se ridicau împotriva ta". Închid ghilimelele.
CĂŞINĂ: Citezi din memorie?
ROZALIA: Da. Credeai că mi-am pierdut memoria? Numai părul, dragă, şi dinţii. Am o memorie de elefant. Deschid ghilimelele: „Ca tînărul acesta să fie vrăjmaşii tăi".
DAVID: Ce s-a-ntîmplat, ce tot pălăvrăgeşti?!...
ALEX: A murit Melpomete.
DAVID: Cum?!
ALEX: Simplu: s-a aruncat de pe balcon...
DAVID: Era nebun?
ALEX: Ce contează... Văd că te-ai luminat la faţă, eşti fericit, recunoaşte, toate presimţirile şi durerile de cap au fost zadarnice, nu mai eşti disperat...
DAVID: Ce vrei să spui?
ALEX: Ne-ai privit pe toţi, sîntem aici, şi dacă Melpomete a murit, nu mai are cine-l omorî pe Adrian, aşa cum te-ai temut... De-aia te durea burta, de teamă că nu ştiu cine, poate noi, am vrut să-ţi răpunem fiul, ca să-ţi facem plăcere, să-i turtim nasul... şi din glumă

să iasă o dandana... Am vrut noi să-l... ca să ne asigurăm căldurica noastră? Asta ai crezut?...

DAVID: Lăsați-vă de bancuri proaste. Unde e Melpomete?

ALEX: Încă nu mă crezi, încă spaima te roade că s-ar putea... *(Sec.)* Melpomete s-a aruncat de pe balcon, o fi jos, pe pămînt... A trecut pe la fereastra noastră ca un fulger și noi beam și mîncam...

DAVID: Căutați-l jos...

ALEX: Inutil, trebuie să fie acolo, n-o fi rămas să plutească în aer... Vă dați seama, stimaților, ce grozav ar fi ca trupul său să rămînă în aer și să nu putrezească și să plutească mereu și să ne bată la fereastră cu degetele cînd ne e lumea mai dragă și să ne-amintească de el?... A, dumneata vrei să-l vezi acum, ca să te convingi că e mort, el... Nu mai cerceta...

DAVID: Nu mă poți împiedica...

ALEX: Vă las, cu cît v-aș opri mai mult, cu atît v-ați încăpățîna mai tare...

DAVID: Eu nu vreau să moară nimeni!

ALEX: Sigur, nu vrei scandal, că Adrian l-a împins... *(Sec.)* Să-l îngropăm pe Melpomete sub balcon și nimeni nu va afla.

DAVID: Îngropăm ce nu ne convine și vom fi fericiți?!

ALEX: Da, Adrian nu va mai face pușcărie.

DAVID: Mincinoșilor, el e mort...

ALEX: Atunci îl vom îngropa pe el, să nu se afle că datorită dumitale...

DAVID: Mie!

ALEX: Învinuirile ce ți le-a adus... și pe care i le-ai adus, arată și chiorilor vinovăția dumitale... A, dai din cap, nu poți crede cumplitul adevăr, că Adrian e mort!

DAVID: V-am rugat să nu v-atingeți de el...

HORIA: Melpomete era un iresponsabil, o brută, dacă vreți, se înfuria din senin, putea face orice, dar nu putea să aibă o asemenea idee!

ALEX: Ce idee vrei să aibă un nebun, din întunericul din el nu pot răzbate decît idei negre!

HORIA: El putea să-i spargă nasul, să se simtă ofensat pentru Voichița, orice, era un animal...

CĂȘINĂ: Vorbește mai frumos despre morți.

HORIA: Dar el nu e mort. Și un animal poate face orice, dacă i se bagă în cap orice...

ALEX: Noi, micii burghezi, ce l-am făcut să priceapă?... Ce-i lipsea lui și i-am băgat noi în cap?

HORIA: Dacă Adrian e mort, nu-i un accident, e o crimă, și nu orice crimă, ci una politică!

BĂȘAT: Să chem securitatea?

CĂȘINĂ: N-o chema, nu ești tu aici?...

BĂȘAT: Dar eu nu...

CĂȘINĂ: N-ai leafă, lucrezi voluntar?

BĂȘAT: Imbecilului ăsta de Melpomete îi lipsea o dimensiune: cea politică.

ROZALIA: De imbecil era imbecil, la Stela a spart cinci farfurii cînd l-a văzut cu Voichița pe... Și cînd i-am zis, mi-a răsucit mîinile la spate și-a mîrîit...

CĂȘINĂ: Cred c-a vrut să te violeze.

ALEX: O să îngropăm mortul...

DAVID: E băiatul meu?

ALEX: De era celălalt, era omorît de Adrian... Să fi stat la închisoare? Nu... Vrei cercetări? Și să te dea afară, după o asemenea carieră...

CĂȘINĂ: Tată de criminal?

BĂȘAT: Mai bine îngropăm mortul, e ca și cum ar fi dispărut...

ALEX: Și de-ar fi Adrian, nu tu ne-ai îndemnat tot certîndu-te cu el să te scăpăm de el? Te deranja! Deci, s-ar putea spune că adevăratul criminal... ăla, cu dimensiunea... Tu n-ai vrut adevărul! Pe tine te scotea din liniștea ta.

DAVID: Nu, nu, el era tinerețea mea, conștiința mea tînără, el... El nu poate muri! Chemați-l aici!

TODEREA: N-o să fie ușor...

DAVID: Cînd eu vreau ceva, totul e ușor...

TODEREA: Nu poate veni, e plecat...

DAVID: Unde?

TODEREA *(adică în moarte)*: Departe...

DAVID: Să vină imediat, am zis!

ALEX: Am înțeles, dar o să pută, e mort de mult, e pe balcon...

DAVID *(se duce pe balcon)*: Adrian, băiatul meu! Fiul meu, băiatul meu! *(Plînge violent.)* Cum n-am murit

eu în locul tău, cum n-am căzut eu pe balcon să-mi rup oasele... A, fiul meu, și nu m-am mai jucat cu tine de cînd erai mic, de-a baba-oarba... Să n-audă Fana, mătușa ta, Fana care te punea să aduni bișicuțe cu vară-ta Nuța... Atunci zîmbeai, erai fericit, eram fericiți, mîncam fasole... Adrian, băiatul meu!...

ALEX: Se văicărește ca o babă... Poftim cine ne conduce pe noi! Ne umple de rușine smiorcăindu-se... *(Lui David.)* Îi iubești pe cei care te urăsc, îi plîngi, și-i urăști pe cei care te iubesc, pe noi...

DAVID *(nu-l aude)*: N-am vorbit cu tine despre toate, n-am avut timp, am crezut că avem timp... De ce n-ai avut încredere în mine, băiatul meu?!

LEX: Dacă el ar trăi și noi ăștia am fi morți, ți-ar place! A, de-o ții așa, nimeni nu va mai rămîne lîngă tine...

CĂȘINĂ: S-a ramolit...

BĂȘAT: S-a ramolit... Ne-ar trebui un director tînăr, băiat bun, deștept... *(Către Alex.)* Crezi că...

DAVID *(vine spre ei încet)*: Pentru cine m-am bătut o viață întreagă? Pentru niște căcănari... Pentru Rozalia, să aibă chiloți din pachet de la Paris... pentru Bășat, să mănînce icre negre cu Logofet, ei care în timpul războiului n-ar fi ieșit cu pușca în mînă nici să-și recucerească propria țară, Transilvania, propriul sat...

HORIA: Ei sînt niște lepădături, nu pentru ei te-ai luptat, ei doar te-au orbit...

DAVID: Ei călăresc... lumea asta pentru care mi-au putrezit mie oasele în temniță... ei care n-au primit o vergea peste degete... și fără să fi mișcat un deget au totul, stînd la adăpost...

ROZALIA: Noi am stat la umbra nucului bătrîn și-am tras din lulea...

ALEX: Iar faci pe eroul? Nu singur ai făcut totul.

DAVID: Dar nu cu voi. Cu alții. Cu ăia de n-au nume, cu ăia de ară și seamănă și fac bocanci și...

CĂȘINĂ: ...și tractoare!...

DAVID: Și! Meritul e al lor și al meu. Să fie clar, și al meu.

ALEX: Și păcatele sînt ale noastre...

DAVID: Nu, nu, tot ale mele... Că o clipă am uitat, am crezut... Ei, nu, în momente grele, numai babele plîng... Și cu disperare? Da, ar trebui... poate...

CĂȘINĂ: Dar moartea lui trebuie să te-ndîrjească să lupți...

BĂȘAT: ...pentru salvarea patriei, pentru producția de mosoare a cooperativei noastre...

DAVID: Nu rîde, ticălosule. Orice sentiment e o parte a țării...

BĂȘAT: Exact, așa a zis și Ludovic al paisprezecelea.

ROZALIA: Hai, plîngi, țap bătrîn. Apără glia străbună, ogoarele pline de rod, de floarea-soarelui, galbenă de in și de cînepă... Apără pămîntul ce ne ține cu apă și cu pîine.

DAVID: Așa voi și face.

ROZALIA: Fă! Nu refuza nici o sarcină, nici dintre cele obștești... Poți să cînți din nou în corul ceferiștilor ca pe vremuri, la unu Mai...

DAVID *(dîndu-și jos haina)*: Sînteți niște molii...

HORIA: E neplăcut să afli că prietenii din jurul tău n-au aceleași gînduri cu tine și că oamenii care le au nu sînt prietenii tăi...

DAVID: Nici tu nu ești cu mine, erai cu Adrian, dar tu nu ești o molie.

ROZALIA: Noi sîntem moliile socialismului, dragă! *(Lui David, care se descalță.)* Suferința îți purifică sufletul și-ți redă măreția... Și ești plin de durerea pe care *(lat)* ți-o provoacă ingratitudinea prietenilor tăi...

ALEX: Abia acum înțelegi că moliile astea sînt profitorii socialismului... Lume, lume! Știam că bătrînul n-o să vrea să-l îngroape sub balcon... ca să nu ne legăm de el printr-o măgărie și să devenim frați... Dar atunci să-l bage pe Melpomete la pușcărie! *(Lui David, care se dezbracă mereu ca un militar obosit.)* Sigur, tu nu cîștigi din asta nimic, n-ai nici o bucurie... Dar trebuie să stîrpim huliganismul, să fim intransigenți, nu ca tine! E nevoie de fermitate! Știam că Melpomete vrea să-i sucească nasul lui Adrian, mă rog, dar nu ne așteptăm la... Vina este a acestei bestii! *(Lui Horia.)* El dă din coate să fie printre noi, acceptat

de noi, juca șase sași cu Țaporea... Alienarea a răscolit în el cele mai fioroase bezne care l-au împins să-l arunce pe Adrian de pe balcon! Prin crima asta el închide asprul cerc al damnării sale, condamnîndu-se la o viață care nu e altceva decît o altă față a infernului...

BĂȘAT *(aplaudă)*: Bravo, vorbești ca un judecător, ca un savant, ca un conducător al nostru... nu ca o mămăligă! *(Lui David.)* Ai fost ștabul nostru și-am fost prețul tău cît ne-am temut de tine...

DAVID: Și cînd v-ați folosit de mine...

BĂȘAT: Și cît ne-am ținut fleanca și-am stat cu spinarea aplecată... Acuma avem și noi o carieră, o funcție... Și tu ești un ins oarecare, acuma se vede, cînd nu mai e nici o luptă de clasă și cînd trebuie să arăți și tu ce minte ai în cap, nu ce vorbe spui... Poporul acum e liber, muncește liber, vorbește liber ca mine, acuma... și tu se vede că nu mai ești, sau nici n-ai fost la înălțimea lui...

CĂȘINĂ: Ei, lasă, a fost și el util într-o anumită perioadă.

BĂȘAT: Gura! Eu sînt pentru libertate, nu ca tine, taci!... Poporul...

DAVID *(desculț)*: De ce vorbești în numele lui?

BĂȘAT: Dar tu de ce-ai vorbit pînă acum?

DAVID: Eu măcar aveam o funcție...

BĂȘAT: Și dacă o s-o am eu... sau Alexandru? Nu fă pe mielu blînd...

DAVID *(în maieu)*: Nu sînt nevinovat...

ALEX: Nu mai fă pe regele rămas fără tron, împotriva căruia uneltesc pămîntul și cerul, oamenii și pisicile...

ROZALIA: Și moliile!

DAVID: Sînt vinovat că v-am cocoloșit în jurul meu, pe capul meu...

CĂȘINĂ: Pe care ni l-ai oferit pe tavă?!

DAVID: Nu, mi-ați făcut totuși un bine...

BĂȘAT: Pleci singur, îți dai demisia?

DAVID: Nu, vă mulțumesc că m-ați trezit din jocul ăsta de-a te învîrti singur în jurul tău... care nu mai are nimic din nevinovăția celui din copilărie...

HORIA: Dar de ce nu coboară Voichița? N-are nimic de spus?

ALEX: Despre fratele ei?! *(Lui David.)* Ai fost plătit.

DAVID: Nu să întăresc niște apucături de trîntori și să fac pe măscăriciul vostru... ca o complicitate tăcută.

ROZALIA: S-a scrîntit, se dezbracă! *(Lui Toderea.)* Uite cum înnebunește cineva!

DAVID: Încă mai am ceva de făcut!...

ROZALIA: Da, treaba mare... Ești bătut măr, la pămînt, dar mai țipi ca să-ți salvezi obrazul...

ALEX: ...he, he să păstreze aparența puterii... Și Adrian e mort. Și de-ar fi viu, nu ți-ar fi de nici un sprijin, te-ar mai întreba: tată, socialismul ăsta pe care-l faci tu e socialismul pe care l-ai visat în închisori?

DAVID *(zdrobit, pe scaun)*: El m-ar întreba cu sinceritate... Voi!

CĂȘINĂ: Sîntem niște molii! Tu cu viața ta l-ai îndemnat pe Melpomete să-l... Și acum ne condamnă pe noi!

ROZALIA: Nu ne condamnă, cineva trebuie să aibă remușcări. Noi, moliile, sîntem cu barda, el cu lacrimile și remușcările...

ALEX: Ar mai trebui să înceapă ploaia și să ieși în izmene în drum și cu capul gol, și să rătăcești printre blocuri singur, ca la prăbușirea lumii...

DAVID: Mă batjocoriți, mă umiliți...

ALEX: E drept, eu nu prea văd în tine și în nefericirea ta un om mare, luptîndu-se cu viața, cu destinul, cu sine, cu Dumnezeu. Ești și tu un biet funcționar care de mîine o să ieși la pensie și-o să vii la mine să-ți fac rost de-un bilet la mare... *(În depărtare se aude încet o bandă de lăutari apropiindu-se: tobe, clarinete etc.)* Ești mai mort decît fiul tău! N-ai nici puterea să-l iei de pe balcon și să-l pui în pat!

DAVID: Băiatul ăsta a rostit adevărul în clipa cînd eu n-am vrut să-l aud... Și-acuma e tîrziu, a bătut ceasul pustiu... adevărul a ieșit la suprafață ca untdelemnul sfînt și toți îl văd, și eu, și toți pot să-l rostească, numai băiatul meu nu, el care l-a zis primul el, nu, pentru că a murit ca să-l zică... *(Se înfurie treptat, în timp ce ei dispar din scenă tiptil, ca niște pisici.)* Ce-a vrut el, prin scurta sa viață? Ce-a urmărit

pentru el? Nimic, dacă s-a ales cu moartea... Nimic, pentru el... Dar ce e viața unui bărbat ca el față de viața țării? *(Se trezește în el tînărul care a fost.)* O clipă, oricît ar fi de lungă, doar o clipă!... România e nemuritoare, da, așa ziceam și-atunci, în închisoare!... *(E singur.)* Andrei, spuneai că revoluția trebuie făcută pentru oameni... Tot îmi spuneai să mă feresc de omul spîn, de zilele fără soare, fără vînt, de zilele rătăcite... Am să-mi cumpăr un pulovăr, mi-e frig... E o zi rătăcită... prin viață, prin calendar... Un an rătăcit, cîți nu sînt, un om... Ne-am rătăcit și noi prin ea, cu ea... A venit toamna, Andrei...

ANDREI *(apare din stînga, mîncînd un măr)*: La începutul lui octombrie e ziua ta de naștere, Andrei... O să vină băiatul meu să-ți aducă o scrisoare de la mine... Eu aș fi împlinit anii tăi, eram de-o seamă... Nu m-ai ascultat, Andrei, nu m-ai trădat... Știu... Am reușit să trimit și o scrisoare familiei... Le-am scris să ți-o aducă băiatul meu, Andrei, cînd voi împlini vîrsta... Ha, ha, îmbătrînești, banditule! Nu m-ai trădat și puteai muri și tu...

DAVID *(în lumina albastră a nopții)*: Nu puteam muri toți... Au fost niște zile rătăcite, o vreme tulbure, dar am învins...

ANDREI: Dar am învins...

DAVID: Tu ai murit...

ANDREI: Vezi, omul e o ființă ciudată. Pentru el timpul nu curge ca în calendare, marți după luni, doi după unu... El poate trăi și în viitor, și în trecut, gîndul lui zboară și în viitor, și în trecut. În același timp poate trăi unde vrea.

DAVID: Știu, asta-mi spuneai și la Văcărești.

ANDREI: Trebuia să nu uiți, Andrei, numai așa treci peste neplăceri, ai putere să... Și să te temi de molii, Andrei.

DAVID: Te ascult, Andrei...

ANDREI: Băiatul meu... și al tău... sînt la vîrsta cînd noi am intrat în închisoare, înainte de război... Era în treizeci și cît?... Dar visam, nu uita să visezi... O, visele sînt ciudate, le poți visa și de la coadă la cap... Să visezi și invers, oricum se poate... *(Se aude apro-*

piindu-se banda de lăutari.) Nu uita moliile... Hei, Andrei, mă auzi?

DAVID: Da... *(Pe balcon apare, ca și cum ar urca o scară rezimată de balcon, Fana, cu o tîrnă pe cap.)* E Fana, soru-mea.

FANA: Ai închis ușa, noroc că seara asta... *(Andrei dispare ca o umbră.)* Ți-am adus mere de-acasă, de ziua ta... *(Intră pe scară lăutarii cîntînd.)* I-am găsit și pe ăștia, vin de la o nuntă, i-am luat cu mine... Nu-i cunoști, sînt de la noi...

GURISTA: „Banii mei, banii mei
Două mii de lei
I-am băut la Drobeta
Cu gagica mea..."

FANA: Îți aduci aminte la nunta mea cum s-au suit luni dimineața lăutarii pe casă și-au cîntat din goarnă?... Băteau toba, strigau: pește proaspăt! pește proaspăt!

DAVID: Pînă nu i-a plătit gras ginerele și nașu... A trecut o viață. Și el e mort, cumnatu Ion...

FANA: De-aproape un an...

DAVID: Și nu-l visezi?

FANA: Nu... El a mai fost însurat o dată, înainte de-a fi cu mine, și muiere-sa aia a murit tînără...

DAVID: Cum bătea toba Sandu... în genunchi... *(Toboșarul bate și el îndrăcit toba, stînd în genunchi.)* Au murit și lăutarii de-atunci.

FANA: Ei nu mor niciodată.

DAVID: Dar ăia s-au înecat în Dunăre, trecînd cu barca la nunta lui Gogoleanu, în Ostrov...

FANA: S-au înecat, dar ei vin de pe lumea aia, eu îi visez venind mereu...

DAVID: Și pe cumnatu Ion nu-l visezi?

FANA: Nu-l visez, n-are de ce să vină... E acolo cu muierea lui a dintîi, s-a-mpreunat cu ea, n-are de ce veni, e tinerea...

DAVID: Fano, tu?...

FANA: Ce? *(Îl privește pe toboșar.)* Sandu, asta striga: pește proaspăt!

DAVID: Mai ghicești în ghioc?

FANA: Am învățat de la căldărărese... Și în ghioc, și în palmă, și în flori... Uite, mă uit la florile astea...

DAVID: Ce mi s-arată?

FANA: Cum e timpu, doamne, răsturnat... vine dimineața, mîine e ziua ta de naștere...

DAVID: Mîine?...

FANA: Mîine, te-a făcut mama pe lumină, dimineața, era o toamnă cu gherghine roșii... Dar ce-mi veni? O să-ți ghicesc altădată în flori, și ție și... Îți aduci aminte cum ne jucam cînd eram mici?

DAVID: De-a fripta... *(Se joacă.)*

FANA: Și ne învîrteam în jurul nostru, pe călcîie, pînă ne pierdeam mințile...

DAVID: Pînă se-nvîrtea pămîntul cu noi.

FANA: Greu ne mai veneam în fire... mergeam cu mîinile întinse, ca pe întuneric...

DAVID: ...cădeam în gol, era ca o beție, ca o pierdere de sine, ca un vîrtej, greu deosebeam din nou culorile, casele, oamenii...

FANA: Eram copii... Te-ai mai jucat de-atunci?

DAVID: Eu?

FANA: Te-ai mai învîrtit pe călcîie?

DAVID: Uneori am și uitat c-am fost copil...

FANA: Pe Adrian l-am învățat jocurile astea cînd venea pe la mine...

DAVID: El avea groază de bătrînețe, da, da, nu de bătrîni... Dar se mai prind în horă acasă bătrînii?...

FANA: Jocul bătrînilor... *(Surîde.)* Hora bătrînilor... O mai știi?

DAVID: Ei pot să joace orice horă, numai să vrea... Ce putere morală, ce curățenie, ce frumusețe...

FANA *(luîndu-l de mînă)*: Ăia de vorbesc, nu joacă... Haĭ, bătrîne... Întîi jocul... de cînd eram mici... *(Se prind de mîini și se învîrt pe călcîie.)*

GURISTA: „Toată ziua trag la șaibă
Să cîștig un leu
Ca să-i iau mîndruței mele
Rochie de jerseu..."

FANA: Hai, bătrîne, se luminează de ziuă... *(Lăutarii cîntă îndrăcit, ei se-nvîrtesc mereu ca într-o beție curată.)* Să-l trimiteți pe băiat la mine, să-i dau ciorbă de fasole și să-l învăț să nu uite.

DAVID: Fano! Se luminează de ziuă...

(Pe jocul lor, în ritmul îndrăcit al lăutarilor, pe lumina ce inundă proaspăt scena, cortina se lasă încet.)

SFÎRȘIT

PIESA VĂZUTĂ DE:

ION COCORA

În *Balconul*, dilatînd pînă la limitele extreme convenția, D. R. Popescu realizează o construcție dramaturgică de o mare complexitate, cu un mod de relatare a faptelor care urmează o logică imprevizibilă. Acțiunea are o desfășurare pe verticală, e asemenea unui carusel, cu o mișcare halucinantă, întîmplările cînd se succed, dezvăluind conexiuni decisive pentru tensiunea dezbaterii, cînd se consumă contrapunctic, uneori pe trei planuri simultan. Personajele nu cunosc o stare de repaos, ele se află totdeauna în relație, totdeauna se confruntă. Ieșirea din acțiune (în actul I) a lui Adrian, de pildă, nu atrage după sine numai scena Voichița, Alex. Țaporea, Melpomete, adică o scenă-cheie pentru desconspirarea amoralității, ci, în același timp, presupune o nouă acțiune pentru Adrian, îl pune în relație cu David (actul III) și cu Stela (actul II). Din acest motiv subiectul este, practic, imposibil de povestit în ordinea în care îl expune dramaturgul. Mai mult de atît. Actele I și III sînt alcătuite dintr-o suită de momente ce aparțin, prin raportare, la trei timpi diferiți de acțiune. Astfel, în actele II și III se întîlnesc unele secvențe situate, ca desfășurare, înaintea actului I, altele în schimb au loc deodată cu întîmplările din actul I, dar în alt cadru, iar altele ies din timpul deznodămîntului. Unitatea nu se asigură, deci, în plan epic, nu aici trebuie căutată coerența demersului, ci într-o extraordinară capacitate de cuprindere și transfigurare, din interior, a materialului dramatic. Originalitatea în *Balconul* nu e o chestiune de formă, ci o problemă de fond. Dramaturgul a găsit, cred eu, modalitatea cea mai adecvată pentru a realiza o dezbatere politică și morală în care conștiința protagoniștilor se implică în cel mai înalt grad. Formula compozițională adoptată atrage atenția, cu alte cuvinte, asupra unei structuri dramaturgice de substanță. Realismul în *Balconul* nu are nimic descriptiv, nu e de ordin narativ, esența lui se află în straturile profunde ale conștiințelor, în dialectica unui amplu proces de confruntări și deveniri. E un realism al ipotezelor dramatice, un realism întunecat, ambiguu chiar, adică un realism care nu poate fi redus la un simplu context fabulistic. În toate dramele lui D. R. Popescu semnificația realistă, direct conținută de fapte, coexistă alături de semnificația general umană, cu o adîncă deschidere simbolică. Subiectul dramatic se organizează și dezvoltă totdeauna în jurul unui simbol. O atare funcție în *Balconul* îndeplinește însuși elementul care dă titlul piesei. „Balconul" nu reprezintă, aici, un loc al acțiunii, ci o metaforă. „Balconul" e posibilitatea de a învinge opacitatea acelora ce se sustrag adevărului, e o șansă de recuperare pentru cei care gîndesc, e dovada că nu se poate trăi fără să te amesteci în nimic că viața nu poate fi „istoria unei absențe". „Balconul" e o permanentă veghe și o amenințare. Cadavrul celui ucis, adică, nu va putea fi aruncat la nesfîrșit de la un etaj la altul (acestea simbolizînd gradul de culpabilitate al conștiințelor); adevărul apare în cele din urmă la lumină, acuză și trezește din lașitate și uitare pe cei cu conștiința adormită.

Privitor ca la teatru II,
Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977

ION HOREA

În prima odaie se află fata, aici vine băiatul, amîndoi chinuiți de întrebări, cu jocul iubirii schițat, oprit, aproape interzis; aici apar apoi ei, o parte din ceata unor indivizi pe care-i cheamă Țaporea, Melpomete, Băsat, Cășină, fără scrupule și fără principii, care trăiesc în răspăr, paraziți și profitori, răii societății mișunînd în familia tatălui, directorul lor, omul descumpănit între propriul trecut revoluționar și acceptarea adulărilor parazitare. El, fiul, este neînduplecatul personaj justițiar, aproape abstract, aproape schematic. Prezența și spiritul său supără, și, în confuzia numai aparentă, este aruncat de la balcon. Motivul balconului, din *Romeo și Julieta*, leagă dramatic trei împrejurări în care lumea aceasta mișună și se răzbună, acuză și se demască, se destramă și se realcătuiește, într-o succesiune a replicilor posibilă doar sub pana unui excepțional dramaturg.

Căderea de la balcon este motivul piesei, piatra de hotar, bufnitura care aduce la realitate, uimește, sperie, derutează, clatină mințile bolnave și ametite. Totul se petrece simultan. Spectacolul pare a fi desfășurarea unei clipe, dezghiocarea ei, arătarea lăuntrului, cînd se aude bufnitura pe balconul camerei cu turte dulci, nălucirile mamei, și cel al camerei cu petrecerea tuturor neghiftuiților, la sărbătorirea tatălui, ceas al judecății de apoi ori de acum, cînd trebuie să răspundă pe viața fiului său dacă este om adevărat, integru, pînă la capăt. Era necesar să se ajungă aici ca să se înțeleagă realitatea așa cum trebuie? Poate că era necesar. O răzbunare din joacă și o joacă din răzbunare.

Textul lui D. R. Popescu este dens și cu pulsații ale ideii, ca un corp cosmic de care se vorbește ca de-o legendă.

România literară, 23 decembrie 1976

ION CALION

Cu gravitate și exemplară responsabilitate artistică și civică, autorul *Balconului* supune unei dezbateri incitante aspecte din lumea și viața noastră. E cunoscut procedeul dramaturgului de a folosi ca propulsor al acțiunii și conflictului un fapt de excepție din biografia personajelor. În *Pisica în noaptea Anului nou* — noaptea revelionului. În *Balconul*, aniversarea zilei de naștere (50 de ani) a lui David Ionescu este momentul și nucleul din care pornesc, radial, multitudine de fapte și întîmplări reale sau imaginare, avînd ca timp de desfășurare prezentul ori trecutul, și adesea, simultaneitatea. Drept urmare, realismul frust coabitează cu metafora și simbolul, poezia cu invectiva, sublimul cu grotescul. Pe D. R. Popescu nu-l interesează liniaritatea biografică, faptele nude, ci reflexul acestora în conștiință, în moralitatea personajelor.

David Ionescu (fost ilegalist, acum directorul unei unități economice) este supus unui aspru și lucid examen de conștiință. Într-un prim strat al structurii *Balconului*, întrebările și răspunsurile, acuzațiile, insinuările și explicitările au, la nivelul limbajului dialogat, o existență concretă, dar, în straturile de adîncime, ele se concretizează în existențe. Ideile și termenii antrenați în dezbatere se încorporează în personaje simbolice, plăsmuite dintr-o materie dramatică densă. Din această perspectivă, personajele piesei pot fi receptate ca ipostaze ale conștiinței lui David, marcîndu-i luminile, umbrele, coșmarurile. Apariția lor în cursul dezbaterii sfidează legile cronologiei, dezvoltarea conflictului nu uzează de simple racursiuri în trecut, ci totul se derulează conform cu fluxul discontinuu al conștiinței, de unde rezultă și inversarea, intersectarea ori suprapunerea planurilor acțiunii.

Vatra, 20 decembrie 1976

ROMULUS DIACONESCU

Individul poate fi suprimat, dar adevărul niciodată — ar fi ideea cu pondere în *Balconul*, piesă ce dă curs unei aprinse dezbateri despre puritatea idealurilor revoluționare, păstrarea și transmiterea lor nealterată. Conflictul

îi angajează pe Adrian și David Ionescu, fiu și tată, dar în mod sigur nu ne aflăm în posesia unei dispute între generații diferite, ci în fața modalităților opuse de a recepta sensurile actualității în plan filosofic, de a-i extrage sensul peren. Ceea ce reproșează Adrian tatălui său este abdicarea de la crezurile tinereții sale de ilegalist, trecerea în amintire a cuvintelor-avertisment rostite de Andrei, fostul său tovarăș de luptă („Băiete, omul trebuie să aibă o credință, o demnitate, este un fir de nisip..."), complacerea într-un climat de lingușeală și superficialitate, acceptarea unor oameni egoiști și ticăloși, a „moliilor" surprinse în toată goliciunea lor morală, într-un moment cînd David Ionescu face o retrospectivă a vieții: a fost ilegalist, acum conduce o mare întreprindere. Treptat, o dată cu trecerea anilor, elanurile sale revoluționare se vor domoli, va închide ochii în fața compromisurilor, căzînd pradă automulțumirii, lipsită de modulații însuflețitoare. Fauna ce mișună în jurul lui David Ionescu se numește: Bășat, Cășină, Melpomete, Țaporea. Mama și tatăl sînt despărțiți, ei nu au legalizat, însă, ruptura, păstrînd „pentru ochii lumii" legăturile. Adrian este un frustrat, știe că a crescut într-un mediu în care loialitatea și adevărul au fost sistematic eludate sau escamotate: mamei îi reproșează lipsa de căldură sufletească, tatălui — atrofierea intransigenței, „nedreptatea" de a fi renunțat la lupta ce trebuie dusă acum pe un alt plan: între harnici și chiulangii, demni și lași, cinstiți și lingăi, deștepți și proști, corecți și demagogi. Pe parcursul celor două momente festive — vernisajul și onomastica — Adrian se comportă „provocator", aruncă în dreapta și în stînga „bufonerii" răutăcioase, aluziile sînt directe și săgețile provoacă surescitare, o stare de beligerantă psihologică extremă; în consecință, tînărul este aruncat peste balcon și crima provoacă necesarul proces al *reconsiderărilor*.

Andrei este explozibilul, dedublatul care, sub aparențele caraghioslîcurilor, aprinde scînteia adevărului, zgîlțîie conștiințele prudente care vor să păsească cu aerul nevinovăției. Departe de a fi o soluție salvatoare, aruncarea lui Adrian de pe balcon devine adevăratul mobil al unui proces ce antrenează o adevărată furtună printre cei rămași. Fermă, interogativă, alunecînd printre nuanțe și îndoieli, vocea dramaturgului reverberează tăios în ciocnirea replicilor. Prin originalitatea formulei și adîncimea meditativă a situațiilor, *Balconul* este o dovadă aproape singulară a multilateralității unghiurilor prin care universul conștiinței umane este somat să-și dezvăluie mereu fațete de o surprinzătoare noutate.

Dramaturgi români contemporani,
Craiova, Editura Scrisul românesc, 1983

MIRUNA IONESCU

Piesa lui D. R. Popescu nu constituie o lectură ușoară din mai multe motive. Mai întîi pentru că și aici, ca și în alte opere ale sale, există întrepătrundere între real și ireal, între personajul închipuit și închipuirea personajului, o imperceptibilă basculare spre fantastic, un timp răsturnat și un timp trăit în spații diferite. Structura dramatică nu apelează la o cronologie simplă, exterioară, ci este compusă după o schemă pe care aș denumi-o a dezvăluirilor succesive, în care acțiunea finală este descompusă și recompusă în dorința găsirii și analizării resorturilor ei cele mai intime. Din punct de vedere al construcției temporale, actele I și II sînt circumscrise ultimului, ceea ce se schimbă fiind spațiul de desfășurare a acțiunii. Apoi, pentru că între realismul caracterelor personajelor, al faptelor lor, al frămîntărilor lor și dezvăluirea finală conform căreia tot ce se întîmplase pînă atunci fusese o închipuire, un vis, un coșmar petrecut în mintea unui singur erou, a unicului erou real de fapt (bineînțeles, este vorba de realitatea operei) se naște o aparentă contradicție. Și nu în ultimul rînd pentru că însăși tema ce părea a fi pusă la început în discuție — a divergențelor dintre generații — capătă la sfîrșit, printr-o abilă mișcare de translație ideatică, un alt sens, acela al autoanalizei, al luptei ce se dă în conștiința unui om între tendința de automulțumire, de depunere a armelor intransigenței morale și sociale și cea a vigilenței, a dorinței de adevăr și dreptate, de puritate specifică anilor tineri. Interesant este însă că această construcție complexă este numai aparent complicată, ea slujind de fapt într-un înalt grad artistic problematica pe care D. R. Popescu o pune în dezbatere în *Balconul*. Adrian, fiul ilegalistului David Ionescu, purtătorul celor mai frumoase idealuri comuniste, cel care crede cu toată ființa în adevărul zilelor noastre, dar și cel care este conștient că odată socialismul instaurat „lupta de clasă nu s-a sfîrșit cum cred unii... Lupta de clasă se mai duce și azi între cinstiți și lingăi, între proști și deștepți. Să nu mai fie exploatați inteligenții de proști, cei harnici de chiulangii, cei demni de lași, de carieriști și tromboniști, intransigenții de demagogi...", cel care cere tatălui său ca în numele idealului pentru care a luptat să nu se mulțumească cu ce a realizat, să fie atent la ceea ce se întîmplă în jur, să nu oploșească pe lîngă el tendințele de îmburghezire ale unora, cel care pare a plăti cu viața puritatea, încrederea și intransigența este, în fond, însăși conștiința neadormită a lui David. Acesta visase unde poate duce somnul rațiunii, iar întreaga piesă este o pledoarie pentru construirea conștientă și responsabilă a societății noastre, pentru încrederea nestrămutată în idealul nostru comunist.

Scînteia tineretului, 16 iulie 1976

DUMITRU CHIRILĂ

Sub aspectul atitudinii politice, „Balconul" este o piesă avertisment, prezentînd nu o realitate dată, ci o realitate posibilă, și operînd nu cu personaje ce au o identitate civilă, ci cu personaje-atitudini, personaje care întruchipează diverse poziții față de normele etice statuate în societatea noastră. Refuzînd să discute fenomene secundare, periferice, ale realităților contemporane, noua piesă a lui D. R. Popescu se distinge printr-un lăudabil și pe deplin finalizat efort de revelare a actelor care vizează esența relațiilor interumane și structura morală a societății, prin sublinierea pericolelor care o amenință.

Pesonajele-atitudine din *Balconul* au totodată o valoare simbolică. David Ionescu este vechiul luptător, cel care și-a pus în joc propria viață pentru cauza socialismului, cel care a contribuit la cucerirea puterii și este chemat astăzi să conducă. Pe plan teoretic, David a rămas consecvent vechilor sale idealuri, dar în practică se îndepărtează insesizabil de ele în măsura în care orgoliul său ascultă elogiile ipocrite ale tagmei de profitori, de paraziți specializați în a lua totul de la societate, fără a da nimic. Inși ca Alex, Țaporea, Cășină, Băsat, Rozalia, Toderea întruchipează ipocrizia, prostia, tembelismul, cameleonismul, într-un cuvînt: acea atitudine intrată într-un conflict antagonic cu structura morală impusă de socialism. Prin lingușeli interesate aceștia îl îndepărtează pe David de intransigența revoluționară, făcîndu-l dacă nu părtaș, cel puțin oblăduitor al insanităților morale pe care ei le practică. Ceea ce pentru David constituie un pericol a devenit realitate pentru fosta sa soție, Stela, autoarea ridicolelor expoziții de turtă-dulce, absorbită definitiv de mlaștină, căreia îi aparține deja prin gînduri și sentimente. Fiul lor Adrian simbolizează semnalul de alarmă în fața acestui pericol, simbolizează regenerarea spiritului și intransigența revoluționară. În cele din urmă Adrian este conștiința în acțiune, somînd la veghe permanentă, înfruntînd fără menajamente, întruchipările non-etice. Tocmai de aceea se va complota împotriva lui, se va pune la cale suprimarea lui, pentru că Adrian — ca orice apel al conștiinței — devine incomod pentru cei care și-au făcut un program din călcarea în picioare a tot ceea ce reprezintă valoare morală.

Familia, aprilie 1976

BIOBIBLIOGRAFIE

Dumitru Radu Popescu s-a născut la 19 august 1935, la Păușa, județul Bihor. „Tatăl meu, Traian Popescu, originar din Dănceu-Mehedinți, după absolvirea Școlii normale a fost repartizat ca învățător în județul Bihor. Mama, Maria Bențea, de profesie învățătoare, e de loc din Păușa-Bihor, comuna unde m-am născut la 19 august 1935. Imediat după nașterea mea — adică în toamna anului 1935 — părinții mei au venit cu posturile în județul Mehedinți, funcționînd în diferite sate din jurul Dănceului... unde erau bunicii după tată și unde am copilărit... Am învățat la școala primară din Dănceu, părinții mi-au fost învățători...".

„Care-au fost cărțile copilăriei mele? Mi-e greu să le numesc exact. Pe atunci nefiind prin sate prea multe biblioteci, toți dascălii aveau micile lor biblioteci. Așa că și în casa noastră exista o mică bibliotecă. Îmi aduc aminte că venind tatăl meu odată de la Oraș (orașul era Turnu-Severin) mi-a adus *Don Quijote* (într-o ediție prescurtată, populară) și *Divina Comedie*, tradusă de Coșbuc. Era în timpul războiului, mai mult ca sigur, fiindcă prea împăcat cu cititul nu mă aflam. Mi-a plăcut *Divina Comedie* pentru frumusețea ei grafică, deși n-am putut s-o citesc (nu înțelegeam absolut nimic, și sumedenia trimiterilor mă sufoca). Și-am început să bîjbîi ce-i cu acel cavaler... Dar la țară nu prea ai chef de citit, sînt lucruri mult mai interesante decît lectura unei cărți: a fătat scroafa lui cutare! a murit calul lui cutare! s-a-nsurat cutare! cutare trage să moară! a turbat cîinele! Atîtea întîmplări grozave se petreceau în realitate încît n-avea rost să le mai caut prin cărți... Nunțile erau un spectacol extraordinar! La înmormîntări nu lipsea aproape nici un copil. Dac-am auzit povești cu împărați și împărătese? Destule, foarte interesante, seara mai ales, ca orice copil; dar nici o poveste din lume nu putea fi atît de palpitantă ca năzdrăvăniile lui cutare, sau bătăile primite de cutare, sau mai știu eu ce întîmplări auzite în răscruce, ori pe șanț, ori acolo unde se mai bea un pahar de țuică și unul de vin (și beau pe vremea aceea destul de bine oamenii!), ori mai ales la clăci... Femeile au un dar de a povesti inegalabil! Și un humor,

doamne ferește să intri pe mîna lor! Rîd de tot ce fac bărbații (care nu le plac). Să te ferească dumnezeu!

Aș putea spune, într-o primă concluzie, că primele cărți ce mi-au fascinat copilăria au fost niște cărți vii, minunate, care vorbeau... Dacă mi se acceptă această formulare, merg mai departe: înainte de a învăța literele știam «aproape pe de rost» zeci de astfel de cărți. Cine s-a născut la țară cred c-o să-mi dea dreptate: cînd am intrat în prima clasă de școală primară, eram (în secretele fundamentale ale vieții) nu chiar doctor docent, dar ceva pe aproape... După ce-am terminat primele patru clase primare, ce cărți am citit și m-au fermecat? Au fost, se înțelege, foarte multe, dar ele sînt un alt capitol, mai puțin interesant cred eu, țin de intrucția școlară, de gustul și talentul profesorilor ce i-am avut etc., etc... Zilele trecute a venit maică-mea de acasă (eu am rămas un tradiționalist, am o singură casă, a părinților, nu cea de la Cluj în care stau cu chirie — și chiar de mi-aș cumpăra una, nu cred că s-ar schimba ceva...) și mi-a adus cîteva file dintr-o carte ce-o aveam de demult în bibliotecă, de Tudor Pamfile. Însă n-aș putea spune acum cu certitudine dacă bunăoară proverbele și ghicitorile pe care le știu le-am învățat citind această carte, sau... Știți, boieri dumneavoastră, ce este: «Am o purcea grasă,/ Noaptea trece peste casă?» Sau: «Într-un deal,/ Este o urmă de cal?» Sau: «În gunoiașul vecinului,/ Trece cățelușa domnului?» Da, da, cățelușa domnului este luna, purceaua grasă, urma de cal, luna, ea, care stă în apă fără umbră... Dar ce este: «Într-un vîrf de pai/ Șade un cap de crai»? Macul. Dar: «Scăpai cheile/ Și se-ncuiară țările?» Noaptea, ea închide țările. Dar casă văruită în care șade un om, ce este? «Cînd îl arunci e alb, cînd cade e galben». Oul. «Dar ce-i pe tine și nu simți?» Numele. Și ce bine e să nu-l simți, ce bine!"

1940—1945 — „Partizanii lui Tito trecură într-o zi călări Dunărea și ajunseră la noi în sat și plecară mai departe în drumul lor, după ce schimbară românește cîteva vorbe cu dăncenii. Aveau niște cai grozavi, o sută unu partizani călări pe o sută de cai. Toți copiii au numărat caii de mai multe ori, de la Podiț la Moară; am învățat atunci mai bine numărătoarea. Femei, bătrîni încercau noaptea pîrîul de la cișmea să afle viitorul celor plecați în război, găinile negre erau ținute cu grijă pentru noapte fără lună cînd vrăjitoarele vedeau cantr-o oglindă drumul părinților și fraților și vecinilor pe fronturi (...) Însă cei care plecară în război și cei care veniră acasă, nu dădeau același număr; și așa am învățat scăderea..."

1946—1953 — Școala normală „Iosif Vulcan", apoi Liceul „Emanoil Gojdu", și, în fine, Liceul nr. 1 de băieți din Oradea. „Am scris

teatru poate înainte de a scrie poezie și schiță, în orice caz nu după aceea. Prima mea «operă» de sine stătătoare, a fost o piesă în trei acte, scrisă pe cînd eram elev la Oradea și stăteam la internat. Asta era prin 1950, dacă nu mai înainte. Pe atunci nu îndrăzneam să scriu nuvele, scriam schițe de maximum șase-șapte pagini..."

1953 — Scriitorul devine clujean: student al Institutului Medico-farmaceutic. „După trei ani de medicină am divorțat! (prima și ultima dată!) Era un examen greu de medicină. Taică-meu, care a făcut războiul și a fost rănit de cîteva ori, a venit cu impresia că medicii sînt mai la adăpost". „...Dar dacă nu abandonam medicina, cu greu aș fi ajuns la literatură și cu mult mai greu, cred, la unele taine ale ei. Pentru că nu mi-a plăcut să fiu slugă la doi stăpîni, să cochetez și cu unul și cu altul, tot m-aș fi retras în anul patru, dacă n-o făceam în anul trei". „Mă bătea gîndul, după Medicină, să încerc la Regie-Actorie, dar histrionismul părea nesigur pentru mine..."

1953 — Debutează ca scriitor cu poezia *Pe țărmul nostru*, în ziarul „Crișana" din Oradea (3 iunie) și cu o schiță publicată în același număr al ziarului, semnată doar de M. Bradu — cu care fusese scrisă în colaborare.

1954 — Debut (ca prozator) în „Steaua" nr. 2(52) — redactor șef fiind A. E. Baconsky.

1958 — Apare volumul *Fuga* (schițe și povestiri, ESPLA).

1959 — Dumitru Radu Popescu se căsătorește cu studenta în Psihologie Angela Spătaru.
— Romanul *Zilele săptămînii*, (Editura tineretului).

1960 — Apare piesa *Mama* (în „Steaua", nr. 5).

1961 — Apare piesa *Carmen, cei patru soldați și căpitanul* (în „Steaua" nr. 12).

1962 — Apare piesa („reportaj") *Popescu Dumitru* (în „Tribuna", nr. 20).
Apare piesa *Sarmale* („Fantezie realistă" — în „Steaua" nr. 8).
— Apare piesa *Moartea nu vine din cer* (în „Steaua", nr. 13).

— Publică volumul *Umbrele de soare* (cuprinzînd nuvelele *Ploaia albă*, *Pădurea*, *Moroiul*, *Căruța cu mere*, *Nabucodonosor*), amplu comentat în reviste. În „Contemporanul" (din 8 februarie 1963 Nicolae Manolescu scrie: „*Ploaia albă* este o extraordinară imagine a biruinței oamenilor asupra inerției, a morții, a naturii. Conflictul social e proiectat în simbol, în mit".

1963 — În familia Popescu se naște primul copil: Traian Gheorghe.
— Apare piesa *Ora unu* (în „Luceafărul", nr. 18).
— Scenariul filmului *Un surîs în plină vară*, comedie (regia, Geo Saizescu). Va obține, în anul următor, Premiul pentru cel mai bun scenariu, la Festivalul de la Mamaia.

1964 — *Fata de la miazăzi* (nuvele, E.P.L.)
— *Vara oltenilor* (roman), Ed. Tineretului, Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor.
— Scriitorul devine secretar al Asociației scriitorilor din Cluj-Napoca.

1965 — *Somnul pămîntului* (povestiri, Editura Tineretului).
— *Leul albastru* (nuvelă).
— Scenariul filmului *La porțile pămîntului* (regizor, Geo Saizescu).

1966 — *Dor* (nuvele, E.P.L.)
— Se naște al doilea copil: Cristian Dumitru.
— Debutul în dramaturgie, pe scena Teatrului Național din Cluj-Napoca: *Vara imposibilei iubiri?* (apărută în „Steaua" nr. 5). Valentin Silvestru salută apariția piesei, în „Contemporanul", considerînd-o „meritorie, interesantă, compusă cu vădit simț teatral și înfățișînd o dramă psihologică de pătrunzătoare observație, cu remarcabile inflexiuni patetice", revenind, apoi, în același sens, și în „Scînteia tineretului", semnalînd „nașterea unui nou dramaturg". Piesa obține Premiul C.C. al U.T.C.

1967 — *Duios Anastasia trecea* (nuvelă, Editura tineretului).
— Scenariul filmului *Balul de sîmbătă seara* (regizor, Geo Saizescu).

1968 — Premiera piesei *Cezar, măscăriciul piraților* la Teatrul maghiar de stat din Sf. Gheorghe (publicată în „Steaua" nr. 1).
— Apare piesa *Cai verzi pe pereți* (în „Familia", nr. 2).

— Premiera monodramei *Visul* sau *Damenvals* la Teatrul Național din Cluj-Napoca; protagonistă, Silvia Ghelan. Piesa s-a publicat în „Luceafărul", nr. 14. A fost reprezentată în turneul Naționalului clujean în Italia, la Festivalul pieselor într-un act de la Arezzo. Criticul Paolo Emilio Poesio scrie în ziarul „La Nazione": „E o dramă profundă a solitudinii, scrisă cu un talent neobișnuit, într-o formă pretențioasă".

1969 — Scriitorul devine membru supleant al Comitetului Central al Partidului Comunist Român.
— Apare romanul *F* (Editura tineretului). Premiul Uniunii Scriitorilor.
— Apare *Prea mic pentru un război așa de mare* (scenariu de film), Editura Militară.
— Premiera piesei *Acești îngeri triști* la Teatrul Național din Tg. Mureș (apărută în „Steaua", nr. 3). Premiul de dramaturgie al revistei „Teatrul".
— Apare piesa *Dirijorul* (în „Steaua", nr. 12).
— Se naște al treilea copil: Mihai Florian.

1970 — Scriitorul devine redactor șef al revistei „Tribuna".
— Apare volumul de teatru *Acești îngeri triști*, Ed. Dacia, Premiul de dramaturgie al Academiei Republicii Socialiste România.
— Apare piesa *Maimuța nudă sau Războiul de la 8 la 10* (în „Tribuna", nr. 11).
— Apare piesa *Luminile paradisului* (în „Steaua", nr. 6).

1971 — *Ploaia albă* (nuvele), Editura „Cartea Românească".
— Apare piesa *Păcală și Vergina* („Comedie populară", în „Steaua", nr. 16).
— Premiera piesei *Pisica în noaptea Anului Nou* la teatrele naționale din București, Tg. Mureș, Timișoara, Cluj-Napoca, și la Brașov (publicată în „Teatrul", nr. 1). Premiul pentru dramaturgie al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă.

1972 — Premiera piesei *O pasăre dintr-o altă zi* la Teatrul Național din Cluj-Napoca.
— Premiera piesei *Piticul din grădina de vară* la Televiziune.

— Apare piesa *Niște fluturi frumos colorați* (în „Steaua", nr. 9).
— Apare piesa *Mama* (în „Îndrumătorul Cultural" nr. 7).
— Se naște al patrulea copil al familiei Popescu: Elisabeta Maria.

1973 — *Cei doi din dreptul Țebei* sau *Cu fața la pădure* (roman), Editur Dacia.

1974 — Premiera piesei *Pasărea Shakespeare* la Teatrul Național din Cluj-Napoca. (Publicată în „Teatrul", nr. 4).
— Premiul Uniunii Scriitorilor pentru dramaturgie.
— Apare în volum piesa *Piticul din grădina de vară* (Ed. Eminescu).
— *Vînătoarea regală* (roman, Ed. Eminescu). Premiul Uniunii Scriitorilor.
— Scenariul filmului *Păcală* (în două serii, regizor Geo Saizescu).
— Apare volumul *Teatru* (Editura „Cartea Românească").
— *Căruța cu mere* (nuvele), Ed. Albatros.
— Premiera piesei *Mama* la Teatrul „Victor Ion Popa" din Bîrlad.

1975 — *O bere pentru calul meu* (roman), Editura „Scrisul românesc"

1976 — Premiera piesei *Balconul* la Teatrul de stat din Oradea.
— *Ploile de dincolo de vreme* (roman, Ed. Dacia).
— *Împăratul norilor* (roman), Ed. Eminescu.
— Premiera piesei *Lapte de pasăre* la Teatrul Național din Cluj-Napoca.
— Apare volumul *Acești îngeri triști* (Editura Eminescu, colecția Rampa").
— Apare piesa *Andilandi* (în„ Luceafărul", nr. 12).

1977 — Apare piesa *Două ore de pace* (în „Vatra", nr. 4 și 5, și 1 din 1978).
— Premiera piesei la Teatrul Național din Cluj-Napoca. Teatrul Mic din București, Teatrul Național din Iași, Teatrul Național din Tg. Mureș (secția maghiară).
— Premiera piesei *Muntele* la Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț.
— Premiera piesei *Visul* la Théâtre d'Orsay (compania Renaud-Barrault) din Paris, sub titlul *La valse des dames.*

1978 — *Virgule* (volum de articole, eseuri, scrisori, confesiuni), Ed. Dacia.
— Premiera piesei *Cuiul sau iepurii* la Teatrul „G. Bacovia" din Bacău (apărută în „România Literară", nr. 31).

— Apare *O antologie a dramaturgiei românești 1944 — 1977* alcătuită de Valeriu Râpeanu (Ed. Eminescu), reținînd *Acești îngeri triști.* „Opera lui atît de vastă și ramificată — scrie antologatorul — este subsumată la două idei generatoare: aceea de căutare a justiției pe plan social și de puritate pe plan uman".
— Premiera piesei *Rugăciune pentru un disc-jockey* la Teatrul de stat din Galați.

1979 — La Congresul al XII-lea al P.C.R. scriitorul e ales membru al Comitetului Central.
— Scenariul fimului *Zbor planat,* regia Lucian Mardare.
— Scenariul filmului *Duios Anastasia trecea.*

1980 — 21—23 noiembrie: are loc, la Focșani, în organizarea Secției de critică A.T.M. și a Comitetului județean de cultură și educație socialistă Vrancea, Seminarul de dramaturgie și teatrologie consacrat operei lui Dumitru Radu Popescu și spectacolelor cu piesele sale, seminar condus de Marin Sorescu.
— Premiera absolută a piesei *Pădurea cu pupeze* la Tokio.
— *Viața și opera lui Tiron B.* (vol. I), *Iepurele șchiop* (roman), Ed. „Cartea Românească".
— Premiera piesei *Hoțul de vulturi* la Teatrul de stat din Galați.
— Scenariul filmului *Mireasa din tren,* regia Lucian Bratu.

1981 — Scenariul filmului *Fructe de pădure,* regia Alexandru Tatos.
— Premiera piesei *Omul de cenușă* la Teatrul Național din Cluj-Napoca.
— Apare volumul de teatru *9* (cuprinzînd nouă piese), Editura Junimea (cu o postfață de Val. Condurache). Critica salută cartea cu căldură. „E un opus configurativ pentru teatrul românesc de azi... Un moment prin care acest teatru e invitat să ia cunoștință mai îndeaproape de bogata sa zestre literară actuală" — scrie Valentin Silvestru.
— Apare volumul *Leul albastru* (nuvele), Ed. Eminescu.
— D. R. Popescu e ales președinte al Uniunii Scriitorilor.
— Premiera piesei *Studiul osteologic al unui schelet de cal dintr-un mormînt avar din Transilvania* la Teatrul din Brașov. (Publicată
— fragmentar — în „Teatrul", nr. 7—8, 1979).
— Premiera piesei *Dirijorul* la Teatrul din Sibiu.

1982 — Apare volumul *Cîinele de fosfor* (versuri), Ed. Cartea Românească
— Scenariul filmului *Căruța cu mere*, regia George Cornea.
— Premiera piesei *Ca frunza dudului din rai* la Teatrul Mic din București (publicată în „Teatrul", nr. 11, 1981).
— Devine redactor șef al revistei „Contemporanul".

1983 — Apare volumul II *(Podul de ghiață)* al romanului *Viața și opera lui Tiron B.*, Ed. Dacia.
— Premiera piesei *Rezervația de pelicani* la Teatrul din Galați și la Teatrul „Bulandra" din București (publicată în „Teatrul", nr. 6, 1982).
— Apare volumul *Rezervația de pelicani*, Editura Cartea Românească (cuprinzînd 8 piese). Volumul e recenzat pe larg și cu bogate aprecieri în principalele reviste de cultură, observîndu-se că relevă din nou „un talent excepțional, dezlănțuit cu o volup tate nedisimulată, cu o fervoare intelectuală și morală impresio nantă, cu o imaginație copleșitoare" (Ion Cocora).

Notă: Au fost consemnate volumele de proză, poezie și teatru, scenariile cinematografice, precum și premierele absolute ale pieselor. Pentru nuvelele și schițele apărute în periodice, precum și pentru alte scrieri (prefețe, articole, studii, interviuri, reportaje, tablete, contribuții la mese rotunde, traduceri) ca și pentru referințe critice (literare și teatrale), vezi „bibliografia operei" și „Bibliografia critică" în monografia *Dumitru Radu Popescu* de Mirela Roznoveanu, Editura Albastros, București, 1981.

SUMAR

Valentin Silvestru: Convorbire cu Dumitru Radu Popescu — Despre teatru, ca o mare iubire... 5
Autorul despre teatru 61

ACEȘTI ÎNGERI TRIȘTI

Valentin Silvestru: Prefață 73
Cuvîntul autorului 75
Piesa văzută de: *Nicolae Manolescu* 167; *Dina Cocea* 170; *N. Barbu* 170; *Dinu Kivu* 171; *Ion Cocora* 171; *N. Carandino* 172; *Traian Șelmaru* 173; *Ion Vlad* 174; *Traian Liviu Birăescu* 174; *Natalia Stancu* 175; *Alice Georgescu* 176; *Julieta Țintea* 176; *Tania Radu* 177; *Adrian Dohotaru* 177; *Aurel Bădescu* 178; *Valentin Tașcu* 178; *Marius Robescu* 179

CEZAR, MĂSCĂRICIUL PIRAȚILOR

Valentin Silvestru: Spectacol și parabolă 182
Cuvîntul autorului. În atenția regizorilor 184
Piesa văzută de: *Ileana Popovici* 249; *Dumitru Chirilă* 250; *Halász Anna* 251; *Valentin Tașcu* 252; *Romulus Diaconescu* 252; *Apáthy Geza* 254; *Constantin Cubleșan* 254; *Virgil Brădățeanu* 255; *Florin Faifer* 257

PISICA ÎN NOAPTEA ANULUI NOU

Valentin Silvestru: Procesul canaliilor 260
Cuvîntul autorului 261

Piesa văzută de: *Romulus Guga* 348; *Margareta Bărbuță* 348; *George Genoiu* 348; *Kántor Lajos* 349; *Virgil Brădățeanu* 350; *Ion Cocora* 351; *Natalia Stancu* 352; *Ion Vlad* 353; *N. Barbu* 353; *Dinu Kivu* 355; *Ilie Călian* 356; *Sanda Faur* 358; *Florin Tornea* 359; *Romulus Diaconescu* 361

O PASĂRE DINTR-O ALTĂ ZI

Valentin Silvestru: Clipa limpezirilor 364

Cuvîntul autorului 368

Piesa văzută de: *Ion Calion* 449; *Ilie Călian* 450; *Dumitru Chirilă* 451; *Virgil Ardeleanu* 452; *Ion Cocora* 453

PITICUL DIN GRĂDINA DE VARĂ

Valentin Silvestru: Ce fel de piesă e „Piticul din grădina de vară"? 456

Cuvîntul autorului 458

Piesa văzută de: *Ștefan Oprea* 527; *Ion Băieșu* 528; *Dumitru Solomon* 528; *Virgil Nistor* 529; *Florin Faifer* 529; *Amza Pellea* 530; *Carmen Mihalache-Popa* 531; *Ion Cocora* 531; *Virgil Brădățeanu* 532; *Constantin Paiu* 533; *Romulus Diaconescu* 534

PASĂREA SHAKESPEARE

Valentin Silvestru: Consecințele tragice ale filistinismului social 538

Cuvîntul autorului 542

Piesa văzută de: *Ileana Popovici* 605; *Virgil Brădățeanu* 607; *Marius Robescu* 608; *Ion Cocora* 609; *Romulus Diaconescu* 611

BALCONUL

Valentin Silvestru: O ecuație morală 614

Cuvîntul autorului 618

Piesa văzută de: *Ion Cocora* 706; *Ion Horea* 707; *Ion Calion* 708; *Romulus Diaconescu* 708; *Miruna Ionescu* 710; *Dumitru Chirilă* 711; *Biobibliografie* 713

Biblioteca Fac. de Lb. și Lit. Română
SECȚIA
LITERATURĂ
București

VERIFICAT
1987

LECTOR : CONSTANTIN MĂCIUCĂ
TEHNOREDACTOR : GHEORGHE POPOVICI

APĂRUT : 1985. BUN DE TIPAR : 18.10.1985.
COLI TIPAR 45,25.

TIPARUL EXECUTAT SUB COMANDA NR. 436 LA
I. P. „13 DECEMBRIE 1918"
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA